LOVEC

LIST ZA LOV IN KINOLOGIJO

Glasilo Lovskega sveta LR Slovenije
in Kinološkega združenja za LRS

LETNIK XXXIII

1950

Uredil

ING. MIRKO ŠUŠTERŠIČ

Ljubljana 1950

Tiska tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Sp. R 103-33-1950/1

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

Inv. št. PD 81/1981

VSEBINA „LOVCA" 1950

	Stran
Bevk dr. Stanko:	
O plemenitvi in nosečnosti naše divjadi	161
Telesna raznoličnost pri srnjadi	231
Cvenkel Franc:	
Mrharstvo	331
Cvirn Otmar:	
Lovski dnevi v Ljubljani	154
VII. mednarodna razstava psov vseh pasem v Ljubljani dne 9. in 10. septembra 1950	242
Beseda o komasaciji lovišč	322
»Aufgšaut pjebje — zavec gurah!«	333
Čenčič Rado:	
Bela srna	20
Dolinar Ivan:	
Kuna zlatica	326
Drenig Teodor T.:	
Kinološki dnevi na Dunaju in v Amsterdamu	356
Društvo ljubiteljev ptičarjev:	
Še nekaj o šarivcih	335
Dular dr. Milan:	
Solnice	12
Hace Matevž:	
Za boljše delo lovskih organizacij v letu 1950	1
Naš kurir Boštjan	64
Jakil Venče:	
Kaj nam pove zunanjost psa	76
Dva nazora o dednostih pri psih	116
Človek in pes	157
Lovski španijeli	173
Kaj je namenila usoda goničem	235
Še nekaj o šarivcih	255
Jeraša Gusti:	
Moj prvi	248
Kapus Anton (Podvrečar):	
Šakal	7
Kovač Slavko:	
Gojitveni odstrel	301
Krevs Ive:	
Volitve v Ljudsko skupščino	74
Lavrič dr. Janko:	
Goniči v letu 1949	46
Občni zbor kluba za goniče	195
Marenčič Rajko:	
O strelih na daljavo	169
Miklavc Ciril:	
Branko	132
Oblak Jožef (Benjamin):	
Moje divje race	193
Nekaj spominov	250
Jerebji klic	302
Na divje gosi	329
Pirc Anton S.:	
Po Afriki 22, 102, 133, 200, 259, 305,	337
Obnova naših lovišč — osvežitev krvi	42
Kinološki pomenki o dednosti zasnov in lastnosti	93
O golobu grivarju	99
Zgodba o »kapitalnem« in »rdečki«	130
Prispevek h gojitvi divjadi	165
Čut orientacije	171
Ali pes dela razumsko ali nagonsko	184
Za divjad njive in remize	188
Prispevek k psihologiji psa	190
Tudi pelikani žive v naših vodah	296
Nagon ali razum	298
Pivec Ivan:	
Smola in užitek	128
Vidra	252
Rudolf France:	
Jazbečja pečenka	172
Skale Janko:	
Pred štiriindvajsetimi leti	84
Arno	237, 290

Stran

Štucin Ivan:
Ob zori na planinah 123, 178, 244

Šušteršič ing. Mirko:
Nekaj o balistiki . . . 226, 283

Turkalj ing. Zlatko:
Gojitvena načela v lovskem gospodarstvu 113

Vuga Saša:
Z lučjo na divje svinje . . . 14

Zemljič Rene:
Lov na divje race 303

Zor ing. Stanislav:
Kam in zakaj se sele ptice . 119
Jelenji rod 274

Razno:

Dr. Janko Lavrič, petdesetletnik 26
Preglednica preizkušnje psov ptičarjev 137
Seznam sodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije . . . 140
Seznam vodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije . . . 141
Preglednica jesenske vzrejne tekme ptičarjev 197, 198
Lovsko strelski sport na glinaste golobe 253

Stran

Uporabnostna tekma ptičarjev 7. in 8. okt. v Ljubljani . 341
Jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani . . . 346
Ocene na VII. mednarodni razstavi psov vseh pasem 9. in 10. sept. v Ljubljani . . . 348
Jesenske vzrejne tekme ptičarjev v Murski Soboti . . . 350
Poročilo Kinološkega Saveza FLRJ za november 1950 . 354
Pravilnik o evidenci psov čiste pasme 358
Pravilnik o podeljevanju nagrad za uplenjeno divjad in roparice 361

Iz lovskega oprtnika:
27, 66, 107, 142, 212, 262, 311, 363

Po lovskem svetu:
69, 112, 152, 223

Iz lovske organizacije:
39, 150, 221, 271, 319, 364

Kinološke vesti:
40, 71, 151, 222, 272, 364

Kinološke prireditve:
224

JANUAR

Matevž Hace

Za boljše delo lovskih organizacij v letu 1950

Če se ozremo nazaj v leto 1949 vidimo, da je bila izvršena v tretjem planskem letu velika socialistična preobrazba na vseh področjih gospodarske in kulturne dejavnosti v naši zemlji.

Leta 1949 je bilo v naši zemlji zgrajenih mnogo tovarn težke in lahke industrije, odprti novi rudniki, zgrajenih na stotine kilometrov razni cest, popravljene in narejene nove proge, zgrajenih na tisoče novih stanovanjskih in gospodarskih poslopij po mestih, vaseh in industrijskih centrih. Širom po domovini so urejena številna zdravilišča, počitniški domovi, ki jih uporablja delovno ljudstvo. Odprle so se stotine ljudskih in srednjih šol, strokovnih šol in več univerz. Na jugu naše domovine se je na tisoče ljudi naučilo pisati; uspešno se vrši rekonstrukcija kmetijstva: organiziranih je čez šest tisoč obdelovalnih zadrug na prostovoljni bazi: na tisoče je udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev, stoteri delovni kolektivi so predčasno izvršili svoj plan in svoje obveze v letošnjem letu. Povsod v vseh gospodarskih panogah se uveljavlja Sirotanovičev način dela, tako da ob koncu tretjega leta uspešnega izvajanja prve petletke lahko s ponosom in samozavestjo ugotovimo, kako modra in pravilna je pot KP in Ljudske fronte, v kateri je včlanjenih okog osem milijonov državljanov za politično, gospodarsko in kulturno delo pri socialistični preobrazbi naših narodov, ki iz dneva v dan grade sebi in svojim potomcem boljšo bodočnost.

Leto 1949 je leto velikih uspehov naše države, kljub vsej kominformovski gonji, ki traja že poldrugo leto proti naši Partiji, proti našemu državnemu vodstvu in našim narodom. Kajti ravno izvajanje planov na vseh mogočih področjih gospodarske in kulturne dejavnosti v naši zemlji jasno dokazuje, da je velikanska večina našega delovnega ljudstva strnjena okrog naše Partije in državnega vodstva.

Glas o graditvi socializma v naši državi, o veliki iniciativnosti in elanu našega delovnega ljudstva, je že globoko prodrl v razne države Evrope in sveta.

Vse te stvari mora imeti vedno pred očmi član lovske družine, če hoče pravilno oceniti veliko borbo, ki jo vodijo naši narodi za izvršitev planskih nalog, za boljšo bodočnost našega delovnega ljudstva. Lovska organizacija spada v sedanji socialistični dobi med gospodarske organizacije. Tu pa tam si še kak nepoučen človek misli, da so lovska organizacija in lovske družine izrazito športna panoga kakor n. pr. nogomet itd. V tem je del resnice,

da je lov šport; izrazito športna panoga pa je bil v preteklosti, ko so bili zakupniki velikih in krasnih lovišč knezi, grofje, baroni, bankirji, veleposestniki in drugi visoki izkoriščevalci delovnega ljudstva. V tisti pretekli dobi je bil lov za izkoriščevalski razred dejansko šport, kjer so se izkoriščevalci bahali z velikimi lovišči, celo tropo psov, kjer so vse leto in mesece pohajkovali po loviščih in so jim kmetje, bajtarji in delavci bili zgolj za gonjače. Nato so se pa lovski velikaši bahali s svojimi trofejami, ki so krasile njihove sobe, dvorane in graščine.

V naši državi, kjer je v glavnem odpravljeno izkoriščanje človeka po človeku, so v lovskih družinah zastopani kmetje, delavci in nameščenci, ki si po težkem, truda polnem delu na polju, v tovarni, rudniku in pisarni zaželе bivanja v naravi za oddih, kjer se duševno odpočijejo, naužijejo svežega zraka, in opazovanja žive in mrtve narave. Kakor sem že pripomnil, je lov v naši socialistični stvarnosti delno šport, v glavnem pa je gospodarska panoga, ki je vključena v plan. Kajti vsako leto se določi za vsako republiko in za vsako lovsko podzvezo ter posamezno lovsko družino plan odstrela, plan oddaje kož, plan oddaje mesa, plan vzgoje koristne divjadi, plan pravilne organizacije, plan ureditve lovišč, plan lovskih strokovnih tečajev, naprave solnic, krmišč itd. Iz tega je jasno razvidno, da je lov v naši državi ena izmed važnih gospodarskih panog.

Lovec, ki stopi v lovsko družino, si mora biti na jasnem glede vseh nalog in ciljev, ki jih ima lovska organizacija v državi. Ni pravi lovec tisti, ki vstopi v lovsko družino iz nagiba, da bo s tem lahko pobil čim več živali, kajti že sam plan odstrela in tudi število članstva v lovski družini je nekak regulator, da niso deležni lovskega uspeha samo dva ali trije lovci, temveč po pravilni razdelitvi plansko določenega odstrela lovska skupnost. Najvažnejše za lovca je, da ga v glavnem žene v lovsko organizacijo čut do narave, da razume in zna ceniti naravo v različnih letnih časih, da ima smisel in veselje za opazovanje narave in njenega razvoja, da ima smisel za opazovanje divjadi in da pri tem, ko se s puško izprehaja po polju, po naših lepih gozdovih, ne misli samo, kako bo prišel do plena, temveč da je pri tem resničen uživalec in občudovalec narave, da so mu dnevi v letu, ko se prosto giblje v naravi, resničen oddih in razvedrilo, ki ga dvigata, da gre še z večjim elanom na delo, pa bodisi kot delavec v tovarni, nameščenec ali kot kmet v obdelovalni zadrugi.

Razumljivo je, da so naše lovske družine dolžne, da vsako leto pregledajo, kdo spada in kdo ne spada v lovsko družino. Okrajni lovski sveti oziroma bodoče podzveze in starešine lovskih družin

so dolžni neprestano razvijati pri članih čut discipline, čut ljubezni do narave, do divjadi. Starešine lovskih družin morajo seznaniti člane z lovskim zakonom.

Iz pregleda raznih poročil in obiska članov lovskega sveta Slovenije je razvidno, da se nekatere družine in okrajni sveti ne drže dovolj discipline, oz. da ne poznajo dovolj lovskega zakona. Zato so vse lovske družine, ki še niso preštudirale lovskega zakona, dolžne, da ga preko zime preuče. Kajti lovski zakon je izdala naša ljudska oblast in vsi lovci smo dolžni, da se v lovskem udejstvovanju ravnamo po lovskem zakonu, da ga osvojimo in da ga življenjsko izvajamo v sleherni lovski družini, v vsakem okraju. Nedopustno bi bilo, da bi bila kaka lovska družina, ki ne bi poznala lovskega zakona.

V lovsko organizacijo v Sloveniji je vključenih okrog 8230 članov, od tega je 22 % delavcev, 22 % nameščencev, 42 % kmetov in kmečkih delavcev, 10 % obrtnikov in 4 % drugih poklicev. Oficirjev in podoficirjev ter pripadnikov NM je bilo do sedaj prav malo v lovski organizaciji. Zadnji čas so se šele začeli vključevati. Želeti je, da bi bili vključeni v večjem številu. Pri tem moramo omeniti da, kakor je iz raznih kontrolnih obiskov razvidno, je največja disciplina v lovskih družinah, kjer prevladujejo delavci in nameščenci, medtem ko je v družinah, kjer prevladujejo kmetje, slabša disciplina. Znova bi poudaril, da je potrebno izboljšati disciplino posebno v tistih lovskih družinah, kjer prevladujejo kmetje.

V letu 1950 bodo morale lovske družine in lovske podzveze posvečati večjo pažnjo in pozornost vzgoji dobrih discipliniranih lovcev. Za zimo je potrebno, da napravijo lovske družine plan dela, organizirajo tečaje, na katerih bi si lovci osvojili potrebno strokovno znanje, in sicer:

V zgodovini lovstva, v lovski zakonodaji, v dobrem poznanju lovskega zakona; da se seznanijo z živalstvom naše dežele, posebno pa, da dobro poznajo vso koristno in škodljivo divjad svojega kraja in okraja; da se dobro seznanijo s strelnim orožjem.

Napačno bi bilo misliti, da se vse to pridobi na kakem tečaju, ki ga priredi lovski svet Slovenije. Okrajni lovski sveti, bodoče podzveze, bodo morali dobiti pregled dobrih lovcev, predanih naši družbeni stvarnosti, ki bi bili pripravljeni predavati mladim lovcem, ki so prišli in ki še prihajajo v lovske vrste, da jih seznanijo z osnovnimi nameni in nalogami lovstva.

Slab je tisti star strokovno sposoben lovec, ki se samo ironično posmehuje novincem-lovcem, ki niso vešči, bodisi v ravnanju z

orožjem, bodisi da jim niso poznana lovska pravila, navade, običaji itd.

Okrajni lovski sveti in lovske družine morajo biti povezani z ljudsko oblastjo po raznih gospodarskih vprašanjih. Naše lovske družine se morajo zanimati tudi za prostovoljno delo pri popravi ali gradnji kake ceste, zadružnega doma, ureditvi steza in potov v gozdu, tako da bodo frontne organizacije in KLO-ji videli, da so tudi lovske družine tiste, ki pomagajo s svojim delom pri prostovoljnem delu.

Okrajni lovski sveti so dolžni pošiljati lovskemu svetu redna poročila o svojem delu — o vzgoji članov, o raznih dogodkih in delu lovskih družin, o divjadi, kako je prezimila, kakšno je stanje divjadi v raznih loviščih, kakšne ukrepe so podvzeli proti škodljivcem, kakor so volk, lisica, divji prašič, vrane itd., kakšne uspehe imajo lovske družine pri zatiranju škodljivcev, kaj vse je lovski svet ukrenil, da se čim bolj zaščiti oz. pomnoži koristna divjad. Skratka, poročila, ki jih pošiljajo lovskemu svetu, morajo biti stvarna, bogata in vsestranska.

Lovske družine in okrajni lovski sveti bi si morali zadati naloge za tekmovanje, ki naj bi se izražalo v tem, katera lovska družina bo uničila več škodljivcev, katera bo imela vzorneje urejeno lovišče, katere lovske družine bodo imele skrbneje urejene solnice, krmišča, lovske steze, katera lovska družina se bolj zanima za strokovni dvig članov, katera najbolj obvlada in pozna zakon o lovu do potankosti, katera je imela več prostovoljnih ur pri raznih delih v svojem okraju, katera družina najbolje sodeluje z ostalimi množičnimi organizacijami v svojem okraju, katera porabi po potrebi najmanj municije, člani katere lovske družine se najbolj udejstvujejo v ostalih množičnih organizacijah — LMS, OF, Zvezi borcev, sindikatu itd. Lovski svet bo pa po svojih zastopnikih in v Lovcu tolmačil po raznih konferencah, kakšni lovski problemi so po ostalih republikah.

Okrajni lovski sveti in lovske družine se morajo zavedati, da so sestavni del množičnih organizacij in da morajo biti z vso svojo dejavnostjo, tako v lovski organizaciji kakor tudi izven nje, v svojem vsakdanjem delu najtesneje povezani in predani naši socialistični stvarnosti.

Oglejmo si še naše strokovno glasilo Lovec. Če prelistamo vse izišle številke letnika 1949, lahko mirnega srca rečemo, da ni bil tako bogat in pester kakor bi lahko bil ob naših pogojih in razmerah. Bil je precej skromen. Manjkalo je idejno-političnih in načelnih člankov. Večinoma pišejo v Lovca stari lovci. Po osvoboditvi je v našo lovsko organizacijo vstopilo mnogo mladih lovcev,

bivših partizanov, delavcev, kmetov in nameščencev. Ti mladi lovci so dolžni pošiljati svoje prispevke svojemu glasilu. Dolžni so, da poslušajo nasvete starejših, poštenih, naši družbeni skupnosti predanih lovcev. Starejši lovci, ki so pa sposobni pisanja, so pa dolžni, da vzgajajo in razvijajo smisel in čut za pisanje lovskih člankov in razprav pri mladih nadarjenih lovcih, ki imajo za to tudi veselje. Na drugi strani je pa potrebno, da članke, objavljene v Lovcu tudi preštudirajo, tako da se mladi lovci teoretsko kakor tudi praktično seznanijo s to najlepšo panogo narodnega gospodarstva in istočasno tudi najlepšim športom.

Naši okrajni lovski sveti se morajo zavedati, da je glasilo Lovec list vseh naših lovcev in da je dolžnost lovcev in lovskih družin, da ga zalagajo s strokovnimi članki, razpravami, črticami, novelami, tako da bosta uredniški odbor in urednik lahko poljubno odbirala najboljše za priobčitev.

V naših lovskih organizacijah je precej članov KP in dobrih frontovcev in ravno ti so dolžni, da zaktivizirajo lovske družine in posamezne člane, ki imajo veselje in smisel za pisanje, da bo tako prišlo čimveč kvalitetnih člankov in razprav v naše glasilo.

V Lovcu bomo morali tudi več čitati o tem, koliko lovske družine sodelujejo pri prostovoljnih delih. Prinašal naj bi tudi slike lovcev, ki so se izkazali kot udarniki v rudnikih, tovarnah, gradnjah, pri obdelovalnih zadrugah itd. Pisal naj bi tudi o tem, katere lovske zadruge pomagajo delavskouslužbenskim restavracijam s tem, da jim ob prilikah obilnega plena podarijo del tega: kako so lovske družine obiskale obdelovalne zadruge, kako lovske družine sodelujejo v obdelovalnih zadrugah in podobno.

Stremeti je za tem, da bo naš Lovec pester, bogat po svoji vsebini in da bo v bodoče veren odraz dela in življenja naših lovskih družin in lovcev, ki se morajo bistveno razlikovati od lovcev v kapitalističnih državah. Pri svojem delu se morajo naše lovske družine zavedati, da so del delovnega ljudstva, ki stremi za čimboljšo in čimprejšnjo zgraditev socializma v naši domovini.

Tone Podvrečar

Šakal

V članku »Na Solunsko glavo« sem govoril o Vlahih in mislim, da sem pri tem omenil tudi »Karakačane« kot njihove bližnje plemenske sorodnike. Tudi oni so kakor Vlahi večinoma nomadski pastirji, samo pasejo navadno ovce črne barve in od tega tudi njihovo ime, ker v turškem jeziku pomeni beseda »Kara« črn, kakor n. pr. Kara Mustafa — Črni Mustafa, Karadorde — Črni Jurij, Karadagh — Črna gora itd. Karakačani so navadno »grški Vlahi« ker se drže oziroma so se vsaj držali včasih na ozemlju Grčije med Solunom in našo državno mejo od Bjelasnice nad Strumico, ob Dojranskem jezeru, Djevdjelije tja do Kajmakčalana in mesta Lerina, torej prav v krajih, kjer še danes živi slovansko pleme egejskih Makedoncev. Bilo je pa nekaj karakačanskih zadrug — tukaj v pomenu veledružin — tudi na jugoslovanskem ozemlju ob obmejnem pasu. Preživljali se pa niso samo z živinorejo, ampak tudi s tihotapstvom. V njih je mnogo več trgovskega kakor pa junaškega duha in so res ljudje do skrajnosti »praktičnega prepričanja«. Zaradi nekega spora o državljanstvu, v katerem je starešina Karakačanske zadruge Apostol Kumbos — na jugoslovanskem ozemlju »Kumbić« — na vse načine dokazoval, da so njegovi sinovi, nečaki, vnuki, zeti in ostali moški zadruge grški državljani, sem se seznanil z njim. Pogovarjala sva se o gospodarskih in življenjskih zadevah Karakačanov v naši državi in slednjič po ovinkih prišla, kar me je pač najbolj zanimalo, na lov v okolici Djevdjelije in Dojrana. Kot pastir mi kaj posebnega ni vedel povedati o lovu, saj so ga bolj zanimale cene volne, kaškavalja, jagnjeti, pač pa mi je potožil, da mu »divlji kučići« delajo veliko škodo med drobnico. Okoli Bogdancev med Dojranom in Djevdjelijo, kjer prezimuje s čredami, da jih je zelo mnogo. Ima dobre pse čuvaje, pa se vseeno posreči tem mrcinam, da mu vsako leto pokradejo precej kozličev in jagnjet, sem pa tja pa tudi kaj večjega. Pred dobrim letom so mu »divlji kučići« raztrgali še celo dva psa čuvaja in odtrgali osličku rep, da je kmalu poginil. Omenil sem, da so to mogoče podivjani domači psi ali pa »čagali«, ki jih je še nekaj ob grški meji v tistih krajih. Odločno me je zavrnil, češ da so to pravi »divlji kučići«. Rekel mi je, naj sam pridem v Bogdance, kjer se bom na samem kraju prepričal o zlodejstvih teh pasjih mrh.

Skoraj sem bil že pozabil na ta razgovor z Apostolom, ko sem srečal na ulici tovariša Joza. Povedal mi je, da se je pred kratkim vrnil iz Valandova, v čigar okolici je z lovom na šakale zapravljal težko pridobljeni dopust. Cele noči je preždel ob ovčjih stajah pri neznosnem smradu, potikal se je po pastirskih kolibah, v njih nabiral razen mrčes in ustrelil samo enega šakala. Pray imajo pastirji, da ima šakal hudiča v repu. Odločno mi je odsvetoval te vrste lovski šport. Oglej si šakala v živalskem vrtu, one v prostosti pusti v miru. Ogledal sem si šakala v skopskem živalskem vrtu, prebral poglavje o šakalu v Brehmu in kljub Jozinemu odsvetu sklenil, da grem v Bogdance.

Šakal, lat. canis aureus, srbski čagalj, divlji pas — ime šakal, čagalj izvira iz perzijščine, kjer se ta divji pes imenuje »sjehal« kar so Turki ponaredili v »šikal«, Srbi v čagalj itd. — spada v družino psov, v red volkov. Visok je do 55 cm, dolg 60 do 70 cm težak 10 do 16 kg. Dlaka je dolga, v glavnem svetlosive, pepelnate barve, na hrbtu bolj temna. Prsi so belomelirane z umazano rumenkasto liso. Rep je dolg do 30 cm in košat kakor

pri lisici. Gobec je koničast, podolgast in ušesa odstoječa. Oko je svetlorjavo. Njegova prava domovina je zahodna Azija, okolica Kaspijskega morja, Perzija, Mala Azija. V Evropi živi v južni Rusiji, v Romuniji, Bolgariji, ob Črnem morju, evropski Turčiji, Grčiji in Jugoslaviji. V Jugoslaviji se nahaja baje še, razen v predelih ob jugoslovansko-grški meji, tudi v južni Dalmaciji na polotoku Pelješcu, na otokih Šipanj, Korčula, Badija, v okolici Boke in v zahodnem delu Hercegovine. Po podatkih v knjigi »Privredni značaj lova u Jugoslaviji« od dr. Marinkoviča, stran 93, je baje bilo leta 1910 ustreljenih v Dalmaciji 120 šakalov. V isti knjigi na strani 94 navaja pisec neko službeno statistiko bivše splitske oblasti. Po tej statistiki je bilo v desetih letih v splitski oblasti ustreljenih tudi 162 volkov. Statistika je statistika, številke so številke, jaz za svojo osebo dvomim, da so to bili volkovi, ampak večinoma šakali, ter se mi zdita obe številki »120 in 162« precej obilni. Vsekakor pa se drži šakal rajši v krajih z milim, sredozemskim podnebjem. Visokogorskega in kontinentalnega podnebja šakal ne ljubi; zato se v Makedoniji drži samo njenih južnih krajev v strumiškem, dojranskem in djevdjelijskem okraju. Tu pa tam se pritepe bolj na sever in kolikor sem mogel poizvedeti, so bili šakali ustreljeni pri Demir Kapiji v negotinskem okraju, pri Kavadarcih in Prilepu. Leta 1937 je padel šakal tudi na sami Jablanici, približno 15 km od Struge na sedlu Krstac ob jugoslovansko albanski meji. Po vsej verjetnosti se je pritepel iz Albanije.

Po Brehmu je šakal nekako v sredi med volkom in lisico, toda po načinu življenja bliže lisici z razliko, da se potepa in lovi v krdelih kakor volk, lisice so pa samotarke, razen v času parjenja. Zanimivo je, da v krajih, kjer so šakali, ni lisic in se volk redko pojavi. Kakor volku, tako gre tudi šakalu lisica v slast, pa se zato izogiba tega neljubega ji sorodstva.

Šakal se omenja tudi v svetem pismu, in sicer v »knjigi sodnikov«:

»Judovski osvetnik nad Filistri po imenu Simson je ob času žetve nalovil tri sto šakalov (v svetem pismu je sicer pisano o lisicah, a so učenjaki na podlagi raznih raziskovanj ugotovili, da so to bili šakali), zvezal po dva in dva skupaj z repi, mednje pritrdil bakle, bakle zažgal in vso šakaljo svojat nagnal v že zrela pšenična polja Filistrov, da je tako vsa pšenica zgorela.« V tistih davnih časih je bilo v Palestini še zelo mnogo šakalov in jih tudi dandanes ne manjka, ter si je Simson po »besedah svete knjige« pač lahko dovolil ta »špas«. Lisice ne žive v krdelih kakor šakali in so v Palestini zelo redke.

Šakal se pari, kakor večina divjih psov, na pomlad v zadnjih dneh februarja in prve dni marca. Po devetih tednih skoti psica v kakšni duplini ali jami 5—8 mladičev.

Šakal je kakor vsaka roparica v prvi vrsti mesojedec, žre pa tudi, kar mu pride pod zobe, če je količkaj sposobno za hrano. V Djevdjeliji so mi pripovedovali, da posebno rad pobira sadje in ropa vinograde ter da mu gre v slast mlada, še mlečna turščica. Gorje mački, ki se potepa po polju, ali psu, ki zapade v kremplje šakalov, na mah je raztrgan in požrt. Človeške odpadke ali mrhovino gladko pospravijo. V zimskem času, ko zapade sneg, kar pa je v krajih, kjer so šakali, zelo redko, pridejo do samih človeških naselbin in baje vdirajo celo na dvorišča. Ob Dojranskem jezeru se je zgodilo nekolikokrat, da so zabredli šakali v jezero in ribičem požrli iz mrež ribe. Ako so zelo lačni, so nevarni posameznim ljudem, posebno otrokom. V naselju Karadordevo med Udovom in Valandovom so napadli šolarje komaj pol kilometra od vasi. Na krik otrok so pritekli pastirji in mrcine komaj prepodili.

Splošno je znano, da vlada med pripadniki pasjega rodu veliko sovraštvo, toda ne vedno. Ko pride čas parjenja, to sovraštvo pod nekimi okoliščinami preneha. Ako namreč samica, ki se goni, ne more dobiti partnerja iste vrste, si ga poišče pri najbolj sorodni vrsti. Tako so opazovali nekje v Karpatih, da je volkulja zahajala v bližino hlevov in se družila z velikimi ovčarskimi psi. Tudi za šakala so mi povedali, da se včasih pritepe kakšna samica v bližino staj in dopusti psom, da jo zaskočijo.

Mlad šakal se lahko udomači ravno tako kakor volk. Mlade volkove sem imel sam in so bili v mladosti prav krotki, pozneje pa so začeli kazati svojo divjo nrav ter sem jih moral ustreliti, ker njihovega trpljenja nisem mogel gledati. V Djevdjeliji sem videl udomačenega šakala, starega približno eno leto, ki je bil popolnoma prost. Njegov gospodar mi je pravil, da se kar dobro razume z domačimi psi in mačkami. Udomačene šakale so tudi križali s psicami, toda le redko se zgodi, da psica sprejme in donosi. Križanci so zelo divji, potuhnjeni in popadljivi ter niso za nobeno rabo.

Nekateri poznavalci psov verjamejo, da izhajajo vsi različni domači psi od volka in šakala. Po Darwinu so to samo domneve, ki se ne dajo dokazati. Bral sem neko knjigo o izvoru psov, kjer stoji, da je nemški špic potomec navadnega šakala (canis aureus). Sicer je pa izvor domačih psov obravnavan v članku »Pes — najstarejša domača žival«, ki ga je napisal Korotanski v Lovcu l. 1947, stran 350 in dalje.

Imel sem službeni opravek v Dojranu, pa sem se spomnil, da bi ob tej priložnosti lahko lovil šakale. Vzel sem zato s seboj puško in primerno obleko, sposobno za »štrapace« prenočevanja v pastirskih kolibah in ki bi jo lahko utrpel, ako bi si nabral malih križastih živali kakor tovariš Jozo.

Deževnega novembrskega dne, ko je bil ravno tržni dan, sem prišel v Dojran. Bilo je v mestu polno kmetskega ljudstva, a največ Karakačanov. Gledal sem, kje bi opazil znanca Apostola. Slednjič sem ga po dolgem iskanju našel v umazanem hanu, kjer je živahno barantal z nekim djambasom (mešetarjem) za mršavega konjička. Svidenje je bilo prav prisrčno. Domenila sva se, da pod noč odidem z njegovo družino do selišča. Nabavil sem si živeža, kolikor se ga je pač v Dojranu moglo dobiti, kaškavalj, kruh, v žerjavici, oziroma v pepelu pečena jajca in zelenko »ljute šlivovice«, ako bi zaradi mrčesa ne mogel spati.

Proti večeru je prišel Apostol pome v mestni »hotel« Orient. Posadil me je na širok, z zeleno volneno odejo pokrit »samar«, nabasal moj proviant v torbe, ki so visele počez s konja, zasedel svoje kljuse in odjahala sva. Zunaj mesta naju je čakalo še osem drugih jahačev, njegova družina, sami pastirji. Vreme je bilo skrajno neugodno. Deževalo je. Čez jezero, ob katerem smo jezdili dobro uro, je bril hladen veter. Karakačani so prepevali neko monotono pesem, od katere nisem razumel niti besedice. Začelo me je zebsti. Obrnili smo se od jezera in krenili v hribe. Poti ni bilo videti. Zdelo se mi je, da jezdimo kar povprek. Moj konjiček se je nekolikokrat spotaknil in ni mnogo manjkalo, da bi v polsnu telebnil s samara. S tlečo cigareto v ustih sem po kazalcih ugotovil, da smo že tri ure v sedlih. Vprašal sem Apostola, če je do selišča še daleč, pa mi je odgovoril »ošče malko«. Vse skupaj mi je že presedalo in sem se kesal, da sem se s Karakačani podal na pot.

Iz daljave se je slišalo zamolklo tuljenje in zavijanje. Pod nami v grapi so se oglasile zverine in bevskale in zavijale, da je kar brnelo v ušesih. Konji so postali nemirni. Pa je rekel Apostol: »Čuješ li, kako se deru divlji

kučići?« Glasba šakalov me je kar osvežila in mi pregnala zaspanost. Šakali so se drli v noč. Okoli polnoči smo prijezdili do naselbine. Že po samem dahu po ovcah in stopicanju konj po blatu sem vedel, da smo na kraju, a tudi psi so lajali in renčali. V neki kolibi je jokal otrok. Prišle so ženske, da nam ob svitu leščerb odvzamejo konje. V daljavi so se še vedno oglašali šakali. Moji sopotniki so hitro poskakali s konj. Tudi jaz sem se ves trd in premražen spravil na zemljo. Apostol me je povabil v svojo kolibo. Pri borni osvetljavi sem zapazil v kotu kup odej. Napravil sem iz zelenke močan požirek, se zavil v odeje in trdno zaspal, ne meneč se za ostri dah ovac in ljudi in pasji lajež.

Zjutraj, ko se je komaj danilo, me je zbudil Apostol. Prinesel mi je latvico zavretega mleka in mi povedal, da me že čaka pastir, ki ve za skrivališče šakalov. Hitro sem bil na nogah, umil se nisem, kajti vode za umivanje ni bilo in se mi zdi, da jo Karakačani v ta namen zelo malo rabijo. To sem v ostalem dognal še pred svojim odhodom na lov, ko sem se v jutrnjem mraku pozdravil z Apostolovo družico in ostalimi ženskimi člani družine.

Pastir, moj vodja, oborožen s staro prednjačo, ker boljšega orožja, o katerem sem bil prepričan, da ga ima skritega, mi pač ni hotel pokazati, neki približno petnajstleten dečko, ki je imel dovesti nazaj konje, in jaz smo splezali v sedla. Še vedno je rosilo, megla je pokrivala kotlino Dojranskega jezera. V dobri pol uri smo bili med skalovjem, poraščenim z brinjem, glogom, zeleniko in bršljanom. Pastir me je vodil na konju do večje skale in mi pokazal kraj, kjer naj se skrijem. Razjahal sem in napravil še kakšnih 50 korakov. Bil sem opozorjen, da naj ne stopicam okoli, kajti šakal takoj čuti človeka, naj ne kadim in sploh naj bom povsem miren, ker drugače ne bo uspeha. Sam je odjahal na drugi kraj in si poiskal mesto za prežo. Mojega in pastirjevega konja je prevzel dečko, ki sploh ni razjahal, da ne bi bilo preveč človeških sledov, in ju odvedel nazaj h kolibam.

Oprezoval sem na desno in levo. Prešle so dve, tri ure. Zaželel sem si cigarete. Bilo je do skrajnosti dolgočasno in boleli so me že vsi udje. Do desetih dopoldne je bil dan meglen in skoraj ves čas je po malem močilo. Po desetih so se začele megle trgati in pokazalo se je sonce. Okoli enajstih je bilo že kar toplo, kakor je to navadno na jugu. O šakalih še vedno nič. Postal sem zaspan in na tem, da pošteno zasmrčim, ko zaslišim pod seboj neko cviljenje in bevskanje. Približno 120 korakov pod menoj na nizki skali sta se na soncu raztegovala in valjala dva šakala. Prijela me je huda mrzlica, a streljati mi ni bilo mogoče, ker sem imel samo naboje s šibrami. Šakala sta uživala sončno toploto, meni je bilo srce do grla. Desno pod menoj je zagrmelo. Pastir me je glasno opozoril, naj pazim. Med brinjem sem videl, kako se proti meni plazi obstreljeni šakal. Streljal sem in takoj po strelu je prihitel pastir in potegnil iz grmovja mrtvega šakala. Pastir je moral imeti nabito puško z najdebelejšim zrnjem, če ne še s svincem, saj tako sem sklepal po rani, ki jo je bil zadal šakalu njegov strel v desno lakotnico, ker zgrabilo ga je bilo samo eno zrno in streljal je precej daleč. Moj strel je sprejel na približno 40 korakov od spredaj. Streljal sem z zrnjem štev. 4.

Vrnila sva se v naselbino, kjer je bil plen deležen posebnega sprejema. Zbrale so se okoli njega vse ženščine in ga pretepale ter suvale z nogami. Sprva sem imel namen, da podaljšam svoje gostovanje pri Apostolu vsaj še za dan ali dva zaradi lova na kotorne. Ko sem pa vtaknil nos v kolibo, sem si premislil. Prenočevanje v nji bi bila pač prehuda pokora. Prvo noč

sem zdržal, ker sem bil pošteno utrujen, drugo bi kljub zdravilu v zelenki verjetno moral prebiti na prostem. Apostolu sem se zahvalil za gostoljubnost in pastir, ki je bil z menoj na lovu, me je odvedel nazaj v Dojran.

Zaradi vlažne toplote je šakal ob mojem prihodu v mesto že precej smrdel. Ni kazalo drugega, kakor da se takoj odere. Krčmar mi je pojasnil, da je to cigansko delo. Privedli so mi nekega cigana, ki je za dober bakšiš z mojo pomočjo ob svitu petrolejke odrl šakala tako umetno, da koža ni bila za nobeno rabo.

Spomnil sem se besed tovariša Joze: »Pojdi v živalski vrt in si tam oglej šakala, v prostosti jih pa pusti na miru, ne zaradi njih, ampak zaradi pastirskih kolib.«

Solnice

(Opisane so le glavne oblike in načini pokladanja soli.)

Solnice niso kaka posebna iznajdba novejše dobe, marveč so jih s pridom uporabljali že naši predniki — lovci. Da prežvekovalci sol radi ližejo, je bilo znano že v starem veku. Pa ne samo to. Tedaj so tudi že dognali, da sol ni samo posladica, marveč predvsem dobro sredstvo za krepitev in očuvanje živalskega organizma. Marsikje v tropskih krajih Afrike bi tamošnji živinorejci sploh ne mogli rediti domačih živali, zlasti ne prežvekovalcev, če ne bi narava sama poskrbela za solnice v obliki izsušenih slanih jezer ali manjših voda. V teh kotlinah se nahajajo ležišča soli in domačini prihajajo tja od blizu in daleč po sol, katero potresajo po pašnikih, kjer se pase njihova živina. Posebno znano in veliko je Etoša jezero. Uživanje te soli omogoča živalim obstanek, ker jim daje dovolj odporne sile. K tem naravnim solnicam v kotanjah izsušenih jezer in voda pa prihaja od blizu in daleč številna parkljasta tropska divjad. Zaradi zadrževanja parkljaste divjadi ob teh slanicah se zbirajo tam tudi številne roparice in lovci na zveri v tropah radi love ravno okrog slanih jezer. Potreba uživanja soli tudi v tropskih krajih in vročini naj bi dokazovala, da je živalim potrebna sol ne samo v zgodnji pomladi, ko prehaja divjad od suhe krme na svežo, marveč tudi poleti v vročini.

O potrebi polaganja soli v Evropi so mnenja lovskih strokovnjakov deljena. So strokovnjaki, ki zastopajo stališče, da je pokladanje soli sploh nepotrebno, izvzemši morda jelenom, češ da divjad razmeroma malo in neredno liže in zato majhne količine pri solnicah zaužite soli sploh ne morejo kaj prida vplivati na razvoj kosti in rogovja. Pač pa številni teh strokovnjakov ne odrekajo potrebe pokladanja soli, ki vsebuje še razne druge primesi, ki so divjadi bolj potrebne (kalcij, kalij, fosfor, dušik, železo, natrij itd.) za zgradbo telesa in zlasti za kosti in rogovje. V loviščih z mešanimi gozdovi, s polji in travniki, ki so primerno gnojeni s kalijem in fosforjem (fosforno kislino) in posipani z apnenim prahom, če je paša v gozdu raznovrstna, travniki sladki, naj bi bile solnice odveč, tudi solni kamni, ker pač dobi divjad na paši vse snovi. Izjema velja le pri jelenjadi, kateri je sol potrebna. Skratka, za kakovost divjadi niso odločilne solnice, marveč paša.

Drugi strokovnjaki zastopajo zopet popolnoma nasprotno stališče. Pokladanje soli parkljasti divjadi naj bi ne bilo potrebno samo v pomladi, temveč vse leto, posebno pa še v hudi zimi, ker prav tedaj se lahko reši marsikatera žival pred poginom. Sol pospešuje prebavo prežvekovalcev. Čim bolj je krma suha in čim manjšo hranivost ima, tem več je treba divjadi soli. Poznani lovski pisatelj Ziegenmayer trdi iz lastne izkušnje, da je v ostri zimi 1911/12 opazoval srnjad, ki je neumorno iskala solnice, hlastno lizala sol in se pri tem najbolje počutila. Izgub to zimo ni imel skoraj nikakih. Nadalje trdi, da se je v hudi zimi 1923/24 v romunskih Karpatih rešila jelenjad pogina prvenstveno zato, ker je v dovoljni meri našla soli. V sosednjih loviščih pa, kjer niso pokladali soli, so imeli velike izgube.

Pri nas nimamo ne tropske vročine, ne karpatskih zim in tako menim, da bo za naše razmere pravilna srednja pot. Stare skušnje naših lovcev izpričujejo, da je potrebna parkljasti divjadi sol zlasti v zgodnji pomladi, ko prehaja od suhe hrane na svežo. Takrat poženejo prve mlade trave,

ki so često kisle. Kisla trava pa je divjadi zelo nevarna. Tudi nam je znano, koliko parkljaste divjadi pogine ob neugodnih razmerah zaradi črevesnih katarjev in drugih motenj prebavil posebno pomladi, ko pride divjad od suhe hrane na svežo. Sol vsekakor pospešuje prebavo prežvekovalcev in je dobro sredstvo za očuvanje divjadi pred boleznimi in, če je bolna, kot zdravilo. Divjad največ boleha na zajedalcih v telesu. Znani so nam posebno pljučni, želodčni in črevesni črvi, pijavke na jetrih, echinokoki in nosni obad. Če se dovaja divjadi zadostno soli, le-ta zavira razmnožitev zajedalcev v telesu. Tudi je divjad, ki uživa dovoljno soli, bodisi s hrano ali po solnicah, bolj odporna in se laže ubrani zajedalcev. Živalsko telo potrebuje sol za razvoj kosti in rogovja, zlasti še, če so ji primešane razne snovi. Take snovi, kalcij, fosfor, železo, dušik, vsebujejo poleg soli posebni solni kamni, solne pogače. (Dobe se tudi pri Lovski zadrugi v Ljubljani.) To so okrogle plošče, v teži okrog 2 kg.

Sol pokladamo parkljasti divjadi na razne načine. Najbolj so menda še poznana korita, v katera se polaga sol, ki je pomešana z ilovico brez peska Vzame se lepa, čista ilovica, se posuši in zdrobi ali zmelje in preseje. Nato se namoči in doda trem delom ilovice en del soli. Korita so navadna, podobna zabojem, narejena iz desk, kakih 80 cm dolga in široka in 30—40 cm visoka. Ta korita se zakopljejo v zemljo tako, da gledajo stranice kakih 15—20 cm iznad nje. Ob zunanji strani obdamo stranice korita do vrha z zemljo poševno, da deževnica odteka od korita in ne nastajajo okrog njega mlake. Korito napolnimo z ilovnato zmesjo s soljo v mokrem stanju in na vrhu potresemo še plast soli.

Drugi način je, da zabijemo v zemljo kol ali uporabimo že stoječe deblo, debeline kakih 10—20 cm in približno 2 m visoko. Deblo ali kol naj bo olupljen. Na vrhu izvrtamo debelo luknjo, kolikor se da globoko, in jo napolnimo s soljo. Ob straneh se navrta kol z manjšimi luknjami poševno od spodaj navzgor, da se solni sok (salamur) laže odteka po deblu. Tako solnico je treba pogosto dopolnjevati s soljo.

Nadaljnji način je, da se štor posekanega drevesa, višine kakih 20—40 cm, na vrhu izdolbe kakih 10 do 15 cm v premeru in ta nastala luknja napolni s soljo. Tudi tako solnico je treba pogosto dopolnjevati. Podoben način je, da se vstavi večji kos kamene soli v precep drobnega debla, za srnjad kaka 2 m visoko in za jelenjad više. Solne pogače se vložijo podobno kakor sol, izvzemši mešanje z ilovico.

Paziti je, da so solnice vedno čiste. Odstraniti je treba listje, polže in sploh smeti. Dež nesnage ne izpere. Dobro je, da se solnice poškrope z janeževim oljem, ker vonj tega olja parkljasti divjadi gódi in jo privlačuje.

Solnice postavljamo na suhih mestih, v bližini zimskih krmišč in vode. Domače živali naj nimajo dostopa do solnic.

Za gamse pokladaj sol ali solne pogače tako, da polagaš ob stečinah na prostorih, ki so zaščiteni pred dežjem in snegom, pod skalnate previse, v zijalke, razpoke in podobno.

V bližini solnic ne streljaj in ne vznemirjaj divjadi!

Saša Vuga

Z lučjo na divje svinje

Lepega jesenskega dneva je sonce vstajalo izza grebenov gora in njegovi žarki so trepetaje prodirali skozi veje hrastov in lip in obsevali vas, ki se je stiskala v ozki dolinici nad Sočo. Tu pa tam se je kadilo iz hiš, gospodinje so vstale s soncem in še vse zaspane pripravljale možem zajtrk. Za vasjo na mali poseki je kruleč rila svinja in se skušala z močnimi sunki otresti kuštravega dečka, ki jo je okobal pritiskal z bosimi nožicami, vihtel je dolgo bekovo šibo in upil, da je odmevalo po vsej vasi.

Rahel vetrič, ki je vel z vzhoda, je grbančil površino jezera, na čigar bregovih so se sklanjale tihe vrbe, nihale in se pozibavale. Kar se razleže po vasi glasno govorjenje, krik in šum:

»Jojmene, kakšna pošast!«

»Pojdi proč, Marko, glej zobe!«

»Mojdun, kako kosmata je!«

Gruča ljudi je sredi trga pred mesnico ogledovala težkega ščetinastega in zavaljenega merjasca. Še po smrti je zverina vzbujala strah pri ljudeh s svojimi velikimi, svetlimi čekani, s svojo temno dlako in sršečimi ščetinami.

»Glej ga zlodeja, od kod se je le pritepel?«

»Tolcu na Stopcu je pet njiv koruze pokončal!«

»Kaj lažeš, saj je ves Stopec toliko ne premore!«

»No, pol njive pa gotovo...«

Med živahnim pogovorom radovednežev in zijal je iz mesnice stopil Rajko, čokat mož, velik v postavi in širok v ramenih, opasan z belim predpasnikom in z ostrim nožem ter jeklenim ostrilom v rokah. Smejal se je in si zadovoljno gladil lase, ko je slišal hrum pred njegovim merjascem. Stopil sem k Rajku, ki si je zvijal cigareto:

»No Rajko,« ga vprašam, »kako je bilo?«

Nasmeje se mi, pa pravi:

»Ha, človek mora imeti domisleke, ideje!«

»Kako, kakšne domisleke, ideje,« začudeno ponovim, kajti nejasno mi je bilo, kam meri.

»Veš kaj, proti večeru stopi k nam na pol litra, pa ti bom povedal, kako sem ga sčedil...«

Odvlekli smo merjasca v mesnico, ga obesili na kline in ga pustili mesarjevemu nožu.

Zvečer sem se odpravil k Skrtu. Dobra Skrtova mati nama je nalila cekinastega brica, v meni pa je bila mera polna radovednosti. Poznal sem stare lovce, brkate in resne možake, ki jim je puška že zdavnaj počivala v kotu domače izbe in so jih le spomini vezali na zeleno bratovščino, pa nihče mi še ni pravil o divjih svinjah. Bliskalo se jim je nekaj v glavi, da je pač divja svinja neka divja žival, ki je zelo podobna domačemu prasetu, ki rije po blatu, plava po močvirju, kruli in ji gre v slast vse, kar raste na kmetovi njivi. In da je baje huda, saj so vse črne živali rade hude in da je grdo ščetinasta. Saj pa tudi Mikužev tolstač nosi toliko ščetin, pa tako dolgih, da bi na vsako lahko trnek obesil in črva nasadil.

Sedaj so jo pa imeli tu, na vasi, obešeno na klinih Drejčkove mesnice In Rajko Skrt, ponižen, tih lovec, ki ni nikdar rad govoril o svojih uspehih, skromen, brez lovske pike na nosu, ta ji je pognal svinec med rebra in jo položil v mehko deteljo.

Naslonil se je na hrbtišče stola, se oprl na komolce in mi pričel pripovedovati počasi, umerjeno.

Vas se je pripravljala k počitku in jezero se je svetlikalo, ko da bi se po njem sprehajali milijoni pravljičnih palčkov s srebrnimi svetilkami. Rahla sapica je vela s Kosovda.

Rajko je v svojem domu nad Sočo umival široke čebre, ki jih je rabil pri kuhi žganja. Ko je popravljal nalomljeno dogo pri čebriču, je na vrata potrkala priletna ženica, Komandurkova vdova. Po pozdravu in voščilu sreče pri hiši, je sedla in po uvodnih pogovorih sem in tje je povedala, zakaj je prišla, na kraju pa še pripomnila, da ji neka hudobna reč rije po krompirju in ji mečka koruzo.

»Jazbec ni, on ni taka živina, še manj zajec spričo take škode,« je ugibala žena. Iz ugibanja pa ji je pomagal Rajko, ki je menil, da bi bila divja svinja.

»To sem mislila!« je žena vzkliknila in si zavozljala ruto pod obradkom.

Drugi večer je Rajko stopal po razritem kolovozu proti Klohom.

Zrak je bil poln vlage in megle, luno so skrivali oblaki in vse je bilo tiho in skrivnostno. Na ramenu je nosil čedno avstrijsko risanico z daljnogledom, v žepih pa pest nabojev. Požvižgal si je in premišljeval, kako bi zasačil kosmatega vraga.

Ko je stopil v Klohovo izbo, je našel Kloha, ki si je obuval težke čevlje in si ovijal noge z volnenimi obujkami.

Napravila sta načrt, izpila nekaj šilcev »lovske vode« na lovsko srečo in šla v noč.

Ko sta dospela do koruzne njive ob smrekovem gozdiču, sta poiskala pripravno smreko, si uredila skrivališče iz vej, sedla vanj in si prižgala cigareto.

Luna se je od časa do časa otresla oblakov, posvetila na zemljo in se izgubila med temne pajčevine, ki so prepletale nebo.

Ne Rajku ne Klohu se ni ljubilo govoriti. Pogreznila sta se vsak v svoje misli in molčala, medtem ko jima je cigareta v pesti počasi dogorevala.

Čas je mineval in burja je pričela briti proti gozdu, hrumela je in tulila, da se je smreka, pod katero sta moža sedela, stresala kakor tepka, ki jo trese medved.

Nekam mučno jima je bilo pri srcu in skoro sta se kesala, da sta poslušala žensko govoričenje. Kar jima piš burje prinese na uho nekaj, kar je bilo močno podobno krehanju in kašljanju bolehnega starca.

Napela sta ušesa, zapičila oči v temo in počasi vzravnala zgornji del telesa. Pomenljivo sta se pogledala, dregnila drug drugega s komolcem in se znova ozrla proti gozdiču, iz katerega je prihajalo ono čudno renčanje.

Naenkrat se je nekaj temnega približalo njivi, nekaj širokega, čokatega ...

Ko da bi sod lezel po travi, je menil Rajko.

Nekje je začirikal murnček in hipoma utihnil.

»Čas je!« je Kloh dahnil v Rajka, ki je stiskal puško in opazoval črno živino, ki se jima je krehajoč bližala. Rajko jo je iskal v daljnogledu, toda v stekleni leči je videl le temo. Enkrat se mu je zazdelo, da se je v daljnogledu nekaj zgenilo in že se mu je prst skrčil na jeklenem sprožilu, pa si je premislil.

»Hššrhh ... hššrhh ... hššrhh ...!«

Konček lune je pogledal izza oblakov in se pripravljal, da se znova skrije, ko se je Rajko odločil. Pogledal je skozi kukalo, videl v križu senco, stisnil puškino kopito k ramenu in — sprožil. Suh pok, ko da bi nekdo s palico udaril po pločevinastem pladnju. Merjasec je obstal, potem pa poskočil, kakor da ga je

sam vrag zajahal. Izginil je v gozdiču in še čas potem sta lovca slišala pokanje dračja.

»Tema!« je Rajko zaklel.

»Prenizko sem streljal!« se je Rajko jezil in jemal kadeči se tulec iz puške.

»Saj bi ga še s topom zgrešil... V tej temi!« je Kloh zagodel. »Ne odneham mu;« se je Rajko pridušil in vrnila sta se proti Klohom slabe volje.

Rajko se je zjutraj zgodaj lotil dela. V težkem kamnitem možnarju je z velikim lesenim batom tlačil jabolka.

Tolkel je in tlačil, da bi se znebil misli, ki ga je vso noč dramila. Toda lovska kri mu je v sencih razbijala in terjala svoje.

Spominjal se je Klohovih besed:

»Saj bi ga še s topom zgrešil v tej temi!«

Pridržal je tolkač in ga hip na to treščil v kot ter stopil na dvorišče. Naslonil se je na ograjo in se zastrmel v Sočo.

»V tej temi... V tej temi... V tej temi...«

Naenkrat se mu je zasvetilo v glavi, da je trznil z rokama:

»Zakaj tema? Saj lahko napravim svetlo!«

Planil je v hišo, snel puško in jo jel pozorno motriti, kakor da jo prvič vidi. Obraz se mu je polagoma jasnil v nasmeh in končno je v zadovoljstvu s pestjo udaril po mizi.

Vtem so se odprla vrata.

»Dober dan,« ga pozdravi potrti ženski glas.

»Dober!« je odzdravil in z nejevoljo pogledal po novodošlem.

Bila je Tofčevka, krepka ženska srednjih let. Vsa potrta, z rokami ob telesu, je zmignila z rameni:

»Tajnik me pošilja, pa ne vem, če bo kaj uspeha...«

»No, kaj, kakšnega uspeha...« je Rajko zagodrnjal in strmel v puško.

»Divja svinja mi razsaja po njivi!«

»A? Ponovite!« je Rajko postal pozoren in nastavil uho.

»No, divja svinja se mi vsako noč valja po koruzi in krompirju, pa ne vem kaj bi...«

»No, nič, samo potrpljenje,« je Rajko odvrnil in segel v omaro, da si ženska s to novico priveže dušo. Pri tem je sam pri sebi zamrmral, če ne padajo ti prasci z neba ali kaj.

Drugi večer je poltovorni avto poskakoval po razriti poti na Stopec. Ob poti so se vrstile koruzne njive, krompirišča in malinovo grmičevje, malo dalje proti vasi pa kozolci s pšenico in ovsom ter velike, koničaste kope rjavega sena.

Daleč na drugem bregu Soče na zeleni rebri je stala Klohova hiša, Kloh, gospodar, pa je cepil drva v majhni klonici. Večer je bil lep, nebo čisto ko Soča in luna se je nalik kepi snega pripravljala, da zažari v noč.

Rajko, ki je vozil, se je ves čas ogledoval za puško, ki je slonela poleg njega. Čudna je bila to pot Rajkova puška! Pri cevi je imela nekako ročico, na kateri je slonela obločnica, majhen žaromet hruškaste oblike. Ročica se je stikala s cevjo, cev pa z majhno vzmetjo, ki je bila pritrjena nekaj centimetrov od magazina. Od te vzmeti je držala nekaj sežnjev dolga električna žica do majhne baterije, opremljene z ročajem, ki je stala pod nogami Ivanca, sedečega ob Rajku. Ivanc je bil velik in tršat, oblečen v delovno obleko, v rjavem klobuku. Bil je dobričina kakor njegov oče Štampa, najostrejši lovec in najboljši poznavalec žive prirode na Tolminskem. Gubančil je čelo in z neko nevero pogledoval

Rajka, ki se je muzal s svojo cigareto, se smehljal in pazil na jame, ki so bile na gosto posejane po kolovozu.

Ko sta zavozila pred Toŕčevo hišo, je bilo že pozno in zvezde so se svetile okoli mesca, ki se je rdečil v oranžastem čadu.

»O, da bi le srečno opravila,« ju je pozdravila Toŕčevka, ki se je prikazala na pragu s steklenico domačega brinjevca.

»Bova, mati!« je pokimal Rajko, Ivanc pa nič.

In so šli. Spredaj Rajko, s čudno puško, za njim Toŕčevka, zadnji pa Ivanc z baterijo in godrnjal:

»Saj je cel avtomobil...!«

In res je bila vsa priprava nekam smešna, bolj podobna srednjeveški trombloni, kakor moderni risanici.

Rajko je omenil, koliko opazk in dovtipov je moral preslišati, ko je v delavnici delal pripravo, ob kateri so vsi mislili, da se je Skrtu malce skrhalo v glavi, tisto kolesce, ki žene vsa ostala.

In kako so pozneje, ko so gledali merjaščeve ščetine, tekmovali v hvali Skrtove iznajdljivosti. Taki so pač šoferji, vedno tiči.

Šli so med njivami in ajdinimi zaplaticami do majhnega, nekaj metrov razpotegnjenega latnika pred njivo, kjer se je bohotila bogata, širokolistnata in visoka koruza.

Pod ta latnik je bil v zgodnjem popoldnevu Rajko pripeljal tolminsko cizo, ji snel pleteno košaro, jo poveznil pod trto in položil nanjo nekaj desk, tako da sta se dala nanjo lepo namestiti dva stola.

Vse je bilo torej urejeno in lovca sta zasedla pripravljeno čakališče in pozdravila Toŕčevko, ki jima je že neštetokrat želela brento sreče. Čez ne dolgo je Toŕčevka utrnila luč v svoji hiši in pokrajina se je pogreznila v skrivnostno tihoto pod lepim nebesnim obokom.

S ceste pod Sv. Lucijo se je čulo ropotanje motornega kolesa, ki je kmalu zamrlo.

Tu pa tam je zapel v noč murnček in z železniške postaje je prihajalo petje čakajočih fantov.

Iz gozdiča na desni strani latnika je zavela hladna sapica in koruzni listi so zašumeli.

Ponoči vse šušlja, vse se pogovarja in pomenkuje, povsod šepeti, gibanja in hitenje, a vse to lahko in mehko, ko da bi lahkonoga vila stopala po zeleneči deteljji in trosila iz svoje svilene halje bisere na te ponižne, skromne, dobre rastlinice.

Rajko se je udobno naslonil v stolu, položil puško čez kolena, pripravil baterijo k svojim nogam in pregledal, če je svetilka dosti pritrjena na puškini cevi in če je električna vrvica prav napeljana. Vse je bilo v redu, vse razporejeno in preračunano.

Vzel je iz prsne malhe cigareto, jo prižgal pod jopičem in se zastrmel na polje, ki se je od latnika raztezalo do razpotegnjenega grička, imenovanega Brice.

Tudi tokrat se jima ni dalo govoriti, ne Ivancu, ne Rajku. Je že tako, če človek kaj pričakuje. Vsa čutila se mu osredotočijo na nek cilj in misli in besede, ki bi to koncentracijo razbijale, so nezaželene in zamro že ob svojem rojstvu.

Ivanc, stari lovec je dobro vedel, da ni pri lovu nič bolj potrebnega, kakor dobra organizacija. Imej dobro puško, sijajen smodnik in krasne pse, če ti pa manjka vešča roka in dobro oko, je vse le pok, dim in šum, drugega pa nič.

Molče se je nagnil na svojem sedežu, se razgledal po pokrajini, ki jo je razsvetljeval mesec, nekaj časa premišljeval, potem pa strnil svoja premišljevanja v skop stavek:

»Ti, Rajko, imej oči na onem kolovozu pod gozdičem. Moje ozemlje pa je to...« je pokazal s prstom in umolknil.

Rajko pa ni upal ugovarjati, kajti naravno je, da občutimo spoštovanje do človeka, ki je resen in pošten in o katerem vemo, da ne mlati prazne slame.

Zemlja je dihala, trava je šumela in hrastiči, lipe, vitki jeseni, skrotovičeni gabri in ponižne smreke, vse je šumljalo, se pogovarjalo in šelestleo, ko da bi imeli svojim sosedom povedati polno skrivnostnih zgodbic.

Na vasi v Stopcu je v noč zakikirikal petelin in zdramil lovca iz napete čuječnosti. Ozrla sta se drug v drugega in se nasmehnila. Ivanc je pogledal na uro:

»Malo prezgodaj se je striček spomnil, kali?«

Iz svetolucijskega zvonika je v noč udarilo kladivo. Rajko je štel udarce, ki so se z bronastim brnenjem izgubljali v temo, njegove ustnice pa so polglasno šepetale:

»Ena, dve, tri, štiri...«

Ivanc ga je s komolcem dregnil v bok:

»Neko žival vidim...«

S prstom mu je pokazal na senco, podobno leskovemu grmiču, ki se je med grmovjem počasi bližala v njuno smer. A bila je še daleč.

Rajka se je polotila za trenutek rahla razburjenost, kri mu je zaplala v glavo in prsti so se mu mrzlično oprijeli puškinega jekla. Toda bil je le skop časek lovske strasti.

Nepremično so njune oči prežale na piko, ki se je iz trenutka v trenutek večala. Žival se jima je približala, bil je divji prašič!

Veter je potegnil močneje proti njunemu latniku, potem pa, ko da bi se premislil, se je pričel nekam obračati in pihljati proti živali. Kakor nalašč je popolnoma zamrl in vse se je pogreznilo v tišino, ki jo je srebrnikasto petje murnčkov še poglabljalo.

Daljava med lovcem in živaljo se je naglo krčila. Zverina je šla počasi, se ogibala grmičev, previdno prestavljala noge, se ustavljala v senci dreves in se znova bližala koruzni njivi.

Vse je bilo nekam svečano in resno, napeto in pomenljivo, ko da bi se usoda poigravala z živaljo, ki jo je nabrušena sekira pregnala iz stoletnih gozdov in ostra žaga skalila mirno življenje ter jo pahnila v past, ki se v tej noči počasi zapira nad njeno divjo in svobodno glavo.

Rajko je dvignil puško, jo naslonil na latnik, s palcem potipal vzmet in čakal. Ivančeva roka se ga je dotaknila:

»Ali ne boš?«

Pokimal je.

Še trenutek, še nekaj težkih korakov. Prašič je stopil v deteljo, ki je zašumela pod njegovimi parklji kakor svila. Urezal jo je naravnost in brez posebnega obotavljanja.

Naj bi ga bes! V tem trenutku je veter zapihal v njegovo smer!

Žival, ki je bila trideset korakov oddaljena od lovcev, obstane, sunkoma dvigne glavo, potem pa poskoči in jo topotajoč ubere v stran. Toda prepozno!

Rajko pritisne na vzmet in dolg pramen močne luči se požene po polju, oplazi kot ognjen jezik merjasca in ga za nekaj dihov oslepi. Žival obstane, noge uprte v zemljo, glavo pokonci, trup krčevito negiben, ko da bi kmet pustil v gozdu veliko, čokato tnalo. Le oči, svetle in blesteče, ko da bi se po njih premetavale ognjene iskre, so se zapičile v močan sij svetilke in ga premagale.

Rajko je priprl oko, ujel merjasca, vsega kosmatega in grozečega v križ daljnogleda, skrčil kazalec in sprožil.

Žival je obstala, zakrulila in zarenčala, nekajkrat sunila z glavo in padla vznak. Še trikrat je jezno trznila z zadnjimi nogami, potem pa jo je Rajko skozi daljnogled videl, kako ji je iz vratu brizgnila penasta rdečina in oškropila deteljo.

Blaženo se je nasmehnil, naslonil puško na kolena in se veselo udaril po stegnu. Prvi merjasec, prva divja svinja, ki je po dolgih, sivih, s pajčevino zapečatenih stoletjih pogledala na zemljo Gradnika, Muniha in Golje, je padla pod njegovo kroglo.

In to ni šala, to ni zajec, to je zverina, m e r j a s e c!

Na Stopcu je mahoma vse oživelo. Luči so se prižigale, okna so se zapirala, vrata odpirala in ljudje, ki bi o njih človek mislil, da spe in drnjohajo pod toplo odejo, so se vsuli proti latniku.

Mlado in staro, vse je hotelo videti, kakšna je kosmata in strašna hudoba.

Ivanc pa je s trte utrgal debelo vitico, jo zasvaljkal med prsti in »... ker nimam smreke pri rokah...« jo na klobuku ponudil Rajku, ki se je še vedno smejal in pritiskal s palcem na vzmet in pošiljal dolge svetle šope luči nekam pod oblake.

Čenčič Rado

Bela srna

Prevc Vinko z ustreljeno »belko«

Selško lovišče se razprostira na obeh straneh selške doline in od Lobnika do Ratitovca in sredine Jelovice. Vse divjadi je v tem lovišču zadosti, razen poljske kuretine.

Kraljestvo srnjadi se pa pričenja šele sredi doline, pri Hrastniku, in se razprostira do mej državnega lovišča. Strm in težak teren je to, pravo gorsko lovišče. Pred vojno lovišče ni trpelo, po vojni so pa družine prav lepo skrbele za pravilen odstrel in gojitev divjadi.

Prav nad Selci se dviga s smrekovjem porasla gora Sv. Miklavž, ki je srnji raj. Malo gozdnih poti, mir, posejani mali pašniki — je vse tisto, kar potrebuje srnjad.

Na tem hribu se je rodila in živela bela srna, ki je v glavah šolarčkov zrasla v zlatoroga. Starejši ljudje so se posmehovali selškim lovcem, ki so pravili o beli srni.

Že pred nekaj leti jo je videl ta ali oni, toda novice se niso resno jemale. Takoj po vojni jo je videl fantiček in pritekel očetu lovcu pravit o beli živali. Toda oče ga je potolažil, da je videl planinskega zajca.

Pred dvema letoma jo je videl lovec Leben Janez; toda ljudje so se smejali, češ da kmečki človek ne loči ovce od srne. In je ponovno vse zaspalo. Toda Novakov Filip, ki je v naši družini »oče lovcev« v skušnjah, je na lovskem sestanku le sprožil to vprašanje in menil, da to ne morejo biti samo prividi. In družina je sklenila, če ustreli belo srno, da jo pokloni škofjeloškemu muzeju.

V začetku novembra 1949 sta lovca Prevc Vinko in Habjan Tone žagala smreke na nasprotnem pobočju Miklavške gore. Spremljal ju je Tonetov istrijan Tarzan, ki je sredi dopoldneva pritegnil pozornost obeh lovcev s svojim visokim hiv - hiv.

»Hudiča,« pravi Vinko, »Tone, poglej, pes in srna skupaj tečeta.« Toda kmalu sta bila presenečena, ko sta zagledala psa dobrih sto metrov zadaj. Oba naenkrat sta zinila: »Bela srna in mladica!«

Srne belke se je res stalno držala normalna srnica, plaha kakor vse srne, dočim je bila belka neverjetno oprezna. Ob najmanjšem sumu je zbežala in čez čas šele spremljevalka.

Kmalu potem smo imeli »velik lov« na zajce, kjer so na zadnjem pogonu mnogo govorili tudi o beli srni. Zato sem trdno sklenil, da prihodnje leto izrabim ves dopust samo za »belko«.

Toda računal nisem na Vinka in Toneta, ki sta že plansko zalezovala in pregledovala teren, na katerem sta računala, da se belka drži.

Tone mi je o svojem črnem lovskem dnevu takole pripovedoval:

»Dež je bil in pravega dela tisti dan nisem imel, pa jo mahnem na Miklavža, da bi belko dobil. Še sredi gore nisem bil, pa je že teklo od mene, tako pasje vreme je bilo. Za zalaz, sem si mislil, bo kar dobro, ker od drevja kapa, mokro listje pa uduši korake. Ko pridem na kopišče nad Lavtarjevim lazom, ka-a-r na en-krat sko-či bela srna. Jaz obstanem, ona obstane, — jaz pomerim, — šklep — sabotaža, — ona zbeži. Misli si, še nobeden mi nikoli ni sabotiral, ravno ta mi pa je, s katerim sem na belko pomeril.«

Razumel sem ga, saj vem, kaj se to pravi. Toda pri belki, kaj takega! Bolje je, sem si mislil, da pustim Toneta pri peči v pričakovanju na drugo belko in da grem k Prevcu Vinku.

Vinko se mi je smejal že med vrati. Vaščani so mi pravili, da se zadnja dva dni samo smeje. Pa mi je mladi lovec povedal:

»Dostikrat sva šla s Tonetom nad njo, včasih skupaj, ali pa tudi vsak zase. Toda videla je nisva od takrat, ko jo je pes gnal, nikoli več, razen ko je Tonetu odpovedalo, kakor ti je že pravil. V ponedeljek zjutraj greva zopet; jaz zalezujem po desnem robu, Tone se je pa držal bolj levo. Lezem po pobočju, prekoračim stezo, ki drži čez kopišče. Toda nisem naredil še desetih korakov, ko skoči belka in se požene po grebenu. Bliskovito vržem puško k licu, dobro pmerim in sprožim. — Klecnila je! — Ko je počilo, skoči šele spremljevalka. Na dobrih sedemdeset korakov sem streljal, bil sem popolnoma miren. Šele ko je padla, me je zgrabila lovska mrzlica. Skočim proti njej, samo glavo sem videl za debelim štorom; toda začela se je vzdigovati. Hitro streljam še enkrat v vrat in jo pomirim.

Ko je pritekel Tone, me je zagrabilo in začel sem vriskati. Zataknil mi je smrekov vršiček za klobuk in mi prisrčno čestital.

Takoj sva začela s pregledom bele srne. Težka je bila okoli 26 kg, mla dičev v tem letu ni imela, saj je bilo vime popolnoma suho in tudi bradavice so bile kakor zakrnele. Parklji niso bili črni, temveč rožasti, tudi gobček je bil svetel. Dlaka gosta in popolnoma bela, le ob straneh so bile konice dlak za malenkost umazane. Toda kljub temu lahko rečem, da je bila srna bela. Vendar prepuščam natančnejšo strokovno obdelavo belke strokovnjaku ter želim, da jo objavi v Lovcu. Srno smo poslali s posredovanjem škofjeloškega muzeja v Ljubljano nagačit!«

Noč je bila, ko sem se vračal od Vinka. Luna je osvetljevala Miklavško goro in videl sem greben, kjer je živela belka. Tam gori je živel tudi beli srnjak, od katerega so pa našli samo nekaj ostankov kože. Imel sem občutek, da je gora zgubila svojo kraljico, in nič več se mi ni zdela tako mikavna kakor dosedaj.

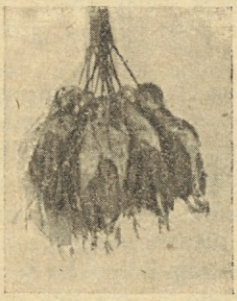

Anton S. Pirc

Bivoli, levi, krokodili

Jaham na bišarin-kameli ob desni obali reke, ki je zdaj, sredi vročega poletja, izsušena. Le tu in tam je še ostala voda, kjer je v periodi nalivov deroč tok izlizal globoke jame. Voda v teh tolmunih je čista ko kristal, polna rib, ki so se semkaj rešile, da bi postale lahek plen krokodilom. Zrak je topel in suh, lahen veter mi veje naproti. Kar zagledam pred seboj v okviru zelenega grma črno liso, ki nikakor ne spada na to mesto. Hkrati zaslišim čuden, kašlju podoben glas napadajočega bivola. Presenečen ustavim kamelo. Ker je veter ugoden, sem prepričan, da napad ne velja meni. Bivol je kakih sto korakov pred menoj. Pozorno opazujem mešano pokrajino, ko v smeri onega grmičevja trava močno vzvalovi in se pojavi kapitalen bivol samotar, z glavo pri tleh, v napadu. Pred njim dva, tri korake star grivast lev, v ostrem diru. Lev beži pred bivolom, rep je vodoravno iztegnil in med bežanjem se ozira za svojim preganjalcem. Čudovita slika me tako preseneti, da pozabim na puško in otrplo gledam za živalima, ki v nekaj trenutkih izgineta v travnem morju.

Za menoj sedeči črni pomočnik me dregne. Z roko kaže na drugo mlako, ob kateri se je nagnil lev in pije. Zdaj sem v trenutku na tleh in tečem v dobrem kritju proti mestu. Toda prepozno prispem. Lev je že izginil v grmičevju ob mlaki. V peščenih tleh so odtisi njegovih skokov.

Zdaj imam čas. Natančno pregledam okolico, kjer sta me brezuspešno presenetila kar dva leva in bivol. Brezštevilni sledovi levov različne velikosti pokrivajo peščeno korito reke in tu najdem prvič levjo latrino. Ravno tako kakor domača mačka se iztrebljajo tudi velemačke zmeraj na določenih mestih in iztrebke tudi zakopljejo. Blizu svežega najdem še eno starejše stranišče kralja živali.

Počasi jaham v koritu naprej in naletim po nekaj sto korakih na novo mlako. Voda je čista in bistra in zato skočim s kamele, da napolnim čutarico. Že se nagnem k vodi, ko zagledam neposredno pred seboj, dvajset centimetrov pod površino vode, glavo starega ogromnega krokodila, ki leži na preži. Da sem bestijo sploh opazil, se imam zahvaliti samo okoliščini, da je za trenutek nehala pihati sapa, ki je dotlej jarila površino vode, da se ni videlo na dno. Prisotnost velike mrcine v tej miniaturni mlaki mi je prava uganka. Luža je dolga deset metrov, široka niti pet in globoka samo na enem kraju meter.

Mika me, da žival ustrelim. Toda tu, v neposredni bližini levov? V sedlu imam flobert kal. 22 in primerno količino srednjih nabojev. S to precizno puškico streljam ptiče, kadar ne smem splašiti druge divjačine. Strel se sliši kvečjemu sto metrov daleč.

Računam. Krokodil ne izdrži več kot pet minut pod vodo, potem mora zajeti svež zrak. In meni se nikakor ne mudi. Usedem se pet metrov daleč pred zver in jo opazujem. Ne traja dolgo, ko se pojavijo tri markantne točke koščene glave reptila nad vodo in oni dve majhni točkici med glavo in vratom, kjer je krokodil najbolj ranljiv. Tu se nahaja pod kožo presledek med

vretenci, mozeg. V Sudanu sem videl črnca, ki je z lesenim kolom v levi in ostrim nožem v desni šel na posameznega krokodila v podobni mlaki. V usodnem trenutku mu je porinil kratek kol v široko odprto žrelo in mu nato z enim zamahom noža prerezal mozeg, potem pa naglo odplaval, da se izogne udarcem strašnega repa. Mož je to bravuro večkrat izvedel in vselej ostal zmagovalec.

Merim natančno. Kratek pok in glava se potopi neslišno. Zraven mene pa škrope koščki svinčenega projektila, ki se je na kosti razletel. Zadel sem zraven ranljivega mesta. Kost je trda in je razpršila mehek svinec. Čakam dalje.

Po daljnjih petih minutah se črna pošast ponovno dvigne na površino, toda svinec je le morala neugodno občutiti, ker se sunkoma obrne in poišče drugo mesto. Tudi jaz menjam položaj. To se ponavlja petkrat.

Počasi uvidim, da na ta način ne pridem do cilja. Zato vzamem kopje enega mojih črncev, mož mi ga s kislim obrazom prepusti. Konica je sicer ostra, toda iz mehkega železa izkovana. Kopjišče je močno in trdo, narejeno iz akacijevega ožganega lesa.

Poskušam krokodilu zasaditi sulico v bok, ki je seveda pod vodo, toda zver se je bliskovito obrnila in zagrabila rezilo. Ampak konica je trda in reptil jo izpusti, da pade na dno. Oprezno jo potegnem s pomočjo dolgega kola iz vode. Konica je otopljena in njen lastnik jo žalostno ogleduje. Zravnam jo za silo in jo bližam krokodilu. Čim to opazi, odpre žrelo in zdaj mu sunem kopje z vso silo skoz grlo v telo. Čeljusti se z glasnim pokom zapro in jaz držim samo še držaj kopja v roki. Strašno zobovje je prednji del kopja gladko odgriznilo.

Eden mojih spremljevalcev je v posesti kratke sulice z ostro, toda masivno konico. Najprej poskušam zver prignati na primernejše mesto. Udarec z repom mi razbije držaj. Tako tudi ne bo nič.

Ponovno se usedem na obalo. Ne bom popustil, ko je zver itak že ranjena. Le kako mirno prenaša strašno rano. Čakam, da bo zverini zmanjkalo zraka in potem itak spet pride na površino. Končno se to zgodi in s pripravljenim kopjem zadenem v oko in v možgane. Zverina izgine v peneči se vodi. Potem se spet pojavi. Kaže, kakor da hoče ven, na suho. Vendar je izgubila čut orientacije in se premetava, enkrat je na hrbtu, pa spet na trebuhu. Mogočen rep udarja na vse strani. To pa traja le nekaj minut in potem je konec. Iz očesa in iz žrela se je ulil mlaz krvi.

V troje potegnemo težko truplo iz mlake. Meri štiri metre dvajset cm in je med največjimi, kar sem jih uplenil. Nenormalno razvita je glava. Zdaj se mi odkriva še ena uganka. Krokodil je brez prednje desne tace, ki mu je odgriznjena tik nad komolcem. Rana je popolnoma zarasla in štrcelj zakrŽljan. Zdaj je tudi jasno, zakaj je reptil ostal v mali mlaki sam, ko so se njegovi tovariši neke noči preselili v večjo mlakužo. V mlaki je ostalo le še nekaj majhnih rib. Radovednost me je napotila, od česa je taka velika zver živela, in zato sem prisostvoval odpiranju, ki ga črnci vrše z nekimi ceremonijami, da bi se zavarovali napadov krokodilovih sorodnikov. V želodcu in deloma v črevesju so bile kosti in na pol prebavljeno meso najmanj dveh vrst antilop, torej se krokodilu ni slabo godilo. Divjad ni slutila v mali mlaki mogočnega sovražnika in se ji ni približevala s potrebno opreznostjo.

Zadeva z železnimi pastmi mi ne da miru. Levov je v tem kraju dovolj, to ugotavljam po sledeh, ki jih dnevno najdem. Na mrhovino levi ne gredo, ker je divjadi dovolj. Niti na dan prej pobito žival se ne vrnejo, ker so

vajeni, da še istega dne jastrebi mrharji in hijene vse pospravijo. V eni sosednjih vasi sem po dolgem barantanju kupil kozo. Zamorci ne prodajo radi koz, ta pa je bila suha in ni dajala mleka. V taborišču je nismo privezali, pa se kljub temu nikamor ni oddaljila. Doslej je nisem maral postaviti za vabo, ker mi je je, odkrito rečeno, bilo žal. Bal sem se tudi, da je ne bi hijena požrla.

Danes pa se odločim. Prek brežine vodi cela vrsta levjih sledov. Majhen grm omogoči, da privežem kozo, katero preskrbim s kupom najlepšega sena. Tri metre od koze zakopljem skopca, enega pri vhodu in drugega malo dalje. Zver v velikosti leva se mora ujeti, tako je vse lepo izračunano. Sam pa sem ostal do polne teme v bližini. Ko se oddaljujem, slišim še kilometer daleč obupno meketanje zapuščene koze. Z daljave gledam belo žrtev in težko mi je pri srcu.

Po slabo prespani noči grem zgodaj k pastem. Ker se je veter obrnil, moram napraviti precejšen ovinek. Še imam pol kilometra do koze. Ko se popnem na termitski stožec zaradi boljšega razgleda, švigne dve sto korakov pred menoj nekaj temnega čez goličavo v goščo, da nisem mogel ugotoviti, kaj bi to bilo. Ker pa ni izključeno, da je lev, se s podvojeno opreznostjo bližam izpostavljeni beli žrtvi. Naenkrat žvižg za menoj. Moj črni pomočnik me opozarja na komaj viden sled, ki ga je železna past zarisala v trdo prst. Če se je tod sprehajal lev, potem ga je skopec prekleto malo omejeval v svobodni hoji. V visoki travi ga ne morem opaziti niti na dva metra, medtem ko me on voha že na daleč. Pri tem pa moram z gotovostjo računati, da me bo razjarjena zver napadla. Iskanje obeta torej še marsikatero iznenadenje.

Spet zlezem na termitsko trdnjavo zaradi boljše orientacije. Sto korakov pred menoj je nekoliko redkih akacij. Trava okrog njihovih stebel je poteptana. Malo bliže je višoka trava in tam opazim, da se nekaj premika, ne morem pa ugotoviti, kaj bi to bilo. Brez premišljanja grem v tej smeri. Oprezno se bližam. Travo odrivam s sulico, ob vratu mi visi puška. Počasi grem naprej. V visoki travi je orientacija izredno težavna in tudi korakov ne morem šteti, ker so zaradi ovir manjši. Veter se je polegel in sonce mi žge na golo kožo, ker imam samo kopalne hlačke in sandale, na glavi pa tropsko čelado iz plutovine. Koliko časa sem že na poti, ne vem, zdi se mi pa, da bo kakih dvajset minut. Izgubil sem popolnoma pojem časa. Naenkrat — jezno renčanje, pozor! Kopje spustim, puško strgam z ramen in pri tem mi odleti čeladá. To seveda ne gre brez trušča in v tem hipu skoči pet, šest korakov desno zver in beži v velikih skokih proti skupini akacij. Torej se le nisem pravilno usmeril. Rožljanje verige dokazuje, da se je ujela velika mačka. Brzina, s katero se lev premika, pa mi obenem pove, da ga skopec verjetno zelo malo ovira. Počasi napredujem. Dreves ne vidim več, toda zapomnil sem si položaj sonca. Vode nimam s seboj, žeja pa mi pije kri. Jezik čutim v ustih kakor kos kavčuka. Tudi reakcija se javlja, prenapeto živčevje bi rado popustilo. Zdaj popuščati, ne! Spet potisnem šop trave stran in pred menoj stoji prva nizka akacija. Povečam pozornost, če je to sploh še mogoče, puško pri licu. Še nekaj sekund in — pred menoj stoji kapitalen lev s skoro črno grivo. Vse gre s filmsko naglico. Lev se je pripravil k skoku. Skopec ga drži samo za en prst. S privzdignjeno šobo in polpriprtim žrelom proži lev sliko, ki je nikoli ne pozabim. Rep biča tla, da letita trava in pesek daleč okrog. Instinktivno, ne da se zavedam, zagrmi strel iz moje puške. Skozi možgane zadeta se zruši kraljevska žival.

Po kratkem odmoru, ki ga moji živci nujno zahtevajo, grem, da rešim kozo trpljenja pretekle noči. Prečkati moram strugo, potem pa spet navzgor. Ko stopim na podkopano obrežje, zagledam pri otočku leva, ki se je ravno izluščil iz ovinka in jo maha v moji smeri. Z enim skokom sem na vrhu obrežja in napeto opazujem novo situacijo. Lev me ni opazil in odšepa čez suho rečno korito. Tam se zažene, da bi se povzpel na štiri metre visoko obrežje. Ker ga pri tem ovira skopec, ki ga je zgrabil za levo šapo, besno ugrizne v železo in se skotali nazaj v strugo. S srditim renčanjem se uleže pod obrežje.

Zdaj se počasi odplazim nazaj in hitim ob strugi navzdol, da jo na manj razgledni točki prečkam, kar mi tudi gladko uspe. Potem se čim hitreje bližam ležečemu levu. Njegov položaj sem si zapomnil po drevesu, ki tam raste na sami obali. Da ne bi zbudil predčasno pozornosti zveri, lezem po trebuhu k robu obrežja. Že sem se približal na dva metra, ko levo od mene zaropota in se lev prikaže, oddaljen komaj deset korakov. Tam je obrežje manj strmo in tako mu je uspelo splezati nanj. Ko me opazi, votlo renče počene. Naglo se prevržem, žareče oči me skoro hipnotizirajo, ali strel je že odjeknil. Lev se visoko vzpne in se zruši vznak. Še enkrat se skuša dvigniti, potem pa s truščem pade nazaj v strugo. Lev je kapitalen samec s krasno črno grivo.

Zdaj si lahko v miru ogledam mesto, kjer sta se leva ujela. Koza je cela, samo malo preplašena je in me pozdravlja z veselim meketanjem. Prvi lev se je verjetno ujel ob zori, drugi pa malo pred najinim srečanjem.

Veselje v taborišču je veliko. Dva odrasla grivasta leva v nekaj urah. Da bi pa dva samca lovila brez družbe vsaj ene levinje, se mi zdi neverjetno in zato hitro postavim obe pasti, toda ne več na istem mestu, marveč na majhnem odprtem otoku, malo niže v rečnem koritu. Bela koza je daleč vidna, toda kraj ni tako ugoden. Kozo privežem h kolu in tudi za hrano ji priskrbim. Napojili smo jo, preden smo jo privezali. Skopca postavim dlje od vabe in računam, da se bo kaka zver ujela že pri obkroževanju.

Radovednost me je že zarana nagnala na pastišče. Že od daleč zagledam kozo, ležečo na kupu trave. Zdrava je in spokojno prežvekuje. Skopca pa sta nedotaknjena.

Ko sem v eni prihodnjih noči ponovno nastavil pasti in jih drugo jutro kontroliral, ni bilo koze nikjer in le krvava trava je pričala o njeni tragediji, pri kateri sem bil sokriv. Po sledeh ni bilo težko ugotoviti, da so jo hijene raztrgale, ujela pa se ni nobena, ker je droben pesek zasul sprožila pri obeh skopcih.

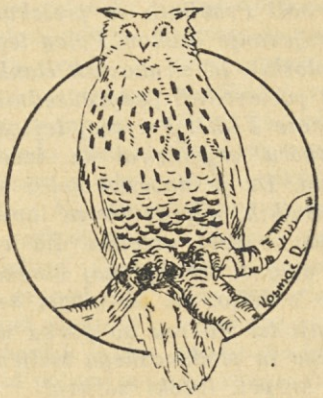

Dr. Lavrič Janko, poslevodeči podpredsednik Lovskega sveta LRS, petdesetletnik

Letos je njegova življenjska pot razpolovila stoletje, na pragu katerega je bil rojen. Dne 26. januarja 1900 so ga v Sodražici položile rojenice v preprosto kmečko zibelko.

Kot kmečki sin-proletarec je po trdih letih študija dosegel svoj cilj s promocijo za doktorja prava. Izbral si je odvetniški poklic in se naselil v Ribnici. Šele tedaj se je mogel z vsem srcem posvetiti lovstvu in kinologiji, posebej gojitvi goničev-istrijancev. Toda uspešno delo mu je uničila vojna in razdrla dom. Dne 4. oktobra 1942 je bil aretiran in 12. oktobra s sinom Janezom določen med 12 ribniškimi talci za ustrelitev. Toda sojenice so bile drugače namenile. Odpeljan je bil v pregnanstvo Gonars in Renici v Italiji, od koder se je na pomlad 1943 vrnil in takoj povezal z OF. Ob zlomu Italije 1943 je odšel z vso družino, ženo, sinovoma in hčerko v partizane. Leto osvoboditve 1945 ga je zateklo v Beli Krajini, od koder je prišel v Ljubljano in bil v letu 1946 izvoljen za poslevodečega podpredsednika Lovskega sveta LRS. Do 1949 je bil tudi podpredsednik Jugoslovenskega kinološkega saveza. Z vso njemu lastno vnemo in navdušenjem se je vrgel na organizacijsko delo v lovstvu in kinologiji. Pozneje se je kot predsednik Kluba ljubiteljev brakov docela posvetil goničem. V letu 1948. je postal tudi načelnik Uprave za lovstvo pri ministrstvu za gozdarstvo LRS. Tako je združil vse važne funkcije lovstva v svoji roki in to ogromno delo zmaguje s svojo neutrudljivo delavnostjo in telesno odpornostjo še danes. Poleg tega stalno sodeluje v strokovnem tisku, s predavanji, organizira smotre in preizkušnje brakov, tečaje in predavanja za lovce ter daje pobudo za vso dejavnost v lovstvu. Prav posebej si prizadeva, da bi med lovci prodrlo prepričanje, da mora biti tudi brak (gonič) deležen take in podobne vzgoje kakor ptičar, da bo sodoben lovski pes svojega imena vreden. V ta namen je napisal leta 1948 daljšo razpravo: Šolanje in preizkušanje brakov, leto kasneje je v Lovcu priobčil temeljito študijo: Vzgoja goničev. Njegovo delo je tudi Pravilnik za preizkušnje lovskih brakov in Pravilnik za telesno ocenjevanje brakov. Poleg tega je napisal v lovskem glasilu lepo število ideoloških in strokovnih člankov ter poljudne lovske članke v dnevnikih. Kot poslevodeči podpredsednik LS je hkrati podpredsednik Glavne lovske zveze FLRJ. Pri vsej tej zaposlenosti je kot predsednik razstavnega odbora organiziral in izvedel 1948 Mednarodno razstavo psov v Ljubljani. Da je dobršen delež njegovega dela in truda v Zakonu o lovu, pravilnikih, v pravilih za lovsko organizacijo, v novi razmejitvi lovišč itd., je ob sebi umevno. Za vso mnogostransko delo najde čas, le za lov ne utegne. Vendar naj utegne k svoji petdesetletnic sprejeti iskrene čestitke z željo, da bo mogel še dolgo posvečati svoje moči lovstvu in kinelogiji ter da mu bo parka napredla dolgo in trdno nit srečnega, zadovoljnega in plodonosnega življenja. S tem voščilom mu lovci ponovno kličemo krepek lovski zdravo!

O P R T N I K

Opažanja. Življenje je prekratko, da bi človek v celoti mogel videti in občudovati dolga in zaključena dejanja igre narave. Kadar prebiram prirodopisne knjige, me ob mrtvih slikah živalstva in rastlinstva, ki je bilo nekoč na zemlji, prevzame čudna radovednost o že odigranih poglavjih narave. Toda, kakor je nemogoče, da bi muha enodnevnica mogla v svojem življenju spremljati rast drevesa od drobnega semena do mogočnega orjaka, še bolj je človeku nemogoče z lastnimi očmi gledati zagonetno prelivanje življenja skozi milijone let v nove in nove oblike. Hočem reči, da spremembe ter vzroki in posledice vzbujajo v lovcu kot ljubitelju prirode posebne vrste zanimanja. Saj niti omenjati ne bi bilo treba, da človek v tistih nekaj letih svojega življenja ne more zaznati kakih bistvenih razvojnih sprememb, vendar pa more vsak posameznik v tej dobi nabrati nekaj drobtinic, ki so v lovskem pogledu svojevrstna vrednost. Če bi jih zbirale lovske generacije za generacijo, ter jih ohranjale zapisane, bi lahko že imeli za vsako lovno področje zanimiv material. Potreben je torej začetek. V tem oziru bi nam dobro služile kronike lovskih družin, ki naj bi poleg organizacijskih, kinoloških in drugih zanimivih poročil zbirale tudi tovrstno blago.

Moja opažanja segajo nazaj nekaj več kot dvajset let, ko sem »kot lovec s fračo začel...« in se nanašajo na ljubensko področje Lovske družine Radovljica. Dotaknil se bom samo nekaterih stvari.

Danes pri nas vsak otrok, ki je dobro shodil, pozna škorce. Ko sem pa jaz pričel hoditi v šolo, sem debelo gledal bratranca Janeza, ki mi je pravil o mladih škorcih v votlem orehu v Klancih. Škorci so bili tedaj pri nas redkost, ker niso imeli pogojev za naselitev. Pred kakimi petnajstimi leti jim je moj oče prvi pomagal v »stanovanjski krizi« s primerno hišico. Danes je škorčjih valilnic dovolj v sadovnjakih, nad poljem pa se podijo močne jate teh kričačev. V vinorodnih krajih ne bi bilo to veselo dejstvo! Naš kmet pa ve, da so to njegovi leteči zavezniki, čeprav kak občutljivež krepko zakolne zaradi češenj.

Kar pomnim, so bili prebivalci vaškega zvonika domači golobi, predlanskim pa so se vselile vanj postovke. Ko so postali golobi preredki, je bil spet postovkam napravljen prostor, ki so imele že pred vselitvijo golobov domovinsko pravico v zvoniku. Starejši od mene pripovedujejo, da so tam še gnezdile pred kakimi tridesetimi leti. Ko mi kosci pravijo, da je od leta do leta manj kobilic, ni težko najti za to pravega vzroka S škorci in postovkami se je namreč pomnožilo število uničevalcev vseh različnih travniških škodljivcev. Ljudje se še vedno premalo zavedajo, kako važno nalogo vršijo v naravi koristne ptice. Ko bo prišla v deželo bela zima, naj ne bo zlasti po naših vaseh hiše, ki se ne bi v skromnih procentih oddolžila našim stalnim koristnim pticam za njihovo pomoč preko leta. In lovci nismo samo zato, da poznamo tudi tiste vrstice lovskega zakona, ki govore o prepovedi uničevanja ptic pevk, ampak da smo aktivni ustvarjalci čim pozitivnejšega razmerja med koristnim in škodljivim živalstvom. Če govorimo o lovu kot gospodarski panogi, ne mislimo samo na oddajo kož in mesa, temveč tudi na zatiranje škodljivega oziroma obrambo in gojitev koristnega živalstva za naše kmetijsko gospodarstvo. Čim učinkoviteje bo biološko zatiranje škodljivcev, v manjši meri nam bo treba segati po kemijskih in drugih sredstvih. Zato naj lovec zlasti na vasi izrabi tudi vsako priložnost, da bo vzgojitelj med mladino in odraslimi.

Izredno občutno škodo letos povzročajo po travnikih in njivah velike množine ličink rjavega hrošča, pri nas kratko imenovane — črv ogrc. Temu škodljivcu pod zemljo ptice seveda ne morejo dovolj do živega. V poštev pridejo predvsem

krt, jež, lisica in jazbec. Ko sem v preteklem mesecu hodil za srnjakom po naših senožetih, sem imel večkrat zanimivo priložnost videti lisice pri tem koristnem poslu. Vem, da marsikak lovec ne bi po četrt in pol ure mirno gledal zvitorepke, kako z gobčkom in šapami mojstrsko vrta v tla in se na debelo masti v ličinkami. Imel sem dovolj časa, da sem pretehtaval grehe in dobra dela zvitorepke in bi morda tudi jaz ukrivil kazalec, če se ne bi spomnil na načelo mojega pokojnega strica Toneta: Preden streljaš, dobro premisli, ali boš izvršil koristno ali škodljivo dejanje! Pri tem pa on ni gledal samo ozko z lovskega stališča. Lovstvo in kmetijstvo je bilo zanj v tesni povezanosti ter je tudi vedno z zgledi učil, kako naj lovec s srcem in razumom skrbi za skladnost med obema panogama gospodarstva. Ni se zanimal samo za živalstvo, ki je v seznamu na lovski karti, zanj je bila vsa priroda nedeljiva. Ko je na primer videl, kako ljudje pobijajo krte po vrtovih, češ da jim vse razrijejo, je sklenil napraviti konec nepravilnemu početju. Za razmeroma visoko ceno je začel kupovati žive krte in jih je v košari nosil na travnike v Javornik, da so tam dalje vršili svoj koristen posel s podtalnim oranjem in uničevanjem sovražnikov rastlinskih korenin. — V zvezi z lisicami pa je zanimiva ugotovitev, da letos ne vem niti za en primer, da bi lisica prišla v vas po kokoši. Edina mila pritožba proti lisicam je, da pri iskanju črvov in miši odbrskajo po njivah preveč krompirja. Povedati moram še to, da je zaradi suhe in mile zime letos tudi ogromno miši, voluharjev in bramorjev. Torej ima tetka dela dovolj in zaslužek tudi ni najslabši. Čuvaj Francelj energično zagovarja mnenje, da kljub vsem pozitivnim pogojem tudi zajci letos ne bi bili tako številni, če lisicam ne bi bila pogrnjena miza z že navedenimi »slaščicami«.

Ne mislim s tem prikrivati grehov naše prebrisane znanke, zaključiti pa hočem o njej takole: Če lisica poleti napravlja precejšno korist ter ni na nekem področju res prekomerno zastopana, ni lovsko ter zato tudi ne gospodarsko, če se postaviš pred lisičino in pobiješ še mlečnozobe mladiče z materjo vred. Pravi lovec se bo lisic vedno lotil tedaj, ko jim kožuhi cveto — in to na lovski način! Ne samo, da je tedaj plen nekaj vreden in lep, da ga z veseljem primeš v roko, tudi več spretnosti mora lovec pokazati.

Izmed golobov je pri nas številno zastopana grlica. Njihovo število se iz leta v leto viša. Kar pomnim, gnezdi par grlic vsako leto tudi v zidnih luknjah župnišča, ki stoji v bližini gozda. Te grlice so izredno domače. Grivarjev je tudi več, kot jih je bilo nekoč. Duplarjev pa na našem področju ni več. Pojavljajo se le ob selitvah. Pred štirimi leti je še gnezdil en par v Lazih v skalovju. Čeprav ta golob ni redek v predelih z votlim drevjem, sem vendar slutil, da čez nekaj let najbrž ne bom več mogel poslušati na našem področju njegov gu-u. Da bi imel spomin, sem izvedel nanje lov s primitivno fotografsko kamero. Posrečila se mi je ponesrečena slika, ki je zato ne objavljam.

Jarki in grape našega revirja se po večini stekajo v Lešnico, na prvi pogled majhen, nezanimiv potok, ki se skriva med melmi in vejevjem. Pred dvajsetimi leti so bili njegovi tolmuni še tako globoki, da smo otroci lahko plavali v njih, zadnja leta pa je Lešnica že zelo plitva. Res je, da so bila zadnja leta občutno suha, toda bistveni vzrok temu je skrit. Danes so ribe redke v njej. K temu žalostnemu dejstvu pripomore tudi Sava, zastrupljena z vsemi mogočimi odpadki. Pred dvajsetimi leti so na primer sulci še prodrli iz Save po Lešnici prav pod Senožeti, postrvi niso bile redke, danes pa je že večji klen redkost. Zato tudi zelenomodrih draguljev-vodomcev ni več toliko in sledovi vidre se izredno redko pojavijo. Srnjad pa, katere življenje ne zavisi od nje, se pa bolj pogosto kot pred dvajsetimi leti sledi čez strugo in celo divja svinja letos kali njeno vodo. Lešnica je bila nekoč bogata z raki, ki pa jih je pred kakimi tridesetimi leti

popolnoma iztrebila račja kuga. Pokojni stric Tone jih je ponovno zaredil. Ohranili so se do danes in še celo iz leta v leto jih je več.

Medtem ko to pišem, me ob oknu na električni žici postrojena vrsta kmečkih in mestnih lastovk glasno opozarja, naj še o njih kaj povem. Prvikrat so gnezdile mestne lastovke v našem kraju pred tremi leti, letos pa jih je že kar precej. — Toda sedaj so vse odletele, okrog mene je zavladal molk. Nič več ne vem o njih, zato — pika.

V Ljubnem 10. avgusta 1949.

France Cvenkel.

Medvedov obisk. Dne 5. IX. 1949 je šel logar Škulj Jernej na službeni obhod po revirju Struge. V predelu »Lovšin« je bilo zaposlenih 8 gozdnih delavcev pri izdelavi bukovih drv. Nasproti mu priteče neka delavka vsa zasopljena in obupno kriči, da naj gre brž, ker jim bo medved pojedel vso malico. V dvomih, da bi se kaj takega res dogodilo, gre Jernej proti tistemu mestu. Prišel je ravno v trenutku, ko je medved v teži okrog 80 kg snemal torbo s hojce. Škulj je takoj sklical vse delavce, da bodo videli medveda, kako jim prazni torbe. Za kričanje delavcev se medved ni prav nič zmenil, temveč mirno pojedel kruh, ki je bil v torbi. Poleg kruha je bila v torbi še steklenica z belo kavo, ki mu je zadišala. Začel je obračati steklenico in jo grizel spodaj in zgoraj. Posrečilo se mu je, da je odprl steklenico z gobovim čepom, ki ga je takoj počikal. Kava se je pri odpiranju malo polila, nakar je zagrabil steklenico z obema šapama, se usedel ter pričel vlivati vase. Kava se je polila in mu tekla iz gobca, zato se je ulegel na hrbet, dvignil steklenico in jo izpraznil do dna. Zelo mu je teknilo in vsi so videli, kako se je zadovoljno oblizoval. Pregledal je še drugo steklenico, ki pa je bila že prazna. Začel se je igrati z obema steklenicama in je od veselja poskakoval, ker so steklenice ob dotiku požvenketavale. Ni jih zdrobil. Ta prizor je trajal skoraj eno uro, nakar se je naveličal, pogledal malo okrog sebe. ne meneč se za ljudi, in steklenice s torbo vred zakopal, oziroma pokril z listjem. Kakih 40 m dalje je visela druga torba in suknjič, v katerem je bil še kos kruha. Vohajoč je prišel do nje in jo na lep način snel. Najprej je zagrabil z gobcem suknjič in ga stresel. Kruh pa ni hotel sam pasti iz žepa, zato je žep raztrgal, da je prišel do kruha. Še bolj pa mu je zadišal kos slanine, ki je bil v torbi. S to se ni dosti igral, temveč takoj raztrgal. Zelo se je oblizoval in mlaskal, ko je pojedel slanino. Po tem prizoru je pričel Škulj metati proti njemu jabolka. Vsakega je posebej takoj pobral in pojedel. Jabolk je zmanjkalo, zato je eden od navzočih delavcev vrgel proti njemu kos bukove veje, ki jo je takoj povohal. Ni se mu dopadla, zato se je obrnil proti gledalcem, se vzpel na zadnji nogi, zarjovel in šel proti njim. Seveda se je večina gledalcev bliskovito umaknila na bližnja drevesa. Na najbolj gladko bukev je pri tem begu naletel delavec Anton, ki se je še pred nekaj minutami pridušal, da se ne bo nikamor umaknil. Pozneje je priznal, da se mu je zdela ta bukev prekratka, še više bi bil namreč rad splezal. Medved se je po pobegu ljudi mirno obrnil nazaj in iskal še nadaljnje torbe. Seveda so delavci medtem hiteli pobirat svoje torbe in jih privezovali najmanj 5 m visoko na drevesa. Čez nekaj časa je prišel medved zopet k delavcem in se jim približal na kakih 15 korakov. Zaradi huronskega vpitja se je le obrnil in godrnjajoč odstranil. Pri tem umiku je naletel kakih 100 korakov vstran na 2 delavki, ki sta pripravljali drva. Skočili sta na zložena drva in vpili na pomoč. Medved se je pa mirno usedel na bližnjo bukev in opreZoval, kje bo zasledil kako torbo z malico. Po preteku četrt ure se je počasi dvignil in odšel... Po 2 urah so se ljudje oddahnili...

Isti medved je nekaj dni prej pod »Pečjo« nad Dobrim poljem pobral nabrane maline, ki so jih v gozdu znesli skupaj nabiralci, in razmetal vse jerbase in košare.

I. A.

Iz Dolgovaških goric. Čeprav tu še ne občutimo mraza, vendar nas že obiskujejo

zimski gosti od srede oktobra dalje. Velike jate divjih gosi letajo proti večeru k Muri in nazaj proti Blatnemu jezeru na Madžarskem, kjer jim najbrže tesno stopajo na prste. Oglašajo se tudi pinože in cararji. Lisičke se tu in tam tudi že oglašajo na naših dvoriščih, pa s temi bo itak naša »lisičja smrt« — Gregor bači obračunal. Divji zajčki so se precej razmnožili, potreben bo primeren odstrel. Ni pa tako s fazani in jerebicami, katere bo treba nadalje čuvati in krmiti v zimskem času, da se malo zaredijo. Med zadnjo vojno so bili fazani in jerebice popolnoma iztrebljeni. Rad se spominjam vzgoje mladih fazanov, vzrejenih iz osirotelih fazanjih jajc, ki sem jih podložil domači kločki, ki je vse izvalila. Hranil sem jih večinoma z mravljinjimi ličinkami, skuto in trdo kuhanimi jajci. Ko so fazančki doraščali, so tudi kločko polagoma zapuščali. Naseljevali so se kar v okoliških goricah. Prijetno se je čulo njihovo mladostno petje raz gorice, kjer je zorelo grozdje, katerega zelo ljubijo. Le eden od teh mladičev, in sicer jarica me ni hotela zapustiti. Pa ravno njo je doletela žalostna usoda. Nepridiprav, ki si jo je hotel prilastiti, ji je s palico zlomil nogo. Jarica je prišla do mene, me žalostno pogledovala in s trepalnicami pomežikovala, kar pomeni, da se je jokala... Zelo se mi je revica smilila, vzel sem jo v roko, očistil nogo, namazal z borvazelinom, na obeh straneh noge pa položil ploščati palički ter lepo povil z motvozom. Čez teden dni je bilo spet dobro, bila je zopet vesela ko prej. Toda nepridiprav jo je drugič zalotil in ji s palico dvakrat zlomil isto nogo. Tri dni je ni bilo videti nikjer, šele četrti dan je pristopicala z dvakrat zlomljeno nogo, se postavila pred mene, žalostno me pogledovala in pomežikovala. Uvidel sem pa, da ni več pomoči, zato sem jo naglo usmrtil.

Še en doživljaj mi roji vedno po glavi: Svoječasno sem vzel iz gnezda tri gole in slepe, nekaj dni stare mladiče-slegurje. Ko so popolnoma dorastli, sem jih spuščal po hodniku, da so se mogli sprelevati. Pri eni teh priložnosti sem jim zažvižgal znak strahu. Eden, ki je bil na moji rami, se mi je pritisnil ob vrat, drugi v kot okna, tretji pa je zletel na tla v kot zraven vrat. Kaj pravite k temu, alj je to bilo prirojeno* ali naučeno? Riko Koler, Dol. Lendava.

Čivink. Težko poglavje. Marsikateri mlad lovec se bo vprašal, kaj je s tem naslovom in kaj pomeni. To je enostavno lov z nastavljenimi limanicami na šoje. Čivink izvira od načina klicanja, kjer se čivinka in pri tem oponaša skovik, ki je ptičem zelo osovražen. Meso šoj je zelo delikatno, posebno če je pripravljeno »à la paprikaš«. Razen tega se uniči pri tem lovu največ ujed, ki so lovcu trn v peti in največkrat s trelnim orožjem nedosegljive. Torej, najprvo mora imeti lovec na čivink limanice, dolge 35—40 cm, namazane s ptičjim limom, spodaj 6 cm brez lima in zavite v usnje. Lim se naroči od naših istrskih tovarišev, ali si ga pa sami naredimo iz ploda omele — (Loranthus europaeus), ki raste po hrastih. Najboljši lov na šoje je v drugi polovici septembra in v prvi oktobra, v gorkejših krajih tudi ves oktober. Kjer se vrši prelet šoj, se izbere drevo do 6 m visoko, očisti listja, zarežejo veje oziroma napravijo zareze v veje v taki razdalji, da limanica limanico krije. Na zemlji okrog lovnega drevesa se napravi uta iz vej in pri tleh se pusti majhna luknja za vhod in izhod. Iz leske pa napraviš enostavno pripravo za čivinkanje: kuik-kuik-ku-i-i-k. Najbolj zabavno je, če se lova udeleže dva ali trije, ki so s proviantom in malicami dobro preskrbljeni. Prvi dve ujeti šoji se porabita za dreganje druge proti drugi z vmesnim čivinkanjem. Tako nastane velik šunder. Od vseh strani prihajajo šoje in padajo ujete z drevesa na tla. Ujete sproti pobiramo. Ne samo šoje, tudi skobci in kragulji prihajajo, proti večeru razne sove in celo veliko uharico smo že ujeli. To ujeto uharico smo pozneje uporabljali za lov na ujede...

---

* Prirojeno, saj jih ni nihče učil, kakor opisujete. Ur.

Ujede se na tleh vržejo na hrbet in se v takem stanju učinkovito branijo s svojimi kremplji. Zato pozor! Mi smo jih navadno pokrivali z našimi suknjami ali pri večjih ujedah z odejami. Pri dobri volji smo tudi zapeli priznane Vodnikove pesmi, kar pa čisto nič ni vplivalo na potek lova. Čim večji šunder p o z n e j e, tem bolj se šoje love. Zato pravim pozneje, ker mora biti v začetku vse mirno in le previdno čivinkamo. Enkrat smo doživeli vesel dogodek, da nas je pri velikem šundru obiskal celo srnjak-šesterak, ki se zlepa ni dal odpraviti, ter nam celo nekoliko skvaril naš lov.

Seveda pa pušk nismo imeli pri sebi...

Riko Koler, Dol. Lendava.

Kanja. Ker sem večkrat prebiral v »Lovcu« razne razprave o kanji, kakšno škodo dela v loviščih in kako jo nekateri lovci sovražijo, sem se hotel sam o tem prepričati. Zaradi tega sem jo vedno, kjer koli sem jo zapazil, zasledoval in opazoval njeno delovanje. Pred več leti, neke lepe nedelje dopoldne, ko sem v malem gozdiču na Sorškem polju ustrelil nekaj srak, ležem na rob gozdiča v senco in tam skrit opazujem okolico. Ne dolgo za tem začujem na bližnjem deteljišču neko čivkanje. Gledam v tisto smer in kakih 25 korakov pred seboj zapazim staro jerebico in za njo nekaj mladih, ki so veselo poskakovale po poljski poti in sledile mater. Lep prizor za lovca, ki ljubi žival. Ne dolgo za tem se pripelje nizko nad žitnimi njivami kanja; živalce se hitro poskrijejo. Kanja ne daleč od tam nekajkrat zakroži, se vrne in se naenkrat požene na tla. Misleč, da je pograbila jerebičko, zagrabim puško in ustrelim; ko pa grem, da jo poberem, vidim, da ima v krempljih veliko rjavo miš. Takoj mi je bilo žal zanjo in od takrat nisem na nobeno več streljal. Kmalu za tem sem nastopil kot železničar 14 dnevni dopust in tedaj sem bil venomer na polju ali v gozdu. Na polju med njivami je stalo na travniku samotno drevo, poleg katerega sem si napravil v grmu koč, kjer sem čakal in streljal na golobe, vrane, srake in skobce. Neko dopoldne, ko ždim v koču, prileti golob in sede med drevje tako, da nisem mogel nanj streljati. V tem pa prileti kanja, golob odleti, ona pa sede na drevo. Za goloba se ne meni. Nekaj časa sedi, a se naenkrat zapraši na bližnjo njivo, kjer je bila prejšnji dan posejana koruza za zimsko krmo, in vidim, da odnese proti gozdu miš. Še večkrat je priletela in vselej odnesla miš, a enkrat slepca. Tisti dan nisem več streljal, opazoval sem le kanjo. Potem nisem šel toliko časa v tisti koč, da je koruza že dorasla in kanja ni več hodila tja. Isto leto je bila, kakor letos, mila zima in je bilo mnogo miši. Pred drugo svetovno vojno sem imel pozimi za potokom Sušico napravljena krmišča, kamor sem hodil krmit fazane, ki jih je bilo dosti v našem lovišču. Večkrat sem skrit po dlje časa opazoval, ne da bi prišel kak ropar nad fazane, ko so zobali zrnje. Kanje nisem nikdar opazil, le kragulja sem enega ustrelil, ko je v bližini sedel na smreko. Raztrganega fazana nisem nikoli našel. Po mojem mnenju je kragulj največji cigan in pa mačke, ki se klatijo po gozdu.

Kako je kragulj predrzen, pa vem iz naslednjega doživljaja. Doma mi je koklja izlegla 9 fazanov, katere sem krmil z mravljinjimi bubami. Ko neko popoldne zopet prinesem krmo, jih pokličem in jim z mravljami vred nasujem bub na tla pod oknom pralnice. Opazujem jih jaz in moja dva sinova, kako hitro so pobrali bube in si otresali mravlje z nog. Tedaj zaslišimo švist peruti in v tem že zažvenketa šipa v oknu. Sin skoči pogledat, kaj je, in zagleda kragulja, ki sedi v pralnici na kotlu. Hitro zakličem ženi, da prinese rjuho, s katero smo zakrili okno in ujeli kragulja, ki ga ima moj sin še danes nagačenega.

Nekaj let imam za potočkom Žabnico napravljen koč. Neki dan lansko leto sedim notri, ko zapazim kanjo, kako se vozi nizko nad travnikom. Večkrat se zavrti in požene k tlom, se dvigne in zopet sede na tla. Radoveden, kaj ima, grem pogledat. Moj ptičar King kmalu obstoji; gledam in najdem čisto majhne-

ga mrtvega in že smrdečega zajčka. Bil je zelo shujšan in kakor sem sklepal, je poginil za kako boleznijo. Drugi dan ga ni bilo več tam.

Mislim torej, da kanja ni škodljiva, ampak zelo koristna polju, in da jo prevečkrat zamenjujejo s kraguljem. Toliko iz mojega dolgoletnega opazovanja.

Lovec, ki kanjo ustreli,
se proti naravi pregreši.
Kanja je naraven dar,
živali uničuje, zli mrčes,
ki so kmetiču v kvar.

Mogoče, da v sili se spozabi
in zajčka mladega zagrabi.
To naj ji lovec oprosti,
ker vsako živo bitje
se včasih pregreši.

Tonja Franc, Sv. Duh 46, Škofja Loka.

Smola. Marsikateremu lovcu je smola, preobrnivši mu lep račun, pognala roko v lase, češ, zakaj nisem... — seveda, če bi pes ne šel za grm, bi ujel zajca.

Pa nič zato. Nasprotno, iz lovske smole se porode malodane najbolj kratkočasni, včasih skoro neverjetni doživljaji za naš list in lovsko kroniko. Da se tudi naši pohorski lovci srečajo včasih s smolo, ni nič novega, saj smola ni izbirčna in ne zamerljiva. V to, za lovca dokaj kislo lesniko, je lanske jeseni moral ugrizniti tudi tovariš Albin, v našem krogu lovec prve vrste. Pa smola ne gleda na šarže.

Nekega primernega jutra se odpravi družba v naše planine. Opremljeni s puškami, natrpanimi nahrbtniki, v čednih oblačilih bi jih bilo kar veselje pogledati, da ni bil mrak. Šli so na gamse. Da se seznanimo nekoliko s pohorskimi gamsi, bodi povedano, da naši lovci ločijo gamse v skalne (goličavarje), katerih pri nas baje ni, ter v nižinske ali potravniške (goščarje ali goščavarje). Če to drži, ne vem.

Opisani pohod naših lovcev na gamse se je začel kakor običajno v zgodnjem jutru. Pot se je vlekla in vlekla in noge, spotikajoč se ob kamenje in korenine, so se jele nekam puntati. Vendar vodi lovca le ena misel, ki mu pomaga preko vseh ovir in težkoč. Kako sladko se je družba na vrhu oddahnila in česar še ni bilo, je pridjala iz stekleničic in nahrbtnikov. Duša je oživela, srce radostno zatripalo.

Toda treba je bilo na delo, ker gamsi sami ne skačejo nikomur v roke in tudi pred puško kaj redko. Tudi Albin si je poiskal po uvidevnosti stojišče, od planinskih vetrov izlizano kotanjico z neposrednim razgledom na poseko. Tu je sedel, čakal in v mislih iskal doma v sobici najbolj primerno mesto, kamor bo gamsovo trofejo, zanj veliko dragocenost, obesil. Vlekel je na ušesa, toda nikjer sledu življenja, povsod tišina in mir, ki vpliva na človeške čute tako blagodejno. Pa vsakega čakanja, tudi lovskega, je enkrat konec. Naenkrat začuje od vrha nizdol šumot. Prihaja! reče in pripravi puško. Kakor jastreb je skušal zapičiti oči v smer, ki mu jo je naznačevalo uho. V tem vrže sonce svoje zlate žarke skozi veje; bili so kakor prgišče kristalov, rubinov in smaragdov iz bele roke gorske vile. Lovcu je zabliščalo pred očmi, poseka pred njim je zatrepetala v slepeči luči. Ali je ali ni, se vpraša omamljen, videč, da se po brežini nizdol žene temno telo. Umaknil je že naperjeno puško, saj to ni gams, le srnjak — v lovopustu. Prepoved je prepoved! Ko bliskne z očmi drugič po utekajočem dozdevnem srnjaku, ga prešine lovska mrzlica in oblije kurja polt.

Pasja dlaka, vendarle gams, ujevši s pogledom njegov zadnji skok. Dva poka sta udušila kletvico in strela sta švignila skozi široko nebesno okno.

Albin je občutil, kako je lovcu„ če se mu smehlja — smola. C. M.

Rak pri gamsih. Dne 13. septembra t. l. je lovski čuvaj tov. Ličof Franc iz Kranjske gore na obhodu državnega lovišča Martuljk — pod Špikom, opazil zelo shujšano in po izgledu precej staro gamsovo kozo, ki je kazala znake neke obolelosti. Misleč, da gre morda za kak primer garij, ki našim gamsom prete, po obvestilu avstrijskih lovskih oblasti, iz

Ziljske doline, je kozo ustrelil. Pri pregledu plena je ugotovil, da je koza 17 let stara, z lepimi in visokimi roglji, le zelo mršava — tehtala je cca 16 kg — na zgornji, levi čeljusti je pa bila kakor jabolko velika podkožna bula, ki pa ni bila gnojna in zaprta. Leva zgornja čeljust je že na zunaj kazala znake razpadanja, nekateri zadnji zobje so že izpadli, le dva zelo majava sta še ostala. Pri položitvi spodnje čeljusti na zgornjo tudi zobje na desni strani čeljusti niso imeli stika, tako da je bilo premlevanje hrane skoraj nemogoče ali pa zelo po-

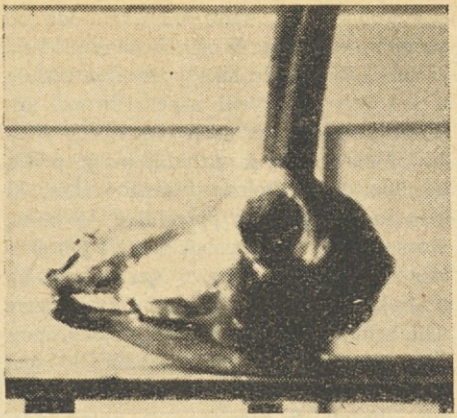

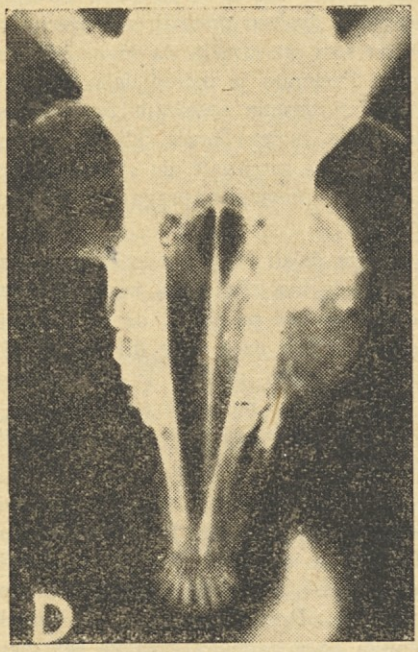

vršno. Iz tega je tudi sklepati na splošno telesno oslabelost živali ne glede na bolezen samo. Po odrtju glave se je pokazala oteklina kot bela bula, dosti trda, vendar brez gnoja. Vsi znaki so kazali na neko vrsto novotvorbe.

Tiste dni se je mudil na lovu v državnih loviščih v Martuljku prof. dr. Božidar Lavrič, ki je glavo vzel s seboj zaradi natančne preiskave.

Na kliniki v Ljubljani so lobanjo fotografirali z rentgenskimi žarki in po poročilu dr. Lavriča ugotovili, da je kost zgornje čeljusti uničena s pojavom novotvorbe. Ker pa bi bila taka ugotovitev pri tem zanimivem primeru preveč splošna, je prof. dr. Lavrič izrezal košček tkiva za preiskave pod mikroskopom. Že takrat je bil mnenja, da je to najbrž primer sarcoma oziroma raka. Poznejša histološka preiskava pravi: Mikroskopsko je epidermoidni karcinom z eksularacijo — zdi se, da je začel rasti v brazgotini.

Na podlagi teh preiskav je brezdvomno rak — prvotna bolezen, ki je oslabila gamsovo kozo v taki meri. Žal, da ostali organi niso bili pregledani in to z ozirom na možnost zasevkov (metostaz) raka v drugih organih.

Smatram, da je to poučen primer, ki dokazuje, da je tudi pri naši divjadi možnost obolenja na tej zavratni bolezni.

Weibl Jože.

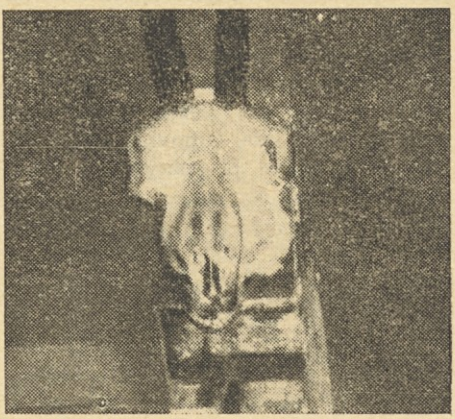

Mačke, mucke, baldrian. Uro hoda od samotne vasice na Kočevskem sem klical srnjaka. Bilo je že tako pozno zjutraj, da nisem več pričakoval uspeha in pa, ker so robidarji in malinarji tam okrog strašili. Močno sem se začudil, ko je prišla na klic dobro rejena pisana mačka, ki sem jo s čvičanjem privabil čisto blizu. Ko sem nato naglo vstal, je v dolgih skokih zbežala v redek gozd kjer je splezala na bukev in izginila v votlini štiri metre nad zemljo. Bezanje s palico je ni motilo, pač pa pok pasjih bombic, ki sem jih metal nad luknjo. Žal se ji je posrečilo zbežati. S čuvajem sva potem preiskala votlo bukev in potegnila iz globočine štiri mlade mačice, ki so bile na las podobne divjim mačkam, torej verjetno zarodek divjega mačka. Eno teh mačic sem prinesel v Ljubljano, kjer se je razvila v krasnega črno-sivo progastega mačka s košatim repom in z vsemi nevšečnostmi divje zveri.

Lani smo imeli brakado v gozdovih nekje med ljubljanskim barjem in Turjakom. V brakadi se je znašla mačka s skoraj odraslim mladičem, čisto podobna divji mački. Streljal sem in zadel staro, dočim je mlada prišla na strel mojemu sosednemu tovarišu in tam obležala. To je bilo vsaj tri kilometre od vsake hiše.

Na ravni dolgi strehi velikega skladišča ljubljanske periferije so gnezdili številni čopasti škrjančki. V enem teh gnezdec so bili trije mladiči, stari dva, tri dni. Drugo jutro jih ni bilo več, pač pa je bil gramoz okrog poškropljen s krvjo. Ugibal sem. Skobec? V tem hipu zagledam mačko, ki se je plazila po robu strehe. Aha, ti si torej ta grešnik! Skočil sem v pisarno po flobert. Ko sem se vrnil, je maček ležal v travi in nekaj žrl. Ko me je opazil je pobegnil in nekaj nesel v gobcu. Nato sem se zmenil z nočnim čuvajem, ki je v treh nočeh postreljal pet mačk. Toda še so prihajale mačke na streho in škrjančki niso imeli miru. Stari čuvaj je imel ženo, ki je zbirala in prodajala zdravilna zelišča. Nekega dne je prinesel koreninice baldriana (motovilec), jih zmečkal in zavezal v košček platna. »S tem bova lovila mačke«, je dejal. Pred večer je omot položil na pokošeno deteljico za tovarno in ob mraku sva čakala. On s flobertko, jaz z dvocevko. Še pred mrakom so prihajale mačke z vseh strani, med njimi profesionalne potepinke, ki sem jih stalno videl daleč zunaj na njivah ljubljanskega polja. Gnetle so se okoli dišeče vrečice in jo ovohavale ter se valjale po njej kakor pes po smrdljivi žabi. Čudovit vpliv ima taka-le koreninica na mačji rod. V to idilo sem sprožil in rešil življenje marsikateremu mladiču male divjadi in tudi mojim škrjančkom. Čuvaj je potem še dvakrat ponovil ta eksperiment, dočim sem jaz stražil, da bi ne bilo nesreče. Prekinilo je najino dejavnost preglasno mrmranje sosednjih ženic, ki so pogrešale svojega muca, kljub temu pa na ves glas zatrjevale, da sladka stvarca nikoli ni prestopila praga ali vsaj ne dvorišča.

Nočem delati propagande za množično uničevanje mačjega rodu, moja dolgoletna skušnja mi pa pravi, da je potrebno zaradi zaščite naše male divjadi skriviti prst na vsako mačko, ki jo zalotimo kjer koli zunaj na polju ali v gozdu — seveda v gotovi razdalji od hiše, da ne bo zamere. A. S. P.

Če sreča odpove. Nekaj sosedov, navdušenih lovcev v Št. Janžu na zelenem Pohorju, si je določilo dan, ko postrašijo zopet zajčke, morda katerega tudi smrtno kaznujejo. Preveč predrzni so postali, zeljniki so v zadnjem času že čez mero razmrščeni in objedeni, so dejali, ter šli na delo.

»Preveč jih tudi ne smemo zmetati na dlako,« se je zavzel za dolgouhce Pušnikov Bertl. »Prijazne živalce so, prav vesel si, ako naletiš nanje v samoti.«

»Vsak po enega bo dovolj, ostalim pa naj sije najlepše sonce na poti v tvoj zeljnik,« odvrne Odrtov Tone.

Pot do gozda ni bila dolga. Dan je bil lep in še lepše lovske želje in upi. Pa četudi te upanje opehari, vendar čutiš zadovoljnost, da si bil v lepi naravi.

Lovci so bodli z očmi v grmovja, skušali ujeti obrise skritega zajčka, a vse zaman. Kakor da so vedeli zajčki, da hodi smrt blizu in je treba ostati skrit. Končno vendarle strel. Vsaj eden je padel, se je tešil poedinec, vsaj čisto prazni se ne vrnemo, sicer bo jezikov na mernike.

Kdo je streljal? Pušnikov Bertl, opirajoč se pri tem na besede Toneta, vsak po enega, je sprožil. Dasi na glasu kot dober strelec, tokrat ni pogodil in zajček je zginil v grmovju. Bertl mahne za njim z roko in zamomlja: »Če si rajši v lesu kakor pa pečen na mizi, naj ti bo.« Vrgel si je puško na pleča ter sklenil, nobenega strela več, ker da ni pravi dan.

Proti poldnevu so se zbrali vsi lovci v hiši Toneta, ki jih je nasitil in napojil za pot v planino. Med obedom reče Tone: »Takšnega lova še ne vem, vsi suhi, vsi prazni, kakor da bi bili imeli metle. Vse predpoldne en sam strel, pa še tisti zgrešen.« »Kaj pa hočeš, če ničesar ne vidiš,« vzkipi bolj vročekrvni Rebernikov Kristl.

Vtem se odpro vrata in v sobo stopi Vrhejev Julč z brezovimi metlami pod pazduho. »Dober dan in dober tek, lovci,« je pozdravil in se smehljal. »Pa nič mi ne zamerite. Le streljali bi, a plen naj bi nosil jaz za vami.« Samo Bertl je porezal po zajčku, kaj bi potem nosili, so zvedavo odvrnili. »Čemu torej ne pobereš, kar ustreliš?« se je okrenil Julč proti Bertlu. »Na, ta je torej tvoj,« se namuzne prišlec in položi nekaj kosmatega na mizo. Lovci prasknejo v smeh, Tone pa podrega Bertla. Na mizi je ležal — ubogi zajčji repek. C. M.

Še nekaj o lisicah. Kakor povsod, so tudi pri nas letos lisice napravile veliko škode, bodisi pri divjadi bodisi pri kuretini. Ljudje so se pritoževali in nas lovce prosili, naj uničimo lisice. Uničili smo jih precej, toda še kar naprej so se pojavljale. Tudi meni je odnesla v enem tednu tri kokoši in dva piščanca. Lisica je prišla vedno popoldne okoli četrte ure. Moje stanovanje je namreč tik gozda. Po triinpolurnem čakanju sem jo vendarle obrnil. Koža je bila malo vredna, vendar sem jo odrl in jo nagatil s senom, da bi jo imel za strašilo. Postavil sem jo v drži, kakor za naskok pripravljeno, v zorečo pšenico, na kateri so delale kokoši veliko škodo in jih nikakor nismo mogli odgnati. Opazoval sem, kaj bodo storile kokoši. Približale so se na tri metre, obstale, naenkrat pa z glasnim krikom odletele. Vrnile so se seveda še, toda zopet so preplašene zbežale. Odslej je bil mir. Ne ena kokoš si ni upala več v bližino pšenice. To kožo sem zvečer odnašal in jo zjutraj zopet tja polagal. Saj poletna lisičja koža itak nima vrednosti in zato priporočam lovcem to uspešno sredstvo za varstvo posevkov pred kokošmi. Tudi vrabca ni bilo nobenega blizu.

Fran Klančnik, Šmartno ob Paki.

Jaka ni noben pavliha,
čeprav mu zajčkov več popiha.
Možato se povsod drži,
čeprav strelov več zgreši.
Ljubitelj Jaka je narave,
v srcu so mu misli prave.
Vsakdo njega že pozna,
da dobro lovske šege zna.
Kdor pa tega ne verjame,
naj gá Jaka v lov vzame;
nauči, kako se reči streže,
in mu jezik s tem zaveže...

J. D., Osluševci.

Kopači, zidarji, tesarji, pečarji, tkalci, krojači — so med ptiči? Gradba gnezda je neverjetna, dedna sposobnost, ki predstavlja ogromno snov za opazovanje in razmišljanje. Raznovrstnost v načinu gradbe kakor tudi v obliki gnezda in gradiva je velikanska. Za vsako vrsto ptičev je gradnja kaj izvirna in poedinska, ker je drugi ptiči s svojim delom ne posnemajo, toda iste vrste ptiči stavijo gnezda na isti način. Vendar pa je obči načrt za ustroj gnezda navadno podoben za vse rodove vseh ptičev.

Vsakomur je znano, da ptiči pleto svoja gnezda na drevju in v grmovju, pod hišnimi strehami, v drevesnih duplih in na drugih ustreznih mestih. Marsikdo od nas je naletel na gnezda prosto na tleh ali v gosti travi, dalje v ponikvah, v razpokah zidov. Toda gotovo niso vsem znana gnezda, ki plavajo na vodi in jih delajo potapniki, ali pa čudne stavbe plamencev (flamingov) od blata kakor tudi gnezda nekih ptičjih rodov po severnih krajih in papižja v ogromnih mravljiščih termitov (belih mravelj). Za trdno ne veste za gnezda nekih vrst ptičev, ki love muhe, postavljena v sredini pajčevine, kakor ne za gnezda na drevju, ki jih znašajo nekaki hudourniki in zalepljajo jajca, da se ne bi zavalila iz gnezda.

Vsi smo videli gnezda lastovk, kavk, vrabcev, vran, škrjancev in liščkov. Toda imate li pojem o silnih gradnjah orljih gnezd, ki se večajo vsako leto in pri katerih so notranje stene napravljene od grobih drevesnih vej, O njih je svoj čas pisal neki naravoslovec, da se to delo more šteti za odličen tesarski proizvod, saj ima včasih obseg kvadratnega metra. So pa tudi drobcena gnezdeca lastovice bregovnice, velika 2 do 4 centimetre, poleg tega zanimiva gnezda bregulje salanganke, narejena iz vlečne sline teh ptic. Na Niponskem, Kitajskem in v Indiji služijo salanganja gnezda ljudem v hrano.

Če pravimo orlu dober vejograditelj (drvodelec), se dobé ptiči, za katere bi rekli, da so prvovrstni kopači. Med nje bi mogli šteti poedine vrste ptičev iz severnih krajev, hudournike in lastovke, ki rijejo poleg vode v prepadih jame, globoke ponekod do metra, neke papige in pritlikava sova grebejo svoje jame kar z zemske površine v globino.

Glino pogostokrat uporabljajo ptiči za zidanje. Navadno jo rabijo lastovice, plezalci, mešajoč glino v večji ali manjši količini z drugim gradivom. Samo pečnik ali skalni plezalec dela gnezdo zgolj iz gline. Tako gnezdo doseže 3 do 4 kg teže, ima žogasto obliko in znotraj je razdeljeno v predele. Vsako leto »pečar« zgradi novo gnezdo, svoje staro pa često porabi za podlago.

Vejice in žile, listje in trava, dlaka in volna, glen in ilovica, paličice in deščice, rastlinska vlakna in vodne bilke, drobci lubja in mahovina, seno in podmetek (nitje, vata), puh in perje — zavzemajo znaten del v spisku gradiva za gnezda. Pri izbiranju gradiva kažejo posamezne ptičje vrste nenavaden in iznajdljiv okus. Neka muholovka v Ameriki je dobila ime »politika« zavoljo svoje ljubezni do časopisnega papirja. Druga neumorno išče za svoj domek kačje kože. Ptiči severnih krajev vpletajo v svoja gnezda ribje koščice, a bregovnica, ki vije svoje gnezdo na strmi obali v rupah, ga napravi iz rastlinjih semenjakov, ki jih zlepi s slino.

Po raznoterosti, veščini in zapletenosti stavbe so videti najzanimivejša gnezda ptičev iz razreda vrabcev. Od njih se odlikujejo zlasti tkalci, sinice in krojačica.

Gnezda tkalcev so podobna zaprtim pletenim košaram, najrazličnejših velikosti in oblik, tu pa tam z dvema vhodoma. Remec ali plašica splete gnezdo v podobi vreče, s posebnim vhodom, podobnim grlu steklenice; razen tega ta pevka tako obdeluje svoje rastlinje gradivo, kakor da je iz tuljka (potirkov, zadnjega prediva). Krojačica vrta s svojim ostrim kljunom robove listov in povleče skozi luknjice rastlinska vlakna, na prav spreten način sešije oba konca lista, pritegnivši ju vkup. Notranji del sestavljenih, sešitih listov obloži s puhom. Tu pa tam sešije po dva in tri liste.

Poznamo ptiče, ki vobče ne delajo gnezda. V ta razred gredo vsi brzoteki,

del kljunačev, dalje neke druge ptice, ki svoja jajca ostavljajo kar na zemljo ali na steno, ponekod izkoriščajoč rupe v tleh ali reže in vdolbine v zidovih. Ne delajo gnezda niti one ptice, ki mečejo svoja jajca v tuje gnezdo, n. pr. naša kukavica.

Rok za spletanje gnezda odvisi od zamotanosti gradbe, od vloženega truda in volje, ki se bitno razlikujejo pri raznih ptičih. Nekateri, n. pr. kosi, končajo zidanje v 5—7 dneh, delajoč do 3 ure na dan. Sinice se trudijo nad svojim zelo zamotanim gnezdom 14 do 16 dni. Salangankam je treba nad 40 dni za lepljenje belega gnezdeca podobnega četrtini trdo kuhanega jajca, iz katerega je vzet rumenjak.

Gnezdo znašajo ptice po navadi zjutraj. Pri nekih vrstah znašata oba hkrati, pri drugih samo on, a pri tretjih — ona. Jako je razširjen pojav, da samec išče in donaša gradivo, samica pa stavi gnezdo.

Mnoge ptice, med nje spadajo tudi ujede, štorklje in večina vrabčjih rodov, vsako leto izkoriščajo stara gnezda, jih dozidavajo, popravljajo ter obnavljajo. Večinoma pa delajo vsako leto povsem nova gnezda, čeprav so se vrnile na svoje staro pognezdenje. Vemo za ptice, ki gnezdijo dvakrat v letu in za vsako leženje naredé novo gnezdo. Med nje spada kraljiček, ki baje za vsako leglo naredi po nekoliko gnezd, izrabi pa zgolj eno. Redin — A. D.

Še nekaj o streljanju s šibrenico, oziroma o ciljanju (merjenju) s šibrenico Star rek: cevi streljajo, kopito zadene. Zato mnogi lovci, med katere spadam sam, žele, da imajo kopito tako ukrivljeno, da pri ciljanju vidijo muho neposredno na profilu šibike. Za ta namen nekaterim lovcem kopito ni dovolj upognjeno. Drugi lovci so zopet mnenja, da s takim ciljanjem in kopitom streljajo prenizko in zgreše. Pri puškah na tak način pristreljenih, ni treba iti z muho v sredino cilja, ker pri tem cevi zakrijejo del divjadi, kar ciljanje otežkoča. Zlasti je to pri leteči perjadi, ko se dviga, kjer bi morali žival z ustjem cevi docela zastreti, če bi hoteli pogoditi. Zato moramo imeti tako ukrivljeno kopito, da pri hitrem prislonu k licu vidimo šibiko in pri preddrži vso žival. Kaj je prav? Strelec, ki hoče šibrami dobro zadevati zlasti letečino, mora imeti puško, ki strelja visoko (cilj sedi na muhi), to je, da strel pada nekoliko više, kakor kaže muha. Zato mora srednja točka zadetka pri šibrah ležati na 20 m razdalje do 10 cm, na 35 m do 20 cm nad ciljem. To dosežemo z bolj ravnim kopitom in da pri ciljanju vidimo nekaj šibike. Če streljamo na dvigajočo se perjad, jo spremljamo z muho na šibiki ter dvigamo puško, dokler žival ne pokrijemo. Tedaj sprožimo. Če pa streljamo tako, da perjad pri strelu vidimo, mora biti kopito na nosu krivo 35 mm, na kapi kopita pa 65 mm, ki se prilega normalno grajenemu strelcu. V tem je tudi jedro vse stvari.

Nemške puške z ravno šibiko in 36 cm dolgim kopitom kažejo muho pri ciljanju na šibiki, ker že puškar pristreli puško na visoki strel. Drugi menijo, da je ta nadstrel stvar strelca, ki mora videti nekaj šibike.

Naj bi praktiki povedali, kake so puške oziroma kopita, pri katerih vidimo del šibike pri streljanju, ker se sam poslužujem enostavnejšega načina ciljanja po nemškem sistemu.

Šibrenice pa moramo večkrat v papirnate tarče preizkusiti, kako streljajo. Zadetki šiber morajo biti čimbolj enakomerno razdeljeni po tarči in proti sredini nekoliko zgoščeni. Puške, ki mečejo v venec, to je, da v sredini strela manjka zadetkov (votli streli), niso dobro uporabne, pa tudi take, ki neenakomerno v skupinal trosijo šibre po tarči.

Balistik Albert Preuss je s fotografiranjem strelov ugotovil, da čep razbija šibreni roj. Zato je zožil na ustju cevi, tako da to grlo stisne čep in ga tako nekoliko zadrži, da zaostane za rojem šiber, ki tako enakomerno razdeljene brez vmesnih praznin dosežejo tarčo oziroma cilj. (Neumannswaldsko vrtanje). Vse skušnje pa kažejo na to, da je treba polnjenju nabojev posvečati največjo skrb in natančnost.

Ing. Z. Turkalj, Ogulin.

OBISK

Po rjavih pôtih skaruškega poljá,
ob njivah pšeničnega zlatá
sem ondan šel v goste,
v kočo, na robu šmarnogorske hoste.

Se v koči nov rod lovcev shaja,
v lovskem duhu prekaljen vstaja
iz naših dedov močnega srcá,
prežet z ognjem pravega duha.

Dim se iznad koče zgublja,
mrak se z nočjo poljublja;
po bližnjih gričih streli se gubé,
ko padale bi trudne misli v srcé.

Beseda topla srca kakor vino greje,
oko očesu se iskreno smeje;
okenca koče — lučice o kresu
drhte ko ljubeči srci ob slovesu.

B. P.... ar.

Jazbec. Na obisku pri dobrih znancih v Gruškovju so me opozorili na mladega jazbeca, ki je v reji v Strmcu pri Rozingerju. Domača hčerka me pelje v skedenj, kjer odrine pokrov zaboja, nakar se nam pokaže podolgovata glava z belo liso na čelu. Isto tako beli konici majavih uhljev sta ga predstavljali kot ljubko žival. Dekle ima zelo rad, na klic »Muki« teka za njo kakor domači psiček, s katerim sta sklenila ravno tako tesno prijateljstvo. Meni ni dopustil, da pobožam njegov ščetinasti hrbet, stegnil je vrat in grdo zabrundal. Kot hrana mu prija najbolj surov krompir.

K Rozingerju je prišel po nesrečnem naključju. Ko je sin Jožek v spremstvu svojega psa pomagal odkopavati lisičjo luknjo, sta namesto te zalege našla v njej dva mlada jazbeca. Ta, ki je še živ, se je preprosto pridružil psu in bežal z njim v grabo. Drugi je končal pri neki hiši v ponvi kot poslastica in teknil baje naknadno z žabjim pokusom, kar je povzročilo, da je vsem obrnilo želodce.

P. Maroh.

»Pollovske pse prodam...« Kaj je pollovski pes? To je posledica pregrehe med lovskim psom in kakšnim zaplotnikom ali športnim psom. Taki psi so torej na prodaj. Ker je njihov rejec naglasil njihovo »pollovsko« kvaliteto, jih gotovo želi prodati kakemu lovcu ali lovski družini. In ni izključeno, da bo vsak lovec ali morda celó lovska družina nasedla oglasu in kupila — malo ceneje — »pollovsko« ščene. Rejec tega »pollovskega« legla bi pač rad skril pregrešek svoje lovske psice, ki ga je skoro gotovo sam zakrivil, obenem pa še nekaj zaslužil, namesto da bi ponesrečeno leglo takoj po rojstvu uničil. In teh »pollovskih« psov je več, kakor oglas pove. To je špekulantstvo na račun poštenih lovcev in na račun vzreje čistopasemskih lovskih psov z rodovnikom, ki ga ne smemo dovoliti. Lovski zakon predvideva po določenem roku lov izključno s čistopasemskimi psi z rodovnikom. Lov s »pollovskimi« ščeneti pa ne bo dovoljen. Proč z njimi!

A. S. P.

Doživljaj z lisico. Tako kakor Janez Plohl iz Mezgovcev, član Lovske družine Dornava, menda te svojati nihče ne sovraži. Zato mu je ena tudi temu primerno zagodla v imenu vsega rodu. Ko je 18. decembra 1948 prinesel s cianin-kapsulo zastrupljeno lisico domov, je kazala še znake življenja, zaradi česar ji je dal še dve po grbi in jo vrgel v sobi za

vrata. Trdno prepričan, da je pokojna, gre v posteljo. Ni pa se še dodobra ogrel, ko zasliši neko kihanje po sobi in neobičajen cepet. Radoveden, kaj straši, se dvigne in prižge vžigalico. Presenečen zagleda sredi sobe stoječo lisico. Ker se drugega bolj pametnega v polsnu ni mogel domisliti, ji je tlečo šibico pomolil pred gobec, nakar se je umaknila pod mizo. Ali ko je prižgal luč, je lisico s tem tako razkačil, da je v dirki po hiši skočila njegovi ženi za zglavnik, od koder je padla s hrbtom na tla. Tukaj jo je ujel za rep nečak in z njo udaril dvakrat po tleh s tako silo, da je skoraj poginila. Za nagrado je drugi dan našel še lisjaka kakih 15 m vstran od mesta, kjer je pobral lisico. P. Maroh, Ptuj.

Še ena o neprostovoljni ječi. V lanskem »Lovcu« na strani 177 v dopisu »Neprostovoljna ječa«, čitam o lisici, ki je vzdržala v lisičini 20 dni. Ker bi tovariš, ki je to napisal, rad vedel, če se je pripetil tudi drugim kak podoben primer, se rade volje odzovem s svojim kratkim odgovorom.

Meseca januarja lanskega leta sem zgodaj zjutraj streljal na lisico, ki se je na mestu prevalila in obležala. Bilo je to prvič v mojem življenju, da sem streljal na zvitorepko, zato je bilo moje veselje toliko večje. Navajen sem, da takoj po vsakem strelu menjam naboj, preden se premaknem z mesta. Odprem svojo dvocevko in sežem po novem naboju. Mraz mi je v prstih segal do kosti in priznam, da sem bil pri tem delu precej neroden. V tem hipu se lisica bliskoma pobere in švigne v bližnjo hosto. In kaj sedaj? Odprta puška in v eni cevi še neizstreljen naboj sta mi jasno pričala, da je lisica tudi mene opeharila. Krenem nato na nastrel od koder me je krvavi sled pripeljal do skale, pod katero se je lisica zatekla skozi majhno odprtino. Psa nisem imel. Vhod je bil edin. Zato ga skrbno založim s kamenjem in grem v vas po nasvet. Ker je bilo kopanje onemogočeno in ker nismo imeli ne pasti ne primernega psa, mi svetuje skušen lovec, naj počakam nekoliko dni, češ lisica ne bo poginila globoko v rovu, ampak bo silila ven na zrak, k vodi — zato bo poginila ob vhodu za obloženim kamenjem.

Nasvet je obveljal in jaz sem skrbno po enkrat na dan šel k rovu, odložil kamenje in ga zopet založil, ne da bi pri tem opazil kaj posebnega. To delo sem vršil deset dni zaporedoma. Misleč si potem, da je lisica zapustila rov, preden sem jo založil, sem to delo opustil. Ko me je po sedmih dneh peljala pot zopet tam mimo, sem stopil k rovu, odložil kamenje in na svoje največje začudenje našel v notranjosti vso zemljo razgrebeno, znak, da je lisica ujeta. Vsa moja nadaljnja prizadevanja, da bi se polastil njenega kožuha, so bila brezuspešna. Ob košnji meseca julija je smrad, ki je prihajal iz rova, pričal, da je lisica tam poginila. Ne ob izhodu, ampak globoko v rovu, kjer je brez hrane in ranjena zdržala kakih 14 dni.

Slokar A., Lokavec pri Ajd.

Iz lovske organizacije

† Cesar Franc, najstarejši član L. d. Loka pri Zidanem mostu (roj. 10. VI. 1873) je 29. XI. 1949 preminul pod goro Lisco v naselju Radež. Bodi zvestemu lovskemu tovarišu in značajnemu možu blag in trajen spomin.

L. d. Radeče pri Zid. mostu.

† **Inž. Vojko Koprivnik.** Dne 28. novembra 1949 je preminul v Beogradu po dolgi, težki bolezni, ki si jo je nakopal v vojnem ujetništvu v Nemčiji, tov. Vojko Koprivnik, gozd. inženir in absolviran jurist, bivši generalni direktor v ministrstvu za gozdarstvo, znani lovski pisec in sodelavec Lovca. Iz njegovega peresa imamo izredno lepo lovsko monografijo »Jugoslovanski lovčevi zapiski«, ki je izšla leta 1935 v založbi Mariborske podružnice SLD.

Dragi Vojko, klanjajoč se Tvojemu svetlemu spominu, polagamo mariborski lovci zeleno vejico na Tvoj prerani grob.

Slava tvojemu spominu!

Dr. I. S.

GORIŠKIM LOVCEM IN LOVSKIM PRIJATELJEM

Leto 1949 je za nami. V okviru lovskih zakonov, predpisov in navodil smo tudi v minulem letu, pri najboljši volji in brigi nekaternikov, prepovršno razumevali in izpolnjevali lovske dolnžosti.

Ni potrebno, da te napake na tem mestu omenjam, ker itak vse te na podlagi zakona, okrožnic in navodil ter sklepov, katere smo prejemali z merodajnih mest, vsi dobro poznamo, a se na žalost nismo vsi po njih ravnali. In tako si moramo marsikateri upravičen, a za nekatere kriviČen očitek zaradi nerazumevanja in nediscipline pripisati samim sebi.

Tovariši lovci, da se bomo vseh nedostatkov otresli, se moramo nujno in brezpogojno zavedati nalog, katere so nam dane za socializacijo lovskega gospodarstva.

V tem znamenju želim vsem lovskim tovarišem v letu 1950 krepkega zdravja in polno razumevanje za lovstvo ter lovsko gospodarstvo.

Lovski zdravo!

Predsednik
Okr. lovske podzveze za Goriško
Stepančič Ivan (Tita), Volčja draga

Kinološke vesti

Mednarodna kinološka zveza (Fédération Cynologique Internationale) je na predlog Kinološkega saveza FNRJ odobrila sledeče prireditve v Jugoslaviji, in sicer:

1. Druga republiška razstava rasnih psov vseh pasem v Beogradu, 18. septembra 1949.

2. Prva državna razstava psov vseh pasem v Zagrebu, 29. in 30. oktobra 1949; obe zrireditvi s pravico podelitve kadidature za mednarodno prvenstvo v lepoti (CACIB) in

3. Mednarodna tekma goničev na Slivnici pri Cerknici v dneh od 25. do 27. novembra 1949; s pravico podelitve kandidature za mednarodno prvenstvo za delo (CACIT).

II. republiška razstava rasnih psov vseh pasem v Beogradu, je bila v zoološkem vrtu. Po katalogu je bilo prijavljenih 446 in naknadno 17 psov, vseh skupaj 463 psov, od teh ni bilo pripeljanih, ali ni bilo ocenjenih 96 pov, tako da je bilo 367 psov ocenjenih. Priborili so si: 13 CACIB, 13 kandidaturo za prvenstvo Jugoslavije in 10 prvenstvo Srbija-Beograd 1949, ostalih 331 ocen odlično itd.

I. državna razstava psov vseh pasem v Zagrebu je bila v prostorih Zagrebškega velesejma. Po katalogu je bilo prijavljenih 350 in naknadno 75 psov, vseh skupaj 425 psov; od teh ni bilo pripeljanih, ali ni bilo ocenjenih 116 psov, tako da je bilo 309 psov ocenjenih. Priborili so si: 12 CACIB, 22 kandidatur za prvenstvo Jugoslavije in 17 za prvenstvo Hrvatske-Zagreb 1949, ostalih 251 psov pa so dobili oceno odlično itd.

I. mednarodno tekmo goničev je priredil Klub ljubiteljev brakov. Od 20 prijavljenih goničev jih je tekmovalo 18. Najboljšo oceno je dosegla HITRA, kratkodlaki istrski brak, JRG 604, JIG 32, CACIT, ocena Ia, 179 točk, lastnik Ivanc Adolf, Sodražica 89. Druga je bila AJKA, kratkodlaki itsrski brak, JRG 704, JIG 17, prvakinja Jugoslavije, ocena Ib, 172 točk, lastnik Jager Zdravko, Trbovlje, Loke 122 in tretji je bil AGIČ, kratkodlaki istrski brak, JRG 447, JIG 30, prvak Slovenije, ocena Ic, 166 točk, lastnik Vesel Franc, Zamostec 71, Sodražica.

Sodniški izpit za splošnega sodnika goničev in brakov-jazbečarjev, je položil z uspehom dne 26. novembra 1949 v Cerknici pred komisijo, v kateri so bili predsednik dr. Lovrenčič Ivan, kot izpraševatelji Bernetič Ernest, Jakil Venče in Kristen Jože, zapisnikar Drenig T. Teodor, pripravnik Lavrič Janez iz Ljubljane.

Nova psarna. Kinološko združenje LR Slovenije prijavlja v zaščito psarno »ŠMARNA GORA«, psarna za ptičarje, lastnik Pleničar Vladimir, dentist v Ljubljani, Ažbetova 2.

Zaščita te psarne postane pravomočna, če ne bo v roku štirih tednov nobenih ugovorov. Zvezni tajnik.

FEBRUAR

A. S. Pirc

Obnova naših lovišč — osvežitev krvi

Naši resni lovci in gojitelji ne morejo skrivati svoje zaskrbljenosti zaradi izredno nizkega staleža male divjadi v nekaterih loviščih. V razgovorih z njimi — niso to samo stari, marveč tudi mladi lovci — je čutiti neko mero nebrižnosti zaradi današnjega stanja ponekod. Tudi perspektiva ni ravno rožnata, da bi opravičila upanje, da se bo stanje v doglednem času popravilo in da bo iz pičlih ostankov v nekdaj bogatih loviščih zrasel nov, bogat zarod.

Da bi današnji položaj bil bolj razumljiv, moramo pogledati malo v preteklost. Naša država je bila po okupatorjih v celoti zasedena in potem razkosana. Naravno je, da je tako stanje imelo — vsaj v bližini mest in vasi in v predelih, kjer so se stalno vršile vojne operacije — zelo neugodne, če ne katastrofalne posledice. Naša gojiteljska in lovska dolžnost je, da te posledice odpravimo. Časi stiske so še vedno rodili može, ki so bili situaciji kos. Tudi naša današnja stvarnost bo dvignila na površje rod pravih lovcev in gojiteljev, ki bodo vse svoje sposobnosti in sile vložili v obvarovanje primernega staleža naše divjadi in v obnovo naših lovišč. Seveda je tako delo težko in vedno ga spremlja vrsta razočaranj. Uspehi se bodo pokazali le, če bo trud za obnovo splošen, žilav in požrtvovalen.

Točno je, da je v marsikaterem lovišču ena ali druga vrsta divjadi skoraj popolnoma izumrla. Naj navedem samo en primer: Konec decembra smo lovili v nekem hribovitem dolenjskem lovišču. Ves dan smo bili na nogah, bilo nas je petnajst lovcev, imeli smo dobre pse istrijance in spretnega brakirja, pogoji in organizacija so bili dobri, in rezultat: en zajec in še ta bolan. Videli pa smo precejšnje število srnjadi, zdaleč tudi lisice in mnogo sledov divjih svinj, ki so pod listjem iskale želod in žir. Za obnovo takih lovišč je zaenkrat samo en uspešen lek: brezpogojni in brezkompromisni lovopust, ki ga za take primere predvideva tudi 29. člen zakona o lovu. Niti enega zajca ne smemo vzeti iz takega lovišča, niti enega fazana in nobene jerebice. Kakor smo videli, pa je ravno v takih loviščih dovolj srnjadi, gozdnih jerebov in — divjih svinj. Zato se člani dotičnih lovskih družin lahko v izdatni meri lovsko udejstvujejo. Vsak posamezen zajec mora ostati v lovišču, da postane zaplodnik bodočih generacij dolgoušcev.

Drugo vprašanje, ki je ravno sedaj zelo pereče, je osvežitev krvi. Odkrito rečeno, danes je težko dobiti primerno število živih zajcev, jerebic, fazanov in — draga je ta zadeva. Zato je prav gotovo bolj rentabilno in tudi bolj sigurno, če stalež, ki ga že imamo v revirju, ohranimo, gojimo in negujemo. Če pa imamo priložnost, in ona ne pride sama od sebe, da lahko nabavimo žive zajce, potem jih brez dolgega premišljevanja nabavimo in vsadimo v lovišče. Seveda jih ne bomo pustili iz zabojev naravnost v revir, marveč jih bomo v primerno ograjenem karantanskem prostoru aklimatizirali. Vsekakor pa je potrebno, da pred tem prečitamo navodila, ki so nam jih napisali skušeni praktiki.

Nasprotno pa je brez nadaljnjega priporočljivo vsajenje jerebic in zlasti fazanov v primernih predelih, ob ustreznih pogojih in po skrbni pripravi. Tu opozarjamo na obsežno delo o fazanu tov. Mazlu-ja, ki je objavljeno v Lovcu 1949.

Kaj pa roparice? Po mnenju mnogih lovskih tovarišev so edinole roparice krive za nizek stalež male divjadi in glavni krivec je navadno lisica. To v celoti ne drži, kajti lisica je boljša kakor njen glas. Prav gotovo je lisica škodljivka, posebno v lovišču, kjer gojimo fazane in tudi splošno pomladi, ko imamo mnogo skrbi s preskrbo svojega naraščaja. Tudi v visokem snegu ulovi kakšnega zajca in tudi zakržljanega srnjega mladiča. V splošnem pa je lisica mnogo manj nevarna kot se to v splošnem domneva. Kdor se pogosto nahaja v lovišču, poklicno ali sicer, in se tam z lisico sreča, mora priznati, da jo je veselje opazovati, s kakšno spretnostjo lovi miši. Nazadnje pa se vsakdo lahko prepriča, od česa lisica v glavnem živi. V gozdu in ob njem se vedno najdejo njeni iztrebki. Stopimo nanje in pred nami so razprostrti ostanki lisičjega jedilnika. To so povečini ostanki miši, v toplem času pomešani s krilci govnjačev in drugih hroščev, katere lisica zelo rada lovi. V jeseni je iztrebek temnomoder ali rdeč (maline, robidnice, jagode, borovnice). Tudi zemljaste ostanke zaužitih deževnikov najdemo ob mokrem vremenu, posebno po nalivih.

S tem ne mislim braniti lisice. Njen rod je treba, kakor vsako drugo roparico, reducirati na znosno mero in sicer prav v sedanjih časih, ko obnavljamo lovišča in divjad. Po mojem prepričanju in po vsem kar slišimo in vemo je pribito, da je škoda od podivjanih psov in klatečih se mačk mnogo večja. Proti takim, rekel bi profesionalnim roparjem je brezobziren nastop pogoj za uspešno obnovo staleža male divjadi. Zelo škodljivi so lovski psi, ki se prosto gibljejo v času lovopusta, posebno v času legel. Oni že po svoji zasnovi in vzgoji iščejo divjad in — če niso pod nadzorstvom, jo neusmiljeno uničujejo. Najhujši škodljivci pa so brez dvoma križanci med lovskimi in nelovskimi psi, katere bi bilo treba brez obzira uničiti že v leglu. Zato je treba gledati, da do takih legel sploh ne pride, namreč, da lovski psi ne pridejo v stik z nelovskimi tedaj, ko se psice breznijo. Če pa zaradi malomarnega nadzorstva že pride do tega, naj se leglo takoj uniči. Sploh je treba posvečati več pažnje psicam takrat, ko se breznijo in odstraniti križance, pa naj bodo v rokah lovca ali nelovca.

Marsikdo prezre tudi majhne roparice, malo in veliko podlasico (kepen, hermelin), dihurja in kune, ki jih je ravno tako treba reducirati na znosno mero. Pri tem igrajo lesene pasti stalno in odločilno vlogo. V fazanjih in jerebičjih loviščih pazimo posebno na kragulje, skobce in tudi na kanje, ki predstavljajo veliko nevarnost za perjad.

S strelnim orožjem bomo sicer nekaj, toda ne dovolj, opravili. Tu je past v obliki košare z golobom kot vabo zvest in uspešen pomagač. Ne smemo pozabiti na hijene naših lovišč, na vrane in srake. Tem škodljivcem malega lova moramo ne samo napovedati brezobziren boj, marveč ga tudi konsekventno izvajati. Pri srečanju z njimi ne štedimo nabojev. Doslej najboljše bojno sredstvo proti vranam in srakam so brez dvoma zastrupljena jajca. Ta način borbe pa je samo tedaj uspešen, če se vrši na večjem ozemlju hkrati in ne samo v posameznih loviščih. Z odstrelitvijo posameznih vran in srak sicer tudi nekaj dosežemo, posebno če uporabljamo sovo, uharico.

Marsikdo pripisuje nazadovanju staleža male divjadi modernemu intenzivnemu poljedelstvu. Je nekaj resnice v tem, toda to velja le za nekatere poljedelsko najnaprednejše države, kjer se nepregledni kompleksi obdelujejo s stroji. Prav, ali kako naj si potem tolmačimo dejstvo, da imamo ravno v Prekmurju, Medjimurju, Slavoniji, Bački in Banatu, naših žitorodnih za-

kladnicah, največ zajcev. Potemtakem gornja trditev ne drži. Sicer zajec ne beži od kulture, marveč se ji z lahkoto prilagodi. Zajci se z izboljšanjem zemljiških kultur celo hitreje in bolj zanesljivo plode, ker se njihovi štiri- in dvonožni sovražniki živalskega rodu ne prilagodijo tako hitro in lahko. Intenzivno obdelana zemlja, izvršene melioracije dajo boljšo, obilnejšo in bogatejšo vegetacijo. Vzemimo dve nasprotji: slabo obdelano in neplodno hribovsko zemljo dolenjskih hribov in odlično obdelane ravnine Bačke, Banata ali Prekmurja.

Poleg ohranitve sedanjega staleža je seveda važno, da divjad dobro prezimi. Kdor divjadi ne daje, kadar ji je to potrebno in kadar je v stiski, naj se ne čudi, če tudi zadnji ostanki propadejo. Oglejmo si lovišče po prvem snegu. To je itak lovčeva in gojiteljeva dolžnost, da spozna stanje v lovišču po sledovih. Čudili se bomo, da se zajci zbirajo iz vse okolice tam, kjer najdejo vsaj nekaj skromne krme. Tam, kjer iz snega gleda šop suhe trave ali kak pozno dozorel klas plevela, tam se zbirajo tudi jerebice in fazani in kljuvajo borno pičo. Kamor koli pogledamo, beda! Toda za odlakane in operjene roparice je takrat miza bogato pogrnjena. In ves problem zimske pomoči mali divjadi bi se z lahkoto že ob času mlačve uredil. Brez posebnih stroškov bi obdelovalna zadruga ali privatnik oddal kak voz plev, s katerimi itak ni kaj početi. Ta odpadek se ob času mlačve brez haska kopiči pri mlatilnici. Odpeljite ga na primerna mesta, ob kako grmovje med njivami, v gramoznice ali na kupček iz njiv zmetanega kamenja. S tem bomo naši operjeni divjadi in raznim koristnim pticam pevkam prezimovanje olajšali.

Zanimivo je in skoraj neverjetno, da marsikak lovec pričakuje dobre žetev tam, kjer ni sejal. Kolikokrat že so tudi v našem »Lovcu« skušeni gojitelji priporočali sajenje kravjega zelja brsota, visokega ohrovta, ki zrase tudi meter in višje. Mesto za to se vedno najde. Okrog tega mesta posejemo sončnice. Ohrovt pozimi ne zmrzne. Na poljedelsko neuporabnem zemljišču lahko posadimo sladki krompir topinambur. Proti pomladi, kadar krme začne primanjkovati, izkopljemo tri četrtine gomoljev in jih pokrmimo domačim živalim, iz preostale četrtine pa brez naše pomoči vzklije nova goščava te izredno hvaležne rastline-gomoljnice. Robidovje pustimo in tudi posadimo na kamnitih in neplodnih krajih. Ohrovt, sončnica, sladki krompir in robidovje služijo s svojim listjem in delno tudi z gomolji za izborno zimsko krmo zajcem, jerebicam, fazanom in tudi srnjadi, obenem pa kot zaklonišča, remize, v katerih se mala divjad rada in uspešno skriva. Ne pozabimo remize nadzorovati in škodljivce, ki se jim radi približujejo, poloviti. Obdelovalne ali kmečke zadruge bi lahko odredile kos slabega zemljišča, ki bi izključno služil divjadi. Ob poteh, ob starejših gramoznicah in na primernih mestih v gozdu, bi se skoraj brez stroškov posejala košeničica (žoltovina) ali, kakor jo ponekod imenujejo, bodičevje. Brez izdatkov bi s to skromno rastlino naši divjadi za zimski čas bede priskrbeli krmo, zaklonišče in zaščito.

Če smo vse to vsaj v neki meri naredili, moramo računati še z enim važnim faktorjem: z vremenom v času kotitve in gnezditve. Nanj žal ne moremo vplivati in ravno vreme je pogosto odločilne važnosti. Vsako leto lahko ugotavljamo posledice, nastale zaradi toče, nalivov in delj časa trajajoče mokrote v tem času. Dolge hladne in vlažne periode med poletjem so na težki ilovnati zemlji mali divjadi ravno tako škodljive kakor pogosto, čeprav skromno deževje, če ob takem, dalj časa trajajočem vremenu ni vmes

dovolj sonca. Čeprav smo v zgodnji pomladi ugotovili mnogo mladih zajčkov, jerebic in fazanov, jih v jeseni ni, ker jih je pobrało hladno poletje. V jeseni doživljajmo velika razočaranja.

Zato, lovci gojitelji, stavimo vse svoje skušnje v službo dobre stvari in prevzemimo tudi del žrtev in naporov na sebe. Prepričan sem, da nam bo materialno pomagala tudi oblast pri smotrni obnovi lovišč. Ne postanimo malodušni, če vse ne bo uspelo tako, kakor smo planirali. Kmalu pa se bo stanje popravilo in v razmeroma kratkem času bomo lahko zabeležili upoštevanja vredne uspehe.

Potem bo trud lovca in gojitelja na jesenskem lovu bogato poplačan.

J. L.

Goniči v letu 1949

Okupacija je imela težke posledice tudi za naše pse, posebno za stalež in kakovost lovskih psov. Veliko dobrih psov so odpeljali okupatorji, mnogo so jih pobili, a najboljši rejci so zamenjali lovsko puško za vojaško, se odzvali pozivu Partije in Osvobodilne fronte ter odšli v partizane; mnogo ljubiteljev čistopasemskih psov so odpeljali okupatorji v internacijo, nekatere pa izselili z njihovih domov.

S sistematičnim delom na kinološkem polju smo začeli pri nas šele dobro leto po osvoboditvi. Pobuda je prišla od spodaj, od pasemskih organizacij: Jugoslovanski kinološki savez se je razživel šele potem, ko se je izvedelo, da je umrl predsednik Mednarodne kinološke federacije in da mora prevzeti vodstvo federacije njegov namestnik — Jugoslovan. Še večji elan v kinoloških organizacijah je dala vest sekretariata federacije, da namerava predlagati, naj bo ena prvih glavnih skupščin federacije po vojni v naši državi. Začeli smo misliti na to kot dogodek posebne vrste, na katerega se je treba resno pripraviti. Pokazati je namreč bilo treba inozemskim delegatom, kinologom svetovnega slovesa, da se more naša država, v kateri se gradi socializem, postaviti v isto vrsto kakor vsaka kulturna država — tudi na kinološkem polju.

Levji delež na pripravah je morala prevzeti Slovenija, kajti v drugih republikah kinologija še ni bila tako razvita; kinološki sodniki so s pomočjo lovskih organizacij izvedli v letih 1946. in 1947. smotre psov po vseh okrajih Slovenije in vpisali v evidenčne knjige čistopasemskih psov domala vse, kar je odgovarjalo pasemskim znakom. Za poizkus in za šolo prireditelјem je bila jeseni leta 1947. prirejena v Ljubljani prva državna razstava psov po osvoboditvi. Material — 243 psov — je pokazal dobro kakovost po zunanjosti; prireditelji so si nabrali bogatih izkušenj za naslednje leto, za izvedbo mednarodne razstave psov v Ljubljani v dneh, ko je bila na Bledu glavna skupščina federacije. Razstavljen je bil na tej razstavi 501 pes, številka, ki doslej na naših tleh še ni bila dosežena. Tako inozemski kakor tudi domači kinološki strokovnjaki so priznali, da je naš pasji material po svoji zunanjosti v splošnem dober in da v tem pogledu lahko konkuriramo z vsako evropsko državo. Glavna skupščina mednarodne kinološke federacije na naših tleh je važna za našo kinološko zgodovino tudi zaradi tega, ker so na njej dobile mednarodno priznanje naše domače pasme goničev z vpisom v register mednarodno priznanih pasem.

Kinologi Slovenije so že leta 1946. uvideli, da je nujno povezati delo pasemskih organizacij v poseben organ, ki jih bo predstavljal in

koordiniral njihovo delo; plod tega je bila ustanovitev Kinološkega udruženja Slovenije, kateremu so na pobudo Slovencev sledila podobna udruženja tudi v ostalih Ljudskih republikah naše države; vsa udruženja so združena v Kinološki zvezi FLRJ, kakor je bil preimenovan bivši Jugoslovanski kinološki savez. Uspeh dela mladih republiških Kinoloških udruženj smo videli na dobro organiziranih razstavah v Beogradu leta 1948. in 1949. ter v Zagrebu leta 1949.; te prireditve so zopet lep uvod v kinološko manifestacijo, ki bo v Ljubljani letošnje leto ob proslavi 25. obletnice kinološke zveze.

V letu 1949. v Sloveniji ni bilo razstav, pač pa je KLB pod okriljem KU Slovenije priredil 23 smoter, kjer je bilo pregledanih 786 psov in je doseglo na njih 324 goničev pogoje za vpis v rodovno knjigo. Na razstavi v Beogradu dne 19. novembra 1949. je bilo razstavljenih iz Slovenije 27 goničev in brakov jazbečarjev, od katerih so bili proglašeni za kandidate:

a) mednarodnega prvaka (CACIB) AGA Krimska JRGki[1] 262, last dr. Franceta Lokarja iz Ljubljane;

b) prvaka Jugoslavije:

Borut Savinjski, JRGki 279, JŠG 53, l. Kovač Saša, Ljubljana;

Vohun Podgorski, JRGri 124, JŠG 39, l. Zupančič Franjo, Ljubljana;

Kastor Hrastniški, brak jazbečar, JRBj 272, last lovske družine Oplotnica.

c) prvaka Srbije:

Agič, JRGki 184, JŠG 30, l. Vesel Jože, Zamostec pri Sodražici;

Tacko, JRGp 27, l. Smolej Franc, Griže pri Stični;

Biser, JRGri 117, l. lovska družina Prežganje;

Živa Podgorska, JRGri 239, JŠG 63, l. Kristen Jože iz Cerknice;

Beg, JRGk 32, JŠG 76, l. Confidenti Fric, Celje, Lisce 5;

Kit Hrastniški, brak jazbečar, JRBj 467, l. Strahovnik Janko, Podčetrtek.

Na razstavi v Zagrebu 29. in 30. X. so bili zastopani tudi goniči in braki jazbečarji iz Slovenije — 23 po številu — ter dosegli kandidatstva:

a) za mednarodnega prvaka: ki Aga Krimska in ki Borut Savinjski;

b) za prvaka Jugoslavije ri Biser, k Beg in brak jazbečar Kastor Hrastniški;

c) za prvaka Hrvatske pa ki Agič, ri Vohun Podgorski, p Tacko, ri Bela, JRGri 122, JŠG 87, l. Klemenčič Filip, Studenec pri Trebnjem, ter brak jazbečar Kit Hrastniški.

Že navedena ri Bela, l. Filipa Klemenčiča, je bila skupno s Šumo Podgorsko JRGri 113 JŠG 42, l. Bulc Franjo iz Mirne na Dolenjskem, razstavljena tudi v Avstriji ter je Bela bila proglašena za zmagovalca Gradca 1949, Šuma pa je dobila odlično oceno.

---

[1] Okrajšave pomenijo: JRG — Jugoslovanska rodovna knjiga goničev, JŠG — jugoslovanska knjiga šolanih goničev, JRBj — jugoslovanska rodovna knjiga brakov jazbečarjev, JŠBj — jugoslovanska knjiga šolanih brakov jazbečarjev, ZCR — začasni register, ki — kratkodlaki istrijan, ri — resasti istrijan, p — posavec, k — keltski gonič, v — vodnik, l — lastnik.

Če se morejo vsi uspehi, doseženi po osvoboditvi, izraziti v številkah, vidimo, da je bilo samo goničev vpisanih v rodovno knjigo 831, pred vojno pa vsega skupaj 401, torej dobri dve tretjini v zadnjih petih letih, slabša tretjina pa prej v dobi dvajsetih let.

Vzporedno z organizacijsko in evidenčno službo so šli napori kinologov še v drugo smer; pes čiste pasme se mora izuriti tudi za delo, za katero je ustvarjen; naravno zasnovo je treba oplemeniti, naučiti psa veščin, ki jih nima v krvi, pač pa samo nagnenje k njim, in ga odvaditi lastnosti, ki jih ima v sebi, a ki so slabe ter jih pri psu ne želimo. Vsakega psa je treba torej šolati in kakor nudijo razstave ter smotre pregled psov čiste pasme, tako vidimo naravno zasnovo za delo ter posledice šolanja psov na tekmah in preizkušnjah; prireditve obojne vrste pa so tudi važno propagandno sredstvo za čistopasemskega in šolanega psa, kar je glavni cilj vseh kinoloških organizacij. Društvo ljubiteljev ptičarjev prireja vsako leto mladinske preizkušnje in jesenske vzrejne tekme. Jeseni l. 1949. je bila tudi poljska tekma, ki se približuje po svojih zahtevah uporabnostni tekmi kot zrelostnemu izpitu popolnoma izučenega ptičarja. Prijatelji jamarjev so spomladi leta 1949. prvič preizkusili sposobnosti svojih psov na dveh tekmah v umetnih rovih. Delo z goniči je moralo zavzeti širši obseg, kajti pretežna večina naših lovcev lovi z njimi in je bilo potrebno smisel za šolanega goniča zanesti med vse te lovce in lovske kolektive. Že pred vojno je KLB začel s tem delom in je leta 1939. sestavil poseben pravilnik za preizkušanje lovskih sposobnosti goničev, ki je bil leta 1948. nekoliko izpremenjen in dopolnjen ter natisnjen v posebni brošuri. Vendar je bila pred vojno priznana sposobnost za vpis v knjigo šolanih goničev le 12 psom, ki so uspešno prestali preizkušnjo. Po osvoboditvi se je delalo bolj na široko in že leta 1947. je bilo prirejenih 6 preizkušenj, na katerih je doseglo pogoje za vpis v knjigo šolanih goničev 27, leta 1948. pa zopet na 6 preizkušnjah 16 goničev. Klub je uvidel, da pravilnik sam ni zadosti za šolanje goničev, temveč da je potrebna obširnejša razlaga o pravilni vzgoji in navodila, kako naj rejci svoje goniče uče. Temu namenu je bila posvečena razprava »Vzgoja goničev«, ki je izhajala v lanskem Lovcu. Ker pa ljudje kinološko literaturo vse premalo bero in ker razlaga z živo besedo vodi do večjega uspeha, se je klub odločil, da priredi preizkušnje povsod, kjer z goniči love in tako stopi v neposreden stik z rejci teh psov. Dolžnost sodnikov je bila, da presodijo naravno zasnovo čim večjega števila psov, kritično pregledajo uspehe njihovega šolanja, opozore vodnike na morebitne napake in jim dajo navodila za pravilno šolanje. Pri tem je bilo sodnikom naloženo, da najdejo vodnike, ki imajo posebne sposobnosti in veselje za šo-

lanje goničev in da pri njih tudi svoje znanje obogate. Tako je bil objavljen načrt, da bodo preizkušnje na 22 različnih krajih. Načrt je bil izveden le v 14 krajih, drugod ne iz raznih vzrokov — dež, pasja bolezen, pomanjkanje goničev ali premajhna propaganda in mogoče pretirana bojazen pred nepristransko sodbo. Skoraj povsod, kjer je preizkušnja bila, so sodniki opoldanski odmor porabili za razlago osnovnih navodil o šolanju goničev; veliko je bilo krajev, kjer so lovci to prvič slišali in praktična navodila prvič videli.

Poleg preizkušenj goničev so bile tudi tekme brakov jazbečarjev. Rezultat je bil ta, da je 40 goničev s 3 braki jazbečarji doseglo pogoje za vpis v knjigo šolanih psov, in sicer:

1. Razor, JRGki 321, JŠG 57, v. Šemrov Jože, Hotedršica 87, 124 točk — III. ocena.

2. Bela, JRGki 367, JŠG 58, v. Kenda Josip, Idrija, Titova 1, 129 točk — III. ocena.

3. Pazi, JRGp 108, JŠG 59, v. Lampe Mirko, Idrija, Tomšičeva 7, 125 točk — III. ocena.

4. Roža, JRGp 44, JŠG 60, v. Lampe Mirko, Idrija, Tomšičeva 7, 121 točk — III. ocena.

5. Beli, JRGki 378, JŠG 61, v. Fortunat Julijan, Kozaršče 2 pri Voljčah, 114 točk — III. ocena.

6. Dijana, JRGki 382, JŠG 62, v. Kranjc Jože, Idrsko, 128 točk — III. ocena.

7. Živa Podgorska, JRGri 239, JŠG 63, v. Kristen Jože, Cerknica, 145 točk — II. ocena.

8. Dijana Cerkniška, JRGri 135, JŠG 64, v. Pušenjak Ljubo, Cerknica, 163 točk — I. ocena.

9. Bato, JRGri 172, JŠG 65, v. Rok Mihael, Žerovnica, 156 točk — II. ocena.

10. Terka Cerkniška, JRGri 170, JŠG 66, v. Stibilj Franc, Jesenice, Gosposvetska 1, 147 točk — II. ocena.

11. Joki, JRGp 126, JŠG 67, v. Zalokar Jakob, Podhom 9 pri Bledu, 128 točk — III. ocena.

12. Pik, JRGki 410, JŠG 68, v. Pesjak Franc, Jesenice, Murova 16, 141 točk — II. ocena.

13. Jana, JRGki 223, JŠG 69, v. Janša Anton, Podhom 9 pri Bledu, 137 točk — II. ocena.

14. Rigo, JRGki 305, JŠG 70, v. Pesjak Franc, Jesenice, Murova 16, 131 točk — III. ocena.

15. Piko, JRGki 344, JŠG 71, v. Kuhar Franc, Stari trg pri Slovenjem Gradcu, 153 točk — II. ocena.

16. Togo, JRGki 345, JŠG 72, v. Kuhar Franc, Stari trg pri Slovenjem Gradcu, 130 točk — III. ocena.

17. Flora, JRGki 352, JŠG 73, v. Grčar Jože, Kisovec 65 pri Zagorju, 110 točk — III. ocena.

18. Bistra, JRGp 32, JŠG 74, v. Grčar Jože, Kisovec 55 pri Zagorju, 127 točk — III. ocena.

19. Judka, JRGki 291, JŠG 75, v. Livk Alojzij, Trbovlje 139, 113 točk — III. ocena.

20. Beg, JRGk 32, JŠG 76, v. Confidenti Fric, Celje, Lisce 5, 161 točk — I. ocena.

21. Maruša, JRGri 244, JŠG 77, v. Oman Franc, Zminec 10 pri Škofji Loki, 115 točk — III. ocena.

22. Lovče, JRGki 408, JŠG 78, v. Lotrič Franc, Železniki, 138 točk — II. ocena.

23. Pika, JRGki 252, JŠG 79, v. Krmelj Florijan, Gaberk pri Škofji Loki, 111 točk — III. ocena.

24. Anda (Turina), JRGki 487, JŠG 80, v. Bernik Štefan, Sv. Andrej pri Škofji Loki, 113 točk — III. ocena.

25. Biksar, JRGki 407, JŠG 81, v. Prevodnik Tomaž, Brode pri Škofji Loki, 115 točk — III. ocena.

26. Nero, JRGki 489, JŠG 82, v. Logonder Franc, Virlog 9 pri Škofji Loki, 120 točk — III. ocena.

27. Živko Podgorski, JRGri 196, JŠG 83, v. Gale Karel, Grosuplje, 123 točk — III. ocena.

28. Lord, JRGk 44, JŠG 84, v. Remec Janez, Št. Jurij 10 pri Grosupljem, 131 točk — III. ocena.

29. Živa, JRGki 490, JŠG 85, v. Dremelj Alojzij, Mala vas pri Grosupljem, 125 točk — III. ocena.

30. Stop, JRGki 205, JŠG 86, v. Zupančič Ferdo, Sela-Šumberk, 135 točk — II. ocena.

31. Bela, JRGri 122, JŠG 87, v. Klemenčič Filip, Studenec pri Trebnjem, 163 točk — I. ocena.

32. Mela, JRGki 301, JŠG 88, v. Janežič Janez, Debenc pri Mokronogu, 119 točk — III. ocena.

33. Adon, JRGki 493, JŠG 89, v. Zupan Franc, Volčje njive, 159 točk — II. ocena.

34. As, JRGki 492, JŠG 90, v. Bulc Henči, Mokronog, 142 točk — II. ocena.

35 Bimbo, JRGki 494, JŠG 91, v. Ajdišek Franc, Stan pri Mirni, 118 točk — III. ocena.

36. Midžo, JRGki 393, JŠG 92, v. Žitnik Alojzij, Štavberk 3 pri Št. Petru, 121 točk — III. ocena.

37. Bela, JRGri 125, JŠG 93, v. dr. Furlan Anton, Novo mesto, 115 točk — III. ocena.

38. Gojko, JRGki 341, JŠG 94, v. Biček Ivan, Črnomelj 210, 121 točk — III. ocena.

Na končni tekmi v Cerknici sta bili na novo ocenjeni in preizkušeni še dve nevpisani psici, in sicer:

39. Glasna, JRGki 223, JŠG 95, v. Vesel Franc, Zamostec 71 pri Sodražici, 147 točk — II. ocena.

40. Istra, JRGki 272, JŠG 40, v. Pintar Jože, Lipovšica 11 pri Sodražici, 137 točk — II. ocena.

Na okrajnih preizkušnjah je bilo pozitivno ocenjenih tudi 7 psov, ki so že vpisani v JŠG in ki so bili ocenjeni takole:

1. Rena, JRGki 267, JŠG 20, v. Malnerič Anton, Semič 84, 126 točk — III. ocena.

2. Pik, JRGk 49, JŠG 37, v. Mrazek Dominik, Trebnje, 116 točk — III. ocena

3. Kuni, JRGki 270, JŠG 38, v. Bulc Henči, Mokronog, 160 točk — I. ocena.

4. Taras, JRGri 174, JŠG 44, v. Jurca Josip, Cerknica, 159 točk — II. ocena.

5. Ajka, JRGki 289, JŠG 47, v. Jager Zdravko, Trbovlje, Loke 122, 160 točk — II. ocena.

6. Cica, JRGki 332, JŠG 51, v. Štrubelj Jaka, Grosuplje 3, 156 točk — II. ocena.

7. Borut Savinjski, JRGki 279, JŠG 53, v. Štrubelj Jaka, Grosuplje 3, 163 točk — I. ocena.

Braki jazbečarji so se slabše izkazali tako po udeležbi kakor tudi po kakovosti. Pozitivne ocene, ki so jih dosegli, so bile samo tri in so ocenjeni ter vpisani v knjigo šolanih psov na podlagi za to pasmo veljavnega pravilnika:

1. Vardi (tudi Vardej), ZČR 152, JŠBj 26, v. Brložnik Valentin, Sele pri Slovenjem Gradcu, 159 točk — III. ocena.

2. Boj, ZČR 155, JŠBj 27, v. Dolinar Ivan Žalec, 185 točk — II. ocena.

3. Kastor Hrastniški, JRBj 272, JŠBj 28, v. Brence Ludvik, Malahorna pri Oplotnici 42, 185 točk — II. ocena.

Pregled udeležbe in ocen na okrajnih preizkušnjah je naslednji:

I. ocena	5	psov,	od tega	5	goničev,	0	brakov	jazbečarjev
II. »	15	»	»	13	»	2	»	»
III. »	28	»	»	27	»	1	»	»
negativni	42	»	»	32	»	10	»	»
skupaj	90	psov,	od tega	77	goničev,	13	brakov	jazbečarjev

Po končanih preizkušnjah po okrajih je bilo treba dati priložnost najboljšim goničem, ki so se izkazali tudi v prejšnjih letih, da tekmujejo med seboj in da pokažejo, kateri je najboljši; v ta namen se je vršila z dovoljenjem Mednarodne kinološke federacije, Kinološke zveze FLRJ in KU Slovenije prva mednarodna tekma goničev v delu v dneh od 25. do 27. novembra 1949 na Slivnici pri Cerknici s podeljevanjem kandidatstva za mednarodnega, jugoslovanskega in slovenskega prvaka v delu. Prijavljenih je bilo 20 psov, od katerih enega ni bilo, eden od vodnikov je med tekmovanjem odstopil, tako da je bilo skupno ocenjenih 18 psov.

Na tekmo so prišli prvič tudi sodniki in pripravniki iz Srbije in Hrvatske, ki so spremljali potek preizkušnje ter videli delo psov in način ocenjevanja, v čemer nimajo prakse posebno sodniki iz Srbije, ker tam takih preizkušenj doslej še ni bilo, čeprav je lov z goniči najmanj tako razširjen kakor v Sloveniji. KLB je dal pobudo, da se je pred kratkim vršil tudi prvi zbor sodnikov za goniče iz vse države, na katerem zaradi pomanjkanja časa žal ni bilo mogoče rešiti vseh točk dnevnega reda. Vendar so že one točke, ki so bile rešene, pokazale nujno potrebo neposrednega stika med sodniki, saj so se izgladila vsa nesoglasja in različna gledanja na goniče in nji-

I. Mednarodna tekma goničev na Slivnici pri Cerknici 25. — 27. XI. 1949.

Doseženo mesto	Ime psa, psice, telesna ocena	Številka vpisa v: Jugoslov. rodovno knjigo goničev (JRG)	Številka vpisa v: Jugoslov. knjigo šolanih goničev (JSG)	Predmeti (veščine), vrednostno število, doseženi red in prisojene točke: Iskanje 4	Čas gonje 8	Način gonje 4	Glas 4	Poštenost 3	Krvni sled na jermenu 5	Vedenje ob mrtvi divjadi 3	Nos 7	Odložljivost, mirnost ob strelu 4	Poslušnost 6	Bistrost 2	Skupno število doseženih točk	Ocena	Vodnik
1	*Hitra* pd.	k. i. 263	32	4 14	4 32	4 16	3 12	4 10	3 15	4 12	4 24	3 12	4 24	4 8	179	CACIT* I. a	Ivanc Adolf, Sodražica 89
2	*Ajka* d.	k. i. 289	47	4 16	3 21	3 12	4 13	4 12	4 16	4 12	4 22	4 16	4 24	4 8	172	PJ I. b	Jager Zdravko, Trbovlje, Loke 122.
3	*Agič* odl.	k. i. 184	30	4 15	4 32	3 11	4 14	4 12	3 15	3 9	4 24	3 10	3 16	4 8	166	PS I. c	Vesel Franc, Zamostec 21, Sodražica
4	*Iztok* odl.	k. i. 189	27	4 14	4 32	3 10	3 9	3 9	4 18	4 12	4 26	3 12	3 14	4 8	164	I. č	Ivanc Adolf, Sodražica 89
5	*Dijana Cerkniška* odl.	r. i. 135	64	4 13	4 32	4 16	4 13	3 8	3 12	4 10	4 22	2 8	4 21	4 8	163	I. d	Pušeniak Ljubo, Cerknica 240
6	*Bela* odl.	r. i. 122	87	4 13	4 32	3 12	3 12	4 12	3 13	4 12	3 21	3 12	3 16	4 8	163	I. e	Klemenčič Filip, Studenec 3, Trebnje
7	*Cica* d.	k. i. 332	51	4 14	4 28	4 15	3 10	3 9	2 6	4 12	4 25	3 12	4 24	4 8	163	I. f	Štrubelj Jaka, Grosuplje št 3
8	*Borut Savinjski* odl.	k. i. 279	53	4 14	4 25	4 14	4 16	4 12	4 16	3 9	4 22	3 12	3 15	4 8	163	I. g	Žitnik Alojzij, Grosuplje 34

9	*Šumka Podgorska* odl.	r. i. 113	42	*2* 7	*4* 32	*4* 13	*4* 14	*4* 12	*1* 5	*4* 12	*3* 17	*3* 12	*3* 18	*4* 8	150	II. a	Bulc Franjo, Mirna 22 na Dol.
10	*Glasna* pd.	k. i. 223	95	*4* 14	*4* 30	*3* 10	*3* 9	*4* 12	*2* 8	*4* 12	*4* 22	*3* 10	*2* 12	*4* 8	147	II. b	Vesel Franc, Zamostec 71, Sodražica
11	*Terka Cerkniška* pd.	r. i. 170	66	*3* 12	*2* 16	*3* 10	*4* 13	*3* 9	*3* 15	*4* 12	*3* 18	*3* 12	*4* 2	*4* 8	145	II. c	Stibilj Franc, Jesenice, Gosposvetska 1
12	*Cenza* d.	r. i. 141	21	*3* 12	*4* 29	*3* 10	*3* 12	*4* 12	*1* 5	*3* 9	*3* 21	*3* 12	*2* 12	*4* 8	142	II. č	Klančar Anton, Cerknica 64
13	*Vohun Podgorski* odl.	r. i. 124	39	*4* 14	*2* 12	*3* 11	*4* 16	*4* 12	*2* 10	*3* 9	*4* 22	*3* 12	*3* 13	*4* 8	139	II. d	Zupančič Franc, Ljubljana, Vošnjakova 16
14	*Istra* odl.	k. i. 272	4	*4* 14	*3* 18	*3* 9	*3* 12	*4* 12	*1* 5	*4* 10	*3* 20	*3* 11	*3* 18	*4* 8	137	II. e	Pintar Jože, Lipovšica 11, Sodražica
15	*Beg* odl.	k. 32	76	*3* 12	*3* 17	*3* 10	*3* 10	*3* 9	*3* 11	*4* 12	*3* 17	*3* 12	*4* 19	*4* 8	137	II. f	Confidenti Fric, Celje, Lisce 5
16	*Pik* pd.	k. i. 410	68	*3* 12	*2* 8	*3* 12	*3* 9	*4* 12	*2* 10	*3* 10	*3* 15	*3* 12	*4* 20	*4* 8	128	III. a	Pesjak Franc, Jesenice, Murova 16
17	*Taras* pd.	r. i. 174	44	*2* 7	*1* 7	*3* 9	*4* 13	*4* 12	*3* 15	*4* 10	*3* 18	*3* 10	*2* 7	*4* 8	116	III. b	Jurca Jože, Cerknica 187
18	*Tomo* pd.	k. i. 191	56	*2* 8	*2* 14	*2* 8	*3* 9	*2* 6	*2* 10	*3* 9	*2* 14	*3* 12	*2* 12	*4* 8	110	III. c	Bulc Franjo, Mirna 22 na Dol.

Vodja tekme: Kristen Jože — Zastopnik JKS: Drenig Teodor

Vrhovni sodnik: dr. Lovrenčič Ivan

Sodniki: Bernetić Ernest, Jakil Venče, Lavrič Janez, dr. Lavrič Janko, Zupan Ivan

Pripravniki: Babšek Milan, dr. Lapčević Emanuel, dr. Pavlović Dragiša, Pejčinović Mihajlo, Strunjak Franjo

* CACIT pomeni mednarodnega prvaka v delu, PJ - prvaka Jugoslavije, PS - prvaka Slovenije.

hovo presojo. Soglasno so bili stavljeni naslednji predlogi Kinološki zvezi Federativne ljudske republike Jugoslavije:

a) lovski pes za glasen lov naj se v bodoče po vsej državi imenuje g o n i č; Slovenci smo take pse doslej imenovali brake, a v srbohrvaščini pomeni ta beseda zakon (poročno zvezo); Hrvatje so jih imenovali »brakirce«, Srbi »zečarje«, Makedonci »zajčarje«;

b) domače pasme goničev naj se preimenujejo tako, da bomo v bodoče imeli (v oklepaju okrajšava za posamezne pasme): kratkodlake istrijane (ki), resaste istrijane (ri), balkance (b), posavce (p), kelte (k), in ne več kraške oziroma keltske goniče, in končno alpince (a), ki so se prej imenovali koroški žigci. Prošnja za registracijo dalmatinca kot lovskega psa naj se umakne, ker takega psa žal pri nas ni več. Do mednarodnega priznanja se vodi v rodovni knjigi in na kinoloških prireditvah kot posebna pasma balkanec pšenične barve (žute — bž); KU Srbije naj zbira podatke v resastih balkancih kot posebni pasmi, da bodo mogli biti tudi ti priznani kot samostojna pasma;

c) rodovna knjiga naj se v bodoče vodi posebej za vsako pasmo goničev in naj se preuredi tudi za do sedaj vpisane goniče po zaporednih številkah za vsako pasmo; poleg okrajšav za vzrejni register in rodovno knjigo naj se zraven imena pristavijo tudi okrajšave za posamezne pasme, kakor so zgoraj navedene;

č) pravilnik za preizkušnje lovskih sposobnosti goničev naj se preuredi tako, da ga bo izdala ter odobrila Kinološka zveza FLRJ in ne več KLB, čigar območje je samo ozemlje LR Slovenije. Jugoslovanska knjiga preizkušenih goničev naj se preimenuje v knjigo š o l a n i h (š k o l o v a n i h) goničev z okrajšavo JŠG.

(Ocene glej na 52. in 53. strani.)

Tekma sama je bila skrbno pripravljena ter po načrtu izvedena; priprave so bile v rokah izkušenega sodnika tov. Kristena Jožeta kot vodje, njemu pa je stal vedno na strani mladi Jože Jurca, tako da se je vse izvršilo po začrtanem redu.

Vreme prirediteljem ni bilo naklonjeno. Prva dva dni je skoraj ves čas deževalo, zadnji dan zjutraj je lilo kakor iz škafa, potem pa je pihala ostra burja ter onemogočala uspešen zaključek.

Pohvaliti je treba Cerkničane; kljub temu, da je Cerknica zelo trpela med okupacijo in še ni povsem popravljena, so Cerkničani spravili pod streho 40 udeležencev preizkušnje. Še več! Ko so se vodniki in sodniki proti večeru vračali s preizkušnje, so jih domačini čakali in spravili na zakurjeno peč, jim posušili mokro obleko in obutev, da so mogli drugi dan nadaljevati z delom. Kolektiv delavcev in nameščencev Lesno-industrijskega podjetja v Cerknici je dal udeležencem na razpogalo svojo kuhinjo in jedilnico z vso postrežbo; tu

so namreč udeleženci imeli vsak dan zajtrk in večerjo, zadnji dan pa skupno kosilo. Ljudske oblasti so dale na razpolago potrebno prehrano za ljudi in pse. Vsem tem gre posebna zahvala.

Kinološko zvezo FLRJ je zastopal njen tajnik tov. Drenig, KU Srbije predsednik tov. dr. Pavlović, KU Hrvatske odbornik tovariš Bernetić. Sodilo je 6 sodnikov in 5 pripravnikov na čelu z vrhovnim sodnikom tov. dr. Ivanom Lovrenčičem. Poslovale so 4 sodniške komisije: prva ob vznožju, kjer so se psi spuščali, druga na vrhu Gradišča, tretja na pobočju, kjer se svet lomi proti Begunjam, dočim je četrta polagala krvni sled in preizkušala pse v le-tem.

Vsak dan se je začelo s tekmovanjem zgodaj zjutraj, saj je bilo treba preizkusiti dnevno po 10 psov. Prvi dan eden od tekmovalcev ni prišel na zajca in je moral ponavljati drugi dan. Naslednji dan je bila dovoljena poprava trem psom, česar ni bilo mogoče izvršiti zaradi prehudega dežja in jim je bila priznana ona ocena, katero so dobili ti psi v času gonje na nedavno izvršenih okrajnih preizkušnjah; vendar ni bil med temi nobeden od prvakov.

Kako so delali psi, je razvidno iz ocen v ocenjevalni preglednici. Na splošno je treba poudariti, da so vsi pokazali sistematično iskanje in dober nos; pri nekaterih ni potekla niti minuta, ko so že dvignili in gonili zajca. To je bilo mogoče tudi zaradi tega, ker je v lovišču stalež zajcev dober. V pohvalo lovski družini Cerknica je treba pribiti, da ima Slivnico namenjeno samo za preizkušnje goničev ter na tem delu lovišča lovi samo roparice. Tudi v času gonje so se psi izkazali; od 18 psov je doseglo 6 vse možne točke, odličen red v času gonje pa skupno 10. Način gonje je bil nekoliko slabši od časa. Še vedno pa trpe nekateri na neposlušnosti, ker se ne dajo odpoklicati, da bi prišli k roki po gonji, kar preizkušnjo tudi zavlačuje. Nazorno so sodniki videli vpliv roga na posamezne pse; v tem prvači vsekakor H i t r a, ki je takoj, ko je zaslišala lovski rog svoje domače družine, pustila zajca, prenehala z gonjo in prišla k sodniški komisiji, ki je imela ta rog, od tam pa na prvi poziv pohitela k vodniku, ki jo je poklical. Ker so mogli rog rabiti le sodniki za dajanje dogovorjenih znakov, vodniki svojih psov niso mogli odpoklicati z rogom in so bili zaradi tega nekateri psi slabše ocenjeni v poslušnosti, kakor bi bili, če bi bilo mogoče tudi vodnikom rabiti rogove. V poslušnosti in sploh izšolanju je posebnost A j k a; človek bi ne verjel, če ne bi videl, kaj vse se da goniča naučiti. Gre neoprčena ob levi nogi vodnika, na žvižg ali znamenje z roko obleži in ostane toliko časa, dokler je vodnik ne pokliče z glasom, žvižgom ali celo migljajem roke; kljub temu, da je psica razmeroma šibka, prinese (aportira) zajca, mrtvega srnjaka pa oblaja; hrane pa ne vzame, dokler ji tega ne ukaže vodnik, ki seveda

vsako njeno delo posebej nagradi s pohvalo ali vsaj s koščkom kruha. Pri izdelovanju krvnega sleda so sodniki mogli natančno ločiti pse, ki so bili v tem dobro šolani; prvači Istok, ki je že dostikrat to izvršil v naravi, dalje Borut in Ajka, pa tudi Agič, Hitra, Taras in Terka ne zaostajajo daleč za prvimi. Mrtvo divjad povečini samo ovohajo ali obližejo, le redki so, ki jo skušajo skubiti.

Kljub vremenskim neprilikam je bila tekma končana in pri kosilu zadnjega dne so bili razglašeni rezultati; vsi vodniki so dobili lepa praktična darila za dosežene uspehe in za pokazano disciplineranost. Posebno značilno je, da je prvi mednarodni prvak vzgojen od enega naših najstarejših (ne po letih, temveč po delu) vodnikov, tov. Ivanca Adolfa, ki je vzredil tudi prvega mednarodnega prvaka goničev v lepoti Jagota. Njegova dobra roka pri šolanju se vidi v dejstvu, da je drugi njegov pes na četrtem mestu, dalje, da je iz lovske družine, v kateri je gospodar, bilo pet udeležencev in pet nagrajencev, od teh dva prvaka. Vodniki so bili z doseženimi uspehi zadovoljni, še bolj pa z nagradami, pa najsi bosta to najstarejša po letih — Klančar in Klemenčič, ki imata že nad sedem križev, kakor tudi ostali, vštevši najmlajšega — Jurco, ki je komaj izpolnil 18 let, čeprav bi se bil njegov Taras lahko bolje izkazal.

Zaključku tekme so prisostvovali tudi minister za gozdarstvo LRS tov. Jaka Avšič s pomočnikom tov. Matevžem Hacetom, predsednik izvršilnega odbora ljudskega odbora Goriške oblasti tovariš Janez Vipotnik v družbi z generalom tov. Jepočićem in predsednikom arbitražnega sodišča tov. Elom Garzarolijem; njihova navzočnost je potrdila, da se naše ljudske oblasti zanimajo za napredek v kinologiji in jo podpirajo.

Na preizkušnjah v letu 1949. je bilo mogoče zaznati posebno tole: čeprav je bila zima izredno mila in je bilo pričakovati večjega števila zajcev, se je izkazalo, da v Ljubljanski in Goriški oblasti stalež te divjadi ni povoljen. Izredno je padel stalež lisic, kar je videti iz dejstva, da sta na vseh preizkušnjah tekli le dve lisici. V krajih, kjer preizkušenj do zdaj še ni bilo, priprave niso bile v redu; okrajni lovski sveti, ki bi morali te priprave izvršiti, niso dvignili zadostne propagande za udeležbo. Malokje je bila pripravljena kri za izdelavo krvnega sledu in tudi divjad, ki je položena na koncu tega sledu za preizkušanje vedenja ob mrtvi divjadi, kajti te na preizkušnji navadno ni mogoče dobiti. Preizkušnje je treba začeti zgodaj zjutraj, tako da so strelci na stojiščih in vodniki s psi na kraju, kjer se preizkušnja začne, že tedaj, ko se zdani, kajti sicer imajo psi, ki pridejo pozneje na vrsto, delo otežkočeno, sodnike

pa priganja čas, ker je dan kratek in ocenjevanje lahko pri tem trpi. Tudi prostor za preizkušnjo ni bil povsod dobro izbran. Določiti je treba tak kraj, kjer sodnik vsaj skraja vidi, kako pes išče, dočim gonje ne more zasledovati z očmi. Tudi mora biti zadostno število zajcev na razpolago, da ima pes priložnost zajca poiskati in dvigniti; prostori ne smejo biti že oblovljeni v tistem letu, domačini morajo dobro poznati stalež divjadi, da se ne zgodi, kakor se je, da domačini na kraju, kjer je bila preizkušnja, letos sploh niso bili, a tudi zajcev ni bilo mogoče najti. Skušnja je pokazala, da se ne more zahtevati od okrajnih lovskih svetov, ki so lovske organizacije, da prevzamejo nase vso odgovornost, ki je v zvezi s pripravami in izvedbo preizkušenj; potrebno je, da se v vsakem okraju ustanovi kinološko društvo, ki bo moglo poleg drugih nalog tudi strokovno pripraviti in izvesti preizkušnje psov, pa tudi odgovarjati za pravilno izvedbo. V krajih, kjer se prirejajo brakade, je treba uvesti enotne lovske rogove, s katerimi se dajejo znaki psom, strelcem in gonjačem; z rogom se napove začetek in konec zagona, z njim gonjač podžiga pse k iskanju in jih vabi k sebi, ko prenehajo goniti. Ker pa tudi sodniki dajejo na preizkušnjah znake z rogom, kdaj naj se pes spusti ali odpokliče in kdaj je dovoljeno streljati zajca pred psom, morajo imeti sodniki rog z drugačnim glasom, da se ne meša z glasom vodnikovega roga. Ločiti je dalje treba preizkušnje mladih psov od že zrelih. Mlad pes si ne upa daleč od vodnika, posebno v tujem lovišču; zaradi tega se pri iskanju drži vodnika, goni kratko, čeprav ima mogoče dober nos; za delo po krvnem sledu navadno še ni imel zadostne šole. Star pes išče in goni samostojno, gre razmeroma daleč od vodnika ter si pri iskanju in gonji pomaga s svojo rutino in doseže boljše ocene, čeprav ima mogoče slabši nos. Treba je torej preizkušnjo razdeliti na dva dela, posebej za mlade, posebej za zrele; na mladinski preizkušnji naj se oceni v prvi vrsti naravna zasnova psa, od priučenih predmetov naj se polaga največja važnost na poslušnost. Pogoje za vpis v knjigo izprašanih psov pa more doseči zrel pes, ki je šolo dovršil in je imel tudi zadosti priložnosti, da pridobi na praksi na lovu. Preizkušnje naj ne bodo ob delavnikih, ko so ljudje zaposleni s svojim delom, temveč ob nedeljah. Za izvedbo pa je potrebno več sodnikov; da ne bi trpela enotnost pri ocenjevanju, naj eno ali dve preizkušnji v začetku sezone ocenjujejo vsi sodniki in se pri ocenjevalni konferenci dogovore glede enotnega postopka, nato pa naj se delo razdeli na več ocenjevalnih komisij, ki delajo vsaka zase in o svojem delu podajo ločeno poročilo.

Čeprav je bilo pričakovati večje udeležbe, vendar trud in stroški, s katerimi so bile preizkušnje zvezane, niso bili zastonj. S podobnimi preizkušnjami je treba nadaljevati povsod, kjer love z go-

niči in so lovišča za to primerna, saj preizkušnje dajejo pobudo rejcem goničev, da jih uče. Treba je še več pisanih navodil za šolanje, a največ je vreden neposreden stik in živa beseda, s katero sodnik opozori vodnike na napake, ki jih imajo psi in vodniki sami, kar pa se more zgoditi le na konkretnih primerih.

Leto 1949 je bilo v zgodovini naše kinologije pomembno in plodonosno, pa naj bo zaradi izvedbe smoter, tekem, okrajnih preizkušenj, kakor tudi priredbe prve mednarodne tekme goničev v delu na naših tleh. KLB je bil oni, ki se ni bal dela, truda in stroškov, da je vse to izvršil z namenom, da se zanese smisel za čistopasemskega in šolanega goniča med najširše plasti našega ljudstva.

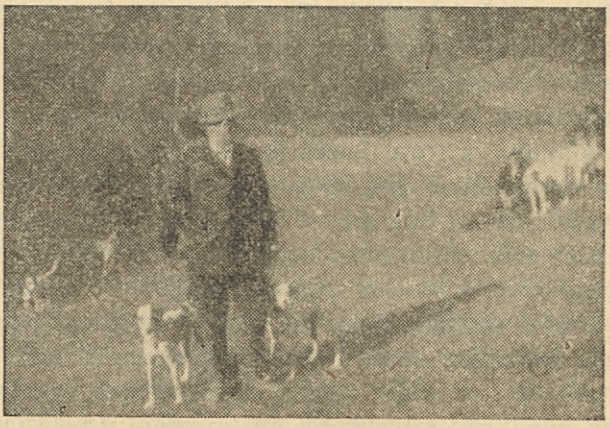

Ivanc Adolf iz Sodražice s svojimi kratkodlakimi istrijani na tekmi:

Hitra, mednarodni prvak v delu,
Iztok, I. č.) ocena.

P. A.

Kinološki pomenki o dednosti zasnov in lastnosti

(Iz kongresnih elaboratov mednarodne kinološke federacije.)

Najstarejši zgodovinski dokazi nam pričajo, da je pes prva žival, ki si jo je človek udomačil in jo prilagodil svojim potrebam. Pes je nesporno najzvestejša in človeku najbolj vdana žival, poleg tega pa tudi najbolj vsestranska v svoji službi človeku. Pes je, kakor nobena druga žival, sledil človeku v obliki najraznovrstnejših pasem na vse strani zemeljske oble, služeč mu pod ekvatorjem in v polarnem ledu z isto nepodkupljivo zvestobo in z najrazličnejšimi storitvami. Njegovo bitje je najože povezano s srečo in skrbmi človeka gospodarja in prijatelja.

Naš domači pes nam ustvarja in ohrani s svojimi uslugami, ki so neprekidne in trajajo ves dan in vso noč, ogromne vrednote, ki jih je težko izraziti v številkah. Pes nam čuva naše nepremičnine, on je naš tovariš in nepogrešljivi pomočnik na lovu, pomaga nam v vojni in v zdravstveni službi, vodi slepce, prepotreben je kot pomočnik varnostnih organov, čuva in nadzira ovce in druge domače živali, vleče voziček malega prodajalca in sani raziskovalcev arktičnih pokrajin, je velikodušen in prizanesljiv pri igri z otroki svojih prijateljev in brez pomisleka žrtvuje življenje za svojega gospodarja. Hrta najdemo v službi dirkalnega športa, sploh pa živi pes v raznih pasmah in odtenkih pri siromaku, bogatašu in predvsem pri ljubitelju psov.

Če računamo, da je v Evropi okrog trideset milijonov registriranih psov, o neregistriranih ne bomo govorili, potem je jasno, da ta ogromna armada psov predstavlja obenem velikansko materialno vrednost, ne računajoč promet in zaslužek podjetij in posameznikov, ki iz psogojstva vlečejo koristi, kakor na primer tovarne, ki izdelujejo pasja krmila, zdravila itd., tiskarne in založbe, ki imajo korist od kinološke literature, to je še davek na pse, pošta, železnica itd. Tudi mrtev pes je še koristen s svojim kožuhom, mesom in kostmi.

Vrednost koristnih storitev psa pa je sploh nemogoče izraziti v številkah. Ta vrednost je pogosto čisto idealna. Pes nam kot lovski tovariš, čuvaj in spremljevalec na iznajdljiv in svojstven način približa pojave v prosti naravi, ki bi nam sicer bili težko dostopni in zato je naša sveta dolžnost, da svojemu prijatelju psu že iz hvaležnosti za vse idealne in materialne vrednote nudimo vsaj znosne življenjske pogoje. Hkrati pa je ta investicija tudi zelo realna, ker človek z njo poveča korist, ki jo črpa iz svojega odnosa do psa.

Med najvažnejše panoge znanosti o obvladanju žive narave spada znanost v dednosti in poznavanje te panoge je tudi pri odreji psa največjega značaja.

Gojiti pomeni smotrno usmerjati razmnoževanje domačih živali ob izkoriščanju vseh dognanj in pridobitev z namenom, da bi se dosegel najboljši uspeh. V to svrho je seveda potrebno, da se rejec poglobi v znanost o dednosti. Zaradi tega mora rejec spremljati novejša dognanja in izkustva na področju dednosti vsaj v splošnih obrisih, če ne gre za specialno vzrejo ali znanstveni eksperiment.

Rasna higiena je posebno pri vzreji psov odločilne važnosti. Da se vprašanja, ki se tičejo dednosti, podrobno razpravljajo na kongresih in strokovnih sestankih, je pravilno in tem bolj važno, ker gre za znanost, ki je še razmeroma mlada in zato iz dneva v dan prinaša nova dognanja in pridobitve. Na drugi strani pa obstojijo na tem področju že temeljna spoznanja, ki predstavljajo trdno znanost, dobro zasidrano in preizkušeno po številnih rejcih. V kolikor se pojavljajo vrzeli, jih je pač treba na sestankih in kongresih temeljito razpravljati. Večina problemov, ki se tičejo dednosti, je danes jasna in ni več skrivnosti, katere bi mogel nekdo zadržati zase in monopolizirati. Rejec pa, ki hoče svoje znanje o dednosti koristno uporabljati, naj se potrudi, da se v njo poglobi.

Tri poti vodijo k poglobljenju v znanost o dednosti, med njimi predvsem praksa in izkustva, ki si jih pridobimo v življenju, potem teorija in končno pot eksaktnega znanstvenega raziskovanja. Vse tri poti vodijo k istemu cilju, toda šele rezultati znanstvenih raziskovanj so prinesli jasnost v obsežno znanost o dednosti.

Praktična izkustva nam kažejo, da potomci lastnosti staršev podedujejo v taki meri, da bi se lahko govorilo o drugi izdaji staršev, čeprav je delež roditeljev mikroskopsko majhen, ker oče in mati darujeta le po eno stanico, iz katere se potem v materinem telesu razvije novo, samostojno bitje.

Mnenj in nazorov, med seboj se križajočih, je bilo nič koliko, toda ugotoviti je treba, da so praktični rejci že davno dosegali uspehe, katere tudi zakon o dednosti ni mogel ovreči. Torej priznati moramo, da so že v davno preteklih časih živeli rejci, ki so zavestno ali pa tudi nezavestno in čisto slučajno hodili po pravi poti. Plemeniti arabski konj, ovca merino pasme, švicarsko in holandsko govedo, razne pasme koristnih in športnih živali, psi, kokoši in golobi vseh vrst, vse to so rejci vzgojili davno prej, preden so bili znani zakoni o dednosti.

Razumljivo je, da so se v literaturi tistih časov kopičile zmede in da so rejci postavljali trditve, ki so jih raziskovanja na podlagi zakona o dednosti z lahkoto ovrgla. Če pogledamo tedanje recepte kakor: enako parjeno z enakim da enako, ali podobno parjeno s podobnim da podobno, se danes morda muzamo, nevarne pa so bile formule, na katere so včasih mnogo polagali, kakor: različno parjeno z različnim izenačuje.

Pri takih trditvah velja izključno le eno pravilo: proti napakam se ne smemo boriti z napakami, temveč z izborom in izpopolnjevanjem.

V tistih časih so se pojavljale teorije, po katerih so priznavali pasmo le čistokrvnim živalim, ki so pripadale stari priznani rasi. Šele pozneje so priznali posameznim živalim individualno pravico, in sicer na ta način, da ne predstavlja vrednost živali njena pripadnost k neki odrejeni pasmi, temveč na podlagi njenih individualnih lastnosti. Danes visoko cenimo poleg individualnosti tudi pripadnost k neki gotovi odreji, ki slovi po svoji solidnosti, po lastnostih svojih proizvodov in tako naša ocena ni pristranska, ker bazira na stvarni vrednosti.

Ena glavnih in na žalost zelo razširjenih napak je bilo naziranje, da se pod dednostjo razume kratko malo podedovanje lastnosti staršev na potomce. Danes vemo, da se ne podedujejo lastnosti kot take, ampak samo zasnova, nadarjenost za razvitek teh lastnosti. Lastnosti je cela vrsta in vsaka vrsta predpostavlja neko posebno nadarjenost, ki pa se razvije le pod odgovarjajočimi okolnostmi.

Pogrešna je tudi zelo razširjena teorija o krvnem deležu. Po tej teoriji naj bi dalo parjenje čistokrvne živali z brezpasemsko živaljo, — polkrvno, polkrvno s čistokrvno — tričetrtinsko itd., torej na čisto matematični podlagi. To bi bilo podobno mešanju tekočin, tega pa pri pravilih o dednosti ni. Nadarjenost ali zasnova je vezana na nosilca, je torej čisto materialne narave in bi se kvečjemu — če je taka prispodoba sploh dovoljena, lahko mešala tako, kakor se mešajo trda telesa, recimo rdeče in bele kroglice v posodi.

Zelo razširjeno je še vedno mišljenje, da prva oploditev, ki se je pri psici pripetila proti volji rejca s samcem druge ali mešane pasme, slabo vpliva na prihodnjo, ali sploh na vsa poznejša legla. Vera v infekcijo ali telegonijo, kakor se temu pravi, je posebno razširjena pri psorejcih. Niso redki primeri, da rejec ustreli psico čiste pasme, ki se je priložnostno sparila z nezaželenim psom. Drugi zopet ubije psico potem, ko je skotila, češ da bodo tudi njeni poznejši potomci kazali posledice njene enkratne pregrehe. Poprej je seveda uničil tudi mladiče. To gledanje je napačno. Mladiče iz takega legla seveda uničimo. Če pa psico pozneje parimo z odgovarjajočim plemenjakom in pazimo, da v kritičnem času ne pride kak drug samec zraven, bodo mladiči čisti in brez vsake najmanjše posledice prejšnjega vmešavanja. To je dokazano v dolgoletni praksi in znanost o dednosti je to preverila in potrdila.

Drugi tak primer je zagledanje. Mladiči naj bi nasledili neke lastnosti, ki si jih ne moremo raztolmačiti, če se je mati med oplojevanjem ali med brejostjo močno razburila ali če je kak drug dogodek vplival na njeno duševnost. So rejci, ki tudi takemu »zagledanju« pripisujejo slabe posledice. Zagledanje nima nobene osnove ne v teoriji in ne v praksi. Kaj bi predstavljala odreja ali cel kompleks dednosti, če bi telegonija ali zagledanje predstavljalo kakršno koli nevarnost za potomstvo.

Pri telegoniji in zagledanju je zadeva pač takšna: Vse gre svojo normalno pot pri dedovanju, če rejec s potrebno pazljivostjo postopa, paritev dobro nadzira in tudi drugače pazi, da se za njegovim hrbtom in brez njegove vednosti ničesar ne zgodi. Zanikrn psorejec pa bo, če se nekaj nepričakovanega zgodi, brez pomisleka vrgel vso krivdo na psa ali na neke skrivnostne pojave, namesto da pripiše vso krivdo svoji površnosti, če ne malomarnosti.

V vso temo je prinesla luč znanost o dednosti, ki se je začela razvijati šele leta 1900, je ona v teh kratkih letih postala važna in odločilna. Vsak rejec naj bi jo poznal vsaj v grobih obrisih in po njenih principih, v svojo korist in v korist skupnosti, ker je to končno cilj rejčevega udejstvovanja in truda. Ne stojimo pa samo mi šele na pričetku tega prizadevanja, temveč ravno tako tudi drugi, večji narodi. Praktični psorejci so v tem oziru morda še najbolj napredni in tolaži naj jih dejstvo, da tudi rejci drugih domačih živali niso dosegli večjih uspehov kljub izdatnejši podpori države. Tem bolj se morajo psorejci potruditi, da na svoje dosedanje udejstvovanje gledajo kritično s stališča zakonov o dednosti in da svoje delo in ukrepe na tem polju revidirajo, da bi jih spravili v soglasje z zakonom o dednosti, v kolikor tega še niso storili. Samo tako bodo dosegli uspehe, ki jim jih omogoča poznavanje zakona o dednosti. To pomeni seveda delo, mnogo dela Vzrejati pomeni vedeti in znati, pri tem pa opravljati mnogo dela in vse to z veseljem in umom. Zmešnjava, ki je prej vladala v pogledu dedovanja, je kriva, da so se rejci z nezaupanjem bližali novi znanosti o

dednosti in da ona le postopoma prodira v vrste rejcev. So pa še vedno rejci, ki zakon o dednosti odklanjajo v nerazumljivi konzervativnosti, nekateri pa tudi zato, ker novi nauk prinaša marsikatere težave, ki prej sploh niso bile vidne, katere pa z malo dobre volje lahko odpravimo.

Pri vzreji ni šablon in receptov, ki od danes na jutri vodijo k cilju, kar bi bilo seveda udobno in enostavno. Reja zahteva nadarjenost in voljo do tega dela, seveda pa tudi mnogo znanja in izkustva.

Dedovanje telesnih lastnosti

Dedovanje velikosti, barve, oblike glave, telesa itd. je v strokovni literaturi vsestransko razsvetljeno in preveč kompliciranо, da bi se moglo v okviru poljudne razpravice podrobno obdelati. Raziskovanja rodovnikov so pokazala, da mnoge živali z veliko verjetnostjo prenašajo svoje dobre lastnosti in zasnove na svoje potomce. Druge živali zopet prenesejo napake, kakor nezaželena velikost, pomanjkljiva harmonija proporcij telesa, neizrazita spolna obeležja, slabo zobovje, nepravilnost uhljev in nezaželeno barvo. Da se takim nevšečnostim izognemo, pomaga samo stroga izbira staršev.

Telesne lastnosti vsakega bitja so najože povezane z njegovo anatomsko strukturo. Bežen pogled na hrta nam pove, da je dirkač, buldog je borec, jazbečar sposoben za jamarjenje in volčjak čuvaj. In če bi se z morfološkega stališča našla tudi dva popolnoma podobna psa, bi vendar ne imela iste lastnosti pri tekanju, skakanju, iskanju in gonjenju divjadi, ker sta oba odvisna od nekega faktorja, ki ga lahko imenujemo funkcijska sposobnost. Skušnje nas uče, da je ta faktor deden in ravno to je za rejca ogromnega pomena. Rejec izbere za svojo rejo živali, ki so na najvišji stopnji funkcijske sposobnosti.

Dednost pri odreji rasnih psov obsega zunanjo obliko, barvo, strukturo skeleta, mišičevje, zgradbo tkiva, rast, kratko in malo vse, kar na psu vidimo.

Temeljito opazovanje je predpogoj, da se pravilno ugotove fiziološki znaki. Vztrajnost, zgodnje dozorevanje, relativna popolnost čutil (vid, voh, sluh), plodnost, intelektualna sprejemljivost, spomin na priučene ali z lastnimi izkustvi pridobljene sposobnosti, okretnost, odkritosrčnost, razdražljivost, vse to je odvisno od posebnosti možganov in živčnega sistema. Odpornost proti boleznim in zajedalcem, kratko, zdrava konstrukcija.

Tu je treba takoj povedati, da so vsi ti znaki normalno dedni, da pa se nam zde fiziološki znaki najvažnejši in da je ravno izbira staršev po teh znakih najtežja. Ni ravno zakon, da se zunanje oblike morajo podedovati, toda izkustvo nas uči, da se to pogosto zgodi. Često opazimo, da žival, ki fizično podeduje oblike svojih staršev, kaže tudi iste muhe, pri dresuri pokaže isti odpor ali isto dovzetnost, ima isto držo, kratko malo, žival je podedovala vse kretnje, značaj, napake in odlike svojih staršev.

S tem pa je že načeto vprašanje atavizma, ki predstavlja glavno vprašanje pri izbiri, potem skupinska razporeditev gotovih koristnih znakov, vprašanje opazovanja in predvsem temeljito poznavanje več generacij in njenih sposobnosti, oblik in duševnosti. Malo je rejcev, v katerih rokah je razplojevanje naših glavnih pasem, ki to resno jemljejo v obzir. Ker pa imajo vse prenosljive lastnosti isti izvor kakor prvi dve početni stanici, ki sta podlaga neodvisnemu, novemu bitju, je potrebno, da se na kratko pobavimo z začetnim procesom.

Mendel navaja v tem pogledu klasičen primer: Če sparimo črnega seterja z rdečim, dobimo v prvi generaciji po zakonu verjetnosti črne mladiče 3:1 (črni:rdeči). Črna barva je torej prevladujoča (dominantna), rdeča pa recesivna (prekrita). Če parimo črne križance med seboj, dobimo normalno 75% črnih in 25% rdečih produktov, torej ¾ dominantnih in ¼ recesivnih. To je torej druga generacija. Med produkti v tretji generaciji bodo verjetno nekateri črni — približno ⅓, dali črne mladiče, to je, oni bodo redno dajali črne potomce. To so dominantni homocigoti. Rdeči, dvakrat recesivni bodo kotili verjetno same rdeče mladiče in so torej čistokrvni rdeči homocigoti.

Če bi vsi znaki v pogledu oblike in fiziologije sledili barvi, potem bi bila izbira in odreja sistematčna.

Izkustvo kaže, da se ne podedujejo vse lastnosti in je torej predpostavka upravičena, da so pri tem še neke druge sile na delu.

V praksi se pokažejo mnoge izjeme od Mendelovega zakona dednosti. Tako na primer pointerka belo-oranžne barve s črnim nosom ni vrgla od 27 mladičev niti enega, ki bi imel njene barve, oplojena pa je bila od dveh samcev, od katerih je eden bil usnjenorjave in drugi bele barve. Njen rodovnik kaže 50% črno-belih prednikov in tako so njeni mladiči podedovali barve njenih prednikov kot prevladujoče (dominantne). To bi bil izrazit vpliv atavizma (pradedovanja).

Toda rejec želi, da bi se neke lastnosti in zasnove podedovale in tako rekoč uzakonile. To je mogoče in dokazano. So namreč vrste živali, ki redno in stalno podedujejo neke lastnosti in sposobnosti.

Jajčnost kur je možno dvigniti z izbiro jajc in piščancev najboljših jajčaric.

Odreja psov je seveda mnogo bolj zamotana. Vzemimo na primer višino. Prehrana in higiena jo lahko malo dvignejo. Pri foksterijerju dobimo pri istem leglu mladičke različne velikosti, redko pa take, ki bi bili dobri za jamsko delo. To pa zaradi tega, ker rejci parijo s težjimi psi.

Najbolj gotovo se podeduje črna barva, tudi pri križanju belih in črnih psov. Čisto bela barva je redka. V druge barve se kaj rada meša črna ali pa te barve bledé. Kakovost dlake vedno teži nazaj k prednikom. Če rejec želi vzgojiti velike pse, potem naj izbere velike psice, nasprotno pa, če hoče imeti čim manjše pse, naj izbere čim manjše psice, če so bodoče matere tudi drugače normalno razvite. (Konec sledi.)

Matevž Hace

Naš kurir Boštjan

To se je zgodilo v času partizanstva. Marsikdo bi dejal, saj ste v partizanih vse živali pobili, kar ste jih le mogli. O nasprotnem govori naslednji doživljaj: V štabu divizije smo imeli kurirja Boštjana. Pravega imena mu še sedaj ne vem. Dolgo let je bil lovski čuvaj. V partizanih je bil od aprila dvainštiridesetega in, kakor je navada starih lovskih čuvajev, ni nikoli pripovedoval, koga vse je v svoji službi spremljal na lov, temveč je vedno z veseljem pripovedoval, kako žive živali, kako živi srnjad, kako ga je udarila lisica, kako sta se vpričo njega tepla do nezavesti petelina, kako sta se bíla jelena tako, da sta prišla do njega in je bil primoran splezati na drevo. Še mnogo dogodivščin nam je pripovedoval kurir Boštjan, bivši lovski čuvaj. Kar je redkost, je poleg praktičnega poznanja gozda ter vseh gozdnih živali poznal tudi precej lovskega slovstva. Vedno je sedel kje sam in gledal v gore. Kadar smo utegnili, smo mu rekli: »No, Boštjan, boš kaj povedal o lovu in živalih.« In vedno je bil pripravljen. Če smo mu rekli: »Boštjan, morda je pa to lovska latinščina«, smo ga užalili. Po navadi nam je odgovoril, da je včasih po ure in ure skrit presedel in prečepel ter opazoval, kako se obnaša žival. »Kaj bi lagal, star sem pet in štirideset let in dva in dvajset let sem bil lovski čuvaj. Tako vam rečem, da nisem bil zaradi plače. Saj sem imel kočo in dve njivici za skromno življenje. Toda preveč sem ljubil živali, da bi pustil službo lovskega čuvaja.« In verjeli smo mu. Bil je hladnokrven borec. Njegova mavzerica ni nikoli zgrešila cilja. Ker je bil zelo hraber borec, dober strelec in za čuda molčeč, smo ga vzeli iz čete in postal je eden naših najboljših kurirjev. Imel je tudi zelo dober nos. Nekoč gremo z Graške gore na Paški Kozjak. Ko smo bili že blizu ceste, se Boštjan obrne in mi pravi: »Tukaj je pa nemška zaseda.« »Kako veš,« ga vprašam.

»Tovariš komandir, ali smem vreči nekaj kamnov, boš videl, da se bodo oglasili.«

»Ho, saj menda nič ni,« se je oglasil mitraljezec. Vsega spremstva sem imel šest borcev. Boštjan je vrgel nekaj debelih kamnov v grmovje blizu ceste in glej, oglasile so se nemške brzostrelke in mitraljezi.

»Si videl, da so v zasedi!«

Kilometer niže smo potem prekoračili cesto.

Bilo je nekoč prvo polovico maja štiriinštiridesetega. Šel sem s spremstvom s Pohorja na Uršljo goro. Na obronku neke senožeti je nekaj zelo shujšanih srnic obiralo prvo bukovo zelenje. Zima 1943/44 je bila zelo huda in ostra ter se je vlekla v pozno pomlad. S spremstvom je bil tudi nek bataljonski pisar, nepečen jurist. Čim je Boštjan zagledal srnice, mi je rekel:

»Tovariš komisar, ali bi imeli toliko časa, da se usedemo in opazujemo srne?« »Zakaj pa ne«, sem mu rekel. Usedli smo se ter opazovali.

Medtem je bataljonski pisar stopil k mitraljezu ter dejal? »Kar z mitraljezom jih bom zrešetal.« Da ste ga videli našega Boštjana, kako se je razhudil. Skočil je k pisarčku ter mu zapretil: »Po kljunu ti bom dal. Rafali so za Nemce, ne pa za srne. Lačen nisi. Le kateri profesor te je v šoli tega učil?« Bataljonski pisar je samo gledal, kaj bom jaz rekel. Pritrdil sem Boštjanu. Pol ure smo čepeli in gledali, kako se je pasla in poigravala srnjad. Ko smo pa odšli, je pa kurir Boštjan tiho govoril:

»Ali je bila lepa, kajne?« Takoj nato je dostavil: »Ne bi si mislil, da se med učenimi ljudmi najdejo tudi taki divjaki.«

Nekega dne konec oktobra smo šli čez Smrekovc. Naenkrat me Boštjan pocukne za rokav, rekoč: »Tovariš komisar, ali vidiš?« Pokazal mi je pod pečino. Na neki majhni trati so se okrog stare divje koze poigravali trije mladi gamsi in zopet sva se usedla in gledala ta prizor. In zopet je pripovedoval Boštjan, kako žive in se obnašajo gamsi. »Rad, zelo rad bi bil po vojni, če bom živel, čuvaj kakega velikega lovišča,« je pristavil.

»Boš, Boštjan, kdo pa bo, če ti ne boš, ki si star borec,« sem mu odgovoril. »Seveda počistiti bomo morali s takimi, kakor je bil tisti poslanik, ki je na Pokljuki v enem letu ubil osemdeset petelinov, in s takimi gospodi, ki je sam ustrelil trideset gamsov. Da bi jih zlodej!«

»Boštjan, tudi to se bo zgodilo,« je dobil odgovor. In kurirju Boštjanu so od veselja zažarela lica ...

Bilo je marca petinštiridesetega. Na Terskih pečeh in Mozirskih planinah se je razvnela velika borba, ki je trajala tri dni. Bilo je mrzlo in burnato. Vlasovcev in Nemcev je bilo nekaj regimentov. Imeli so namero, stisniti nas na Terskih pečeh in potem vreči v Savinjo. Dva dni so obstreljevali z artilerijo naše položaje. V zgodnjem jutru sva s komandantom divizije — podpolkovnikom Kenkom in Brkinom-Benčič Dragotinom, sedaj polkovnikom, obšla položaje ter hrabrila naše borce. Skozi visok zamet so težko nesli hudo ranjenega borca. Sklonil sem se ter odgrnil odejo. Zavzel sem se, kajti zagledal sem našega starega borca, vodnika kurirjev, Boštjana. Ko me je zagledal, se je grenko nasmehnil.

»Prizadelo me je.« In zgrabil se je za pljuča. »Eh, srnic in gamsov ne bom več gledal v svobodi, ki bo zdaj prišla, oh ...«

»Boštjan, še boš lovec po vojski, da bo veselje,« mu je dejal Brkin. Odkimal je z glavo. Čez pet dni je umrl. Zelo nam je bilo hudo za starim vodnikom borcem-lovcem.

Kdo nam bo sedaj kaj povedal o gozdnih živalih?

Ko sem bil pa letos na prvem povojnem dopustu na Komni nad Bohinjem, sva z lovcem cele ure opazovala življenje gamsov. Večkrat mi je prišel na misel kurir Boštjan; spoznal sem, da je govoril resnico.

Ko je bila proti koncu avgusta celonočna ploha z viharjem in nisem mogel zaspati, sem napisal ta spomin na hrabrega borca in ljubitelja narave, našega Boštjana.

Popravite: V »Vsebini Lovca 1949« je tiskarski škrat odnesel ime avtorja in naslov razprave, **Mazlu Alfonz, Fazan,** str. 89, 133, 190, 219, 251, 303, 340, 367, 404.

Imetniki tega letnika naj to pomanjkljivost popravijo, spoštovanega avtorja pa prosimo, da nam to skrajno neljubo pogreško blagohotno oprosti.

Uredništvo.

Višnjegorska lisica. Priklenjeni in v Prešernovih Puščicah pevcem prodani polž je znan, pa tudi povest o steklem polžu in jari kači. Naj povem še o višnjegorski stekli, bedasti ali pametni lisici. Tudi o njej so šle vesti po polžje zaviti cesti sem in tja, skozi mesto kakor zgoraj omenjena povest. Pri belem dnevu se je to godilo (ponoči se namreč ne vidi), da se je namesto meščanov izprehajala lisica po cestah in ulicah, v veliko veselje pa tudi strah šolski mladini. Ker so jo nadlegovali, jim je pokazala tudi zobe. Nekega dne je obiskala meščana Groznika in prišla k njemu v kuhinjo na skodelico mleka. Ker pa so Groznikovi otroci korajžni in je eden od njih skočil celo po nož, se je lisica raje poslovila in šla na obisk k drugim manj bojevitim sosedom. Vrišč je opozoril tudi lovca Lojzeta K. in ko je zaznal, kaj se godi in kam se lisica umika, jo je oborožen z nožem in trocevko ubral na kolesu za tatico in tako zamenil Groznika, ki je kot pešec s svojim nožem zaostajal.

Kakor se vedno ustavi ogenj pri zadnji hiši, tako je tudi Lojze lisico ustavil pri poslednji na koncu mesta, ko je ravno napadala in lovila rejeno kokoš. Z ognjem iz obeh cevi puške in z drugimi intervencijami je zaprl lisici sapo, putki pa odprl ječo lisičjih zob. Plen so poslali v pregled in potrditev Okrajnemu lovskemu svetu, ker vsi Višnjani trdijo, da to ni bil stekli polž in ne jara kača, ampak prava lisica, ki da ni bila pri zdravi pameti, ker bi sicer ne bila ob belem dnevu hodila po višnjegorski promenadi. Pozor torej, na promenado! Besedo ima OLS. Božomahen, Ljubljana.

Kadar poje petelin. Pred leti, proti koncu majnika, se odpravim po opravkih proti domači vasi, je pravil lovec Rudl. Srečal sem lovca K., ki je nesel dokaj rejen nahrbtnik, last lovskega tovariša iz Maribora, ki se je tisti dan spravil nad petelina. Pristavil je, da so se petelini kar dobro znašli in da okrog Pungarta (prijazna ravninica pod Velko kapo) klepljejo ter brusijo da je veselje. Pri tem je povedal dogodivščino preteklega leta: Vprav na binkoštno nedeljo je bilo. Vodil sem na petelina trgovca Berdajsa iz Maribora, vem da ti je po imenu dobro znan. Hoja navkreber proti Pungartu ni bila igrača, vendar se je

gost, vajen bolj gladkih mestnih ulic, kar dobro izkazal. Dospevši na rastišče se usedeva, kar je prav blagodejno vplivalo na utrujene noge. Dolgo nisva čakala, ko se oglasi petelin v bližnji smreki. Kako veselo je pričel svojo planinsko pesem. Ko odpoje že tretjo kitico, opozorim lovca, naj strelja. Toda kaj mi reče? Kolikor planote imam pred seboj, sem že pregledal, a ne vidim petelina. Povem mu, kje sedi. Takoj se obrne v tisto smer ter se pripravi za strel. Petelin ravno odpoje četrtič svojo kitico in odleti. Odfrčal je na drugo drevo v razdalji dobrih 40 korakov. Toda za zanesljiv strel so ga krile košate veje. Preden sva prišla temu na kraj, je nemirni ptič prhutnil na tretje drevo, kakih 60 korakov od naju. Kaj storiti? Pojasnil sem lovcu situacijo glede nesigurnega strela na tako daljo in na tako plemenitega ptiča.

Veselo je zaplulo moje srce, ko se je gost pokazal lovca in se vzdržal strela. Ko se je petelin znova prestavil, je vrgel puško na ramo in stopil iz kritja s pripombo: »Pa stopiva jutri še enkrat sem gor, nemara bo več sreče.«

Drugega dne, ko se je komaj odvijalo mlado jutro iz čarobnih povojev zlate zarje, sva se z gostom iz Maribora zopet bližala kraju. Nemara bo danes! Toda bilo je vse nekaj drugega, le petelina ni bilo. Umevno si v takih okoliščinah, ki jih takoj opišem, noben petelin ni drznil blizu. Med odmorom začujeva namreč neke hreščeče glasove. Kaj neki to more biti? Vlekla sva na uho. Pa to je harmonika in tudi pojejo vmes. Preteto, od kod neki se je to vzelo in v tako zgodnji uri, je trl zagonetko trgovec, vidno prav vzhičen. Petelinom ob svitu vendar nihče ne igra podoknic. Radovedno sva oprezovala v levo in desno ter se polagoma bližala hrupu. Glej zlomka! Na včerajšnjem rastišču uzreva skozi veje ne petelina, temveč mladi par v sladkem objemu. Zdajci se pridruži takt še druge harmonike. Po ravnini na Pungartu se še suče lepo število čedno oblečenih mladih parčkov, prepevajoč vmes vesele pesmi. Trgovec se treskne po čelu. Izletniki iz našega mesta so. Spomnil sem se, da je bila večja skupina odrinila na izlet na zeleno Pohorje, saj so prazniki. Kaj bi se človek čudil! Če petelini svatujejo in se jim hoče ljubezni, kdo bi to branil ljudem v pomladni prelesti pohorskih planin. Neopaženo sva se izmuznila, da bi ne motila čarobne pesmi — o ljubezni.

C. M.

Gams v bližini Ljubljane. Dne 1. januarja 1950 je napravila bivša lovska družina v Črnučah pogon na lisice v gozdovih, ki mejijo na Rašico. Kljub temu, da je bila strelna črta dobro zastavljena, je zvitorepka že pri prvem pogonu srečno prečkala mesto, kjer bi se nihče ne nadejal in ker je bilo premalo lovcev. Ko so bili gonjači že v bližini, priskakljajo srne in v njih družbi pravcati gams, ki se postavi za borovec in oprezuje v dolino. Kakih 30 korakov zraven stoječi in dobro zakrit lovec da znamenje sosednjemu, naj se oprezno približa in pogleda v naznačeno smer. Tudi ta lovec je videl iz ne prevelike razdalje gamsa, ki je še vedno nepremično stal, nedaleč od dveh srn. Gams in srnjad so nato počasi odskakljali proti Rašici. Na planoti je gams še postal, se razgledal proti postaji Št. Vid, od koder je ravno odhajal vlak, ter se nato zgubil v gozd. To je opazoval še tretji lovec.

Iz pripovedovanja vseh treh lovcev je bil gams dobro razvit, visokih rogljev in po hrbtu z dolgo črno dlako.

Sicer pa ni nič čudnega, če ob času prska črnuh zapodi rivala, ki jo mora pobrisati pred napadalcem včasih daleč stran in se znajde v novem kraju.* Tako je bil v letu 1938 ustreljen gams v Bimberku, v neposredni bližini Črnuč, potem ko je 6 mesecev prebil v družbi srn.

* Verjetno je za pojav gamsa v tem kraju drug vzrok. Ob prsku so gamsi normalno visoko, nad gozdno mejo in prsk okrog sredine decembra preneha. Na Gorenjskem je znano, da se sredi poletja večkrat pojavijo gamsi v nižini. V opisanem primeru je bolj verjetna ostarelost ali bolehnost ali na kak način nastala spolna okrnelost živali. Ur.

Ali imajo ptice »domovino«? V dobi, ko je laglje skakati in tekati nego hoditi, t. j. ko mi je bilo 8 do 10 let, sem bil silno radoveden, ali ene ter iste vrane doletavajo vsako leto na naše breze za hišami. Ko bi bil vedel, da se dá to kaj lahko preveriti, bi bil stvar gotovo poskušal, saj sem večkrat spomladi imel v roki mladiče, ki so padali iz gnezda ali ki še niso znali leteti. Na žalost tedaj še nisem nikoli slišal, da je najlažji način za razpoznavanje ptičev — obročkanje, pri katerem se nasadi ptiču na nogo lahek aluminijev obroček z navedbo kraja in datuma. Takšno obročkanje ptičev je dalo v zadnjih letih učenjakom jako pomembne izsledke in pomagalo potrditi raznotere domneve. Med drugim je rešeno tudi vprašanje, ki me je tolikanj mikalo že v detinstvu. Izkazalo se je, da se moje kavke iz leta v leto vračajo k meni in da često samec in samica zavzameta isto gnezdo — podobno neki vrsti rac, gag, ki smo o njih govorili v začetku in ki po navadi zavzamejo isto rupo.

Večina ptičev se privadi enemu ter istemu področju, na katerem dela gnezdo, in ta navada se pri njih izraža kaj čudno. Tako branijo ta svoja področja, na katerih gnezdijo in dobivajo hrano, pred drugimi ptiči svoje vrste; s petjem javljajo, da je področje zasedeno; kadar ptica hoče znova valiti, prežene svoje prve mladiče, ki so odrasli, ne samo od svojega gnezda, temveč z vsega zavzetega področja. Ne navadijo se vsi ptiči enako na svojo »domovino«. Nekatere vrste ptičev, n. pr. pegan in še neke druge, se preselijo drugam, kadar jim zmanjka hrane. Pri nekih ptičih se opaža, da bi stalno hodili gnezdit v isto področje. Zlasti se občuti težnja po »domovini« pri večini vrabčjih vrst, ki pitajo mladiče z žuželkami.

Ako spomladi zapazite dva vrabca, ki se tepeta, vedite, da se nista spopadla zastran samice. Večkrat morete v bližini videti tudi dve samici, ki se takisto bijeta. Ta bitka se je vnela zavoljo prestopa zasedenega območja. Starci različnih ptičjih vrst prihajajo na mesto pred samico in se do prihoda svojih družic vojskujejo za gnezdišča. Neprijatelji, ki so se nedavno strahovito rvali na enem izmed njihovih gnezdišč, se dobro razumejo med seboj na kakem nezainteresiranem predelu.

Kak pomen ima takšno razseljevanje ptičev po gnezdiščih? Na eni plati se v tem vidi način, kako zagotoviti vsakemu paru dovoljno količino hrane in izogib prenaseljenosti. Na drugi plati se to sme smatrati kot individualni pojav prirodnega izbiranja, pri čemer odgajanje goličev spada med najkrepkejše in najodločnejše samce; slabši samci, včasih tudi samice, ostanejo brez druga in z obstojem takih »neoženjencev« se pojasnjuje nagla zamena enega od zakoncev, če pogine.

Če so ptiči vajeni določenih gnezdišč, ne smemo v tem iskati misli ali čustev, podobnih človeškim. Iz nadaljnjega razlaganja bomo videli, da ptiče vodi nagon in v tem primeru nagon zagotovi najpovoljnejše pogoje za množitev.

Zanimiva opazovanja so zabeležili v Angliji pri paru strnadov, živečih v ovsu. Blizu njunega gnezda se je pojavila podlasica. S strašnim, vznemirjenim kričanjem sta strnada letala nad nevarno roparico, da bi jo odgnala. Spričo vika in krika prileti še en strnad. Gospodarja gnezda se zakadita proti nepoklicanemu prišlecu, pustivši roparico, ter odpodita najprej svojega vrstnika, nato šele sta se zopet spravila nad podlasico. Trikrat je sosednji strnad priletel zaradi truščа in trikrat sta ga gnezdilca pognala, pozabivši začasno na nevarnejšega sovražnika, četveronožca. Po vsem videzu je njun nagon veleval, da je nevarnost od roparice, ki morda niti ne bo mogla uničiti njihovih goličev, manjša od nevarnosti, da se naseli na njunem območju nova dvojica vrstnikov, ki bi jima odvzela možnost prehrane.

Zavzemajoč okoliš za gnezdenje, pri mnogih ptičih samec stalno poje.

Redin — A. D.

Vprašanje: Po predpisih z. o l. je dovoljeno parkljasto divjad z izjemo divjega

prašiča streljati le s kroglo iz risane cevi. Primeri se, da lovec s kroglo obstreli srnjaka, da mu n. pr. zdrobi nogo. Srnjak se na begu približa lovcu na strel s šibrami, recimo na 20—30 korakov.

Ali sme lovec v takem primeru izvršiti usmrtilni strel s šibrami?

M. M., Bač.

Odgovor: Sme! Zakon prepoveduje strel s šibrami ali z izstrelkom iz nerisane cevi na zdravo, nepoškodovano parkljasto divjad zato, da se ta plemenita divjad s šibrami ne bi preveč zastrelila ali pohabila in poginila brez koristi, kakor se je to v veliki meri dogajalo, dokler se je smela streljati s šibrami. V primeru, ki ga navajate, je to celo lovčeva dolžnost. Vesten lovec bo pa tak pripetljaj javil svoji lovski družini oziroma milici, da uradno ugotovi dejansko stanje in tako odvrne morebitni sum predpisom protivnega ravnanja.

Ur.

Brakada na Kalu pod Mrzlico. Lovska družina »Hrastnik« je lovila dne 25. decembra 1949 na Kalu pod Mrzlico revir »Žingrede«, nekdanje dr. Roševo lovišče. Ker je bil za neke lovce »sveti dan«, niso prišli vsi lovci na lov. Bilo je zelo mrzlo in jasno in se nam je obetal sončen dan. V zgodnjih jutranjih urah smo se pomikali štirje lovci, vsi bivši partizani, proti na novo zgrajeni lovski kočj na Kalu. Ko pa dospemo v lovsko kočo, najdemo poleg drugih lovcev tudi bivšega partizana, sedanjega predsednika OLO Trbovlje tov. Dušana Povšeta, s katerim se toplo pozdravimo, saj smo se po teh naših planinah skupaj borili za pravično stvar. Po kratkem razgovoru nam lovovodja in obenem lovski starešina tov. Dolanc napove odhod na stojišča, katera divjad se lahko strelja in ob kateri uri se bodo spustili psi. Jaz sem peljal na stojišče tov. Dušana Povšeta na rob gozda za skalo, ker je zelo želel, da bi streljal lisico. Pokazal sem mu, kje naj stoji, da naj bo miren in ko bo konec brakade, da ga pokličem ter mu obenem želel dober pogled. Jaz sem imel stojišče komaj dva streljaja od njega. Kmalu se začuje lovski rog in tudi psi so se že oglašali. Začel se je smrtni ples za divjad, jele so pokati lovske puške. Čez kako uro slišim nad seboj šumenje po suhem listju, a nisem mogel ugotoviti divjadi. Kmalu nato poči puška tov. Povšeta. Mislil sem, da je strel zgrešil, saj taki novopečeni lovci navadno dobijo lovsko mrzlico. Ko pa je brakir z lovskim rogom naznanil konec pogona, se tov. Povše ves nasmejan priziblje v lovsko kočo z izredno velikim starim lisjakom, kjer smo mu vsi čestitali. Ta dan je bil za nas srečen dan, saj smo uplenili poleg tega lisjaka še tri lisice. Za nameček plena je tov. Jesenšek, ki do danes še ni uplenil nobene divjadi, ustrelil, seveda tudi po naključju, dihurja, ki se je pozneje po ogledu starejšega lovca spremenil v izredno lepo kuno zlatico, ki se je umikala pred psi in nazadnje splezala na staro bukev, od koder jo je ustrelil.

Na drugi brakadi v naši oskrbovani lovski koči je bilo zelo živahno, kjer smo se pogovarjali poleg o uplenjeni divjadi tudi o problemu oddaje kož divjadi, o gojitvi in o popolni ureditvi naše lovske koče, pri kateri ima do sedaj največ zaslug naš lovski tovariš Mirko Kovač.

Konrad Pevec,
član LD — Hrastnik.

Po lovskem svetu

Lovske organizacije v Franciji trenutno izdelujejo predlog za nov zakon o lovu, ker je sedaj veljavni star polnih 105 let in seveda ni več sodoben. Glavni cilj novega zakona je, da se prenesejo lovne pravice na občine, v kolikor se dosedanji lovski upravičenci niso dovolj brigali za gojitev divjadi. Istočasno je v projektu zmanjšanje seznama škodljivih ptic. Po tem projektu izgleda, da bo odslej kanja zaščitena. (»Le St. Hubert«.) P.

Švica vsako leto sistematično obnavlja svoja lovišča. V kantonu Bern je bil že lani sprejet nov zakon o lovu, ki ta kanton razdeljuje na tri območja. To pomeni odstopanje od regalnega lovskega siste-

ma, ki je bil v nekaterih kantonih Švice še pred leti v veljavi. Kože divjadi so se pocenile.

(Le Pêcheur et le Chasseur Suisse.)

Iz Nemčije. Kakor vsako leto po vojni, je bilo tudi lani v Hamburgu zborovanje predstavnikov lovskih združenj britanske cone zahodne Nemčije. Prečitani so bili referati, v katerih se posebno poudarja potreba po strokovnem lovskem tisku. Doslej izhaja v britanski coni Nemčije samo revija »Wild und Wald« in kot informativni organ hesenskih lovcev »Der Jäger«. Znano založništvo lovske književnosti »Verlag Paul Parey« se je preselilo v Hamburg in bo v doglednem času začelo ponovno izdajati revijo »Wild und Hund«. Začasno je sklenjeno izdajanje informativnega glasila kot prehodna publikacija. Ko bo omogočeno izhajanje rednega lovskega glasila, bo izdajanje začasnega lista ustavljeno. — Še od leta 1948 je britanska vojna uprava v svoji coni prepovedala proizvodnjo, predelavo in celo popravilo vsake vrste strelnega orožja. Ta prepoved velja tudi za orožje, ki so ga naročile ameriške ali nemške oblasti. Posledica te odredbe se je takoj pokazala. V nemških loviščih, posebno severnih krajev, se nahaja precejšnje število divjih prašičev. Te so se med vojno in pozneje tako razmnožile, da je škoda, ki jo na poljih povzročajo, prav občutna. Medtem pa so že bili izdani ukrepi, ki omogočajo bolj množično udejstvovanje lovskim najemnikom in posameznim lovcem. (»Anblick«) P.

Lovske razmere na Madžarskem, ki je skozi desetletja veljal kot lovski eldorado Evrope, so se od konca zadnje vojne temeljito spremenile. Posebno je trpela srnjad in jelenjad, dočim mali lov ni bil posebno prizadet. Krivolovstvo se je strahovito razpaslo, ker lovski tatovi razpolagajo z vojaškim orožjem, medtem ko je lovskim čuvajem še danes prepovedana posest risanega orožja. Preskrba z lovsko municijo ne predstavlja več nikakršnega problema. Vsak lovec, ki ima veljavno lovsko dovolilnico, si lahko nabavi potrebno število nabojev, seveda v prvi vrsti s šibrami. Vzporedno s podržavljenjem velike posesti je na Madžarskem podržavljen tudi lov, ne samo na velikih posestvih, marveč tudi občinski lov. Lovske pravice se izdajajo samo lovskim družinam, njihovi člani morajo biti politično zanesljivi, sicer ne dobe orožnega lista. Nova razdelitev lovišč je izvršena neodvisno od dosedanjih občinskih mej. Nadzorstvo nad lovstvom izvršujejo deželni komitatski in okrajni lovski inspektorji, ki pa to svojo službo opravljajo kot častno.

Nimrod (Vadászlap.) P.

Srnjadi — krogla. V smislu štajerskega zakona o lovu je srnjad dovoljeno streljati s šibrami le izjemno, če bi v ravnini strel iz risanice ogražal ljudi. Zgodilo pa se je, da je najemnik planinskega lovišča pred začetkom lova dovolil svojim gostom streljati srnjad s šibrami. Na tem lovu je padlo pet srn. Ko je okrožna nadzorna lovska oblast za to izvedela, je kaznovala lovskega najemnika z denarno kaznijo, z odvzemom lovske dovolilnice in razveljavljenjem najemne pogodbe. Obenem mora plačati stroške, ki bodo nastali pri sklepanju pogodbe z novim najemnikom. Dotlej je postavljen začasni upravitelj lovišča. Proti gostom, ki so prekršili zakonito določbo, da je dovoljeno srnjad streljati le s kroglo, je uveden postopek. (»Anblick«) P.

Roke proč od najdene mlade srnjadi. Mnogokrat se zgodi, da otroci in tudi odrasli najdejo srnjega mladiča ali celo dva. Tako majhno živalco prenesejo domov in se trudijo, da jo odgoje. Pri tem seveda pogine večina teh mladih »najdenčkov«. Če kdo slučajno v gozdu naleti na srnjega mladiča, naj se mirno odstrani, ker prava mati ni daleč in se gotovo kmalu vrne. Sicer pa postanejo doma vzrejeni srnjački neznosni, napadajo vsakogar in so zmožni, da z ostrim rogovjem nevarno ranijo. Navadno takim najdencem nadenejo tudi ovratnik ali jim okrasijo rogovje s kako pentljo v kričečih barvah. To pomeni za tisto žival pogubo, če se kmalu ne vrne s svojega sprehoda domov. Sicer pa je to — lovska tatvina,

če nekdo najdenega mladiča divjadi ne odda najemniku lovišča.*

(»Anblick«) P.

V »Rassegna cinofila«, organo ufficiale dell'Ente nazionale della cinofilia italiana, štev. 34, decembra 1949, je objavljen naslednji članek:

Iz švicarske revije »Le Chien« povzemamo zanimive beležke o današnji jugoslovanski kinologiji.

V Jugoslaviji se plačuje za psa brez rodovnika višja taksa kakor za pse z rodovnikom.

Še več, ne dobe dovoljenja za lov vsi tisti psi, ki niso vpisani v rodovno knjigo.

Zelo primeren se nam zdi ta ukrep, iz katerega se vidi napredek psoreje in uveljavljenje sodobne zootehnike v Jugoslaviji.

Pri nas v Italiji pa se nasprotno misli samo na povišanje pasjega davka (pasje takse) in ta poteza je nepravilna. Samo s povišanjem pasjega davka se doseže nasprotni efekt, ker je znano, da je posledica takih ukrepov padanje odreje psov namesto dviga. Toda, to je že stara resnica.

(»Rassegna cinofila«, Milano) P.

Kinološke vesti

Občni zbor Kinološke zveze FLRJ je bil 12. februarja t. l. v Zagrebu. Trajal je s predkonferenco dva dni; to je bilo tudi potrebno, kajti sprejeti so bili važni predlogi za prospeh kinologije v državi. Na novo so bila preurejena pravila Zveze, dalje pravilniki, in sicer: o sodnikih in pripravnikih, o vodnikih, o evidenci čistopasemskih psov, o kinoloških prireditvah, o zaščiti psarn, o ocenjevanju zunanjosti in dela goničev ter navodila za ocenjevanje dela goničev.

Nova pravila so prilagojena današnjim razmeram, podobno tudi pravilniki, ker so bili prejšnji deloma zastareli, deloma nejasni. Popolnoma nov je pravilnik o vodnikih, to je onih, ki se pečajo s šolanjem (dresuro) psov bodisi poklicno, bodisi poleg svojega poklica. Naslov vodnika dobi oni, ki je na dveh ali treh tekmah dosegel predpisane uspehe s psi, ki jih je sam izvežbal. Zbor vseh vodnikov je strokovni organ upravnega odbora Zveze v vprašanjih šolanja psov in vzgoje vodniškega kadra. Spremenjena so dalje imena evidenčnih knjig za pse in govorimo odslej o registru mladih psov — RM (prej vzrejni register), rodovni knjigi — JR in knjigi šolanih psov — JŠ (prej uporabnostna knjiga ali knjiga preizkušenih psov). V register mladih psov se vpišejo mladiči čistopasemskih voditeljev; leglo je treba prijaviti najkasneje v dveh mesecih, sicer se plača dvojna pristojbina. Prijava se izvrši na predpisanem obrazcu »Prijava legla« s potrdilom o oploditvi kot prilogo. Od iste psice se sme vpisati samo eno leglo na leto, in sicer pri prvem leglu največ štiri, pri ostalih največ šest mladičev, in če je bilo v leglu puščenih več mladičev, se vse leglo ne vpiše. Dopustno je psico oploditi šele v 18. mesecu starosti. Dojilja je dovoljena samo tedaj, če je psica-mati nesposobna za dojenje, na primer zaradi uradno ugotovljene bolezni ali če pogine. Registre mladih psov ločeno za vsako pasmo vodijo kinološka združenja. V rodovno knjigo se smejo vpisati samo psi čiste pasme, ki so dopolnili 9 mesecev, so vpisani v RM in imajo najmanj »dobro« oceno zunanjosti. Vsako spremembo pri psu, zlasti spremembo lastnika, je treba sproti javljati. V knjigo šolanih psov pa morejo priti le oni psi, ki so dosegli vsaj III. oceno v delu.

Glede začasnega registra veljajo naslednje določbe: Pes, ki je vpisan v ZOR, more biti vpisan v rodovno knjigo, če njegov lastnik predloži dokazila o čistem poreklu, in če se je pes izkazal kot plemenjak, da je pasemsko čist. V tem primeru je treba pregledati hkrati vse leglo potem, ko so mladiči dopolnili starost 9 mesecev, vendar mora imeti eden od staršev »odlično«, eden pa »prav dobro« oceno zunanjosti.

* To velja tudi pri nas. Ur.

Ako pri takem pregledu vsi mladiči pokažejo pasemsko čistost, potem se vpišejo v rodovno knjigo, pasemska čistost pa se prizna tudi staršem. Vendar velja to samo za legla pred 15. oktobrom 1949; od tega dne dalje se psi, ki so vpisani v ZČR, ne smejo več rabiti za pleme, in če se, tedaj njihovo potomstvo ne velja za pasemsko čisto ter ne more biti vpisano v RM, niti v JR.

Sklenjeno je dalje bilo, da se uvede tetoviranje številk psom čiste pasme, vendar na takem mestu, ki ni vidno in psa ne kazi; ta sklep je bil sprejet zato, da se preprečijo tatvine. Sklenjeno je bilo, da se poživi delo v onih republikah, kjer počiva, sprejet je bil plan dela za letošnje leto, med drugim prireditev proslave 25 letnice Zveze, nabava nekaterih plemenjakov od drugod itd.

Pri volitvah je bil dosedanji predsednik tov. dr. Lovrenčič, ki je predsedniško mesto odložil zaradi bolezni, izvoljen za dosmrtnega častnega predsednika. Predsednik za bodoče je minister tovariš Miloš Carevič, med tremi podpredsedniki je poslevodeči tov. Ljuban Zadnik, tajnik in vodja rodovne knjige tov. Teodor Drenig, pomočnik tajnika tov. Breda Rusova, blagajnik tov. Ivan Zupan, med šestimi odborniki je tov. Ivan Caf, v nadzornem odboru pa tov. dr. Lavrič.

Prihodnji občni zbor bo v LR Srbiji.

Kinologija drugod.

Mednarodne razstave psov vseh pasem so predvidene v Bruslju dne 26. marca; v Monte Carlu v dneh od 22. do 24. aprila; na Dunaju v dneh 22. in 23. aprila; v Luksemburgu dne 21. maja; v Amsterdamu v dneh 10. in 11. junija in v Parizu v dneh od 16. do 19. junija t. l. Podeljevalo se bo kandidatstvo za mednarodno prvenstvo v lepoti (C. A. C. I. B.) po pravilih, izdanih od Mednarodne kinološke zveze (F. C. I.).

Ob priliki mednarodne razstave psov v Amsterdamu bo verjetno glavna skupščina kinološke zveze (Federation Cynologique Internationale) isto tam.

Kinologija v FLRJ.

Kinološka zveza FLRJ ima svoj izredni občni zbor v nedeljo dne 12. februarja 1950 ob 9. uri v Zagrebu. Dnevni red je naslednji: 1. Poročila funkcionarjev; 2. Sprememba pravil in pravilnikov; 3. Volitve novega odbora; 4. Plan za leto 1950 in 5. Slučajnosti.

Kinološko udruženje LR Slovenije. Na 3. rednem letnem občnem zboru dne 19. decembra 1949 je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Zadnik Ljuban, podpredsednik Bulc Franjo, tajnik Rus Breda, blagajnik Zupančič France, strokovni poročevalec Sežun Bogdan, gospodar Klemenčič Ivan; odborniki: Caf Ivan in Marič Ludvik za mariborsko oblast, Ivanc Adolf in Jager Zdravko za ljubljansko oblast ter Kristen Jože in Vodopivec Anton za primorsko oblast. Nadzorni odbor: Leskošek Edi, ing. Premelč Stane in Zupan Ivan.

Občni zbori. 15. februarja 1950 Klub ljubiteljev športnih psov in 27. februarja 1950 Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev. Vsakokrat v gostinstvu »Savica« (prej Keršič) v Ljubljani, Frankopanska ul. 1, in sicer ob 19.30 uri. Dnevni red običajen.

Sodniški izpit za splošne sodnike za vse pasme ptičarjev in šarivcev sta položila z uspehom dne 24. januarja 1950 v Ljubljani pred komisijo, v kateri so bili predsednik Teodor T. Drenig, kot izpraševalca Koder Julij in dr. Lovrenčič Ivan, pripravnika sodnika za oblike vseh pasem ptičarjev Škofic Jože in Zadnik Ljuban.

Za splošnega sodnika goničev je opravil izpit pripravnik Babšek Milan, za sodnika oblike goničev pa pripravnik Zupančič France, oba z uspehom pred komisijo, v kateri so bili: predsednik Zupan Ivan, kot izpraševalca Kristen Jože in dr. Lavrič Janko.

Ker so bili izpolnjeni pogoji čl. 14 pravilnika o sodnikih in pripravnikih, se vodijo odslej v seznamu overovljenih sodnikov, kateri imajo mednarodni značaj.

Zvezni tajnik.

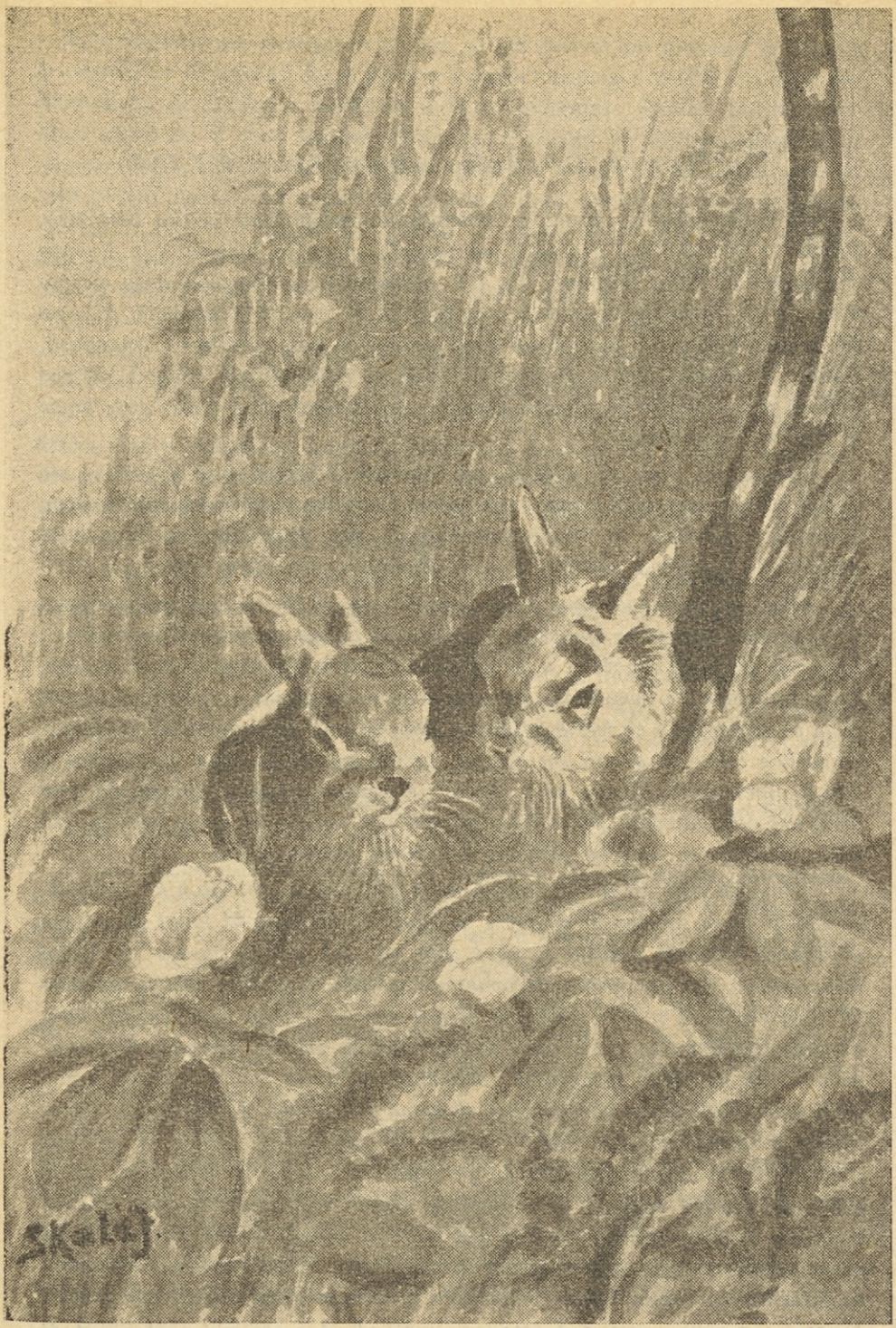

MAREC

Volitve v Ljudsko skupščino FLRJ

Po naših mestih, vaseh in tovarnah je zadnje čase veliko bolj živo. Vršijo se predvolivni sestanki, na katerih govorijo kandidati v Zvezno skupščino in Dom narodov. Na teh sestankih obravnavajo naše najpomembnejše gospodarske naloge; razpravlja se o velikih uspehih, ki smo jih v preteklih letih dosegli na vseh področjih naše družbene delavnosti. Govori se odkrito tudi o vseh objektivnih in subjektivnih težavah, ki nas ovirajo pri izvajanju petletnega plana — gospodarskega temelja naše lepše in srečnejše bodočnosti.

Uspehi, ki smo jih dosegli od izvolitve Ustavodajne skupščine do danes, so bili mogoči le z vztrajnim bojem in veliko požrtvovalnostjo našega delovnega ljudstva; so rezultat neomejene vere ljudskih množic v naše državno in politično vodstvo, v našo Partijo s tovarišem Titom na čelu.

Nenehno premagovanje težav, v čemer se iz dneva v dan kaže politična zavest delovnega ljudstva, je najboljši dokaz predanosti in velikega zaupanja ljudskih množic v naše državno vodstvo. Te se globoko zavedajo, da so navezane na lastne sile, da so se z lastnimi silami osvobodile fašističnega okupatorja in so trdno odločene zmagati tudi v gospodarski borbi ter zgraditi z lastnimi silami socializem. Veliki uspehi, ki smo jih dosegli v tem kratkem razdobju na vseh področjih gospodarstva, so dokaz, da smo na pravi poti, obenem pa so tako prepričljivi, da jih ne more zasenčiti še tako zahrbtno in načrtno skovana informbirojevska gonja.

Širom po naši domovini rastejo nove tovarne, se gradijo hidrocentrale, železnice, ceste, nastajajo mogočni in udobni stanovanjski bloki za našega delovnega človeka, gradijo se nove šole itd., itd. Komu bo vse to služilo in koristilo? Mar ne našemu delovnemu ljudstvu, ki je bilo stoletja zatirano in izkoriščano in se je z lastnimi silami otreslo okovov suženjstva? Naše delovno ljudstvo se v polni meri zaveda moči in pomena izvršene družbene preobrazbe, največje pridobitve narodnoosvobodilne borbe. Jasno pa ima pred seboj tudi svojo perspektivo, oziroma se zaveda, da izgradnja socializma ne pride sama od sebe, marveč da izgradnja socializma zahteva naporov in premagovanja, ter da je lepša in srečnejša bodočnost, ki jo gradi, vredna teh naporov. Že dosedanji uspehi so našim delovnim ljudem v ponos. Še bolj ponosen pa bo naš delovni človek takrat, ko bo vsemu svetu dokazal, da je kljub oviram in zaprekam, kljub besnemu sovraštvu in informbirojevskim lažem, z lastnimi silami in žulji zgradil socializem.

Vzporedno z razvojem družbene preobrazbe je novo pot nastopilo tudi naše lovstvo. V lovske vrste pa je stopil naš delovni človek, kar mu je bilo

v dobi kapitalizma onemogočeno, saj je bil takrat lov domena le oholih graščakov in petičnikov, ki so imeli v zakupu vsa boljša lovišča. Zakupniki-kapitalisti so z novim zakonom o lovu zamenjale lovske družine, katerih člani so iz vrst našega delovnega ljudstva — delavci, kmetje in nameščenci. Skratka, tudi lovstvo je prešlo v roke delovnega ljudstva in tako zvezni kakor tudi republiški zakon o lovu predstavlja dovolj močan temelj in jamstvo, da se bo lovstvo ob sodelovanju delovnega človeka razvijalo po novih, socialističnih načelih. Tako bo tesno povezano s celotnim razvojem našega narodnega gospodarstva in bo s tem doseglo višjo kulturno raven. Da bomo to res dosegli, mora biti temeljna in nenehna skrb naših lovskih organizacij, da posvetijo vso pozornost vzgoji delovnega človeka v lovca, ki bo znal ceniti in gojiti svoja lovišča, ki bo varoval in pravilno skrbel za divjad, ki pa bo obenem neizprosen sovražnik nasproti tistim, kateri z zaupano divjadjo škodljivo ravnajo ali jo celo uničujejo. Lovec — delovni človek — bo ob smotrni vzgoji kos nalogam, ki jih postavlja pred lovstvo novi zakon; le on bo uspešno zgradil lovstvo, ki bo v skladu z našo družbeno stvarnostjo.

Lovstvo mora postati v naši socialistični domovini važna gospodarska panoga. Zato moramo negovanju divjadi vseh vrst, zlasti v loviščih, ki so bila za časa vojne opustošena, posvetiti vso skrb in storiti vse ukrepe za povečanje in zboljšanje stanja divjadi. Novega lovca moramo vzgajati v pravem lovskem tovarištvu, zlasti pa utrjevati v njem pravilne odnose do ljudske skupnosti, da bo neizprosen sovražnik vseh škodljivcev in saboterjev na tem področju izgradnje socializma.

Ko smo pred volitvami poslancev v Zvezno skupščino in Doma narodov, se nam lovcem ne bo težko odločili, koga bomo volili.

Volili bomo kandidate, ki jih je postavila Ljudska fronta, kandidate, ki so se izkazali s svojim delom pri izvrševanju velikih in odgovornih nalog, ki so preizkušeni in neustrašeni borci v premagovanju dnevnih težav, katere se z izvajanjem našega plana pojavljajo.

Zato naj bo 26. marec dan, ko bomo izkazali polno zaupanje našemu partijskemu in državnemu vodstvu. Dokazali bomo, da se enotnost delovnega ljudstva narodov Jugoslavije ne da zlomiti z nobenim pritiskom, ne od informbirojevskih klevetnikov in ne od zapadnih imperialistov.

Te volitve naj bodo ponoven izraz predanosti in visoke politične zavesti. To bo tudi najboljši odgovor vsega delovnega ljudstva klevetnikom Informbiroja. Same volitve pa bodo pokazale, da je naše delovno ljudstvo ena sama trdnjava, ki je ne morejo omajati nobene laži.

Lovci pojdemo ta dan na volišče strnjeno kot en mož in bomo med prvimi oddali svoje glasove za naše kandidate.

V. J.

Kaj nam pove zunanjost psa

Od dobrega psa moramo prvenstveno zahtevati kar najboljši nos, lepo delo, poslušnost ter čim večjo odpornost nasproti prirodnim in drugim neprilikam tako doma kakor na lovu. To pomeni, da dober psorejec ne bi smel zanemarjati telesne vrline v korist duševnih, pa tudi ne narobe, ker mora iskati vedno možnost, da doseže v vzreji višek telesnih in duševnih sposobnosti, ki jih mora potem medsebojno vskladiti.

Mnogi lovci in rejci psov si domišljajo, da je ravno njihov pes najlepši in tudi najboljši ter kar nič radi ne dopuščajo kakršne koli graje psa. Mnogo je rejcev, ki pretiravajo vzrejo na lepoto, še mnogo več onih, ki jim je zunanjost psa nič ter se zadovoljujejo z manjšo ali večjo uporabljivostjo psa pri lovu.

Kaj pomeni lepota psa?

Ko govorimo o lepoti psa te ali one pasme, navadno nimamo pred očmi za vzor po obliki povprečnega psa tiste pasme, temveč idealizirani tip po predpisih pasemskega standarda. V ostalem ni lepo na psu to ali le ono, kar se nekemu ljubitelju psa dopade. Saj vemo, da gleda n. pr. na umetniško sliko vsak po svoje in tudi vsak po svoje nekaj na njej najde. Tudi ni treba, da je po okusu drugih to, kar se slučajno meni dopade. Oglejmo si n. pr. francoskega grifona s kuštravo glavo in namršenimi obvrmi. Beseda grifon pomeni »zmaj«, je pa značilna za pasmo, ki ne bi mogla ugajati po svoji »grdi« zunanjosti okusu razvajenega Francoza. In vendar je francoski ptičar grifon lahko prav lep pes!

Znano nam je, da so bili hipologi prvi, ki so si ustvarili pojem oblikovne lepote in plemenitosti v smislu nekega pojava, ki se kaže v finih ali za oko prijetnih oblikah. To dejstvo je gotovo bolj ali manj vplivalo tudi pri ustvarjanju zunanjosti n. pr. najplemenitejšega psa, angleškega ptičarja-poenterja. Angleškim kinologom oziroma rejcem poenterja je mogel biti pri tem vzor le arabski ali arabsko-angleški oplemeniteni konj.

Čeravno je brezdvomno lepota važen, če ne tudi glavni pogoj za plemenitost, ne smemo trditi, da je neka plemenitost istovetna z lepoto. Psu pravimo, da je lep le, če nam v popolnosti svoje vrste ugaja tudi glede uporabnosti ali koristnosti. Potemtakem bi bilo pogrešno imenovati nekaj za lepo, kar ni tudi dobro ali ima vsaj izgled nečesa dobrega, koristnega ali uporabnega.

Zanimivo je, da se navadno ne stavlja vprašanje po lepoti psa, marveč se vprašuje redno le po njegovi čisti pasmenosti. Če pomeni čistopasmenost pripadnost k rodu prednikov, ki tudi sami pripadajo k isti skupini, katera se po svojstvenih značilnostih razlikuje od drugih skupin, pod pogojem, da so te lastnosti dedne in je prav za prav pasmenost ono, kar se podeduje, vendar so v praksi še druga določila v tem oziru.

V konjerejstvu so izjeme glede teh določil, ki dovoljujejo medsebojno parjenje n. pr. arabskega in angleškega polnokrvnega konja in se njunemu potomstvu priznava čistopasmenost, in to kljub temu, da je znano, kako velike razlike obstoje po obliki in zmogljivosti (storilnosti) obeh pasem.

Ravno tako najdemo izjeme v psoreji, ki dovoljuje, v nasprotju z zgoraj navedenim osnovnim načelom o pasemstvu, medsebojno parjenje na primer španijelov King Charles in Ruby ali pa španijelov Prince Charles in Blenheim ter veljajo njihovi potomci kinološko-genetsko za čistopasemske

Na drugi strani vemo, da ni dovoljeno medsebojno parjenje najbližjih sorodnih psov, n. pr. rdečega in plavega irskega terijerja, in se takim potomcem ne bi priznala čistopasmenost.

Iz zgoraj navedenega sledi, da ne odloča vedno in samo smisel pojma, temveč tudi sporazum z veljavo mednarodnega značaja.

Standardni pasemski predpisi nam navadno povedo le, v čem in v koliko določajo splošno zunanjost za pripadnost k eni pasemski skupini in prav za prav nič več. Zato je plemenit, t. j. lepo in razmerno zgrajen pes, lepe drže, ugodnega izgleda, živahen, pogumen itd., ki tudi v ostalem ustreza nekim pasemskim standardnim predpisom, l a h k o brez notranjih vrednosti. Zaradi tega se ne smemo pustiti slepiti pa tudi ne smemo precenjevati zunanjosti, v kolikor nam ona ne nudi pogojev za dobre notranje lastnosti. To bi tudi pomenilo, da je mogoče le redko ali izjemno sklepati samo po zunanjosti nekega psa na njegovo čistopasmenost. Vendar je po biološki znanosti dokazano, kar priznava tudi svetovna kinologija, da se more iz zunanjih organskih oblik, oziroma tudi iz funkcij vidnih ali otipljivih (telesnih) organov, ugotoviti nesporno ena ali druga lastnost in celo tudi karakter psa. Po biološkem dognanju so mnoge psihološke lastnosti povezane z zunanjo vidno obliko ali so navezane na anatomsko strukturo.

Zato smemo iz vidnih oziroma otipljivih zunanjih znakov psa sklepati na mnoge organske lastnosti in na mnoge njegove notranje odlike ali pogreške.

Kakor ustvarja splošen vtis pri našem psu tako imenovana zgornja telesna linija vratu hrbta in spodnja tako imenovana prsno-trebušna linija, tako se odraža inteligenca že mladega psa v hitrem pojmovanju danih zapovedi. Inteligenco psa pa prištevamo k onim duševnim lastnostim, ki so neobhodno potrebne in ki jih mora pokazati pes v najzgodnejši mladosti, ker se sicer ne izplačajo stroški, še manj pa trud z njegovo dresuro. V ostalem moramo visoko ceniti pri psih sposobnost prilagoditve, ki je enakovredna inteligenci.

Pri vsakem ocenjevanju ali vrednotenju psa moramo razlikovati konstitucijo, t. j. ono, kar je pes na telesnem podedovanju prinesel z rojstvom na svet od kondicije, t. j. od slučajnega ustroja, ki je pridobljen ali za življenje prikrojen in se menjava odvisen od prehrane, okolja itd. Za lepo pasje telo je v ostalem potrebna skladnost oziroma sorazmernost telesnih delov in udov.

Za ugotavljanje dobre in pravilne medsebojne skladnosti poedinih telesnih delov so kinologi svoječasno izhajali iz neke osnovne mere, n. pr. dolžine pleča. To dolžino pleča so potem uporabljali primerjalno za ostale važne telesne dele psa.

Mnogi sodniki se poslužujejo pri ocenjevanju oblike psa še danes raznih računskih obrazcev. Robustnost n. pr. se ugotovi z obrazcem:

$$\frac{\text{prsna višina} + \text{težina psa}}{\text{telesna dolžina}}$$

Predvsem je potrebno, da za pravilno ocenjevanje oblike pri psih ugotovimo, v čem se razlikujejo psice od istopasemskih psov. Vsi standardni predpisi predvidevajo pri psicah nekaj manjšo plečno višino. Glava sme biti pri psicah za 5—6% manjša kakor pri psih. Tudi ima psica navadno bolj izraženo spodnjo čeljust, na splošno daljše telo in močneje izraženo ter razvito ledje.

Na drugi strani najdemo pa pri psih širšo glavo hkrati z ožjim čelom, merjeno med notranjima očesnima kotoma. Pri psih sta tudi koža in dlaka debelejši kakor pri psicah.

Vsakdo izmed nas je v praksi že zapazil, da se najdejo psi, ki so po obliki tipa psice, t. j. da napravijo vtis psice. Taki psi se imenujejo »nasprotni spolni tipi« in imajo tudi pri pravilni izbiri plemenjakinje redno manjvredno potomstvo (dr. Fingerlos).

V veliki zmoti smo pri opazovanju pasje glave, ker ne posvečamo dovoljne pozornosti muskulaturi senca, ki izpolnjuje obok gornjega dela glave. Oblika glave je v mnogem odvisna od manj ali bolj razvite muskulature, ki je vpletena med lobanjo in nadočesni lok. Na to nas posebno opozarja dr. Witzelhuber v knjigi o španijelih, kako zmotno je mnenje o lepi, ozki ali široki in dolgi glavi pri živem psu, ker je oblika glave odvisna prav za prav od muskulature žvečil, ki maskirajo lobanjo. Pri mladih psih pa tudi pri slabo razviti muskulaturi žvečil najdemo mnogo manjše oddaljenosti nadočesnih lokov od lobanje, kakor to vidimo pri starih psih z močno razvito žvečilno muskulaturo.

Splošen vtis, ki ga napravi pes na prvi pogled, je lahko zmoten, ker je odvisen od celotnega skeletnega ogrodja. Skeletno ogrodje samo je pa bolj nežno ali bolj grobo, kar je tudi odvisno od prehrane ali kake bolezni, kar je za presojo zelo važno.

Pri sicer lepih psih naletimo često na manjkanje zob ali na nepopolno zobovje, in sicer od rojstva. Tako manjkanje zob bolj ali manj že v zgodnji mladosti in pri vseh pasmah imenujemo oligodontijo, ki ni posledica izpadka kakega zoba. Najčešče manjka eden ali drugi zadnjih premolarov. Prvotno se je mislilo, da izostanejo zobje le pri onih pasmah, katerim je sama narava ali vzreja deformirala glavo ali čeljusti tako, da bi popolno zobovje ne imělo več dovolj prostora. Posledica tega bi lahko bila, da si narava sama pomaga na ta način, da izpusti kak zob. Po taki razlagi bi smeli pričakovati tako manjkanje zob (neobstajanje) prvenstveno pri onih pasmah, pri katerih je skrajšana čeljust (n. pr. bokser). Proti taki razlagi je pa tako imenovana oligodontija sicer pri vseh pasmah, a največkrat pri onih, pri katerih je skrajšana čeljust že dedna, ki pa individualno zopet podaljšujejo čeljust. Po dr. Haucku nastanejo prvenstveno v zgornji in spodnji čeljusti I ali II premolar-predmeljak računano od zadaj naprej. V zvezi s tem si lahko postavimo vprašanje, v koliko naj vpliva (oligodontija) pri enem psu na njegovo oceno, oziroma če sme tak pes sploh dobiti pravo oceno, ko je sicer po svoji zunanjosti brezhiben. Odgovor bi moral biti enostavno: Ne! Oslon za tako stališče imamo v splošnih standardnih predpisih, ki določajo, da se morajo vsi s slabotnim, črnim, prerano karioznim itd. zobovjem slabše ocenjevati. Če se za take pojave daje slabša ocena, ni nikakega razloga, da bi mileje ocenjevali psa, ki dedno nima popolnega zobovja. Oligodontijo moramo zaradi tega smatrati za izrazito dedno napako ter v tem smislu izrekati slabšo oceno.

Za kratek gobec pri lovskem psu pravimo, da dobro grize, vendar ne more pes s kratkim gobcem plena lepo prijeti pa tudi ne lepo aportirati.

Strokovnjaki so kontrolirali na živem in mrtvem materialu nosje in sposobnost nosa. Brez izjeme so prišli do prepričanja, da jamči odprt nos, finost polžaste nosne notranje konstrukcije, dobro razvita nosna sluznica, posebno pa neprežet nosni hrbet v glavnem za dober nos lovskega psa.

Med lovci velja oko lovskega psa za pravo zrcalo njegove notranjosti. Polno oko in ognjevitost očesa, s katerim spremlja pes vsako kretnjo svojega gospodarja, pomeni privrženost in vdanost. Pasje oko, ki nas spominja na oko roparic, je znak poguma in veselja do lova. Čisto črna barva punčice pasjega očesa naj bi bila znak zlobe. Tako punčico najdemo največkrat pri nedoumnih, nespametnih in zlih psih. Svetlo oko pa tudi svetlozeleno oko pomeni divjost in norost ali neresnost.

Pri opazovanju pasjega očesa ugotovimo, da je pasje oko večkrat plitvo oziroma globoko vstavljeno. V tem pogledu nam pove največ poizkus, če se poševnica dotika ali prestopa najsprednejšo točko roženice. Ker očesno jabolko v primeru slabe prehrane in mršavosti psa pade globlje v očesno votlino, moramo ugotoviti, če je to od mršavosti le začasno ali je napaka.

Gotovo so ljubitelji psa že zapazili, da pupila-punčica pasjega očesa ne leži na sredini vekine reže (razpore), temveč je premaknjena proti notranjemu očesnemu kotu.

Med nami vlada pogrešno mnenje, da je v živali na splošno tem več črnega barvila — pigmenta, čim temnejša je barva kožuha. Temu pa ni tako. Po v. Stephanitzu imajo črne divje živali večkrat rumeno šarenico, ter upovajoč te (soodnosne) korelativne znake, ni res, da mora biti oko tem bolj temno, čim temnejša je barva dlake.

Dr. Stöse navaja zelo zanimive napake pri ugotavljanju očesne barve ter pravi, da moramo nujno upoštevati dejstvo, da se vidi kak segment očesa temnejši, kadar stoji sonce visoko in je šarenica po zgornji veki osenčena. Kadar je pes obrnjen v senco, se normalno razširi očesna punčica in se zmanjša svetla površina (plošča) šarenice, zaradi česar je videti vsako oko temnejše. Tudi v razburjenosti je videti pri psih površina šarenice temnejša, ker vpliva razburjenost na velikost vidne odprtine (punčice). V ostalem pa velja pravilo, da moramo slepe pse izključiti od ocenjevanja zaradi dedne obremenjenosti, če ni pri rokah izvedenec, ki bi potrdil, da slepota ni dedna.

Dr. Ellenberger nas v svojem spisu o psih posebno opozarja, kako odlično vplivajo uhlji na splošen izraz in obliko glave.

Glede drže in nošnje uhljev je posamičen standard splo zelo strog Mehkost ali trdost je odvisna od hrustanca in drža še posebej od vzbočenosti uheljske votline (tubulos). Drža uhljev vpliva močno na celoten izgled glave. To zapazimo najbolj, če psu potlačimo le za 2 cm oba uhlja navzdol in s tem dosežemo za tretjino večji razmak med uhlji. Ko že govorim o uhljih, naj pripomnim, da strokovnjaki na tem področju navajajo za često naglušnost pri psih vezanost na činitelja bele barve ter da se naglušnost pri psih bele barve rada podeduje.

Za obliko psa je odločilnega pomena nošnja ali drža vratu. Tudi če upoštevamo, da je navadno vrat psa debelejši in širši kakor psice, vemo pač, da povzroča previsoka drža vratu često sedlast hrbet, zlasti še v primerih količkaj previsokega križa. Nizko ali globoko zastavljen vrat povzroča pogosto krapji hrbet, medtem ko pomaga ravno nošen vrat tudi ohranitvi ravnega hrbta. Če mislimo na uporabnost, velja pravilo, da je kratek in debel vrat zelo prikladen za prenašanje bremen pa tudi za suvanje z glavo. Vendar trpi pri kratkem vratu hitrost, urnost, ker ima skrajšana vratna mišica za posledico tudi delno skrajšanje koraka sprednjih nog. Kratek vrat je navadno močan in mišičast, omogoča, kakor rečeno, lahko

aportiranje, vendar kazi izgled sprednjega ogrodja, ker napravi vtis povezanosti vsega ospredja telesa.

Pri tej priložnosti moram omeniti zmoto, ki vlada med ljubitelji psov. Često slišimo pa tudi čitamo, da služi psu lep in dolg rep za krmilo v teku in skoku. Temu na splošno ne ugovarjam, vendar je rep prav malo pomembno krmilo (prof. Martin), ker dognanja kažejo, da le lep in primerno dolg ter lepo zastavljen vrat krmari psa pri hitrem teku ali skoku. Pripomniti še moram, da leže rame pri kratkem vratu strmejše, medtem ko so ramena pri dolgem in visoko nošenem (nastavljenem) vratu bolj poševna, kar igra važno vlogo in bom kasneje povedal.

Večina standardnih predpisov zahteva globoke prsi. Segajo naj vsaj do komolca, ker le tedaj so prsi dovolj globoke. Sicer so za vztrajnost potrebne ne ravno široke, pač pa bolj globoke prsi. Temu dejstvu moramo posvečati posebno pozornost in ne smemo nikdar pozabiti, da lovski pes sicer res išče z nosom, vendar na lovu »teče s prsmi«, ker le zadostna prostornina v prsnem košu omogoča pravilen razvoj in dobro delovanje srca. Pri tem pa ne bi smeli pozabiti, da so pljuča sicer vsebinsko odvisna v glavnem le od dolžine prsnega koša. Ker se samo štiri tako imenovana lažna rebra upogibajo in širijo pri dihanju, je za delovanje pljuč važna bolj širina oziroma obseg prsnega koša od prepone pod vihrom nazaj. Sicer nam je znano, da razperjajo izrojene preširoke prsi pleča in kvarijo stojo sprednjih nog in so torej nezaželena. V ostalem ni prav nikakega razloga po zahtevi preveč širokih prsi z utemeljitvijo, da bodo imela pljuča dovolj prostora. Zadovoljimo se s povprečno širino koša, ki naj služi bolj za nastavek hrbtne in prsne muskulature.

Hrbtenica mora biti sorazmerno dolga z ostalimi deli celotnega ogrodja. Predolga hrbtenica slabi zvezo med sprednjim in zadnjim delom telesa. Predolg hrbet je navadno mehak. Psi z dolgim hrbtom niso nikdar dobri tekači in skoraj bi smeli trditi, da tudi vztrajni niso. V ostalem mora biti hrbet prožen z dobrim mišičevjem, katero prenaša gibanje od zadnjega dela telesa na sprednji del. Za dober skok je vsekakor potreben kratek hrbet s širokim ledjem.

Polno ledje zahtevamo zlasti pri psicah, ker edino dobro razvito ledje s širokim križem omogoča lepo in obsežno medenico. Kar je dopustno ali zaželeno pri psicah, ne more biti dopustno pri psih. Preširoka medenica povzroča pri psu največkrat zibajočo hojo, kar se najbolj opaža pri psih v drncu (trabu).

Rep pri psu je poglavje zase in vemo o njem še mnogo premalo. V standardih imamo toliko in tako različno opisanih oblik repov pri psih, da je pojem lepote repa še povsem nejasen. Pri tolikih defektih repa, ki jih najdemo v praksi pri psih, naletimo na ravno toliko oblikovnih predpisov o repu. Posebno je še ne povsem pojasnjena brezrepnost, ki se ne pojavlja samo pri pasmah, katerim se že stoletja krajšajo repi, temveč še češče pri drugih pasmah. Lepotne napake so pri psih pogoste. Take napake so n. pr. bradavice, ki jim praktično ne posvečamo prav nikake pozornosti. Nagnjenje k bradavičavosti je dedno in bi moral sodnik bradavice pri oceni, zlasti še, če se pojavljajo pri mladih psih, grajati.

Pasji rod ima navadno deset seskov. Vendar dobri opazovalci pravijo, da je število seskov v upadanju in jih najdemo mnogokrat le po devet ali samo po osem. Tozadevna preiskavanja v znanstvenih zavodih so ugotovila, da prvi sesek desno spodaj manjka skorajda že redno pri nekih pasmah.

To je dedna napaka in jo moramo bolj ali manj upoštevati, čeravno ta podedovana napaka (pri tolikem številu seskov) ne more pomeniti neko nevarnost za pleme ali pasmo.

Odločilno vpliva na splošen vtis pri prsih njihova odlakanost. Dlako moremo popravljati ali izboljševati na različne načine, ki so tako preizkušeni, da bi mogli zavesti v zmoto tudi skušenega poznavalca pasme. Po izgledu sta rdeča in rjava dlaka tanjša kakor v resnici. Modra in siva dlaka delata vedno finejši izgled, medtem ko je bela dlaka v resnici debelejša kakor se kaže.

Z rednim česanjem psov moremo močno vplivati na izgled. S pogostim česanjem postane dlaka zračnejša. Strižena dlaka, ko nekoliko odraste, se zdi debelejša in je trša, ker manjkajo striženi dlaki fini, tanjši vršički. Strižena dlaka pri psih je bolj lomljiva in tudi bolj krhka. Psi, ki žive v psarnah, izpostavljeni soncu, zgubljajo na lepoti dlake, ki postane zaradi sončne pripeke redno bolj svetla, oziroma rumeni.

Slabo ali nezadostno hranjeni psi nimajo nikdar lepe dlake, ki ji manjka sijaj ali pa je preveč groba, srhla. Grobo dlako imajo tudi psi, ki žive stalno na prostem.

Lovci zahtevamo vedno dobrega pa tudi telesno vztrajnega psa. Za ta namen je treba prvenstveno izbirati pse žimaste dlakavosti, pa tudi resavce, ker so ti v zimi na mrazu, v snegu in pri vodnem delu odpornejši, če je njihova dlakavost pravilna in imajo žimavci ali resavci zadostno volnene podlanke.

Kadar si izbiramo psa za lov na kraškem, skalnatem terenu, ga bomo iskali z dobro odlakanimi šapami, ki morajo biti dobro sklenjene s trdimi jagodicami (mečicami), da se psi pri delu na ostrih tleh, strniščih itd. ne ranijo in ne krvave. Psi z mehkimi mečicami namreč radi in hitro dobe otiske, ki bole in zato psi šepajo.

Tega članka pa ne bi smel končati, če bi se ne dotaknil nadvse važnega in toliko razpravljanega vprašanja sklepnih kotov oziroma okótenosti udov, ker to igra pri hoji in teku psov odločilno vlogo in je pravilna okótenost večjega pomena za vzdržljivost ali vztrajnost sploh ter za telesno prožnost lovskega psa.

Za dobro hojo in tek so vsekakor potrebni dolgi udi. S tem nikakor ne želim oporekati, da se ta pomanjkljivost, t. j. nekoliko krajši udi, lahko kompenzira z delnim povečanjem sklepnih kotov, kar utegne delno nadomestiti dolžino udov. Za boljše razumevanje si oglejmo način in sistem gibanja pri psu. Pri hoji ali v drncu se najprej stegne zadnja noga v kolenu. Ta stegnitev deluje kakor dvig na boke-medenico in dalje na hrbtenico. Po legi bokov in stegnenice se pri tem telo pomakne bolj ali manj nizko-horizontalno naprej. Hkrati ulovi sprednji del telo in v zvezi s tem premakne sprednji nogi, ker se mora prilagoditi gibom ali premiku zadnjega telesnega dela.

V skoku (galopu), in tako teče lovski pes največkrat, deluje stegnitev zadnje noge v kolenu kot dvig in sunek na boke in medenico ter od tu dalje na hrbtenico. Pri tem se vrže telo bolj ali manj v vis. Tedaj vlovi sprednji del telo, mora ga pa s sprednjimi nogami tako rekoč povleči za seboj ali celo preko sebe. Pri bolj poševnem stegnu (stegnenici) odleta zadnje nožje bolj v vis. Če je v tem primeru položaj sprednjega nožja bolj špičast, podpira lahko elansko vse gibe vnaprej in se ob ponižanju sprednjega nožja to horizontalneje prestavi naprej.

Če opazujemo oplečje pri psih, najdemo navadno kot napačno prestrmo lego pleča ali ramena, napačno pa zato, ker stoje navadno kratka ramena strmo. To velja tudi za stegnenico in mečnico. Enako je za izdaten korak pri psu važna zgradba v zadnjem telesnem delu, posebno okótenost kolena. Seveda ne smemo pozabiti, da je velikost kolenskega kota odvisna od dolžine stegna in meče. Če sta namreč stegno in krača (stegnenica in mečnica) dovolj dolga, mora biti njun medsebojni kot bolj oster. Če bi tega ne bilo, se mora dvigniti križ, kar pa napravi slab vtis. Mnenja sem, da je kolenski kot zadnjih nog okrog 120 stopinj najprikladnejši in najpravilnejši.

Druga je seveda stvar, če je mečnica kratka. V takem primeru je stegnenica prestrma, pri čemer je morda mečnica tudi prevodoravna. Posledica tega je, da sunek za napredovanje ni zadosten, ker po večini telo le zelo dviga. To napako pes lahko popravi in je mogoča izravnava-kompenzacija s tem, da postavi pes plesno (stopalo) bolj naprej, zato pa bolj poševno. Ta način kompenzacije zapazimo pri psu že v mirovanju, ker mu ena zadnjih nog zaostaja pri sočasno bolj ostrem kotu skočnega sklepa.

Ob tej priložnosti bi hotel še omeniti važnost nekaterih dednih napak, ki se često pojavljajo. Ena največjih so pri psu kokošje prsi oziroma usločen prsni koš, upognitev reber na rebrnih hrustančastih sklepih. V takem primeru se vidi prsni koš stisnjen (zadrgnjen) in je grodnica ali prsnica daleč na ven izbočena. Splošen vtis takega psa je slab in se tak pes po kinološko-genetskih predpisih izključi od ploditve-plemenitve.

V mnogih primerih pri psih manjkajo oziroma so skrita moda. Take pse imenujemo modravce, popolne ali enostranske (kriptorhide ali monorhide), kakor jim je pač skrito eno modo ali oba. Ta organska napaka je po načelih genetike težka dedna obremenitev in taki psi se nikdar in nikakor ne smejo uporabljati za oploditev-plemenitev oziroma se taki psi na smotrah in razstavah sploh ne smejo ocenjevati. Nekateri klubi predpisujejo celo, da se morajo celotna legla, če so sumljiva, izključiti od vpisa v vzrejne registre.

H koncu bi priporočal lovcem in ljubiteljem psov največjo opreznost pri izbiri plemenjakov. Zavedati se moramo, da vzreja ne pomeni, živali samo medsebojno pariti. Vedeti moramo, da je za dobro vzrejo potrebno izbirati roditelje-plemenjake tako, da od njih lahko upravičeno pričakujemo potomce, ki bodo ustrezali naši vzrejni smeri.

Premnogokrat vidimo na lovu take telesne spake, ki ne zaslužijo imena lovskih psov. V takih primerih lahko resno dvomimo, če poedini rejci sploh poznajo idealni tip psa vsaj one pasme, ki jo rede. Seveda za tako poznanje ni dovolj, da poznamo zgolj subjekte, ki so po standardu podobni predpisanim oblikam. Za ta namen si mora rejec ustvariti s stalnim primerjanjem mnogih in lepih predstavnikov dotične pasme sam pravilno sliko in obliko.

Tudi se morajo rejci zavedati, da ne gre le za to, da sta pes ali psica kot roditelja razstavna odličnjaka. Predvsem se je treba zanimati, če imajo nameravani roditelji — čeprav odlikovanci — vsaj delno enakovredne sestre in brate. Potrebno je to, ker v tem oziru uganja narava mnogokrat prave komedije.

Vsekakor je za rejca važno, da je pri nabavi psa previden in pri parjenju še bolj oprezen, ter se ne sme pustiti preslepiti od prazne zunanjosti. Seznaniti se mora z rodovnikom bodočih ali nameravanih roditeljev, oziroma študirati njihovo rodoslovje — njihov rodovnik, ter pri tem upoštevati svojstvene in eventualno praktično ugotovljene ter preizkušene sposobnosti, vrline ali napake prednikov in sorodnikov sploh.

Mnogokrat sem bil v zadregi, ko bi moral glasno povedati, kaj prav za prav lepega sem našel na kakem psu. To mi je bilo težko, ker nisem smel misliti na neko plemenitost telesnih delov, ne da bi upošteval standardne predpise za tisto pasmo. Kakor hitro sem pa v mislih psa pred seboj oblikovno popravljal ali mu oblačil drugo obleko, je takoj prevladala misel na umestnost tega ali onega oblikovnega svojstva, na potrebo ali uporabnost.

Na koncu vam pa le izdam tajnost, kateri pes je vedno najboljši in najlepši. Father Heany pravi, da oni, ki bi ga najraje vzel s seboj domov.

Viri: Österr. Kynolog. Verband, »Unsere Hunde«. — Dr. E. Hauck: Beurteilung des Hundes. — Prof. Hoffmann: Das Buch vom gesunden und kranken Hunde. — v. Stephanitz: Der deutsche Schäferhund, in drugi.

H. Löns, Mein grünes Buch

J. S.

Pred štiriindvajsetimi leti

Sonce je v zatonu. Skozi priprte okenske rolete se kradejo zlati sočni prameni v hladni sobni polmrak. Kakor majhni žarometi osvetljujejo pohištvo, posamezne dele lovskih slik na steni, srnjačje rogovje, da se zasvetijo njih zglajene konice ko veliki koščeni prsti. Te majhne svetlobne točke se počasi premikajo po steni, plezajo od predmeta do predmeta, potegnejo se po debeli temni veji jelenovega rogovja, da zablešče beli dolgi parožki. Nešteto let sem jih gledal; toda danes v tem polmraku, razdeljenem v zlate sončne lise, so vplivale name tako čudno, da sem začel premišljevati, kako je vendar zagonetno človeško hotenje. Zakaj sem molčal polnih štiri in dvajset let, ne da bi omenil le enkrat v kaki lovski pripovesti, kako sem uplenil tega mojega prvega jelena, po katerem se danes igrajo sončni zajčki in mi vzbujajo prelepe spomine na lovske pohode, zlasti pa spomin na uplenitev prvega jelena? V mojih pripovednih spisih, kakor Spomini I, II, III, Črna noč, Veliki On, Jeleni, ki jih nisem streljal, in še v drugih sem vam dal, tovariši, del moje lovske duše, del mojega veselja in ideala, dal sem vam, ali vsaj poskušal sem vam dati in vcepiti vse lovske občutke pravičnega lovca pri izvajanju lova, ne pa pri nebrzdanem pobijanju stvarstva. Ti, tovariš, ki si me razumel, ki si imel pri čitanju mojih pisanih lovskih dogodivščin vsaj malo lovskega ugodja, daj mi roko, da te popeljem danes tja, kamor me je vleklo vedno s tako silo moje nemirno lovsko srce, v prekrasne mokrške gozdove, golške in škriljske košenice, gmajne in senožeti, poleti dehteče po cvetoči travi, v zimi bičane od ledene burje, tja, kjer je moje lovsko srce doživelo najvišjo lovsko radost, in to pred štiriindvajsetimi leti, pred četrt stoletja ...

Od Krvavih peči pa tja do Iga sem imel pravico loviti. Bil sem sozakupnik s še petimi tovariši, skušenimi in preizkušenimi lovci, od katerih že trije love v večnih loviščih. Vseh se rad spominjam s spoštovanjem in hvaležnostjo za lovsko tovarištvo. Vendar mi je na žalost pokojni V. najdražji prijatelj in zvest lovski tovariš v vseh lovskih prilikah in neprilikah. Brez njega si nisem mogel predstavljati, da bi lovil, kajti bil je prava lovska nesebična duša in srečen sem bil, da mi je dala usoda takega lovskega tovariša. Bila sva oba v istem uradu, premetavala sva številke po stolpcih, velikim gospodom rezala kupone od različnih delnic in opravljala še več takih ‚kunštnih' reči. Sleheren četrtek sva postala nekam nemirna, vse je šlo prepočasi, dnevi so postajali daljši, kakor so navadno, skratka, poslovnih ur ni hotelo biti konec. Zunaj zlato jesensko sonce, svež zrak, midva lovca sva pa sedela globoko pod zemljo in se ubijala — seveda za lovca — z nezanimivimi bančnimi problemi. Ko se je pa pojavila pred jeklenimi vrati podzemeljskega urada senca lovskega paznika, katerega prihod nama je bil telefonično javljen, so številke kar zaplesale v divji vrtinec in iz vseh kotov je zaduhtelo po hosti. Na mah sva bila v deveti deželi. Vprašanj po divjadi ni bilo konca, tako da sva imela kar rdeča ušesa. Lovec-paznik, prava lovska korenina, vajen le kamenitih poti, nama je strast do vrha navijal. Nič koliko srnjakov je videl tam in tam in še celo velikega jelena s košuto je pasel na senožetih, ko sta pod hrastom pobirala želod. Pa pri kozolcih, tam, tam bi naj videla, kako je prehojeno od zajcev. To jih mora biti kar na stotine. In lisic nič koliko! Tudi volkove je čutil in jih v noči celo slišal, da so tulili. V nedeljo, ko bomo lovili, bo vsega tega poln pogon. Je že vse napeljano za nedeljo in bo strašansko lepo, le da lovcev ne bi bilo premalo in seveda

tudi psov mora biti dosti. Za sedaj je že deset kužkov prijavljenih in jih bomo še kakšen par dobili. Skratka, v nedeljo se popeljeva naravnost v lovska nebesa. Prijatelji, če prideš z vžigalico preblizu smodnika, rad skoči v zrak. Tako je bilo tudi z nama. Kar eksplodirala sva, ko je lovec s takimi vestmi podžgal najin naboj z lovsko strastjo. Lovec se je moral vrniti, ker je bila še dolga njegova pot do doma.

Na Ižansko ni takrat vozil noben avtobus in si jo moral mahniti kar peš ali si pa s kolesom meril nasuto cesto. Pa kaj za to, bili smo mladi in ni bilo ovire, ki bi nas zadržala doma. Jekleno je bilo naše telo in jeklena je bila naša volja. Prišla je toliko zaželena sobota in običajno je bil v soboto popoldne odhod iz Ljubljane na vozovih ali s kolesi preko barja. Narahlo je ležala tanka meglica nad barjem, dehteča po prestani vodi in močvirni zemlji. Pozno jesensko nebo je na zahodu bakrenordeče žarelo in v ozadju barja se je vlekla veriga zagonetnih holmov z očetom Krimom, Mokrcem in Kureščkom. Med Krimom in Mokrcem pa je potegnjena globoka divja brazda — Iška, iz katere bi lahko pripovedovali naši fantje o junaštvih, o trpljenju in mukah, preden so zlomili okupatorju oholi tilnik. Vsa silhueta je bila zavita v tajinstveno barvo, katero sem pravilno označil za krimsko-modro tenčico. V osrčje te silhuete je vodila naša pot. Snega še ni bilo, vendar se je v slani zgodaj zjutraj videl sled divjadi, ki je križala svet. Pri pogonu sem imel dokaj dobro stojišče. Z lahkoto sem razbral, da tod mimo hodi raznolika divjad. Dosti se je govorilo o jelenih. Od domačinov sem slišal razne — imenujem jih pravilno — bajke. Seveda so napravile te lovske bajke name globlji vtis. Vse sem zavil v pravljično odejo in sklepal iz vsega pripovedovanja, ki se je vrtelo okoli jelenov, da tudi domačini še niso videli jelena, vsaj od blizu ne. Le domnevali so, da mora biti v gozdovih neka velika divjad, podobna domačemu govedu, ki ima dolge, z parožki oboroženе roge. Ko se zvečeri, izstopa to strašilo na plan, v njive, najraje tja, kjer raste pesa ali repa. Posledice takega obiska so se videle drugo jutro. Izruvana in ogrizena repa je ležala križem po polju. Še več kot požrtega je bilo pomandranega pridelka. In v jeseni, ko je bil čas za polšjo lov, ko so polharji kurili na robu hoste, preštevali in ogledovali plen — tolste polhe — ob pripovedovanju strašnih zgodb iz turških časov, je marsikateri očanec še sam utihnil in bolj bistro pogledal v temo, ko je na sosednjem griču zagrmel in zarobantil gozdni strah — jelen. Še veliko bi imel povedati o lepih večerih in nočeh za časa polšje lovi, o pripovedkah ob ognju, o strahovih, mrtvakih, coprnicah in o tistem mrzlem gomazenju po hrbtu, ki se konča pri laseh. Predolgo bi bilo, če bi se v vse take stvari spuščal, toda zame je bilo edinstveno, da sem med preprostim ljudstvom užival vso poezijo in romantiko, ki jo rodi poštena kmečka in samonikla duša. Vse te okolnosti so bile vzrok, da sem vzel jelene na piko in bil trdno odločen, da poskusim vse in vsa pota, ki bi me pripeljala do uspeha, do uplenitve te divjadi, ki jo ni do tistega dne tu pri nas še nihče uplenil. Isto voljo je imel seveda moj tovariš V. in skupno sva ogledovala njive, pota, po katerih je hodila jelenjad, drče po strmih senožetih, ki so jih zapustili parklji jelenov in košut, ko so prihajali v njive na nočno pašo. Ko sva se vračala od pogona, sva se odločila, da ob prvem ščipu počakava ob njivah. Prepričana, da večer ne bo minil brez kake lovske oziroma jelenje epizode, sva si tudi razdelila prostor v obojestransko zadovoljstvo. Resnici na ljubo moramo povedati, da jelena nisva še videla v prosti naravi in težko bi mi bilo popisati, kako sva si vso zadevo predstavljala, namreč kakšen sploh jelen je, kako ga bova ob

njivi čakala, če bi res prišel na njivo, kako in s kom bova streljala in ali se bo videlo toliko, da bi bil strel siguren. Vse polno takih ugank nama je rojilo po glavi in dovolj sva imela opraviti sama s seboj, dokler nisva teh problemov spravila nekako v sklad. Seveda se nama je pa zdelo najbolj čudno in tajinstveno, da bova čakala pri luni, ker do takrat se ni izvajal lov ob luninem svitu. Na to, če je to lovsko pravično ali ne, nisva pomislila. Vedela sva, da za enkrat ni druge poti, ki bi tako gotovo peljala do cilja ko ta, ki sva si jo izbrala. O rukanju tudi nisva vedela dosti, le kar sva poznala iz omenjenih pravljic, na katere pa seveda nisva polagala toliko resnosti, da bi jih vzela za čisto zlato, povrh pa je čas rukanja tisto leto že minil, ker smo bili že v drugi polovici oktobra. Najina najboljša ilustracija bi bila, če povem, da sva bila kakor fantiča, ki gresta prvič po sračja jajca na visok hrast. Že sama misel na ta lov se nama je zdela nadvse imenitna. Luna, polnoč, skovikanje sov in še sto neznanih glasov, pomešanih z bevskom lisic, po vrhovih pa tajinstveno šumenje burje, ki se poigrava z jelkami in starimi bukvami. O prekrasna lovska romantika v naivnih lovskih srcih! Po dolgih duševnih mukah in večnem ugibanju, če bo tisti večer jasno nebo, ko bo čas odhoda, sva vendar dočakala tisto soboto 31. okto-

bra 1925, povrh pa še polno luno. Do polnoči 31. oktobra sva imela čas izvajati lov na jelena, takrat je bil s 1. novembrom že v lovopustu.

Strašansko pust dan je bil tisti 31. oktober. Debela gosta megla je ležala nad mestom, da je bilo ves dan kar težko hoditi po ulicah. Nisva vedela, kaj naj storiva. Če je taka megla tudi v višavah, potem je splaval najin up klavrno po vodi. Potekale so ure, ne da bi se vreme količkaj spremenilo. Zadnji čas je že bil, da se odločim, če grem ali ne grem. Cincanja je bilo dovolj, kajti kazalec na uri je zlezel že preko pete. Kar bo pa bo, korajža velja, in že sem bil v lovski obleki. Puška, trocevka, nahrbtnik in kolo je bilo že pripravljeno, kratko slovo od doma in že dirkam k tovarišu, ki je bil v istem neodločnem stanju, kakor sem bil jaz pred nekaj minutami. »Saj sem vedel, da prideš. Če ti ne bi prišel, bi pa jaz prišel pote. Zgoraj ne bo megle, boš videl.« S temi besedami me na pol oblečen veselo pozdravi in si daje ogromno dela z oblačenjem lovskih čevljev. Da bo slika popolna, moram pripomniti, da je bil moj dobri prijatelj orjak 108 kg. Trebuščka ravno ni imel, toda vsa postava je bila masivna, prava slika zdravja in neverjetnega apetita. Mimogrede moram omeniti tudi to, da mi je nekoč, ko ga je napadel premočan apetit, pojedel kar vse moje aspirine. »Eh, kaj se boš nacejal s temile praški,« mirno reče in že je zobal aspirine. Da, da,

tovariši, to ni latinščina, ker očividci te pojedine še žive. Mimogrede je izginilo, če je bila ravno dana priložnost, pol pečenega divjega zajca in pol tucata cmokov, ali pa tako na hitro roko tucat ocvrtih jajc. Dragi moj tovariš v večnih loviščih, oprosti mi, da pripovedujem o tebi take stvari, toda če bi ne bil tak, kakor si bil z vsemi svojimi lastnostmi, bi ne bilo najino lovsko življenje tako pestro, veselo in originalno kakor je bilo. To le mimogrede. Če me bo zdaj prijela pisarska žilica, pa drugič kaj več o vsem tem. Torej po precej zapletenih homatijah se je vendar okomotal, sedel na kolo in srečno sva prišla skozi neverjetno gosto mestno meglo na ižansko ravnilo. Upala sva, da bo tam bolje z meglo, ker je svet odprt — pa sva se zmotila. Najini svetilki na kolesih, čeprav zelo močni, sta prodirali meglo le meter globoko. Ker sva vozila drug za drugim, je padala senca prvega vozača na gosto meglo pred nama ko na bel zid. Groteskne so bile te sence in ogromne, ko da bi se peljala vraga na nočni lov. Težko je bilo voziti in tudi cesta, kakor navadno, je bila posuta z debelim gramozom. Le ob kraju je bil ozek pas brez kamenja, toda ob tem ozkem pasu je bil tudi globok jarek, poln vode. Ker nisva smela več izgubljati časa, je bila dirka kaj nevarna stvar in prav lahko bi se pripetilo, da bi šla namesto jelena lovit morostarske žabe in pit vodo, če bi še kaj boljšega ne bilo, kakor navadno pravijo o pijancih. Srečo sva imela, da sva brez nezgod prišla na Ig, kjer sva tudi deponirala najina prevozna stroja. Najprej sva si pošteno oddahnila in napravila majhen kravji požirek iz ploščate steklenice. Še poldrugo uro je bila dolga najina pot, zato sva se tudi temu primerno oprtala, da jo bova kar najbolje in z lahkoto spravila pod noge. Megla, ta neusmiljena morostarska prikazen, je bila vedno bolj gosta, včasih že tako, da res nisva vedela, če sva še na cesti ali ne. Tiste čase je bila cesta, ki drži pod Mokrc, tudi ožja, kakor pa danes, in je še celo tu in tam po sredini zelenela trava, tako da v resnici ne bi bil nikak čudež, če bi se najin pohod končal kje v lški na kaki stari poseki, namesto v Škriljah ali na Golem.

Moj tovariš je vedno hodil prvi in je bilo tudi prav tako. S svojo širino in močjo je rezal zrak, v pripeki pa je njegova atletska postava dajala včasih tudi zadosti sence za mojo bolj drobno postavo. Tako sem imel nasproti prijatelju vedno kake prikrite udobnosti, kakor tudi to pot, ko se je junaško boril z meglo. Med potjo sva imela dosti časa, da sva se o najini nameravani akciji ponovno dodobra pomenila, posebno kam in h kateri njivi bo šel kdo čakat. Najlepša sloga je vladala med nama in vlogi sta bili prijateljsko razdeljeni v obojestransko zadovoljnost in z največjim upanjem na uspeh. Tovariš pred menoj se je od rose svetil, ko da bi bil posrebren. Luna je imela tudi v megli učinek. Postal sem pozoren na to roso po tovariševih ramenih in hrbtu. Kmalu je ves žarel, kakor da bi fosforesciral. In glej vraga, za strmim ovinkom zapiha ostra burja. Megla se je začela cefrati

in se valiti v debelih širokih plahtah po strmem bregu navzdol. »Luna, glej luno, je že jasno, Jankec, mejduš, kako lepo je postalo!« vzklikne V., me objame, da so mi kar kosti zaškripale in moja ropotija v nahrbtniku. Po poti sva kar zaplesala, in če bi naju kdo opazoval in bi ne vedel, kako je v takem primeru z lovci, bi prav gotovo dvomil, da sva pri zdravi pameti, ali bi se nama pa umaknil, ker bi mislil, da imava opraviti s ponočnimi jahalkami na metlah. Res, megla v višini kakih pet sto metrov tik pod vasjo je izginila in na mah sva stala nad meglenim morjem, obžarjenim od srebrnih žarkov polne lune, ki je naju debelo gledala raz čisto nebo. Še tisto malo utrujenosti, ki sva jo občutila v gosti megli, je zginilo in lahkih nog, neizmerno vedrega srca in s koši upanja sva se ustavila pred lovčevimi vrati. Kakšen je bil pozdrav in sprejem, si lahko vsak misli, kdor je imel opraviti v takih primerih z lovci, nabasanimi z najbolj nevarnim smodnikom — lovsko strastjo. Ker sva bila dva, je naju čakal pri gornjem lovcu tudi drugi lovec, tako da bi imela vsak svojega spremljevalca. Pametna domisel. Dobro je in tudi kratkočasneje, če čakaš v dvoje. Tudi štiri oči vidijo več kakor pa samo dvoje, posebno po morebitnem strelu. Hitro vrževa raz sebe od potu premočeno srajco, se nekoliko okrepčava, se dobro pripraviva za nočno čakanje in kmalu se tovariš poslovi. S spodnjim lovcem sta šla čakat v kaj ugoden kraj. Sredi gmajne ob debeli hosti je široka dolina, kjer je bilo mnogo njiv z repo. Po sledovih je bilo sklepati, da ne mine večer brez jelenjega obiska. Sam sem bil pa namenjen z zgornjim lovcem čez hrib pod Mokrc k edini njivi, ki je bila takrat tam še polna debele repe. Tudi ta njiva je bila vsa pomendrana od jelenjadi. To sva že pred časom ugotovila. Moje nameravano čakališče je bilo oddaljeno od tovariševega kakšna dva kilometra in z lahkoto si prišel k njemu po dolini navzdol po precej strmih senožetih in delno po hosti. Preden sva se ločila, je bilo dogovorjeno, da streljava samo jelena, volka, divjo svinjo in medveda. Če bi morebiti kdo od naju streljal na to divjad, naj z vriskom naznani, da jo tudi res ima. V tem primeru pridem jaz dol oziroma tovariš k meni. Umeven je bil tak domenek, ker prijatelja sva si bila tudi pri uživanju veselja lovskega blagra. Veselje v dvoje je dvakratno veselje. Ko se je prijatelj poslovil, sem jaz še pripravljal trocevko. Nisem vedel, s kakšno kroglo naj bi streljal, če bi me lovska sreča pogledala skozi veliko okno. Takrat še nisem imel daljnogleda na puški, brez njega pa bi bil strel iz risanice kaj negotov, ker se je puškina cev v luninem svitu tako svetila, da nisem videl muhe. Odločil sem se za kroglo »idealko«. Takrat je bil strel s to kroglo iz nerisane cevi na parkljasto divjad dovoljen. Saj drugega mi ni končno preostajalo. Dobro pokrij in stisni! Učinek te krogle je do kakih 30 metrov odličen. Taka navodila sem dobil od starejših izvedenih lovcev, ki sem jih nameraval ubogati. Ne vem, kako bi prenesel zgrešen ali slab strel. V obeh primerih bi bila v občutkih z jelenom enaka. Do smrti bi me grizlo. Dobro, idealka. Vzamem kratek volnen zimski plašč, vržem trocevko čez rame, lovec, moj spremljevalec, pa še odejo. Bil je mnenja, da bo prišla še preklemansko prav, ker sedeti bova morala na zemlji in padla bo slana. Tiho zavijeva okoli hiše in za vasjo pod gričem v srebrno noč. Tako sva hodila nekaj minut. In vrag je imel svoje prste vmes. Vsa trda obstaneva. Za nama pridirka lovčeva psička, izvrstna za gonjo na zajce in lisice, kar sva tudi kmalu slišala. Pred nama čez pot skoči zajec na spodnje polje. Pika pa za njim z veselim vik, vik, vik. Vsi hudiči, konec je poezije in konec vsega, kar sem pričakoval to noč. Pes bo prišel po sledu za lovcem na polje, tja, kjer bova čakala jelena. Da bi skakal

pes po polju in morebiti gonil še kakega zajca, to res ne bi vzdržal še tako udomačen jelen in bi se prav gotovo zahvalil za tako pogrnjeno mizo. Lovec, trezen možak, ki mu polje po žilah prava lovska kri, se hitro odloči. Vrže mi odejo čez ramo. »Sami pojdite, boste že našli pravo njivo, tisto, za katero sva se oni dan odločila. Psa bom že na kak način spravil domov.« Kratko mi reče teh nekaj besed, se obrne in utone med poljem v mesečini. Bilo mi je, ko da bi se usedel v mrzlo vodo. No, če bo iz tega to noč kaj, si mislim, potem mi mora Diana biti botra.

Pot čez grič po hosti mi je bila znana. Nisem si delal dosti preglavic. Stisnem odejo pod pazduho in jo mahnem cilju naproti. Noč ima svojo moč, pravi pregovor. Res je to in res je bilo tudi, da sem zablodil na nepravo pot. Hoste ni hotelo biti konec in vse je v mesečini bilo drugače kakor pri dnevu. Ker sem bil toplo oblečen, sem bil kmalu ves v znoju in polaščati se me je začel obup. Nisem mogel najti njive. Odejo vlečem za seboj in sem se najbrž zdel kakor toreto, kadar gre bike nasajat na bridki meč. Pot mi lije po čelu in spehan sedem ob neki jasi, da bi si malo oddahnil. Glej spaka zacopranega, vsepovsod iščem pravo njivo, je ne najdem, njiva pa leži pred menoj! Njiva leži na odprtem terenu, dolga kakšnih štirideset, široka pa kakšnih dvajset metrov. Vse naokoli so senožeti s tipičnimi kraškimi zajedami in ki se na jugu vzpenjajo s kotanjami strmo do Mokrca. Na eni strani, nekako na polovici in tik njive zapazim majhno brezico, visoko približno poldrugi meter. Samo to drevesce je bilo v bližini njive, katero bi mi dalo skromen zaklon. Kaj sem hotel; ker ni boljšega, sem se moral odločiti za to brezico. Tovariši, po pravici rečeno, če bi bil jaz jelen, bi nikdar ne prišel k takemu kupu, kakor sem bil jaz pod tisto majhno redko brezo. Povrh sem pa sedel še malo niže, kakor je bila njiva. Po eni strani je bilo moje čakališče skrajno neugodno, dobro pa zato, ker je luna svetila poševno od leve na puškino cev. Poglavitno je pa bilo, da je burja vlekla meni ravno v obraz, tako da bi me jelen, če bi prišel z Mokrca po senožetih, na noben način ne dobil v nos. Zato sem bil miren in trdno prepričan, da bo tudi od ondod prišel, če sploh misli priti. Lovec je imel prav, da je vzel odejo, in še kako prav. Lepo si posteljem, da sem kar na mehkem sedel in še dokaj udobno. Svojo lovsko usodo sem predal botri Diani. Daleč nekje je bila ura devet. Senožeti so postajale bele od slane in neprestano je vlekla rahla, toda mrzla burja. Pogled je bil čist in videlo se je dobro. Tudi po puški se je dokaj dobro videlo. Sem in tja, ko ni bilo nič sumljivega slišati ali videti, sem napravil nekaj vaj s puško. Bil sem zadovoljen z vsem: z luno, burjo, svetlobo in sam s seboj. Le mraz me je začel spreletavati, kar pa ni čuda, ko sem bil od tega nesrečnega iskanja njive pošteno razgret. Za griči nekje so peli fantje in tudi oddaljeno brlizganje lokomotive je tu in tam prinašala sapa. Za Mokrcem je bavkala srnjad. Počasi izvlečem uro in ugotovim, da je že deseta ura minila. Nad menoj šušti uveli brezov listič. To mi ni bilo po volji, ker me je motil. Odtrgam ga, da bo mir. Na njivi se v mesečini leskečejo od slane narahlo pobeljeni široki in kosmati repni listi. Po zreli repi diši...

Daleč v rebri Mokrca poči suha veja. V jasni mirni noči se vsak še tako neznaten šum sliši kaj daleč. Zopet se zlomi veja in tedaj sem postal pozoren. Srnjad bavka. V sencih mi bije. Veje se ne lomijo v hosti same od sebe, si rečem. Srepo zrem po senožetih navzgor, do roba poraslega Mokrca. V bledi mesečini ne zapazim ničesar. Težko mi je najti prave besede, težko jih je postaviti tako, da bi bralec iz vsega opisa dojel le drobec

tistega mojega posebnega neizrekljivega občutja ob šumotu, ki ga je ujelo moje ostro uho. Zamolkli, težki skoki, škripajoča trava. Buljim v mesečino in ni mi bilo mogoče kar koli zapaziti. Krčevito držim puško in če bi bila puška živo bitje, bi jo najmanj zadavil. Kakor strah iz mesečine se nenadoma pojavi velikanska senca. Prvi hip se mi je zdelo, da je senca podobna ljubljanskemu izvoščku v megli. Senca se hitro pomika naravnost proti meni in že vidim tudi roge. Tri sto vragov, jelen je! V meni kipi, tolče, razgraja, srce pa kuje v grlu, sencih in povsod po vsem telesu. Še nekaj skokov in tik mene bo. Ali je zver, ali me bo nataknil na roge, mi pade ko blisk v glavo in ni dosti manjkalo, da nisem zavpil. Občutek sem imel, da moram nekaj storiti. Bežati bi ne mogel, ker sem imel od dolgega nepremičnega sedenja premrle noge. Vsega tega mi ni bilo na srečo treba storiti, ker je jelen za dih izginil za rahlo vzpetino ob njivi, katera ni bila vidna v mesečini. Kakor bi iz tal zrasel, se pokaže nekaj levo pred menoj na njivi, le kakih petnajst metrov oddaljen. Cmoka, sopiha, žveči, kruli, skratka, od njega prihajajo lase ježeči glasovi. Tresem se in merim, merim. Pa kam naj streljam, ko stoji

obrnjen z velikanskim rogovjem naravnost proti meni. Obupen položaj. Roke ne vzdrže več, ker trocevka je le težka, pretežka posebno v taki neusmiljeni situaciji. Kar bo pa bo, si rečem in naglo potegnem podvito nogo tako, da nanjo oprem laket. Kamen ko svet težak se mi odvali od srca. Strahopetec, izdajalec, trepetajoča reva, se zmerjam, pomeri in stisni, kar med roge mu spusti tisto idealko, pa bo. Moj dobri duh ali morebiti roka Diane mi ni dopustila storiti kaj takega. Umirim se, ker je samoukor le pomagal. Mirno čakam, da mi bo jelen, ko bo pograbil repo, le pokazal svoj široki vrat. In res, za trenutek povesi glavo z ogromnim rogovjem, seže vstran po repi in razgali vrat in del pleč. Stisnem... Tiho noč prekolje tresk in v dolgih valovih bobni odmev. Le kakih deset korakov pred menoj zahrope jelen, klecne in se zvali po njivi kakor ogromen sod. Trenutek počakam, s prstom na drugem sprožilu, kaj bo. Nič se ni zgodilo. Počasi vstanem, še vedno pripravljen na strel, in se bližam ogromni temni gmoti, ki negibno leži na polju v repi. Nisem mogel verjeti svojem očem. Kaj takega še živ dan nisem videl. Ali je mogoče, da skrivajo naše hoste tako ogromno živad?

Saj je še večji ko konj. Potipam ga in prepričan sem bil, da v tem bitju ni več življenja. Moj je in ti, božanska Diana, vodnica moje roke, puške in krogle, sprejmi od ponižnega lovca neizmerno zahvalo. Z baterijo posvetim in iščem po vratu jelena vdor krogle. Ne morem ga najti. Začutim gorko mokroto v čevlju. Iz rane na vratu, ki je bila obrnjena proti zemlji, je v curku tekla kri, seveda v moj čevelj. Dobra markacija. Krogla je vstopila na vratu ob levem pleču, pretrgala žilo odvodnico, si napravila pot med pleči, zdrobila hrbtenico, se razletela na kose in drobci so raztrgali srce in pljuča. Ni čuda, da je jelen, čeprav orjak, obležal v ognju. Šele sedaj so se napeti živci sprostili in reakcija se je pokazala v tem, da sem postajal kar nekam mehak in s tresočo roko sem si prižigal cigareto. Spomnim se dogovora s prijateljem. Torej strel sem oddal in kakor vidim, tudi jelen leži; treba mu je dati znak z vriskom. Še danes se moram iz vsega srca smejati, ko se spomnim na ta vrisk zmage. Pogledal sem v luno, potegnil sapo v pljuča, da bo glas zares močan in prepričevalen, da je plen moj. A to ni bil vrisk. Izdavil sem glasove ko Tarzan, kadar je kaki zverini obrnil glavo, ali pa da me sam Tarzan davi in mi trese pregrešno dušo iz telesa. Daleč tam pod senožeti začujem odgovor. »Hop, hooop.« Tovariš me je čul in kmalu bo tu. Sedem na lavoriko in si prižigam in vlečem cigareto za cigareto. Ves današnji dogodek premlevam in tehtam od vseh strani. Sem li kaj napačnega storil, sem se s čim pregrešil proti lovski pravičnosti, je li bilo kaj nečastnega, pravega lovca nevrednega? Kako je s tovarišem, ki je čakal na spodnjih njivah, je bilo morebiti proti lovskim običajem kaj napak? Nič nisem našel, kar bi hotel prikriti pred lovsko vestjo ali pred tovarišem. Ta zavest mi je vso radost ob tako kapitalnem in prvem takem plenu podesetorila. Neizrekljivo lepo mi je bilo pri duši. »Hop, hooop, ali ga imaš?« začujem na senožetih pod seboj. Imam ga, V., le stopi, ga boš videl, kakšen je, velik ko konj, mu vpijem nasproti. Res, kmalu slišim močno sopihanje, tovariš je dihal ko kovaški meh, pa ni čuda, saj je moral 100 kg lastne teže v brzem tempu spravljati po strmih senožetih navzgor. Kmalu sta bila oba pri meni in sta zagledala jelena kot ogromno gmoto, ki je mirno z lovcem ležala pri njivi. Razločno se je silhueta trupa z rogovjem odražala od svetlega neba. »Ti srečni človek, Jankec, da si ga, ti duša srečna, daj, da te objamem in čestitam tisočkrat!« Objame me, privzdigne, ko da bi bil iz cunj, in me nekolikokrat zavrti v krogu. Tak je bil pozdrav prijatelja. Še danes sem srečen pri spominu ne le na jelena, temveč tudi na te, iz vsega srca, pravega lovskega in nesebičnega srca mojega prijatelja, izražene čestitke in veselje. Tudi lovec ni z besedami stal ob strani. Občudoval je jelena in kar žvižgal skozi nos. Njegova žuljava roka stisne mojo. Želel mi je še nadaljnji lovski blagor in zdravje, da bi še mnogo let srečno in zdravo skupaj lovili in da bi še mnogo takih orjakov podrl...

Ker je bil jelen resnično mrtev in zato ni mogel sam iti v Ljubljano v mesnico, smo morali misliti na transport. Navzoči lovec je prevzel takoj pobudo in ni minila ura, ko je bil pri nas tudi že lovec, ki se je zaradi psa moral vrniti Kmalu priropoče voz in cela četa fantov. Fantje, zapomnite si, kaj vam povem, jim rečem, potegnem iz žepa uro in jo pokažem. Poglejte dobro, da še ni polnoč. Potrdili so. Če bo kdo trdil, da sem jelena uplenil po polnoči, da boste vsi vedeli, kje je resnica. Treba je bilo take previdnosti zaradi lovske zavisti, ki tako rada poganja med lovskimi bratci. Da je bila moja previdnost na mestu, se je pozneje pokazalo in potrdil pregovor, da je previdnost mati modrosti. Pa pustimo neljube spomine in pojdimo k na-

kladanju. Preden smo jelena pravilno zagvozdili na nekako majhnem vozu, nam je dvakrat zdrknil na nasprotno plat in povrh še polomil stranice. Pa kaj bi ne, saj ga je bilo več ko preveč za tisti voz. Jelen je bil daljši kakor konj, ki ga je vlekel po kameniti poti v vas. Ko smo ga privlekli k lovčevi hiši, nas je sprejela že cela tropa vaščanov, ki se niso mogli načuditi tej čudni rogati pošasti, o kateri so že toliko govorili in jo vpletali v različne pripovedke. Tudi v sosednje vasi je še iste noči dospel glas, da je nek Ljubljančan ustrelil velikanskega jelena, ki ga imajo sedaj tam in tam. Možaki so oblekli kamižole, mame pa na brzo roko vrhnja krila in hajdi na Golo gledat uplenjeno zverino. Vso noč je bilo vrvenje okrog jelena. Le otroci so se ga ogibali, meneč, da je hudič, ker je imel tako velike roge. Pri vsem tem veselju je bila pa vendar smola, ker po vsej vasi ni bilo dobiti vina ali žganja, niti nisem mogel pogostiti fantov, ki so pomagali nakladati jelena. Po dolgem iskanju je vendar nekdo iztaknil večjo količino nekakega špirita, da smo mogli vsaj z alkoholom zaliti in krstiti ta znameniti dogodek, ki nam ni pustil niti do pravega počitka.

Mrzlo in jasno jutro se je zasvitalo. Dogodek minulega večera, prešeren in neminljiv zame — lovca, je utonil v preteklost in mi pustil za sedanjost in prihodnost nepozaben lovski spomin in svetel spomin na vernega lovskega tovariša, ki se je že pred mnogimi leti napotil v večna lovišča . . .

Ruševka na gnezdu

H. Löns, Mein grünes Buch

P. A.

Kinološki pomenki o dednosti zasnov in lastnosti

(Konec)

Dednost duševnih lastnosti in zasnov pri psu ni v toliki meri zanimala raziskovalcev in biologov, da bi jo postavili kot poseben predmet svojih raziskovanj.

Ta stvarnost, ki ne preseneča onih, ki se posebno bavijo s psoslovjem in psorejo, izvira iz dveh preprostih vzrokov, od katerih je eden gospodarske, drugi pa tehnične narave. Prvega, gospodarskega, je pripisati potrebi, da se študij in poskusi predvsem bavijo z živalmi, ki so potrebam človeka najbliže. Odreja psa ni bila nikoli predmet gospodarskega izkoriščanja, ker so najznamenitejši psogojci bili vedno le amaterji in niso psoreje izvrševali kot poseben poklic.

Drugi, tehnični vzrok leži v težavah, na katere nalete raziskovalci živalstva in biologi pri študiju duševnih lastnosti psa in dednosti teh.

Pes nima možnosti, da bi svoje občutke tako izražal kakor človek, s kretnjami ali besedami, na drugi strani pa človek ni vedno sposoben, da bi z zaželeno lahkoto dojel vsako izražanje psa.

Človek, ki hoče spoznati lastnosti psa, hkrati pa tudi obliko podedovanja te, mora s psom živeti v stalnem kontaktu in ga porabljati v službi, za katero je sposoben; toda to je le redkokdaj in redko komu omogočeno.

Duševne lastnosti psa moramo deliti v dve skupini, in sicer v naravne, prirojene in v priučene. Naravne lastnosti so one, ki jih ima neko bitje že po svoji naravi in jih je zmožno izpopolniti, pridobljene pa so one, ki jih je človek ustvaril in utrdil.

Niti prve in tudi druge se ne podedujejo po nekem odrejenem pravilu. Poleg tega pa ravno te lastnosti kažejo v svojem izražanju toliko odtenkov, da je odreditev njihovega razvoja zelo težavna.

K lastnostim prve skupine spada značaj, ki se, kakor izkustva dokazujejo, podeduje z neko stalnostjo. Značaj je ali dober ali slab. Večinoma prevlada dober značaj. Če pa prevlada slab značaj tudi samo pri enem od staršev, potem postane dednost lahko usodna za mladiče, ker se slab značaj zelo rad podeduje.

Druga lastnost, ki jo lahko postavimo poleg značaja, je temperament. Temperament se ne deduje tako redno kakor značaj, posebno v pogledu živčnega naklona. Psi z močnim živčnim naklonom so redki in lahko je ugotoviti, da večina psov podeduje le povprečen, srednji živčni naklon.

Prehajamo na lastnost, ki ljubitelje vseh pasjih pasem najbolj zanima, in to je inteligenca.

Medtem ko pri človeku razlikujemo različne oblike inteligence, ugotovimo pri psu inteligenco samo v toliko, v kolikor se ona izraža v njegovem odnosu do človeka, to je, razume človekove želje in povelja in kako izvrši kako delo iz lastnega nagiba in nagonsko.

Inteligenco marsikdo živali odreka in jo prizna samo človeku. Psu seveda ni dano, da bi se bavil z matematiko ali drugimi znanostmi in da bi zaključke svojih dognanj prenesel na svoje potomce. Ne more pa se psu odreči neko relativno razumevanje pri izvrševanju razumnih dejanj, to je

takih, ki so plod lastnih izkustev. Take sposobnosti in navade so dedne in potomcem prirojene. Na primer: Ptičar išče divjad načrtno po njivah. Edino on stoji, kadar pride dah divjadi do sluznic njegovega nosu. Brak pa nasprotno išče divjad brez metode, toda ko je prišel na sled, ga izdela do največje natančnosti, da bi prišel do istega cilja, do divjadi.

Ptičar obstane pred divjadjo, brak pa se vrže na njo in jo zgrabi ali požene, če je hitreje spoznala položaj kakor on.

Trdijo, da je pes najinteligentnejša žival in pogrešno bi bilo, če bi tega ne priznali. Človek ga je med neštetimi drugimi bitji naše premičnice izbral in ga naredil za svojega tovariša, to pa zaradi tega, ker je spoznal, da ima edinole pes vse lastnosti, ki so za to potrebne. Ne moremo torej trditi, da je inteligenca psa v glavnem posledica njegovega tisočletnega sožitja s človekom, da bi tako rekoč nastala pod vplivom vzgoje in okolja.

Zato inteligenca psa kljub njenemu izpopolnjevanju pod vplivom vzgoje in okolja ni prekoračila meje, katero ji je narava odredila, in ker tudi ne kaže tendence, da bi se razvijala v obratni smeri, jo je treba smatrati s stališča dednosti kot najvažnejšo.

Kar se tiče pridobljenih lastnosti, je dokazano in je lahko ugotoviti, da se redno podedujejo. Če pa se kake pridobljene lastnosti tudi neposredno ne podedujejo, je vendar podedovalna sprejemljivost zanje. To je posebno izrazito pri ovčarjih, bernardincih itd. Znani so ovčarji, ki vodijo in nadzorjujejo čredo v svojem petem ali šestem mesecu ravno tako zanesljivo kakor star pes, čeprav nimajo druge vzgoje ko samo zgled svojih staršev.

Ptičarji, katerih predniki so skozi generacije bili podvrženi strogi in sistematični dresuri, reagirajo že v nežni mladosti izredno naglo, tako rekoč mehanično. Toda pri takih živalih se je ugotovilo neko pomanjkanje inteligence.

Dresura teži za tem, da ohromi samostojno voljo, da izključi delovanje možganov. In to gre prav gotovo na račun naravne, prirojene inteligence.

Ing. Clet Guerra, Monte Carlo, pripisuje ves kompleks dednosti molekularni usmeritvi onih živčnih centrov, ki se pri dresuri in zaradi dresure posebno razvijajo. Iz tega pa sledi, da lastnosti, ki se posebno in stalno privzgajajo, postanejo stalne in se tudi podedujejo. To pa je vsekakor razveseljiva ugotovitev, ki bo psogojce pri njihovih naporih za izpopolnjevanje pasem ohrabrila.

Dednost duševnih lastnosti psa lahko zasledujemo tako, kakor tudi pri drugih živalih, kadar jih navajamo na nevajene novosti, na primer na motorna vozila, na tramvaj itd., in pa, kadar obračamo njihovo pozornost na nevarnosti za zdravje ali življenje. Konj se že v dveh, treh generacijah odvadi strahu pred ropotom motornih vozil, tramvaja, vlaka itd.

Danes pes in tudi perutnina reagira na hupanje avtomobila čisto drugače kakor njihovi predniki pred nekaj generacijami. Tudi pri divjadi je ta dedno prenosljiva prilagoditev ugotovljena.

Češki prirodoslovni list »Priroda« omenja psa, ki se je naučil odpirati vrata tako, da je najprej kljuko pritisnil in nato vrata k sebi potegnil. Sin tega psa je to spretnost podedoval in ko so pod kljuko zabili žebelj, se je po kratkih poskusih naučil odpirati drugo krilo vrat. V tem primeru se torej vidi stopnjevanje podedovane lastnosti.

Neka gospa je imela mačko, ki jo je vsak dan na njenem sprehodu koščck poti spremljala in potem pol kilometra od hiše ob nekem grmovju čakala na njeno vrnitev. Isto navado so imeli pozneje tudi mladiči te mačke.

Taki primeri dokazujejo dednost duševnih lastnosti. Za dednim prenosom lastnosti se do neke meje lahko vzrejno, načrtno stremi, da bi se vplivalo na telesni in duševni razvoj, seveda le, če je zato podana primerna podlaga.

Pri vzreji psov, kjer se vedno računa z nekimi duševnimi lastnostmi, je nevarnost velika, da se duševne lastnosti sprevržejo, če ne obrnemo največje pozornosti na izbiro vzrejnega materiala ali pa, če parimo le po zunanjosti.

V takem primeru bi vzredili lepe idiote brez vsake koristne vrednosti in, kar je še huje, pokvarili bi vzrejo bodočih generacij. Nasprotno pa je mogoče z ustrezajočim vplivanjem na duševnost plemenjaka doseči stopnjevanje podedovanih lastnosti in tako postopoma vezati te podčrtane sposobnosti s klicno gmoto.

V prenesenem smislu se pri vzreji psov lahko govori o favorizaciji pred nosti na račun napak.

Glavne napake psa, ki ga kvalificirajo kot manjvrednega, nevarnega ali celo popolnoma brez vrednosti, so: podkupljivost, nepazljivost, neposlušnost, nezvestoba, prevelika razburljivost, pretiran spolni nagon, jezljivost, pretepaštvo, brezobzirna lakomnost, plašljivost, lenost, strahopetnost itd.

Nasprotje teh napak so čednosti.

Dejavnost psorejca zahteva v tem oziru mnogo zanimanja, razumevanja, da, tudi nadarjenosti, spretnosti in predvsem vztrajnosti.

Ker pa ni mogoče pričakovati, da bi povprečni psorejec imel vse te lastnosti, mora vsaj imeti možnost, da svoje obzorje v okviru kinološke organizacije razširi in obogati. V odločilnih organizacijah bi se morale v ta namen ustanoviti posebne komisije, v katerih naj bi bili člani strokovnjaki. Te komisije naj bi se bavile z raziskovanjem psihološke strani psa in bi potem v vsakem posameznem primeru dajale zahtevane informacije in nasvete. V nekaterih kinoloških organizacijah velikih narodov obstoje take komisije, ki se bavijo s psihoanalitičnimi principi, posebno v kolikor se tičejo praktičnih, bim bolj preprostih metod za presojanje duševnih lastnosti psa.

Vsekakor pa je dednost duševnih lastnosti tesno povezana z dednostjo telesnih lastnosti in zato je važno, da rejec na to okolnost ne pozabi. Tako je na primer dednost vida in sluha v večini primerov med seboj povezana in odvisna od drugih nenormalnih pojavov organizma. Znano je, da so limfatični psi in teh je več kakor mislimo, naklonjeni vnetju roženice, padavici, da radi obole na očesni mreni itd. Take bolezni se pojavijo, če so podedovane, pogosto že v mladosti. Sluh je verjetno povezan s kožno tvorbo barvil. Znani so tudi primeri, da je pes oglušil, ker je bil vsaj deloma beličen. Med beličniki je precej gluhih psov, ni pa med njimi takih, ki bi ne imeli dobrega voha.

Pes razpolaga z neko mero inteligence, spomina in domišljije. Potrebno pa je ugotoviti, kakor smo že prej rekli, da je merilo za ocenjevanje inteligence človeka popolnoma drugačno ko za psa.

Če gre samo za to, da se izboljšajo duševne lastnosti neke odrejene pasme z izbiro, potem je naloga rejca omejena na to, da izbira iz generacije v generacijo one živali, ki se po svoji stalnosti in zunanjih znakih najbolj približujejo idealu dotične pasme.

Ko smo na tak način z vzrejo dosegli najvišjo stopnjo telesne popolnosti, nam pes, katerega smo izbrali za pleme, še vedno ne pokaže svoje naravne sposobnosti. Kako bomo torej iz oblike glave, nosu ali uhljev spo-

znali, v koliko izbrana plemenska žival odgovarja našim zahtevam v pogledu inteligence, voha, sluha in vida?

Študij drže, kretenj, temperamenta nam sicer pomaga vsaj delno odkriti, na podlagi telesnih odlik, duševno kakovost dotične živali. Sodobni psihologi razlikujejo pri osebnosti značaj, čud in temperament. Temperament pa je izraz organizma.

Prav za prav so podedovane lastnosti neke pasje pasme rezultat dresure ali vzgoje dolge vrste prednikov. Tako imamo pse, ki so navajeni napasti človeka, druge zopet, ki z lajanjem zasledujejo divjad, in take, ki vodijo črede, jih nadzorujejo in čuvajo.

Atavizem je v domačih živalih sprožil posebnosti, iz katerih so se v teku generacij razvile pasme. In atavizem je ona sila, katera skozi neko vrsto generacij ohrani temperament in značaj teh ras.

Večina vrednostnih meril opisuje temperament in značaj one pasme, za katero je to merilo bilo izdelano, kakor na primer za terijerja, dogo, volčjaka, braka, ptičarja, jazbečarja. Morda pa opis tempermenta značaja ni vedno pravilen:

Volčjak ali ovčarski pes naj nam služi kot konkreten primer. Merilo vrednosti je bilo zanj izdelano takrat, ko je ovčarski pes živel pri čredah, od katerih pa se danes vedno bolj oddaljuje. To oddaljevanje je krivo, da se ta pes vedno bolj preoblikuje v policijskega psa. Ovčar, tako ugotavlja pravilo, mora biti buden, pozoren in neutrudljiv. Prej je ovčarski pes po ves dan skakal okrog zaupanih mu živali in ni nehal obkrožati čredo, tudi če je mirno stala, prežvekovala ali počivala. Njegov temperament je bil večje vrednosti, njegove zmožnosti večje ko zmožnosti policijskega psa in njegov značaj bolj izrazit glede na njegovo udejstvovanje.

Danes nam sledi ovčarski pes k nogi, kakor to dresura od njega zahteva, in naprej gre le tedaj, če to zahtevamo z nekim namenom. Naravno je, da sodobni volčjak ali ovčarski pes nima stalnega telesnega in duševnega treninga in tudi ne možnosti razvijanja samostojnega mišljenja in preudarka.

Neizogibno je torej, da se žival neprenehoma vadi v ustreznih funkcijah. Pri domačih živalih je znatna razlika med resnično instinktivnimi in naravnimi lastnostmi, katere so svojstvene celi zvrsti, in pa med priučenimi in podedovanimi, ki so obenem karakteristične za dotično pasmo. Prve so stalne, nespremenljive, druge pa zmožne izboljšanja.

Lov nam nudi v tem pogledu najbolj prepričljive dokaze, in sicer: Divjad sledi pri svoji obrambi zgolj svojemu nagonu, medtem ko so sredstva napadajočega psa zaradi njegove vzgoje v precejšnji meri razvita. Toda tudi pri eni in isti pasmi podedovana spretnost psa ni vedno enaka. Stalno se spreminja v obliki in sili in ta sprememba je odvisna od starosti psa, njegove skušenosti, od krajevnih razmer, od vrste divjadi, od navad in temperamenta lovca in končno od pogojev, pod katerimi pes lovi. Vse to se dogaja in razvija naravno, brez vsake vzgoje in enostavno kot posledica intelektualnega dela psa, ki priučene napadalne zmožnosti modificira in dalje razvija.

Nagon ne pozna preudarka in osebne pobude, ki jih vzbuja šele vzgoja. Tako bi se dale raztolmačiti številne razlike pri pasmah. Jeleni istega revirja imajo približno iste navade, podoben način obrambe, medtem ko ima pes iz istega legla poleg specifičnih lastnosti svoje pasme še svoje posebne, njemu svojstvene lastnosti. Narava psa se tudi pri najstrožji vzgoji ne menja. Kar koli tiči v psu dobrega ali slabega, to pride na dan in ne ostane skrito.

Pogosto slišimo, da je pes, ki ga je za svoje namene dresiral lovski tat, odličen. To je razumljivo, ker se je njegov gospodar osredotočil samo nanj in mu dal vse najboljše iz svojih izkustev. Prav gotovo je, da je tak pes boljši od onega, ki je sicer brezhibno, toda le mehanično dresiran. Pri serijski dresuri se premalo polaga na originalnost bitja, njegovo lovsko vrednost in njegove sposobnosti. Dresura mora računati z osebnimi nagnjenji psa in nikakor ne sme biti šablonska ali celo množična.

Pri človeku često zamenjamo priučenost in inteligenco. Isto je pri živalih, ki postanejo zaradi dresure popoln mehanizem, katerega pa nikakor ne smemo vzeti kot merilo, kadar govorimo o duševni dednosti.

Pes reagira na dražljaje vida, sluha in šele na koncu na dražljaje voha. Če mu pa sluh in voh ne povesta nič novega, ostane ravnodušen nasproti vsemu, kar se okrog njega dogaja. To bi nam lahko raztolmačilo, zakaj so psi čuvaji med dežjem, ki vonjave zabriše in nekatere celo izloči, šum pa zaduši, tako malo pozorni in se molče skrivajo v zadnji kot svoje hišice Oni se zavedajo svojega slabega vida in ker jim sluh in voh ne služita v dovoljni meri, zanemarjajo tudi vid, kateri jim kot izključno čutilo ne da realne slike. Pes, ki se trudi, da bi tudi z očmi zaznal, kar je sicer zaznal s pomočjo sluha in voha, je v pravem smislu te besede inteligenten. Pes slabo vidi in celo pes, ki ima najbolj razvit vid, vidi slabše kakor človek.

Normalen pes ni tako kakor človek v stanju, da bi z vidom s popolno gotovostjo prepoznal predmet, ki ga je že prej enkrat videl. Zaostalost vida pa ima za posledico zmote in napake, ki bi izostale, če bi vid podpirala sluh in voh, katera dva čuta sta pri psu več ali manj prav dobro razvita.

Pes ne bi spoznal svojega gospodarja čez cesto, če bi ga iskal samo z očmi. Naj navedem samo en primer: na sprehodu izrabimo trenutek nepozornosti našega psa in se skrijemo za drevo ali grm. Ko nas pes pogreši, teče naglo po poti naprej in nazaj, se naglo ustavi in posluša. Medtem opazi drugo osebo, oddaljeno sto korakov. Brez premišljanja steče tja in se razočaran vrne, ko jo je povohal. Ko se vrne na izhodišče, sliši neki ropot z druge strani in beži tja. Tam se prepriča, da je po prvi zmoti z vidom naredil še drugo s sluhom. Kljub temu, da je pod vtisom druge zmote, bo pes še dalje zaupal svojemu sluhu in nadaljeval s sluhom iskanje gospodarja.

Pri dresuri psa je relativno lahko sistematično razvijati njegov vid, in sicer tako, da izrečena povelja spremljajo odrejene kretnje. S časom se pes privadi na to in pazi na vsak mig svojega gospodarja ter ga izpolni. Pes postane za gotove vizuelne vtise, ki sproste njegovo radost, sprejemljiv: gospodar vzame nagobčnik v roko, kar pomeni, da bo vzel psa s seboj na sprehod. Isto velja, če se gospodar oblači ali če sname puško z obešalnika. Če pa je pes samemu sebi prepuščen, ali pa, če se nahaja v nevajeni okolici, tedaj naredi vtis, kakor da se svojega vida poslužuje le zelo nespretno.

Pozornost psa se ravna po oddaljenosti objekta. Čim bolj je oddaljen objekt, tem manj se zanima zanj. Zato je upravičena domneva, da se pes v splošnem šele z vidom začne zanimati za nek predmet, kadar vid podpirata sluh in voh. Če pa se dotični predmet premika, tedaj prej zbudi pozornost psa, ki se potem hitro bliža tistemu predmetu ali pa reagira tako, kakor je bil pri dresuri navajen.

Psa, ki ima pozoren pogled, ali da se drugače izrazimo, psa inteligentnega pogleda je najlaže vzgajati, ker tak pogled je rezultat brezhibnih ostalih dveh čutil, ki se v očeh zrcalita.

Telesna dednost neha na meji nagona in inteligence, to je, da je edinole nagon pri živalih deden. Po mnenju kinologa Gastona de Waela, inteligenca ali ona sposobnost, ki jo izražamo kot inteligenco, pri živalih ni dedna, ona je odvisna od spomina in od pozornosti, ki podpirata in razvijata vzgojo, katere je pes deležen od strani človeka. Po njegovem mišljenju sposobnost reagiranja na zunanje dražljaje ni dedna, pač pa so dedne lastnosti čutil, njihova ostrost in občutljivost za sprejemanje dražljajev.

Kakovost čutil se po dednosti ohrani tem dlje, čim dlje so bila v službi nagona. Zaradi tega prihaja de Wael do zaključka, da je dednost lastnosti čutil pri psu bolj telesni kakor duševni pojav.

Nagon in nagnjenja, ki posebne pasme prav posebno karakterizirajo predstavljajo neke vrsto opreme, ki se pod vplivom življenjske oblike okolice ali klime spreminja.

Pes, čigar funkcije so v pogledu kretenj, prebave in ostalih življenjskih izrazov normalne, je navadno tudi zanesljiv, uravnovešen, dostojen, vdan in zvest. Psica z normalno funkcijo žlez in posebno jajčnikov je navadno nežna, inteligentna in vztrajno pridna.

Če pa sta pes in psica zdrava in ju pravilno prehranjujemo, potem lahko z gotovostjo pričakujemo, da bodo mladiči tega para pod najboljšimi telesnimi in duševnimi pogoji prišli na svet. Saj pravi pregovor: V zdravem telesu zdrav duh, in v tem je tudi ključ do skrivnosti duševnih lastnosti ene generacije.

Po svojem nagonu hoče pes ugrizniti, napasti, se braniti, toda v stalnem dotiku s človekom, ki je že tisočletja njegov gospodar in zaščitnik, je ta izrazito živalski nagon skoraj popolnoma izginil.

V prirojenem zaupanju kaže pes odkrito svoje veselje ali bol, vdanost in hvaležnost svojemu gospodarju-človeku.

Pri izbiri plemenskih živali je seveda največje važnosti, da se izvrši strogo po rodovniku, ker je sicer nemogoče dobiti primeren material za vzrejo zares dobrih psov. Poleg tega pa je tudi nadvse važno, da se živali, ki kažejo napake, katere so imeli že njihovi starši, brezpogojno izločijo iz odreje. Napake pa, ki niso dedne, se lahko spregledajo.

Glavni namen razstav psov pa ni morda trenutna slava rejca, temveč pregled uspehov pri izpopolnjevanju pasem.

Foto Tinček Mulej

ASP

O golobu-grivarju

Goloba grivarja naskakovati ni tako enostavna zadeva. Samo spreten in gibčen lovec se mu lahko približa na strelno daljavo. Grivarja slišimo že od daleč, težko pa je ugotoviti drevo, katero si je izbral za svojo ljubezensko pesem. To je navadno suha veja stare bukve ali vrh smreke. Grivar ni le prekrasen ptič, temveč tudi izredno hvaležna lovska divjad. Zadnji zlog njegovega blagoglasnega: Gruk! gru-gru-gruu! tri ali bolj redko štirikrat ponovljen, konča z odsekanim: Huk! Če ta izostane, je golobu nekaj sumljivo. Grivar

H. Löns, Mein grünes Buch

gruli približno pol leta. Že marca, ko je črni kos še komaj intoniral svoj melodičen napev, ko je šele začel žvrgoleti kraljiček in žvižgati od jeseni zaostali škorec, se vname vroče srce goloba grivarja. Njegovo gruljenje prijetno poživlja naše gozdove tja do septembra, ko so drugi ptiči že zdavnaj onemeli.

Grivar se drži izbranih dreves, pod katerimi ga lahko čakamo, če nimamo volje, da bi ga naskakovali ali klicali. Včasih se grivar kmalu potem, ko je začel peti, dvigne z glasnim ropotom skoraj navpično v zrak, da po nekaj trenutkih prijadra z razpetimi perutmi nazaj na izbrani vrh ali vejo.

Vsak izkušen lovec-golobar ve, da je laže naskakovati velikega petelina, kakor grulečega grivarja. Pok suhe vejice, šušljaj listja mu je dovolj, da odleti. Neuspeha je pri naskakovanju več ko uspeha. Neredko pokvari že skoraj siguren uspeh golobica, ki je bližajočega lovca prej opazila, kakor njen zaljubljeni kavalir in pri svojem bučnem odletu vzame svojega oboževalca s seboj. Če golob med gruljenjem nenadno utihne, je skoraj gotovo opazil ali slišal nekaj nenavadnega. Seveda se tudi lovec v istem hipu ustavi, ker se sme gibati in premikati, ter goloba z daljnogledom iskati le med gruljenjem, podobno kakor pri petelinu, le da morajo biti stopinje čim tišje in čim bolj prikrite. Grivarja je težko najti v bujnem igličevju ali med vejevjem listavcev in če se sam ne prestavi, ga bomo le redko opazili, kajti njegova barva ga odlično skriva. Zato je v takem primeru najbolje ostati mirno na mestu in čakati, da se ponovno oglasi, sicer odleti, ker je po vznemiritvi še bolj previden.

Velikokrat sem hodil na grivarja, pomladi pa sem streljal samo dva. Rad sem povabil s seboj tovariša, da sva si razdelila vlogi. Medtem ko je eden goloba naskakoval, ga je drugi oponašal. Seveda je bil ta zadaj in dobro skrit. Taka reč se da izvesti samo do neke meje. Včasih grivar brez pravega vzroka nenadno utihne in se ne oglasi pol ure in dlje. Tu ne pomaga drugega, kakor potrpeti in čakati, da se spet oglasi. Streljam le, če goloba razločno vidim in če stoji docela prosto. Veje in vejice odbijajo šibre in oddaljenost je redkokdaj izpod 45 korakov. Grivar je trden, vendar streljamo vedno le s šibrami številka 10, največ 8, zaradi dobrega kritja. Če je grivar dobro zadet, pade z votlim udarcem na tla. Pri padcu mu navadno izpade šop perja, ki zelo rahlo tiči v koži. Če je le ranjen, odleti sicer tudi kakšno pero ali tudi cel oblaček perja, golob pa jo odnese in je navadno izgubljen. Zato je priporočljivo, vestno streljanje ob natančni ocenitvi razdalje z ozirom na zmogljivost puške.

Grivarja ni težko priklicati. Če pristane na klic, slišimo že na daleč kovinski ropot njegovega doleta. S svojega drevesa se najprej dvigne visoko v zrak, tudi do trideset metrov in prileti v jadralnem poletu v bližino kličočega lovca, kjer se spusti na kak razgleden vrh. Tu takoj nadaljuje svoj napev. Če po pristanku molči, ne streljamo, čeprav goloba dobro vidimo, ker je zanesljivo golobica.

Če sta golob in golobica na istem drevesu, sedi samec navadno eno ali dve veji niže. Ko je odpel svojo kitico, jo ona nadaljuje. Njen napev je bolj nežen, zadnja dva »u-u« sta nekoliko hripava, kar je značilno. Medtem ko samica poje, golob izkoristi priložnost in zleti k nji. Kmalu pride do paritve, ki se izvrši na veji dva- do trikrat zaporedoma.

Najboljši dnevni čas za klicanje grivarja je do desete predpoldne in od četrte ure popoldne do mraka. Pogoj je mirno, sončno vreme. Pri nas so redki lovci, ki grivarja lové pomladi. Takrat ga pustimo, naj se plodi in množi. Mladiči hitro godné. V družbi starih že prilete na prva ječmenova strnišča. Mladiče ni težko preslepiti, stari pa so zelo previdni po skušnji. Zanimivo je grivarje opazovati, ko prileté iz gozdov, kjer navadno v bližini rojstnega drevesa nočé. Na strnišča redkokdaj prilete v jati, kvečjemu prileti družinica za družinico. Enkrat, dvakrat zakrožijo nad strniščem kakor letala, ki se spuščajo na letališče, nakar drug za drugim hitro pristanejo na izbranem strnišču, toda ne blizu kop ali ostrvi in tudi ne zraven koruze ali drugih visokih kultur. Morda so od zgoraj opazili prihuljeno lisico ali mačko, obiralko fižola ali lovca. Preden počnó luščiti pozabljen klas ali zobati izpadlo zrnje, še malo oprezajo. Potem hite s polnjenjem golše. Hoja po ostrem strnišču jim očitno ne prija, suha zrna jim gredo v tek. Kljub vsemu pa ne pozabijo na previdnost. Najmanjša motnja,

sumljiva pojava nekje v bližini in že z glasnim ropotom odleté proti gozdu. Grivar prav dobro razloči poljskega delavca od lovca, čeprav ga pes ne spremlja in tudi če puško skriva ob telesu.

Lov na grivarja zahteva od lovca veliko mero opreznosti. Povsod še pod jesen in v jeseni na njivah delajo. Zato je priporočljiv strel v vis, torej takrat, ko je golob dosegel vsaj deset metrov višine. S tem se izognemo nevšečnim poškodbam nezaželenih ciljev. Najlaže bomo seveda uplenili mladiča, ki še nima izkustev in ki ravno tak da odlično pečenko.

Grivarji se ne pojavljajo vsako leto na istem mestu. Tam, kjer jih je lani bila velika jata, jih morda letos sploh ni, dočim se v drugih predelih pojavijo v celih oblakih.

Ko pritisne po jesenskem deževju mraz ali še malo prej, se grivarji začnó odmikati proti jugu. Pozimi jih najdemo v večjih jatah na Primorskem, v Dalmaciji in na hercegovskem krasu, kjer se kakor brezdomci potepajo po praznih njivah in nočujejo v gozdičkih ali kar na skalovju.

H. Löns, Mein grünes Buch

Anton S. Pirc

Žirafe, sloni

Pokrajina je bila kakor posejana z divjadjo. To zveni morda pretirano, je pa resnica. Vsakih nekoliko sto korakov stoji trop antilop, malo dalje pa cele črede zeber, teh prekrasnih sorodnikov konja in osla. Na stotine jih je obkroževalo voz, ki so ga voli počasi vlekli skozi travno stepo. Glave obrnjene k nenavadnemu vozilu, so ga stepski konji pustili na sto metrov blizu in šele potem v razposajenih skokih ali v počasnem drncu zbežali, navadno v smeri vožnje, tako da so kmalu spet napravili špalir. Divjad ni kazala skoraj nobenega strahu. Morda bi bilo čisto drugače, če bi se bližali lovci peš.

Tam, kjer so zebre, so tudi levi. Zamorci so pripovedovali, da jih je posebno v teh krajih zmeraj dovolj. Kljub ostri pozornosti pa se nobeden ni pokazal.

Zato pa smo kmalu zagledali v oddaljenosti kakih osem sto metrov sedem žiraf. Čuden je pogled na dolge vratove in majhne glavice z rožičkom, ki nepremično in pozorno slede vozilu. Če bi se lovec prikazal peš, bi že zdavnaj zbežale. Tako pa se še niso odločile, kaj naj store. Med njimi je bil samec, ki je vse ostale prekašal po velikosti. Šele na tristo metrov so se začele premikati, smer nimozin gozd. Čuden je žirafin hod in še bolj čuden beg. Kdor ga ni videl, bi opisu ne verjel. Čeravno žirafa naenkrat meče leve in potem desne noge in je to premikanje videti nenaravno, je njen beg kljub temu hiter in uspešen. O zasledovanju niti govora, čez dve minuti so živali že izginile v temi mimoz.

Od sedenja in vročine utrujeni smo nas trojica sklenili, da bomo nekaj časa pešačili. Razvili smo se v široki črti in gledali, da ostanemo na isti višini z vozom, ki je polagoma škripal skozi brezpotno stepo. Oborožili smo se z risanicami, vsak čas pričakujoč srečanje s kakim levom. Vtem skoči deset korakov pred menoj zajec, pravi, pravcati zajec. Ker je to bil prvi po najmanj petih letih na afriških tleh, sem bil tako presenečen, da sploh na streljanje nisem mislil. In bi tudi ne bil streljal, ker smo šli na plemenitejšo divjad. Pravijo, da to pomeni smolo. Res se je začela smola od tistega trenutka. Stepa je postala prazna, vsa kakor izumrla. Bližali smo se obširnemu močvirju, ki ga je obkrožal širok pas temnozelene trave, ki pa je bila kisla, da je naši voli niti povohali niso. Tolažilo nas je edino to, da se v take močvirne kraje radi zatečejo sloni, ki ne marajo družbe druge divjadi. Hoteli smo taboriti ob robu močvirja, toda zamorci so nam odsvetovali, ker smo bili neposredno pred velikim deževjem, ki ga je vsak čas bilo pričakovati. Če bi nas prvi močni nalivi zalotili tu, potem voli ne bi mogli izvleči voza iz blata. Vdali smo se in voli so potegnili voz na uro oddaljen grič z redkimi, toda košatimi sikomorami. Uspelo nam je še, da smo nasekali nekaj drv in protja, ko se je prvi oblak nad taboriščem utrgal. Sreča, da smo ubogali črnce, kdo ve, kako bi bilo zraven močvirja, ki ga je skrila gosta megla. Medtem ko so zamorci postavljali šotore in pripravljali drva, smo si okolico malo bolje ogledali in z veseljem ugotovili, da je polna divje perutnine. S polurnega izleta smo prinesli lepo število debelih pegatk. Za vsak primer smo glede dobrega mesa preskrbljeni.

Za našim gričem se razprostirajo nepregledni gozdovi, ki spremljajo tok reke in zamočvirjene mrtve rokave. Koj drugo jutro smo se spustili do reke in

med prvimi ogromnimi drevesi opazili močno poslopje iz težkih brun, okrog hiše pa lepo urejen in dobro ograjen vrt. Tu je bila državna postaja za opazovanje divjadi in njen vodja je bil nek bivši podoficir kolonialnih trup, doma iz Škotske. Pomagala sta mu dva zamorca, na daleč znana lovca na slone. Moža sta živela v zajetni hiši s svojima ženama, ki sta velik vrt vzorno in koristonosno obdelovali. Beli nadzornik nas je z veseljem sprejel in obenem obžaloval, da nismo pri njem prenočili. Ogenj našega taborišča so prejšnji večer opazili, mislili pa so, da tabore črnci, ki so dan prej z vladnim geometrom tod merili. Torn, nadzornik lovišč, nam je z neverjetnim razumevanjem tolmačil na dobri karti, kje in kaka divjad se daleč okrog nahaja in drugo jutro smo že krenili na manjši lovski izlet. Držali smo se roba pragozdov in prišli čez dve uri v majhno vasico. Žetev prosa je bila pred nekaj dnevi končana in domačini so nam poročali, da je močan slon samec šele pred eno uro preko požetih polj korakal v bližnje trnovo grmovje. Takoj sva bila na sledu. Ko se ozreva, opaziva, da so se nam še trije beli člani naše ekspedicije priključili. Ker so naši zamorci morali ostati v taborišču, sem imel samo svojega boja in puškonošo, vsi drugi spremljevalci pa so bili iz vasi.

Sled je vodil skozi skoraj neprehodno trnje in še dosti hitro smo se pomikali naprej. Po dobri uri hoda sem zaslišal dobro znan šum, ki ga povzroča trnje ob debeli koži slona pri vlečenju skozenj. Tu, na močvirni jasi smo ugotovili, da sta se prvemu samcu pridružila dva druga slona. Žal je v tem trenutku zapihal neugoden veter in vsi trije debelokožci so z velikim truščem izginili. Sloni so bili komaj dvajset metrov pred nami. Sled je bil dobro viden in kmalu smo stali na glavni cesti, ki pelje v okrajno mesto Kilosa. Od daleč smo zagledali belega lovca, ki se je v spremstvu desetih vojakov, črncev in Indijcev bližal. Ko so prišli do nas, sem izvedel, da je lovec okrajni sekretar, ki je na svojo roko organiziral mali lov na slone. Povod mu je dala nesreča, ki se je prejšnji dan pripetila blizu mesteca Kilose. Slon samotar je napadel kurirja in ga težko ranil. To so opazili pastirji, ki so reveža prinesli v bolnišnico. Okrajni sekretar je tedaj sklenil, da prežene nasilne slone v gozdove. Ko sem vse to izvedel, sem ga povabil v našo lovsko družbo, toda pod pogojem, da odpusti svoje vojake. Desno od ceste, katere si ne smete predstavljati morda kot avtocesto, se je širil pragozd. Še nisem prav izgovoril svojega predloga, ko slišimo čisto blizu v gozdu lomljenje vejevja in trobljenje slonov, ki so morali naše glasno govorjenje slišati in so se umaknili. Lomljenje se je sicer še slišalo, a je počasi pojemalo.

Brez besede sem od svojega boja vzel težko slonovko in z roko pokazal dvema tovarišema, naj mi sledita. Sam sem šel naprej v smeri, od koder se je lomljenje slišalo. Ker sem se bližal poševno, sem stal že po eni minuti pred sloni, petnajst metrov oddaljen od njih. Vsi trije so stali mirno in me opazovali, le velikanska ušesa so se premikala kakor vrata sem in tja. Pogled na velikane je bil tako edinstven in zanimiv, da sem ga želel privoščiti svojima lovskima tovarišema. Obrnil sem se malo, da ju prikličem z očmi. Nobenega nikjer. Počasi sem stopal nekaj korakov nazaj in počepnil, da bi videl vsaj noge enega ali drugega tovariša. Pri tem sem tiho zažvižgal. Vse je ostalo tiho in ničesar nisem opazil.

Da si ne pokvarim ugodne situacije, sem hitro stopil na svoje prejšnje mesto, izbral najmočnejšega samca in ga z dobrim strelom položil na zemljo. Ostala slona sta z glasnim trobljenjem zbežala. Ko sem si svoj plen ogledal, sem na svoje razočaranje moral ugotoviti, da je sicer močan debelokožec brez levega okla. Usedel sem se na slona in prižgal cigareto, da počakam na prihod tovarišev. Že sem cigareto pokadil, kar traja deset minut, ko zaslišim s ceste

klicanje. Nisem odgovoril, ampak sem oprezno zlezel skozi gosto podrast na cesto nazaj.

Slika, katero sem zagledal, je bila nadvse zanimiva. Na velikem drevesu, ki je bilo skoraj brez listja, je visela in sedela cela skupina ljudi. Čisto pod vrhom se je krčevito oklepal debele veje okrajni sekretar, ki je hotel maščevati svojega ranjenega kurirja, pod njim pa njegovi vojaki, črnci in Indijci, po dva na eni veji.

Čez nekaj časa sem se pojavil in jih začudeno vprašal, kaj le iščejo na drevesu. Sekretar mi je potem razodel, da so zlezli zato na visoko drevo, da bi bolje videli, kaj počenjam. Na žalost pa niso opazili ničesar, ker je grmičevje zakrivalo pregled.

Zdaj so seveda hitro poskakali z drevesa in me bombardirali z vprašanji. Ko sem jim povedal, da sem ustrelil velikega slona, niso verjeli in čudenju ni bilo konca, ko sem pokazal plen. Zamorci so drug za drugim zmetali po šop trave na mrtvega velikana, da bi bili v bodoče varni pred sloni.

Po kratkem počitku sem se hotel posloviti in nadaljevati pot v Kilos, ko me je sekretar zaprosil, naj ga fotografiram s slonom. Rekel je, da ima nevesto doma v Evropi, ampak da mu je bodoči tast noče dati. Če pa vidi sliko, se mu bo trdo srce gotovo omehčalo. Napravil sem mu od srca rad to uslugo in upam, da mu je slika pomagala k uspehu.

Slona sem prepustil nadzorniku lovišč s prošnjo, da mi okel čez deset dni preda na trideset milj oddaljeni postaji, zato pa lahko z mesom po svoji volji razpolaga. Tako se je tudi zgodilo.

Ko sva se z nadzornikom točno ob dogovorjenem roku srečala in sem okel oddal kot prtljago, mi je mož zaupal zanimivo zadevo. Drugi dan je avtobus iz Kilose pripeljal okrog trideset mladih mož različnih ras in poklicev ter fotografa, ki je vse te mlade ljudi slikal pred slonom v pozi zmagovalca, s puško in polnimi jermeni municije.

Veselilo me je, da je ustreljeni slon prinesel mnogim srečo in morda sem bil edino jaz oškodovan delno po lastni krivdi, ker nisem pred strelom opazil, da ima slon samo en okel.

Lov na slona

O nevarnosti lova na afriško veledivjad so mnogo pisali in razpravljali. Skoraj vsak lovec ima pač svojevrstna izkustva. Med veledivjadjo so slon, bivol, nosorog in lev, ki imajo največ belih lovcev na vesti. K tem je treba še prišteti leoparda, ki v nekih okoliščinah postane tudi strašen nasprotnik. Nosorogi in bivoli, tako pripoveduje Schomburgk, so me sicer večkrat napadli, toda nikoli me niso spravili v resno nevarnost. O levu si ne prisojam pravico govoriti, ker sem samo enkrat streljal nanj in takrat sem ga z dvema streloma končal. Za najnevarnejšega nasprotnika smatram na podlagi mojih dolgoletnih izkušenj afriškega slona, samca.

Na svojih lovskih pohodih na veledivjad sem uporabljal izključno težko slonovko kalibra 14 mm. Projektil je težak 75 g, tira ga pa 10 g brezdimnega nitro smodnika. Taka dvocevka je težka 5 do 6 kilogramov in z njo sem mirne duše stopil pred nosoroga ali bivola. Šok težke krogle, ki jo poganja taka količina smodnika, je neodoljiv. Nosorog in bivol sta, dobro zadeta, pri prvem strelu padla, kar pa se ni vedno zgodilo pri odraslem slonu samcu.

Strel na napadajočega afriškega slona samca je težak. Prsi krije rilec, ki ga žival drži pred seboj. Razmeroma priostrena glava je pri napadu navadno v taki legi, da je težko zadeti majhne možgane. Po prvem strelu slon premaga vsak šok in učinek strela zmoti starega odraslega samca le za trenutek. Te

trenutke lovec sicer lahko izrabi za spreten skok s poti, ampak ta skok lahko lovcu prinese še večjo nevarnost, če ni storjen v pravi smeri. O tem naj priča naslednji dogodek.

Zraven suahelske vasice v področju Jiam-jiam smo se bili utaborili, od koder sem hodil na majhne lovske izlete. Poldrugo uro od našega taborišča sem našel sled treh močnih samcev in jih s svojo majhno karavano sledil. Čeprav so bili sledovi stari le nekaj ur, nismo prišli do slonov. Popoldne so se sledovi samcev pomešali s sledovi mnogoštevilne črede slonov. Stari samci so prišli na obisk k svojim ljubicam. Ker je bilo že pozno, sem sklenil, da prenočimo. V mraku bi bilo vsako zasledovanje itak obsojeno na neuspeh. Ko sem osebno iskal primerno mesto za taborjenje, zagledam pred seboj močnega samca, ki se, ne opazivši me, počasi približuje. Pokleknil sem in zahteval težko slonovko od mojega nosača. Pomotoma pa mi je izročil staromodno dvocevko s črnim smodnikom. Preden smo to pomoto popravili in sem imel v rokah puško, ki sem jo v tem trenutku potreboval, je postala situacija kočljiva. Slon bi naredil samo še nekaj korakov in bi prišel v moj veter. Takrat pa bi bil zame izgubljen. Najmanjši dah zadostuje na stotine metrov, da slon zbeži. Ne glede na trušč ki sem ga povzročil, stopajoč brezobzirno po suhem listju in šibju, sem bežal proti slonu, ki mi je čez nizek grm z enim očesom mežikal. Strel, ki sem ga tvegal, ni bil ugoden. Meril sem na slepoočnico in velikan se je zrušil kakor od strele zadet. Preden pa sem stopil okoli grma, je že vstal in zbežal. V redkem gozdu je šlo malo navzdol in zapeljan od strasti sem hitel za slonom. Ko sem imel dober pogled, sem ponovno streljal, štirikrat zaporedoma. To je bilo slonu le preveč, naglo se je ustavil in obrnil proti meni. V naslednjem trenutku sem se skril za debelim drevesom. Ne vem, kako je prišlo, da je moj puškonoša dvignil dvocevko in oddal strel na slona kljub moji strogi prepovedi. Zdaj pa sem kot gledalec prvič imel priliko, da vidim, kako slon napada. On tega ne stori neposredno, temveč se ustavi, potem se zaniha dvakrat, trikrat, kakor da si zagotovi potreben zalet, rep dvigne vodoravno in rilec predse, ušesa pa v stran. Tedaj ima potreben zalet, ki ga izvrši neslišno. Nesrečni strelec se je medtem spustil v tek, poprej pa je vrgel puško stran. Hitro je izginil v goščavo. Ko je slon prišel do odvržene puške, se je ustavil in, ker me je zanimalo, kaj bo dalje storil, sem tvegal puško in nisem streljal. Oprezno je slon otipal orožje z rilcem in ko se je prepričal, da ima mrtev predmet pred seboj, je s prednjo nogo razkopal zemljo in puško na lahko pokril.

Medtem se je približal moj glavni puškonoša, vzel drugemu nosaču mojo lahko risanico in začel lov na lastno pest, kar prej nikoli ni poskušal. To ga je skoraj stalo življenje. Čim je izstrelil puško, je razjarjeni slon že bil za njim. Zamorec je bežal za svoje življenje in na vse grlo kričal: Mama, mama... Še deset metrov sta bila narazen, ko sem zamorcu zaklical, naj beži k meni. To je tudi storil, ampak slon ga je medtem dosegel in ga objel s svojim rilcem. V teku ga je dvignil in ga na srečo ni takoj vrgel po tleh, temveč ga je še med tekom skušal natakniti na svoja okla. Zdaj sem jaz skočil bliže in slona dvakrat ustrelil med rebra. V tem hipu je odvrgel zamorca v prvi grm. Ko pa je mene zagledal, se je z glasnim trobljenjem vrgel proti meni. Ko se je približal na deset metrov, sem streljal na koren rilca, hkrati pa sem se zagnal na desno stran. Po nesreči se je tudi slon obrnil na isto stran, hip pozneje sem se znašel tesno ob kolenu debelokožca. Ta me je z rilcem iskal nekje pred seboj. To sem izkoristil, da mu s strelom od spodaj prestrelim spodnjo čeljust, trenutek pozneje pa sem odskočil na stran. Bil sem brez naboja in že sem se pripravljal, da se v ugodnem trenutku zanesem na svoje noge. Takrat pa opazim, da se mi

je približal, ves siv od strahu, moj puškonoša z municijo. Hitro sem mu odvzel nekoliko nabojev in se obrnil k slonu, ki je težko ranjen stal v visoki travi in glavo žalostno pobesil. Iz oddaljenosti desetih metrov sem mu dal usmrtilni strel.

Čudno se mi zdi, da ves čas nisem čutil nobenega strahu, celo cigatero sem pri vsem skakanju in streljanju kadil in ni še bila ugasnila. Ko sem si ogledoval ogromnega debelokožca, da izmerim njegova ogromna okla, tedaj šele je prišla reakcija živcev. Moral sem se usesti, sicer bi bil padel. Malo je manjkalo, da tega dne nisem končal svojih lovskih podvigov na črnem kontinentu.

H. Löns, Mein grünes Buch

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Vprašanje: Ali more lovska družina delovati, če oblast njene prijave o ustanovitvi in njenih pravil ni potrdila?

Odgovor: Zakon o društvih, zborovanjih in drugih javnih shodih (Ur. list FLRJ št. 51/1946) predpisuje med drugim: 17. člen: »Po 13. členu tega zakona pristojni organ izda v 30 dneh po prejemu prijave odločbo o tem, ali se ustanovitev društva dovoljuje ali ne.

Če pristojni organ v tem roku ne izda odločbe, velja, da je izdana odločba o dovolitvi društva.«

Če torej pristojna oblast v roku 30 dni ni dostavila odločbe, da je prepovedala ustanovitev oziroma delovanje lovske družine, je lovska družina kot društvo potrjena in sme v smislu svojih pravil delovati.

Zato so vse lovske družine dolžne, da v smislu svojih pravil izvedejo občne zbore vsako leto do konca februarja.

Ur.

Bohor. Kot lovcem vam je znano ime Bohor — ime orjaka na Kozjanskem. Bohor je sloveč že iz same partizanske pesmi: Le naprej odred kozjanski, le naprej od zmag do zmag, samo preko trupel nemških gre ponosno naš korak.

Ta orjak temnih gozdov je v času težkih dni, skozi katere je šel naš narod — doprinesel mnogo k naši zmagi. Na Bohorju v temnih goščah so bile skrite partizanske bolnice in tehnika, ki je izdajala razno literaturo, seznanjala prebivalstvo z dogodki v svetu ter tako bodrila ljudstvo v borbi za svobodo.

Če želiš priti v kraj Planino, moraš premisliti, od katere strani, kajti od vseh strani gre pot navzgor. Če potuješ iz Rimskih Toplic z avtom, prideš v trg Planino, ki je znan letoviščarski kraj in od koder vidiš Bohor. Kot lovec in ljubitej narave se zatopiš v ogromne planjave tega orjaka in njegovo živalstvo. Pri tem se spomniš in premišljuješ, kako so tu nekdaj uživali lov tujci in denarni mogotci, a danes vsak zaveden državljan naše socialistične domovine, ki se bori in trudi za izgradnjo socializma.

Ko je zavladala naša ljudska oblast leta 1945, so se tudi naši lovci zganili in niso hoteli zaostati za drugimi, temveč so pristopili k organizaciji lovske družine, ki je dobila ime L. d. Planina.

Danes šteje družina okrog 30 članov, ko je ob ustanovitvi štela komaj tri. Vsi ti lovci se zavedajo svoje dolžnosti, saj so vsi dobri in pošteni državljani. Občni zbor v letu 1949 je postavil nov odbor, ki delo pravilno razume in je upanje, da bo družina še bolj aktivna. Sestavljen bo natančen plan, po katerem se bo moral vsak lovec ravnati, kajti brez načrtnega dela ni uspehov.

Po novi razmejitvi se je lovišče precej povečalo. Lovci razpuščenih družin pa so se priključili nam, saj smo jih z veseljem sprejeli.

Na občnem zboru je bil sklenjen tudi pogon na divje svinje in koj drugi dan izveden. Toda prašič ima dober nos in je preudaren dovolj, da si izbere smer najmanjšega odpora in nevarnosti. Tudi pri nas je to storil in s svojo črno in nenadno prikaznijo spravil tovariša v velik strah, tako da se je lovcu sprožilo iz strahu — saj je bil pok močan, pristen pok lovske puške. Zavoljo nekih okoliščin, v katerih smo med seboj konspirativno molčali, smo strelcu tovariško oprostili po reku: danes meni, jutri tebi, saj zgrešiti je človeško in tudi lovsko.

K. F.

Nekaj o negi lovske puške. Danes tudi pri dobrih lovcih lahko opažamo, da svoje orožje razmeroma slabo vzdržujejo. Celo lovci, ki imajo sicer najboljše lovske pse in so sami dobri gojitelji, hodijo na lov s puškami, ki jim nikakor niso v čast. Tako opažamo pri lovcih do skrajnosti zarjavelo orožje, da pogled nanj stisne srce.

Res je, da je danes težko priti do novega orožja. Toda vzdržujmo vsaj naše stare puške tako, kakor je treba. Večkrat vidim pri lovcih puške, ki so videti kakor nove. Če se pozanimam, od kod jih imajo, izvem, da so to stare puške večkrat že po očetu podedovane, ki so pa bile skrbno negovane. Negovanje je kaj preprosta stvar. Treba je samo nekaj dobre volje, smisla za orožje in lovske zavesti.

Puško moramo snažiti po vsakem lovu, pa najsi je bilo sončno vreme ali dež, če smo z njo streljali ali ne. Če smo lovili v lepem vremenu in nismo streljali, je zadeva najbolj enostavna. Ko pridemo domov, potegnemo z oljno krpo nekajkrat skozi cevi, tudi skozi risano cev, če je pri puški in z isto krpo namažemo še zunanje dele puške. Samo po sebi se razume, da namažemo tudi petelina pri petelinkah. Deževno vreme, ko se puška zmoči, pa nam narekuje največjo pažnjo. Nobenega smisla nima, če bi najprej, ko pridemo domov, ali morda že med lovom obrisali s krpo dežne kapljice, ki so na cevih in ostalih delih puške. S tem drgnjenjem odvzamemo cevem oljnato plast, ki je prej pokrivala kovinaste dele, drugič pa vtremo vlago tudi tja, kjer še niti ni bila, v razne kote, žlebove in reže, od koder jo pozneje težko odstranimo. Na ta način se puška še po nekaj dneh tako ne osuši, kakor bi se sicer in kakor bi morala biti. Pravilno postopamo tako, da postavimo mokro puško doma v suh prostor (ne preblizu peči), kjer jo pustimo, dokler se popolnoma ne osuši. Šele ko je docela osušena, jo snažimo. Najprej potisnemo suhe krpe skozi cevi, da poberejo smodnikove saje s sten. Krpo menjamo, dokler končno krpa ne pride iz cevi čista. Nato potisnemo skozi še oljno krpo, namažemo zunanje dele in zadeva je končana.

(Pri risanicah in pri brezdimnem smodniku je postopek nekoliko drugačen. Zaradi večjega pritiska plinov se ti zarijejo v reže [pore] jekla, ki zaradi svoje prožnosti [elastičnosti] čez čas pline nekako iztisne ter jih posebno olje za brezdimni smodnik nevtralizira oziroma vsrka. Zato je treba zlasti risanico in šibrenico, če smo z njo več streljali z brezdimnim smodnikom, za dan ali dva ponovno trdo izbrisati in končno naoljiti. To tembolj skrbno, ker nimamo za enkrat dovolj posebnih olj za brezdimni smodnik. Od časa do časa je treba tudi s tanko paličico ali koncem žice, ki pa mora biti na konici dobro oglajena, spustiti kako kapljico olja v špranje za vijaki, za sprožilo, na osi in ploskve, ki se v zaklepu drgnejo itd.... Načelno ne sme biti na puški in tembolj v puški nobenega dela brez tanke oljne plasti! Ur.)

Nega kopita je stvar, na katero domala vsak lovec pozabi, je pa skoraj ravno tako važna, kakor nega cevi in zaklepa. Ker danes ne dobimo specialnega olja za kopita, se zadovoljimo z navadnim oljem ali mastjo za orožje in s tem namažemo tudi kopito. Tudi vsak vijak na puški za-

služi posebno pozornost s trani lovca. Niti na vijake, ki držijo jermen, ne smemo pozabiti. Večkrat jih namažimo in če sčasoma popustijo, jih zopet privijmo.

V kratkem povedano: Ravno v današnjem času, ko še nimamo dovolj lovskih pušk, zasluži naše orožje največjo pozornost in najboljšo nego.

Zemljič Miran, stud. teh.

Doživljaj. Neko popoldne sem šel v Kozare, da proti večeru zalezem srnjaka. Pri zalazu sem v smeri Ulovke slišal bavkanje srnjaka in se napotil tja, da bi ga pod noč zalezel oziroma počakal. Ker pa se je jelo mračiti, sem zavil proti domu in prišel pod Strletov laz. Tam sem ob mali plešini postal in oprezoval. Tedaj slišim na kakih 70 korakov pred seboj, da je počila suha veja. Toda nič se ni ganilo. Zato grem počasi naprej po poti, ki je bila vsa zarasla s travo, in se približam kraju, kjer sem čul počiti vejo. S puško v roki se ustavim in se ragledujem. Kar naenkrat šine 15 korakov pred menoj kakor strela izpod leskovega grma črna žival in jo ubere naravnost proti plešini, kjer sem prej stal. Tam se hitro obrne in skoči nazaj v leskov grm, nekaj zamrmra in jo znova bliskovito ubere proti plešini, se tam zopet obrne ter po mojem sledu naravnost name. Na sredini s travo zarasle poti se ustavi in posluša. Tedaj sem spoznal, da je divja svinja, ki jo medtem hitro ubere nekaj časa po poti in potem zavije proti leskovemu grmu. Na dvajset korakov pred menoj je bila v grmovju za meter široka razpoka in tja sem nameril puško. Ker je bilo že pretemno, nisem streljal s kroglo, temveč s šibrami. Pogodil sem jo v levo pleče in po strelu se je mrcina obrnila in izginila nazaj proti plešini. Takoj po strelu pa nekaj pod leskovim grmom zašumi in že je bilo okrog mene pet pujskov. Skušal sem enega ujeti, kar pa se mi ni posrečilo, in prasci so v temi zginili v goščavi.

Zaradi trde teme sem se vrnil domov in drugi dan zarana s psom na jermenu prišel na nastrel. Približno 60 korakov od nastrela sem našel kapljo krvi. Zato sem spustil psa, ki jo je po nekaj skokih ubral po krvnem sledu in po nekaj sto korakih jel dajati glas. Prišedši v bližino sem videl, da je svinja še živa in da jo pes zaustavlja. Zato sem jo s strelom docela zaustavil.

Po obnašanju divje svinje sem sklepal, da je iskala zaradi mladičev mene, da bi me napadla oziroma da bi sovražnika odbila, svojim mladičem je pa s hrkanjem ukazala, da se morajo tiščati pod grmom. Saj sem videl, kako je jezno in bliskovito tekala sem in tja, dokler mi ni prišla pred puško. Martinčič Maks, Bač.

Če botruje smola. Rano zjutraj so se pozdravili lovci na železniški postaji in takoj odrinili v lovišče na brakado, ki naj bi trajala preko poldneva. Sredi popoldneva so v najboljšem razpoloženju lov končali in zavili v bližnjo hišo. Tam so našli tovariša, ki se ni udeležil pogona. Na peči je sušil obleko. Radovednim tovarišem je povedal: »Zjutraj sem vam šel naproti, pa vas nisem srečal. Zato sem jo mahnil na svojo pest ob vodi, da vidim, če je kaj rac. Res sem jih nekaj opazil in sem jih v tolmunu zalezel. Ko so race zletele, sem sklatil eno, ki je padla v tolmun. Ogledujem, kako bi dobil raco, ne da bi se zmočil. Breg je bil precej strm in ilovnat. Ker me je radovednost silila preveč na rob, sem na lepem zdrknil nizdol in se znašel v ledeni vodi. Ko sem bil že do vratu moker, je bilo vseeno, da sem zaplaval še po raco. Ko sem se izkobacal iz ledene kopeli, sem jadrno odrinil v prvo hišo, kjer ste me našli.« Po tem pojasnilu tovariša so se lovci vrnili v kuhinjo, kjer so prej odložili svoje brašno, da se okrepčajo, pse pa so pustili na dvorišču, kamor so držala vrata naravnost iz kuhinje. Gotovo so pse ščegetale dobrote, zložene na mizi v kuhinji, in medtem ko so lovci poslušali v sobi tovariševo mokro zgodbo, so se posvetovali psi, kako bi prišli do dišečih jedi. Vprašanje je rešil njihov črn in lačen sotrpin, ki je znal odpirati vrata. Posrečilo se mu je, da je tudi tukaj pritisnil čudodelni vzvod in pasja druščina je

hlastnila po jedi, ki je bila razložena po mizi. Za nekaj dihov in goltov je ostalo na mizi samo še v steklenici vino, ki ga navadno psi ne pijejo. Medtem so se vrnili lovci v kuhinjo in opazili razdedanje. Nek lovec je v svoji upravičeni jezi zamahnil po ščenetu, ki je še vedno stalo na mizi. Toda v hitrici zadene bič steklenico z vinom, ki se skotali na tla in razbije. Tako so tudi vino popila tla, namesto lovci. S tem se je tudi zadnji pogon končal z neuspehom kakor njihova brakada. Toda lovcem take prigode ne vzamejo poguma in dobre volje, ker v svoji lovski veri vedno pripisujejo vse nevšečnosti lovskemu kismetu, ki mu pravijo po domače smola. Gotovo so zjutraj srečali kakšno žensko.

Višnjevec Boris, dijak, Ljubljana.

Domnevni stalež volkov na ozemlju Jugoslavije. V avstrijski lovski reviji »Der Anblick« št. 10, letnika 1949/1950, je objavljen članek, ki ga je napisal Franc Simmet, dolgoletni upravitelj državnih lovskih rezervatov v Bosni in Hercegovini. Zaradi zanimivosti in aktualnosti članek v celoti objavljamo:

Da se cenitev staleža divjadi lahko zaupa samo skušenim in zanesljivim lovcem in gojiteljem in da je to glede na vrste divjadi, na razsežnosti in stanje lovišč izredno težka naloga, je splošno znano. Zato pa, da bi se stalež volkov v državi, katera meri 248.000 km² in kjer so na prostoru kakih 100.000 km² ugotovljeni volkovi, mogel le približno oceniti, ni dovolj zanesljivih podatkov.

Volkovi se morejo smatrati za stalno roparsko divjad samo od maja do septembra, ker imajo v tem času naraščaj, na katerega so zelo navezani. Sredi septembra mladiči že spremljajo stare na njihovih roparskih pohodih in vsa družina od takrat stalno menja svoje bivališče. Po družinah ali tudi v krdelih (več ko dvanajst skupaj jih nikoli nisem mogel ugotoviti) krožijo vse leto brez pokoja po deželi, so povsod in nikjer, se nenadno pojavijo tu ali tam, ropajo, trgajo, izginejo in se čez nekaj časa spet pojavijo. In ravno zaradi te njihove nestanovitnosti se njihovo število zmeraj močno precenjuje.

Ker sem se v 25 letih z volkovi, za katere sem se vedno zelo zanimal, v poverjenih mi bosanskih lovskih rezervatih v lovskem in znanstvenem pogledu, intenzivno bavil, sem pogosto razmišljal o resničnem staležu teh sivih demonov, nisem pa dolgo časa mogel najti ključa, ki bi mi omogočal vsaj približno oceno njihovega staleža.

Ko pa je beograjsko »Vreme« julija 1935 objavilo članek, v katerem trdi, da živi samo v vardarski banovini čez deset tisoč in na ozemlju vse Jugoslavije več ko 100.000 volkov, sem k tem številkam v vljudno-razjasnjevalni obliki zavzel svoje stališče. Trdil sem, da je po mojem mišljenju v vsej Jugoslaviji kvečjemu računati s staležem kakih 3000 do 4000 volkov. Nato me je gozdarsko-lovska oblast v Sarajevu povabila, naj o staležu volkov v državi, o njihovi razširjenosti, najuspešnejših lovnih metodah in o škodi, ki jo volkovi povzročajo na narodnem premoženju, sestavim elaborat. Ta elaborat je bil še isto leto v srbohrvaščini tiskan in razposlan oblastem kakor tudi razdeljen med ljudstvo.

Da bi si priskrbel pozitivno podlago, sem zaprosil pristojne oblasti za obvestilo, za koliko volkov so v zadnjih desetih letih izplačale nagrade (premije). Zbral sem prejeta poročila in ugotovil, da so v Jugoslaviji od leta 1930 do 1937 izplačali premije za 6581 volkov. To je na leto povprečno za 822 volkov.

Po tedanjih predpisih je moral lovec prinesti mladiča celega, od odraslega volka pa samo kožuh, ki je bil zaznamovan. Šele potem je bila premija izplačana.

Število v enem letu ugonobljenih volkov je bilo oblastem torej znano na podlagi seznama izplačanih premij, ni jim pa znano, koliko volkov je bilo razen tega izločenih. To pa izgleda takole:

1. Volkovi, ki so bili obstreljeni in so še daleč bežati in pozneje neznano kje poginili. Njihovi kadavri ali kosti so bili

morda pozneje najdeni, toda kožuhi niso mogli biti predloženi.

2. Volkovi, ki so se na zastrupljenih kadavrih nažrli in potem daleč od tod poginili.

3. Volkovi, ki so podlegli raznim boleznim ali od starosti poginili in so bili pozneje najdeni ali tudi ne.

4. Volkovi, ki so jih postrelili ljudje brez orožnega lista in zaradi tega niso mogli zahtevati izplačila premije.

5. Mladiči, ki so bili ujeti in prodani privatnikom ali kakemu živalskemu vrtu, ker je ta zanj več plačal, kakor je znašala premija.

Iz tega lahko sklepamo, da se vsako leto izloči toliko volkov, kolikor se jih izloči na podlagi izplačanih premij, torej 822 živali, skupno torej 1644 volkov.

Kakor zgoraj rečeno, živi v vsej Jugoslaviji približno 3000 do 4000 volkov, torej povprečno 3500 teh roparjev. Če od tega števila odbijemo 1644 volkov, kolikor se jih izloči na leto, ostane 1856 volkov na koncu leta.

Spolno razmerje je, kakor se je dalo ugotoviti pri sreskih načelstvih in v trgovinah s kožuhovino, štirje samci na eno samico. To razmerje je morda videti visoko, lahko ga pa je preveriti v času, ko se volkulje gonijo. Takrat zasleduje po štiri in več volkov eno volkuljo. To je lahko ugotoviti na sledeh v snegu. Torej je od 1356 volkov — 370 samic. Od teh morda zaradi starosti 10% ni več plodnih (37 samic), tako da bi ostalo le še 333 plodnih samic.

Volkulja vrže vsako leto 3, 5, 7 do 9 mladičev, ki navadno vsi ostanejo živi, to je povprečno 333 krat 5 ali 1665 mladičev. Če k temu številu prištejemo ostanek 1856, je skupaj torej 3521 volkov.

Letni stalež bi potemtakem znašal okroglo 3500 volkov, ki verjetno četudi vzamemo v poštev nihanje za nekoliko sto živali, ostane približno enak. S tem računom sem se resničnemu stanju bolj približal kakor oni, ki cenijo stalež na 100.000 volkov.

»Vreme« je kmalu potem na podlagi službenih podatkov objavilo, da so leta 1935 volkovi v vardarski banovini (Makedonija) raztrgali: 309 konj, 111 oslov, 1050 goveje živine, 15 bivolov, 15.377 ovac, 10.430 koz in 384 svinj. Toda ti podatki so očividno zelo pretirani, ker so kmetje verjetno zmeraj prijavili večje število izgubljenih domačih živali, da bi laže dosegli popust pri plačevanju davkov. O izgubah na koristni divjadi ni niČesar znano, ker se o tem ni vodila evidenca. V južnih krajih naše države je tedaj veljal regalni lovni sistem. Kdor je imel orožni list in lovno dovolilnico, je lahko lovil povsod, samo ne v državnih lovskih rezervatih, kjer se je divjad gojila; dovoljen pa je bil le gojitveni odstrel, ki so ga vršili lovci-strokovnjaki in povabljeni gostje. A. S. Pirc.

Iz Gornjega grada. Član tukajšnje lovske družine, direktor v Nazarjih tov. Bezovšek Fran, je 8. decembra 1949 šel v državno lovišče Menina na gamsa, pa je

ustrelil — divjega prašiča. V tem okolišu že morda nad sto let ni te divjadi in zato je bila prava senzacija kraja, ko so na povabilo srečnega strelca Gornjegrajčani pokusili to znamenito divjačino in jo krepko zalili. Vsi mu želimo dober pogled, da nas bo mogel še vabiti na večerjo. — P. A., L. d. Gornji grad.

Po lovskem svetu

V švicarskem kantonu Waadt bodo letos porabili 25.000 švicarskih frankov za osvežitev krvi in obnovo lovišč. Zaradi hude suše v preteklem poletju je oblast odredila v ravninah lovopust za vso divjad od 17. oktobra do 12. novembra. P.

V Španiji živi v visokogorskem skalovju Siera de Gredos še večje število kozorogov. Lani je bil dovoljen odstrel petih kapitalnih kozlov. Trofeja najmočnejšega kozla je merila pri 68 cm dolžine 45 cm razpona.

(Calendario mensuel ilustrado Caza y Pesca.) P.

V Kaliforniji (ZDA) so v najnovejši dobi opremili lovske nadzornike z letali. Pri preletavanju pokrajine obveščajo o svojih zapažanjih nadzorstvene postaje, ki nato pošljejo čuvaje z avtom na mesto, kjer je ugotovljena kakšna zloraba. Leteči lovski in ribiški nadzornik prekontrolira svoj rajon, za kar je prej rabil štiri ure, v pičle četrt ure. Tako so bili večkrat presenečeni ribiči na reki Tuglumpe, ko so s prepovedanim orodjem ribarili lose. V nekem primeru je nadzornik iz letala opazil na reki plavajočo žagovino. Ugotovljeno je bilo, da prihaja iz neke žage ob reki. Lastnik je bil zaradi onesnaženja vode občutno kaznovan. Letala olajšujejo obenem tudi štetje povodne divjadi in ugotavljajo, kje se ta divjad najraje zbira. (Anblick) P.

Belgijsko ministrstvo za kmetijstvo je dovolilo zalaz na srnjaka od 16. julija do 7. avgusta. Dalj časa je bil ta termin predmet hudega spora. Odstreliti so se smeli samo šesteraki in to izključno v gozdu. S psom se lahko išče samo obstreljeni kos. V Belgiji veljajo sedaj sledeči predpisi. Lov se začne 27. avgusta: na jerebico, kunca, kljunača, prepelico, 24. septembra: na zajca, 1. oktobra: na fazana (petelin), ruševca, gozdnega jereba, jelena (košuto), srnjaka, 22. oktobra: na fazanjo kokoš, srno. Lovopust velja za šilarje in za mlajšo srnjad, za košuto damjekov, ruševčevo kokoš, velikega petelina (kokoš). Lovopust se začne 14. novembra za srne in jelene, 10. novembra za jerebice, prepelice, škurhe, fazanje kokoši, ruševčeve kokoši in jerebje kokoši, 31. decembra za zajca, 31. januarja za košute in fazanje peteline, 28. februarja za kljunača v gozdu. Race, gosi in močvirniki nimajo lovopusta od 23. julija do 28. februarja. Lov v žitnih poljih in na odprtem zasneženem polju je prepovedan. Lov na divje prašiče je vse leto prost, ne sme se pa po 31. marcu izvajati s psigoniči. Lov na kunce je na odprtem polju dovoljen do 20. avgusta, v gozdu do 1. marca.

Za letošnjo zimo je angleško-belgijska uvozno-izvozna družba organizirala že v drugič po vojni uvoz živih zajcev in jerebic iz Madžarske in Češkoslovaške, ker so lanske pošiljke tako po kakovosti kakor tudi po zdravstvenem stanju zelo zadovoljile. Belgijska sodišča izrekajo v obsodbah proti lovskim tatovom tudi zaplembo prevoznega sredstva. V vsej Belgiji so v letu 1947-48 izdali vsega 26.207 lovskih kart, v letu 1948-49 pa samo 22.237, od tega 768 nedeljskih kart. Zvišanje lovske takse je državi prineslo nad deset milijonov frankov več. Iz posameznih krajev Belgije poročajo, da so se lisice zelo razmnožile, pa tudi nekatere ujede. Stalež koristne divjadi je bil v preteklem letu povsod zadovoljiv.

(Royal Saint Hubert Club) P.

Prva povojna italijanska lovska razstava v Ankoni (od 15. julija do 15. avgusta 1949) je v bogati izbiri pokazala visoko zmogljivost industrije lovskih potrebščin, orožja, streliva in ostale lovske opreme. Udejstvovanje italijanske lovske zveze od leta 1935—1948 je bilo na razstavi grafično prikazano. Kljub ponovnim predlogom italijanske lovske zveze ministrstvo za kmetijstvo tudi v preteklem letu ni prepovedalo prepeličjega lova z mrežami, kar je tem bolj obžalovanja vredno ker iz vseh krajev Evrope prihajajo poročila, da je čedalje manj prepelic.

(Diana) P.

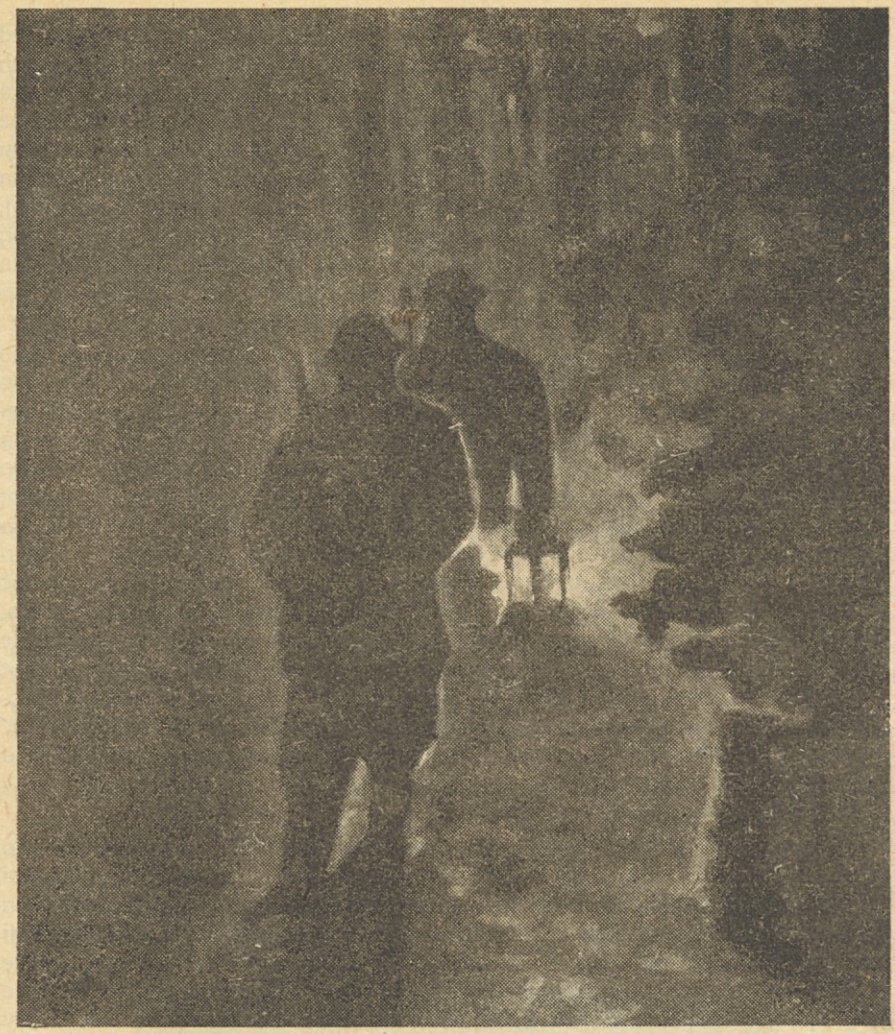

APRIL

Ing. Z. Turkalj

Gojitvena načela v lovskem gospodarstvu

Kakor so v vsaki gospodarski panogi potrebna neka načela in smernice, tako so tudi v lovskem gospodarstvu za gojenje raznih vrst divjadi. Namen takih ukrepov je, da s podpiranjem naravnih pogojev vzgojimo v nekem času čim večje število zdrave, odporne in močne divjadi. V naravnih, prvotnih razmerah skrbe zlasti klima in roparice kakor tudi pravilna prehrana, da ostane divjad krepka in dobro razvita. V tem pogledu nam je narava sama pokazala pot in glavne smernice, po katerih lovec-gojitelj vrši ustrezno vzgojo divjadi. Pri tem je vprašanje, v kakem obsegu naj bo delavnost

človeka in do katere stopnje sme iti poseg lovca-gojitelja v naravni red stvari. Od ustreznosti tega stališča in razmerja odvisi v mnogočem uspeh lovskega gospodarstva. Jasno je, da se pri tem ne more postavljati nikaka shema, niti šablona, po kateri bi postopali, ker so tudi klimatske in krajevne razmere za gojitev raznih vrst divjadi različne. Zlasti še v današnjem času industrializacije in elektrifikacije, v času intenzivnega poljskega gospodarstva s strojnim obdelovanjem polja, z melioracijami in osuševanjem močvirij, odvzema vedno več življenjskega prostora divjadi, katera se vedno bolj potiska proti gozdu. Tem razmeram se morajo prilagoditi tudi ukrepi za gojenje divjadi. Za naše razmere in za naša lovišča sem mnenja, da sta zagotovitev miru in prehrane boljša načina gojitve kakor uničevanje roparic.

Brez nadaljnjega je razumljivo, da roparice, h katerim spadajo tako sesalci kakor ptice, morejo pod nekimi pogoji občutno škodovati z lovljenjem divjadi in zato v dobro gojenih loviščih ne smejo prevladati. Gojitveni ukrepi morajo iti tako daleč, da drže roparice v omejenem številu. V smislu tega torej uničevanje in lovljenje roparic nima namena, da se docela uničijo in iztrebijo, temveč je namen le ta, da se njihovo število nasproti krajevnim razmeram in številu druge divjadi drži v ravnotežju. Škoda roparic je, da uničujejo koristno divjad, njihova korist pa je v tem, da uničujejo bolno divjad in skrbe za odstranjevanje poginule. S tem nudijo dragoceno pomoč v borbi proti nevarnim boleznim divjadi. Po vsem tem je dolžnost gojitelja, da ne misli samo na škodo, temveč tudi na koristi ter zato mnoge vrste roparic ohrani poljskemu in gozdnemu gospodarstvu kakor tudi lovu. Kot šolski primer more služiti naslednje opažanje, ki je v nekem primeru ugotovljeno. V nekem lovišču so se po iztrebljenju dihurjev, nevarnih uničevalcev fazanov, podgane, katere so prej dihurji držali na skromnem številu, tako razmnožile, da je bila škoda, povzročena po podganah, na fazanjih leglih mnogo večja kakor ona po dihurjih.

Do sedaj je veljalo načelo, da v **fazanerijah,** to je v zavodih, kjer so drage naprave za valjenje in vzgojo fazanjih piščancev, ne sme po možnosti biti nobenih roparic. To se razume samo po sebi, toda je nerazumljivo in povsem nesodobno, če kak lovec naglaša, da **v fazanjem lovišču ne sme biti niti ene roparice;** ali če reče, da za roparice, zlasti za lisice, vrane, srake in šoje, **ni prostora** v fazanjem lovišču. Pod roparicami iz zraka razume kragulja, skobca, sokola, sovo in škarnika. Kdo bi se danes od lovcev zavoljo fazanov odrekel lisici v svojem lovišču? Kdo bi se od kmetovalcev odrekel vrani? Koliko je vredno modrovanje in kakšen je račun, da fazan uniči in pojé več hroščev, ličink, črvov, kobilic in drugih žuželk, škodljivih posevkom in nasadom, kakor vrana. Vrana uničuje ne samo hrošče, ampak tudi miši. In kateri lovec bi uničil vso svojo domačo divjad v lovišču, razen zajca in morda jerebice, zavoljo ene importirane ptice in da spremeni lovišče z mnogimi vrstami divjadi v **fazanje lovišče.** In končno, kje v praksi obstaja tako fazanje lovišče? Znano je, da imamo v jelenjih loviščih, kjer je jelenjad glavna divjad, tudi srnja lovišča in sploh lovišča velike divjadi, kakor imamo lovišča male divjadi, med katero gojimo tudi fazane. Po vsem tem je jasno, da **fazanja lovišča** pri nas sploh ne obstoje in da je tako razumevanje gojitve in vzgoje **pretirana teorija,** daleč od stvarnosti in vsake lov-, ske prakse. Fazanje lovišče je torej nemogoče, pa če bi ga bilo mogoče z velikimi stroški in investicijami v praksi ustvariti, tedaj bi sploh ne bilo lovišče, marveč **farma za gojitev fazanov.** In tako ime bi tudi bolje ustrezalo. Kaj bi se v realnosti s takim »tudi loviščem« zgodilo? Divjad, v tem primeru

fazani, ki ne bi bili od nobene strani ogroženi, bi se docela domesticirali (udomačili), a zavoljo prevelikega števila bi se po bioloških zakonih pojavile med njimi razne bolezni, pričelo bi se njihovo biološko propadanje, to je degeneracija in končno izumiranje vrste. Pri tem vprašanju moramo tudi upoštevati, da prekoštevilen zaplod lovišča z nekimi vrstami divjadi vede tudi tedaj do degeneracije, čeprav je ureditev gojitve izvrstna. Vzrok tega pojava je v tem, da more v najboljših loviščih gojitelj nuditi samo omejenemu številu divjadi naravno in zlasti s spremembami bogato pašo. Ravno tako ne vidim pravega namena v vzgojnih načinih, katerih se poslužujejo Čehoslovaki za vzgojo jerebic. Jerebice namreč vse pred zimo polove in jih drže zaprte in krmijo v prezimovalnih gajbah do pomladi, ko jih zopet izpuščajo v prostost. Take jerebice so že na pol domesticirane.

Iz navedenega jasno sledi, da za gojitev fazanov ni treba lovišča preobraziti in ga podrediti fazanom, temveč narobe, treba je fazana podrediti lovišču. Vzgojni načini morajo težiti za tem, da fazan docela podivja in da se prilagodi razmeram v lovišču ter da s svojo udeležbo poveča število vrst divjadi. Če se more pod takimi pogoji obdržati poljska jerebica, ki ves čas živi na tleh, zakaj se ne bi obdržal tudi fazan, ki mnogo hitreje in dlje leti in ki noči na drevju. Zavoljo tega tudi ni potrebno, da postreljamo vse, kar leta po zraku, in uničimo vse, kar hodi po tleh. Nasprotno je treba, da vse živalstvo, ki se nahajo v lovišču, vzdržujemo v življenjski skupnosti, uvažujoč krajevne in prehrambene razmere. Končno so se na to stališče postavili vsi napredni zakoni o lovu in na mah presekali razna škodljiva teoretiziranja. Za primer navajam, da novi zakon o lovu v LR Hrvatski dovoljuje streljanje od uje kragulja, skobca, močvirno sovo, črnega in rjavega škarnika, ki naj se drže v omejenem številu. Vse ostale ujede, kakor vsi orli, vsi sokoli in vse sove, so trajno zaščitene. Dosledno je v lovskem gospodarstvu namen vzgojnih ukrepov ta, da vzdržujemo taka **naravna lovišča**, katera ne nudijo zgolj materialne koristi gojitelju, temveč da duh lovca najde v njih resničnо razvedrilo in odpočitek ter da se oko ljubitelja narave v njih razveseljuje.

Namen tega članka je, da vzpodbudi naše lovce k razmišljanju o novih potih pri gojitvi divjadi.

H. Löns, Mein grünes Buch

V. J.

Dva nazora o dednosti tudi pri psih

Znano nam je, da lahko manjka tudi oblikovno najlepšemu psu kaka zaželena lastnost ali kaka druga važna notranja vrednost.

Dokler obstoji ta ali taka možnost, moramo biti pri izbiri ali celo pri nabavi psa predvsem previdni in se ne smemo pustiti zavesti od prazne zunanjosti. Nikakor namreč ne zadostuje, če izbiramo samo po zunanjih znakih, če in v koliko ti odgovarjajo zapisanemu standardu tiste pasme. Saj o lepoti pasemskega psa standardni predpisi sploh ne govore o lepoti pasme, pa če sploh, potem le tako mimogrede. Že ponovno smo slišali in čitali, da velja pri izbiri upoštevati vsekakor zunanjo obliko in delovanje vidljivih telesnih organov. Nujno pa je, da se zanimamo tudi za obliko in lastnosti vsaj roditeljev, bratov in sester psa, ki si ga nameravamo izbrati. Le samo na ta način si bomo lahko naredili zaključke o njegovi dedovini vobče ter o njegovi telesni zasnovi in duševni darovitosti,.

Nikoli ne moremo dovolj naglasiti, da požre kakršno koli ščene sleherni dan prav toliko, kolikor čistopasemski pes, od katerega lahko z veliko verjetnstjo pričakujemo one podedovane zasnove, oblike in lastnosti, ki mu bodo pri praktični uporabi v korist. Zato ni prav nikakega opravičila, da bi se pečali s psi nepoznanih prednikov ali neznanega porekla. Tudi ne smemo nikdar pozabiti, da smo dolžni zanamcem ohraniti stanje čistopasemskih psov ter stremeti za nadaljnjim oplemenitenjem, da bodo na čim višjem oblikovnem in lastnostnem nivoju dorasli vsem prirodnim neprilikam, a v celoti nam kar naj bolje ustrezali kot pomagači pri lovu, kot čuvaji na domu itd.

Kinologija v svojih bioloških podvigih stremi za stalnim oplemenitenjem pasem čistokrvnih psov, in sicer v glavnem na ta način, da zbira izkustva na polju pravilne vzreje, preizkušena sredstva in kombinacije širi med ljubitelje psov ter jim daje navodila in nasvete, pri čemer se ozira na splošno biološko vedo in zadevna naučna dognanja, ki naj služijo rejcem za vzgojne smernice,

Znano nam je že, da po veljavnih genetskih pravilih navadno ne moremo popravljati oblike ali lastnosti pri psih, še manj pa vzgojiti pri potomcih neko izravnanje s paritvami enega plemenjaka z kakršno koli nezaželeno oblikovno pojavo ali lastnostno napako z drugim plemenskim partnerjem, ki ima morda ravno nasprotne ali preizrazite pojave napak. Mladiči enega legla namreč lahko podedujejo očetove in materine napake oziroma materine in očetove odlike vidljivo, t. j. v dominanci. Vsekakor so pa vsi mladiči brez izjeme nosilci zasnove vseh odlik in vseh napak očeta in matere ter je le vprašanje, kaj in kake lastnosti prevladajo v življenju.

To in podobno nas uči Mendel-Weissmann-Morganov nauk, ki predpostavlja, da so v cigoti (oplojeni jajčni stanici) roditeljev vnaprej določene vse lastnosti, t. j. roditeljske, tako tudi lastnosti potomcev. Ta koncepcija deli namreč živi organizem v dve posebni kategoriji, in sicer v somo, t. j. navadno živo telo, ki je smrtno, in v klicno plazmo kot neke vrste nesmrtno substanco, ki je dedna. Pri tem trdijo zagovorniki te teorije in tega nauka, da katerekoli spremembe some, t. j. živega telesa, nimajo prav nikakega vpliva na dedno substanco. To pomeni tedaj absolutno izoliranost spolne celice od ostalega organizma - življenja.

V osnovi te tako imenovane hromozomne teorije leži tedaj prav za prav predpostavka, da v živalstvu roditelji — genetsko vzeto — niso roditelji svojih potomcev. Po tem nauku bi bili roditelji in potomci prav za prav neke vrste bratje in sestre. Njihovi predniki in potomci bi tedaj ne bili niti ono, kar so, ker si jih moramo predstavljati le kot neke postranske produkte nesmrtne in neizčrpne klicne plazme. Ta klicna plazma bi bila kot dedna povsem neodvisna glede svoje različnosti od ostalega svojega telesnega organizma.

Biolog Nussbaum trdi sicer tudi še v nasprotju z naukom o dialektičnem materializmu, da se spolni produkti ne razvijajo iz organizma matere, temveč iz nekega drugega izvora, ki je skupen tem organizmom, t. j., da imajo samo skupen izvor. Ta zlata sredina je pa tudi v nasprotju z M.-W.-Morganovim naukom in v ničemer ne zadovoljuje.

Če bi si osvojili tedaj v psorejstvu Morganovo koncepcijo, bi smeli psorejci glede vzreje skoraj držati roke križem ter le čakati, kaj nam prinese s potomci ena ali druga paritev. Saj bi moralo priti kakor koli in samo po sebi vse le tako, kakor je predvideno in zajeto v tako imenovani nesmrtni klicni plazmi, ki je dedna substanca sparjenih plemenskih partnerjev. Po tem nauku bi za rejca preostalo edino le, da z vajo ali z dresuro od vseh dobrih in od vseh slabih lastnosti vzbudi in učvrsti zaželene lastnosti. Ravno tako bi ostalo rejcu tudi še, da z dobro hrano, higieno itd. da psu kolikor mogoče čvrsto in zdravo obliko, ki pa ne more nikdar biti niti boljša pa tudi ne slabša, kakor je v obeh prednikih že zasnovana. Potemtakem, če bi pes od prednikov ne podedoval n. pr. zasnove za lepo hrbtno linijo in polno ledje, bi ju nobena nega, prehrana ali higiena, pa tudi ne podnebje itd. ne mogli v življenju dati niti njemu niti njegovim potomcem. V najboljšem primeru bi mogla skrbna vzreja in dobra prehrana le mimogrede in prehodno p r i k r i t i slabo hrbtno linijo in prazno ledje.

Po tej tako imenovani idealistični koncepciji morejo podedovati mladiči v leglu od prednikov le to, kar je v obeh roditeljih dedno zasnovano, in nikdar to, kar sta roditelja ali vsak zase za življenja na lepši ali grši obliki pridobila ali zgubila, pa tudi ne, kar sta si za življenja na obliki oziroma na lastnostih in sposobnostih prisvojila. Najmanj pa morejo biti predmet dednosti oblika ali lastnosti, ki bi bile pogojene od vpliva, okolja itd., ali za življenja zaradi okolja prisvojena.

V polnem nasprotju s temi nauki in iznesenimi principi je po tako imenovani Mičurinovi teoriji ali nauku uspelo, da so ruski učenjaki in biologi akad. Lysenko, Timirjazev, Judin, Šaumjanov, Ivanov in drugi praktično dokazali, da ima v živalstvu vsekakor prav odločujoč vpliv okolje, v katerem se subjekt razvija ali živi. Še toliko večji in odločilnejši vpliv pa imajo pogoji okolja na razvitek plodu v embrionalnem stanju, pri čemer ti pogoji še prav posebno vplivajo na ves kasnejši stadij v razvitku tiste živali.

Mičurinovci tedaj v principu ne oporekajo sicer važne biološke vloge in značaja hromozoma v razvoju stanice in organizma, vendar še zdaleč ne pripisujejo tej vlogi tolikega pomena. Nadalje ne priznavajo v organizmu obstoja dedne substance, vsaj ne substance, ki bi bila različna od telesa. Po njihovem nazoru je namreč vsakršna sprememba dedičnosti organizma ali poedinega telesnega dela na živem telesu vedno le rezultat predhodne spremembe samega telesa. To pomeni, v polnem nasprotju z M.-W.-Morganovim naukom, da se p r e n a š a j o spremembe organizma ali njegovih organov ali celo lastnosti na potomstvo. V tem smislu nastajajo — zaradi

neposrednega ali posrednega vpliva življenjskih pogojev ali okolja na razvitek organizma — spremenjene klice novih organizmov same na podlagi sprememb samega telesa ali sprememb na telesu roditeljev-prednikov.

Posebno važnost pripisujejo Mičurinovci, kakor že omenjeno, razvitku organizma v embrionalnem stanju v materi ter sklepajo, da ima živo telo, ki in v kolikor se je relativno spremenilo zaradi vpliva življenjskih pogojev okolja, vedno spremenjeno tudi dedičnost. Po naše bi tedaj rekli, **da se podedujejo v primeru psa lastnosti oblike in značaja,** ki sta jih mati pa tudi oče pridobila ali si jih prisvojila za časa življenja.

Za pravilno vzrejo in tudi oplemenitovanje naših čistopasemskih psov, bi morali po principih in nauku Mičurinovcev odbirati in izpopolnjevati pasme po pogojih prehrane in higiene oziroma podnebja. To se pravi, da moramo subjektom posameznih pasem nuditi ravno njim ustrezno podnebje, prehrano ali okolje. To bi tudi pomenilo n. pr., da pustite angleškega setra na severu Evrope, kjer je doma in v vsakem pogledu uspeva, medtem ko mu z njegovo preselitvijo na evropski jug vzamete pogoje ugodnega in ustrezajočega podnebja ali okolja in izzovete na njegovem telesu in v njem spremembe, ki postanejo dedne.

Nadalje nas Mičurinovci uče, da zahtevajo razna živa telesa različne življenjske pogoje, t. j. razno okolje, pri čemer reagira na razne pogoje ali dražljaje tega okolja vsako živo bitje drugače in po svoje. Zlasti zato, ker vplivajo n. pr. klimatske razmere, hrana in vsi drugi življenjski pogoji na poedince, od katerih se vsak po svoje razvija. V zvezi s tem izziva ravno subjektivno občutje nekega zunanjega vpliva različnost v reakciji na tak subjektivno občuteni vpliv in daje živali-psu možnost variacije, t. j. različnosti oblike ali lastnosti. Če bi to ne bilo tako, bi enaki ali podobni vplivi in dražljaji pri vseh živalih povzročili enake posledice in bi vsaka variacija v naravi bila nemogoča in nededna.

Praktični Mičurinovci so dosegli hitre uspehe tudi na ta način, da so forsirali kot plemenjake one subjekte, ki so pokazali v prvem in drugem leglu prav dobre in odlične potomce. Pri tem ne polagajo posebne važnosti na prednike ter proglašajo za plemenjake že tiste plemenske partnerje, ki dajo vsaj v dveh prvih leglih povoljno potomstvo.

Naj obvelja ta ali oni nazor, za nas ljubitelje psov je važno pravilo, da moramo skrbno izbirati po prednikih in po sovrstnikih v rodu in pasmi one plemenjake, ki jim ugaja naše podnebje, skrbeti moramo, da jim bomo nudili kar najboljše in najugodnejše življenjske pogoje, t. j. okolje, ki jim v splošnem ugaja in ustreza. Samo tako je zajamčeno, da bodo roditelji dali potomce, ki bodo dediči in nosilci dobrih zasnov svojih prednikov.

Viri: A. Lang, Die Experiment. Vererbungslehre in der Zoologie.

A. Pirocchi, Milano, Predavanje na mednarodnem kinološkem kongresu v Rimu.

Akadem. T. D. Lysenko, O stanju v biološki znanosti — predavanje 1948 in diskusija akadem. Judina, Šaumjana in dr. 1949.

Zor

Kam in zakaj se sele ptice

(Lucanus, Rätzel des Vogelzuges.)

Že od nekdaj se je človek zanimal za ptice, jih opazoval in lovil. Na ljudi niso vplivale ugodno le njihove pestre barve in milo petje, ptice so bile tudi znanilke pomladi in lepših dni. Človek je od številnih ptičjih vrst občudoval v prvi vrsti dobre pevce, ptice, ki so se odlikovale po svoji drznosti in bliskovitosti, in ptice, ki so v nekih razdobjih odhajale iz dežele in se zopet vračale. Te opeva celo ljudska in umetna pesem.

Ptice delimo po obsegu njihovega življenjskega prostora na tri skupine. Na ptice stalnice, ki živijo in gnezdijo stalno na nekem določenem ozemlju; na ptice klatilke, ki se klatijo po deželi, in na ptice selivke, ki na zimo zapuščajo svojo domovino, prezimujejo v južnih krajih in se pomladi zopet vračajo. Ta razdelitev seveda nima nič skupnega s tako imenovano rodoslovno razpredelbo, kjer so ptice razdeljene na osnovi sorodstvenih odnosov, kar je razvidno na primeru jerebice in prepelice. Čeprav sta si sorodstveno blizu, je prepelica ptica selivka, jerebica pa ptica stalnica.

Govoril bom o pticah selivkah. Ne mislim na splošno razpravljati o njih; moj namen je, kratko in nazorno osvetliti nekaj problemov iz njihovega življenja. Vsaka ptica selivka ima dve bivališči. Kraj, kjer gnezdi in vzgaja zarod, je njena domovina; kraj, kamor se umakne na zimo, pa je njeno zimovališče. Nekatere ptice gnezdijo tako pri nas, kakor tudi v tropskih krajih: torej imajo dve domovini. Težko je ugotoviti, katera je njihova prvotna domovina. Večina selivk je severnega porekla; za kukavico in kobilarja pa je dokazano tropsko poreklo.

Skrivnost, kam odhajajo ptice jeseni in od kod se spomladi vračajo, je stoletja in stoletja mučila človeški duh, ki ni bil sposoben prodreti v bistvo tega izrednega pojava. Šele ko so začeli z obročanjem, je bil vedi o pticah, ornitologiji, omogočen nesluten razvoj. Ornitologija je postala eksaktna znanost. Ornitologi so ugotovili pota selivk in skušali prodreti tudi v vzroke teh selitev, ki so jih do neke mere že pojasnili.

Čas prihoda in odhoda selivk je zelo različen. Nekatere zgodaj prihajajo in pozno odhajajo, tako da prežive pri nas večji del leta. Druge pozno prihajajo in zgodaj odhajajo, tako da se človek po pravici sprašuje, kje je prav za prav njihova domovina, ali pri nas ali na jugu. Že ob koncu zime ali v začetku pomladi, ko sneg še ni povsem izginil s travnikov in gozdov, prilete k nam pastirice, škorci, škrjančki, lastovice itd. Zapuste nas šele jeseni. Konec aprila in v začetku maja, ko sta gozd in log že zelena, prilete k nam vodebi, srakoperji, kobilarji, kukavice, ki nas konec avgusta neopazno zapuste. Najmanj se mude v domovini hudourniki, ki prilete maja in konec julija že odlete. O kosu vemo, da se sele le mladiči; pri ščinkavcih pa se na zimo podajo v toplejše kraje samice in mladiči. Kljub temu prištevamo kosa in ščinkavca k stalnim pticam. Mladiči nekaterih ptic, n. pr. navadnih galebov, plevic, mnogih čapelj in škorcev zapuste domovino mnogo prej ko stari. Mladiči škorcev se sele že julija ali avgusta, stari pa šele oktobra. Mladiči štorkelj in navadnih galebov se po prvi jesenski selitvi ne vračajo spomladi, temveč ostanejo v zimovališču do druge pomladi, ko spolno dozore.

Kam in kod gredo selivci? Človek bi mislil, po najkrajši poti na jug. Pa ni tako! Selilna pota so vijugasta in vodijo navadno ob robovih gorovij, po dolinah, ob morskih obalah, pa tudi preko odprtega morja. Nekatere

ptice se vračajo spomladi po drugi poti, kakor so šle jeseni, n. pr. prepelice. Pomladanska pot je navadno krajša ... Ornitologi so doslej ugotovili štiri glavne selilne poti, ki se jih ptice drže popolnoma instinktivno, po svoji orientacijski sposobnosti. Ptice severne Evrope se drže predvsem tako imenovane zahodnoobalne selilne poti, ki poteka ob obali Baltiškega in Severnega morja, dalje ob obali Francije, preko Pirenejskega polotoka v Afriko. Te poti se drže n. pr. galebi, čigre, kljunači, morske srake, race, pribe, čaplje, škorci, drozgi itd. Večina srednjeevropskih ptic se drži jadransko-tunizijske selilne poti, ki pelje ob jadranski obali preko Sicilije v Afriko. Po tej selilni poti lete navadno galebi, mnogi kljunači, čaplje in mnoge ptice pevke. Italijansko-španska selilna pot poteka ob robu Alp, čez severno Italijo na Korziko, Sardinijo, Baleare in nato preko južne Francije v Španijo in Afriko. Četrta, tako imenovana bospor-sueška selilna pot poteka v jugovzhodni smeri preko naših krajev, Ogrske, Balkana, Bospora do Sirije oz. Palestine, kjer se razcepi. En krak se nadaljuje do Indije, drugi pa preko Sueza ob Nilu navzdol. Te poti se drže bele in črne štorklje, rjavi in črnočeli srakoperji itd. Omenjene selilne poti razen prve, vodijo tudi preko Slovenije in naloga naših ornitologov je, da za posamezne selivce točno ugotove, katere poti se drže in kod navadno prelete naše ozemlje. Teh poti se drže ptice zelo stanovitno. Južnoitalski rjavi in črnočeli srakoperji ne potujejo v Afriko preko Sicilije, kakor bi pričakovali, temveč potujejo čez Jonsko morje, Grčijo, Egejsko morje v Malo Azijo in od tod na jug. Prav tako potujejo srakoperji iz Francije proti vzhodu v Malo Azijo in ne preko Pirenejskega polotoka in Gibraltarja v Afriko. Štorklje se drže bospor-sueške poti, toda to le one, ki žive vzhodno od reke Vezere; štorklje, ki žive v deželah zahodno od reke Vezere, pa lete na jug preko Francije, Španije v Maroko, kjer prečkajo Saharo na mestih, kjer je vsaj nekaj vode in vegetacije. Bospor-sueška pot nudi štorkljam mnogo boljše življenjske pogoje kakor jugozahodna selilna pot preko neplodne Sahare. Zanimive so kanadske črne race. Nekatere se sele proti vzhodu, dosežejo Atlansko obalo, ob kateri se pomikajo na jug do prezimovališča. Druge se sele proti zahodu, dosežejo pacifično obalo, ob kateri potujejo proti jugu do Kalifornije, kjer prezimijo. Na isti način zapušča svojo severno domovino tudi neka vrsta kljunačev. Ob obalah obeh oceanov potujejo proti jugu tako daleč, da se v zimovališču zdržijo. Za evropske kljunače je ugotovljeno celo več selilnih poti, od katerih ena vodi preko naših krajev. Zelo zanimiva je selitev pri azijskih rdečerepih srakoperjih, ki prebivajo na Japonskem, v severni Kitajski in Koreji. Srakoperji severne Kitajske se sele jeseni v obliki lijaka k izlivu Jang-tse-kijanga, potem ob obali proti jugu do dežele Fukien, od koder prelete na Formozo. Tu poedinci prezimijo, večina pa nadaljuje pot čez Ocean do Filipinov. Srakoperji iz Japonske pa se sele čez Vzhodno kitajsko morje do Kitajske, potujejo ob obali na jug do Anama, kjer se pričenjajo prezimovališča. Mnogi potujejo še naprej do Malajskega polotoka in Sumatre. Te dve selilni poti se križata na vzhodni kitajski obali.

Za mnoge selivce je ugotovljena severna smer selitve. Navadni galebi, ki prebivajo v južni Nemčiji, Češki, Ogrski, se sele, razen po svojih navadnih poteh do Sredozemlja, tudi k Severnemu morju in potujejo potem skupaj s severnoevropskimi galebi ob obali proti jugu. Severno smer selitve ima tudi škurh, toda ne vedno in ne povsod.

Selilna pota nekaterih ptic so neverjetno dolga. Velerepa čigra preleti vsako leto dvakrat polovico zemeljske oble, saj potuje od visokega severa do Južnega ledenega morja in nazaj. V svoji severni domovini ostane le

dobra dva meseca; prileti sredi junija in odleti že konec avgusta. Nič manjši zračni potnik ni neka severnoameriška raca, katere domovina sega na sever do 82° severne širine, seli se pa globoko na jug Južne Amerike — do Patagonije in Falklandskih otokov. V približno 47 dneh preleti 14.700 km. Tudi štorklje ne zaostajajo; njihovo zimovališče je daleč južno od izvira Nila.

Ptice se sele posamič ali družno. Posamič se sele kukavice, kobilarji, vodebi, dnevne ujede in mnoge pevke. Njihova selitev zato ni opazna. Divji golobi in drozgi n. pr. lete v skupinah od 10 do 30 ptic. Cipe, lastovice, škrjančki, škorci, žerjavi, gosi, race in dr. se združijo v večje jate, ki štejejo včasih na stotine članov. Nekatere družno leteče ptice se razvrste v obliki črte, v kateri so poedinci ali stopničasto drug za drugim ali pa drug poleg drugega; druge pa lete v obliki klina. V črti druga poleg druge lete plevice, škurhi in morske srake, v obliki klina pa žerjavi, gosi, čaplje, race, labodi, plamenci in deževniki. V takih oblikah se zračni upor laže premaguje, kar pomeni prihranek na energiji.

Ptice se sele podnevi in ponoči. Tipične dnevne selivke so dnevne ujede, črne vrane in štorklje. Mnogo več kakor dnevnih je nočnih selivk, na primer slavčki, pogorelčki, taščice, kobilarji, prepelice, škrjančki, kljunači, divje grlice, žerjavi, čaplje, gosi, vodebi, kukavice, lastovice itd. Mnoge družno se seleče ptice se pred odletom zbirajo na določenih mestih v velikih množinah, na primer lastovice.

Kakšnih višin se selivke drže, kako prelete morske ožine in mnogokrat odprto morje in kako se na poti znajdejo, so vprašanja, ki zanimajo vsakogar. Res je, da lete ptice mnogokrat v velikih višinah, n. pr. žerjavi, o katerih pripovedujejo, da prelete celo Kavkaz in Himalajo. Nekatere evropske ptice prečkajo Alpe. Ti osamljeni primeri so rodili fantastične izmišljotine o nadoblačnih selitvah, ki da jih komaj vidi človeško oko. Napisali so jih mnogokrat slavni ornitologi. Če pomislimo, da je zrak v takih višinah redkejši in mnogo mrzlejši in da pri teh pogojih znatno zmanjša delazmožnost organizmov, ne moremo verjeti, da bi ptice splošno letele v takih višinah. Če res vidimo orle, kanje in jastrebe krožiti v oblačnih višinah ali celo nad njimi, je to le njihova zračna igra in ples, ki si ga privoščijo po opravljeni gostiji in ob parjenju. Selivke lete navadno nizko ob zemlji in se le v gorah dvignejo visoko. Le redke vrste se dvignejo 1000 m in čez. Hitrost, s katero preleti ptič vso svojo pot, je različna. Štorklja n. pr. preleti pri jesenski selitvi dnevno do 250 km, pri spomladanski selitvi pa 400 km. Kljunač pa napravi dnevno 500 km. Presenečajo nas ptice, ki lete preko odprtega morja, kjer dostikrat ne vidijo na stotine kilometrov drugega, ko valove morja in nebesno modrino. Japonski rdečerepi srakoperji prelete 700 km odprtega morja na poti do kitajske obale; neki deževnik, ki živi v Sibiriji in Aljaski, obišče celo Havajske otoke. Neprekosljivi morski potniki so galebi, saj so rejenci morskih obal. Evropske ptice prelete morske ožine med Sicilijo in Afriko, južno Italijo in Grčijo itd., kar je le malenkost nasproti prej omenjenim razdaljam.

Kako se ptice na poti znajdejo, orientirajo, kako najdejo cilj v temi, v megli, na morju z isto gotovostjo kakor ob sončnem svitu in na kopnem, ni še povsem pojasnjeno. Razlag je mnogo, toda so pomanjkljive. Sprva so ornitologi mislili, da se ptice nauče poti od starih. To je seveda nemogoče za ptice, ki se posamič sele, in za one, katerih mladiči prej odlete kakor stari. Domneva, da ptice slede elektromagnetne zračne struje, ni sprejemljiva, ker so pota mnogih selivk zelo vijugasta. Ravno tako niso vetrovi pticam kažipot. Ptiča vodi na poti podedovani orientacijski čut.

Kako in zakaj je selitev nastala in kaj požene selivca na pot? Ko so nekoč vladale na zemlji bolj enakomerne klimatske razmere, ni bilo selitev. V ledeni dobi, ko so se življenjske razmere znatno poslabšale, so ptice zapuščale svoje kraje in se naseljevale v južnejših predelih. Ko so se razmere zboljšale, so se ptice vračale. Tako se je večkrat zgodilo. Nastale so prve selitve, ki so se ritmično ponavljale, postajale v toku generacij vedno dalekosežnejše in zapustile v pticah ono biološko lastnost, ki ji pravimo selitveni nagon. Kakor vidimo, je nastala selitev v davnini in sicer pod vplivom periodično se ponavljajočih zunanjih razmer.

Današnja selilna pota so po mnenju mnogih raziskovalcev ona pota, po katerih so ptice v davnini zapuščale svoje kraje, oziroma se vanje vračale. V določenem letnem času se v ptici zbudi selilni nagon; ptič odleti na jug dostikrat v najugodnejšem času, ko ima vsega dovolj in ni nobenega znaka, da bi se razmere poslabšale. Ptič ni razumen, posluša le svoj nagon. Selitveni nagon traja toliko časa, dokler ptica ne pride do cilja in ves ta čas usmerja njeno ponašanje. Kako močno se tedaj spremeni narava selilk, vidimo že iz dejstva, da mnogokrat potujejo na jug drozgi, divji golobi, škorci v druščini s sokoli in drugimi ujedami. Selitveni nagon ni nekaj nespremenljivega, nekaj, kar traja večno. Podvržen je spremembam kakor vse v prirodi. Pri nekaterih pticah polagoma ugaša in lahko popolnoma ugasne. Tako postane iz ptice selivke ptica stalnica, ki ne zapušča na zimo več svoje domovine, n. pr. kos. Tudi škorci včasih kažejo v nekaterih deželah nagnjenje do prezimovanja. Za nekatere ptice pa selitev še nastaja, to se pravi, da selilne poti postajajo vedno daljše, selitveni nagon pa močnejši. Poučen primer za to vidimo pri vrtnem strnadu in zeleni listnici. Zimovališče vrtnega strnada in zelene listnice je Indija. Ker sta omenjeni ptici razširili svojo domovino daleč proti zahodu do srednje Evrope, zimovališče pa je ostalo isto, je jasno, da so selilne poti postajale vedno daljše. V nekaj desetletjih so se podaljšale približno za razdaljo od Urala do središča Evrope.

Uganko ptičjih selitev rešujemo ne samo z domnevami in neosnovanimi trditvami, temveč tudi s poskusi in raziskovanji. Ne smemo reči, da nič ne vemo in da ne bomo nikdar prodrli v jedro tega čudnega naravnega pojava. Težave so velike, toda znanost jih bo premostila.

H. Löns, Mein grünes Buch

Š. I.

Ob zori na planinah

I.

Komaj je sonce pozlatilo vrh Porezna, so se spodaj na planini Otavnik razlegli trije streli. Dva sta zaporedoma ostro odmevala, eden pa malo kasneje in bolj zamolklo. Takoj nato se je začela borba za življenje in smrt mladega lovca.

Rodil sem se pod Poreznom v vasi Zakojca leta 1903 kot sin malega kočarja. Že v najmlajših letih sem vse svoje zanimanje posvečal naravi. To sem gotovo podedoval po svojih dedih in pradedih, ki so bili kot izvrstni gorski lovci zavzeti za naravo. Že kot šestnajstleten mladenič sem hodil s svojim stricem na lov in po njegovih navodilih sem z njegovo puško uplenil marsikatero divjad. V kolikor torej nisem bil sam po svoji krvi predan lovu, me je zanj navdušil stric in me učil v lovskih veščinah, tako da sem z dneva v dan postajal strastnejši lovec.

Leta 1923/24 sem moral služiti vojake v italijanski vojski. Po poldrugem letu sem se vrnil domov v široko naročje matere narave. Toda v tem kratkem času moje odsotnosti se je marsikaj spremenilo, zlasti to, da sem bil sprejet v lovsko družino šele leta 1927. Dolgo časa sem moledoval pri italijanski oblasti za izdajo orožnega lista. Bile so pač drugačne razmere tedaj za nas primorske Slovence, kakor danes. Leta in leta so naši lovci morali čakati, da je bila komu uslišana prošnja za rabo lovskega orožja. Med tem časom sem si pač pomagal na ta način, da sem se pridružil takratnim našim lovcem ter šel z njimi na lov. Moral sem se paziti, da nisem prišel oblasti pred oči. Zato si nisem upal dosti z lovsko družbo na lov, temveč sem raje hodil sam v hribe in nepregledne gozdove, ogibajoč se cest in vasi, kjer je prežalo name oko italijanske milice. Najraje sem hodil spomladi na divjega petelina, kasneje pa na srnjaka, čim više v planine, kjer sem bil varen in zato tudi zadovoljen ter vesel, da sem mogel kot mladenič uživati prosto naravo. Čeprav sem imel mnogo drugih težav, vendar me niso zadržali ne burja, ne mraz, ne dež, ne snežni viharji, da ne bi bil hodil po naših planinah in gorah. Zvesto me je spremljala moja lovska puška, ki mi jo je zapustil stric-lovec, na katerega so me preko te puške vezali najlepši lovski spomini.

V nedeljo 27. julija 1927 sem se zopet zarana podal v naše planine na srnjaka. Že pred svitom sem bil na čakališču, kjer sem vedel, da se hodi past srnjak. V napetem pričakovanju, da vsak čas zagledam šesteraka, poči nad menoj suhljad. Takoj nato se prikažeta na planino italijanska finančarja s puškami, pripravljenimi za strel. Pogledali smo se iz oči v oči. Tisti hip sta že po njihovih predpisih zakričala, stoj, roke kvišku. Toda jaz, ne bodi ga treba, sem se pognal v beg. Za mano sta počila dva strela, od katerih me ni nobeden pogodil. In tudi finančarjema je kmalu minila volja, da bi me zasledovala. Tako sem bil od njih že kakih 300 metrov, in sicer v mladem bukovem gozdu, z namenom, da se čimbolj prikrit izmuznem od njih. Na begu sem držal puško v levi roki s cevmi naprej. V tej mladi gošči se zaradi naglice spotaknem in padem. Ko hočem vstati, se zapne puška v grm tako, da mi potegne puško in roko precej nazaj. V tem trenutku zamolklo poči, mene pa zapeče v levi rami. Ves strel sem dobil v ramo, zato mi omahne roka in puška z roke pade na tla. Kljub vsem bolečinam se poženem naprej kakor ranjena zver, ker sem mislil, da me zasledujeta finančarja.

Bil sem kakor blazen, kajti zavedel sem se, kaj sem napravil. Ni mi bilo več za puško, ki je ležala že precej daleč nad menoj v gošči, pa tudi mi ni bilo mar, kaj bo ukrenila oblast, ker sem bil na lovu brez orožnega lista. V meni je lebdela samo še zavest, da nisem zgolj pohabil roke, ampak sem bil trdno prepričan, da izkrvavim, ker mi je kri tekla v curkih. Nedaleč od mene je izviral studenček. Postajalo mi je slabo, zato sem hotel priti do vode in si ohladiti vroče čelo. Izmučen do smrti pritavam do studenca. Tedaj pa se mi zamegli pred očmi in, ravno ko sem se hotel skloniti in popiti požirek mrzle vode, omahnem pod studenec in ni me bilo več. Ne vem koliko časa sem tako ležal. Zavedel sem se ležeč pod curkom, tako da mi je tekla voda ravno na obraz. Bil sem moker od vode in krvi, in tudi vsa obleka. Z največjim naporom sem se dvignil in v neizrečeni izmučenosti čutil, da kljub moji trdni naravi pešam in da poslednjikrat vdihavam gorski zrak. Še enkrat mi je šel pogled po vrhovih naših gora, ki so se kopale v zlatu sončnih žarkov. Obupan in zapuščen sem zbral poslednje moči in zakričal na pomoč. Nato sem se zgrudil in padel zopet v nezavest.

Ob tem času, ko sem se boril za svoje življenje, je šel po isti poti iz doline kmet, ki je bil namenjen, da pogleda k svoji živini na planini. Našel me je v nezavesti in vsega krvavega. Kljub temu me je spoznal, bil je svak, mož moje sestre. Spravil me je v dolino do svoje hiše. Jaz sem se le tu in tam za hip zavedel, bil sem do smrti izmučen. Znova in docela sem se zavedel šele na železniški postaji v Hudajužni. Poleg rešilnega avta je stal zdravnik in moja objokana mlada žena.

II.

Konec aprila leta 1934 bi bili zopet lahko videli človeka, ki je ob svitu precej urnih korakov ubiral pot proti planini, ne da bi mogli vedeti, kaj hoče in kdo da je. Lovcu ni bil prav nič podoben, niti puške bi pri njem ne opazili, četudi bi bil dan, pa tudi ne kake druge lovske opreme. Ne dolgo zatem sta odjeknila s planine dva strela. Uro kasneje se je isti človek vračal, toda mnogo urnejših korakov. Preko ramena je nosil težek predmet, toda ni se še dalo razločiti, kaj da nosi.

Kljub težki rani, trpljenju in bolečinam nisem podlegel, čeprav so nad mano obupali že celo zdravniki. Borba za življenje je bila huda. Hoteli so mi odrezati levo roko, a jaz na to nikakor nisem pristal. Odločen sem bil, da raje umrem, kakor da bi moral vzeti v roko beraško palico. Rana se je jela počasi celiti, tako da sem se po enajstih mesecih vrnil, a ne kakršen sem bil prej, komaj le še duh. Nič več nisem bil sposoben za količkaj težje delo in tudi za marsikatero delo ne, kar bo jasno, če omenim, da je trajalo polnih sedem let, preden je roka popolnoma ozdravela. Navzlic temu je ostala okorna, kakor je še danes. Čas je hitel, a moje življenje ni hitelo. S časom so se spremenila tudi naša lovišča. Po naših planinah nisi videl več domačega lovca. Le tujci so hodili na lov in na planine. Tako je bilo, da v kolikor nisem obžaloval svoje nesreče, sem obžaloval to, da domačin ni imel več dostopa na lov. To mu ni bilo prepovedano, toda zakupnine za lovišča so bile tako visoke, da jih je zmogel le človek s polnim žepom. Zato je tudi naš lov prišel v druge roke, sicer ne docela v tuje, pač pa v roke Goričana B-ča, ki je bil Slovenec. Hodil je na lov, pa brez uspeha. Zato se je jel zanimati, da bi dobil kakega domačina oziroma lovca, ki bi ga spremljal. Gotovo so ga ljudje napotili do mene, ker se je nekega dne v juniju leta 1935 znašel v moji hiši. Pozdravil me je po slovensko in me poklical po imenu. Toda jaz ga nisem poznal. Oziral se je po moji koči

in je lahko takoj spoznal, da je pri meni doma več revščine kakor pa skromnega življenja. Kaj sem hotel, ker po svoji usodi nisem bil za težje delo, in v tistih letih je bilo za vsak zaslužek zelo hudo. Morete si misliti, kako grenko je bilo življenje zame in za mojo družinico. Prišli B-č me je nekajkrat ošinil s pogledom od nog do glave in mi podal roko. Povedal je svoj priimek in ime, pa tako skromno, da sem bil kar v zadregi. Ko me je on motril, sem si ga bil tudi jaz precej natanko ogledal. Bil je srednje velik, čokat mož, gladko obrit in nasmejanega obraza. S seboj je imel težek nahrbtnik in dve puški, eno dvocevko, ki se je svetila kakor srebro, drugo enocevko na kroglo. Brž ko sem spoznal, s kom imam opravka, nisem držal rok križem. Odvzel sem mu puški, nato nahrbtnik in močno palico. Zaprosil me je za požirek mrzle vode, ker z drugim mu nisem imel postreči. Uro kasneje sva bila že kakor stara znanca. Obrazložil mi je svojo zadevo kakor tudi jaz svojo, v kolikor že ni bil v podrobnosti poučen o moji usodi in nesreči.

Ko se je med pogovorom odpočil in okrepčal, me je prosil, da bi ga spremljal v lovišče in da bi mu pokazal kako čakališče za srnjake, po možnosti v bližini. Pripomnil je, da je silno utrujen. Nikakor nisem mogel odreči njegovi prošnji že zaradi njegove spoštljive osebnosti pa tudi zato, ker je vso mojo malo družino obdaril, da smo bili vsi veseli, najbolj pa jaz sam, ker sem po dolgem zopet dobil nekaj kozarčkov pod svoj reven klobuk.

Ravno ko je zahajalo sonce, sva korakala po gozdu, ki je komaj dve sto korakov oddaljen od moje koče. V sredini tega gozda je bila večja poseka, kamor se je hodil past lep šesterak. Toda moja velika napaka je bila v tem, morda zato, ker sem bil nekoliko preveč razgret, da sva se bližala poseki od napačne strani. Srnjak, ki je bil že na paši, naju je dobil v nos, pozdravil s krepkim bav, bav in se izgubil v goščo. B-ču je razbijalo srce kakor kovaško kladivo. Tudi meni ni bilo lahko, ker sem čutil, da je moja krivda. Toda kaj sem hotel. Obrnila sva se in, ne da bi dosti govorila, sva se vračala proti moji koči, zamišljena vsak v svoje. Po povratku na moj dom sva kramljala precej dolgo v noč, dokler gosta nisem spravil spat na dišeče seno. Tudi jaz sem legel poleg njega, ker sem opazil, da se sam v temi in na senu nič kaj prijetno ne počuti. Sam nisem zatisnil oči, ker sem se bal, da bi zaspala, kajti junijske noči so kratke.

Komaj se je jelo svitati, sem že klical lovca. Toda spal je tako sladko, da sem imel precej opraviti, preden sem ga spravil na noge. Kaj hočemo, lov je lov. Pol ure kasneje sva bila že zopet na poseki sredi gozda ob debeli bukvi, ravno na nasprotni strani kakor prejšnji večer. Oborožena z dvema puškama in trdnim prepričanjem, da se vsak hip pokaže srnjak, sva si komaj upala dihati. Že sva čakala dobro uro in več, sonce je jelo lesti po hribu navzdol, a srnjaka ni bilo od nikoder. Tudi nobene druge živali nisva opazila, vse je bilo tiho in mirno kakor v grobu. Obupana sva bila. B-č pogleda na uro, ki je kazala ravno peto. Tedaj opazim rdečo liso kakih 150 korakov od naju, ki se je počasi oddaljevala. Zastal mi je dih kakor kakemu mlademu lovcu, boječ se, da se tudi to pot skazi. Pogledam lovskega gosta, ki je opazoval v drugo smer, in mu pokažem srnjaka. B-č je ostal miren, le puška mu je šinila k licu, prislonjena k bukvi. Plamen je švignil iz puške in odmev se je razlegel po gozdu. Srnjak je obležal v ognju. Ne morem opisati veselja mojega gosta, ko je videl, da je ustrelil imenitnega šesteraka. Iztrebila sva ga in pri tem izpraznila tudi steklenico. Nato sem najemnika lovišča spremil na železniško postajo in moj trud mi je bil stotero poplačan.

III.

Pričela se je moja druga lovska doba. V tem času sem se večkrat udeležil lovov, toda le kot vodnik, ne pa kot lovec. Ko sem po naročilu lovonajemnika hodil po lovišču, sem opazil mnogo nelovskega in veliko nereda. Zankarji in pastarji so se pojavljali po vseh kotih lovišča, kajti kožuhovina je imela pod Italijo dobro ceno. Zato je lovil sleheren kmet in vsak delavec je izkoriščal lovišče. Največ krivolovstva so uganjali italijanski delavci in domači oglarji, ki so bili z družinami naseljeni po naših gozdovih. Lovili so na najbolj umetne načine in z najzavratnejšimi sredstvi. Kar niso polovili zankarji, so ugonobili divji lovci z najrazličnejšim strelnim orožjem. Lovske razmere so bile take, da je moralo vsakemu, ki je imel količkaj čuta do lova in narave, krvaveti srce. In kako naj bi bil jaz to gledal mirne duše. Preveč sem ljubil naravo in vso našo divjad, da bi bil ostal nebrižen. Čeprav mi je šla trda za vsakdanji kruh, sem sklenil, da tega početja ne bom več gledal. Lovišče je propadalo na vseh koncih in krajih, a nikogar ni bilo, ki bi se zanj zavzel in varoval divjad. Sleherni je samo moril in lovil in temu naj bi še sam pomagal. Sklenil sem, da povem zakupniku svoje mnenje in da ne bom več spremljal gostov na takih nelovskih pohodih. Med premišljevanjem, kako bi to najbolje naredil, dobim pismo, da pride zakupnik na lov in z njim zelo ugleden gost. Dobil sem naročilo, da moram brezpogojno zaslišati divjega petelina, ki mora biti tako gotov, kakor domač v kurniku.

Lepega pomladanskega sončnega dne prideta napovedani gost in zakupnik. Gost je bil visok mož, ostrega pogleda, redkobeseden in ukazujoč. Takoj sta me obsula z vprašanji glede petelina, če je daleč v planini, če dobro poje itd., tako da nisem utegnil zakupniku obrazložiti, kar sem si namenil. Že proti večeru smo se podali ne daleč v rovte, kjer smo se namenili, da prenočimo v seniku in počakamo zore. Gosta sta se takoj zarila v mehko seno, jaz pa sem jih moral kot stražar čuvati s puško, ki sem jo imet tokrat prvič po svoji nezgodi zopet v roki. Kmalu po tretji uri jamem buditi lovca za naskok petelina, ki je klepal precej visoko nad nami. Pričel se je lov, a žal tak lov, kakršnega do takrat še nisem doživel. Ves trud je bil zaman. Tudi drugo jutro je ostal lov jalov, čeprav smo se zaklinjali, da petelina moramo dobiti. Toda jelo je nalahko deževati in naša odločnost in vnema sta oplahnili. Vračali smo se klavrni in tihi kakor mutci proti moji koči. Prišedši na moj dom sta se gosta po okrepčilu začela pripravljati na odhod. Bila sta slabe volje in nič manj jaz sam. Tedaj me B-č vpraša, če bi imel voljo, da bi spremljal lovskega gosta samega na petelina, ker ga gost hoče na vsak način dobiti, da bi ga poslal svoji ženi. Toda moja mera je bila polna in sem odklonil s pripombo, naj si gost poišče spretnejšega vodnika. Zakupnik me ostro vpraša, zakaj se branim, ko me dobro plača, kar sem moral tudi priznati. Še enkrat me vpraša, zakaj odklanjam. Povedal sem mu naravnost z malo bolj zamolklim glasom, da obžalujem, ker nimam od njihove oblasti toliko zaupanja, da bi smel nositi lovsko puško in biti lovec, ne pa zgolj spremljevalec in kažipot drugim. Sprevideti pač mora, da sem vešč lova, da imam pravi čut in ljubezen do narave in da nisem še nikomur storil kaj žalega, pa tudi svoje nekdanje nesreče nisem toliko kriv sam, kakor oblast, ki mi ni dala orožnega lista. Celo na sodni obravnavi po moji nesreči so to pripoznali in upoštevali. B-č malo pomolči, nato pa svojemu gostu razloži mojo nesrečo in usodo. Gost me ostro pogleda in me vpraša, če razumem italijanski. Pristal sem, da nekoliko, ter mu na vprašanje povedal, da sem se naučil jezika pri vojakih in v bolnici. Na-

tančno sem mu moral popisati svojo lovsko nezgodo. Lovca sta izmenjala nekaj besed med seboj, na kar mi gost položi roko na ramo in me pogleda v oči. Veš, Ivan, zaupam ti. Pustil ti bom svojo puško in, kakor hitro bo ugodno vreme, mi ustreli petelina ter ga prinesi v Gorico. Sam sem preveč zaposlen za tak lov, a petelina bi rad imel. Opomnil sem ga, da bi mi bilo gorje, če me oblast še enkrat zaloti brez dovoljenja z orožjem. Tedaj mi pa B-č pojasni, s kom imam opraviti. Gost mi je napisal list, na katerem je bil pečat, ter mi zagotovil, da se mi s tem listom v roki ni treba ničesar bati. Pristal sem, vzel njegovo puško in dva naboja ter vse skril, še preden bi opazila žena, da imam opraviti z orožjem. Gosta sta odšla.

Nihče ni vedel za moje načrte in, ko je čez dva dni nehalo deževati in so nastopili zopet lepi pomladanski dnevi, sem tretje jutro po odhodu gostov pripravil vse za lov. Tudi ženi sem prikrival svoje namere, ker ni bila nič navdušena, da bi še kdaj hodil na lov s puško. Ko je domači petelin prvič oznanil jutro, sem jo že ubiral po stranski stezi na planino s puško pod jopičem, tako da ni bilo opaziti, da nosim orožje. Ko pridem do sredine planine, se ustavim pod košato smreko, kjer si malo oddahnem, pripravim puško in jo nabašem. Rad bi si bil prižgal tudi cigareto, toda nisem si upal. Nisem čakal in poslušal četrt ure, ko zaslišim petelina, da je zaklepal prav zamoklo, komaj 50 korakov nad mano. Drugi se je oglašal na pobočju bolj levo in nekoliko oddaljen. Ves sem bil prevzet od lovskega čustva, Srce mi je jelo burno utripati, ko sem bil po osmih letih in tolikem trpljenju, skušen po usodi, zopet sam v planini na lovu. Čeprav se še ni svitalo, sem že naskočil prvega petelina, toda že z drugim načrtom v glavi. Z vso svojo prakso sem prišel tik do njega, toda zaradi teme ga nisem videl. Iščem ga s pogledom in po smeri glasu, ko se nekoliko sklonim, ga zagledam na veji precej debele bukve, ko je ravno prenehal s škripanjem. Ne vem, ali me je opazil, ali kaj. Roka mi je bila mirna in imel sem ga na muhi, čeprav muhe še nisem razločil. Samo prst bi mi bilo treba skriviti in moj bi bil. Toda pri tem sem lovil na uho petje drugega petelina, kdaj bo v najburnejšem petju oziroma škripanju, da bi poka puške ne slišal. In res se je kmalu dobro vpel, pa tudi oni pred mano se je začel šopiriti in pričenjal s svojo pesmijo. Skoraj sam od sebe se mi je ukrivil prst in petelin je telebnil na tla. Nisem ga utegnil ogledovati, če sem hotel izvesti moj drugi — nelovski načrt. Že sem naskakoval drugega, ki ni prav nič slutil, da njegovega tovariša in tekmeca ni več. Nekaj minut zatem se je znova ukrivil prst, odjeknil je drugi strel in s petelinom se je zgodilo kakor s prvim.

Zatekel sem se pod isto smreko, kjer sem zjutraj nabil puško, toda sedaj z dvema praznima nabojema in dvema petelinoma. Sedaj sem si lahko prižgal cigareto in jo urnih korakov ubral proti domu. Danilo se je že...

(Se nadaljuje.)

P. J.

Smola in užitek

Ni vsakemu dano prenesti na papir svoje občutke tako, kakršni so v resnici, vendar bom skušal vsaj približno opisati uplenitev mojega prvega srnjaka.

Že v začetku maja leta 1948 smo se na »priložnostnem sestanku« v gostilni zelenega brata tov. K. člani naše družine sporazumeli, da se odstrel srnjaka v bližnji sezoni zaupa meni. Zaupanje je šlo tako daleč, da smo hkrati določili 13. junij za dan proslave lovskega uspeha, kateri naj bi prisostvoval tudi srnjak v različnih okusnih oblikah.

Do tu bi bila stvar še kolikor toliko v redu. Puško-risanico sem si izposodil od tov. K. in tako čakal 2. junija, ker prvi dan lovnega časa izkoristiti, pravijo, ni ravno najlepše.

Krasno jutro omenjenega dne sem dočakal na visokem čakališču na robu enega od manjših gozdičkov. Žgolenje najrazličnejših drobnih pevcev ob sončnem vzhodu me je tako prevzelo, da sem skorajda malo zadremal, kar je tudi sicer moja grda navada. Šele šoja v neposredni bližini me je s svojim hreščanjem spomnila na namen moje navzočnosti. Hitro pregledam skozi daljnogled okolico, pa razen dveh dolgoušcev nič. Pač — tam ob jelševi meji rdeča lisa — okoli 200 m, pase se proti meni. Pogledam bolj natančno in tedaj šele zapazim srno z mladičem. Opazujem ju nekaj časa v pričakovanju, da se drugi mladič vsak čas prikaže iz meje. Toda ni ga bilo. Najbrž je, če je sploh kdaj gledal luč sveta, postal plen kake roparice. V razdalji 40 m se pase družinica mimo čakališča, kakih 150 m za njima pa na drugi strani meje krepak vilar.

Ravno sedem je bila ura na Polskavi, ko sem tiho zapuščal stojišče z zavestjo, da sem za prvič pač dosti videl. Počasi korakam po kakih 80 m širokem gozdu, iz katerega sem lepo videl na obe strani po obrobnih koščeninah in redkih krpah njiv, meneč, da še med potjo kaj vidim. Tam, kjer pelje kolovoz iz sredine gozda bolj proti robu, stoji 5 ali 6 debelih hrastov, ki edini mašijo precejšnjo vrzel. Ne da bi kaj pričakoval, pogledam mimo hrasta, izza katerega sem ravno stopil, na nekaj ogonov še zelenega ovsa ter obstojim ko vkopan. Na 20 korakov stoji sredi ovsa ko kip izredno močan šesterak. Opaziti me je moral trenutek prej, ker se ni niti prestrašil, niti ni utegnil pozobati pravkar odtrgano bilko. Počasi napravim korak nazaj v kritje hrasta, snamem puško, odpahnem, potegnem naprožilo ter počasi pogledam za srnjakom. Stal je še vedno ko pribit. Hotel sem si še privoščiti pogled skozi daljnogled, kar pa sem opustil, ker sem itak videl dovolj točno in bi bila vsaka odvišna kretnja lahko polom. Počasi pričnem dvigati puško, že nesem k licu, tedaj pa zagrmi. Sam sem se bolj ustrašil ko srnjak, ki se je močno stresel, še za sekundo obstal ter jo elegantnih skokov odkuril po razoru. Šele tedaj sem se zopet zavedel. Pri dviganju puške mi je namreč kazalec podzavestno silil k sprožilu in rahel dotik je opravil svoje. Pri pregledu »nastrela« ugotovim ostro zarezano brazdo kakih 5 m pred mestom, kjer je stal srnjak.

Nisem se ravno jezil, tudi ne morem trditi o kaki dobri volji. Da me je pa pravkar doživeto do skrajnosti razburilo, je pričal krvni pritisk, ki me je skorajda glušil. Iz daljave se je oglašal posmehovalni bev, bev, jaz pa sem vsemu nakljub in sebi v tolažbo potihoma zažvižgal veselo popevko.

Trdno sem se tudi zaobljubil, da vsaj zadnji prizor pravkar končanega dejanja obdržim popolnoma zase.

Po še nekajkratnem čakanju in zalezovanju smo bili končno primorani odgoditi »slavo« za nedoločen čas.

Skoraj do konca julija sem sleherni teden vsaj po štirikrat poskušal srečo in to zjutraj in zvečer, pa mojega »ljubljenca« za katerega sem se brezdvomno odločil, razen nekoč sredi dopoldneva na 15 korakov, nisem več videl. Tistikrat pa sem bil, ne vem več iz kakega razloga, oborožen samo z šibrenko. Nikoli pa se nisem vračal; ne da bi videl kaj zanimivega.

Nekega jutra mi priskaklja mlada lisička za kobilicami tik pod hrast, na katerem sem sedel. Strel iz risanice jo je v plečih skoraj razklal. Tudi srnjadi je bilo videti precej, zlasti dva šilarja sta se mi pogosto nastavljala.

Konec julija pričnem s klicem. Nisem še sicer nikoli klical, poskusil pa sem v mariborski bolnišnici, kjer se je srnjak v obori na tretji klic radovedno odzval.

Četrtega avgusta popoldne se spet odpravim. Močno pripekajoče sonce ter dušeča sopara nista obetala nič prida. Še preden prispem na mesto, kjer sem nameraval klicati, so se nad Pohorjem pričeli grmaditi temni oblaki. Da me ni neka slutnja vlekla naprej, bi se bil obrnil domov. Nisem šel čisto do mesta, kamor sem bil namenjen. Skrijem se med travnikom in gozdom v grmovje, malo počakam ter zapiskam. Komarjev se otepam, da bi me mogel srnjak že od daleč opaziti, vendar ponovno pokličem. Nisem stal še vsega deset minut, ko priskače po travniku naravnost proti meni — želeni srnjak. Na kakih petdeset korakov se hipoma ustavi ter toliko obrne po strani, da sem imel možen cilj. Tudi to pot nisem dolgo okleval in na kazalec sem pravočasno pomislil. V naslednjem trenutku se srnjak sesede zadet skozi zarebrje in križ.

Še bi ga ogledoval nekaj časa, nikamor bi se mi ne mudilo, da niso med bliskom in gromom začele padati debele kaplje. Oprtim si plen ter hitim proti prvemu zavetišču. Ploha mi sicer še ni prišla do živega, vendar sem se pod težo (tehtal je 30 kg) in zaradi pospešenih korakov toliko potil, da sem bil moker ko miš.

Uspeh smo slavili po nekaj dneh. Kljub temu, da je bilo tistikrat še precej toplo, sem se za to priložnost novincu primerno — debelo oblekel.

H. Löns, Mein grünes Buch

A. —c

Zgodba o »kapitalnem« in »rdečki«

Lani me je po dolgem presledku obiskal Miklavž. Za svojega sla si je izbral mojega znanca, hribovskega kmetiča, ki je prignal »rdečko« v klavnico in ob tej priložnosti lovskemu tovarišu-profesorju in meni prinesel v dar koline. Ko mu je moja žena postregla v topli kuhinji s čašico žganja, ki preganja prehlad, nam je povedal zgodbo, ki se je pletla okrog njegove »rdečke« in »kapitalnega«.

Pripetila pa se je poleti 1947. Izdam še datum: 3. avgusta, kraja pa ne. Junak zgodbe je bil čislan član lovske družine, ki je imel v najemu čedno lovišče z dokaj srnjadi pa tudi drugimi živalcami, ki razveseljujejo lovsko srce.

Naš junak je dobil odstrel srnjaka, ne morda kakega piškavca ali nadušljivo teto, temveč kapitalnega osmeraka, poznanega vsem članom družine. Ker je staremu stricu glava že dodobra osivela, je pač prišla vrsta tudi nanj. Saj se je znal doslej z zvijačnostjo starega lisjaka izogniti vsaki nezgodi. Usoda ga je prisodila lovskemu tovarišu-profesorju. Lovski čuvaj je strelca pripeljal, ga posadil ob poseki na štor, pokazal, od kod prihaja »kapitalni«, in neslišno izginil. Srečni lovec je pozorno motril redko bukovje in leskovje pred seboj. Jutranje nebo je bilo čisto kakor ribje oko in sočno travo je srebrila rosa. Tihoto je dramilo le ptičje petje in igra dveh veveric v bližnjem leščevju.

Pol ure je že minulo, pa niti srnjaka niti srne ni bilo na spregled. Ali pride? Nekje v ozadju je zavreščala šoja, spuščajoč se z visoke bukve med grmovje in spet se dvigajoč v obršo. Venomer se je togotila. Nekaj mora imeti, morda je srnjak ali pa lisica. Profesor je krčevito stiskal risanico, da so mu prsti bledeli in odmirali. Očali so mu zdrsnili na konec nosu in moral bi jih popraviti. Toda zdaj! Vse bi pokvaril, če bi oprezni »kapitalni« opazil zgib. Mrzlično iščejo kratkovidne oči med grmičevjem lino, kjer se bo pojavil težko pričakovani. Hladen znoj mu polzi po čelu. Nekaj je, za onim suhim grmom, ali ni to glava-rogovje? Nepremično stoji nad rdečo liso, ki se odraža iz zelenega ozadja. To je on! Zdaj se je malo prestavil. Samo da ne zavoha nevarnosti! Sto korakov bo, nič več. Le kako, da je brez srne? Živci brné, počasi leze puška k licu, še malo, približno tu je pleče — bum! Krogla je udarila v trdo! Toda... muuh, mu-ah!, izza grma poskoči — telica, prava, pravcata rdeča telica in otresa z glavo, na kateri gleda v jutranje sonce še en cel rog...

Profesor je ostolbel in vse zareze telesa so od začudenja kar same zazijale. Kulturni delavec je bil mehka socialna duša in je razumel razburjenost teličke. »Rdečka, na, na!« Rdečka pa ni hotela. Ko se je po hudem živčnem pretresu malo zbrala, jo je popihala s kraja nesreče navzdol proti domu. Profesor je sopel za njo: »Rdečka, na, na!« Kar bo, pa bo. Greh je treba priznati in ga s pokoro popraviti.

Rdečka se je pritožila pri svojem gospodarju in lokavi kmetič je računal. Telički je odstreljeno kakih 8 cm roga; zaradi tega se je zmanjšala njena lepota, recimo za 1.500 din. Pa sta se pobotala za jurja, saj je bilo kmalu po prvem. Po odhodu profesorja je kmetič skrajšan rog lepo obrezal in zgladil, v odprtino pa je vtaknil — čep z žigom Slatina Radenci. Koj se je odpravil v vas, da menja jurja. Oštir Jože je menjal in nič ni spraševal.

Profesor ni bil pri dobri volji. K čuvaju navkreber ni maral lesti, končno pa kdo ve, če ga najde doma. Zavil je v gostilno k Jožetu, da poplakne grenkobo iz srca in omehča trdo smolo.

V kotu prve sobe je sedel »oškodovani« kmetič pri vinu. Nič zato! Dve čašici žganja si je privoščil profesor, potem bo pa stopil na cesto k avtobusu, ki ga potegne v mesto. Toda, to bo šele proti večeru, kaj naj počne ves dan?

Ravno na tem profesorjevem razpotju je pa kmetiča zapekla vest. Saj škode res ni bilo za celega jurja, teličko pa bo itak prodal za zakol. Prehudo sem ga, in profesor gotovo nima nič kaj preveč. Kako bi, ko je jur že načet?

»Gospod profesor, če jih je volja, naj prisedejo na pomenek.« Profesor je ubogal, kam naj se tudi dene. Jože je postavil še pol litra tistega iz kota. Kmetič je bil malo v zadregi, ampak nekrščena pijača mu je vlila korajžo in kmalu sta bila moža v živahnem pomenku. Niti besedice o »rdečki«, zato pa tem več o tistem »kapitalnem«, ki ga je tudi kmetič dobro poznal. »Ga boste dobili, gospod, še drevi! Veste, on ne hodi že nekaj dni več tja na travnik, kjer ste ga čakali. Malo više gre zadnje čase, pri lisičinah ga najdeva in vaš bo!«

V mračni profesorjevi duši se je svitalo, kar lepši se mu je videl dan. »Ej, pa še pol!« »Ne, tega pa ne, je bila danes že itak za vas prehuda.«

Prigrizka oštir ni imel, komaj sok in v oblicah krompir. Pa je lastnik »rdečke« stopil do sosednje žlahte in prinesel svinjine in kruha. Zdaj je šlo in profesor je svojo kanadsko krvavico pustil v pločevinastem oklepu.

Kmetje so prihajali od maše, izpili svojo pomašno merico in odhajali. Dva moža v kotu pa sta si imela mnogo povedati in sta tudi govorila, da ne sme biti več izkoriščanja človeka po človeku. Kmeta je nekaj stisnilo v grlu. Ko sta pa spet trčila, se je kmet vzravnal in potegnil pet metuljčkov iz žepa: »Nate, saj ni taka škoda, pa ne zamerite.« Profesor ga je dolgo gledal in ginjen — vzel. Kmetič se je spomnil svoje obljube. Odšla sta na kmetov dom in še o marsičem sta govorila tisto popoldne. Pod večer sta se odpravila v hrib.

Nista čakala dolgo, ko se je pokazala mlada, brhka srnica, poskočila in se po kratkem oprezanju jela pasti. Koj za njo pa je, upehan in nejevoljen, izstopil »kapitalni«. Ona je malce ritnila in se prestavila za nekaj metrov. Ni bila voljna.

Za grmom sta ždela kmetič in profesor, oba je tresla mrzlica. Srnjak je stal ko vkopan, odtrgal dva, tri liste in željno gledal za ljubko mladenko, ki je stopicala po travi.

Vtem je zagrmela risanica, mogočen skok — in bujno življenje je omahnilo po zeleni preprogi. S tresočimi prsti je profesor božal srebrne konice kapitalne trofeje. Osmerak!

Prvi mu je čestital kmetič in še bolj ga je peklo onih pet metuljev, ki so itak že na polovico skopneli. Spomnil se je tistega ,kako je že rekel profesor, »izkoriščanja človeka po človeku«. Čutil je krivične kovače v žepu.

Pobožno je profesor iztrebil srnjaka in ga pripravil na pot. Potem ga je obesil v bukev, da se ohladi v večerni sapi. Že se je stemnilo, ko je kmetič oprtal »kapitalnega« in ga nesel v dolino, za njim pa je korakal profesor in razposajeno žvižgljal.

Mimogrede sta se zglasila na kmetovem domu, da povesta o uspehu, potem pa naravnost k Jožetu. Kmetič je z veliko gesto položil »kapitalnega« v kot, na mizo pa ves drobiž iz petih metuljev. Tako, da ne bo izkoriščanja! Prišel je lovski čuvaj in v troje so zapili »kapitalnega«. Pozneje je prisedel ta ali oni kmet in Jože je pridno stregel. Celo v kaščo je pogledal in narezal klobas za srečnega lovca in njegovo omizje. In v sladki ginjenosti je kmetič v pozni uri povedal svojo zgodbo in še so pili na njegovo pošteno zdravje in na tisto veliko besedo o izkoriščanju.

Ker pa ni nesreče brez sreče ali pa narobe, se je od nekod ustavil pred gostilno avto, ki je pozno v noči zapeljal sladko ginjeno družbo s »kapitalnim« vred v mesto.

V kroniko tiste lovske družine pa je v stolpcu »srnjaki« zapisal gospodar zgolj suho številko — 1.

C. M.

Branko

Pohorje ozeleneva in se oživlja v pomladanski krasoti. Oči priteguje zlasti hrib Št. Janž, ki je kakor prelesten grad iz devete dežele, ves v zlatu in biserju in kamor vabi očarljiv srebrn glas mladeniča, ki ga prevzema hrepenenje po ljubezni zale deklice. Stasit dečko je v zeleni obleki, s krivci za klobukom ter s puško čez pleča. Lovec je. Spremlja ga zvesti drug, lovski pes.

Povsod zelenje, cvetje in petje, povsod radost in opoj, vsenaokoli sama mladost — pomlad. Ptice naše ljubljenke so, ki pojo, srnice so naše deklice, zelenje in cvetje žamet in zlato. Pomlad svatuje, majnik goduje, godejo mu ptičice, da se razlega čez hrib in plan. Kakor trepetajoči udarci ure iz visokega zvonika, udarja iz gozda ku-ku, že sem tu, raduj se vse kar živi in diha. Lovec, stoječ na hribu, preudarja — ljubim li jaz bolj prirodo, zalo nevesto, ali ona mene, ko se me oklepa, da se mi odpira in drhti srce?

Branko, šentjanški kmet je ljubil svojo zemljo in delo, najslajše razvedrilo pa mu je dajalo lovišče. Bil je mlad in čvrst ko hrast, pravi lik zdravega sina pohorskih planin. Najljubša druščina in razvedrilo so mu bili lovski tovariši in lov, kjer ga je zvesto spremljal pes Lili. Cvetoči in dehteči pomladni dnevi so izginjali kakor srebrni valčki, za katerimi ostajajo le spomini. Branko je s svojim nerazdružnim Lilijem zalezoval in čakal srnjake ter užival svoj najlepši življenjski roman lovca in mladosti.

Nazadnje je postajal nestrpen, kajti zrelo sadje in jesensko cvetje ga je opozarjalo, da prihaja čas, ko bodo zavriskali psi čez dol in breg, da bo ob njihovem zvonjenju drhtelo lovčevo srce, kakor zaljubljencu ob pesmi njegove drage.

Prijeten srh je spreletaval Branka ob misli, ko je trepljal Lilija in mu odkrival svoja lovska čustva. Lili ga je razumel in dal se mu je mirno prikleniti, da bi ga nestrpnost ne speljala v noč. Toda Lili ni mogel molčati in je neučakano lajal v tiho noč. Šele pozno se je umiril...

Prvi svit je našel Branka že na nogah in pri delu. Pokladal je živini, odkidaval gnoj, da bo čez dan red in snaga v hlevu, ko njega ne bo, ko bo na lovu. Lili mu bo prignal divjad pred puško, je sanjal. To bo veselje. Pa zakaj Lili še ni zalajal, ga prešine, saj sem ga sinoči priklenil ob ležišču pri kolarni kakor navadno. Res čuden ta molk, njegova navada ni. Branko je skočil h kolarni.

Začutil je kakor udarec s kolom po glavi. Kaj je videl? Njegov lovski ljubljenec Lili je visel na plotu — mrtev. In ravno danes, je hlipal lovec in zdrhtečo roko odklepal psu verigo, na kateri je visel. Kako se je moglo to zgoditi, je ugibal. Pogled mu šine k podu, k odprtini med kolarno in drvarnico, ki ni bila do kraja obita. Da tako se je zgodilo. Gotovo je v bližini šarila lisica, saj sem si sinoči mislil. Pes jo je občutil in planil čez plot. Veriga pa je bila prekratka, da bi bil dosegel na drugi strani tla. Človek pač ni nikoli dovolj previden. Branka se je polastila pobitost. Njegovi lovski tovariši so ga zaman pričakovali.

Anton S. Pirc

Slon

Na trdi zemlji se vidi odtis slonovega stopala kakor velik krožnik z mnogimi razpokami. Že od ranega jutra smo iskali sveže sledove, ki jih pa ni bilo. Končno smo v suhi travi odkrili komaj viden sled, ki je bil bolj svež. Sklical sem vso svojo karavano desetih zamorcev z tremi mulami, ki so nosile strelivo in odeje za noč, poleg tega pa svežo ustreljeno divjad za porabo sproti. Pot nas je vodila skozi redke gozdove in se je počasi dvigala. Prvi iztrebki, ki smo jih našli, so bili mrzli. Iz potokov smo videli, da se približujemo razvodnici. Slon je proti jutru hodil po teh gozdovih. Morda si je iskal mirno mesto za počitek više v planini, kjer je raslo gosto, visoko grmovje. Čim više smo prišli, tem bolj je sled vodil križem kražem po hosti. Slon se je pasel. To smo ugotovili po odtrganem vejevju. Tu smo našli drug kup iztrebkov in tudi ta je bil hladen. Malo dalje je bilo peščeno polje s slabo vegetacijo. Pesek je bil preoran. Slon si ga je z nogo nagrabil in ga vsrkaval v rilec. Potem si ga je pihal pod trebuh in na hrbet, da odžene sitne muhe in obade, katere mu stalno pijejo kri. To je navadno znamenje, da slon išče mesto za počitek.

Tri ure smo že sledili debelokožcu in doslej brez uspeha. Ker pa so vsa znamenja kazala, da mora biti slon nekje v bližini, sem odredil, da karavana ostane na mestu, jaz pa sem s svojim puškonošo oprezno nadaljeval pot po sledu. Najino pot sva označevala na zamorski način, trgajoč vejice in polagajoč jih v svež sled. Tako nas bodo naši ljudje lahko našli, ko bo sonce stalo na določeni višini.

Z vso opreznostjo sva se bližala gosti džungli, kjer sva mislila, da se je slon skril. Slon je sicer še nekolikokrat za malenkost menjal smer, v glavnem pa je stremel proti gošči pod robom skalovja. Težka je taka pot, kjer morda človeška noga še nikoli ni stopila. Tam, kjer človek misli, da ne bo prišel skozi, je slon hodil z lahkoto, prestopajoč gozdne orjake, ki jih je kdo ve kdaj neurje podrlo. Skozi gosto džunglo lijan se je ravno tako z lahkoto preril in goščava se je za njim spet zaprla. Slon pa ni ostal v džungli. Prišli smo na popolnoma svež sled, ki je peljal ven, in zdaj smo vedeli, da smo v neposredni bližini debelokožca. Zamorec je odkril svež kup iztrebkov. Stopil je z nogo v mehko rumenkasto gmoto in skoraj pobožno dahnil: Toplo!

Ne poznam bolj razburljivega zasledovanja, kakor če si kot lovec v neposredni bližini slona. Vsak čut je do skrajnosti napet. Lovec se zaveda, da se približuje divjadi, ki se zna braniti in, če ni smrtno zadeta, lahko postane sila nevarna. Celo v odprti pokrajini je posebna pozornost umestna, kaj šele v goščavi. Vsak šum deluje na živce in nenadno vzleteli frankolin povzroči zastoj diha. Na desni opazim nenadno lepo antilopo z belim hrbtom. Zdavnaj sem si poželel krzno te redke antilope. Trideset metrov pred menoj stoji in se ne premakne. Ali ve, da zasledujem kraljevsko divjad in nanjo ne bom streljal? Že večkrat sem doživel, da antilope v neposredni bližini slonov niti malo niso bile plašne.

Naenkrat moj spremljevalec naglo počepne in z izproženo roko kaže naprej. Sto korakov pred nama gre pošastnih korakov slon, močan samec. Na vsakih nekaj korakov se ustavi, odtrga listnato vejo in jo nese v žrelo. Bela okla se svetita v poltemi gozda. Težka glava niha levo in desno, ko se žival premika. Veter piha ugodno. Puško imam pripravljeno, oprezno stopam poševno pred slona, da mu odrežem pot. Od drevesa do drevesa se poganjam, zamorec za

menoj z rezervno puško in strelivom. Majhna jasa je pred menoj, hitro jo prekoračim. Slon me ni opazil. Zdaj se je ustavil pod gostim drevesom, v poltemi stoji. Jasno ga vidim, saj ni dlje ko trideset korakov. Glava ali prsi. Odločim se za strel malo desno od lopatice, tam je srce. Počasi dvignem težko puško. Zdaj imam nogo na muhi, počasi lezem više in više, zdaj... strel zagrmi in dobro slišim, kako je projektil na trdo zadel. Udarec puške me je zasukal v stran. Hitro se znajdem in ponovno dvignem orožje, da oddam drugi strel. Slona ni nikjer, izginil je brez sledu.

V dolgih skokih sem na mestu nastrela. Niti kapljice krvi! Naglo, kolikor je mogoče, sledim globokim odtisom stopal v goščo. Spet se vrnem, nikjer niti najmanjšega znaka o zadetku. Prepričan sem, da sem zadel. Tedaj pa me črni pomočnik kliče. Z žalostnim izrazom mi kaže zadetek v debelem deblu. Slon je stal za drevesom in v poltemi sence nisem mogel razlikovati sive barve drevesa od istobarvne kože debelokožca.

Samotar slon »Tumbako«

Na drugi strani reke Sarone leži tik glavne ceste Adamova farma. Od tam je prekrasen razgled na vse strani in utrujeni potnik s hrepenenjem opazuje gozdove kenijskega gorovja, ko se v razbeljeni ravnini s težavo pomika. Miniaturni trajekt ga prepelje čez na pol izsušeno rečico in že stoji pred središčem farme, ki jo obdaja soliden palisadni plot iz močnih lesenih stebrov, na gosto prepleten z bodljikavo žico in vmes posajenimi sisal-agavami. Modrikast dim se dviga skoro navpično na več mestih blizu ograje. Divjino krčijo in kmalu bodo nova obsežna polja služila setvi in žetvi. Grmovje s korenino vred izkopavajo in zažigajo, ker bo pepel prvo odlično gnojilo. Termitske trdnjave, ponekod do tri metre visoke, rušijo in trdo rdečkasto zemljo drobe in razmetavajo. Tako sem spoznal značaj in pridnost farmarja, še preden sem se z njim osebno seznanil. Prišel sem namreč z dvema farmarjevima znancema in pozdravljanja ni hotelo biti konec. Na svoji farmi je prideloval sisal in kavčuk in poleg tega vse ostalo, kar rabi tako veliko gospodarstvo. Sisal je odlična surovina za tekstilno industrijo in gre dobro v denar. Prijatelja, ki ju ni videl več let, sta se mu smejala, ko je s četo črncev podiral trde termitske stavbe, ker sta to smatrala za nepotrebno delo. Ko smo ga vprašali, zakaj je postavil tak izredno soliden plot okrog ožjega središča svoje farme, ki je merila dobra dva kvadratna kilometra, nam je zadevo pojasnil:

V glavnem zaradi divjih prašičev in ježevcev. Teh živali je tu okrog brez števila, delajo pa ogromno škodo in navaden plot uničijo čez noč. Še te palisade moram pogosto krpati in neredko uprizorimo brakade na prašiče in izkopavamo ježevce, ki so predrli ograjo. Prejšnja leta so tudi sloni prihajali iz pragozdov s podnožja Kenije in so lepe kulture kar na debelo uničevali. Končno ni bilo druge pomoči, ko da jih nekaj postrelimo — seveda z vladnim dovoljenjem —, ostanek pa preženemo. Zdaj je že nekaj let mir pred njimi.

Farmar je svoje goste spremil kilometer daleč in se po prisrčnem slovesu vrnil, ker je do večera hotel še dober kos dela opraviti.

Daljnja pot je vodila po lepi cesti skozi senčne gozdove in ker je s planin pihal hladen vetrič, je bilo potovanje kar prijetno. Osveževali so razna doživetja in Borton, eden teh izkušenih lovcev na afriško veledivjad, je povzel:

— Takrat, ko so mlajši farmarji končno uvideli, da se z bombažem ne pride naprej, ker je konkurenca latinske Amerike prehuda, je marsikateri farmar opustil obdelovanje zemlje in poiskal nov vir zaslužka. V tistih letih in to še ni dolgo tega, je bila slonovina dražja kakor danes in zelo iskana. Zato so mnogi farmarji šli med lovce in tako je storil tudi Stone. Preden se je odpravil na lov na

slone, me je še vprašal, kako se slon strelja. Nehote sem se muzal, dal sem mu pa le nekaj splošnih navodil, predvsem sem ga opozoril, naj bo oprezen in mu želel dober pogled. Šel je, ko da gre na jerebice.

Leto dni kasneje smo ne daleč od Kilve naleteli na nekaj, kar je spominjalo na zapuščeno farmo večjega obsega. Vprašal sem zamorce, ki so po zanemarjenih njivah pasli govedo, čigava da je ta »bivša« farma.

— O, to je le zapuščeno taborišče mistra Stone-ja, on je tu okoli dolge mesece slone lovil. —

— Ali je imel uspehe? —

Zamorec je jel pripovedovati. Iz njegovega dolgoveznega razlaganja sem si zapomnil sledeče:

Stone je imel koj v začetku mnogo sreče. Tri slone je v teku štirih dni streljal in vsakega od njih s prvim strelom podrl. Takrat se je bahal in vsakemu zatrjeval, da je lov na slona najenostavnejša zadeva na svetu. Saj drugega ni treba, kakor najti slona, približati se mu, ga podreti z dobro merjenim strelom, okle izsekati in delo je končano. Vrednost dobrih oklov pa je znatna. Meso itak pospravijo zamorci, ostanke pa štiri- in dvonožni paraziti.

Nekaj dni pozneje se je v te kraje priklatil slon samotar in njegova navzočnost je kmalu razburila vse zamorske vasice daleč okrog. Samotar je videl svoje največje zadovoljstvo v tem, če je mogel iznenada napasti kakega nedolžnega črnca, ki je v gozdovih iskal med divjih čebel.

Takim slonom, ki so ljudem nevarni, zamorci dajejo posebna karakteristična imena. Tega so krstili za »tumbaka«, kar pomeni tobak. Ne vem, zakaj so mu dali ravno ta priimek. Morda zato, ker se je zmeraj nenavadno pojavil in ravno tako brez sledu izginil ko tobakov dim.

Tumbako je nosil ogromna okla in Stone ga je začel zalezovati. Že drugi dan sta se srečala. Stone mu je iz velike bližine pognal kroglo iz svoje težke slonovke tja, kjer je po iskustvu vedel, da bo smrtno učinkovala.

Kako pa je bil mož iznenaden, ko slon na siguren zadetek sploh ni reagiral, temveč se s prodirnim trobljenjem zagnal proti lovcu. Preden se je ta zavedel, kaj se godi, ga je slon že zgrabil z rilcem, ga dvignil in visoko zavihtel, da ga pri padcu zdrobi in pohodi. Stone je imel na sebi staro suknjo iz preperelega blaga in edino tej okolnosti se ima zahvaliti, da je ostal živ. Suknja se je pretrgala in Stone je odletel v obršo gostega drevesa, kjer se je krčevito oprijel vejevja. Slon ga je celo uro iskal okrog drevesa, ni se pa spomnil, da pogleda na komaj pet metrov visoko drevo, od koder bi nesrečnega lovca lako snel kakor zrelo hruško. Brez suma bi ga nato hitro spremenil v mesnato kašo. Stone je bil redkokdaj tako blizu smrti ko takrat. Mirno in nepremično se je oklepal rešilnih vej, skoraj dihati si ni upal. Pod njim pa je strašil slon z zevajočo rano na tilniku. Po preteku ene ure se je žival odstranila z glasnim trobljenjem.

Od takrat Stone ne lovi več slonov, zadovoljen je z antilopami, frankolini in takim drobižem. Svoje taborišče je opustil in si v drugem kraju kupil majhno farmo. Bombaža pa tudi ne prideluje.

Pokopališča slonov

V starih pripovedkah narodov je vedno nekaj resnice. Težko pa je zrno te resnice najti v pravljicah, ki jih črnci po navadi tako spretno prikroje, da čim bolj odgovarjajo postavljenemu vprašanju. Znani raziskovalec afriške divjadi Schomburgk, ki je dolga leta po vsej Afriki opazoval in lovil slone, dolgo časa ni verjel pravljicam zamorcev, da so pokopališča slonov, dokler ga ni slon sam prepričal o resničnosti teh pripovedk. Seveda si ne smemo predstavljati, kakor da ima ves afriški kontinent eno samo slonje pokopališče, kamor vsi sloni pri-

hajajo umirat. Vsaka pokrajina ima tako rekoč svoje pokopališče. Tudi v Evropi je znano dejstvo, da se smrtno bolne živali zavlečejo v bližino vode. Bolan človek in bolna žival sta vedno žejna. Tako je tudi pri slonu. Čim tak gorostas iz pradavnine dobe oboli in podzavestno čuti, da se mu bliža konec, tedaj zapusti svojo čredo, ki se pase v stepi ali džungli, in se poda v kako močvirje ali jezero. Tam ima dovolj vode in tam ga zateče smrt. Ko se je velikan zgrudil, se vržejo krokodili na truplo in ga razkosajo v kratkem času. Kosti odnese voda, težki okli izpadejo in se pogreznejo, kjer jih kmalu pokrije pesek ali jih požre močvirje.

Nikoli ne bo slon poginil v prosti stepi ali v džungli, seveda če umre naravne smrti. Tam bi se našle njegove kosti. Mrharji vseh vrst bi se zbirali pri truplu in zamorci bi kmalu zasledili mesto. Dogodi se, da lovci najdejo mrtvega slona, toda ta je bil obstreljen in je na poti k pokopališču poginil.

Zdrav slon nikoli ne gre v močvirje, kjer bi se lahko pogreznil. Vsak strokovnjak ve, s kako previdnostjo slon preiskuje vsak korak poti in kako težko je slona dobiti v izkopane jame. V nekih pokrajinah Afrike so znani ugasli vulkani, kjer se veledivjad rada zbira, ker je tam nihče ne nadleguje. Ob prihodu lovcev pa divjad naglo zapusti taka zavetja.

Čisto slučajno sem leta 1908 naletel na tak kraj. Taborili smo ob reki Ruaha, sredi velike stepe. Tu se zbirajo ob določenem času sloni vsega kraja. Bil sem takrat bolan in se nisem mogel udeležiti lova. Javili so mi, da stoji v mrtvem rokavu ob reki velik slon samec, in dodali, da je prišel umret. Na tem mestu je vedno najmanj dva metra vode. Pet dni sem opazoval slona, ki se ves čas niti za meter ni premaknil. Ko je groznica popustila, sem se ojunačil, vzel težko puško in se skozi skoraj neprehodno močvirje bližal samotnemu slonu. Oslabljen od groznice, sem le z največjo težavo gazil, porabljajoč travne tunele, ki so jih izhodili povodni konji. Mestoma sem se pogrezal do vratu, a moskiti so meni in mojim spremljevalcem povzročali skoraj neznosno trpljenje, ker jih nismo smeli odganjati. Približali smo se slonu na trideset korakov. Stal je pred nami popolnoma prosto, do polovice trupla v vodi in komaj da je dajal kak življenjski znak. Tu in tam je premaknil uhlja in rilec, ki je visel v vodo. Bil sem tako slab, da sem s težavo dvignil težko dvocevko. Vedel sem pa, da mora biti prvi strel smrtonosen, ker na beg ni bilo misliti v visoki, zaraščeni travi in gostem blatu. Ponovno sem dvignil težko puško in meril, dokler nisem končno našel smrtne točke, dva centimetra za ušesno odprtino. V trenutku, ko je strel zagrmel, se je velikan zrušil. Še se je truplo nekajkrat streslo in iz prsi se je izvilo stokanje, ki vsakemu lovcu trga srce, in žival je bila mrtva. Ko smo ga preiskali, smo ugotovili, da je bil od domačinov težko ranjen, nakar je prišel v zavetje, da tu ozdravi ali umre. Padli slon je skoraj ves ležal v vodi. Okla smo morali pod vodo izsekati, za kar smo rabili nekaj ur. Če bi bil slon na tem mestu neopažen poginil, ne bi o njegovem koncu nihče vedel. Še isto noč bi prišli krokodili in ga v dveh, treh dnevih do kosti požrli. Kosti pa bi se pogreznile v močvirje. In tako pridejo sloni, ki čutijo, da se jim bliža smrt, v samotne kraje v močvirjih, ob rekah in jezerih, kjer lahko v miru umirajo. Nikoli jih tu človek ne najde. Takih pokopališč je veliko po širni Afriki. Umirajoča žival išče v vodi svoj grob in zato se tudi redko najde.

Drugo slonje pokopališče, ki sem ga našel, se nahaja na razvodju Konga in Zambezija. Tam sta v ogromni džungli skriti dve jezeri, imenovani Šikadna in Sengve, obe zelo globoki. Po izpovedi domačinov tudi semkaj prihajajo sloni umirat. Težko bolni se postavijo ob obali in se mrtvi zvrnejo v globočine jezera.

Vsak slonji revir ima svoje jezero ali skrito mesto v močvirju, kamor živali hodijo, ko se jim bliža konec. Afrika ima mnogo slonjih pokopališč.

Preglednica preizkušnje psov ptičarjev na mladinski in pomladanski vzrejni tekmi

dne 3. IV. in 10. IV. 1949 v lovišču Ježica

Številke učinitve
0 = nezadostno
1 = zadostno
2 = precej dobro
3 = dobro
4 = prav dobro
4i = izvrstno

Ime psa		Preizkusi in vrednoti se													Skupaj	Ocena	Telesna ocena
		6 Nos	*4* Način iskanja	*4* Stoja	*3* Natezanje	*3* Hitrost	*3* Vztrajnost	*3* Uboglijivost na klic, žvižg, migljaj	*2* Strelonimost	*2* Zajcazdržnost	*2* Obnašanje spričo odletele perutnine	*1* Čakanje na mestu in obnašanje po strelu	*1* Vodljivost	*4* Zasnova za delo po sledu			
Alko Črneljski	JRP-232 A	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*4* 12	*4i* 12	*4* 8	*4* 8	*4* 8	*4* 4	*3* 3	—	128	I.	prav dobro
Alma Črneljska	JRP 208 B	*3* 18	*0* —	*0* —	*3* 9	*0* —	*0* —	*1* 3	*2* 4	*0* —	**2** 4	*0* —	*1* 1	—	39	—	dobro
Argo Ljubno	JRP-246 A	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*4* 12	*3* 9	*2* 4	—	—	—	*3* 12	*3* 12	110	I. d	prav dobro
Diana Krimska	JRP-216 B	*3* 18	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*4* 12	*3* 9	*2* 4	—	—	—	*3* 12	*3* 12	97	II. a	dobro
Don Krimski	JRP-248 A	*3* 18	*2* 8	*2* 8	*2* 6	*2* 6	*2* 6	*2* 6	*2* 4	—	—	—	*3* 12	*3* 12	74	III.	dobro
Drina Krimska	JRP-217 B	*4* 24	*2* 8	*4* 16	*4* 12	*1* 3	*2* 6	*3* 9	*2* 4	—	—	—	*3* 12	*3* 12	94	II. b	prav dobro
Bas Marovski	JRP-245 A	*4* 24	*4i* 16i	*3* 12	*4* 12	*4* 12	*4* 12	*4* 12	*3* 6	—	—	—	*4* 16	*4* 16	122	I. a	prav dobro
Biba Marovska	JRP-218 B	*4* 24	*4* 16	*4* 16	*3* 9	*4* 12	*3* 9	*4* 12	*3* 6	—	—	—	*3* 12	*3* 12	116	I. b	prav dobro
Dar Krimski	JRP-247 A	*4* 24	*4* 16	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 6	—	—	—	*3* 12	*3* 12	113	I. c	prav dobro

Sodnik: Julij Koder — Pripravniki: Zadnik Ljuban, dr. Smodej Dušan, Pejčinovič Mihajlo, Škofic Jože, Šepic Oktavian — Vodja tekme: Gabrijel Zupančič, Turk Maks

Preglednica pomladanske vzrejne tekme ptičarjev
dne 2. in 3. IV. 1949 v bližini Murske Sobote

Številke učinitve
0 = nezadostno, 1 = zadostno, 2 = precej dobro, 3 = dobro, 4 = prav dobro, 4 i = izvrstno

Ime psa		Preizkusi in vrednoti se												Skupaj	Ocena	Telesna ocena
		6 Nos	4 Način iskanja	4 Stoja	3 Natezanje	3 Hitrost	3 Vztrajnost	4 Zasnova za delo po sledu sledoglasno	3 Ubogljivost	2 Strelomirnost	SDG VDG T Gonja:					
Bor Murski	JRP-244 A	3 18	3 12	3 12	3 9	3 9	3 9	2 8	3 9	3 6	T			92	II.	dobro
Bara Murska	JRP-212 B	3 18	4 16	3 12	2 6	3 9	4 12	3 12	3 9	3 6	VDG			100	I. b	dobro
Lida	ZČR	3 18	2 8	2 8	— —	2 6	2 6	2 8	3 9	3 6	—			69	P. P.	
Ali	JRP-23 J	2.5 15	3 12	2 8	2 6	3 9	4 12	3 12	3 9	3 6	VDG			90	III. a	prav dobro
Atos	JRP-24 J	3 18	3 12	2 8	2 6	4 12	3 9	2 8	3 9	— —	VDG			81	III. b	dobro
Aga	JRP-27 I	2 12	2 8	— —	— —	2 6	2 6	3 12	3 9	3 6	VDG			59	—	dobro
Bar	ZČR-177	— —	2 8	— —	— —	2 6	3 9	2 8	3 9	3 6	—			46	—	dobro
Aso	JRP-25 J	2 12	3.5 14	— —	— —	3 9	3 9	0 —	3 9	3 6	VDG			59	—	dobro
Zoran	ZČR	3 18	3 12	1 4	3 9	2 6	2 6	3 12	2 6	3 6	—			79	III. c	
Tref	ZČR	— —	4 16	— —	— —	4 12	3 9	— —	3 9	3 6	—			52	—	
Ajša	JRP-28 I	3 18	4 16	3 12	3 9	3 9	3 9	3 12	3 9	3 6	VDG			100	I. a	dobro

Opombe: SDG = sledoglasno, VDG = vidoglasno, T = tiho.
Sodnika: Caf Ivan, Klobučar Dragotin — Pripravnik: Konrad Mirko — Vodja tekme: Marič Ludvik

Preglednica mladinske pomladanske tekme ptičarjev

dne 2. in 3. IV. 1949 v bližini Murske Sobote

Številke učinitve
0 = nezadostno 3 = dobro
1 = zadostno 4 = prav dobro
2 = precej dobro 4 i = izvrstno

Ime psa		Preizkusi in vrednoti se												Skupaj	Ocena	Telesna ocena
		6 Nos	*4* Način iskanja	*4* Stoja	*3* Natezanje	*3* Hitrost	*3* Vztrajnost	*3* Ubogljivost	*2* Strelomirnost	*2* Zajca-vzdržnost	*2* Obnašanje sprtčo odletele perutnine	*1* Obnašanje na zalazu odložitev	*1* Vodljivost			
Agan Murski	JRP-234 A	*4* 24	*3* 12	*3* 12	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 6	*3* 6	*4* 8	*0* —	*2* 2	106	II. a	
Asta	ZČR	*3* 18	*2* 8	*2* 8	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 6	*0* —	*2* 4	*0* —	*2* 2	96	III. b	
Adi Murski	JRP-233 A	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 6	*0* —	*2* 4	*0* —	*2* 2	103	III. a	
Ajda Murska	JRP-201 B	*3* 18	*3* 12	*3* 12	*4* 12	*4* 12	*3* 9	*3* 9	*3* 6	*3* 6	*3* 6	*0* —	*3* 3	105	II. b	
Boj	ZČR	*2* 12	*2* 8	*0* —	*1* 3	*3* 9	*2* 6	*0* —	— —	*0* —	*1* 2	*0* —	*1* 1	41	—	
Hitra	ZČR-179	*2,5* 15	*2* 8	*0* —	*0* —	*2* 6	*3* 9	*3* 9	— —	*0* —	*1* 2	*0* —	*2* 2	51	—	

Sodnika: Caf Ivan, Klobučar Dragotin — Pripravnik: Konrad Mirko — Vodja kme: Marič Ludvik

Seznam sodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije

All round sodnik (splošni sodnik za pse vseh pasem): dr. Lovrenčič Ivan, Vrhnika, Jelovškova 1.

Sodnik za pse vseh pasem: Drenig T. Teodor, Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 36.

Splošni sodniki za vse pasme goničev:

Babšek Milan, Ljubljana, Gosposvetska 4.
Bernetić Ernest, Zagreb, Ulica Crvene armije 43.
Ivanc Adolf, Sodražica 89.
Jakil Venče, Zagreb, Kosirnikova 15.
Kristen Jože, Cerknica 30.
Lavrič Janez, Ljubljana, Nunska 4/III.
Dr. Lavrič Janko, Ljubljana, Nunska 4/III.
Zupan Ivan, Ljubljana, Staničeva 5.

Sodniki za zunanjost goničev vseh pasem:

Dr. Lapčević Emanuel, Beograd, Varvarinska 37.
Pavlić Vladimir, Zagreb, Amruševa 19.
Dr. Pavlović Dragiša, Beograd, Stalingradska 24.
Strunjak Franjo, Podsused pri Zagrebu.
Zupančič France, Ljubljana, Vošnjakova 16.

Splošni sodniki za brake-jazbečarje in barvarje:

Bernetić Ernest, Zagreb, Ulica Crvene armije 43.
Drenig T. Teodor, Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 36.
Jakil Venče, Zagreb, Kosirnikova 15.
Kosler Oskar, Ortnek.
Lavrič Janez, Ljubljana, Nunska 4/III.
Dr. Lavrič Janko, Ljubljana, Nunska 4/III.
Zupan Ivan, Ljubljana, Staničeva 5.

Splošni sodniki za šarivce:

Koder Julij, Ljubljana, Verstovškova 9.
Sežun Bogdan, Ljubljana, Igriška 2/III.
Škofic Jože, Ljubljana, Tyrševa 129.
Zadnik Ljuban, Ljubljana, Tavčarjeva 3/II.

Sodnika za zunanjost šarivcev:

Drenig T. Teodor, Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 36.
Jakil Venče, Zagreb, Kosirnikova 15.

Splošni sodniki za vse pasme ptičarjev:

Caf Ivan, Maribor, Pobrežje ob Dravi 1.
Klobučar Dragotin, Maribor, Krekova 4.
Koder Julij, Ljubljana, Verstovškova 9.
Dr. Lokar Janko, Ljubljana, Mahničeva 40.
Dr. Pfeifer Vilko, Krško.
Radovanović Nikola, Beograd, Vojvode Dragomira 21.
Sežun Bogdan, Ljubljana, Igriška 2/II.
Ing. Stamatović Pavle, Beograd, Stalingradska 24/II.
Škofic Jože, Ljubljana, Tyrševa 129.
Zadnik Ljuban, Ljubliana, Tavčarjeva 3/II.

Sodniki za zunanjost ptičarjev vseh pasem:

Bernetić Ernest, Zagreb, Ulica Crvene armije 43.
Gudelj Stjepan, Zagreb, Biankinijeva 21.
Mikulek Stjepan, Zagreb, Medveščak 59.
Ristić Dragutin, Beograd, Dobračina 24.
Stopar Bogdan, Zagreb, Strosmajerov trg 8.
Šijaković Milenko, Beograd, Alekse Nenadovića 3.

Splošni sodniki za vse pasme jamarjev:

Bernetić Ernest, Zagreb, Ulica Crvene armije 43.
Caf Ivan, Maribor, Pobrežje ob Dravi 1.
Drenig T. Teodor, Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 36.
Stare Bruno Hugo, Ljubljana, Komenskega 10.

Splošni sodniki za vse pasme športnih psov:

Arko Stanko vet., Postojna, Jamska 5.
Drenig T. Teodor, Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 36.
Zajc Emil, Ika 40, p. Ičići.

Sodnika za zunanjost športnih psov:

Pejčinović S. Mihajlo, Crikvenica, Vila Nada.
Dr. Würth Dragutin, Zagreb, Krijesnica 18.

Sodniki za zunanjost službenih psov:

Lovrenčič Tibor, Zagreb, Preradovićeva 24.

Seznam vodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije

1. **Vodniki goničev:** Babšek Milan, Bernetić Ernest, Ivanc Adolf, Jakil Venče, Kristen Jože, Lavrič Janez, dr. Lavrič Janko, dr. Lovrenčič Ivan in Zupan Ivan.

2. **Vodniki brakov-jazbečarjev:** Bernetić Ernest, Drenig T. Teodor, Jakil Venče, Kosler Oskar, Lavrič Janez, dr. Lavrič Janko, dr. Lovrenčič Ivan in Zupan Ivan.

3. **Vodniki šarivcev:** Koder Julij, dr. Lovrenčič Ivan, Sežun Bogdan, Škofic Jože in Zadnik Ljuban.

4. **Vodniki ptičarjev:** Caf Ivan, Klobučar Dragotin, Koder Julij, dr. Lokar Janko, dr. Lovrenčič Ivan, dr. Pfeifer Vilko, Radovanović Nikola, Sežun Bogdan, ing. Stamatović Pavle, Škofic Jože in Zadnik Ljuban.

5. **Vodniki jamarjev:** Bernetić Ernest, Caf Ivan, Drenig T. Teodor, dr. Lovrenčič Ivan in Stare Bruno Hugo.

Vodniki službenih psov: Arko Stanko vet., Drenig T. Teodor, dr. Lovrenčič Ivan in Zajc Emil.

Zvezni tajnik.

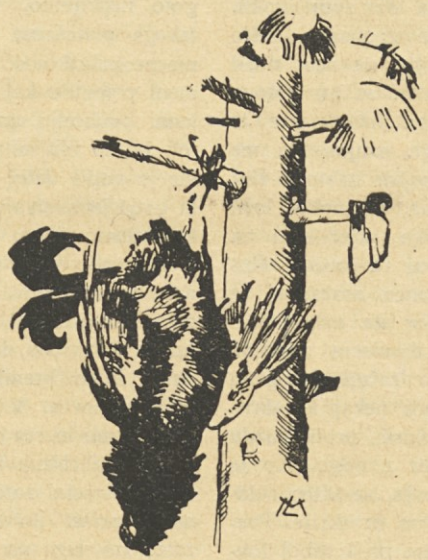

Iz lovskega oprtnika

Kako je bil okraden tat. Davno je že tega, kar sem neko jesensko popoldne stikal po Kropanju za vranami in šojami. Zraven sem ves čas oprezoval, da bi videl kakega fazana, ki je bil tedaj redka prikazen. Jerebic sploh ni bilo. Plazeč se skozi grmovje nisem niti opazil, da se je sonce nagnilo k zatonu. Na neki jasi sem obstal, ker me je pogled prikoval na krasno sliko večernega neba. Temno zelenje je bilo vse naokrog zlato ožarjeno, po zardelih gričkih pa so se tiščale k tlom bele hišice z rdečimi strehami, kakor piščeta ob svoji kokli. Med ptičjim petjem je neopazno zašlo sonce in srečen sem bil, da sem nosil puško, ker kot nelovcu bi se mi gotovo ne nudila priložnost za užitek vse te prirodne lepote. Iz tega sanjarjenja me zbudi pok puške za mojim hrbtom. Brž skočim skozi pas gozda, ki me je ločil od prostranega travnika, kjer sem na robu obstal in oprezoval za lovcem. Res opazim na drugem koncu moža, ki je hodil sem in tja, kakor da nekaj išče. Ker ga zaradi daljave nisem spoznal, sem mu požvižgal. Ko začuje žvižg in me zagleda, urno naredi nekaj korakov, se obrne in jame gredoč proti gozdu nekaj pred seboj suvati z nogo. Ko je stvar pribrcal do grmovja, se hitro skloni, pobere, skoči za grm in skrije. Prepričan sem bil, da imam pred seboj lovskega tatu. Ubral sem jo, kolikor so me nesle noge čez travnik proti kraju, kjer je zginil človek. Toda med tekom me je zamrazilo po hrbtu ob misli, da nudim na travniku lepo tarčo za tatu. Računal sem, da bo mož bežal in zato sem ga hotel dohiteti. Toda presenečen sem obstal, ko je izza grma stopil lovec in dejal, da je streljal po mački, ki pa mu je ušla. Takoj nato me je vprašal, kaj da delam tukaj; odvrnil sem mu, da štejem fazane, ki jih pa ni. Povabil me je s seboj, češ da mi jih pokaže. In žuril se je z menoj od tam, ker mu je bilo goto neprijetno, kakor tudi meni, ker takega obnašanja od lovskega prijatelja nisem pričakoval. Mislil sem, če bi se meni pripetilo kaj nelovskega, da bi svojemu prijatelju gotovo zaupal, in prijatelj bi mi olajšal moje opravičilo. Lovec me je vodil daleč od kraja, kjer je ležala ustreljena stvar, in sicer v smeri proti mojemu domu. Računal je, ker se je med tem zvečerilo, da jo bom mahnil naravnost domov, ko se bo s kakim izgovorom poslovil. Zato sem ob razstanku, z opravičbo, da mora še po konje na pašo, hitro krenil po ovinku nazaj in prehitel lovca. V temi sem tipal po tistem grmu in res otipal zajca, ga pobasal v svoj nahrbtnik in jo ubral domov. Nisem se smejal zato, da sem na tak lahek način prišel do zajčje pečenke, temveč zato, ker sem na ta način dobro izplačal netovariša-lovca. Matija Framski.

To so lovci. Perutninopromet v Ptuju je dostavil 13. II. 1950 restavraciji »Moskva« štiri srne, katerih ena je bila naslednji dan odrta. Mesar Korošec Rudolf, kot lovec, ni ugotovil na njej druge poškode, kakor udarec s kolom čez hrbet in rebra ter zarez pod vratom, kakor pri teletu.

Ostale tri srne, izkožene dva dni kasneje v prisotnosti tajnika MLO Novaka, poslovodje Arbesa, člana Narodne milice in lovca Maroha Petra, so bile, dokazano po najdenih šibrah, ubite na nedovoljen način z zrnjem št. 6 in 4. Pošiljka je izvirala iz Mislinja. Kdor je izvršil to »junaštvo«, res zasluži »pohvalo«, posebej za uboj druge srne, kateri je manjkal del stegna in je bila zabodena z nožem v tilnik. Vsiljuje se domneva, da je ubogo žival, obstreljeno z dvema strelomi, nekdo našel ter markiral lovski vbodljaj. Drznost svoje vrste vidim v tem, da si storilci upajo na tako nelovski način uplenjeno divjad staviti v promet in vnovčiti.

Mnenja sem, da bi bilo treba za zaščito dobrega lovskega imena uvesti natančno kontrolo o izvoru in načinu uplenitve divjadi. Taki in podobni mrharji pa bi ne smeli imeti mesta v lovski organizaciji. Peter Maroh, Ptuj.

Nekaj opazovanj. V bukovih gozdovih revirja Log ob izviru Sotle, kjer sem vršil svojo službo, je bilo neverjetno mnogo roparic, kakor kraguljev, kanj, lisic pa tudi divji prašiči niso bili redki. Ko sem šel dne 9. marca 1948 s praktikantom F. skozi revir, sem zaslišal na drugem bregu kakih 300 metrov oddaljen zajčji vek. Poslal sem praktikanta, da pogleda, kaj se godi. Ko je bil že blizu kraja, sem opazil tri kanje, ki so se dvignile s tal in posedle na okoliško drevje. Praktikant je iz grmovja prinesel že mrtvega zajca. Postavil sem se na prežo in čakal dobro uro. Ker pa ni bilo uspeha, sem naročil praktikantu, da nastavi na mestu past. Drugo jutro ob 7 je našel že kanjo v pasti. Nastavil je ponovno in ujel še drugo; tretjo sem pokončal sam s puško. Na drugem službenem mestu sem na obhodu dne 9. maja 1949 začul v bregu nad seboj, da veka zajček. Kanja, si mislim, in hočem steči zajcu na pomoč, ker ni bilo daleč. Toda medtem vidim, da se zajec vali proti meni in še vedno veka. Kak vrag je bil to, sem spoznal, ko se je zajec prikotalil prav do mene, in sem opazil, da mu visi na vratu podlasica — hermelin. Z glasnim krikom skočim proti njima, tako da je zajec pospešil tek in se znebil roparja.

V jeseni, gredoč s puško v revir, opazim na robu gozda jato vran, ki so čepele na drevju. Hotel sem jih zalesti in streljati. Medtem pa, kakor na povelje, vse hkrati sfrče, se zasučejo nazaj proti tlom in močno kriče. Postal sem pozoren, kaj bi bilo na tleh, ter vidim, da je kragulj zgrabil vrano. Tudi kragulj me je opazil ali pa so ga prepodile vrane, da je med drevjem odletel. Vrane so se spustile za njim, dasi je kragulj popustil ujeto vrano na tleh. To kaže drzovitost kragulja, ki je iz jate vran ugrabil svoj plen in trdoživo vrano v nekaj sekundah pokončal, čeprav se kragulj vran, zlasti v tropah, izogiba. Tega kragulja pa nisem uplenil niti na preži niti v past.
Navodnik Rudolf, Ljubno ob Savinji.

Lisica na kolinah. Koline ali »fureš« so od nekdaj zelo cenjen domači praznik. Sosede na ta dan povabijo na svežo, sočno svinjino, »žlahta« vseh kolen rodbine pride na slavnostno pojedino.

Frasovi iz Gačnika so ta dan imeli tak domači praznik. Vsa hiša je bila v praznični razpoloženju. Gospodinja, sicer ne več mlada, se je sukala okrog ognjišča kakor kakšna »dvajšca«. Gospodar je z zadovoljstvom opazoval mesarja Gustlna, ki je opravljal zadnje anatomske eksperimente na žrtvi človeške lakomnosti. Pes Pazi je bil zaradi važnosti tega dne spuščen z verige ter je od daleč opazoval početje domačih; pridružil se mu je še sosedov volčjak in veselo igraje sta se spustila okrog hiše. Tedaj pa je v hiši nastal strašen vik in krik. Vitka stvar je skočila preko hrbta gospodinje na štedilnik in že s šapami objela lonec, v katerem se je »varila« slanina.

Na smrtni krik gospodinje sta vdrla v hišo tudi mesar in gospodar, ki sta v kuhinji zagledala nepovabljenega gosta — lisico, ki je uvidela negostoljubno obnašanje ljudi in zato skrivajoč se počenila v kotu veže pod podstrešnimi stopnicami.

Zvitorepka je svojo predrznost plačala z življenjem in njen plemeniti kožuh je čez eno uro že visel na podstrešnih vratih.

Dolgo je tuhtal gospodar, kako se je moglo to zgoditi, dokler se ni stvar takole razvozljala:

Lisica je v koruzni stavi čakala na kokoši. Zavohala sta jo psa, pred katerima je lisica v sili zbežala skozi odprta vrata v kuhinjo. J. Polančič, Jarenina.

Za vzgled. Framska lovska družina je svojo lovsko sezono zaključila z družabnim večerom. Vsi člani so požrtvovalno prispevali z jedačami in pijačami in so se tudi prireditve vsi udeležili. Le en član ni mogel tega storiti, pa še ta se je oddolžil s tem, da je poslal za fazane krmo. Starešina, ki ljubi srne in zajce ravno tako kakor svoje lovce, nam vedno drži pridigo, češ, fantje, ne streljajmo preveč, imejmo usmiljenje z divjadjo in skrbimo, da bo ostalo kaj za drugo leto. Tudi vedno slišimo pridige, kadar starešina opazi, da nekdo malo nerodno ravna s puško, češ ali imaš v rokah palico ali puško. In take pridige so potrebne in so bile tudi med nami prav uspešne, tako da vsi framski lovci nosimo pihalnike prav po vojaško. S tem je naš starešina dosegel, da se vsakemu lovcu lahko brez strahu za življenje približaš. In tako je prav.

Matija Framski.

Kaj je »jajčni greben«? Rumenjak in beljak služita za prehrano plodu, ki je začet na površini svežega rumenjaka v obliki bele pegice. Celo jajce leži v apnenem omotu — lupini. Če ste poskusili razbiti eno kuhano jajce ob drugo, tedaj vsekakor veste, da se dobe jajca s precej močno lupino: porabimo dovolj sile, da ga razbijemo. Slaboten izvaljenček, ki se mu še ni kljunček očvrstil, ne more imeti toliko moči. Pa kako se more tedaj sam brez kakršne koli pomoči izvleči iz svoje začetne temnice?

Stvar je v tem, da jajčna lupina ne ostane nespremenjena. Za valjenje gubí vodo, ki jo vsebuje, del apna pa služi za nastanek mladičeve okostnice. Razen tega se predušnice ali luknjice, t. j. prav majhne odprtinice, skozi katere se jajce zrači in katerih je n. pr. pri kurjem jajcu nad 7000, proti koncu valitve razširijo. Po vseh teh spremembah je jajčna lupina že dokaj tanka in krhka: šibki novorojenec jo z naporom prebije toliko prej, ker ima v ta namen posebno orodje.

Kako pa je negodniku vendarle težko iznebiti se lupine, priča dejstvo, da n. pr. pri brkatem seru od trenutka prvih udarcev po lupini pa do popolne osvoboditve nedoraslič »dela« celih 50 ur, a pri ameriški jezerski postojni celo 69 ur, t. j. 3 ure manj ko 3 dni.

S čim pretolče negódenčič lupino, ko mu je kavselj še mehak? Kakor smo že namignili, ima za ta namen uporabljivo orodje, ki pa takoj odpade, čim je nepotrebno. To orodje se imenuje jajčno krno, ali greben in predstavlja plast v podobi roga na sprednjem delu kljuna. S tem grebenom mladokljunec prebije lupino. Pri večini ptičev ta jajčni zob odpade nekaj ur po izleženju mladokljunca, le pri droplji in pri pingvinih se drži še teden dni.

Pri dnevnih ptičih se mladič iznebi lupine vselej za dne, pri ponočnjakih pa samo ponoči. Iz tega se vidi, da mladi že v jajcu začenjajo isto življenje, ki se sklada z odraslimi — spe in delajo v istem času.

Še več: rumenokljunec se odziva že v jajcu na neke vnanje vtise. Sicer še ne more videti, kaj ga obkroža, vendar more ne samo slišati, temveč tudi reagirati na zvok. Piščeta, ki so čivkljala v lupini, umolknejo pri vznemirjenem kriku koklje. V nesitovih jajcih, ki so ležala v valilnici, so se pri vznemirjenem kriku samca pelikana piščki začeli gibati. Taka dejanja z veliko prepričljivostjo govore, da se ponašanje ptic resnično določa v

znatni meri in bistveno po refleksu, t. j. prirojeni in ne z izkustvom pridobljeni zmožnosti, da ravnajo na ta ali oni način — pod enimi ali drugimi vnanjimi vtisi. V naštetih primerih so rumenokljunci, ki nikdar niso vedeli za kakšno nevarnost in ki niso razpolagali z nikakimi življenjskimi skušnjami, ker se še niso bili izkobacali iz lupine, prirojeno delovali na glasove izven lupine. Očividno je v prvem primeru materin vik izzval pri njih mik, da se pritaje, v drugem primeru je pa očetov vik vzbudil pri rumenokljuncih prizadevo po samozaščiti.

Prav mnogo je posebnosti in gibov pri pticah in celo prehrana rumenokljuncev, ki so pod refleksom, to so odrazni gibljaji na določene pojave v njihovi okolici.

Redin — A. D.

Zakaj kukavica ne gnezdi? Svoje dni so nekateri mislili, nekateri pa še danes mislijo, da kukavica iz lenobe ne gradi gnezda. O tem živi celo zgodbica.

Učitelj vpraša dijaka: »Katera ptica je najbolj lena?«

»Kukavica.«

»Zakaj pa to misliš?«

»Zato, ker sama ne vali svojih jajc.«

Glejte, kakšna lenuhinja! Vendar je treba predvsem opomniti, da kaže oprati madež take trditve ne samo s kukavice, temveč z vseh drugih ptic, ki spuščajo svoja jajca v tuja gnezda. A s tem se ukvarja 40 različnih kukavičjih vrst, 6 vrst mrharjev, 3 afriške tkačice in celo afriška raca, ki vzbuja dojem poštene, dostojne ptice.

Razen tega moramo naglasiti, da neke vrste kukavic same delajo gnezda in same izležejo jajca. Na ta način, ako štejemo zanikrnost kukavice za vzrok njenega priživiništva (parazitstva), tedaj mora ta nečedna lastnost zadeti takisto druge ptice prisklednice, poleg tega pa — oprostite te obtožbe častitljive kukavice, ki same gnezdite. Je še drugo vprašanje: zakaj so ene kukavice lene, druge pa ne, in čemu so vse race pridne, zgolj ena pa lena? Po vsem videzu pa je kukavičja lenoba bolj podobna izmišljotini kakor resnici.

Ali so globlji vzroki tega pojava? Je li kukavica od nekdaj podvalila jajca v tuja gnezda ali pa morda postopoma izgubila nagon za gnezditev? Ali obstajajo neki posebni pogoji razen želje po brezposelnosti, ki so privedli ptice prižívnice, da so opustile gnezdenje?

So li verjetnejše domneve kakor legenda o leni kukavici. Pri raci n. pr. je moglo nje zajedavstvo nastati spričo nedostatka ugodnih gnezdišč. Mi vemo, da tudi druge račje vrste v takem izjemnem položaju polagajo jajca v gnezdo svojih soplemenic. Mogoče se je vprav zaradi tega pri južnoafriški raci utrdila postopna navada, ne imeti lastnega gnezda.

A za kukavico, ki bi utegnila vselej najti dovolj prostora za gnezdenje, ta razlaga očividno ne drži. Neke vrste kukavic neso jajca v skupno gnezdo, ena od njih pa vali in pita. Morebiti se je pri njih ta pojav udomačil kot posledica tega, da je čas med znesenjem posameznih jajc precej velik. Na ta način je naravni nagib za gnezdenjem stopnjema izginil. Do nekod je nemara v tej smeri vplival še vzajemni odnos med samcem in samico: število moških je znatno večje, se zdi; zaradi tega se pri kukavicah ne delajo zakonski pari. Na koncu obstoji še domneva, da oblika gnezd in nesenje jajca učinkuje na ptico prižívnico, goneč jo na čim hitrejše odlaganje jajca.

Vendar pa nobena od naštetih dozdev zase niti vse skupaj ne pojasnjujejo zadosti vzrokov za pospeševanje priskledništva, še manj pa njegovega pomena v biologiji in razvoju ptičev. To najmikavnejše vprašanje v življenju pričev še čaka svojega Kolumba in samo bodoča pokolenja prirodoslovcev bodo mogla dati nanje jasen in točen odgovor, zasnovan na opazovanjih in dejstvih.

V priživiništvu naše kukavice obstoje mnoge posebnosti, katerim mora opazovalec posvetiti pažnjo in ki presenečajo s smotrnostjo prilagojevanja te ptice k svojstvenemu njenemu načinu obnašanja.

Kukavice pri nas podtikajo svoja jajca pticam raznih vrst, a posebno 20 do 25 vrstam.

Po velikosti so te ptice navadno manjše od kukavice. Ako bi velikost kukavičjega jajca ustrezala njeni velikosti, to je bila znatna, tedaj bi ptičice pustile svoje gnezdo, zapazivši v njem tuje jajce, ali pa bi se trudile, da se ga iznebijo. To se res godi pri nekih pticah. Stvar je pa taka, da so kukavičja jajca mnogo manjša, kakor bi mogli pričakovati. Po svojem obsegu so malo večja kakor pri lastnikih gnezda. Razen tega pa vsaka poedina kukavica podmeta jajca samo v gnezda ene in iste vrste ptic in opazovalci so dognali, da se barva kukavičjega jajca ujema z jajčjo barvo lastnikov gnezda.

Večina ptic nese jajca zjutraj, neke vrste kokoši pa zvečer, a kukavica samo podnevi. Če se spomnimo, da ptice čez dan navadno iščejo hrano, potem nam bo jasno, koliko je kukavici olajšano podtikanje jajc s tem, da ona znese zgolj za dne. Včasih spusti kukavica jajce naravnost v gnezdo, včasih pa na tla oziroma v drugo gnezdo, nato pa ga prenese, držeč ga v kljunu. Jajčja lupina je debela in trdna, jajce majhno, kar vse lajša prenašanje.

Kukavica podvali jajca le v tista gnezda, v katerih je lastnica že pričela nesti svoja, nikoli pa ne v stara, zapuščena gnezda. Zanimivo je, da po kukavičjem prispevku število jajc v tujem gnezdu ostane vselej isto, kajti eno jajce kukavica ali vrže ven ali pa odnese.

Kukavičica v jajcu se hitreje razvija kakor zarodek pri drugih ptičkah. Izleže se pred drugimi, čisto gola, gólehna. Izpočetka molči, nema je; če bi bilo drugače, bi gospodarja utegnila zaslutiti prevaro in bi mlado kukavico izvrgla ali ne pitala.

Prve dni po izleženju napravi kukavičica nekaj, po čemer bi se mogla smatrati kot najnehvaležnejši in najsurovejši stvor, ako bi to delala zavestno. Iz gnezda namreč vrže vse mladiče ter ostane sama. Le v dokaj redkih primerih, kadar kukavica podvali svoje jajce poleg že skoraj izvaljenih jajc in se domači mladiči prej izležejo kakor pritepenka, ter so že krepki, ostanejo pri življenju ali vsaj nekateri.

Kaj naganja mlado kukavičko na tak postopek? Dognano je, da je gola hrbtna koža kukavičke močno občutljiva. Pri dotiku tujega telesa na hrbtu kukavička nehote želi vreči raz sebe predmet, ki jo vznemirja. V ta namen dela skraja gibe, ki ji pomagajo premestiti ta predmet v dolbino, ležečo na dolnjem delu hrbta, za tem se pomakne h kraju gnezda, držeč nevšečni predmet s perutmi, se upre z glavo v gnezdo, dvigne zadnji del telesa in skuša s suvanjem prevaliti svoje breme čez rob gnezda. Če je kukavica velika, tedaj je dotikanje z ostalimi golci neizbežno, zlasti če je gnezdo majhno. Tako brez vsake zle namere kukaviček postane ubijalec bratcev pognezdičev. Domnevati smemo, da se smisel te pojave krije z individualnim prilagojevanjem kukavice k posebnim pogojem rasti. Ako bi njeni tovariši pognezdiči ostali pri življenju, tedaj bi jih roditelji ne mogli s požrešno kukavičico vred oskrbovati s potrebno hrano. Pripovedka, da mlada kukavica požre ostale goliče, je nesmiselna, saj se še odrasla kukavica hrani samo z žužki in golaznijo. Po takem se moremo samo nasmejati, prebravši v knjigi »Naravoslovski zbornik« le te vrstice:-

»Mati se bo silno čudila, kadar upa dobiti od novorojenca ljubezen zase! Ta pošast po nekoliko dneh požre one ptiče, v katerih gnezdu je bila vzgojena in podobno mesožeru ubija in požira svojo dozdevno mater.« Redin — A D

Z lova na divje prašiče. Po novi razmejitvi lovišč je dobila Lovska družina Planina predel, kjer se včasih zadržujejo divji prašiči. Zato smo to zimo uprizorili lov nanje. Navzlic dobri organizaciji so nam ščetinarji ušli, ker imajo dober nos in so se pokazali samo lovcem začetnikom, ki so pokali v zrak in to najbrž od veselja ali morda tudi zavoljo kakih drugih občutkov. Nek strelec je v svojem prizadevanju baje videl krvavi sled, ki pa je s prašičem vred izginil. Najlepšo dogodivščino pa je

imel lovec Florjan, ki je bil to pot med gonjači. V goščavi je začul neko drnjuhanje. Pokleknil je, da bi pod vejami pogledal, kaj to pomeni. Na kakih deset korakov je ob smrekovem panju zapazil črno gmoto, ki je smrčala. Zaradi teme v goščavi pa ni mogel razločiti, kaj da je. Mislil si je, da je kateri od gonjačev na posledicah silvestrovanja med pogonom zaspal. Zato je zavpil: »Hudiča, na lovu pa vendar ne boš spal!« V tem hipu se zgane črna gmota in namesto gonjača plane kvišku težek divji prašič. Lovec je bil tako presenečen, da ni dvignil niti puške. Sicer bi pa bilo zaradi goščave vsako streljanje brezuspešno. Če morda to čisto ne drži, vsaj verjetno je, ker o tem srečanju divji prašič ni nič poročal. — Ulaga Silvester, Sv. Vid pri Planini.

Lovec svoje vrste. Stari Habek, po poklicu mizar, je šel po smrti svoje žene, ki mu je zagrenila življenje, med lovce ter postal pri graščaku Pongratzu nadzornik markovskega lovišča. Nikdar dobre volje, zadirčen, jezen sam nase in na ves ostali svet, je potem znašal svoj gnev v službi nad zankarji, črnimi ribiči in podobno svojatjo, ki po prisegi ni spadala v njegov račun. Ako je našel kje kako zanko ali past, je čakal v zasedi, dokler ptiča ni ujel, in tedaj mu jih je naložil s pasjim bičem na usnje, kolikor je mož mogel nesti. Tiste pa, ki so v mesečnih nočeh zbijali fazane z drevja in se v posmeh posluževali še njegovega čolna kot prevoznega sredstva, je zdravil najraje s ščetinami, živinsko soljo in fosforjem ter dosegel v kratkem času take uspehe, da so mu bili vsi Zabovčani hvaležni. Njihovi čolni namreč, ki so prej vsako noč izginjali, so ostajali priklenjeni na svojih mestih. Kakor teh, tako tudi ni maral nas paglavcev, ki smo mu odpeljevali čoln in puščali privezanega kasneje kjer koli na drugem kraju. Nekajkrat nas je zalotil in prisilil k bregu ter nas pošteno pretepel. Ker pa tepež ni mnogo zalegel, je opozoril starše, da nam bo »tace zacopral«. Prepričani, da je zmožen storiti še kaj hujšega, se od tistih dob čolna nismo več dotaknili. Ko je to opazil, me je nekoč, ko sem se vračal iz šole, povabil v delavnico, pa tudi mojega šolskega tovariša. Ponudil nama je pražene ribe z žemljami, sebe je pa postregel z vinom. Medtem ko sva midva jedla in on pil, nama je držal pridigo, kakršne do takrat še nisem slišal. Med drugim mi je n. pr. prerokoval, ker sem opustil krajo rib in divjadi, da bo še nekaj iz mene. (Pa se je zmotil, ker sem se preril samo do trafikanta.) Mojemu tovarišu je svetoval, naj posluša svojega očeta, ki je skušen mož; če ga bo pa v vsem nasledil, bo ravno tako budalo kakor on. Mnogokaj seveda nisva razumela, vendar sva takoj izluščila, da se iz naju norčuje. Kljub temu sem starino čislal, zlasti zaradi njegovih vse vprek ošvrkljivih dovtipov. Kogar je vzel na piko, je bil revež, ker se ni mogel izmotati iz zadrege. Nekoč sem bil priča, ko je Habek izdeloval pri posestniku Pivku pohištvo, in pred večerjo ni hotel moliti, ampak je s klobukom na glavi čakal konca molitve, nato prisedel in zajemal iz sklede kakor kosci. Neka pobožnjaška ženica ga je zaradi tega oplazila z očitkom, da ni molil. On ji je suhoparno odvrnil, ako bi molitev kaj pomagala, bi se berači danes vozili v zlatih kočijah. Nastala je mučna tišina, mene bi pa bilo od groze skoraj vrglo vznak. Pomen teh besed mi je postal jasen šele čez leta v svetu.

Kadar je potreboval gonjače pri lovu, sem bil vedno med prvimi ter se v njegovi družbi vračal pozno zvečer iz Dornave domov. Okajen kakor vedno, mi je ob teh izprehodih natvezel stvari, podobne zgodbam iz tisoč in ene noči. V zgodbah je bilo vse drugo, le resničnega nič. Po potrebi je znal zagosti tudi tedanjim lovcem-imetnikom, vendar na drug način.

Neke jeseni, ko sta s Kostanjčevim prevažala lovske goste čez Dravo in morala biti drugi dan zopet ob določeni uri pri Bigcu, sta si pred prihodom odličnih lovskih gostov v naglici privoščila še nekaj meric žganja in tri litre vreznega hruškovca. Čeh v Markovcih, kjer so ve-

lelovci južinali, jima je kot znancema rade volje postregel, vedoč, da bo za njiju ta dan napitnina odlično izpadla.

Ko so odličniki prišli in zavzeli prostore v čolnu, je Habek prevzel v varstvo sprednji del barke, odrivajoč jo z veslom od brega, zadaj pa je Kostanjevec z drogom porival. Komaj so prebredli drugo strugo, začuti naenkrat Habek v črevesju rožljanje, ki ni obetalo nič dobrega. Na prvi pritisk se hoče sprostiti in tedaj se mu pripeti nezgoda. Z enim očesom je gledal nazaj, da bi videl, kak učinek je napravilo to na goste. Opazil je, da vihajo nosove. Toda držal se je moško, ko da se ni nič pripetilo. Ker pa je dah po amonijaku in nekih tropinjah le preveč zaudarjal, je obdolžil enega v čolnu se nahajajočih psov, da izpuhteva tak smrad, in predlagal, da ga vržejo v Dravo. Ubogi pes je res padel čez krov in plaval na otok h gonjačem, kjer ga je sprejel paznik Zelenko. Toda dah se ni polegel in zato so morali izginiti vsi psi v Dravo. Ko psov ni bilo več v čolnu, a se zrak navzlic temu ni osvežil, so se navzoči v čolnu začeli očitajoče spogledovati ter so na tihem dolžili drug drugega. Habeku je bilo sicer do skrajnosti mučno, pa si ni mogel pomagati, da bi si očistil hlače. Prispevši na drugi breg, kjer bi moral lovce takoj razporediti po stojiščih, je prosil za nekaj trenutkov odmora ter izginil v jelševem grmovju. Ker se dolgo ni vrnil, je nek ugleden gost pripomnil, da so pse po nedolžnem zmetali v vodo, ker bi bilo bolj na mestu, da bi okopali Habeka. P. M., Ptuj.

Koliko morejo tehtati jajca. Nekako pet let pred prevratom, ko sem kot visokošolec poučeval dijake, da bi sebi omogočil nadaljnje učenje, sem naletel na zanimiv način, kako je dete, vzgojeno le v mestu (to se je godilo v današnjem Leningradu), dete, ki nikoli ni bilo na vasi, kazalo skoraj anekdotno nerazumevanje preprostih in vsakomur pojmljivih stvari. Malega so klicali Volodja-Vova. Imel je sedem let in je hitro čital. V neki čitalnici sem mu dal brati odlomek o noju. Prišedši do mesta, kjer je bilo rečeno, da nojevo jajce tehta toliko kakor 20 kokošjih jajc, se je Vova obrnil name z vprašanjem:

»Ali so kokošja jajca velika?«

»Mar jih nisi nikdar jedel?«

»Ne.«

»Kakšna jajca pa ti ješ?«

»Kako, kakšna? I, navadna!«

Najmanj pet let je Vova užival jajca in ni imel niti pojma o tem, od kod se dobivajo! V našem času takih otrok ni več, in ako so, štejejo kvečjemu tri leta.

Vendar bi razen strokovnjakov malokdo mogel odgovoriti na vprašanje, koliko tehta jajce. A to vprašanje je pomembno, saj se življenje ptiča pričenja z jajcem. Velikost, oblika in barva označujejo različne vrste ptičev.

V Britanskem muzeju v Angliji hranijo največje jajce na svetu. To je »belica« velikanskega epiornisa. Sicer je ostala zgolj lupina, težka skoraj 3,5 kg, toda vemo za način, kako izračunati težo jajca po teži in velikosti lupine. Dognano je, da je epiornisovo jajce tehtalo 10,5 kg.

Zamislite si sedaj jajce, 50.000 krat manjše od tega orjaka, pa dobite velikost najmanjšega jajčeca na svetu — sodobnega kolibrija. Najzajetnejše jajce sodobne ptice, nojevo, je daleč manjše od jajca izumrlega epiornisa, tehta 1.5 kg. V teh mejah — poldrugi kilogram do ene petine grama — je nešteto raznoterih ptičjih jajc vsega sveta.

Število jajc, na katerem sede razne ptice, ni enako. Le po eno jajce znesejo velike ujede, neki galebi, droplje i. dr. Največje je število jajc pri kokošjih vrstah, med njimi jih jerebica znese 22. Vendar število ni stalno, odvisi v glavnem od starosti ptice in od prehrane. Kolikor je ptica starejša, toliko manjše je število jajc, ki jih vali. Pri nekih vrstah, n. pr. pri kurah in škorcih, mlade samice prva leta znesejo manj jajc. Ob letih slabe krme se število jajc takisto zmanjša, v gladnih letih pa neke ptice sploh ne gnezdijo.

Valjenje pri raznoterih vrstah je različno. Po večini sedi samica. Včasih se izmenjava s samcem. Pri nekih vrstah vali le samec. Pri žerjavih prvo jajce iz-

leže samec, ostala pa samica. Pri mnogih detlih in pri noju vali samec ponoči.

Pri valjenju starši grejejo jajca s svojim telesom, tako se v jajcu ustvarja toplina, neobhodna za razvitek ploda. Potrebno gorkoto moremo nuditi jajcu tudi na umeten način. Na tem je zasnovan ustroj valilnic, inkubatorjev — posebnih oddelkov, pri katerih topel zrak nadomešča toploto roditeljskega telesa.

Zanimivo je, da ne samo ljudje, marveč tudi posamezne ptice napravljajo valilnice. Velikonoge kure ali gnojarke ne sede na jajcih. Neke od njih zakopljejo jajca v pesek na morski obali v globino pol metra, včasih celo 1 m, druge nasipajo na jajca ogromne gomile peska. Neobhodno toploto za razvitek piščancev nudijo sončni žarki, ki segrevajo pesek. Žoltokljunec velikonogih se izleže v taki valilnici popolnoma razvit in pripravljen za letenje. Sicer pa se razvoj v takih gomilah vrši dokaj počasi — 42, a pri poedinih celo 70 dni.

Zanimiva so ona svojstva ptic, ki vale in pomagajo večjemu gretju jajca. Pri večini ptic, ki sede na jajcih, izpada puh na želodcu in nastajajo gola mesta na koži, tako imenovane »valilne pleše«. Na ta način se odpravi pregrada iz puha med telesom in jajcem, ki ovira ogrevanje. Pri racah ni take valilne pleše; zato pa se pri njih pojavlja posebna baža puha, ki je mnogo daljši od navadnega. Da se ne bi jajca hladila, jih ptica ovije s tem puhom, trgajoč si ga iz prsi in trebuha. Neka vrsta ptic ogreva jajca na ta način, da seda nanje tako, da gola koža pride na jajca. Prav zanimivo je gretje jajc pri pingvinih: na zadnjem delu telesa, spodaj, imajo »žep« — golo gubo, s katero pokrivajo jajca.

Precej različno sprejemajo ptice šarjenje okoli njihovega gnezda. Ako vzamemo eno jajce iz gnezda, tedaj neka vrsta ptic še dalje sedi na preostalih jajcih, kakor da ni bilo nič. Druge zamenjajo izginulo jajce z novim. Tretje se takoj skujajo in začno na novo v drugem gnezdu nesti jajca. Ptice, ki odvzeto jajce nadomestijo z drugim, moremo nagnati do tega, da zneso veliko več kakor po navadi. Kukavica znese do 27, a detel celo do 71 jajc. To dejstvo je izkoristil človek, ki je prignal kure, da nosijo do 351 jajc na leto, t. j. skoraj vsak dan eno.

Mogli bi domnevati, da kolikor je jajce večje, toliko dlje morajo stari valiti. Čeprav pa obstoji nekaka odvisnost med dobo valjenja in velikostjo jajc, vendar to ne služi kot splošno pravilo. Nojevo jajce, težko poldrugi kilogram, in jajčece viharnice, ki naznanja burjo, težko 37 gramov, se izleže v 42 dneh. Godi se celo nasprotno: jajca enake velikosti se izležejo v različnem času. Opazili so, da ptice, ki gnezdijo v varnih krajih, vale dlje kakor stanovalci odprtih prostorov. Mnoge ptice iz razreda vrabcev navadno vale dvakrat na leto. Planinska jerebica drugikrat znese jajca teden dni kasneje ko prvič, pri tem si za vsako valjenje dela posebno gnezdo. Za prvo gnezdenje skrbi samo samica, za drugo samo samec.

Toda prava skrb za potomstvo pri pticah se začenja šele tedaj, kadar se rumenokljunci pokažejo iz lupine. Pregovor »majhen otrok — majhna skrb, velik otrok — velika skrb« velja za roditelje tudi tukaj. Redin — A. D.

Lisica v dimniku. Malo je lovcev v mariborskem okraju, ki ne bi poznali Trakuljca na Spodnji Polskavi. Saj je že čez 40 let lovec, ki je že marsikateri lisici izpihal grešno dušo.

Ko smo se framski lovci vračali iz sosednjega Velenika, kamor smo bili povabljeni na lov, nam je Trakuljc (njegovo domače ime) pokazal hišo, kjer mu je ušla lisica skozi dimnik. Da bi se o tem prepričal, sem stopil v hišo ter gospodinjo vprašal po tej zgodbi. Gospodinja je ponovila zgodbo, kakor jo je pravil lovec. Nemški okupator je najprej pobral vse orožje in tako je tudi Trakuljc prišel ob svoj pihalnik. Seveda je enega skril tako, da bi ga tudi vrag ne našel. Neki dan prisopiha k njemu ženska, ki je stanovala v hiši ob robu gozda, ter mu zatrjevala, da ima v hiši zaprto lisico. Trakuljc je menil, da je ženšče zamenjalo kakega lisici podobnega

psa s pravo tetko. Toda ženska ni odnehala in povedala, da je bila pustila odprta vrata, ko je šla iz hiše, pa je po vrnitvi zagledala lisico v kuhinji. Brž je zaprla vrata in stekla do lovca. Trakuljc si pa ni upal potegniti puške iz skrivališča, temveč se je oborožil z močno gorjačo in vzel s seboj psa, ki naj bi zadavil lisico ali kaj pomagal pri lovu nanjo.

Ko sta z gospodinjo previdno odprla vrata in potisnila psa v kuhinjo, je sedela lisica na ognjišču pred pečjo. Ko je lisica zagledala svojega sovražnika, se je pognala v dimnik in v njem obtičala. Gospodinja je brž zakurila v štedilniku, lovec je pa menjal orožje in se postavil pred hišo z dolgo fižolovko na prežo. Kmalu se je pokazala lisica iz dimnika, vsa črna od saj. Trakuljcu je kar gomazelo po rokah, ko je gledal v tako imenitno tarčo, a namesto puške držal v rokah fižolovko. Hude muke je prestajal, ko se je lisica pripravljala na beg. Končno ji je postalo prevroče, da se je pognala z dimnika na streho, da bi se spravila na varno. Trakuljc pa je bil s svojo sicer dolgo preklo nekoliko prekratek, da je udarec šel po strehi namesto po lisici, ki se je tako rešila v bližnjo koruzo in od tam v svobodo. Proti domu grede ji je Trakuljc sveto obljubil, da se bosta srečala, ko bo nosil zopet puško. Matija Framski.

Iz lovske organizacije

Umrla sta v zadnjem času dolgoletna in zaslužna člana Lovske družine Rakek. Dne 4. XII. 1949 smo spremljali k večnemu počitku Pirca Jožeta, upravnika kmetijske žage na Rakeku. Pokojnik je bil tih in blag ter kot pravičen lovec priljubljen pri svojih tovariših. Trpljenje v fašističnem ujetništvu mu je vcepilo kal bolezni, kateri je moral podleči.

Kratko po tem nam je usoda iz naše srede iztrgala Demšarja Antona, dolgoletnega starešino družine in izredno priljubsjenega lovskega tovariša. Vedno veder in nasmejan je s svojo izredno duhovitostjo vnašal v vrste lovcev veselo in toplo razpoloženje. Kot vzoren lovec in tovariš je bil daleč naokoli znan in spoštovan, kar je pokazalo mnogoštevilno spremstvo na njegovi zadnji poti.

Svojima zvestima tovarišema bo lovska družina ohranila trajen in častен spomin. Lovska družina Rakek.

† **Cimerman Milan**, roj. 1882 na Vrhniki, je 25. februarja t. l. odšel v večna lovišča. Dragemu lovskemu tovarišu ohranimo trajen in svetel spomin. — Lovska družina Št. Vid nad Ljubljano. Z. l.

† **Kovačič Franc.** Zadnjo nedeljo oktoba 1949 se je na lovu na divje prašiče pripetila pretresljiva nesreča. Pokojnik je preminul po usodnem naključju, zadet od strela svojega prijatelja. Da je bila tragedija še večja, si je njegov 19 letni sin Jože ob pogledu na mrtvega očeta vzel mlado življenje. Pretreseni od groze dogodkov, žalujemo ob bridki izgubi dragih in zvestih lovskih tovarišev in prijateljev. Naj bo obema ohranjen trajen in svetel spomin. Člani L. d. Cajnarje.

V imenu ljudstva!

Okrajno sodišče Maribor-okolica je s sodbo z dne 5. januarja 1950, K 249/49 razsodilo:

Obtoženi Smolnik Štefan, Rošpoh št. 75 pri Mariboru, sedaj v zaporih, je kriv kaznivega dejanja zoper divji lov (ustrelil srnjaka) v Mariboru in mora plačati zas. udeležencu: Lovski zvezi LRS v Ljubljani, znesek 4000 din (z besedami: štiri tisoč dinarjev).

Ta sodba je zadobila pravno moč.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Vodja pisarne:
Kneževič Zora l. r.

PODELITEV NAGRAD

Okrajni lovski svet za Ljubljano in okolico je podelil 20.000 din kot nagrado lovskim družinam za pokončevanje roparic v letu 1949 po predloženem izkazu uplenjene divjadi za leto 1949.

Lovska družina

Lovski družini Brdo 55 točk, I. nagrado 4000 din; Polje 42 točk, II. nagra-

do 3000 din; Vič 40 točk, III. nagrado 2000 din; Št. Vid 38 točk, IV. nagrado 1500 din; Sava 30 točk, V. nagrado 1000 din; Kresnice 26 točk, VI. nagrado 800 din; Dobrunje 24 točk, VII. nagrado 800 din; Pšata 23 točk, VIII. nagrado 800 din; Brezovica 23 točk, IX. nagrado 800 din; Škofljica 22 točk, X. nagrado 800 din; Medvode 21 točk, XI. nagrado 500 din; Šmarna gora 21 točk, XII. nagrado 500 din; Rakitna 14 točk, XIII. nagrado 500 din; Črni vrh 13 točk, XIV. nagrado 500 din; Vače 13 točk, XV. nagrado 500 din; Vrhnika 12 točk, XVI. nagrado 400 din; Horjul 11 točk, XVII. nagrado 400 din; Litija 10 točk, XVIII. nagrado 400 din; Logatec 8 točk, XIX. nagrado 400 din; Ig 7 točk, XX. nagrado 400 din.

Ostale družine po predloženih seznamih ne pridejo v poštev, ker je odstrel premajhen, ali seznam nepopoln ali pa sploh ni bil predložen.

Kinološke vesti

Mednarodna kinologija. Glavna skupščina Mednarodne kinološke zveze (Fédération Cynologique Internationale — F. C. I.), ki ima svoj sedež v Bruslju, se bo vršila v Holandiji, in sicer v Amsterdamu v četrtek, 8. junija 1950.

Holandski kinološki klub Cynophilia (Nederlansche Kennelklub Cynophilia) bo priredil 10 junija 1950 v Amsterdamu ob svoji 60 letnici Mednarodno razstavo psov vse pasem. Zvezni tajnik.

POPRAVEK

V poročilu »Občni zbor Kinološke zveze FLRJ«, ki je bilo priobčeno v 2. številki, stran 71, 72, se mora tretji odstavek pravilno glasiti: »Glede začasnega registra veljajo določbe, kakor so bile do sedaj in objavljene v »Lovcu« leta 1948 na strani 288, z dopolnitvijo, da se pes ali psica briše iz začasnega registra, če leglo ni odgovarjalo pasemskim znakom.« S tem v priobčenem poročilu odpade tretji in četrti odstavek kot neveljaven.

Kinološki savez FNRJ.

Koledar kinoloških prireditev, za katere je odrejen datum, ostale objavimo naknadno.

2. aprila: pomladanska tekma ptičarjev v Murski Soboti.

16. aprila: pomladanska tekma ptičarjev v Ljubljani.

21. maja: preizkušnja jazbečarjev in terijerjev v Mariboru.

25. junija: propagandna tekma jazbečarjev in terijerjev v Primorski oblasti (Sežana ali Postojna).

24. septembra: jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Murski Soboti.

1. oktobra: jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani.

1. oktobra: poljska tekma ptičarjev v Ljutomeru.

7. in 8. oktobra: uporabnostna tekma ptičarjev v Ljubljani.

15. oktobra: uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev v Mariboru.

22. oktobra: uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev v Ljubljani.

14. in 15. oktobra: tekma goničev v Št. Juriju pri Grosupljem.

21. in 22. oktobra: tekma goničev v Slivnici in Cerknici.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Trebnjem.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Poljčanah.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Idriji ali Tolminu.

4. in 5. novembra: tekma goničev v Sodražici.

4. in 5. nov.: tekma goničev v Celju.

4. in 5. novembra: tekma goničev na Jesenicah.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Črnomlju ali Novem mestu.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Trbovljah.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Škofji Loki.

18. in 19. novembra: tekma goničev (derby) v Slivnici in Cerknici.

26. novembra: tekma brakov-jazbečarjev v Celju.

Natančnejše informacije o tekmah daje Kinološko udruženje LRS.

Po lovskem svetu

V kantonu Genéve v Švici so lani uvozili 477 fazanov in 100 zajcev, katere so izpustili v lovišča, v katerih je primanjkovalo te divjadi. Švica vsako leto sistematično obnavlja svoja lovišča z malo divjadjo. Osvežitev krvi je pokazala dobre rezultate. Fazani in zajci so uvoženi iz Češkoslovaške. (Le Chien.) P.

V **Argentini** imajo stroge lovske zakone, ki pa so zelo velikodušni. Lovec ima pravico ustreliti sak dan 25 ptičev. Najbolj razširjene so jerebice v 24 raznih zvrstah od golobje velikosti do velikosti fazana. Zajci se smatrajo kot škodljivci, ki ne uživajo zaščite. Toliko jih je kakor kobilic. Ob rekah živi 80 kg težki glodavec »Carpineho«, ki ima odlično meso in dragocen kožuh. Svoj čas iz Evrope uvoženi divji prašiči so se izredno razmnožili in 350 kg težki niso redkost. Pred 50 leti uvoženi jeleni in damjeki oživljajo gozdove v velikih tropah.

V **Boliviji** je puma glavni sovražnik živinorejcev. Bolivija še danes nima lovskih zakonov.

V **Braziliji** živi mnogo velemačk, kakor jaguar, puma in ocelot. Velike živinorejske farme nastavljajo posebne lovce za zaščito svojih čred. Jeleni uživajo vse leto zaščito, ker so postali redki. Brazilija ima sodoben zakon o lovu, ki omejuje odstrel ptičev na 12 kosov dnevno na enega lovca.

Čile je preplavljen z zajci. Čilenski lovci pa love raje jerebice, ki jih mrgoli. Na jugu države je ogromno divjih rac in gosi. Tudi divjih puranov je mnogo. Zbirajo se v trope po 300 in več skupaj.

V **Angliji** so od začetka 1948 do sredine 1949 uplenili 11.000 lisic.

V **Franciji** je zgorelo 10.000 ha gozda. Pri reševanju živali se je izkazalo, da razen nekoliko divjih prašičev ni bilo nobene druge dlakaste divjadi. Zato so se lovci odločili, da bodo naselili razno divjad. Za to akcijo računajo 15 do 30 let. »Anblick« (A. S. P.)

Italija. Italijansko kmetijsko in gozdno ministrstvo bo v kratkem objavilo odlok, po katerem bo v Italiji odstrel prepelic in grlic spomladi časovno in krajevno omejen. Mednarodni lovski kongres v Bruslju je namreč pomladanski lov na selivce sploh odklonil. Število selivk, ki je leta 1947 preletelo Evropo, cenijo na 250 milijonov.

Po italijanskem lovskem zakonu obstoje razen rezervatov še posebne cone, v katerih se ne lovi, pač pa se divjad od gaja. S presežki obnavljajo kraje, kjer ni divjadi ali pa je zelo redka.

V Lombardiji bodo za uvoz zajcev in jerebic izdali 4 milijone lir.

»Diana« (A. S. P.)

»Le Chien«, Lausanne, poroča, da v Jugoslaviji lovci, ki nimajo psa z rodovnikom, ne dobe lovske dovolilnice. Isti časopis predlaga, naj bi se v bližini mest odredili rezervati, v katerih bi se lovski psi tudi v času lovopusta svobodno kretali. V Zürichu so ustanovili društvo, ki se bo bavilo s pospeševanjem zaščite živali na biološki in živalsko-psihološki podlagi. (A. S. P.)

Maxime Duerocq, prezident, ustanovitelj in duhovni začetnik mednarodnega lovskega sveta, je bil 27. decembra 1949 v Parizu pokopan, star 80 let. Pokojnik je bil dolga leta prezident Saint-Hubert kluba Francije. 1929 je ustanovil Mednarodni lovski svet, čigar prezident je bil do svoje smrti. Vse življenje je naglašal etični, gospodarski in mednarodni značaj lovstva in njegovo vlogo pri zbližanju narodov sveta. (A. S. P.)

»Le Saint Hubert« prinaša oceno današnjega staleža divjadi v Franciji, iz katere je razvidno, da je številčno že zopet na predvojni višini, posebno glede zajcev in jerebic. Ugotovljeno je, da so se rdeče jerebice ponekod bolj razmnožile kakor sive. Da pa so jerebice v ravninah departementa Seine-et-Loire skoraj popolnoma izginile, pripisujejo intenzivnemu strojnemu obdelovanju zemlje in uporabi kosilnih strojev v času gnezditve, kakor tudi množični rabi strupov proti koloradskemu hrošču. P.

Maj - Junij

O. C.

Lovski dnevi v Ljubljani

Dne 26. maja tega leta se je naša bela Ljubljana odela v prav svečano obleko. Toplo majniško sonce je s slepečim bleskom oblilo mesto, da se je srebrno lesketal tlak na sveže politih ulicah in prijazno sta se smehljala simbola našega glavnega mesta, starodavni grad kot spomin na pretekle dni in nebotičnik kot znanilec novega časa. Ni čudo, da nam je igral smeh na ustnicah, ko smo se tega dne sestajali lovci iz vseh kotičkov naše domovine tja od prekmurskih ravnin do vipavske doline in od Marenberga do Brežic. Na pobudo Ministrstva za gozdarstvo LRS je namreč bila sklicana širša konferenca vseh okrajnih poverjenikov za gozdarstvo in poleg tega odgovornih funkcionarjev vseh lovskih podzvez Slovenije, da se spričo reorganizacije lovskih društev v obliki širše ankete sproži in obravnava vsa problematika v zvezi z izvrševanjem lova kot mlade gospodarske panoge.

Konferenco je otvoril minister tov. Jaka Avšič, ki je v svojem uvodnem govoru orisal pomen in nalogo lovstva v socialističnem gospodarstvu in pozval vse navzoče, da v svojih referatih podajo povsem neprikrito kritiko doslej opaženih nedostatkov na najbolj demokratičen način. Sledil je referat načelnika Uprave za lovstvo tov. dr. Janka Lavriča, ki je orisal lov ne le kot panogo narodnega gospodarstva, marveč tudi kot zdrav šport in duševno razvedrilo. Iz tega obširnega referata hočem povzeti nekaj pomembnejših podrobnosti, ki so splošno zanimive. Tov. načelnik je predvsem govoril o potrebi strokovnega dviga naših lovskih kadrov in v zvezi s tem napovedal izid treh lovskih knjig, in sicer Učbenika o lovu, že dolgo in željno pričakovane knjige Naš lov in zbirke vseh zakonitih in izvršilnih predpisov o lovu, katere bodo tiskane v tem letu. Pri sklepanju pogodb za uživanje lovišč z OIO je treba upoštevati, da mora biti odškodnina primerna kakovosti lovišča. Če lovska družina z višino odškodnine ni zadovoljna, se obrne po OIO na ministrstvo za gozdarstvo, ki o tem odloča dokončno. Odškodnina se bo plačevala za eno leto vnaprej. Članstvo v lovskih družinah naj bo primerno zmogljivosti lovišča in naj družine sprejemajo po enega člana na približno 100 ha površine v nižinskih, na 150 ha v srednjegorskih in na 200 ha v visokogorskih loviščih. Družine, ki imajo večje število članstva, stavijo po svoji podzvezi Ministrstvu za gozdarstvo predlog na omejitev števila članov, pri čemer pa se more omejiti le sprejem novih članov, medtem ko starih zaradi tega iz družine ni mogoče izključiti. Referent je posebej opozoril na to, da je strupljenje škodljivcev v loviščih dopustno le z dovoljenjem OIO. Glede lovske škode je tov. načelnik poudaril, da se plačuje le za ono škodo, ki jo povzroči zaščitena divjad, in le v primeru, če je tudi oškodovanec sam poskrbel za primerno zavarovanje. Škodo je prijaviti v 8 dneh od dne, ko je bila zapažena. Za škodo, katero povzročijo divji prašiči, plačuje odškodnino OLO in velja za to poseben postopek, pri čemer odloči sodišče o višini odškodnine. V vsakem lovišču morajo biti nameščeni lovski čuvaji, toda čeprav je to zaželeno, še za enkrat ni predpisana in obvezna postavitev poklicnih čuvajev, marveč je dopustno, da opravljajo čuvajsko službo pomožni lovski čuvaji, ki pa bodo morali polagati strokovni izpit. Vsak pojav nalezljivih bolezni med divjadjo je nemudoma prijaviti OIO. V primeru občutnega zmanjšanja staleža divjadi se mora podaljšati lovopust za kako vrsto divjadi ali tudi za vso zaščiteno divjad bodisi v

lovišču posamezne lovske družine, bodisi na večjem področju, kar odredi Ministrstvo za gozdarstvo. Če se pojavijo v večjem številu klateči se psi ali mačke, sme OIO odrediti, da se odstrele ali drugače pokončajo, prav tako pa je OIO upravičen, da prepove prosto gibanje psov in mačk, za kar pa bodo morale dati pobudo ogrožene lovske družine ali lovske podzveze. To je za vse lovske upravičence prav dragocena možnost in bo res kazalo, da jo čimbolj izkoristimo. Važno se mi zdi tudi opozorilo referenta, naj lovci ne zametujejo kožuhov uplenjenih psov in mačk, marveč naj tudi te živali izkožijo in oddajo kožuhe Lovski zadrugi, ker prinaša vsak kožuh neko gospodarsko korist.

Referatu so sledila poročila okrajnih poverjenikov za gozdarstvo iz vse Slovenije, katera so s svojimi opažanji dopolnjevali tudi predsedniki in drugi funkcionarji podzvez. Tako smo si mogli ustvariti skoraj popolno sliko o staležu divjadi in o lovskih razmerah po vsej naši domovini. Predaleč bi vedlo, če bi se spuščal v podrobnosti, toda gotovo bo vse lovske tovariše zanimalo, če naštejem nekaj nedostatkov, ki so bili od navzočih navedeni in stavljeni predlogi za spremembe in izboljšanja.

Tako so nekateri predlagali spremembo mej državnih lovišč, ki potekajo ponekod nesmotrno in v očitno gospodarsko škodo prizadetih družin (Pohorje, Ljutomer, Kočevje, Ilirska Bistrica). Drugi so grajali pomanjkljivo oskrbo lovcev ne le z lovskim priborom, marveč tudi z drugimi potrebščinami, kakor s perilom, obleko in zlasti dobro obutvijo, ter so predlagali, naj bi Lovska zadruga oskrbovala svoje člane s temi predmeti po vzorcu Fizkulturnih magazinov. Bilo je naglašeno, da doprinašajo lovci velik delež dobrin, ki se izvažajo v inozemstvo, in da je že zato prav, da se tudi njim posveti nekaj več skrbi v pogledu njih oskrbe, po načelu, da prejme od skupnosti vsak toliko, kolikor ji daje. Oskrba lovcev z municijo naj bi se poverila Lovski zadrugi kot gospodarski organizaciji lovcev, ki pozna naše potrebe in bi se tako dosegla tudi pravičnejša razdelitev. Nabavi pa naj se tudi in razdeli med lovce nujno potrebna municija za risanice, ker je sicer ponekod sploh ogrožena izvršitev plana odstrela. Diskusija, ki se je razvila, je bila nadvse živalna, pri čemer ni treba naglasiti, da je bilo stavljenih še nešteto podobnih predlogov, saj smo le z enourno prekinitvijo konferirali do 21. ure. Zaključena je bila konferenca s sprejetjem plana za leto 1950.

Naslednjega dne se je dopoldne vršila seja širšega odbora Lovskega sveta LR Slovenije, h kateri so bili povabljeni tudi zastopniki Ministrstva za trgovino in preskrbo, katerim so bile predočene težave, ki se lovci z njimi borimo. Na občnem zboru Lovske zadruge istega popoldneva je poročal tov. predsednik o delu zadruge, tov. blagajnik pa je podal finančno poročilo, nakar je bila po daljši diskusiji izglasovana razrešnica s pohvalo upravnemu odboru, ki je bil brez izpremememb tudi na novo izvoljen. V diskusiji je bilo podanih več predlogov, med drugimi ta, da bi naj vsaka podvzeza poslovala kot nekaka podružnica Lovske zadruge, ki bi v svojem ročnem skladišču imela stalno na razpolago nekaj blaga, kakor se je to doslej z lepim uspehom izvajalo v Mariboru. Sprejet je bil sklep, da se bodo v bodoče oddajale vse kože divjadi lovskim podzvezam, pri katerih jih bodo določenega dne prevzemali zastopniki Lovske zadruge in tudi sproti ocenjevali, tako da bodo mogli ocenjevanju prisostvovati člani lovskih družin. Lovska zadruga si bo tudi prizadevala, da se ji ponovno poveri razdelitev municije.

Končno se je dne 28. maja vršil lovski zbor LR Slovenije, ki je bil prvenstveno posvečen reorganizaciji naše lovske organizacije. Tudi tega zbora se je poleg številnih delegatov iz vseh podzvez udeležil minister tov.

Jaka Avšič, ki je zbor pozdravil in naglasil, da ga smatrata naša vlada in Ministrstvo za gozdarstvo za značilen in pomemben dogodek. Tov. minister je naglasil, da je lovstvo v LRS doseglo visoko kulturno stopnjo in da je dalo vodilne smernice tudi za razvoj te gospodarske panoge v bratskih republikah. Želi pa še večjega napredka, saj daje lovstvo, ki mu je določeno mesto v izgraditvi socializma v naši domovini, velik gospodarski doprinos vsej zemlji. Sledil je pozdrav zastopnika JA tov. podpolkovnika Deretiča, ki je poudaril, da je doseglo lovstvo v Sloveniji najvišjo stopnjo v naši državi in je zato potrebno, da slovenski lovci prenašajo svoja bogata izkustva tudi na one tovariše iz vrst oficirjev in podoficirjev JA, ki vstopajo kot člani v našo organizacijo in s tem pripomorejo k izboljšanju lovskih razmer v vsej državi. V imenu KUS pa je zbor pozdratvil tov. Ljuban Zadnik.

Sledilo je poročilo poslevodečega podpredsednika tov. dr. Janka Lavriča, ki je podal pregled dela lovske organizacije, ki danes v 27 podzvezah združuje 345 lovskih družin, od osvoboditve do danes. Kot važne naloge za bodočnost je govornik naglasil izvedbo lovskih izpitov, povezavo lovskih organizacij s strelskimi družinami in tesno sodelovanje s kinološko orgazacijo. Sledili sta poročili tov. blagajnika Zupana Janeza in urednika Lovca tov. ing. Šušteršica Mirka, ki nam je živo prikazal, s kakšnimi težavami se bori naš strokovni tisk, in naprosil vse navzoče, naj izvedejo vsak na svojem področju živahno agitacijo, da mobilizirajo čim večje število dopisnikov, da bo revija res pestra in vsebinsko bogata. Po poročilu nadzornega odbora in po sledeči diskusiji je bila izglasovana razrešnica s pohvalo vsemu upravnemu odboru in s posebnim priznavanjem za zaslužno delo tov. dr. Janku Lavriču, Janezu Zupanu in ing. Mirku Šušteršiču. Nato je bil soglasno izvoljen nov upravni odbor, ki se bo na prvi seji konstituiral in ki je sestavljen tako, da res nudi jamstvo za uspešen razvoj našega lovstva tudi v bodoče.

Dnevi lovskih konferenc v Ljubljani pomenijo za nas lovce brez dvoma važen dogodek in je prav, da so z vsebino obravnavanja vsaj bežno seznanjeni vsi naši lovci, kar je tudi namen tega poročila. Spričo pripravljenosti, s katero so naše želje vzeli na znanje visoki predstavniki naše ljudske oblasti in nam obljubili svojo pomoč, smemo res upravičeno upati, da bo marsikaj krenilo na bolje v prid nadaljnjemu dvigu in razvoju našega lovstva. Vse dni konference so bili številni delegati in funkcionarji gostje mestnega gostinskega podjetja Savica, čigar delovni kolektiv si je nadvse ljubeznivo in požrtvovalno prizadeval, da vsakomur ustreže in mu posreduje občutek ugodja in domačnosti, za kar bodi tudi tem tihim soustvarjalcem naše boljše bodočnosti izrečena topla lovska hvala.

Dostavek: Na prvi seji 6. junija se je novo izvoljeni odbor takole konstituiral: Predsednik Lovske zveze LRS tov. dr. **Jože Benigar,** podpredsednik tov. **Ive Krevs,** tajnik tov. **Ljuban Zadnik,** blag. tov. **Andrej Flajs,** vodja ods. za planiranje tov. **Viktor Herfort,** za statistiko in evidenco tov. **Matevž Hace,** za kinologijo tov. **Jože Kristen,** za strok. glasilo in lovsko literaturo tov. **Cene Kranjc,** za propagando tov. dr. **Jože Rant,** za lovsko streljanje tov. **Miran Košmelj,** za vzgojo lovskih kadrov tov. **Ivan Rojšek.** Nadzorni odbor je izvolil za svojega predsednika **dr. Milana Dularja.**

V. J.

Človek in pes

O zgodovini psa in pasem se je že veliko pisalo in razpravljalo v znanstvenih krogih in v strokovni literaturi. Dvomim, da se bo posrečilo objektivno razvozljati te nasprotujoče si trditve in teze. Večina postavljenih tez je dvomljiva, ker nimamo niti za eno dovolj trdnih ali stvarnih dokazov.

Naš domači pes spada brezdvomno med najstarejše tovariše človeka; prištevamo ga pa tudi med najzvestejše, čeravno ni vedno in povsod dobrodošel in primerno čislan. Človek ima že od pamtiveka velike koristi od psa, saj mu je prvotno najbrž služil za hrano, potem mu je udomačen pazil na dom kot čuvaj in varoval na paši čredo pred zvermi. Celo v boju mu je bil tovariš, pa tudi pomočnik na lovu. Če tedaj upoštevamo vse te koristi, ki jih je nudil pes že pračloveku, ne smemo pozabiti, da ima še dandanes človek velike koristi od lovskega psa, psa čuvaja, ovčarskega psa, pastirskega ali planšarskega psa, psa za prenašanje vesti in od vojnega ter sanitetnega psa. Po vsem tem bi smeli logično sklepati, da je človek udomačil psa in ga do danes držal samo zaradi raznih koristi. Temu ni tako! Psu je bilo namreč že od pamtiveka tudi iz drugih posebnih razlogov namenjeno, da je živel s človekom v ozkem tovarištvu pod isto streho.

Kaj daje psu tako privilegiran položaj pred skoraj vsemi drugimi domačimi živalmi? Kaj je že v pamtiveku omogočilo ter omogoča še danes nekdanjemu plenaželjnemu roparju-psu, da je postal v igri tudi otrokom prijatelj? Kaj je izzvalo tako odločilno spremembo v razpoloženju divjega psa nasproti človeku, da se je spremenilo sovraštvo v prijateljstvo in da je to prijateljstvo preživelo tisočletja v dobrih in koristnih odnošajih?

Reči smemo, da so mogle samo neke posebne lastnosti psa utrditi njegov tako izjemen položaj in razmerje do človeka. Nesporno imajo vsi »canidi« posebno nagnjenje za družabnost. Ta nagon za družabnost je pripomogel psu, da se je trajno navezal na človeka, kateremu se je rad podvrgel kot više stoječemu bitju, s katerim se je srečaval v življenju. Upoštevati moramo tudi še mnenje nekih učenjakov, da je prednikom našega domačega psa razen volka botroval tudi šakal. Šakalom pa je nedvomno prirojena izredna predrznost, posebno pa tudi radovednost. Morda sta ravno te, predrznost in radovednost, že v pradavnini povzročili, da so divji psi spremljali nomadske narode — kakor se to še dandanes dogaja — na njihovih potovanjih in selitvah. Ti šakalski psi so se tudi naseljenim primitivnim narodom in morda plemenom v preteklih vekovih tako rekoč vsiljevali. Če jih je pračlovek morda prvotno uplenil samo za hrano in jih kasneje morebiti kot nadležne odganjal, jih je vendar tudi udomačeval in potem spoznaval njihovo korist.

Vemo, da se dá lahko ukrotiti mlad volk in tudi šakal. Če je temu tako, je bil kaj kmalu ustvarjen kontakt že s pračlovekom. Pri tem je morala igrati seveda večjo vlogo prilagodljivost in duševna razgibanost divjih psov oziroma njihovih prednikov. Nedvomno je že pračlovek spoznaval koristi po njihovih samoniklih lastnostih kot mož, kot vojak in kot lovec. Zato se je lahko ob vsaki priložnosti okoristil s pasjo pazljivostjo, čuječnostjo, privrženostjo in hrabrostjo. Na ta način se je poglabljala vez med človekom in divjimi liki v pradavnini. Ti so tedanjega človeka — kakor delajo še danes psi »paria« v Orientu — spremljali, se mu s časom priključevali potem prebivali tik človeških naselij in se udomačili.

Prava udomačitev, kakor si jo danes predstavljamo, se je seveda izvršila mnogo kasneje, in sicer šele z razvitkom nekega posebnega razmerja med poedinimi psi in njihovimi gospodarji. Le polagoma je tedaj mogel priti pes pod vpliv človeškega okolja. Kaj je morala za psa pomeniti taka presaditev, bi utegnil doumeti le oni izmed nas, ki je bil sam presajen iz svoje ožje domovine v povsem tujo deželo, k ljudem nepoznanega jezika in nepoznanih šeg ali navad.

Če se je izvršilo udomačenje psa približno tako ali drugače, ni posebej važno. Vsekakor je začel že pračlovek psa upoštevati in morda tudi ceniti. Tega si seveda ne smemo predstavljati tako, kakor da bi pračlovek že komaj ukročenega divjega psa vzljubil ter ga z vso pazljivostjo in skrbjo vzrejal itd. Saj vidimo še danes, kako nekateri primitivni narodi koristnega psa zanemarjajo, četudi so v glavnem od njega odvisni. Poglejmo na sever k Eskimom, katerim služijo psi »huskie« najsi bo kot pomočniki pri lovu ali kot vprežni psi saninarji. Ti psi v marsičem sploh Eskimom omogočajo prebivanje v teh severnih krajih; kljub temu pa usoda teh saninskih psov ni zavidanja vredna. Saj ravnajo Eskimi s temi psi brez vsakršne ljubezni. Pojedo pse sicer ne. Pokopljejo jih tudi, če poginejo naravne smrti, z velikimi ceremonijami. Pri vsem tem pa Eskimi v poletju odvišne pse izpostavljajo na samotnih otokih, kjer često od lakote poginejo. Tudi v zimskih mesecih ne dobivajo ti psi ob tako napornem delu, ki se od njih zahteva, dovoljne hrane. Eskimi namreč mislijo, da so le pomanjkljivo hranjeni psi, s katerimi se pa mora tudi surovo ravnati, dovolj odporni itd. Kakor ne smemo opravičevati, da se s psom uganja odvraten kult, tako je lovstvu v sramoto, če so še danes brezsrčni lovci, ki zanemarjajo svojega lovskega psa, se za njegovo prehrano in nego ne brigajo in na lov vodijo izstradane, okostnjakom podobne goniče.

Pes je bil vsekakor ugodno sprejet v človeško skupnost — predvsem zaradi svojih duševnih lastnosti, ki so se odražale v medsebojnem zaupanju žena in otrok do tega pasjega bitja, ki se je potepalo in tako rekoč ponujalo okoli naselbin.

Kakor koli že, da pes vrši neko dolžnost kot čuvaj, kot pomočnik na lovu, kot varuh čred, kot policijski ali vojni pes, kot sanitetski pes ter reševalec ponesrečencev iz plazov oziroma kot vprežni pes in vodič slepcev, pa tudi v vlogi življenjskega tovariša in spremljevalca kot pes za dom (luksuzni pes) v družini, vedno je z gospodarjem v tesnih odnošajih, priznava ga za svojega gospodarja, za visoko stoječe bitje ter je njemu in družinskim članom — posebno otrokom — zelo vdan.

Ta vez psa do poedincev človeka, ki so mu po vidnem tovarištvu bliže, je dejstvo, ki psa odlikuje pred vsemi ostalimi domačimi živalmi, saj sta mu ravno prilagodljivost in vdanost omogočili, da se je vživel v človeške razmere. Njegov dober spomin ter dar razumevanja (zapopadljivosti) in njegova presenetljiva sposobnost kombiniranja so mu zagotovili položaj, ki gre daleč preko tega, kar zmore katera koli druga domača žival. Naš današnji domači pes zapopade oziroma razume prav kmalu — seveda v okviru zanj biološko sploh mogočega — kaj od njega zahtevamo. Pri tem ne mislim, da bi pes razumel tudi globlji smisel naše želje ali naše zapovedi, vendar je brez ozira na to pripravljen podvreči se človeški volji ali zapovedi.

Kako neverjetno zna pes obvladovati in premagovati svoje samonikle nagone! Njegovo samozatajevanje ob nevarnosti, kadar vodi recimo slepca v prometni ulici, nas mora iznenaditi posebno še zato, ker gotovo sam niti ne zapopade pravega razloga ali smisla takega svojega ravnanja. Ko pride

enkrat pes v oblast odvisnosti, pod vpliv človeka, ustvari njegova instinktivna povezanost ozko življenjsko skupnost v obojestransko zadovoljitev.

Čim več se za psa brigamo, tem ožje postanejo vezi ter tem bolj zaupljiv postane pes do nas; saj je zelo hvaležen, če se z njim pečamo. Zanj je najtežja kazen, če ga prepustimo samemu sebi, še težja, če in ko ga kjer koli pripremo ali priklenemo. V protinaravni brezdelnost in v samoti, brez prijazne besede okrne njegova duša, ki je željna družabnosti in druščine. Ni čuda tedaj, če se v takih okoliščinah razvije iz mladostnega človeškega prijatelja izrazit neprijatelj človeka. Pes postane plah, nezaupljiv ter je v svoji nesigurnosti vedno pripravljen za napad ali smiselni odpor, pri čemer dobiva nadvlado njegova narava nekdanje roparske zveri.

Pozabiti namreč ne smemo, da potrebuje temperamenten — in to je vsak zdrav pes — vsaj najmanjšo mero prostosti, dela in zaposlitve. Biološko in psihološko pravilno zastavljeno šolanje — dresura pomeni za psa zaposlitev, ki mu omogoča t u d i veselo izživljanje v ožjem sodelovanju s svojim gospodarjem. Za svojo prostovoljno podložnost pričakuje priznanje vsaj nekih zmernih pravic, četudi po potrebi strogost, vendar vedno pravičnost. Zavedati se moramo, da je pes izredno sensibilno (čutljivo) bitje, ki ima tudi izredno fin občutek za naše razpoloženje in stališče do njega. Natančni opazovalci trdijo, da je za psa neprimerno manjša kazen, če ga dejansko kaznujemo, kadar to zasluži, kakor če ga sploh prezremo in zanemarimo.

Pozabiti ne smemo, da je mentaliteta enega psa povsem različna od drugega. To velja tembolj za poedine pasme. Prebrisanost, ki jo beremo v očeh foksterijerja, odraža seveda povsem drugo živahnost, kakor je modrost, ki odseva v mirnih očeh bernardinca. Zelo lepo nam je napisal Axel Munthe v svoji knjigi S. Michele: »Laže je razumevati in čitati njegove misli, saj pes ne more ničesar skrivati in nam ne more lagati, ker ne zna govoriti, da bi pred nami prikril z besedo namen ali izraz. Odkrit je in pošten po naravi. Le kdaj pa kdaj se dogodi, da se na njem pokažejo atavistični (dedni) znaki njegovih divjih prednikov, ki so morali v boju za obstanek uporabljati prevejanost in zvitost. Ta surova dediščina pa gotovo zgine, kakor hitro psu pokažejo izkušnje v skupnem življenju z nami — ljudmi, da smo mu pošteni in pravični.«

Domači pes more izraziti najbolj od vseh domačih živali svoje občutke strahu, jeze, pobitosti ali veselja, boli, privrženosti ali odvratnosti, prijateljstva in sovraštva, skratka v vseh življenjskih razpoloženjih, z glasom, s telesno držo, mahanjem repa, z igro uhljev in čob, posebno pa z igro oči. Neki učenjaki dokazujejo celo prenos misli in zapovedi ali želja od človeka na psa. Pes baje lahko čita misli svojega gospodarja, občuti menjajoče se razpoloženje njegovo in bi katerikrat smeli celo sklepati, da prepoznava gospodarjeve odločitve vnaprej. Njegov instinkt mu pove, kdaj je nezaželen.

Pes nam pokaže ob pripravi ali odhodu na sprehod zelo vdano igro privrženosti, na lovu nam pokaže tako popolno povezanost in predanost, da ne govorim o izbruhu veselja ob svidenju svojega gospodarja. Vse to je seveda pripomoglo, da je pes prirastel tolikim ljudem k srcu.

Strokovna znanost sicer danes še ni edina in se tudi natančno ne izraža o notranjem življenju, tako rekoč o duševnih vzbujenjih pri živali-psu. Nam lovcem niti ni znano, kaj se dogaja v notranjosti psa, recimo lovskega psa, ob nenadnem strelu iz lovske puške. Dr. Köhler sicer pravi, da poznamo kakor pri človeku tudi pri živali veselje in bol, vendar mu ni važno, če si

naš pes jasno predstavlja ali pa samo motno pojmuje, kadar se nečesa veseli ali nečesa boji. Mi niti ne vemo, kaj občuti lovski pes, ko zagleda lovca, ki se pripravlja na lov. Morda se mu zbudi samo spomin, n. pr. na nek lov, kjer mu je bilo lepo. Upravičeno smemo podvomiti, da se veseli na »dresurni« lov, če mu ni bil v veselje. Pri tej priložnosti se lahko vprašamo, s čim se pri psu zbudi vsebina spomina. Vzemimo dubleto na jerebice. Padli sta dve. Ob pazljivosti psa, ki je gledal oba zadetka, prinese na zapoved »aport« navadno ne njemu nazbliže, temveč nazadnje palo jerebico. Opravičeno bi smeli misliti, da je na prvo palo jerebico pes pozabil. Šele na ponovni poziv namreč začne zopet iskati, da najde prvo ustreljeno in jo prinese. To tolmačita Dr. R. in R. Menzel tako, da je ponovno iskanje povzročeno šele z zopetnim spodbudnim pozivom na iskanje in s spominom na nek cilj, t. j. predhodno doživetje obvlada zavest psa in s tem tudi njegovo zadržanje, da začne znova iskati. Imenovana pa dopuščata tudi možnost, da se zopetni poziv »aport« nanaša (za psa) samo na predhodno izvršeno delo — iskanje, t. j., na poziv začne pes misliti na neko delo, v tem primeru na iskanje.

Znano nam je, da je človek vedno željan sprememb. Gotovo je to dejstvo pripomoglo do kakih 200 dobrih okarakteriziranih (opisanih), preko vsega sveta razširjenih pasem in varietet, ki se medsebojno tako razlikujejo po velikosti, obliki, odlakanosti in tudi barvi, da večkrat upravičeno prihajamo v dvom, če res vsi ti liki in pojavi izvirajo iz ene same živalske vrste.

Psorejci sicer vedno polagajo največjo možnost na to, da predstavniki ene in sleherne pasme kar najbolj ustrezajo v standardu določeni idealizirani obliki. Zaradi tega je tudi na vseh razstavah in smotrah odločujoč ravno ta, sicer zelo relativen pojem lepote psa. Za rejce pa tudi za ocenjevalca-sodnika so tedaj format, razmerje udov, enolikost, okostje, muskulatura, oblika glave, drža ali nošnja uhljev in repa, okotje udov, hod (hoja), kvaliteta dlake in barve, čestokrat celo sama frizura — skratka bi rekli, čisto zunanja oblika — posebno važni. Pri takem načinu ocenjevanja se brigamo mnogo premalo za vse ono, kar je pri psu neke posebne vrednosti, t. j. njegova duševnost ali notranja vrednost. Šele v najnovejšem času so spoznali kinologi važnost in praktično vrednost preizkušanja psa na njegovo bitnost (nrav). Ne smemo se čuditi, da najdemo pri tako enostranskem formalizmu vse svetovne kinologije, zlasti pri prav posebno priljubljenih pasmah, relativno mnogo psihično ne neoporečnih, t. j. plahih ali boječih, nervoznih in manj nadarjenih psov.

Seveda je za spoznavanje in ocenjevanje bitnosti (nravi) psov, njihovih značilnih lastnosti in njihove vzrejne vrednosti, razmeroma prekratko odmerjen čas na smotrah in razstavah. Saj je tako ocenjevanje samo po sebi že kompliciranо, sicer pa težje poglavje, ki v tem pogledu zahteva posebne zmožnosti in znanja.

Zavedati se moramo, da bi nam zanamci nikdar ne oprostili, če bi tako živahno, prebujeno, ljubo in zvesto bitje, kakršno more biti ravno naš domači pes, začelo psihično resno zaostajati. Upravičeno bi nam zanamci očitali, da smo zaradi naše površnosti, morda tudi zaradi človeške ponlepnosti, končno zapravili pri domačem psu tako zelo zaželeno harmonijo telesa in duše, ki spada v isti kompleks kakor duševnost človeka, le da je med njima razlika v stopnji inteligence.

Viri: W. Fischel: »Über das Seelenleben der Hunde«. Prof. Dr. B. Schmid: »Zur Psychologie der Caniden«. Dr. Seiferle E., Zürich: »Hund und Mensch«.

Dr. S. Bevk

O plemenitvi in nosečnosti naše divjadi

Če opazujemo kako žival pri njenem ravnanju, se često vprašamo, zakaj tako ravna, kakor jo vidimo ravnati, in ali ima to ravnanje kak vzrok ali namen ali je čisto slučajno. Odgovor na taka vprašanja nam navadno da preudarek, da ima žival — če smemo tako reči — dvoje nalog v naravi, namreč: **ohraniti sebe pri življenju in oskrbeti potomstvo.** Če s tega vidika presojamo ravnanje živali, pridemo navadno do zaključka, da ravna prav in smotrno. Seveda se pri tej razsoji ne smemo postaviti na človekovo stališče, češ jaz bi v danem primeru drugače in bolje ukrenil, kajti inteligenca živali ne dosega naše in je v glavnem vezana na spomin, ki je eden glavnih činiteljev za ravnanje živali.

Ohranitev življenja se kaže v dvojnih potrebah; prva je, da se žival zadostno prehranja, druga, da se oprezno varuje pred zasledovalci. Ti dve potrebi sta stalni, brez presledka, v tem ko nastopa skrb za potomstvo občasno, v daljših ali krajših presledkih. V naslednjih vrsticah si oglejmo, kdaj se plodi naša dlakasta divjad in koliko časa nosijo samice.

Ker so dlakarji kakor vsi sesalci brez izjeme enospolniki, torej ali samice ali samci, in poedinec brez sodelovanja drugega spola ne more imeti potomcev, je treba, da se v namen razploditve samci in samice poiščejo. To iskanje z izvršeno oploditvijo imenujemo plemenitev. Kar je naših sesalcev, iščejo samci samice. Samice ne iščejo samcev, pač pa zastopnice nekaterih vrst vabijo samce k sebi s posebnim oglašanjem, ki ga od njih v drugih časih ne slišimo.

Vobče iščejo samci samice z nosom, saj pa tudi samice v času plemenitve oddajajo krepkejši dah od sebe, zlasti iz spolovil.

Različne sesalske vrste gredo po plemenu v različnih letnih časih, mnoge v prvih dneh po prešli zimi. Čas plemenitve je skoraj brez izjem usmerjen tako, da pridejo mladiči na svet v toplejšem času, ko zanje ni več nevarnosti pogina zaradi mraza, za matere pa dovolj hrane, ki je potrebna zaradi dojitve.

Nekateri sesalci gredo po plemenu enkrat v letu, drugi dvakrat ali tudi večkrat. Takrat jim začne delovati spolni hormon in prevzame jih spolnost s tako silo, da se ponašajo precej drugače kakor sicer, kadar tega gona nimajo. V času plemenitve preide živalim sla po hrani in vse, kar je z njo v zvezi stopi v ozadje; skrb za telesno varnost se zmanjša, nekateri čuti skoraj otopé; samci postanejo bojeviti, napadalni. Vse ravnanje je osredotočeno v stremljenje za ploditev.

Jelen začne rukati septembra meseca. Takrat pridejo stari, močni jeleni, ki so dotlej samotarili, k tropom košut in jih imajo do konca pojatve v svoji oblasti. Z močnim, globokim glasom daje tak jelen duška svojemu svatovskemu razpoloženju in opozarja mlajše jelene na to, da je on gospodar pojališča. Vsiljivca preganja z rogovjem, če v boju podleže, se vsiljivec polasti košut.

Oploditev traja prav kratek čas, toda ker skače jelen pogosto in na več košut, dalje ker se med rukanjem ne pase in je često v boju s tekmeci, telesno oslabi in zapusti po končani pojatvi vidno mršav in izmučen svoj trop.

Srnjad. Srnji prsk pade v zadnjo polovico julija in prvo polovico avgusta meseca. Srnjaka, ki je doslej samotaril, in prav tako onega, ki je

bil doslej pri tropiču, prevzame tačas nemir in bojevitost. Daleč naokoli stika za pojavimi srnami, se spušča v boj z drugimi srnjaki, često tudi z živalmi drugih vrst in se izzivalno oglaša. Za naskok zrele srne vabijo srnjake z nežnim pivkanjem. Stare srne so srnjaku takoj na voljo, mlade pa se mu dajo goniti sem in tja po gozdu ali po planem, često v krogu, ki ga vidno izteptajo v tleh. Zaskok traja trenutek kakor pri jelenu. Pri izbrani srni ostane srnjak dva, tri dni, potem si poišče drugo. Srne se namreč pojajo le 2—3 dni, toda ne vse obenem, zato traja prsk nekaj tednov.

Gamsi se prskajo novembra in decembra meseca. Žleze za roglji močno delujejo, zato kozli smrde. Tačas poiščejo stari kozli trope. Mladi kozli se razprše, starejše prskač preganja. Ko drevi za njimi, pridejo često oprezniki do skoka, kajti niso samo kozli pohotni, ampak tudi koz se poloti močan ploditveni gon in same pozivajo na zaskok. Kadar je kozel v polni strasti, ne odneha od skakanja, tudi če je ranjen. Po prsku so kozli močno shujšani in se radi umaknejo v samoto, kjer si spet opomorejo.

V november in december pade tudi bukanje **divjih svinj.** Kakor gasmi pridejo tudi stari merjasci takrat k tropom svinj in se družijo z njimi, dokler ne dosežejo svojega namena. Enako močni se rujejo drug z drugim pa se po neodločenih bojih pomirijo in se medsebojno trpe, čeprav z nevoljzo. Na čuden način se merjasci prikupujejo svinjam: dregajo jih s čekani ne vedno ljubeznivo in rahlo. Med zaskokom se prime merjasec svinje z zobmi za vrat kar prenese svinja v svoji strasti brez odpora.

Lisice se gonijo meseca februarja; če je zima mila, prej, če je ostra, pozneje. V tem času deluje žleza smradnica na repu prav posebno, zato se samci in samice lahko najdejo. Samci zasledujejo samice z nizkim nosom — Če se jih znajde več pri eni, se rujejo zanjo in tudi malo okoljejo; ta ali oni vsiljivec jo dobi tudi od samice po koži. Končno se samica vda izvoljencu, ki se združi z njo kakor domači pes in dlje časa na njej visi. To se vrši v lisičini, kdaj pa tudi na prostem.

Podobna je tudi paritev **volkov,** le da se volcje prično goniti mesec prej kakor lisice in da traja parjenje dlje, do konca februarja; tako pridejo tudi mlajši samci na vrsto. Volkovi se zbirajo pri volkuljah, se tepo in prerivajo zanje ter tulijo in zavijajo zlasti ponoči. Ko so opravili svoj posel, se raztepo v vse vetrove.

Divje mačke se breznijo navadno v februarju. Samci in samice se preganjajo po skalah in drevju z mijavkanjem, puhanjem in tepežem.

Na enak način se love tudi **kune** po drevju renčaje in puhaje, dokler spolnemu gonu ni zadoščeno. Love se že konec januarja in v začetku februarja, zlatice nekoliko prej kakor belice.

Vidre se parijo kadar koli, največ vendar februarja meseca. Samci in samice se kličejo z glasnim piskanjem, se v vodi love in dražijo, dokler ne pride do oploditve.

Izjemi med zvermi sta **medved** in **jazbec;** po plemenu gresta namreč poleti. O njih nekaj besed pozneje.

Zajci se gonijo kakor vsi drugi glodalci večkrat v letu. V takih časih iščejo samci samice po njihovem sledu z nosom pri tleh. Ko se dvojica najde, se prične ljubezenska igra: zajec skače okoli zajke, postavlja možička in se ji na vse načine dobrika. Če ni kmalu voljna, postane drzen in silovit. Navadno mu zajka prav kmalu ustreže. Če pride več samcev k samici, se tepo zanjo in tudi z njo ter jo hudo zdelajo, kajti pri telesni združitvi ji v strasti trgajo s kremplji cele šope dlake iz kožuha.

Podobno kakor pri navedenih primerih se vrši paritev tudi pri drugih sesalcih. Kjer je več samcev kakor samic, se ti rujejo za prednost, sicer pa se opravi ta stvar mirno, brez tepeža ali celo krvi, in sicer vedno v kakem skritem kraju, kjer je manjša nevarnost za življenje od strani zalezovalcev, ko je spolnost zmanjšala mero opreznosti.

Tudi način oploditve, namreč z zaskokom v stoji, je skoraj pri vseh sesalcih enak; tak je, kakor ga imamo priložnost videti pri domačih živalih. So pa tudi izjeme. O ježu in bobru je znano, da se parita samec in samica trebušno, o velblodih pa, da opravi to samec sedeč na stegnih za ležečo samico. Tudi pri zajcu je nekaj posebnosti glede drže samice med združitvijo: postaviti se mora skoraj na glavo, da se oploditev izvrši, kajti samčev spolovnik ni obrnjen navzpred kakor pri drugih sesalcih, ampak zato opravilo naravnost navzdol, sicer pa navzad.

Namen plemenitve je dosežen, če samčeve semenice oplode samičina jajčka. Ta se nato nadrobé in razvijejo v mladiče, ki jih potem samice porodé — poležejo. Obdobje med oploditvijo in poleženjem je čas nosečnosti. Nosečnost traja pri raznih sesalskih vrstah različno dolgo. Navajam nekaj številk za najbolj znane sesalce. Če se ne oziramo na stokovce (kljunaša in ježke), ki ležejo jajca, nosi od kopninskih sesalcev najdlje **slonica,** namreč 628 dni, najmanj časa pa **miš,** namreč 21 dni.

Žirafa	450 dni	ovca	152 dni	vidra	63 dni
dromedar	365 „	gams	150 „	kuna zlatica	62 „
konj	340 „	divja svinja	130 „	kuna belica	62 „
govedo	280 „	domača svinja	120 „	dihur	60 „
zober	271 „	lev	105 „	podlasica	35—45 „
navadni jelen	240 „	hijena	91 „	zajec	30 „
sev. jelen	236 „	divja mačka	63 „	kunec	28 „
kozorog	140—150 „	domača mačka	56 „	veverica	28 „
koza	152 „	volk, lisica, pes	63 „	podgana	22 „

Navedene številke nam kažejo, da nosi večja žival dlje časa kakor manjša, kar je razumljivo, če pomislimo, da mora iz enako velikega (sicer zelo drobnega) jajčeca n. pr. jelenu zrasti mnogo večji mladič kakor n. pr. pri lisici. Pa tudi to opravilo ima nekaj izjem. Če omenimo le najbolj znane, so to medved, srna in jazbec.

Medved (naš rjavi) gre po plemenu poleti, julija in avgusta meseca, mladiče pa stori stara že januarja meseca v svojem brlogu. Nosečnost bi potemtakem trajala okoli 200 dni. To se nam zdi za to težko žival premalo. No, če pa vemo, da skoti medvedka zelo majhne mladiče, komaj tolikšne kakor so veverice, potem se kratki dobi ne bomo več čudili.

Nasproten primer izjem je **srna.** Kakor smo rekli, pade srnin prsk v konec julija in začetek avgusta, mladiči pa se poležejo proti koncu majnika, torej 290 dni potem, ko je bila srna oplojena. Nosečnost je torej za kakih 40 dni daljša kakor pri živalih enake velikosti, n. pr. kozi, ovci. Ta dolga nosečnost je razumljiva, če vemo, da poleti oplojeno in nadrobljeno jajčece 4 in pol meseca počiva in se začne nadalje razvijati šele od srede decembra. Zametek rabi za svoj popolni razvoj prav za prav le čas od srede decembra do konca maja, to je kakih 160 dni, kar se ujema z drugimi enakovelikimi sesalci.

Skoraj isto je z **jazbecem,** toda doba njegovega parjenja je bolj razsežna kakor pri srni, traja namreč od konca julija tja v oktober. S pričetkom zime začne zarodek rasti in je zrel za porod februarja ali marca. Nosečnost traja torej pol leta ali nekoliko dlje, torej kakih 210 dni.

Zanimivo je, kako na bistveno povsem drugačen način kakor srna in jazbec raztegujejo porod **netopirji** v čas, ko je dovolj hrane in boljše vreme za mladiče. Samci netopirjev se sparijo s samicami že jeseni, toda semenčice ne oplode jajčec, marveč spojene v kepico počivajo do spomladi v maternici samice. Po končanem zimskem spanju, torej spomladi se šele jajčeca oplode, tako da se rode mladiči konec maja ali v začetku junija.

Za uspešen zaskok oziroma oploditev je treba, da pride samčev spolovnik v maternico samice in tamkaj izbrizga semenčice. To se navadno zgodi pri prvem zaskoku, so pa znane tudi izjeme, n. pr. pri manjših glodavcih, ko se izliv semenčic izvrši šele po več zaskokih. Pri teh opažamo še to posebnost, da izbrizgajo samci po semenčicah še posebno gosto tekočino, ki se strdi in zamaši maternico, da v isti ploditveni dobi ponovna oploditev ni več mogoča. Pozneje samica zamašek iztisne.

Telesno združenje traja ali dolgo časa ali je samo trenutno. Prvo je znano zlasti pri divjadi pasjega rodu, kjer se poveča in otrdi spolovnik šele v maternici, kar povzroča, da samec več časa »visi« na samici, trenutna pa je oploditev n. pr. pri prežvekovalcih, kjer navadno zadostjuje en sam sunek. Ta je včasih zelo silen in za jelena n. pr. vemo, da odrine košuto navspred in se zaradi tega mora jelen postaviti čisto pokonci.

Enako razmerje, kakor obstaja praviloma med trajanjem nosečnosti in velikostjo živali, velja tudi za čas, da postanejo živali spolno zrele, pa tudi za starost, ki jo posamezne vrste sesalcev dosegajo. Majhne živali, kakor so n. pr. miši, se že po dveh mesecih po rojstvu parijo, psi po treh četrtih leta, slon, ko postane 20 let star. Slon doseže starost do 200 let, jelen 30, srna 20, lisica 10, zajec 7—8, miš 3 itd.

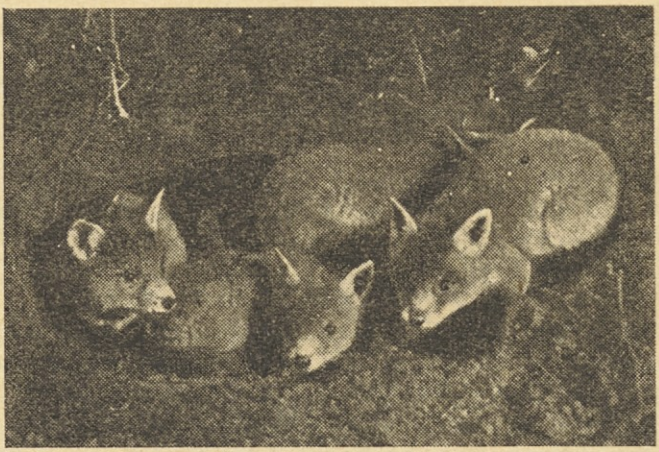

H. Löns, Mein grünes Buch

A. S. Pirc

Prispevek h gojitvi divjadi

V zadnjem času je bilo večje število samostojnih lovišč združenih v obsežnejše enote. Iz majhnih lovskih predelov so zrasla velika lovišča z naravnejšimi mejami in boljšo podlago za uspešno gojitev divjadi. Zaokrožitev in zložitev manjših lovišč bosta verjetno dobro vplivali na lovske in gojitvene razmere v novih loviščih. Sicer pa bosta to pokazala čas in naša dobra volja.

Glavna naloga, ki nam jo tudi zakon o lovu nalaga, je gojitev divjadi. Predvsem je potrebno ugotoviti, katere vrste divjadi sploh spadajo v kako lovišče. Reševanje tega problema ni težko. Narava sama skrbi za to, da si divjad izbere njej ustrezne pokrajine, ki ji omogočajo obstanek. Predvsem je treba ugotoviti, katera divjad se zadržuje v loviščih in v posameznih delih. Kakovost lovišča je odvisna od podnebnih in vodnih razmer, od konfiguracije terena, od plodnosti zemlje, od vrste kultur, od gospodarskih pogojev in raznih drugih faktorjev. Pri izbiri divjadi, ki jo mislimo naseliti, moramo upoštevati njene življenjske potrebe in na podlagi teh vsestransko preučiti vse faktorje, od katerih je odvisen obstanek divjadi. Od naravnih pogojev so potrebni: prehrana, zaklonišča in mir. Če je to dano, je treba preudariti, koliko in kakšno škodo bi utegnila povzročiti nova vrsta divjadi na poljskih in gozdnih kulturah. Nadalje je treba upoštevati odnos posameznih vrst divjadi, v kolikor se medsebojno prenašajo oziroma motijo.

Za pravilno ocenitev naravnih pogojev lovišča, ki jih nudi posamezni vrsti divjadi, je treba poznati: geografski položaj lovišča, nadomorsko višino, sestavo tal (kamenita, prepustna, peščena, glinasta, neprepustna, apnena tla itd.), vrste poglavitnih kultur, stanje vodovja (brezvodno, suho, mnogo potokov in izvirkov, izpostavljeno poplavam), naseljenost kraja (ali so v bližini vasi, gostota naselij), industrijski objekti, prometne razmere (gostota komunikacij) in končno način poljskega in gozdnega gospodarstva.

Pri oceni lege lovišča in njegove nadmorske višine določimo, ali je lovišče planinsko, gorato, hribovsko ali nižinsko. Samo nižinska lovišča lahko prehranijo vse vrste divjadi od jelena do jerebice. Izvzeta je seveda specifično visokogorska divjad. Od geološke sestave tal so v prvi vrsti odvisni življenjski pogoji divjadi. Kamenita tla so siromašna z vegetacijo in na njih lahko žive le gams, zajec in kotorna.

Prepustna, peščena tla ustrezajo življenjskim pogojem male divjadi, zajcu, fazanu, jerebici. Jelenjad in srnjad se tu ne bo dobro razvijala, ker peščena tla ne rodijo zadostne prehrane.

Izredno važna za gojitev divjadi je vrsta kultur, ker nudi hrano in zaklonišče. Gozd je pogoj za gojitev velike divjadi in do neke meje tudi fazanov. Njive dajejo največ krme in skrivališč ob času vegetacije. Najboljše pogoje za življenje in razmnoževanje divjadi nudijo pokrajine z mešanimi gozdički, njivam,i senožetmi in travniki. Jelenu so brezpogojno potrebni veliki, povezani kompleksi gozdov s posekami. Ni vseeno, kakšne kulture se goje na obdelanem zemljišču. Če so njive pretežno posejane z žitaricami, sladkorno peso, repico, konopljo, lanom in deteljo, potem moramo kulture razdeliti v dve kategoriji. Žitarice v prvem času svoje rasti nudijo divjadi dovolj krme. Toda po žetvi ostanejo njive gole in divjad se mora seliti, ker ji primanjkuje zaklonišč in krme. V mešanih kulturah

pa ima divjad dovolj zaklonišč in krme do pozne jeseni. Tudi način gozdnega gospodarstva vpliva v veliki meri na gojitev divjadi. Pri izsekanju gozdnih parcel divjad sicer začasno zgubi zaklonišča, toda na posekah kmalu zraste bujno grmičevje, ki daje divjadi zaklonišča in obilo krme. Redčenje gozdov, izsekavanje dozorelega lesa in izsekavanje prog, sicer menja življenjske pogoje divjadi, vendar je važneje, če se po domačih živalih izvaja gozdna paša ali ne.

Stanje vodá vpliva izredno močno na kakovost lovišča. Če je lovišče brez vode, kakor na primer veliki predeli Suhe krajine, in tudi brez umetnih napajališč, ni primerno za gojitev divjadi. Predeli, ki jih prepletajo rečice, potoki in izvirki, najbolj godijo in zaradi tega tudi privlačijo divjad iz osušnih in poplavnih področij. Sveža zemljišča nudijo s svojo bujno vegetacijo v vsakem letnem času dovolj paše in zaklonišč. Poplavna zemljišča privlačijo v času nizkih vodá divjad, ker ji nudijo ugodne življenjske pogoje. Toda naglo naraščanje vode lahko uniči ves naraščaj in tudi odraslo divjad.

Oblika sosednih naselij in gostota komunikacij tudi vplivata na razvoj divjadi. Nesklenjene vasi s posamič ležečimi posestvi, stalna navzočnost ljudi in živali, zlasti psov in mačk, vznemirja divjad vse leto.

Šele ko smo vse to upoštevali, preidemo na določitev ustreznega staleža divjadi za tisto lovišče. Kako ugotovimo stalež? Z opazovanjem, štetjem in cenitvijo. Pri veliki divjadi po sledovih v snegu in na stečinah, s štetjem na zimskih krmiščih, z opazovanji in tudi s poskusnimi pogoni.

Pri zajcih ugotovimo stalež po sledovih v snegu in na zimskih stečinah, s štetjem na krmiščih, s poskusnimi pogoni in s šarjenjem s psom.

Stalež perjadi (fazan, jerebica, kotorna) ugotovimo s štetjem na zimskih krmiščih, po sledovih na snegu, s ptičarji in s poskusnimi pogoni. Seveda ni potrebno preiskati vsega lovišča, marveč samo neko površino. Na podlagi ugotovljenega staleža na primerjalnih površinah se oceni številčno stanje za vse lovišče. Primerjalne površine je potrebno izbrati na najboljših, srednjih in slabih terenih. Tako dobimo povprečje za vse lovišče. Važno je pri tem, da se te ugotovitve izvršijo istega dne v vseh sosednjih loviščih, da se divjad ne bi štela dvakrat.

Če nam je znano številčno stanje divjadi v lovišču in kapaciteta lovišča, lahko izračunamo prirastek, ki je potreben, da se doseže polno število. Ta prirastek vpišemo v naš načrt sumarno in potem pokažemo po letih gibanje prirastka vse dotlej, dokler ne dosežemo normalnega stanja.

Naši predpisi postavljajo tele številke: Idealno spolno razmerje: Pri jelenjadi naj bo na sto kosov 30 jelenov in 70 košut. Od jelenov naj bi bilo 8 močnih, 10 srednjih in 12 mladih jelenov, 35 razplodnih košut, 15 junic in 20 telet obojega spola. Ves čas pa se po potrebi izvaja gojitveni odstrel zlasti zaradi pravilnega razmerja spolov.

Pri gamsih naj bo na 100 kosov 38 kozlov in 62 koz. Spolna zrelost nastopi v tretjem letu. Od tega je 21 kozlov za razplod, 7 v drugem letu, 10 v prvem, 45 starih koz, 7 v drugem letu in 10 v prvem. Kot prirastek se računa po odbitku prirodne izgube 20 kosov, za odstrel 15, in sicer pri normalnem stanju 2 stara kozla, 4 mladi kozli, 5 starih koz in 4 mlade.

Pri srnjadi na 100 kosov 35 srnjakov in 65 srn; razmerje 1 : 2. Od tega števila naj bo praviloma 15 močnih in 20 mladih srnjakov, 36 srn za razplod in 29 naraščaja obojega spola. Kot prirastek se računa 80% od raz-

plodnih srn, to je 28 kosov. To število se pri normalnem staležu tudi lahko odstreli. Gojitveni odstrel se, kakor pri jelenjadi, podobno izvaja tudi pri srnjadi.

Pri zajcih je treba stvarni osnovni stalež pomnožiti z 2 do 4, kar pa je odvisno od naravnih pogojev in vremenskih razmer. Za odstrel se računa, dokler se ne doseže normalni stalež, 50% vsega prirastka, pozneje pa ves presežek čez normalno število.

Pri fazanih je treba stvarni osnovni stalež pomnožiti s 3, a za odstrel predvideti, dokler ni dosežen normalni stalež, samo peteline, in sicer 80% letnega prirastka. Pri poljskih jerebicah in kotornah pa osnovni stalež pomnožiti z 1 do 2, odstrel se vrši iz presežkov.

Razen presežkov je treba odstreliti vso za plemenitev prestaro divjad, stare košute in koze, ki za razplod niso več primerne, ter bolne in nenormalno razvito divjad, posebno tako, ki je obolela na nalezljivih boleznih (garje, zajčja tuberkuloza, tularemija), in vso obstreljeno, pohabljeno divjad. Slabo razviti jeleni ali srnjaki nikoli ne bodo dali zdravega in krepkega naraščaja, zato je tudi nje treba pravočasno odstreliti. Ravno tu je gojitveni odstrel izredne važnosti.

Zakon o lovu obvezuje lovske družine, da morajo odstraniti iz svojih lovišč vse nezaželene vrste divjadi. Tu je v prvi vrsti volk. Volk se mora brezpogojno iztrebiti, če hočemo gojiti srnjad in jelenjad. Lisice moramo držati v pravilnih mejah, zlasti v fazanjih in jerebičjih loviščih.

Veliko (kepen) in malo podlasico večina lovcev nima za nevarni mali divjadi. To sta krvoločna roparja in prav posebno nevarna mladičem.

Kuna zlatica in belica sta zlasti za kuretino pogubni roparici. Zlatica se loti tudi srnjadi.

Ujede, kragulja in skobca bi bilo treba loviti v golobje košare.

Izredno škodljive lovu so vrane in srake, ker jih je mnogo več. Proti njim je učinkovito pokončevanje gnezd nin zastrupljanje. Obnese se razpis nagrad za prinsena vranja in sračja jajca.

Največjo uslugo pač storimo zaščiteni divjadi, če roparice držimo na kratko.

Normalni stalež hitreje dosežemo z vnašanjem divjadi iz drugih lovišč. Hkrati osvežimo kri, kar je posebno pri zajcih potrebno. Divjad pa naj v ta namen ne bo iz sosednjih ali bližnjih krajev.

Vsako lovišče naj ima svoj rezervat, v katerem naj se zaščitena divjad sploh ne lovi. Divjad kmalu čuti, da je v tem delu lovišča vedno varna in se tam rada drži in plodi.

Del lovišča naj se oddeli za stalno šolanje lovskih psov.

Važen pogoj gojitve je mir v lovišču, zlasti v času, ko imajo živali mladiče. Posebno pažnjo je posvečati pohajaškim psom in mačkam ter lovskim tatovom. Sem spada tudi reja za lovišče primernih psov.

Premalo pažnje so doslej posvečali lovci barvarjem v loviščih z veliko divjadjo, oziroma psom, ki se dajo izučiti za delo po krvnem sledu, kakor so braki-jazbečarji, pa tudi ptičarji in šarivci.

V nižinskih loviščih in za love ob vodah je treba vzgojiti dobre donašalce-aporterje. Pogoj so pa psi čiste pasme.

V krajih, kjer ni dovolj naravne paše, moramo skrbeti zlasti pozimi za prehrano divjadi, predvsem za naše rogarje. Pripraviti je treba pasišča,

za zimo krmišča. V suhih predelih napravimo napajališča. Ne smemo pozabiti na solnice, na pogače, na lovske steze za ljudi in divjad. Z vsemi temi napravami skrbimo za zdravje divjadi.

Nadvse važna je dobra evidenca. O vsem, kar koli se dogaja v lovišču, moramo biti poučeni. Lovišče mora biti pod stalnim nadzorom, prav tako kakor izvrševanja plana, in to z dejstvovanjem vseh družinskih članov.

Tajnik lovske družine na lovu

R. M.

O strelih na daljavo

Pogostokrat, bi rekel, često je slišati med lovci pogovore, kako daleč je ustrelil ta in oni srnjaka in kako daleč iz enega roba v drug rob je ustrelil spet tretji gamsa ter podobno. Zelo zelo redko pa sem naletel na pogovor, kjer bi se lovec pohvalil, na kako majhno razdaljo je zalezel eno ali drugo divjad ter ji pri tem zadal učinkovit strel. Redki so ti zadnji ter vse pohvale in spoštovanja vredni. Pri večini lovcev je ravno narobe. Tem pa služi divjad kot poizkusna tarča za novo puško, za novo vrsto nabojev in podobno. Jasno se moramo pri vsem tem lovci zavedati, da je balistika, to je nauk o streljanju, prav tako del lovskega udejstvovanja kakor lov sam. Balistika nas bo poučila, kakšno je orožje in njegova zmogljivost, da ne bomo divjadi zastrelili in ji povzročili prevelike muke. Vselej pa si moramo prizadevati, da divjad čim bliže zalezemo.

Nasprotno si danes strelna tehnika prizadeva, da bo mogel lovec ubijati na 500 m razdalje in še dlje. Tako prizadevanje prav gotovo ni v prid naši divjadi, marveč v pogubo. Spominjam se ponudbe (v lovskem časopisu) neke tovarne za lovsko orožje, da dobavi puške, ki streljajo do razdalje 300 m brez premika vizirja, oziroma križa v daljnogledu. Pa to še ni vse. In lovci so se znašli v zadregi, kako bi preizkusili svoje visokorazantne puške, kajti strelišča so bila povsod prirejena samo do 300 m. Nič ne bi bilo napak, če bi ostalo tako preizkušanje in pristreljevanje samo na strelišču. Druga stvar je streljanje divjadi na take razdalje.

Če boš opomnil takega strelca, da je takšno streljanje vse prej ko lovsko, te bo ironično zavrnil, češ če zadenem na takšne razdalje v tarčo, zakaj ne bi pogodil tudi divjadi; kajti le puška in strelec sta merilo za lovsko pravičen strel. Da so taka sklepanja zmotna, ni potrebno dokazovati. Zelo velika je namreč razlika, če lovec mirno strelja na pribito tarčo, ali pa če strelja zasopel na nemirno divjad. Največkrat je uspeh klavrna zastrelitev in muke divjadi, ker navadno takšen lovec tudi nima zanesljivega psa, ki bi mu pomagal najti obstreljeno divjad. Že samo najmanjša napaka pri viziranju ali napačni vdih ali izdih v momentu strela in že je v zadetku velika napaka. Poleg tega je na tako razdaljo zelo težko paziti na strelni znak divjadi, da celo težko je najti sam nastrel. Tudi je skoraj nemogoče pravilno oceniti razdaljo, kar vsekakor zopet poveča negotovost zadetka.

Vsako prizadevanje lovca, da pogodi divajd na čim večjo razdaljo, ni lovsko in je za lovca nečastno, ker je to rekorderstvo, česar pri lovu ne sme biti.

Po eni strani se postavljajo predpisi o zaščiti divjadi in zavedni lovci še sami omejujejo odstrel, ko po drugi strani iščejo sredstva (razne specialne daljnoglede) za čim daljše strele. Kako naj se to sklada?

Tako se strelski šport čimdalje bolj oddaljuje od pravega lovstva. Še nedavno je bila težnja pravega lovca, da se je divjadi čimbolj približal ter jo tako mogel tudi zanesljivo oceniti, ko je danes cilj večini lovcev strelska zmogljivost. Polni ponosa potem objavljajo svoje posrečene strele v časopisih. Koliko pa je pri tej svoji strelski tehniki zastrelil in uničil divjadi, pa ne pove, ali pa še sam ne ve. To dostikrat zapelje mlajše lovce, da si nabavijo daljnostrelne puške zlasti za gamse, a pri tem nihče ne pomisli na svojo strelsko sposobnost, ampak računa samo na zmogljivost puške.

Vsemu temu bi bilo treba napraviti konec. S predpisi bo to skoraj nemogoče, pač pa z borbo lovske organizacije proti takim nakanam. Vse članke, ki govore o kilometrskih strelih, bo treba zavračati.

Če bomo zavzeli res odločno stališče, bomo uspeli proti peščici teh rekorderjev. Svesti si moramo biti, da nosimo puško iz ljubezni do narave in divjadi, pa ne mogoče, da ubijamo. Dozdeva se mi, da se ravno slabi lovci, ki ne poznajo narave in divjadi ter so nevešči, da bi divjad zalezli, zatekajo k raznim tehničnim pripomočkom. Prav tako kakor streljanje na pretirane daljave pa moramo obsojati tudi lovce, če so to sploh lovci, ki izvajajo lov ob nezadostni svetlobi, zlasti ponoči, ko divjadi ne moreš kljub odličnemu daljnogledu točno oceniti, kaj šele najti pri viziranju mesto za siguren smrtni strel.

Vsi pošteni lovci si želimo, da bi vsem takim strelcem pokazali, kje so v tem pogledu meje lovske pravičnosti. Potrebni so lovski tečaji, vsakoletne razstave in ocenjevanja trofej, da bomo ugotovili, kaj je bilo pravilno odstreljeno in kaj ne. Ozdraviti moramo vse strelce-rekorderje, in s tem iz naših revirjev najnevarnejši strelski šport.

Zavedati se moramo, da smo tudi mi lovci vključeni v petletni plan ter da je naša prva dolžnost, da lovišča čimprej obnovimo ter jih tako vključimo v naše donosno gospodarstvo.

Smotra psov v Konjicah 1950

A. S. Pirc

Čut orientacije

Celjski lovec mi je pripovedoval tole zgodbo: Predlanskim sem prodal svojega braka »Bliska« tovarišu in prijatelju lovcu v Zgornjo Savinjsko dolino. Svetoval sem novemu gospodarju, naj s psom dobro postopa in za vsak primer naj ga prvih nekoliko tednov priklene. Kaže pa, da me ni ubogal, ker se je Blisk vrnil čez teden dni na svoj stari dom. Pes je potoval z vlakom k svojemu gospodarju, torej si poti ni mogel zapomniti. Zares, čuden je nagon živali in tudi nekaterih izbranih ljudi, da najdejo domov iz mnogo kilometrov oddaljenih krajev, kamor so bili prestavljeni, ne da bi jim kdo pokazal pot ali dal možnost, da si pot zapomnijo.

Tako so delali poskuse s čebelami, ki so jih mnogo kilometrov daleč odpeljali v njim popolnoma tuj kraj in jih spustili. Čebele so brez razmišljanja odletele po najkrajši poti domov in naravnost k svojemu panju. Koliko podobnih primerov nam je znanih o psih in mačkah? Pri ptičih je verjetno izreden vid, ki jih vodi, drugače bi bilo nerazumljivo, da golob pismonoša, ki ga spustimo ponoči, ne najde domov. Ravno tako vemo, da gosi v meglenem vremenu negotovo letajo, kar se ne bi zgodilo, če bi se naslanjale samo na orientacijski čut. Jaz osebno sem prepričan, da tak orientacijski čut obstoji. Kar me v tem prepričanju utrjuje, je dejstvo, da živali tudi na terenu, ki jim onemogoča vsak razgled, nikoli ne izgube prave smeri. Če na primer pošljemo psa v obširno polje žita ali koruze, kar sicer ni priporočljivo, ker pri tem trpi njegov voh, bomo lahko opazovali gibanje iskajočega psa. Nikoli pa ne bo v zadregi glede mesta, kjer se nahaja njegov gospodar. Skoraj gotovo je, da od sto ljudi, ki jih pošljemo v pragozd, komaj eden najde nazaj, če si ni zaznamoval poti. Vsak pes pa pokaže v gostem grmičevju ali globokem gozdu, v ločju ali kjer koli izreden orientacijski čut.

Lovcem je to nekaj po sebi razumljivega, vsakdanjega, kljub temu pa zadeva le ni tako preprosta. Seveda imajo ta čut tudi vse divje živali pod istimi pogoji, to je, kadar na lovu ali pri begu sploh nimajo nobenega razgleda nad rastlinjem, ki je višje od njih samih.

Ko sem o tem razmišljal, sem vedno moral na novo ugotoviti, kako lahko se ljudje v temnem gozdu zgubimo ali sploh v neznanem kraju, kjer nimamo nobenega razgleda. Pri tem pa moram pripomniti, da spadam v vrsto ljudi, ki imajo zelo dobro razvit čut za orientacijo. Na svojih lovskih izletih sem prehodil pol Balkana in to večinoma sam.

Živalim čut orientacije nikakor ni priučen. O tem se lahko vsak dan prepričamo, če vzamemo mladega psa prvič v nepregleden revir. Ta mladič se ne zmoti in se znajde na najtežjem terenu ravno tako kakor star izkušen lovski pes.

V nepreglednem grmičevju, v ločju in šašu močvirij pes zares nima nobenega pregleda. Pošljimo ga prvič noter. Ne pozabimo, da je popolnoma okupiran z iskanjem, zasledovanjem, skratka z lovom. Kljub temu se pes nikoli ne izgubi v takem kaosu, kjer bi človek popolnoma izgubil orientacijo. Kako hitro se na primer otroci izgube v gozdu, koliko pravljic poznamo o takih dogodkih, pri živalih pa je to popolnoma izključeno.

Franc Rudolf

Jazbečja pečenka

Leta 1943 sem bil sekretar rajonskega odbora OF za okolico Begunje-Sv. Vid. Z menoj je bilo še nekaj aktivistov, s katerimi smo morali delati in živeti skrajno previdno in neopazno zaradi bližnjih belogardističnih in italijanskih postojank. Vse politično delo na terenu smo opravljali ponoči. Odhajali smo sleherno noč po dva in dva, a doma je ostajal le eden, ki nam je kuhal ovsene žgance. Podnevi nismo smeli kuriti, da bi nas ne izdal dim.

Ko sem se prve dni junija vračal s terena, mi pade v glavo, da je čas za čakanje srnjaka in da bi ne bilo napak, če bi jedilni list nekoliko spremenili. Misel na srnjakovo pečenko sem razodel tovarišu. Čeprav je bil truden, da skoraj ni mogel obračati jezika, se mi je zasmejal in zagodrnjal nekaj o privezanem srnjaku in, ker tega ni, je bolje, da grem spat. Boš videl, sem mu odvrnil, ker nisem bil njegovih misli. S temi besedami sem se poslovil ravno ko se je začelo svitati in so jele zvezde ugašati. Hitel sem preko travnikov in grmovja, da bi še pred dnem prišel na pravo mesto, kjer sem večkrat opazil srnjaka. Tam sem vrgel dolgo italijanko z rame na kolena in sem čakal, od rose moker do kolen. Že me je začelo sonce prijetno greti in zgubil sem upanje, da bo kaj. Zato sem se povlekel više na poseko, poraslo s srobotom in nizkim leskovjem, ter se ulegel v zaveten topel kotiček, kjer sem se sušil. Da bi me ne premagal spanec, sem vzel iz torbice brošuro in čital. Ko sem se umiril in se me je od prijetnega sonca lotevala dremavica, tik pod mano ostro poči strel. Vrglo me je kvišku. Otipljem se, če sem še cel, pripravim svojo italijanko za strel in grem previdno v smeri poka. Kar ugledam 40—50 m pod sabo človeka, ki se je nad nečim sklanjal. Ko se je še ta ozrl in me zagledal, je odskočil in jo ucvrl v dolino, da se je poldrug meter visoko grmovje kar upogibalo. Tako ga je odneslo, da mu še dobro jutro nisem utegnil voščiti. Radovednost me je gnala, na kaj je streljal, in sem se s pripravljeno puško bližal kraju. Kmalu zagledam v travi velikega jazbeca in ko ga potipljem, je bil še topel. Brez oklevanja si ga oprtam in hajd domov s pečenko.

Prišedši v bivak, zbudim tovariše in jim ponosno pokažem plen. Kajpak sem jim moral na dolgo in široko razlagati, kje, kako daleč in v kakšnih okoliščinah sem podrl jazbeca itd. Ves čas sem govoril v čisti lovski latinščini.

Tisto noč sem ostal jaz doma. Vsem sem naročil, da se čimprej vrnejo, ker jim bom pripravil gosposko večerjo. Razrezal sem polovico jazbeca, ga zmetal v veliko kozico in mu dodal vse mogoče začimbe in dišave, od čebule, česna in popra do peteršilja in majeronka. Dišalo je kakor iz najboljše vaške gostilne na semanji dan. Toda jazbec je bil jazbec. Čeprav so začimbe v ustih prav pikantno dišale, je bil le jazbec in zase sem raje pojedel ostanke ovsenih žgancev od prejšnjega dne.

Proti jutru so se vrnili lačni tovariši. Prijeten duh jim je že od daleč povedal, da kaj takega pri nas ni vsak dan. Lačni so bili, pečenke dovolj, pa so si jo tudi privoščili. Še sam sem jih nagovarjal, češ da sem si jo že pošteno privoščil. Brž je bila kozica prazna. Zvečer sem jih nedolžno vprašal, če bi zopet spekli jazbeca. Resno so mi to odsvetovali s pripombo, da ga sploh ni treba več peči. Tako smo polovico jazbeca zvečer odnesli kmetu v bližnjo vas.

Da je bila pečenka res imenitna in imela pikanten okus, vam lahko potrdi tovariš, ki mi je tri tedne po tej imenitni večerji pravil, da ima, če malo zacmoka, še zmeraj jazbeca v ustih. In to bi vam lahko potrdili vsi. Jazbeca pa niso hoteli nikdar več jesti.

V. J.

Lovski španijeli

Naš pes je najstarejša udomačena žival, najstarejši tovaris človeku in njemu najvažnejši pomočnik pri lovu.

Neka oblika prapsov, katerih ostanke oziroma okostja je našel Woldrich v zemeljskih plasteh, v nahajališčih pepela v nekih krajih Avstrije in Češke še iz dobe nekako 2000 let pr. Kr., kaže oblikovno na tako imenovanega močvirskega psa špica in psa bronca. Temu prapsu je dala znanost ime (canis fam. intermedius Woldrich) p e p e l u h. Predvidoma je ta pes pepeluh križanec s psom mostiščarjem (can. fam. palustris) in broncem (can. fam. matris opt.). Dopustiti moramo tudi možnost, da je botrovala še kaka zvrst dog. Potomci tega prapsa so bili kakor rečeno tedaj vsi križanci in vsi manj ali bolj s p o s o b n i za lov. Oni so bili po okostju podobni raznim vrstam tekačev in goničev.

Prof. Studer pravi, da je prišel ta intermediarni pratip psa ali pes pepeluh v bronasti dobi iz Italije v današnje avstrijske in švicarske pokrajine. To sklepa prof. Studer posebno iz tega, ker se — po njegovem — v teh pokrajinah še danes najdejo tipični psi, ki so po plemenu in rodu iz bronaste dobe.

Prof. dr. Sieferle pa trdi, da je ravno pepeluh gotovo poslednji prapes, ki ga srečamo na evropskih tleh in ki je kot tak morfološko karakterističen. Pušča pa odprto vprašanje, da li je ta prapes pepeluh že neki križanec — kakor prej rečeno — ali pa je že manj ali bolj samostojna vrsta — pasma (egiptovskega tekača-goniča) prišla iz Afrike v Evropo. Po njegovem ne bomo mogli to nikdar povsem sigurno dognati.

Če je ta pepeluh v resnici edina praoblika naših današnjih lovskih psov, oziroma njihovih variant, seveda ne moremo za trdno vedeti. Strokovnjak na tem polju in kinolog svetovnega slovesa Švicar Tschudy sam o tem nekoliko dvomi in dopušča le, da je ta praoblika psa, t. j. pepeluh, predhodnik nekoliko zvrsti današnjih lovskih psov.

Vsekakor je našel ta prapes pepeluh v Evropi zelo povoljne okoliščine in tudi vse pogoje, ki so podpirali in omogočili najrazličnejša bastardiranja. Morda je ravno to dejstvo eden glavnih razlogov za presenetljivo veliko število oblik te celotne intermediarne skupine psov.

Prepeličarji in španijeli so tipični potomci tega pepeluha. V splošnem gre tudi še za majhne pse, ki so nagnjeni k nesorazmerni pritlikavi rasti in kratkoglavosti (Pekingesi in Japan-Chin), ki so navadno dolgo, čestokrat svileno in mehko odlakani in imajo prav lepe in dolge uhlje. Prepeličarji in španijeli niso goniči, tudi ne stoje ter so izraziti šarivci, ki se odlikujejo v veselju za donašanje — tudi iz vode. Prej so jih uporabljali v glavnem za lov na letečino. Danes jih uporabljamo zaradi njihove priučljivosti vsesplošno v lovu. Ekstremno kratkogobčni psički. (Japan-Chin, Pekingesi in pritlikavi španijeli) ne prihajajo več v poštev kot lovski psi, čeravno še radi šarijo.

Psi te skupine imajo manj ali bolj tipično lobanjo z izrazito obokanim temenom za čelom ter z relativno nizkim robom zatilnika, ki sicer pri pritlikavcih te skupine sploh manjka. Ti psi imajo razmeroma široko čelo z majhno ali plitvo čelno brazdo. Vsi pa prednjačijo s širokim nosom in s prvotno nepreizrazitim stopom. Zadnji, to je možganski del glave je vedno daljši

ko sprednji. Z majhnimi izjemami imajo psi te skupine tudi klapaste, viseče uhlje. Med njimi najdemo pse srednje velikosti ali majhne pse. V to skupino ne spadajo nikdar psi velikani. Lovski nagon je brez izjeme vsem psom te skupine bistvena lastnost. Tej lastnosti se je pridružila tudi priznano lahka priučljivost.

K tej intermediarni skupini, tako imenovanim potomcem psa pepeluha, prištevamo nemškega prepeličarja, bretonskega epagnela in druge šarivce, zlasti pa španijele.

Ime španijel (v njihovi novi domovini na Angleškem se izgovarja speniel) mora biti prastaro in pomeni za nas enostavno psa španijolca. Sicer izvajajo jezikoslovci besedo španijel različno. Tudi razni narodi si ga lastijo. Splošno nam ni niti znano, od kod je ta španijel prišel. Baje so ga zanesli iz dežele kuncev, Španije, kot neke vrste dobrega psa kunčarja v 6. stoletju tam živeči Kelti na Angleško. Pogrešno bi bilo, če bi si predstavljali tega španskega španijela podobnega današnjemu. Ravno tako pa tudi ne smemo misliti, da je bil stari angleški španijel tak, kakor je danes Saj se je ravno ta pasma zelo — tudi z nego — spreminjala.

K lovskim španijelom prištevamo tudi razne rodove, ki so doma na Angleškem: koker, špringer, fieldšpanijel, clumber, welshšpanijel, sussex, angleški in irska wateršpanijel. Nadaljnje 4 zvrsti španijelov: Blenheim, King Charles, Prince Charles in Ruby, ne prištevamo več k lovskim španijelom, ker so to le še izraziti luksuzni psi, psi za dom.

Čestokrat slišimo celo v strokovnih krogih, da je postal španijel, posebno koker, neke vrste modni pes. To naziranje ni povsem pravilno, čeravno ga je morda moda res spreminjala, saj je vendar vsaka sprememba šla za dosego čim večje uporabnosti. Če bi pa kdo z očitkom modnih sprememb pri kokerju meril na manjšo sposobnost te lovske pasme, potem smemo trditi, da se mu dela krivica. Zavedati se moramo, da se je ne samo v domovini španijelov na Angleškem, temveč po vsej ostali Evropi v poletu razvila vzreja španijelov sploh, zlasti pa kokerjev, ki se vedno češče kažejo na razstavah in uporabnostnih tekmah in so tudi številčno in kakovostno odlično zastopani. To dejstvo in razvoj potrjujeta, da je lovski španijel danes bolj razširjen kakor kdaj koli prej.

Če je temu tako, se upravičeno vprašamo, zakaj je tako?

E. Medinger pravi o lovskih španijelih, da kar najbolj ustrezajo razmeram povojnega časa in tudi v glavnem okoliščinam lovnih revirjev v Srednji Evropi. Saj tudi ni nikaka tajnost, da ustreza mali španijel današnjim težjim pogojem prehrane, ker ga lahko hraniš s tem, kar ti pade od mize. V splošnem so namreč v pogledu hrane zelo skromni. Španijel je tudi v stanovanjski stiski še vedno znosen in se tudi lepo vede.

Po uporabnosti je španijel primeren za ravnino in sredogorje ter je za današnjega lovca sploh najprikladnejši, ko si ta ne more držati raznih lovskih psov specialistov za lovsko pravično izvrševanje lova. Tudi za lovske čuvaje je španijel prikladen lovski pes, uporabnosten pes za vse.

Od ptičarjev se razlikujejo lovski španijeli po načinu iskanja in tudi po tem, da ne stoje. Lovski španijeli se sicer šolajo na isti način kakor ptičarji in so uporabnostni psi v malem.

Vsi lovski španijeli so šarivci, t. j. njihova poglavitna naloga je, šariti na lovu in v glavnem spoditi malo divjad v gošči in grmovju, v neprodirnem trnju in neprehodnih kulturah, na polju in lokah ter jo pognati pred

lovca. Beseda špringer sama bi sicer po nemškem pomenila skakača, vendar sem mnenja, da prihaja od tujke »sprengen«, ki naj bi pomenila razgnati, spoditi ali sploh dvigniti iz ležišča. V splošnem so pa španijeli zelo učljivi, živahni in morejo v mnogočem nadomeščati ptičarja, celo goniča in barvarja. Španijel napade in zadavi na povelje mačko, često tudi lisico, najde po sledu ranjeno ali zgubljeno divjad, sicer pa šari neumorno po suhem in po vodi. Če najde obstreljenega srnjaka ali kako drugo večjo divjad, ki je ne more prinesti, jo oblaja ali pa kako drugače nakaže. Za vse to se da španijel prav lahko s potrpežljivo roko izvežbati.

Na lovu zaposlimo španijela kot uporabnostnega psa pred strelom in po strelu.

Kakor je njihova poglavitna naloga šarjenje, tako se španijel da izvežbati tudi za donašanje in grmarjenje pod puško, kar pomeni, da držimo pri lovu španijela na kratko, da mora iskati in dvigniti pod puško, t. j. v dosegu strela, ker ni gonič in tudi ne ptičar, ki stoji. Španijel se odlikuje v šarjenju po močvirju in v donašanju iz vode.

Z lahkoto naučimo španijela za delo po krvnem sledu, in sicer na jermenu ali brez jermena.

Nekaj španijelov na lovu nadomešča prav lahko celo vrsto gonjačev, ker lepo iščejo in umno preiščejo vsak grm.

V mnogih krajih Srednje Evrope uporabljajo španijela kot zelo dobro in pri lovu uspešno kombinacijo z goniči ali braki-jazbečarji. V taki kombinaciji španijeli pridno dvigajo in spodijo divjad, je ne gonijo predaleč, se kaj kmalu vrnejo ter zopet iščejo ali najdejo že drugo divjad, ko se goniči ali braki-jazbečarji šele komaj vrnejo v pogon. Toda pri tem je treba paziti, da se španijeli ne navadijo daljše gonje in ne postanejo goniči.

Kakor smo že omenili, najdemo pri lovcih najčešče malega kokerja, ki združuje v sebi res vse odlične lastnosti malega lovskega uporabnostnega psa, ki je za lov tudi zelo vnet. Pri španijelih se zahteva dobro sklenjeno oko, popolno in korektno zobovje. Posebno važnost se polaga pri španijelu tudi na glasno gonjo po gorkem sledu dlakaste divjadi in ne samo na gonjo na oko.

Španijelu ju nujno potrebno sklenjeno oko, da ne bi pri nizkem psu, kakor je španijel, povzročalo semenje v gozdu, na travniku in polju najneprijetnejša vnetja oči in tako psa onesposabljalo za lov.

Vedeti moramo, da se kaže ravno pri najplemenitejših rodovih španijelov tako imenovana oligodontija, t. j. podedovano manjkanje zob. Če se bo ta dedni pogrešek pri vzreji in ocenjevanju spregledal, bo ta mogel postati sčasoma ravno za uporabnostnega psa usoden. V tem oziru so v inozemstvu izdali klubi najstrožja navodila vzrediteljem in sodnikom, da upoštevajo pogreške po številu manjkajočih-izostalih zob in tudi za en sam manjkajoči zob. Takega psa proglase za dedno obremenjenega in ga izključijo kot plemenjaka.

Od španijelov ne zahtevamo, da stoje, niti ji ne bomo tega učili, ker to ni potrebno. Često najdemo med španijeli poedince, ki na lovu pridno naznačijo najdeno divjad na ta način, da kratko zastanejo, kakor bi osupli. To je »pod puško« in v preglednem terenu za pazljivega lovca dovoljno, da se za strel pripravi. Sicer pa vsak lovski španijel na svoj način naznači bližino divjadi, najpogosteje z bolj živahnimi kretnjami.

Znano je, da se prav rad zbudi pri španijelih oni samonikli nagon za gonjo divjadi. Vsak španijel se brž nauči na daljšo gonjo, ki ni umestna pa tudi ni zaželena. To velja zlasti za nekaj višjega špringerja. Zaradi tega ne smemo španijelom dopuščati daljše gonje, ker iih sicer tako sami skvarimo.

O clumberšpanijelu bi lahko povedali, da je belorumene barve in edini zastopnik cele družine španijelov, ki ne goni glasno, to je, se ne glasi niti po sledu niti pri gonji na oko. Angleži pravijo, da je ta lastnost posebno važna v dobro zasedenih fazanjih loviščih. Fazani se namreč s tiho gonjo v sosednjih tablah ali zagonih ne vznemirjajo, ne dvigajo in ne umikajo. Pravijo, da je clumber edina varieteta španijelov, ki je bila pred nekaj stoletji uvožena iz Švice preko Francoske na Angleško in tam v navedeni smeri za tiho gonjo prevzrejena. Nekateri naprtujejo clumberšpanijelu celo nekaj malega krvi bernardinca. To sodijo po njegovi težki in široki glavi. Je pa clumber resnično težak pes, zato tudi nekoliko bolj počasen.

Tako imenovani sussexšpanijel v zlatorjavi barvi je znano oster in vztrajen pes z izrazito dobrim nosom. Sussex je zlasti zaradi zelo goste odlakanosti tudi proti mrazu dobro zavarovan.

Fieldšpanijela najdemo najčešče v črni barvi. Ta zvrst španijelov je mlajše vzreje, ki združuje v sebi kri špringerja in kokerja ter nekaj sussexa. Ta španijel je v splošnem nekoliko lažji ko špringer, vendar je očitno težji, toda manj živahen kakor koker. Starejši tip fieldšpanijela je bil v telesu zelo dolg in je postal že skoraj pes za dom. Hvala gre športnemu duhu njegovih rejcev, da je danes zopet dobro uporaben lovski pes.

V Valiziji (Wales) na Angleškem je doma welshspringer ali valizijski špringer-španijel v belordeči barvi, ki ima vse lastnosti angleškega špringerja.

Že po imenu angleškega in irskega wateršpanijela, t. j. vodnega španijela, moremo sklepati, da sta te dve vrsti prevzrejeni — posebno za vodni lov in vse vodno delo. Njihova odlakanost je podobna dlaki kodrov.

Vsi lovski španijeli so poznani kot zgodaj zreli, inteligentni, lahko priučljivi in vodljivi psi. Zaradi njihove ubogljivosti, veselja za donašanje, odličnih zasnov za vodno delo in ker so tudi na krvnem sledu zanesljivi, jih lahko izvežbamo za prvovrstne uporabnostne pse. Vežbanje in šolanje španijelov ne dela posebnih težkoč. V vsakem primeru pa moramo španijelu priučiti poslušnost na »stoj« ali »dol«, ker ga ima le tako vodnik povsod in v vseh okoliščinah v roki. Kakor sem že omenil, imajo lovski španijeli vso bodočnost in bodo prej ali slej povsem zamenjali evropske ptičarje. To velja prvenstveno za naše lovne razmere v velikih lovskih družinah, ki love na skupnih lovih in kjer ptičar ne pride do veljave s tem, da bi pred celo rajdo strelcev razkazoval svojo strumno stojo itd.

Il koncu dodam še, da mi je prav pred kratkim prišla v roke lepa in jasna slika kokeršpanijela po amerikanskem standardu. Ta standard, po katerem ocenjujemo tudi mi, se razlikuje od angleškega za toliko, da moramo — kakor to delajo tudi v inozemstvu — ocenjevati amerikanskega kokerja kot posebno varieteto. Že samo ostrižen hrbet in vrat kokerja po amerikanskem standardu nam kaže varieteto, ki jo je treba kot amerikansko zvrst posebej in pod drugim vidikom ocenjevati. Vzrejna združitev obeh varietet (angleške in amerikanske) kokerja ne pride v poštev.

Lovski španijeli, kolikor jih imamo in kolikor sem jih videl na razstavi v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu, po svoji zunanjosti res niso vredni, da

se z njimi še pečamo ali da z njimi ustvarjamo še kake vzrejne kombinacije. Z materialom, ki nam je danes na razpolago, se ne moremo spuščati v kakršne koli, že vnaprej brezuspešne poskuse. Taki poskusi ne bi pomenili vzrejati, temveč samo še producirati, ker bi se tikali le kvantitete in ne kvalitete.

Za dobro vzrejo je predvsem potreben dober material in iz dobrega materiala posrečen izbor. V ostalem je za vzrejo potrebna ne samo ljubezen do psov, temveč mora že rejec sam razpolagati z najosnovnejšim znanjem ocenjevanja zunanjosti psov in njihove uporabnosti. Za samo vzrejo pa mora poznati vsaj nekoliko nauk o dednosti. Za plemenito vzrejo je najboljše šele komaj dovolj dobro!

Pomlad

Š. I.

Ob zori na planinah

(Nadaljevanje.)

IV.

Ne morem opisati, v kako težkem položaju sem se čutil ob vrnitvi s planine. Še nikdar nisem bil tako v dvomih, čeprav sem v svojem življenju marsikaj slabega in grenkega izkusil. Razbijal sem si glavo, kako naj ta plen in celo še puško odnesem v Gorico. Pri vsem tem, in kar je bilo najtežavneje, nisem imel pravilnega dovoljenja za orožje. Premišljujoč sem hodil po vrtu pred hišo in se delal, kakor da nekaj iščem. Tako sem bil zatopljen v to zagato, da nisem slišal žene, ki me je klicala k zajtrku. Tudi zajtrk mi ni teknil, čeprav sem imel že lep kos poti za sabo. Dolgo oklevati nisem mogel, zato sem ženi dejal, da grem do vaškega kovača, ki mi nekaj popravlja. Prav tako urno, kakor ponoči v planino, sem jo ubiral ne h kovaču, temveč na železniško postajo do tedanjega načelnika. V kratkem sem mu razložil položaj, zakaj in kako in po kratkem premisleku je zabrnel telefon, ko je postajenačelnik poklical naznačeno mu telefonsko številko. Minute čakanja so bile zame večnost. Končno mi postajenačelnik poda slušalko, da naj govorim. Pogled mi je šinil po pisarni, da sem se prepričal, če sva sama, kajti on ni prav nič razumel slovensko. Zato sem lahko prosto govoril in dobil od B-ča navodilo.

Dobro uro kasneje sem bil zopet doma in pripravljal vse za pot v Gorico. Žena ni mogla verjeti, ko sem polagal petelina in razstavljeno puško v papirnat kovčeg. Ob 11. uri sem bil že v Gorici na Travniku pred trgovino B-ča, ki me je pričakoval in mi voščil dobrodošlico, da sem svojo nalogo tako dobro izvršil. Povabil me je seveda v hišo, kjer sem mu moral vse ponovno in podrobno pripovedovati. Pogledal je še v kovčeg in se prepričal o resničnosti mojih navedb. Nato se je poslovil, češ da ima mnogo opravka, in pripomnil, da bom moral počakati do dveh popoldne, ko bo prišel lastnik puške sam in z njim še drugi. Naj bom pa kar pogumen in neomahljiv, da se bo stvar ugodno iztekla.

Imenitno kosilo mi je seveda izborno teknilo, toda med čakanjem se me je lotil dvom, kaj če ni vse skupaj le spletka ali ukana, da bi iz mene izvlekli moje najskrivnejše misli in čustva. Ura na mestnem zvoniku je odbila dve. Jele so prihajati razne osebe in opazovati razložen lovski plen, razstavljeno puško in osmojena tulca. Čudili so se, da sem mogel vse to izvesti v kratkem času enega samega jutra in z dvemi naboji. Nekam tesno mi je bilo pri srcu in odgovarjal sem kolikor mogoče na kratko, da bi se kaj ne izdal. Končno stopi predme lastnik puške, kateremu sem odstrelil petelina, mi položi roko na ramo, upre ostro oči vame in počasi in razločno vpraša, seveda italijansko: »Ivan, ali bi bil rad lovec, pozneje tudi lovski čuvaj, ali bi zvesto čuval lovišče B-ča?« Obljubil sem mu. Takoj me je vprašal, če imam pri sebi osebno izkaznico, ki sem mu jo izročil in so navzoči takoj nekaj izpisovali iz nje. Vse skupaj so izročili B-ču, da naj mi raztolmači po slovensko. Odkrito rečem, da mi je bilo, kakor da stojim pred porotnim sodiščem kot obtoženec, ki mu bodo vsak čas prečitali obsodbo. B-č mi je vse raztolmačil in mi izročil nagrado, med drugim orožni

list in dvocevko kal. 12 z naboji. Šele sedaj je zginila moja bojazen, saj skoraj nisem mogel verjeti, da se vračam v domače hribe s puško na rami. To sem doživel 1. maja 1934.

V.

Veder sem se vrnil in zagotavljal ženi nado na boljše življenje. Vezala me je obljuba, da bom pošteno vršil svoj olovsko-čuvajsko dolžnost. Šel sem takoj na delo. Navzlic temu, da sem vedel, kaj se godi v lovišču, sem vendar našel v njem še mnogo večje razdejanje. Povsod so bile zanke in na mnogih krajih v njih razpala trupla srnjadi. Nič bolje ni bilo s kotornami. Na neki poseki sem našel v zanki srno in poleg nje nekaj dni stara mrtva mladiča, ki sta ob materi poginila od lakote. Zgrozil sem se nad tem početjem in sklenil neizprosen boj zankarjem. Kar nisem izsledil s svojim ostrim pogledom, je preplašila moja puška in trebila roparice. Kmalu je dobilo lovišče drugo lice, ker prizanesel nisem ne krivolovcem, ne roparicam in ne italijanskim oglarjem. Imel sem polne roke dela, vendar sem zagrizeno vztrajal na tem, da spravim lovišče v stanje, kakor je bilo svoj čas. Zakupnik lovišča je le redko prihajal. Še isto leto je prišel v juniju na srnjaka, ki ga pa ni dobil. Prepustil je odstrel meni in mi v ta namen dal tudi odlično risanico. Sicer me je pa zakupnik pošteno odškodoval za moje napore in uspehe. Za jesenski lov sem si moral šele vzgojiti primerne pse-goniče. Vendar sem tisto zimo uplenil 8 lisic, 2 kuni zlatici in nekaj jazbecev, kar vse je bila moja last. Pri tem sem pa neizprosno zasledoval pastarje in zankarje. ki so pridno poprijeli svoj zahrbtni posel, ker je kožuhovina imela odlično ceno. Spomladi zakupnika zopet ni bilo na petelina, ker je nekoliko bolehal. Zato je pa pošiljal druge lovce, ki so bili po večini vse prej kakor lovci. Takim nedeljskim izletnikom in odišavljenim kavalirjem sem vedno le petelina pokazal, da so ga slišali, a zraven skrbel, da je petelin pravočasno odletel.

VI.

V drugem letu mojega delovanja sem dobil konec maja, ko je bil gozd že do vrha zelen, obvestilo, da naj pričakam odličnega mladega lovca, da ga spremim na petelina. Služba je služba. Prisopiha vlak, potniki izstopijo in jaz opazujem, kje bi zagledal kako lovsko prikazen. Nič podobnega. Tedaj se pojavi pred menoj suh, nad mero velik človek. Nosil je ogromen črn klobuk, z navzgor zavihanimi krajci, zavit v plašč, ki mu je segal skoraj do tal. Mlad je bil, pod nosom mu je poganjal prvi mah. Vpraša me, seveda italijansko, če sem jaz B-čev lovski paznik. Pogledal sem ga od velikega klobuka do nizkih mestnih čevljev in od osuplosti mu skoraj nisem odgovoril. Predstavljal sem si ga tako opremljenega v naših hribih. Res je bil pričakovani gost, ki mi je izročil zakupnikovo pismo, v katerem mi ga priporoča. Opazil sem, da ima pod širokim plaščem puško, v roki pa srednje veliko žensko torbo. To je bilo vse, s čimer je prišel na lov.

Prišla sva v vas in po stari lovski navadi sem zavil v gostilno, da si gost priveže dušo in poživi živce. Toda gost mi je skromno izjavil, da ne pije in ne kadi. Le to je izpraševal, kje bi dobil kako mehko posteljo in kako mlado »signorino«, da bi se nekoliko pozabaval. Takoj sem vedel, koliko je na uri. Zato sem mu jel pripovedovati, kako daleč je do rastišča, kjer poje petelin, in mu kazal na vrhove naših planin. Res sem ga pregovoril, da sva odrinila. Kmalu je začel po italijansko klicati na pomoč mamo in boga, ker mu je bila pot pretežavna. Vso svojo opremo je odložil na moje

rame. Počasi in stežka je šlo in komaj sva prišla pod planino, se je jelo že svitati. Tedaj sva ravno počivala in blizu naju je zaukala sova. Nekam plašno je prisluhnil, čez čas me pa vprašal, če ni to petelin. V glavo mi je pala dobra misel. Pritrdil sem in pristavil, da ga je treba takoj naskočiti, če ga hoče ustreliti. Poprosil me je, da mu jaz ustrelim petelina, ker sam tega ni zmožen, in da mi bo dal dobro napitnino. Na videz sem malo pomislil in privolil. Pomaknil sem se v smer, kjer je ukala sova. Odkril sem jo v ogromni bukvi ter jo s strelom sklatil na tla. Prinesel sem mu »petelina«. Ogledoval je plen in se čudil, češ ni mislil, da je petelina tako lahko dobiti. Šel je do bukve in tam pobral odletelo sovino perje ter ga zataknil za svojo širokokrajo rejto. Razvezal se mu je jezik in umišljal se je v vlogo srečnega strelca prvega petelina, kako ga bodo vsi občudovali. V svojem gostobesedju je pa kmalu zopet napeljal vprašanje na dekleta. Meni je pri misli, da bo nosil takega petelina po mestu, vseeno malo stopila kri v glavo, pa sem ga opomnil, da mrtvemu petelinu močna svetloba, dokler ni nagačen, škoduje. Predlagal sem mu, da mu zato posodim papirnat kovčeg, s čimer se je strinjal. Za ves moj trud mi je podaril 20 lir. Zato sem bil tembolj zadovoljen, da bo z mojo potegavščino za vedno ozdravljen od lova na petelina.

Nekaj dni za tem sem dobil B-ča pismo, v katerem me sprašuje, če je še kaj dosti takih petelinov v lovišču, s pripombo, da sem malce hudoben, ker je morala za zdravje petelina dati življenje uboga sova.

VII.

Tri leta sem služil kot lovec B-ču. Različne lovce sem spremljal in mnogo sem doživel. Najlepše pa sem doživel seveda v prosti naravi, o čemer bi imel mnogo pisati. Lovcem radi očitajo, da si izmišljujejo, to se pravi, da pretiravajo in lažejo. Morda res, da ta ali drugi pretirava. Toda zdi se mi, da vsega lovci nikoli ne povedo in da nekaj vedno ohranijo zase. Tudi jaz hranim mnogo doživljajev, ki jih ne bom opisoval, ker bi bilo predolgo, za nekatere morda nezanimivo, pa tudi moje pero ni zdaleč kos, da bi bil opis vsaj bled odsev resničnega doživetja. Tukaj bi hotel kratko opisati le dogodek, kako se srnjad v času parjenja ljubi in sovraži. Neko vroče popoldne v avgustu sem pod noč sedel vrh majhnega hriba Jalovca. Prav prijazen kraj je to, na eni strani s smrekovim gozdom, na drugi s senožetjo, ki tedaj ni bila pokošena. Kraj gozda sem počival in kadil. Onkraj hriba je bila velika poseka, z dobro pašo za srnjad. Zato sem z daljnogledom pregledoval poseko. Kar naenkrat slišim, da za menoj kliče srna. Kmalu izstopi, komaj 15 korakov pod mano, lepa, dobro rejena srna, ki se je poskakujoč igrala, kakor da nekomu nagaja in da se s tem zabava. Koj za njo priteče na plano čeden srnjak vilar. S tem sta se podila v velikem krogu in se pripravljala na svatovanje. Pa mudilo se jima ni in igra se je nadaljevala. Medtem sta se mi približala na kakih 50 korakov, obstala in se vohala. Kar se prikaže iz gozda drugi srnjak, šesterak, ne posebno velik, z zakrnelim rogovjem. Ugotovil sem, da je precej star. Počasnih korakov se je bližal zaljubljenemu paru, ne da bi bilo videti, kaj namerava. Ko pride do srne, jo je hotel takoj zaskočiti. Srna se mu je izmaknila. Ko je videl mlajši, da mu hoče starina v zelje, ga je hotel posnemati. V zaskoku ga pa starejši srnjak sune s tako močjo v rebra, da je padel in obležal kakor mrtev. Stari se za premaganca ni zmenil in je znova poskusil zaskok pri srni, ki se mu je pa zopet izmaknila in se ves čas ozirala na svojega ljub-

ljenca, ki je ležal kakor mrtev. Ta prizor me je toliko ogorčil, da sem dvignil puško in rdeči jezik je šinil proti šesteraku. Napravil je dva velika skoka, se vzpel na zadnji nogi in se zrušil. Pok puške je zbegal srno, da je pritekla tik do mene in šele čez čas, ko me je opazila, šinila v gozd. Tudi mlajši srnjak se je medtem prebudil, počasi vstal in se ves omotičen vlekel proti hosti, ne vedoč, kaj se je pravzaprav zgodilo. Tudi mene je ta prizor toliko prevzel, da sem še dolgo ostal na mestu in premišljeval skrivnosti narave.

VIII.

Do leta 1937 sem nadzoroval lovišče B-ča, kar se je tudi poznalo pri divjadi. Kjer koli sem hodil, povsod je bilo dovolj divjadi. Toda znova so se začeli zbirati oblaki nad našim loviščem. Vedno več delavcev je prihajalo v gozdove in skromni kolovozi so se začeli izpreminjati v široke ceste. Vrh Porezna so se utaborili italijanski vojaki in jeli graditi utrdbe. Z gora in gozdov sta zbežala blagodejna tihota in mir in uboga divjad je jela begati iz kraja v kraj. Nisem si več upal lovišča tako nadzorovati, kakor bi bil moral. Sosednje lovišče so dobili v pest tujci, ki se niso brigali za meje. Moj gospodar se tudi ni več brigal za lovišče, sam sem bil pa prešibak, da bi mogel uspešno nastopati proti tujim lovcem, zankarjem, zlasti pa proti vojaštvu, ki je plenilo vse vprek. Vsak drugi je imel besedo, le domačin-Slovenec ne.

Sredi oktobra, ko sem nekaj šaril z domačim delom, pride mimo hiše zelo gosposki človek, čedno lovsko opremljen, s puško. Vodil je dva izredno lepa braka in spremljala ga je brhka gospodična, opravljena po lovsko, a brez puške. Za njima so prišli še trije lovci, to so bili italijanski najemniki sosednjega lovišča, ki sem jih poznal. Pozdravili so in me vprašali, če jim dovolim vstop v hišo. Nek sum se mi je vzbudil, a na vljudno vprašanje sem jim vljudno odprl hišo. V sobi so se kar udomačili, razložili svoje stvari in pričeli pripravljati obed. Tudi mene so povabili, pa sem se z nekim izgovorom zahvalil. Opravičil sem se jim tudi, da le bolj slabo razumem in govorim italijansko. Med drugim so me vprašali, če pri B-ču opravljam službo kot lovec ali kot lovski čuvaj. Odkrito sem jim priznal, da le kot lovec. Nato mi je oni, ki je imel prvo besedo v družbi in sem opazil, da je nekak gospodar, pripomnil, da bi mogel pravilno in uspešno nadzorovati lovišče le kot zaprisežen lovski čuvaj.

Po končanem kosilu so me jeli znova izpraševati razne stvari in sem opazil, da nameravajo z nečim na dan in da se hočejo za tisto nekako opravičiti. Končno vstane vodja družbe, to je bil oni, ki je bil prvi prišel s spremljevalko, in mi reče: »Vem, da ti ni nič znano, ker se je šele včeraj zgodilo, namreč od včeraj sem jaz gospodar tega lovišča.« Pri tem mi pokaže tudi pismo B-ča, da sem lahko prečital listek, ki je bil namenjen meni. Čutil, da zgubljam tla pod nogami. Obrnil sem se in odšel pred hišo ter se zamislil v usodo Slovencev in lastno usodo na domači zemlji. Kakor zgubljen sem šaril pred hišo kakor ra delam, v glavi po so se mi predle težke misli. Tedaj se prikaže gospodična, me pokliče po imenu in me vpraša, zakaj da se ne vrnem, ker imajo z menoj še važen pogovor. Vrnil sem se k družbi, kjer so me posadili medse ter mi nalili vina, kakršnega še nikoli nisem pil. Novi zakupnik St. mi je v resnih besedah, a prijazno obrazložil vso zadevo. Priznati moram, da je bil pošten človek in da sva si bila vseh pet let do začetka vojne dobra. V vojni je tudi on odšel v večna

lovišča. Povedal mi je, da so vsi njegovi prijatelji lovci, pa tudi njegova zaročenka Marija je lovec, toda le, kadar ona hoče. Na pol v šali pa je pristavil, da sta mu najboljši prijateljici njegovi puški. Lovca da ne potrebuje, ker je sam lovec in njegovi prijatelji, pač pa potrebuje zvestega lovskega čuvaja, ki bo nadzoroval lovišče in njega spremljal. Ponudil mi je službo in se celo nekako opravičil, ker me je bil, kakor je posnel iz mojega obnašanja, z nenadnim prihodom nekoliko zbegal. Od njih sem dobil tudi tri puške, tako da sem bil kot lovec dobro opremljen. Ko so videli mojega psa, so spočetka zahtevali, da ga ustrelim, češ da tako ščene ne bo hodilo z nami. Pregovoril sem jih in pozneje se je pokazalo, da je bilo v psu več kakor v njegovi lepoti, in so bili zadovoljni, da jih tedaj nisem ubogal.

Po dveh mesecih sem se na zunaj docela izpremenil, da sem komaj sebe poznal. Dobil sem lovski kroj, klobuk, kovinsko značko čuvaja, težko pištolo na šest nabojev in daljnogled, vse po predpisu. Pri tem mi je bilo najbolj žal, ker se je pred blestečim krojem plašila srnjad. V prejšnji svoji lovski obleki sem mogel čisto do nje. Sedaj pa je begala pred mano kakor pred tujcem. Sicer pa moram priznati, da sem bil kot lovec nekako zadovoljen, saj sem upravljal in nadzoroval kar dve lovišči in sem se noč in dan gibal med divjadjo v naravi. Lovski tatovi in zankarji so vedno bolj zgubljali svoj pogum in moj ugled je rasel, čeravno mi je bilo pri vsem tem nekam težko pri srcu, ker sem moral služiti tujcu-okupatorju.

Moj gospodar, moram priznati, je bil v vsakem oziru lovec. Lovil je po vseh pravilih in imel veliko smisla za naravo, za gozd in divjad. Niti svojim prijateljem ni prizanašal, če so storili kaj nelovskega. Bil je tudi dober strelec, le pri lovu na petelina ni imel sreče. Pri petelinih sem moral vedno jaz poseči vmes in tedaj mi je brez zavisti priznal, da sem v tem mojster.

IX.

Radoveden sem bil, če je Marija, zaročenka lovonajemnika, res tak lovec, kakor mi je včasih zatrjeval. Nekoč v decembru smo imeli pogon visoko v hribu in sem po razporeditvi lovcev stal prav na vrhu položnega hriba, okrog katerega se je vršil pogon. Navzlic burji, ki je rezala v kosti, sem vztrajal in v dveh urah položil na dlako lisico in dva zajca. Okleval sem že, če ne bi zapustil zaradi mraza stojišča, ko zopet zaslišim pod seboj gonjo in koj zatem za sabo tudi korake. Prišla je Marija in mi ponudila žganja in nekaj za pod zob ter me bodrila, da naj navzlic mrazu vztrajam. Toda še nekaj drugega človeškega me je sililo, da za nekaj časa zapustim stojišče. Vprašal sem Marijo, če bi za čas prevzela puško in jo opozoril, da naj pazi, ker psi gonijo. Ko sem se že vračal, začujem na stojišču strel. Pospešil sem korak, ker sem se bal, da se ni kaj napačnega pripetilo. Zagledal sem Marijo, ki je stala še vedno na mestu, v levici držala puško, z desnico pa si je brisala nos. Kakih 30 korakov od nje pa je ležal bel planinski zajec, ki ga je ustrelila.

Še enkrat sem se prepričal, da je bilo v njej nekaj lovske krvi in da je bila dobra strelka. Nekega dne v juliju smo šli proti planini, kjer naj bi ostali več dni. Oprtan s težkim nahrbtnikom sem hodil nekaj spredaj. Kar me pokliče Marija, da naj počakam. Ozrl sem se in videl, da nosi najemnikovo puško in da je sama. Čez nekaj časa sva sedla na razgleden kraj, kar mi je bilo dobrodošlo, da sem odložil težek nahrbtnik. Kakih 200 korakov pod nama je žuborel majhen potoček, ob njem pa je bil

planinski pašnik z grmovjem in malinjem. Nad sabo sva čula pastirja in zvonce živine. Ko se razgledujem, opazim med grmičjem blizu potoka rdečo liso. Hitro sežem po daljnogledu, kar je opazila tudi Marija. Povem ji, da vidim srnjaka, da je le vilar in še premlad za odstrel. Mirno me je vprašala, na koliko cenim razdaljo do srnjaka. Odvrnil sem, da je preko 200 korakov, in bil mnenja, četudi strelja, da bo zgrešila. Medtem je res dvignila puško in jaz sem opazoval skozi daljnogled srnjaka in nisem videl, kako se je pripravljala k strelu. Kaj kmalu je počilo tako, da sem se skoraj prestrašil rezkega poka. Na moje začudenje se je srnjak zrušil v ognju. Na strel je pritekel gospodar in ko je po kratkih besedah dojel dogodek, je krepko stisnil spretno strelko v svoj objem. Šli smo sicer na planino, a lovili nismo več. Slavili smo ta dogodek in uživali lepo naravo, zlasti pa zaročenca, ki sta se sama zgubljala po gozdu.

(Pride konec.)

Anton S. Pirc

Ali pes dela razumsko ali nagonsko

Pes je postal domača žival, ne da bi pri tem trpela njegova samostojnost, oziroma njegov duševni razvoj. Ali pes, ali katera koli žival lahko logično sklepa? So naravoslovci, ki to zanikajo, dočim drugi na podlagi izkustev trde, da ima pes, na primer, sposobnost logičnega sklepanja. Poglejmo tak primer:

Nekdo je svojega psa navadil odpirati vrata in sicer tako, da se je pes s svojo težino uprl proti vratom. To so bila vrata, ki so se v tej smeri odpirala. Ko je pes to umetnijo že dobro znal, so ga postavili pred vrata, ki se na nasprotno stran odpirajo. Pokazali so mu, da se ta vrata odpirajo s pritiskom na kljuko. Tega ni mogel razumeti. Ni vedel kaj početi s temi vrati. Ko so ga potem postavili na drugo stran, se je vzpel in z lahkoto odprl vrata. Spet so ga vrnili na drugo stran in spet jih ni znal odpreti. Toda praskal je na vrata in tako dosegel, da so mu vrata odprli. Iz tega so sklepali, da pes ne ve, kaj prav za prav vrata predstavljajo, in torej tudi ne zna sklepati.

Ta poskus pa še ni dokazilen. Prvič že zaradi tega ne, ker tudi najbolj ubogljiv pes, ki se s svojim gospodarjem sijajno razume, ne izvaja rad umetnije, od katerih nima nobene koristi. Odpiranje vrat vzbuja v psu samo takrat neko željo za tem dejanjem, če je z odpiranjem zvezana neka prijetnost, na primer kak sprehod, ali osvoboditev iz omejenega prostora ali obrok hrane. Torej, če pes pričakuje za svoje dejanje neko nagrado v obliki slaščice, potem se laže navadi in rad dela take umetnije. Ko pa dospé v položaj, da si ne zna več pomagati, tedaj začne lajati in gleda vrata in gospodarja, češ, priskoči mi na pomoč.

Drugi poskus so naredili takole: Za vrata, ki se odpirajo k sebi, so postavili obrok mesne hrane, odrejene za psa, ki je lačen. Vrata so bila samo malo priprta. Pes je takoj zavohal meso, ni pa znal majhno odprtino povečati. Ni si torej mogel predstaviti, kaj vrata pomenijo. Ko so vrata malo bolj odprli in potem spet za nekaj centimetrov zaprli, se je pes vendarle znašel. Vtaknil je najprej nos v odprtino, potem pa še šapo, istočasno pa je s plečetom pritisnil na vrata, ki se seveda niso hotela odpreti. Dolgo se je trudil brez uspeha. Ta poskus torej ni uspel.

Na podlagi teh dognanj bi se lahko sklepalo, da pes ne zna pravilno sklepati. Prvi poskus z mladim jazbečarjem pa je vsa ta dognanja postavil na glavo. Ko je spoznal funkcijo vrat, ki so se na zunaj odpirala, je enostavno z vsem telesom pritisnil proti, kar mu je tudi uspelo, če vrata niso bila zakljukana. V zadnjem primeru pa je z lajanjem poklical kakega človeka iz hiše, da mu vrata odpre. Postavljen pred vrata, ki se odpirajo na znotraj jih je najprej poskušal odpreti kakor ona druga. Če so bila malo priprta, je majhno odprtino ovohal in potem hitro vtaknil glavo in ramena v njo. Z veselim lajanjem je pozdravil svoj uspeh. Ta pes je torej smisel vrat bolje in pravilneje razumel kakor njegovi tovariši. Ko pa si je enkrat v svoji vihravosti priprl vrat, ker je z rameni pritisnil na premalo odprta vrata, je začuden odskočil in besno lajal na vrata. Od takrat pa je vsaka vrata, tudi v tuji hiši, odprl tako na široko, da bi prišel tudi bernardinec skozi. Priprl se ni nikoli več. Zanimivo je morda, da so vrata v hišah, kjer drže psa, na eni strani umazana, na drugi pa opraskana. Umazana so vrata,

ki se odpirajo od sebe, opraskana pa ona, ki se odpirajo k sebi. Naš jazbečar je razlikoval vrata obeh vrst. Razliko je poznal in ni skakal proti njim, če so se odpirala k sebi. Kako je bilo to mogoče? Saj se vendar tudi človek v tuji hiši zmoti in včasih zamenja način odpiranja. Zadeva je prav za prav čisto enostavna in dokazuje, da pes bolje opazuje ko človek. Pred vrati, ki se na zunaj odpirajo, je navadno prag, ker so vrata na zunanji strani vratnic pritrjena. Vrata pa, ki se na znotraj odpirajo, so pritrjena na notranji strani vratnic. Od sto ljudi, ki nimajo ravno opravka z vrati in stavbnim mizarstvom, komaj eden opazi to razliko. Jazbečar pa je morda že pri prvem pogledu to razliko opazil in si jo zapomnil. Če je prišel pred globoko vrata, jih je skušal odpreti s pritiskom spodnjega telesa, naslonivši se na nje. Je li to njegovo dejanje čisto nagonsko, ali ni morda podobno človeškemu razsojanju?

In ravno ta jazbečar je razpolagal s sto načini, da ljudi postavlja pred zagonetke in jih zapeljuje k napačnim zaključkom. Ko je bil pet mesecev star, se je prvič, in ne da bi ga kdo učil, pred mizo usedel na zadnji nogi in prosil, ker so ravno kosili. Seveda je bilo vse navdušeno, ker so vedeli, da ga tega nihče ni učil.Z vzgojne plati ni bilo pravilno, da so ga nagradili s koščkom mesa. Radovedni pa so bili, kako se bo obnašal, če za svojo umetnijo ne dobi nobene nagrade. Drugi dan se je spet usedel in prosil. Dolgo je sedel, toda vsi so njegovo tiho prošnjo ignorirali, ker je bilo tako dogovorjeno. Končno se je utrujen ulegel. Tako je šlo teden dni. Ko pa ves teden ni dobil z mize ničesar kljub upornim prosjačenjem, je smatral za umestno, da zalaja. Ko je lajal že skoraj deset minut in še vedno brez uspeha, je njegovo lajanje naraslo v nejevoljo, zahtevajoče hreščanje. Ko so mu to strogo prepovedali, je nadaljeval z nemo prošnjo. Toda tudi to ni pomagalo. Ljudje so dalje jedli in se niso brigali za ubogega psička, ki se je zaman trudil, da obrne nase pozornost.

Ko je to trajalo nekoliko dni in se nihče ni brigal niti za prošnje in tudi ne za lajanje, kar so mu ostro prepovedali, je prišel z novim poskusom. Približal se je najprej svojemu gospodarju in ga z nosom dregnil v koleno. Ko ga je gospodar sicer pogledal, dal mu pa ni ničesar, je poskušal svojo srečo po vrsti pri ostalih članih omizja. Vsi so bili izredno ljubeznivi s psičkom, toda dali mu po dogovoru niso nič. Ker ni mogel dojeti njihove trdosrčnosti, je postal bolj odkrit. Začel je energično dregati. To so mu prepovedali. Nato se je povzpel na zadnji nogi in položil glavo na koleno. Ker pa tudi to ni prineslo zaželenega uspeha, se je drugi dan odločil za glavni napad, ki mu je končno prinesel popoln uspeh.

Usedel se je, potem vzravnal, zalajal in prosil. Pri tem je držal glavico poševno in gledal tako milo, da so se trda srca topila. Seveda je zdaj dobil, kar je hotel, in od tega trenutka je pes samo na ta način prosil. Na žalost, ne samo pri domačih, temveč tudi v sosednih trgovinah, gostilnah, v mesnicah, kratko malo povsod.

Vsi so pametnega psička hvalili in mu dajali. Povsod ga je bilo dosti in samo to je še manjkalo, da se ni postavil v vrste pred trgovinami in trafikami. Ni pa nič posebnega v prizmi pasje psihologije. To sem navedel še iz drugega vzroka. Od kod je pes to vzel? Nihče ga ni učil prosjačenja in nikoli prej ni ušel izpod nadzorstva. Tudi od drugih psov se tega ni mogel naučiti in še danes nima v vsem majhnem trgu posnemalca. Tudi nobeden njegovih prednikov ni znal tako pretresljivo prositi. Nekateri med njimi so sicer znali na povelje prositi, dati tačko in nič več.

Izvedelo se je pa, da je njegova stara teta imela podobne navade. Torej atavizem. Včasih tudi pri ljudeh rečemo, da je kak otrok na las podoben svojemu staremu stricu ali da ima kaka punčka kretnje svoje stare tete.

Ali se podedujejo priučene lastnosti, ki nam ugajajo in ki jih rabimo? Ni dolgo, kar sem ponovno prebral Drawinovo študijo »Ausdruck der Gemütsbewegungen« in se ustavil pri naslednji ugotovitvi: Naše domače živali podedujejo danes instinkte, ki so jih pridobile po udomačenju. V živčnih stanicah, ki jih najbolj rabijo, so se morale izvršiti spremembe, sicer bi bilo razumljivo, da se podedujejo neke priučene kretnje. Da pa se one podedujejo, vidimo pri konjih, pri katerih kratek galop ali enostranski hod (Passgang) ni naraven, temveč v dolgih generacijah priučen. Mlad ptičar stoji, ne da bi imel dresuro, sam od sebe na jerebice, in neke vrste golobi imajo poseben, samo tem vrstam svojstven način letanja. Tudi pri ljudeh imamo podobne primere, ker se neke karakteristične kretnje in poteze podedujejo.

Imel sem mladega ostrodlakega ptičarja. Ko je bil star šest mesecev, sem ga nekoč kakor navadno vzel na sprehod po cesti. Ob cesti je bila detelja, precej visoka, ker jo je kmet pustil za seme. Pes je prosto hodil. Bil je brez vsake dresure, edino, kar je znal, hodil je ob nogi in to zelo vestno. Naenkrat pa je napeto vohal v smeri detelje in se ji počasi približeval. Puške nisem imel s seboj. Po kakih desetih korakih je pes stal in dvignil desno nogo. Stal je ko vkopan. Zanimalo me je, kaj je našel. Ko sem se mu bližal, je postal živčen in z enim očesom pogledal nazaj. Pred nama pa se je v tem hipu dvignila močna kita jerebic, ki se je bila skrila v deteljišču. Prirojeno, brez sumnje.

Ali niste nikoli opazili? Jermanov Franc drži glavo ravno tako poševno, kakor jo je držal njegov ded, ki ga nikoli videl ni, ker je pred njegovim rojstvom umrl. In mladi učitelj Knapič si pomaga pri predavanju s kazalcem leve roke, čeprav je bil normalen desničar, in vsa rodbina trdi, da je tak kakor pokojni stric, ki je bil mald. Tudi on si je pomagal s kazelcem leve roke, čeprav je bil normalen desničar.

Pri opisanem jazbečarju obžalujem samo to, da je kujon imel prehiter uspeh, ker bi prav gotovo še marsikaj poskusil, da bi dosegel svoj cilj. Ker pa si svojih umetnij gotovo ni sam izmislil, so brez vsakega dvoma podedovane. Njihova ustreznost in njihovo stopnjevanje pa je v svojih posledicah tako logično, da človek ne more drugače kakor da prizna, da je pes vsaj prestopil prag onega kompleksa, ki se imenuje »uvidevnost« in za katerim se prične zavestno dejanje.

Še nekaj moram povedati o onem slavnem jazbečarju. Njegov gospodar je mnogo delal pri pisalni mizi. Ves čas je psiček sedel na stolcu zraven mize. Tudi pogovarjala sta se vmes. Morda je ravno to bil povod naslednjemu dogodku: Nekega dne je jazbečar prihrumel s stopnišča, lajal, praskal na vrata in, ko mu je gospodar odprl, pripeljal tri svoje pasje prijatelje v sobo, ko da je to najbolj logična stvar na svetu. Eden njegovih prijateljev se je z njim skupaj usedel na stolček, gospodarja ogledoval, druga dva pa sta medtem vohljala vse kotičke. Potrebno je pripomniti, da ti jazbečarjevi prijatelji še nikoli niso bili v sobi. Gospodar je vso druhal kmalu nagnal na dvorišče.

Drugič je gospodar vzel sosedovo mačko na mizo, jazbečar pa je sedel na svojem stolcu. Čeprav je jazbečar mačko poznal in je nikoli ni preganjal, je tokrat takoj globoko užaljen zapustil sobo. Praga sobe ni prestopil,

preden ni bila mačka odstranjena. Da je pes reagiral na protežiranje mačke, ni nenavadno, bil je pač ljubosumen. Zakaj pa je pes pripeljal svoje prijatelje, ki še nikoli niso bili v gospodarjevi sobi, samo njemu dostopni?

Nekdo drug je imel psa, ki ga je zelo ljubil. Nekega dne si je gospodar tega psa prinesel klobaso in zavitek položil na mizo, nakar se je zaradi nujnega opravka odstranil. Vrata je pustil odprta, pes pa je bil v sobi. Skozi odprta vrata je vstopil pes neke stranke v isti hiši, zavohal klobaso in jo hotel pograbiti. Toda domači pes tega ni dovolil, branil je klobaso. Ko pa je uvidel, da bo močnejšemu volčjaku podlegel, je klobaso sam zagrabil s papirjem vred in vse skupaj požrl. Ta dogodek je dal povod za žilavo debato. Gospodar pridnega čuvaja je prej trdil, da njegov pes brani vsako stvar, ki je last gospodarja, do zadnje kapljice krvi; tudi kradel ni nikoli. Trdil je celo, da bi prej od gladu umrl, preden bi se dotaknil kake jedi, ki je last njegovega gospodarja. (Ta predpostavka ne bo držala!) Končno so se debatanti zedinili v tem, da je pes klobaso požrl, ker je ni privoščil onemu drugemu psu.

Stvarno pa je ubogi stražar, če se je dogodek natančno tako odigral, kakor je opisano, in če je bil značaj psa pravilno označen, ravnal popolnoma logično, dosledno. V trenutku, ko je spoznal, da ne bo mogel obraniti klobase pred mnogo močnejšim volčjakom, je zavojček nameraval skriti. To pa je bilo v tej sobi mogoče samo tako, da je klobaso požrl. Kolikor mi je znan pasji značaj, mu ta klobasa ni šla v tek, bil pa je brez dvoma zvest do konca.

V tej zvezi naj omenim še zgodbo o starem psu, ki je svojega gospodarja spremljal na planine. Mladi gospodar je bil odličen plezalec in je, ko je plezal na neko strmo skalo, vrgel psu robček, naj bi ga čuval. S tem je hotel doseči, da mu stara, že malo nerodna žival ne bi sledila na nevarno polico. Pes je res ubogal. Ko pa je plezal naprej, je pes kratko malo robček zakopal v prod in s tem dejanjem smatral svojo dolžnost za izpolnjeno. Nato je z veselim lajanjem hitel za svojim gospodarjem.

H. Löns, Mein grünes Buch

A. S. Pirc

Za divjad njive in remize

Za divjad obdelovati njive? Saj ona živi v prostosti in si vzame krmo, kjer jo pač najde. Živi tako rekoč na račun skupnosti. To je sicer deloma res, toda divjad dobro ve, kje raste boljša krma in se seveda tam pase.

To pa pomeni za poljedelstvo škodo. Da bi se škoda zmanjšala na znosno mero ali sploh odvrnila, je treba za divjad pripraviti primerne njive in jih posejati z rastlinjem, ki ga divjad posebno ljubi. Tako nastanejo njive za divjad. Take njive predstavljajo seveda le dodatno krmo. Njih glavni namen je, da divjad odvrnemo od njiv, da bo škoda čim manjša. Popolnoma škodo odpraviti je skoraj nemogoče.

V naših današnjih razmerah ni to težak problem. Skoraj v vsakem lovišču Slovenije obstoji kmečka delovna zadruga. V okviru njene posesti bi se brez težave našla kakšna krpa, na kateri bi se dala urediti njiva za divjad. Med zadružniki so tudi lovci, ki poznajo situacijo in potrebe divjadi. Pred dnevi sem bil v preserskem lovišču. Tam sem videl ozimne posevke, ki so bili videti, kakor da so jih tanki pregazili. Divje svinje so v tem koncu tako gospodarile, da bo treba tiste njive nanovo obdelati. Njive so tik gozda, pa bi se morda dale vsaj delno preurediti za divjad — seveda ne za prašiče.

Nedvomno je, da je sodobno poljedelstvo pospešilo razvoj male divjadi, posebno zajcev in jerebic. Naša dolžnost je, da staležj, ki je primeren za posamezna lovišča, vsaj obdržimo. Zajec ne naredi mnogo škode, sadovnjake pa je treba zavarovati pred njimi, posebno v hudih zimah. Jerebica sploh ni škodljiva. O škodi po fazanih pri nas ne moremo govoriti, ker jih je premalo, da bi povzročili občutno škodo. Kot mesojedec je fazan koristen in je njegova škoda na žitaricah razmeroma majhna. Srna se rada pase na mladem žitu, toda to žitu ne škoduje. Ponekod gonijo na mlada žita ovce ali svinje, da se žito bolj razraste. Edina škoda po srnjadi je na fižolu, grahu, detelji in ajdi.

Jelenjadi nimamo toliko, da bi se o kaki občutni škodi lahko govorilo. Divji prašiči nam pa delajo zadnja leta vedno več škode.

Njiva za divjad mora biti bolj obdelana ko druge, to pa zato, da bi divjad odvračala od drugih njiv. Popolnoma seveda ne moremo odvaditi divjadi, da ne bi obiskovala drugih njiv. Dovolj uspeha je že v tem, če kmet ugotovi, da divjad raje hodi na »svojo« njivo kakor na njegovo.

Kje naj uredimo tako njivo za divjad? Ne bi imelo smisla, če bi jo naredili sredi drugih njiv, ker kažipotov divjad ne pozna in ne zna brati. Njiva za divjad mora biti na samem. Naravno je, da bi imelo več takih njiv v raznih predelih več uspeha. Taka njiva naj bi bila po možnosti sredi gozdov, ob gozdih ali sredi senožeti in pašnikov.

Pri izbiri zemljišča za »njivo za divjad« moramo vzeti v obzir kakovost in vrsto tal, ki se po svojih posebnostih različno obdelujejo. Od trav bi bile priporočljive: lisičji rep, italijanska in francoska raj-trava, bilnica, navadna latovka, travniška latovka, florin-trava in pirnica. Potem Timoti-trava, ovsena trava, grebenica, pasji rep, rdeča bilnica. Od zelišč so razne vrste detelje, lucerna, grahorka, grašica, travniški žajbelj, navadna kumina, regrat, rman. trpotec, strašnica, zlatinec. Ne pozabimo na peteršilj, ki ga posebno zajci zelo upoštevajo. Zajcem izredno ugaja tudi timijan in navadni vrtni ali divji nageljni.

Na njivi za divjad nikakor ne smemo trpeti, da se razbohoti zlatičnica, trobelika, bodičevje in osat. Tak plevel je treba zatreti.

V lovišču bomo mimogrede ugotovili manjša ali večja mesta, na katerih bi lahko posadili ali posejali kakšno krmilno rastlino. Tu je kako pobočje, ki nikakor ni izkoriščeno. Tam spet je stara gramoznica. V žepu imamo nekaj semen lupine. S palico naredimo luknjico in spustimo po dva, tri semena vanjo, toda ne globlje kakor pet centimetrov. Nato pritlačimo zemljo. Trajna lupina se hitro razraste in se kaj kmalu razvije v košato rastlino. Zato je koristno, če jo sadimo v stalnih remizah. Mlade robidnice izpulimo tam, kjer jih je dovolj, in jih s koreninami vred prenesemo na neizkoriščena pobočja ob potoku ali močvirju. Že dve leti pozneje ima srnjad tam odlično krmo in zaklon.

Remize (zaklonišča) je treba urediti tam, kjer ni dovolj naravnih zaklonišč, posebno v predelih, kjer manjka gozdno mladje. Idealno je, če se remize nahajajo v mirnih predelih polja in imajo najmanj okrog 300 m² površine. Ob straneh takih gozdičkov naj bi se razraslo bodičevje, živa meja listavcev in podobno, da je vpogled v remize od zunaj otežkočen. Divjad se počuti tam varno, sama pa skrita lahko opazuje okolico. Zanimivo je, da se divjad rada zadržuje samo na nekih mestih. Domačini vedo to in pravijo, da je tam »topla« zemlja.

Remiza spada na sredino polja. Ko se pridelki pospravijo, golo polje ne daje dovolj kritja. Ko je žito še zorelo, so bile njive morda še polne fazanov, ki so po žetvi na mah izginili v sosednje gozdičke. Le zajci in jerebice ostanejo po praznih njivah. Tedaj je poljska divjad hudo izpostavljena roparicam, če nima na razsežnih poljih zaklonišč, kamor se zateče, če sluti nevarnost.

V remizah posadimo sladki krompir (topinambur), sončnice bolj gosto, visoki ohrovt-brsot, kravje zelje in zgodnjo koruzo, tudi precej na gosto, vmes pa posadimo nekaj pese.

Odlična zaklonišča daje na mokrih tleh vrba, ki ji vsako leto porežemo protje za pletenje košar.

Najboljše so trajne remize. Vanje posadimo razne vrste listavcev, iglavcev in grmičevja, ki ustrezajo tistim tlem. Vmes posadimo robidovje in malino, divje rože, grozdiče in vsekakor jerebiko. Trnjolica, glog in podobno grmičevje ščiti s svojim trnjem in goščo zlasti perjad, fazane in jerebice, pa tudi druge koristne ptice, ki rade gnezdijo tam. Na vsak kup kamenja, ki smo ga nanosili z njiv, spada grmiček. Posamezno grmičevje ima pomembnejšo vrednost kakor bi na prvi mah sodili. V senci takega grmička kaj rada gnezdita fazan in jerebica in zajka koti svoj zarod. Vsak grmiček, vsak šop večjih rastlin igra svojo vlogo pri gojitvi in zaščiti poljske divjadi.

Lovska družina mora vse to imeti v razvidu (evidenci). Najboljši je zaris vseh prehodnih in stalnih remiz v primerni karti ali skici in na podlagi tega stalno nadzorstvo v lovišču.

A. S. Pirc

Prispevek k psihologiji psa

Svoj čas sem imel ostrodlakega ptičarja »Trefa« iz nekdanje Polakove psarne v Lendavi. Pes je prišel v mojo last čisto mlad in vzgajal sem ga sam. Bil je izredno inteligenten in njegova odlična zasnova je obetala dober razvoj, kar se je tudi uresničilo. Služba me je vodila daleč okrog ob meji in psa sem vedno jemal s seboj. Takrat, po prvi vojni, so se povsod klatili psi brez pravega gospodarja in steklina je bila na dnevnem redu. Zato smo pogosto imeli pasji kontumac. Zunaj mesteca sem psu snel nagobčnik, na poti domov pa sem mu ga ponudil in mu velel: »Nesi ga!« Vajen donašanja je nagobčnik veselo sprejel in ga v diru nesel proti domu, da bi mu ga ne pritrdil. Nekega dne pa je pes zaostal, me pozneje prehitel in se kakih dvajset korakov pred hišo ustavil — brez nagobčnika. Začudeno sem ga gledal, on pa me je z nagnjeno glavo in veselim izrazom v očeh opazoval. Na moj ukaz, naj prinese izgubljeno, se ni premaknil z mesta. Šele na ponovljeno povelje je prešerno poskočil, naglo odbrzel po poti nazaj in v najkrajšem času prinesel nagobčnik. Ta igra je psu ugajala in — odkrito rečeno, tudi meni. Pes jo je ponavljal ob vsaki priložnosti. Dobil sem vtis, da hoče pes prostovoljno ponavljati donašanje, kar je tudi delal, ko je bil sredi šolanja, s kosom lesa ali kakim drugim predmetom, ki ga je pobral in prinesel, da mu ga vržem. Vržen predmet je brez napake takoj prinesel, se usedel in na ukaz: Pusti! oddal. Izgubljeno je vztrajno iskal tudi kilometer daleč in brezhibno prinesel. Tako je na travniku našel in prinesel uro, ki mi je s priveskom vred padla iz žepa.

Toda nekega dne se je uprl. Ni hotel več donašati. Takrat še ni imel polnih dveh let in jaz sem skelnil, da ga oddam na prešolanje nekemu dobremu lovskemu čuvaju. Čez mesec dni sem se hotel prepričati, če je on imel kak uspeh. Čuvaj me je peljal k vaškemu ribniku. Pes je pozorno sledil vsaki čuvajevi kretnji in ko je vrgel kratko palico v čisto vodo, je pes takoj skočil za njo, jo vzel v gobec in takoj — izpustil, pri tem pa ostro opazoval čuvaja. Ta je začel metati kamenčke v smeri palice, da bi psa nanjo opozoril. Ko tudi to ni pomagalo, je slekel čevlje in hlače in sam prinesel palico na suho. Pri vseh teh poskusih sem se držal pasivno. Vnovič je palica odletela v ribnik in pes je brez obotavljanja skočil za njo. To pa je bilo tudi vse. Igra se je ponovila tri, stirikrat, vselej z enakim neuspehom. Odkrito priznam, da sem se že malo ujezil nad trmo starega izkušenega dreserja. Vsak dreser ve, da v tem primeru ponavljanje ne koristi. Kaj, če bi poizkus malo spremenil? Ko je čuvaj hotel še enkrat vreči palico, sem mu predlagal, naj jo pusti v vodi, če je pes ne prinese. Tako je tudi bilo. Odšla sva in pes z nama. Rekel sem čuvaju, da pojdem pozneje sam po palico, ko pes tega ne bo videl. Jutri jo bom vrgel samo enkrat. Računal sem, da bo Tref uvidel, da se zabava neha, če palice ne prinese in zato jo bo pač prinesel. Čuvaj me je začudeno gledal, bil pa je sporazumen z mojim predlogom. Šli smo domov, psa pa niti malo ni zanimalo, kjer je ostala palica. Z doma sem se vrnil ponjo.

Drugo jutro smo ponovno odšli k vodi. Palica je odletela v vodo, vrgel sem jo sam. Tref je takoj skočil za njo. Računal sem s tem, da jo pes tudi zdaj ne bo prinesel. Ko sta bila pes in palica v vodi, sva se s čuvajem po dogovoru obrnila in počasi odšla. In tedaj se je zgodilo, Tref je prinesel palico. Vzel sem mu jo, ko se je lepo usedel predme, ter ga

pohvalil in potrepljal. Poln pričakovanja je stal pes pred mano. Ali naj ponovim? Kaj če odpove? Trenutno sem se odločil in vrgel sem palico še enkrat, trikrat, šestkrat. Vsakokrat jo je pes prinesel in tudi vsako drugo stvar, ki sem jo vrgel v vodo. Razumel je.

Stari izkušeni čuvaj in dreser ni našel besed, a končno je le razumel, da je v tem primeru zmagalo pravilno sklepanje, preneseno v prakso in na živalsko duševnost. Kaj naj rečem o Trefu? Pes je nekako moral priti do podobnega zaključka. Čudno hitro je pes zapopadel in dogodek je vreden vse pozornosti psihologa.

Pri Trefu sem opazil nekaj, kar je za živalsko psiho značilno. So psi, ki se odlično vžive v čustveno življenje svojega gospodarja. Oni takoj in s finim občutkom razsodijo, če je gospodar nasproti komu prijazen ali odklonilen. Kljub temu sem se čudil, da je pes mojega nečaka, ki je prišel prvič na obisk, odkar je bil pes pri hiši, pozdravil kakor starega znanca, ne da bi mu kdor koli z obnašanjem pokazal, da je mladenič dobro došel gost. Morda simpatija ali nekak fluid, ki bazira na izredno razvitem vohu psa, morda soroden dah. Proti tujim osebam je bil Tref brezpogojno odklonilen.

Pri tem še nekaj o važnosti naglašanja povelj, ki jih dajemo psu. Ni redkost, da pes svojega gospodarja preseneti, ko tako rekoč z razumevanjem spremlja razgovor med njim in drugimi ljudmi. Ne trdim seveda, da pes ta razgovor razume. Brez posebnega šolanja (dresure) ali posebno usmerjene vzgoje stori pes včasih to, kar smislu izgovorjene besede odgovarja. Nek moj prijatelj ima kratkodlakega ptičarja. Ker prijatelj stanuje v mestu in nima niti dvorišča, poležava pes po ves dan v kuhinji. Nekega dne reče žena možu: »Pelji no vendar psa na izprehod!« Pes je ležal na svojem mestu in se ni ganil, dasi je pozorno poslušal in seveda tudi slišal izgovorjene besede. Samo ostro je opazoval prijatelja, kaj bo odgovoril. Po kratkem razmišljanju je mož odločil: »Dobro, pa pojdem s psom malo ven.« Komaj so bile te besede izgovorjene, je pes skočil s svojega ležišča in se veselo repkajoč postavil poleg gospodarja, ki je takrat sedel pri mizi in prebiral knjigo.

Gospodarju privrženi psi se mu tesno priključijo in zaznajo najmanjšo spremembo v njegovem razpoloženju, v izrazu obraza in v gibih, da se nam nehote vsiljuje dojem, kakor da čitajo misli svojega gospodarja.

Prijatelj mi je pripovedoval dalje:

»Če sem ob večerih sedel v sobi, kjer je na svojem mestu ležal tudi pes, in sem preudarjal, ali bi na sprehod vzel psa, in se odločil, da ga pustim doma, je pes mirno ostal v svojem kotu, globoko vzdihoval in bil ‚užaljen'. Če pa sem se naslednji večer odločil, da grem na kozarec vina in vzamem psa s seboj, ker bom sedel v nekem vrtu, je pes že stal zraven mene in veselo repkal in cvilil. Poudarjam, da sem to mislil sedeč, pri svoji mizi.«

Znani so primeri, da pes svojega gospodarja bolj razume ko ta njega. Pri tem pa mi niti najmanj ne pada na um, da bi psa počlovečeval. Živalske zmožnosti ostanejo pač le v svojih mejah. Nesporno pa je, da je žival zmožna opazovati, da iz tega opazovanja izhajajoča izkustva zbira v svojem spominu in da svoje obnašanje uravnava po teh izkustvih. Je to, v pravi luči gledano, le medsebojno razumevanje ali medsebojno vživljanje, morda bi rekel, neke vrste asociacija misli.

Brez dvoma je, da pes pogostokrat ve, kaj hočemo. Ne trdim, da razume vse naše besede razen naučenih pri dresuri in šolanju, ali večkrat izgovorjenih. Pes ima izvrsten spomin. So psi, ki takoj renče, če njihov gospodar

s kom ostro govori. Psu je torej izraz razburjenja, jeze, simpatije in veselja znan. Nekateri psi bolj reagirajo na znak, drugi bolj na glas, na izgovorjeno besedo.

Moj lovski tovariš F. ima kratkodlakega ptičarja »Boja«. Z njim skupaj je rastel koker-španijel. Ker Boj navadno ni prost, prihaja vsak dan k njemu na obisk koker. Nekaj časa se igrata, potem počivata. Moj tovariš jima ne more posvetiti preveč pažnje, ker v istem prostoru dela. Če jima vrže kos lesa, da ga doneseta, tedaj skočita oba hkrati in se ruvata za »aport«. Španijel je seveda slabejši in ptičar vedno zmaga. Kako si je sedaj španijel vendarle zagotovil zmago? Če je hitrejši ali je bliže vrženemu predmetu, se kratko malo uleže nanj in ga s telesom pokrije. Pri tem gleda nedolžno svojega pasjega prijatelja in gospodarja, kakor da se ni nič zgodilo. Ko se ptičar pomiri in neha iskati, španijel previdno vstane, pobere bliskovito »aport« in ga po vseh pravilih prinese. Tako je torej sam od sebe iztuhtal način, kako pride do vrženega predmeta.

Sicer pa ne smemo pozabiti načela, da pretesna naslonitev na človeka do neke mere negativno vpliva na naravne sposobnosti živali.

Žival je v splošnem brez fantazije in to je dobro, ker ji pomanjkanje domišljije omogoča, da laže prenaša težave svojega življenja kakor človek. Prepričan sem, da znajo živali v večji ali manjši meri tudi misliti. Nešteto je dokazov, da žival zna rabiti svojo glavo preko meje samodejnih reakcij.

Vsekakor je gotovo, da bo najboljši pes tisti, kateremu smo posvetili največ pozornosti in mu to tudi pozneje in vzdržema izkazujemo.

L. d. Konjice pri pogozdovanju 1950

Benjamin

Moje divje race

Vem, da bo marsikateri od tovarišev iz zelene bratovščine z veseljem pomislil na trenutek, ko je od njegovega dobro pomerjenega strela padla prva divja raca. Seveda se marsikateremu od njih še ni nudila priložnost tega veselja, ker nam je znano, da se divje race zadržujejo le v močvirnih krajih in ob rekah ter jih le huda zima in visok sneg pritisneta tudi v potoke, ki zaradi svojih toplih izvirov ne zamrznejo.

Že od nekdaj imam veselje do lova in tudi ne tajim, da nimam na vesti kakega dolgouhca, zvitorepke, da celo rogača sem podrl, zato se mi je v Prekmurju, kjer je mnogo divjih rac, kaj kmalu porodila vroča želja, da bi eno ustrelil. In res sem jo kmalu ustrelil. To je bilo takole:

Za nedeljo v novembru leta 1948 so me povabili lovski tovariši iz sosedne lovske družine na zajce. Zberemo se seveda ne brez zamud in po kratkem posvetovanju smo odrinili za dolgouhci. Kmalu smo imeli vsak svojega zajčka in celo Vanč je trdil, da je zgrešil zajcu v zadnjo copato. Vtem smo srečali Ignaca, ki se je vračal od Mure in povedal, da so tam divje race. Takoj smo se odločili. Ko pridemo na mesto, kjer je Ignac prej videl race, sta naša spremljevalca Skok in Piko vneta zašarila po visoki travi, ki raste v rokavu Mure, in kaj kmalu spodila dve raci in enega racaka, ki so v moje presenečenje zletele mimo mene in vanča. V zadnjem trenutku se nama je še posrečilo pozdraviti jih in na mojo radost je tista, katero sem vzel jaz na muho, padla na tla in še na večjo srečo na breg tako, da mi ni bilo treba sprejeti hladne kopeli, kakor se mi je to dogodilo nekoč pozneje. Seveda sem bil ponosen na svojo prvo ustreljeno divjo raco.

Moram pa poudariti, da se pri lovu na divje race lahko tudi zgodi kakšna nevšečnost, kakor na primer od prevelike želje po divjem racaku, posrečen skok v vodo, globoko nad en meter, in to pri toploti okrog —15 stopinj Celsija. Lahko se pogrezneš do pasu v blato, katero je voda nanosila v letih na kup, in moraš biti zelo spreten, da se izvlečeš iz njega. Po takem dogodku potrebuješ precej časa, da si očistiš obleko in škornje, ne vštevši pranja perila, kar opravi žena, seveda ne z najboljšo voljo in ne z najljubeznivejšimi besedami. Lahko ti pa tudi pade raca na sredino reke in ker človeku manjka poguma za trening v plavanju, jo reka lepo odnese na svojih valovih, a ti se žalostno oziraš za njo ter se odpraviš domov praznih rok.

Nekaj podobnega se mi je pripetilo v decembru leta 1948, in kar mi je zapustilo nekaj dni čistopasemskega nahoda.

Proti koncu leta 1948 je zapadlo malo snega, ki ga je odjuga omehčala, a v jasni noči se je na njem naredila trda skorja tako, da je hoja povzročala precej hrušča. Trije smo šli za dolgouhci. Toda zajci so vstajali predaleč in zato smo namero opustili. V slabi volji sem se namenil domov. Štefan in Vanč sta se sporazumela, da gresta v bližnjo vas, a jaz naj bi, po nasvetu Štefana, pogledal v rokav Mure za divjimi racami. Brez vsake nade na uspeh se napotim preko njiv do rokava Mure in seveda s puško lepo na rami. Ko pridem do rokava, ki je na tem mestu zaraščen z gosto in precej visoko travo, sta se pred menoj dvignila v zrak dva krasna racaka. Ker sta me iznenadila s puško na rami, sta oba zdrava odjadrala v zračne višve.

Pomislim o lovski smoli in jo kmalu potuhtam. Malo zaokrožim ter se zopet vrnem malo niže do rokava Mure. Jasno, da tokrat nisem imel puške več na rami, pač pa pripravljeno za strel. Kakih dvajset metrov od mene se dvigne iz vode racak, ki mi je s spretnim zavojem v letu onemogočil takojšen strel, tako da sem

ga streljal že na precejšnjo razdaljo. Racak je odletel, a jaz nisem utegnil gledati za njim, ker je v tem trenutku vzletel drugi racak, katerega sem s svojo dvocevko prisilil k pristanku kraj vode. Mislim si, eden je odletel, drugega pa le imam ter ga hočem pobrati. V tem trenutku racak odleti ter po kakšnih petdesetih metrih zopet pade. Z drugim strelom, ki bi bil v tem primeru upravičen, ga nisem mogel prisiliti na tla, ker nisem od veselja, da ga imam, ponovno nabil puške. Zaradi drevja, ki mi je zakrivalo razgled, nisem videl, kam je padel racak. Ker ga tudi po temeljitem pregledu okolice nisem iztaknil, sem se zopet spomnil na lovsko smolo, ki me je ta dan tako vneto spremljala. Že prepričan, da ga ne bom našel, ga zagledam ležečega tik ob vodi. A ko sem ga zagledal, je racak planil v vodo in z vsemi silami veslal pod vodo proti gosti travi, v kateri se mi je hotel skriti. Po kratkem preudarku, namreč, koliko je globoka voda, ker v plavanju nisem posebno vešč, se poženem v meter globoko vodo za racakom, ki sem ga tudi dohitel in se, ne več suh v pritličju, skobacal z njim na suho. Mislil sem si, imam vsaj enega.

Prav v tem času, ko sem streljal na racaka, sta se vrnila iz vasi Štefan in Vanč ter pobrala racaka, na katerega sem v prvo streljal in ki je padel kakih sto metrov od mene na njivo, kar pa nisem videl, ker sem bil preveč zaposlen z drugim racakom. Tako sem naenkrat imel kar dva racaka in občutek, da me spremlja vedno in povsod lovska smola, me je minil.

H. Löns, Mein grünes Buch

Občni zbor Kluba za goniče

Ljubitelji goničev so imeli svoj letošnji redni občni zbor 2. aprila v Ljubljani. Na zbor so poslali svoje zastopnike: minister za gozdarstvo LRS, Kinološka zveza FLRJ, Kinološko udruženje LR Hrvatske, Lovski svet LRS in Društvo ljubiteljev ptičarjev, medtem ko je Kinološko udruženje Srbije zbor pozdravilo s posebno brzojavko. Udeležba na občnem zboru je bila številna, saj skoraj ni bilo okraja, kjer love z lovskimi psi za glasen lov, da bi na občnem zboru ne bil zastopan.

Po pozdravnih besedah predsednika je bilo predavanje o tem, kaj mora vedeti vsak rejec goničev; to zanimivo predavanje bo objavljeno v Lovcu.

Iz poročil klubovih funkcionarjev sledi, da je klub v lanskem letu izvršil plan v celoti, le števila članstva ni dosegel, ker lovske družine, ki love z goniči, niso pokazale za to zadostnega zanimanja. O strokovnem delu klubovega vodstva je letošnji Lovec že poročal. Zbor je odobril delo upravnega odbora in izrazil željo, naj klub še v bodoče skrbi za povezavo med centralo in terenom s prirejanjem smoter in tekem za goniče. Posebno živahna je bila debata o reorganizaciji kinologije v Sloveniji; Kinološko udruženje za Slovenijo je namreč že lansko leto predlagalo, naj se sedanje pasemske organizacije razpuste in naj se ustanove po okrajih kinološka društva; na ta način naj bi se poživilo delo na kinološkem polju v podeželju in ustvarila povezava z Ljubljano kot središčem. Občni zbor pa je sprejel naslednji predlog: V vsaki okrajni lovski podzvezi naj se izvoli za člana upravnega odbora lovec, ki ima veselje in smisel za kinologijo, kot kinološki referent pri podzvezi; podobno naj izberejo med svojimi člani lovske družine tovariša, ki bo imel skrb za lovske pse v lovišču. Vsi ti in zastopnik državnega lovišča republiškega pomena naj bodo pomočniki kinološkega referenta pri okrajni lovski podzvezi. Rešujejo naj kinološka vprašanja v svojem okolišu in v tem sestavu delujejo toliko časa, da se ustanovi v vsakem okraju (v Ljubljani, Mariboru, Celju združeno z okoliškimi okraji) kinološko društvo in izvrše tudi priprave za ustanovitev takega društva. Dokler okrajna kinološka društva ne začno redno delovati, ni primerno, da se pasemske organizacije razpuste, pač pa je dolžnost Kinološkega udruženja za Slovenijo, da samo in s pomočjo pasemskih organizacij že navedenim okrajnim kinološkim aktivom daje navodila in smernice za delo.

Pri spremembi pravil se je dosedanji Klub ljubiteljev brakov preimenoval v »Klub za goniče«.

Delovni plan za letošnje leto je naslednji:

1. pomnožiti število članstva in se zlasti potruditi, da pristopijo v klub lovske družine, ki love z goniči; člani takih družin se morejo udeleževati prireditev kluba z istimi pravicami kakor ostali redni člani, medtem ko nečlani nimajo pristopa na klubove prireditve;

2. ustanoviti na območju okrajev, kjer love z goniči, sekcije kluba;

3. sestaviti osnutek za drugi del Jugoslovanske rodovne knjige goničev in ga razmnožiti tako, da dobi vsaj po en izvod vsaka okrajna lovska podzveza, kjer se lovi z goniči;

4. izdati lastnikom goničev, vpisanih v Jugoslovansko rodovno knjigo, potrdila o vpisu po novih evidenčnih številkah;

5. razmnožiti pravilnike za ocenjevanje goničev tako, da ima vsaka okrajna lovska podzveza, kjer so goniči, najmanj po dva izvoda;

6. izvesti čim več tekem in smoter goničev, zlasti pa:

a) za brake-jazbečarje v okolici Celja,

b) za goniče v okrajih Postojna, Trbovlje, Grosuplje, Trebnje, Poljčane, Idrija ali Tolmin, Kočevje, Celje, Jesenice, Črnomelj ali Novo mesto in Kranj,

c) izvesti II. mednarodno tekmo goničev na Slivnici;

7. prirediti pred tekmami sestanek za vodje tekem in se z njimi pogovoriti o pripravah za pravilno izvedbo tekem;

8. prirediti v zimi 1950/51 tečaj za vodnike goničev.

Da bo odbor, ki je po večini isti kakor doslej, mogel izvršiti ta načrt, je dolžnost vsakogar, ki lovi z goniči, da postane član kluba; prav posebno pa se priporoča lovskim družinam, da se včlanijo v klubu. Članarina, ki znaša za posameznika 100 din, za lovske družine pa 250 din na leto, se lahko plača po položnici na tekoči račun kluba pri Komunalni banki pod štev. 6-1-23602-2, ali pa v klubovih poslovnih prostorih v Ljubljani, Trdinova 8.

Pri slučajnostih se je predsednik spomnil treh članov kluba, ki so sodniki za goniče in ki že več let agilno delujejo pri vzreji, vzgoji in šolanju čistopasemskih goničev in ki letos praznujejo petdesetletnico; ti so: Babšek Milan iz Ljubljane, Ivanc Adolf iz Sodražice in Kristen Jože iz Cerknice. Klub je vsem trem izročil lična spominska darila. Čestitkam k 50-letnici se pridružuje tudi »Lovec« v imenu vseh lovcev.

Predsednik je dalje izročil praktične nagrade tistim vodnikom goničev, ki so se lanske jeseni s svojimi psi udeležili tekem in nagrad še niso prejeli. Nagrajenih je bilo 72 vodnikov bodisi za deseţene uspehe, bodisi za disciplinirano st, ki so jo pokazali z udeležbo na tekmi, čeprav njihovi psi niso dosegli ocene za vpis v Knjigo šolanih goničev.

Člani so dalje iznesli pritožbe glede potepuških psov, ki povzročajo veliko škodo med divjadjo. Te pse mnogi zamenjujejo s čistopasemskimi goniči in škodo, ki jo napravijo, po krivici naprtijo goničem. Pri tem se je ugotovilo, da delajo velike napake nekateri lovci-vzreditelji ponesrečenih legel z goniči. Namesto da bi tako leglo takoj uničili, podarijo mladiče, ki so le na pol lovski psi, nelovcem ali celo lovcem. Psi se vodijo v seznamu hišnih čuvajev, imajo pa v sebi lovsko kri in se prosto gibljejo, preganjajo brez vsakega nadzorstva divjad ob vsakem času, posebno tedaj, ko bi divjad morala imeti mir. Take »čuvaje« bi morali imeti ljudje privezane, a tega ne store, temveč jih jemljejo s seboj na delo in s tem dajejo psom priložnost, da se izuče v strastne preganjalce divjadi. Občni zbor je to obsodil in naložil odboru, da opozori ljudske oblasti na te škodljivce in da predlaga, naj se odstranijo, ali se vsaj lastniki prisilijo, da imajo pse stalno privezane. Kot dober čuvaj ljudi in premoženja se je izkazal špic, ki je bister, dovzeten za pouk, potrebuje malo hrane, ima pa to dobro lastnost, da se za divjad sploh ne zmeni; zaradi tega naj odbor to pasmo priporoči za čuvaje.

Da se klub materialno podpre in da se razširijo čistopasemski goniči, so člani sklenili podariti klubu iz vsakega letošnjega legla čistopasemskih goničev po enega mladiča.

Klubu za goniče želimo tudi za bodoče obilo uspehov pri njegovem delu. B.

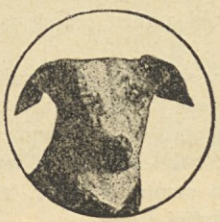

Preglednica jesenske vzrejne tekme ptičarjev
dne 9. oktobra 1949 v Ljubljani

0 = nezadostno
1 = zadostno
2 = precej dobro
3 = dobro
4 = prav dobro

Ime psa		Preizkusi in vrednoti se																			Skupaj	Ocena	Telesna ocena
		6 Nos	*4* Iskanje	*4* Stoja	*3* Natezanje	*3* Hitrost	*3* Vztrajnost	*4* Donašanje izgubljene perutnine po sledi	*4* Donašanje i gubljene dlakaste divjadi po sledi	*2* Donašanje perutnine	*2* Donašanje dlak. divjadi	*3* Ubogljivost na klic, žvižg. migljaj	*2* Strelomirnost	*2* Zajcavzdržnost	*2* Obnašanje spričo odletele perutnine	*1* Vodljivost	*6* Davljenje lisice ali mačka	*1* Ustavljanje roparic lisice ali mačka	*4* Šarjenje	*3* Šarjenje v bičevju za izpuščenimi racami	*2* Donašanje iz globoke vode			
Aba Črneljska	JRP-204 B	*3* 18	*25,* 10	*4* 16	*3* 9	*2* 6	*3* 9	*2* 8	*0* —	*3* 6	*2* 4	*4* 12	*3* 6	*3* 6	*4* 8	*2* 2	*0* —	*2* 2	*2* 8	— —	*3* 6	136	P. p.	
Alko Črneljski	JRP-232 A	*4* 24	*3* 12	*4* 16	4 12	*3,5* 11	*4* 12	*3,5* 14	*3* 12	*2* 4	*2* 4	*3* 9	*3* 6	— —	*4* 8	*3* 3	*4i* 24	— —	*3* 12	— —	*2* 4	187	I.	
Astra Črneljska	JRP-203 B	*3* 18	*2* 8	*4* 16	*4* 12	*2* 6	*3* 9	*0* —	*2* 8	*2* 4	*1* 2	*3* 9	*2* 4	*2* 4	*2* 4	*2* 2	3 18	— —	*0* —	— —	*0* —	124		
Biba Marovška	JRP-218 B	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*3* 9	*4* 12	*4* 12	*3* 12	*0* —	*1* 2	*2* 4	*3* 9	*2* 4	— —	*4* 8	*3* 3	— —	*4* 4	*4* 16	— —	*3.5* 7	154	P. p.	

Sodniki; Sežun Bogdan, Caf Ivan — Sodniški pripravnik: Šepic Oktavijan
Vodja tekme: Gabrijel Zupančič

Preglednica poljske tekme ptičarjev

dne 16. oktobra 1949 v Ljubljani

0 = nezadostno
1 = zadostno
2 = precej dobro
3 = dobro
4 = prav dobro

Ime psa		Preizkusi in vrednoti se																		Skupaj	Ocena	Telesna ocena
		6 Nos	*4* Iskanje	*4* Stoja	*3* Natezanje	*3* Hitrost	*3* Vztrajnost	*4* Donašanje izgubljene perutnine po sledi	*4* Donašanje izgubljene dlakaste divjadi po sledi	*3* Donašanje perutnine brez sledi	*3* Donašanje dlakaste divjadi brez sledi	*3* Ubogljivost na klic, žviž, migljaj	*2* Strelomirnost	*2* Zajcavzdržnost	*1* Vodljivost	*2* Obnašanje spričo odlete perutnine	*2* Donašanje dlakaste divjadi	*2* Donašanje perutnine	*1* Lakanje na mestu in obnašanje po strelu			
Ajka Črneljska	JRP-207 B	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*3,5* 11	*4* 12	*2,5* 10	*4* 16	*4* 12	*3* 9	*4* 12	*4* 8	*4* 8	*3* 3	*4* 8	*3,5* 7	*3* 6	*2,5* 3	189	I. c	dobro
Pik	JRP-230 A	*4* 24	*4* 16	*4* 16	*4* 12	*4* 12	*4* 12	*3* 12	*4* 16	*3* 9	*4* 12	*4* 12	*4* 8	*4* 8	*4* 4	*4* 8	*4* 8	*4* 8	*3* **3**	200	I. b	prav dobro
Rino	JRP-225 A	*4* 24	*4* 16	*4* 16	*4* 12	*4* 12	*4* 12	*4i* 16i	*4i* 16i	*4* 12	*4* 12	*4i* 12i	*4* 8	*4i* 8i	*4i* 4i	*4* 8	*4* 8	*4* 8	*4* 4	208	I. a	dobro
Alko Črneljski	JRP-232 A	*4* 24	*3* 12	*4* 16	*4* 12	*4* 12	*4* 12	*3* 12	*2,5* 10	*3* 9	*3* 9	*3* 9	*3* 6	— —	*2,5* 3	*3* 6	*3* 6	*2,5* 5	*4* 4	167	II.	prav dobro

Sodniki: Julij Koder, Caf Ivan — Sodniški pripravniki: Šepic Oktavijan
Vodja tekme: Gregorič Benon

Junij

A. S. Pirc

Slon samotar

Vsako pionirsko delo zahteva svoje žrtve. Koliko žrtev je padlo iz vrst prvih pionirjev, ki so pod nemogočimi pogoji vršili prve kulturne naloge povsod po svetu in tudi na črnem kontintu. Delavci, lovci, železničarji in inženirji, ki so prvi prodirali v divjine, so dali največje število žrtev. Ob cestah, železniških progah, po stepah in planinah, vsepovsod so posajena njihova trupla. Morda je to bilo potrebno, da bi se odprla pot kulturi in napredku. Mrzlica in pomanjkanje sta zahtevala svoj tribut, ravno tako svobodni divjaki in divje zveri, ki so branile svojo prostot. Čim dlje se razpletajo železniški tiri, tem bolj se spreminja način življenja prvotnih prebivalcev neizmernih ravnin in pragozdov in morda ni daleč dan, ko bodo ostanki nekdaj bogate favne živeli le še v ograjenih rezervatih.

Velika pastirska plemena Afrike, kakor na primer Masaji in Zuli, so itak že stisnjeni v rezervate, zdavnaj že so se morali odreči nebrzdani strasti in pastirski potrebi večnega potovanja. Res je, da živalstvo Afrike ne bo izumrlo in da tudi ostankom predzgodovinskih dob, debelokožcem še ne bije poslednja ura. Toda vedno bolj se oži krog njihovega svobodnega ozemlja in lev, slon, nosorog in povodni konj se ne morejo prilagoditi naprednemu, industrializiranemu kmetijstvu tako, kakor so se v Evropi prilagoditi jelen, srna in zajec.

Včasih se sproži mržnja, nakopičena od davnine v srcih živali, borečih se za svobodo, v naravnost strahotni obliki in ravno živali, katere je narava obdarila z najbolj miroljubnimi lastnostmi, podležejo brezumnemu besnilu, če jim uspe polastiti se človeka, največjega njihovelga sovražnika.

Tak primer nam je nekega večera povedal lovec Bunsen:

Dva brata sta prispela v Kilvo, da bi v tistem kraju nalovila slone. Nedavno sem se bil vrnil iz okrožja Mahenge in sem v razgovoru pred gostilničarjem omenil, da je v tamošnjih kavčukovih gozdovih precejšnje število slonov, med njimi tudi tu in tam kak samotar. To so stari močni samci, ki so jih mlajši izpodrinili in po hudih bojih pregnali v samoto. Dodal sem še to, da so ti samotarji zelo napadalni, kar sem ne samo slišal, temveč nekajkrat doživel na lastni koži.

Gostilničar je to seveda povedal bratoma, ki sta se novice razveselila, smatrajoč jo za odlično vest, in že vnaprej sta računala s posebno lepo slonovino.

Po preteku enega leta sem srečal mlajšega brata ob reki Mbomkuru. Ko sem ga vprašal za brata, mi je povedal sledeče:

Pred letom dni sta se podala v revir, o katerem sta slišala od gostilničarja. Med potjo sta se nekaj sporekla in se nato prijateljski razšla. Eden naj bi lovil ob reki Mbarangi, drugi pa ob reki Luvago, po treh tednih pa naj bi se sestala na nekem, obema znanem mestu.

On sam je koj prvega dne naletel na močnega samotarja. Streljal je, toda oddaljenost je bila prevelika, in ni vedel, če je zadel ali ne. Razjarjeni debelokožec je lovca takoj napadel in ta se je s težavo rešil. Doživel je še nekaj takih in podobnih primerov.

Ker je poznal brata kot zelo lahkomišljenega in obenem drznega lovca, je poslal k njemu sla, ki naj bi ga opozoril na nevarnosti, ki jih je ravnokar preživel.

Že drugi dan po odhodu kurirja so prišli skoraj vsi bratovi nosači v taborišče. Pred presenečenega brata so postavili nosila, na katerih je ležal omot, povezan v šotorska krila in prevezan z lijanami. Omot je močno dišal po naftalinu. Na vprašanje, kaj mu to prinašajo, so žalostno odgovorili, da je v omotu njegov brat. Po izpovedi zamorcev ga je pred tremi dnevi slon usmrtil. Ker so vedeli, da brata živalske kože konservirata z naftalinom, so pač tudi truplo mrtveca preparirali na enak način. Na dolgo in široko so pripovedovali o grozni smrti bratovi, čigar truplo je bilo strašno zmrcvarjeno. Ker pa jim ni prav verjel, se je kratko malo odločil, da na kraju nesreče osebno ugotovi, kako je prišlo do katastrofe. Ugotovil je naslednje:

Brat je zgodaj zjutraj našel sled samotarja. Jasen sled je nekaj ur zasledoval skozi gozdove kavčukovcev, ko je iznenada zagledal v nizkem grmovju ležečega slona. Oprezno se je bližal in zdelo se mu je, da je slon mrtev. Tudi smrdelo je po mrhovini. Z občudovanjem je gledal kapitalna okla in priklical boja, da izmerita dolžino in premer dragocene trofeje, do katere je prišel tako poceni. On sam je držal konec merila in dvignil slonovo ustno. Dva črnca sta splezala na ogromno, elastično truplo in tam poskakovala.

Nenadno pa se slon zbudi. Z divjim trobljenjem skoči na noge, zagrabi presenečenega lovca okrog pasu, ga zavihti visoko v zrak in razbija z njim po sosednjih drevesih. Potem ga spusti na zemljo in ga potepta. Črnci so bili hitreje ko opica na drevju, od koder so gledali, kako je slon še nekoliko ur stal na krvavi masi in potem počasi izginil v goščavo. Za črnce se sploh ni brigal, čeprav bi z lahkoto snel drugega za drugim z drevja, ki je bilo šibko in ne višje od štirih do pet metrov. Brat je spoznal bratove ostanke po obleki in čevljih.

Posredni vzrok nesreče si je brat tolmačil takole. Slon je bil ranjen, v mehko zadet. To je bilo gotovo, ker je v ležišču našel mlake smrdljivega gnoja, ki je iztekel iz rane. Slona so morali črnci obstreliti že nekaj dni poprej. Zasledovanje je bilo brez uspeha. Slon je bil končno od velike izgube krvi popolnoma izčrpan in onemogel, da se je ulegel in poginjal. Napravil je vtis, kakor da je že mrtev.

Na slonovem sledu so se poznali odtisi okovanih bratovih čevljev. Na kraju nesreče je bila plast posušene krvi, tri metre visoko so bile vse veje po drevju polomljene, s tako silo je slon razbijal z lovčevim truplom.

Pripovedovanje črncev, ki so hoteli mrtvemu lovcu z naftalinom izkazati zadnjo čast, se je torej v vseh podrobnostih izkazalo kot resnično.

Slonček »Bebi«

V družbi s svojim prijateljem Bodom sem že nekaj časa lovil v dolini Ulanga. Nekega jutra sva se zgodaj odpravila iz taborišča. Ne daleč od glavne karavanske poti sva naletela na večji trop antilop in Bodo, ki je doslej le redko prišel z njimi v stik, se jim je jel oprezno približevati. Medtem sem jaz sam nadaljeval pot, da najdem primerno mesto za prihodnje taborjenje. Nenadno križam svež sled slonov in se odločim, da tu počakam tovariša. Po preteku dveh ur je res prišel, pri antilopah ni imel uspeha. Zmenila sva se, da zasledujeva čredo slonov, med katerimi je bilo nekaj močnih samcev. Sled je vodil skozi skoraj neprehodno goščo in pošteno sva se trudila, prebijajoč se skozi gosto podrast. Kmalu pa slišiva ono rahlo šumenje in karakteristično pokanje vejic, ki naznanja bližino slonov. Tu je gozd nehal in postopoma prehajal v travno nižavje s posameznimi drevesi. Trava je bila na mestih po dva metra visoka. Zlezel sem na prvo drevo in zagledal petdeset korakov pred nama čredo kakih dvajset debelokožcev. Čreda se je pasoč korakoma oddaljevala, za njo pa sta leno stopala dva izredno močna samca. Z drevesa sem Bodu pokazal smer in se hitro še sam spustil na zemljo.

Boj mi je dal puško-slonovko. Hitro sva stopila, da presekava samcema pot. Prišla sva na petnajst korakov do živali, ki sta stali druga za drugo. Bodu polglasno ukažem, naj strelja na prvega jaz pa bom vzel drugega na muho. Vtem je moja puška počila in slon se je brez glasu zrušil. Drugo cev težke slonovke sem naglo izstrelil na drugega samca, na katerega je tudi Bodo skoraj hkrati oddal dva strela. Takrat pa se je cela čreda kot na povelje obrnila in nas z oglušujočim trobljenjem naskočila. Bodo je še zmeraj stal na svojem mestu in se krčevito trudil, da vloži nove naboje v cev, kar pa mu nikakor ni hotelo uspeti. Zatopljen v svoje delo niti opazil ni preteče nevarnosti. Po dosedanjih izkustvih je bil menda prepričan, da sloni trobijo le tedaj, kadar beže pred nevarnostjo. Da ga rešim, sem ga zgrabil pod roko in ga potegnil v smeri bližnjega grička, poraščenega z visokim drevjem. Bežala sva, kar so noge dale in v kolikor je dopuščalo vedno bolj gosto grmičevje. Za nami je pokalo vejevje, sloni so nam bili tik za petami. Zdaj je tudi Bodo uvidel nevarnost najinega položaja. Ko sva z žvižgajočo sapo vsa preznojena končno dospela na nizek griček, sva z grozo ugotovila, da nama neprehoden trnov zid brani beg naprej in v stran. Zaletela sva se v vrečo. Če ostaneva na tem mestu, se ne moreva niti za korak dalje umakniti. Morava nazaj. Tam je vsaj malo možnosti, da se izogneva strašnemu koncu. Spustila sva se po gričku navzdol, kar se je dalo hitro. Z obeh strani so bili debelokožci in njihovo trobljenje trgalo ušesa. Še nisva bežala trideset korakov, ko slišim za seboj dva zaporedna strela. V tem trenutku zagledam nad svojo glavo bela okla in rilec ogromnega samca. Ne da bi meril, sem oddal dva strela, slon se je s čudovito naglico tako rekoč na peti zasukal in odbrzel.

»Na kaj ste streljali,« zavpijem proti Bodu. Brez besed mi pokaže slona, ki je nekaj metrov za nama ležal v visoki travi. Tega prej sploh nisem opazil, ker sem se ustrašil napadajočega orjaka.

V taki situaciji biti napadalen in se izpostavljati, bi pomenilo samomor. Zato sva se potuhnila. In res, trobljenje se je oddaljevalo in kmalu zamrlo v daljavi.

Nenadno zaslišim neko slabotno, piskavo trobljenje čisto v bližini. Najvišja točka v najini bližini je bil padli slon. Zlezel sem na truplo in iskal. Trobljenje se je približevalo, toda opazil nisem ničesar. Ko pa še vedno ni nehalo, sva z daljnogledom preiskovala okolico. Čeprav tudi zdaj nisva našla povzročitelja teh čudnih glasov, sva vendar prišla do zaključka, da se nekje v najini bližini mora nahajati mlad slon, ki ga je čreda izgubila. Gotovo išče mater in tava po goščavi. Zdaj sva ga zagledala. Pred nama je, deset korakov oddaljen, stal v visoki travi majhen slonček in trobil, trobil. Živega ujameva. Poslal sem tovariša na desno, jaz ga bom pa z leve prestregel. Kdor ga prvi zgrabi, pokliče tovariša na pomoč. Položila sva puški k mrtvemu slonu in šla v napad. Mala žival pa me je opazila in se hitro skrila za prvi grm. Takoj nato je Bodo že zavpil: »Ga že imam, ušel mi bo, ne morem ga zadržati.« Z enim skokom sem bil pri njem. Tovariš je slončka objel okrog debelega vratu in se obupno boril, da ga zadrži. Mene je komična borba silila na smeh. Mali slonček je zdaj, ko je videl prihajati še enega preganjalca, napel vse sile in zbežal. Bodo pa ni popustil in tako sta bežala skupaj, tesno objeta. Slonček je Boda malo vlekel in obenem nesel. Pri tem je Bodo venomer kričal: »Pohodil me bo, ne morem več!«

Zdaj sem priskočil, zagrabil nemirni rilec z eno roko in mu z drugo podvil koleno, da je padel. Hitro se je dvignil, ostal pa je čisto miren, ko sem ga po glavi božal in mu prijazno prigovarjal.

Medtem sta prišla še dva črnca in z njihovo pomočjo smo žival popolnoma ukrotili. Kmalu pa se zavede, da je ujet in to mu nikakor ni bilo po volji.

Mladič je nenadno zacvilil ko prašič, ki ga klavec vlači iz svinjaka. Ta cvilež pa je bil za naju nevaren. Verjetno bo priklical mater in tedaj bi se najin položaj iz temelja spremenil. Puški sta ostali pri mrtvem slonu in hitro sem skočil, da ju prinesem in prevzamem zaščito naše skupine. V visoki travi pa nikakor nisem mogel najti trupla. Vtem je Bedo vpil, da sliši staro, ki prihaja svojemu mladiču na pomoč: »Če hitro ne prineseš puške, spustim mladiča!«

Končno sem le našel puški in pritekel. Z združenimi močmi smo vlekli upirajočega se slonovega otroka iz gozda ven v odprto stepo. Zdaj so se pojavili tudi nosači, sivi od prestanega strahu in slabo razpoloženi. Šele od njih smo zvedeli, da jih je vznemirjena čreda napadla in razpršila, potem ko sva že končala dvoboj s samcem.

V naglici nas je nekoliko stopilo do mrtvega slona. Hitro smo izsekali okla, zamorci pa so se založili z najboljšimi kosi mesa in rekli, da pridejo po ostanek pozneje.

H. Löns, Mein grünes Buch

Po večurnem potovanju smo malega slona vendarle srečno pripeljali v naše taborišče. Vso skrb smo posvetili malemu varovancu, katerega so zamorci enostavno klicali »Mtoto«, otrok. Otrok pa se je ponašal kot pravi divjak. Ker svežega mleka nismo imeli, smo ga hranili s pogretim in razredčenim kondenziranim mlekom iz konserve. Odprli smo veliko dozo in napolnili steklenico. Mtoto se je branil in razbil steklenico. Bil je kot kak neubogljiv, trmast otrok. Zato smo ga zaprli v zapuščeno zamorsko kolibo, toda kmalu je porušil ilovnato bajto in prilomastil med lonce, v katerih so zamorci kuhali slonovo meso z rižem. Proti večeru se je le malo umiril, toda vso noč je cvilil in vmes tudi včasih zatrobil. Jokal je za svojo materjo.

Že drugo jutro je bil »Mtoto« priden, svojemu stražarju je sledil prostovoljno, sploh je postal na mah ljubljenec celega taborišča. Najbolj se je veselil, če smo ga peljali na kopanje v bližnji potok. Tu v vodi se je ponašal kakor otrok, brizgal vodo skozi rilec in veselo trobil, ko se je valjal v blatu. Kadar se je njegov strežaj vračal v taborišče, mu je poslušno sledil. Ko nam je skupina žena prinesla iz sosednje vasice živila, se je Mtoto izza bajte, kjer je stal, enostavno priključil zadnji ženi. Ko se je ozrla in zagledala slončka za sabo, je odvrgla vse, kar je nosila na glavi, in skočila v prvo zamorsko kolibo, kjer so ženske sedele okrog sklede kuhanega sladkega krompirja. To je bil vrišč. Naši nosači so se krohotali, slonček pa je spoštljivo in resno stal med ženami in le s težavo smo malega neugnanca spravili iz kolibe. Mu je že ugajala družba zamork.

Naša zaloga kondenziranega mleka, ki ga je slonček zdaj rad užival, je že skoraj pošla. Zato sem sklenil, da pošljem žival v hribovsko vas, kjer sem poznal župana. Tam je bilo dovolj mleka za malega slona.

Le težko smo se ločili od živali, ki se nam je vsem tako prikupila. Sojeno pa je bilo, da je ne bomo nikoli več videli. Zamorca, ki je »Bebi« odpeljal v hribe, sem bil izročil zadnjih šest velikih doz kondenziranega mleka z naročilom, naj slonu naenkrat ne da več kot eno dozo in še to razredčeno z vodo. Ker sta potovala ob potoku, je bila voda na razpolago. Lenuh pa je, da se osvobodi prtljage, slončku ponudil vseh šest doz v enem obroku in še to nerazredčene. Mali je poslušno vse posrkal. Drugi dan ni dobil ničesar in šele tretji večer skledo kislega kozjega mleka. Ker je bil lačen in žejen, je vse lepo použil in to je bila njegova smrt. Dan pozneje je poginil.

Mtoto je živel med nami samo štirinajst dni. Star je bil morda tri, štiri dni, ko smo ga ujeli. Visok je bil 90 cm in težak morda dve sto kilogramov.

Ujeti ga ni bilo lahko, spomin na ta dogodek je pa med najlepšimi, kar jih hranim s črnega kontinenta.

Srečanje z nosorogom

Čisto blizu našega taborišča se nahaja majhno jezero. Obala je poraščena z redkim grmovjem, med katerim se tu in tam dviga od vetrov razcefrana palma. Jezerce ima morda površino dveh hektarjev in močvirno dno, ki na mnogih mestih gleda iz plitve vode. Ti majhni otočki so pravi raj raznim močvirnicam in zaradi tega sem se z dvema črncema napotil semkaj, da ustrelim nekaj perutnine za priboljšek enolični hrani. Ko dospemo do vode, se nagneta moja pomočnika k zelenkasti smrdljivi vodi, da ugasita žejo. Včasih sem se čudil, da zamorci ne polagajo nobene važnosti na čistočo in druge lastnosti vode, ki jo pijejo, in zdi se mi, da so zadovoljni, če je le mokra. Jaz osebno pijem le prečiščeno vodo in če mi kemikalij za filtriranje zmanjka, si pač pomagam z lesnim ogljem, ki ga sproti pripravljamo. Zamorca zajemata vodo z roko in

jo nosita k ustom. Nenadno zašumi desno od nas v trstju in kakih dvajset metrov daleč se pokaže črna postava nosoroga. Če se človek in žival v prosti naravi nenadno srečata, sta navadno oba enako presenečena. V tem primeru pa smo bili mi ne samo presenečeni, temveč tudi prestrašeni. Jaz za svojo osebo sem obstal, ko da sem iz kamna izklesan, pokonci, z dvocevko na strel. Toda kaj mi koristi dvocevka in zrnje za ptiče! Zamorca sta čepela ob vodi in zdela sta se mi ko dva tekača pred startom, ki čakata na začetek tekme. To so tipični trenutki prvega strahu. Hladnokrven človek lahko ukroti s svojim pogledom leva, nasproti nosorogu pa je sila prodirnega pogleda popolnoma brezmočna, ker nosoroog skoraj ne vidi in je pri vseh njegovih dejanjih odločilen samo njegov izredno razvit voh. Predpotopni kolos vsesava zrak s slišnim šumom, toda veter piha od njega k nam in mi smo zaenkrat varni.

Zdaj se premika mogočna glava počasi na levo in spet na desno stran in nekaj je le moralo skoraj slepo oko opaziti, ker se neokretna živa masa hipno vrže v našo smer in zgrmi proti nam. Vsi trije se vržemo naglo v stran, nosorog pa nadaljuje svoj galop še več ko petdeset metrov. Če se nosorog enkrat odloči na zalet, potem ga nadaljuje v ravni črti brez premišljevanja in navadno pri tem zgubi sled. Poznal sem lovce, ki so pri srečanju z nosorogom uporabljali kaj preprost trik. Ko je zdrvel proti njim, so mu vrgli pred nos staro suknjo, sami pa odskočili. Medtem ko je nosorog vneto obdeloval ničverni kos garderobe, se je lovec mirno približal in mu poslal kroglo na pravo mesto.

Naš nosorog stoji s hrbtom proti nam in spet vsesava zrak in ga analizira. Mi pa smo izkoristili ugodno situacijo in hiteli v taborišče po puške. Ker smo jih doma pustili, bi nas skoraj drago stalo. Toda orožje je težko, jaz pa sem itak imel svojo lahko dvocevko. Če bi težko slonovko tudi zaupal enemu izmed obeh spremljevalcev, bi v odločilnem trenutku itak zbežala in situacija se s tem ne bi bistveno spremenila.

Ko smo se vrnili s puškami, nosoroga ni bilo nikjer več.

Nosorog

Poleg svoje matere stoji v skromni senci akacije mlad nosorog. Nepremično stojita in dremljeta. Potlej se bosta ulegla. Toda preden se za to odločita, je treba o tem premišljevati. Majhni možgani delujejo zelo počasi.

Nenadno se zabliska iz grmovja. Oster pok, udarec v mehko, kakor da je zebra potegnila kopito iz lepljivega blata.

Mali nosorog se naglo obrne. Strah ga je prevzel. Mati naredi nekaj nespretnih, težkih skokov. Mladiču se zdi čudno, da se je mati zdajci ulegla. Toda materina mirnost se nikakor ne prenese na mladiča, čigar notranjost se trese od strahu. S svojim še mehkim rogom drega mater, ki tako trdno spi, da se niti za las ne premakne. Tudi sesek je ohlapen in ne da mleka. Vse to je za majhne nerazvite možgane mladega nosoroga preveč. Blizu mrtve matere ostane. Zdajci dvigne glavo in vsrkava zrak, čuden, sovražen vonj ga vznemirja.

Lovci, ki so medtem stopili iz grma, velé, da je mladi nosorog arogantna živalca, ko tako razkrečeno stoji na svojih masivnih nožicah in visoko dviga težko glavo. Ko pa zdaj čisto jasno zavoha človeka, svojega smrtnega sovražnika, zbeži k materi in se tresoč stiska k mrtvemu truplu, pri tem pa od strahu pred tujimi postavami tiho joka. Pretresajoča slika sirote.

Težko je bilo ujeti malega divjaka. Branil se je in čvrste brce je delil na vse strani. Ker nikakor ni hotel ubogati, so ga zavili v veliko trdno mrežo in osem krepkih črncev ga je odneslo v taborišče.

Med šotori in ljudmi se mali divjak ni prav nič dobro počutil. Težko se je privajal ljudem, ki so mu dajali hrano. Potem so pripeljali nekoliko koz. Te živali so spominjale na gazele iz stepe in mali nosorog se jih ni bal. V duši nosorogovega mladiča se je zbudila želja za nekim bitjem, ki bi mu nudilo tovarištvo, prijateljstvo. Niti koraka ga mati ni pustila samega, dokler je živela. In tako se je mali nosorog tesno oklenil koze, ki je končno premagala svoj odpor nasproti malemu, neokretnemu divjaku in ga trpela poleg sebe.

Tako se je rodilo neke vrste prijateljstvo med osirotelim nosorogom in staro kozo, ki se je nadaljevalo v evropskem živalskem vrtu in ki je trajalo do kozine smrti. Nosorog je takrat že odrasel in za prijateljico iz otroških časov je globoko žaloval, odklanjajoč vsako hrano. Ko so mu privedli drugo, prvi popolnoma podobno kozo, jo je pregnal.

Življenje nam pogosto kaže prijateljstvo med živalmi raznih vrst. Pojem »prijateljstva« med tujevrstnimi živalmi pa je vsekakor vzeti z rezervo.. V večini primerov gre le za prijateljstvo, če ni po sredi samo dresura.

Prijateljstvo med psom in mačko je vedno posredno, ker se razvije preko človeka, s katerim živita. Brez njegovega posredovanja ne bi prišlo do tega prijateljstva. Med ovčarjem in kačo je vsako prijateljstvo izključeno. Prirojen strah pred kačo, ki je izrazit pri vsaki divji živali, se je naravno podedoval tudi v pasjem rodu. Opica, lisjak in petelin bodo v prisotnosti krotilca složno sodelovali. Če bi jih pa zaprli brez nadzorstva v skupno kletko, bi opica brez sumnje petelinu skrbno izpulila vse perje, lisjak pa bi nagcu kmalu potem pripravil miren grob v svojem želodcu.

Resnično prijateljstvo nastane le iz močnega, čisto živalskega instinkta. materine ljubezni, poželenja mlade živali za naknado izgubljene matere ali medsebojne obrambe v divjini.

Levinja, kateri so odvzeti mladiči, adoptira mlade psičke iz čisto naravnega nagona, ker ji olajšajo pritisk mlečnih žlez. Zato jih tudi rada pripušča k seskom. Iz navade postane prijateljstvo za vse živalsko življenje.

V afriški stepi je često pojav, da stoje v skupnih tropih žirafe, zebre ali velike antilope s sloni. V tem primeru izkorišča pametni slon, ki ga je narava obdarila s slabim vidom, odlične oči svojih tujevrstnih tovarišev v obrambo pred dednim sovražnikom, človekom. V protiuslugo pa se žirafe, zebre in antilope lahko brezpogojno zanesejo na izredno razvit voh slonovega rilca.

Več vrst ptičev išče in najde svojo hrano na klopih, ki se prisesajo na telesa debelokožcev, antilop in krokodilov. V zahvalo pa ptiči opozore svoje gostitelje na vsako nevarnost, ki se jim bliža.

Samo v majhnem številu živali utrjuje seksualni gon prijateljstvo in še to samo v ujetništvu. V dokaz križanje med levi in tigri.

Prijateljstvo opic raznih plemen v isti kletki je vedno pasivno, po večini celo oborožena navtralnost. Dve opici različnih vrst se bosta v skupni kletki kmalu privadili druga druge, posebno če sta različnega spola. Iz navade se rodi prijateljstvo, čeprav manjka neposredni seksualni nagon. Tako se bo pes hitreje sprijaznil z mačko, ko pa z mačkom.

Čim bolj je neka žival duševno razvita, tem teže se bo sprijateljila z živaljo, ki je intlektualno na nižji stopnji.

Schomburgk je delal številne poskuse, da bi mladega slona, ki ga je bil ujel, privadil na katero koli domačo žival. Poskusi niso uspeli. Osla, tele, kozo je sicer trpel v svoji bližini, jih tudi otipal z rilcem, toda nikoli ni pokazal najmanjšega znaka razočaranja, če je ostal sam, in nikoli ni naredil najmanjšega poskusa, da bi jim sledil. Svojo privrženost je pokazal samo človeku kot bitju na višji stopnji. Čim je ostal sam, je začel trobiti in kričati, pa tudi razbijati.

Ko je malo odrasel in si pridobil neko samostojnost, ga samota ni več motila. V prvih mesecih pa je moral dan in noč nekdo od stražnikov biti zraven mladega slona.

Še bolj izrazito se kaže čut pripadnosti k človeku pri človeških opicah, šimpanzu, gorili, orang-utanu in gibonu. Žival smatra človeška opica za igračo, ki jo kakor otrok lahko po mili volji ali ljubkuje ali muči. Svojo igračo včasih zares ljubi, toda pravega prijateljstva zanjo nikdar ne čuti. Kako čisto drugače pa se obnaša človeška opica nasproti človeku! Nočem omeniti njenega gospodarja, kateremu poklanja ljubezen in zvestobo kakor nobena druga žival. Ampak tudi druge ljudi, s katerimi je enkrat sklenila prijateljstvo, človeška opica ne pozabi, čeprav jih dolge mesece ne vidi.

Samica šimpanza se je rada igrala z mlado antilopo, ki je z nami potovala, ampak svojo pravo ljubezen je podarila le neki deklici mulatki, ki je iz Konga potovala zaradi vzgoje v neki evropski zavod.

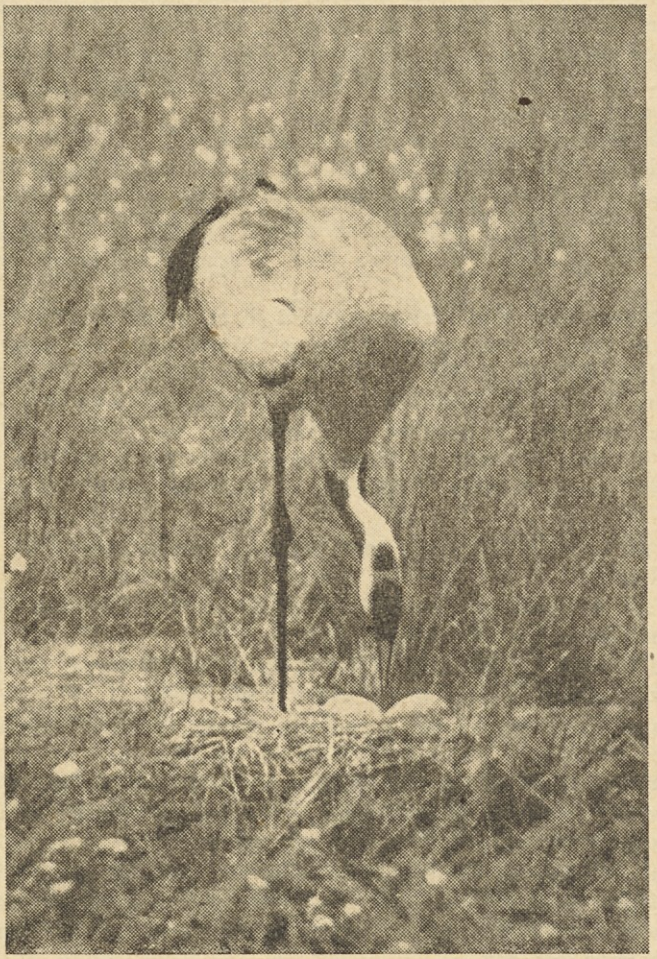

H. Löns, Mein grünes Buch

Ljubezen opice do človeka gre tako daleč, da sledi človeku celo v vodo, kar opica nikoli ne bo storila prostovoljno, ker se vode boji.

Za čutečega človeka ni lepše slike kakor prijateljstvo med raznovrstnimi živalmi. Misleči človek pa, ki poskuša dojeti vzrok takega prijateljstva, mora to prijateljstvo vedno gledati s stališča, da so to živali in ne ljudje.

Leopard

Sonce v tropah naglo zahaja. Že so sence v mrak zavile dolino, skozi katero se vije bister potok. Zadnji sončni žarki hitro lezejo ob rebri navzgor proti ozki travni polici, kjer pod košatim grmom leži mačka. Temna je in negotova njena barva, le kadar se zabliska eden poslednjih žarkov skozi trnjev kaos, osvetli črne kroge in majcene pike na rumenem mačjem krznu.

Mačka je dvignila glavo, mežika proti soncu, kihne in zdeha dolgo in izdatno. Beli brki leže plosko nad gobcem, oboroženim z dolgimi podočniki in ostrimi nazobčanimi kočniki, med katerimi se zdajci pokaže rožnat hrapav jezik.

Najprej privzdigne zadnji del telesa, izproži šapi in ju z razkrečenimi krempIji leno potegne nazaj. Pri tem skrivi hrbet. Od ramen dol se stresa, potem se vzravna. Zdaj se je docela zbudila. S kratkimi sunki binglja dolgi okrogli rep. Hitro še poliže levo taco.

Na mah postane pozorna, dviga glavo, posluša.

Slab vetrič ji je prinesel od nekod iz daljave otožni bleket ovce. Mačka otrpne, spodnja čeljust ji zatrepeta, tih, grgrajoč glas se izvije iz grla. Rep se zaguga navzgor, mačka se naglo obrne, zdrsne po rebri in skoči kakih petdeset metrov do dna dolinice. Po trebuhu polzi v neko smer. Temna senca izgine v mraku.

Na požgani travi med mutamojo-grmiči je po zadnjem dežju vzklila sočna trava. Tu se pase samotna ovca. Čeprav je želodec poln, ona kljub temu trga bilke, stopi korak, dva in spet puli travo. Potem dvigne glavo, preneha za hip z žvekanjem in gleda z začudenim izrazom v praznino. Nato se obrne: kje so druge ovce, bee, bee... Nikdo ne odgovarja, bee, bee...

Koza je bistra in ona bi že zdavnaj opazila, da gre sonce spat. Opazila bi, da je ostala sama, in hitro bi zbežala za čredo. In sama bi našla vodo, da se odžeja.

Ovca pa ne misli. Brž ko je čredo izgubila, postane nebogljeno, slepo, preplašeno bitje.

Zdaj zdirja z visoko dvignjeno glavo preko travnika, naprej za svojim neumnim smrčkom. Bee, beee, bee... eh!

Temna senca se spusti elastično s podrtega debla, še korak, dva po trebuhu, zdaj se mišice napno in senca švigne skozi mrak... beee...

Mačka dvigne ovco, ko da je podgana, počaka trenutek, posluša in izgine v gozdu.

Ko pa mesec stoji visoko nad obršami pragozda, leži mačka na debeli veji, šest metrov nad zemljo, in oblizuje šape, ki so umazane od ovčje krvi. Za mačko visi v rogovili med vejami to, kar je ostalo od ovce.

Mačka skoči na zemljo in skrivaj škili tja gor, kjer je pustila ostanek večerje. Sijajno, da je za jutrišnjo večerjo preskrbljeno in da ne morejo šakal, hijena in druga svojat do nje. Neslišno se odplazi mačka, kajti jutro bo kmalu in spati je treba čez dan.

Preneumno je že to s tem leopardom. V enem tednu dve ovci .Včeraj je pobral psa z dvorišča. Samo enkrat je zatulil. Skočili smo, sluteč nesrečo, toda

pes je bil že mrtev, s pregriznjenim vratom in strtim tilnikom. Toliko da ga zver ni odnesla, ker smo pač prenaglo prihiteli.

Nekaj dni za tem nam je leopard vdrl v svinjak, v katerem je bila prasica z mladiči. Vrišč nas je zbudil in hitro smo skočili na pomoč. Zver še ni bila uplenila mladiča, pač pa je ranila staro svinjo z ostrimi kremplji, da smo jo morali drugi dan zaklati. Kaj bi s takim kupom mesa, Takrat nas je bilo malo jedcev, vročina pa huda. Svinjo smo razkosali in ker nismo imeli kadi, smo gnjati in plečeta kar na suho nasolili in dnevno obračali. Ostanek mesa smo pojedli, nekaj pa stlačili v čreva za pozneje. Meso se je sušilo in muhe so zaman iskale neslano mesto, da bi odložile svoja jajca.

Dolgo časa je že trajala borba proti leopardu. Strup in železna past nista po mojem okusu, zato nisem segel po teh sredstvih. Postavili smo samostrele. Toda Afrika je polna nočnih živali in samostrele so po vrsti sprožili hijena, šakal, divja mačka in cela vrsta dolgorepih, kunam podobnih, smrdljivih mongusov.

V ilovnatih rdečih breznih, ki jih je voda izdolbla na obronkih planine in pozneje preraslo gosto tropično grmičevje, tam je bil glavni stan leopardov. Po vsakem dežju smo našli številne okrogle sledove v pesku ob potoku in med temi odtis orjaške šape.

Izrabljajoč mesečino svetlih noči sem noč za nočjo ležal v skoraj zaprtem obroču trnjevega grmovja. Zaman sem čakal. Prisluškoval sem glasu tropičnih noči, ostudnemu smehu hijen, slišal sem surovo godrnjanje impala-kozla, lajanje šakala in zbor žuželk in žab. Leopardi pa so molčali. Toda včasih se je iz mraka slišalo težko, hripavo dihanje, ki mi je reklo, da sem tesneje poprijel puško. Zjutraj smo se prepričali, da je leopard v primerni oddaljenosti obkroževal moj zaklon in da kamen, ki sem ga v poltemi smatral za kamen, le ni bil kamen.

Poskušali smo s pogonom. Črnci iz sosednjih vasi, ki so imeli dovolj vzroka, da sovražijo leoparda, uničevalca njihovih čred, so gonili. Na vrhu, tam kjer se stekajo vsa ta brezna in izprana korita, smo čakali trije, jaz in moja dva črna lovska tovariša. Toda pred gonjači so bežali samo šakali, pozneje je priskakljalo nekoliko manjših antilop in čisto proti koncu je pridrvel star kozel, skoraj črn od starosti.

Mnogo noči sem prebedel na preži, toda vse je bilo zaman. Leopardi niso popuščali. V treh nočeh so raztrgali dva ovčarska psa v neposredni okolici pastirskih kolib. Potem pa se je pripetila ona čudovita zadeva s tremi kozami. Pogrešali so jih takoj po vrnitvi črede s pašnika. Ostanke dveh koz je našel lastnik drugo jutro. Tretja koza pa je stala čisto blizu krvave klavnice sveža in zdrava in neverjetno važna nad ljubkima kozličema, ki ju je ponoči rodila. Zakaj tudi nje niso umorili?

Često sem se čudil, gledajoč zasledovano antilopo z mladičem, in nikakor nisem mogel dojeti skrivnosti, kako je vendar mogla roditi, ko je tod mrgolelo leopardov, hijen in šakalov in so tudi krdela divjih psov prihrumela. Po njihovem odhodu ni ostalo nič živega. In moji psi? Zakaj nikoli ne najdejo čisto mladih telet antilop, ki so jih matere zapustile v travi ali grmu, da bi same sebe rešile. Tudi sam še nisem naletel na takega mladiča in v dolgih letih niti eden mojih psov še ni zagrabil čisto majhnega teleta antilope.

Človek bi skoraj mislil, da taka mlada živalca ne širi nobenega daha, dokler je na materinem mleku. Morda pa narava na doslej nepojasnjen čudovit način ščiti žensko žival v njeni težki uri, kadar je nemočna...

Dva dni smo rabili, da smo zgradili past. Zabili smo močno kolje v zemljo, v dveh vrstah, gornje konce pa smo prevezali z žico. Z debelim plohom smo zadaj zaprli kletko, spredaj pa smo namestili bruno, da bo padlo in past zaprlo, ko zver zagrabi za vabo v dnu kletke. Takoj drugo jutro smo našli odraslo hijeno. Tri dni pozneje se je ujel močan leopard in spet ušel. Dva kola je izruval, nekaj pa zgrizel in raztrgal. Hijena ima močnejše zobovje, pa se ni mogla ali se ni hotela rešiti. Režala se je in čakala, da so jo črnci s sulico prebodli. Ona nima tako neugnanega svobodoljubja ko leopard.

Prav gotovo se je naslednji teden hotel maščevati, ko je napadel čredo govedi in najlepšemu volu z ostrimi kremplji rezal jermene s hrbta in beder.

Nato smo podrli kletko in na istem mestu postavili novo iz suhega železnovca. Močne stebre smo na gosto pogreznili globoko v zemljo in jih zasidrali s težkimi skalami. Gornje konce smo spet povezali z močno žico. Zaklopno bruno pa smo obili s pločevino, da ne bi kremplji imeli kje prijeti Končno smo past obdali še s celo skladovnico skalovja in vse lepo pokrili z rušo. Srebrni šakal je bil prvi. Drugo noč se je ujel smrdljiv mongus. Težka je bila ponovna namestitev sprožila. Smrad razpadajoče vabe, pomešan z dahom ujete zveri, je bil neznosen. Človek si je kar oddahnil, ko je bil spet zunaj na svežem zraku. Vaba je bila zbirališče zapljunkaric vseh vrst in velikosti, ki so z napetimi trebuhi skrbele za naraščaj. Kos mesa, ki je naboden čakal zverine, je kmalu kipel od črvov. Preskrba z vabami se je s časom razrasla v težak problem. In ta problem se je na čisto nepričakovan način sam od sebe rešil.

Vsako jutro sem ogledoval gnjat, ki je še ostala in čakala na božični večer. Vse drugo smo bili medtem pojedli. Nekega jutra opazim debelo modro zapljunkarico na vrečiči od tila, v kateri smo gnjat hranili. Muho sem pregnal. Ko pa sem povohal gnjat, se mi je zazdelo, da razširja sumljiv duh. Razrezal sem jo. Pri kosti je bila segnita in grdo zaudarjala. Gnilobo sem odrezal, ostanek pa močno nasolil. Nato sem božično šunko privezal na sprožilo v pasti. Mislim, da še ni bilo bolj mikavne vabe. V petih dneh smo ujeli tri leoparde.

Prva je bila ogromna samica. Ko sem pogledal v past, je ležala z glavo na sprednjih šapah. V poltemi sem videl samo žareče oči in slišal globoko, preteče renčanje. To zadostuje, da se človeku koža naježi. Razmeroma majhna kletka je bila polna tihe, zgoščene besnosti, ki je izžarevala na vse strani. Ker z vrat nisem mogel streljati, sem stopil na sprednjo stran. Zver je bila obrnjena k meni, malo je glavo nagnila nazaj, pripravljena na skok. Pri strelu med oči se je s pretresajočim rjovenjem vrgla proti meni.

Prihodnja dva leoparda sta bila odrasla mladiča. Prvi se je ujel tretji dan, drugi dan pozneje. Ko sta nas slišala prihajati, sta pihala in renčala. Ko pa sem stopil pred past, je renčanje naraslo v besno rjovenje. Oba sta čakala na skok pripravljena, z ušesi, položenimi tesno na glavo, s polodprtim, čemernim gobcem. Rjoveč sta se oba naglo dvignila pri strelu in se z razkrečenimi šapami vrgla proti meni.

Vsi trije so prejeli strel natančno med oči. Krogle so šle naravnost v možgane in smrt je nastopila trenutno. Strel in skok sta bila tako istočasna, da je kazalo, ko da sta se krogla in leopard srečala na pol pota.

Zdaj pa je bilo že skoraj preveč te sreče. Prepariranje kože rabi svoj čas in mora biti skrbno opravljeno. Če ostane le malo mesa ali maščobe na koži, potem dlaka na tem mestu izpada. Ker pa se preparirajo tudi glava in šape, je pri tem mnogo zamudnega, drobnega dela. Zaprli smo torej past in jo odprli šele čez teden dni.

Stari, veliki leopard ni pozabil na ono noč v pasti in na obupno borbo za svobodo. Vsa znamenja so kazala, da se je umaknil v pragozd. Še so izginjale ob robu pragozda ovce, toda pri nas je bilo vse mirno. Ko pa je prišlo veliko deževje, se je stari leopard vrnil iz pragozda, ker je tam dan in noč kapljalo z dreves, kopajočih se v vlažni megli. Deževalo je sleherno popoldne, ko pa je jutranje sonce ožarilo planine, smo našli svež sled okrog pasti.

Gnjat je bila hitro nameščena. Minil je teden. Vsako jutro je eden črncev splezal na vrh hriba, od koder je mogel gledati v past. In dan na dan se je vrnil s poročilom: Ni ga! Nekega jutra pa je veselo priskakljal preko njive in dahnil: Notri je!

Gnjat je storila svojo dolžnost. Svinja je maščevala svojo smrt.

Ujeli smo starega leoparda, zadnjega člana roparske rodbine. To je bilo veselje tisti dan pri zamorcih. Oni štejejo svoje premoženje po ovcah in kozah. Zato je leopard njihov dedni sovražnik. Bil je star samec, njegovo krzno je bilo brez napake, veliko ko koža dobrega leva. Bil je to največji leopard, ki sem ga kdaj v življenju videl in ne verjamem, da bom še kdaj videl večjega.

Globok vtis je name naredil način, kako je poginil.

Vse je poskusil, da se osvobodi. Grizel je, trgal, praskal, da je iverje v cunjah ležalo okrog. Kolje je bilo močno zrahljano. Ko pa je uvidel, da ni rešitve, se je mirno ulegel. Bil je prevelik, da bi v kletki mogel stati pokonci. Zadaj sem videl samo temno, pisano telo. Zato sem odšel na sprednjo stran pasti in pogledal v velike oči, ki so me mirno motrile kakor hladna diamanta. Glavo je svobodno dvignil, okrogli ušesi sta bili pokonci, gobec je ostal zaprt. Niti glasu ni dal od sebe niti najmanjšega poskusa ni naredil, da pokaže, kako strašno nevaren je.

Vrnil sem se na drugo stran. Ostal je mirno ležeč, samo ponosno glavo je obračal za menoj. Bleščeče oči niso trenile. Bilo je, ko da hoče reči: Ti si zmagal, toda ne misli, da se bojim smrti...

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

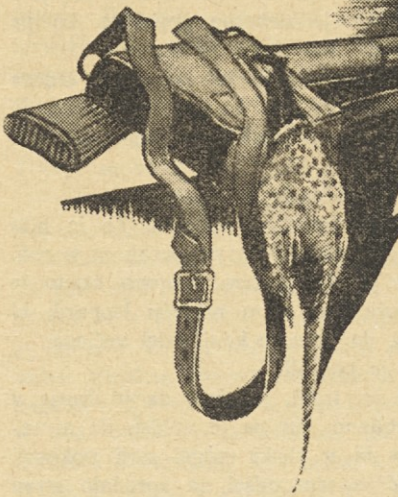

Iz Črmošnjic. — Logar Obreza, pri gozdni upravi Črmošnjice, je v pretekli zimi zopet ustrelil svojega običajnega merjasca, težkega 130 kg. Pri odiranju so ugotovili sedem ran od raznih izstrelkov, med temi dve dobro zaraščeni krogli. Merjasec je imel tudi zlomljeno nogo, vendar je bil še v stanu, da je podrl na lovu logarja M., ki je sodeloval pri zasledovanju. Logar, ki ni poseben častilec boginje Diane, je mislil, da ga je imel merjasec za šior.

V pretekli zimi so se pojavili pogosto volkovi. Med drugim so na gozdni upravsi vzeli psa jazbečarja. Neka profesorica je v mračnem jutru videla kar štiri volkove in je pravila, da toliko strahu še nikoli ni prestala. Oddaljevala se je ritensko in pri tem neštetokrat padla — pa brez posebnih posledic.

Bivši logar iz črmošnjiških hribov mi je pripovedoval, da pozna 11 volkov, ki love v več skupinah. Ena šteje 5, ena 3 oziroma 2 volka. En starejši samec lovi vedno sam. Za enkrat ljudem niso nevarni, ker imajo še dovolj srnjadi. Vendar se je stalež srnjadi močno zmanjšal in po pripovedovanju poznavalcev ni nobene primere od nekdaj.

V preteklem letu nas je obiskal na domu tudi jazbec. Prišel je v konjski hlev, najbrž mu je dišala raztresena koruza. Toda imel je smolo, ker mu je logar z vilami za vedno pregnal veselje do takih obiskov.

Ali bi se za volkove pri nas morda ne obnesle ruske pasti s krožnim hodnikom med dvema vrstama kolov in z živo vado v sredini? — Riko Koler, Dolgovaške gorice pri Dol. Lendavi.

Iz kočevskih lovišč. Po dolgem času sem si dovolil prost popoldan med tednom in se odpeljal s kolesom v lovišče. Izbral sem si priljubljen del v Mali gori, kjer sem nameraval ugotoviti, če je še tam moj stari znanec — srnjak in kakšen okras si je nadel. Z zasilnega višnjaka na smreki sem imel lep pregled nad njivo in travniki na eni in dolino na drugi strani. Le preveč »zračen« je bil prostor, kajti po približno dveurnem čakanju me je vzhodnik, ki je vztrajno pihal, že tudi prepihal in sem že pošteno drgetal na vejah. Že sem mislil zapustiti višnjak in se odtihotapiti proti kolesu, upajoč, da bom vsaj še med potjo kaj videl, ko me opozori v leščevju, ki obrobija travnik, kos s preletom, med katerim je jezno in preplašeno ščeketal, da so verjetno od tam bliža kakšna žival. In res se kar naenkrat pojavi v kotu njive temna lisa, katero sem smatral za zajca. Šele daljnogled mi je prikazal lepega divjega mačka. Vzdolž njive se mi je počasi bližal. Med potjo je ujel miško, potem križem kražem po njivi, pa žal zopet od mene nazaj.

Prej sem drhtel od mraza, sedaj pa mi je bila lovska mrzlica za vratom. Ali bo prišel dovolj blizu ali ne? Na strel s kroglo v danem primeru sploh ni bilo misliti, za šibre pa je bila razdalja 80 korakov prevelika. Kakor da sem ga pritegnil s svojimi pritajenimi vzdihi in željami, se je maček žopet obrnil in počasi, počasi prišel do konca njive in se potegnil preko nizkega robčka na travnik. Tu se je usedel in gledal naravnost vame, vsaj meni se je tako zdelo. Seveda si nisem upal niti ganiti, le izpod priprtih oči sem ga vročično opazoval. Po nekaj mitnutah — zame večnost — se je odločil in krenil v smeri proti nasprotni dolini. Ko mi je pokazal vso stran, sem brž dvignil puško in, ko se je za hip ustavil, dobro pomeril in sprožil. Po strelu se je v dolgih skokih oddaljil v zaščiti robčka do žive meje. Preden je smuknil skozi njo, sem mu poslal še kroglo, ki ga je le malo odvrnila od smeri in že ga je požrla goščava. Dvakrat zgrešil! Konec polurnega napetega filma se mi je zdel kaj klavrn za lovca. Vsaj s posluhom sem še skušal ugotoviti smer bega. V goščavi je polno suhega listja in sem natanko slišal, da je dvakrat čudno zašumelo, kakor da se nekaj premetava po tleh. Temu je sledil še kratek zamirajoč mrjav in vse je utihnilo. Novi upi so prešinili poparjenega junaka na smreki! Z občudovanja vredno brzino sem bil s smreke in preko travnika v goščavi. Med potjo sem še brž premenjal naboj, nato pa v smeri šuma. Glej srečo — po kakšnih 20 korakih sem že zagledal zaželenega mačka mrtvega, srep pogled uprt naravnost vame. Previdno sem se mu bližal, pripravljen na usmrtilni strel. Pa ni bilo treba. Skobacal sem se iz gošče in si na planem še enkrat natančno ogledal plen. V mislih sem se ves vesel zahvalil sv. Hubertu za lepe trenutke in redek plen ter se vesel vrnil do kolesa in domov. Kožuh je bil še kar v redu. Maček je tehtal 4.50 kg. J. K.

Divji prašiči na vasi. Kdor ne verjame, naj vpraša lovca Franceta v Škofljici pri Ljubljani, ki mu bo povedal zgodbo o 12 divjih prašičih, kako so prišli iz smeri Krima naravnost na železniško postajo Škofljica ravno zjutraj, ko pride vlak iz Kočevja, na katerega se vsak dan usede naš France, da se pelje v službo v Ljubljano. Tisti dan, 18. marca, pa je bilo vse narobe, vlak je prihajal in prašiči so prihajali. Sedaj ali zamuditi službo ali pa prašiče. France je že videl prašiča v loncu, zato je brž skočil po puško pa hajd za njim. Medtem so bili prašiči že daleč. Tako se je vrnil France ves razočaran ter se napotil v službo z drugim vlakom.

Po prihodu v Ljubljano je bil njegov prvi korak k tov. Samcu ter mu sporočil, kaj je doživel. Tov. Samec je gospodar Lovske družine v Škofljici, zato mora vedeti, kaj se dogaja v njegovem lovišču. Zgodba o prašičih se sedaj šele pričenja in postaja od trenutka do trenutka bolj tragična.

Tov. Samec je takoj po sporočilu pritekel k svojemu znancu na lovski posvet. Čez pol ure je že drvelo motorno kolo z dvema junakoma proti omenjenemu kraju. Vsa polna lovske strasti sta se ustavila že na Lavrici in povpraševala po divjih prašičih, v previdnosti, da ne bi padla v zasedo. Po vsestranskih informacijah sta izvedela, da so prašiči pravkar bežali čez sredo vasi v gozd Hruščevje. Vsa srečna v nadi, da jima je uspeh zagotovljen, sta se podala za njimi in ugotovila, da je bila partija mešana, ker so bili sledovi različnih velikosti.

Po brezuspešnem iskanju in trudapolni hoji sta se na večer vrnila domov že z večjim srdom do teh škodljivcev. Zavezala sta se, da bosta letos pokončala, če več ne, vsaj enega ščetinarja. N. F.

Pridobivanje mravljinjih bub. — V »Lovcu« 1949 je v razpravi »Fazan« tov. Mazlu med drugim opisal, kako pridobivamo mravljinje bube ze krmljenje fazanjih kebčkov. Ker imam v tem oziru dolgoletne skušnje, nekaj o tem: Pri vzreji fazanjih in jerebičjih kebčkov kakor tudi naših malih ptic-pevk so mravljinje bube (jajca) v pomladnem in po-

letnem času neobhodno potrebne. V lepem vremenu nabiramo mravljinje bube proti večeru, v slabem in deževnem pa proti jutru. V prvem primeru znosijo mravlje svojo zalego pod površino mravljinje kopice, da jih hlade, v drugem primeru pa, da jih suše. V mokrem in mrzlem vremenu so bube raztresene po rovih ali celo na dnu mravljišča. Bube pridobivamo tako, da odložimo suknjo, si zavihamo rokava srajce do ramen, si spodaj podvežemo hlačnice, pripravimo vrečo, mravljišče brž razgrnemo, poberemo iz njega bube in mravljišče zopet zagrnemo. S sebe kakor tudi z vreče otresemo mravlje in vrečo na vrhu zasučemo. Če potrebujemo več bub, to nadaljujemo pri drugem mravljišču. Doma stresemo mravljinje bube v za to pripravljen zaboj, ki naj bo 1 m dolg, 60 cm širok in 50 cm visok. Na notranjem zgornjem robu zaboja mora biti pritrjen ozek pas stekla, da mravlje ne morejo do vrha. Zaboj pokrijemo z belo gazo ali gosto mrežo, ki je napeta na okviru. V zaboj položimo eno ali po potrebi dve škatli iz kartona, ki sta ob straneh in zgoraj preluknjani s 0.45 cm širokimi luknjami, da mravlje lahko spravljajo svojo zalego vanje. Če zaboj postavimo v zaprt prostor, v kuhinjo, prižgemo nad zabojem močno luč s senčnikom, tako da vsa svetloba pada v zaboj. Lahko pa zaboj postavimo tudi na sonce. Kakor hitro je zaboj osvetljen, začno mravlje mrzlično odnašati svojo zalego v senco, to je skozi luknjice v škatlo. Če je treba, premešamo v zaboju smeti iz mravljišča, tako da niti ena buba ne ostane zunaj. Mravlje s preostalimi smetmi odnesemo nazaj na staro mravljišče, ali pa z njimi v bližini kakšnih 50 m od matičnega mravljišča ustanovimo novo kolonijo mravelj, na kraju, katerega ne zaliva voda. Sicer pa mravlje lahko vržemo tudi kokošim. — Riko Koler.

Dolgovaške gorice pri Dol. Lendavi.

Smola pa taka. Vsak pošten lovec je zopernik lisicam in zato je vsakdo ponosen, če obrne lisico na dlako. Ker nimam sreče s puško, sem jim napovedal boj s strupom. Že tretje leto se trudim, da zatlačim kaki lisici strup v gobec. Prvo leto sem na ta način dobil dve, drugo leto nobene, letos pa sem ves mesec hodil noč in dan za njimi, pa mi ni prišla nobena pred cev. Neko jutro sem se zopet odpravil v gozd in vtaknil v žep samo štiri naboje, ker sem vedno vse prinesel domov. Čemu bi jih torej vlačil poln nahrbtnik.

Na neki grabi mi priskače nasproti veverica in ko me opazi, smukne v luknjo. Pripravil sem puško in počakal, da je pomolila glavo na dan, ter stisnil. Toda veverica je bila urnejša, pognala se je na bližnjo smreko, kamor sem v ugodnem trenutku ponovno streljal. Ranjena se je pognala na drugo smreko. Žal mi je bilo tretjega naboja in zato sem jo skušal z okleščki spravit na tla. Tedaj zagledam na istem drevesu drugo veverico, na katero sem brž pomeril in jo sklatil na tla. Na ta način mi je ostal en sam naboj, katerega sem moral žrtvovati za ranjeno veverico. S prazno puško in skromnim plenom dveh veveric sem se odpravil dalje, da pregledam lisičje vabe. Z veseljem sem opazil, da je lisica odnesla zastrupljenega vrabca. Trideset korakov naprej sem našel mesto, kjer ga je pohrustala. Razločno sem videl, kje je padla potem čez rob in pod mejo obležala. Toda sledovi v snegu so mi jasno pričali, da me je nekdo prehitel in lisico odnesel. Slabe volje sem se odpravil naprej in godrnjal sam pri sebi: vsak dan toliko hoje za preklicanimi lisicami, da mi jo končno nekdo odnese izpred nosa. Med tem hudovanjem sam nase sem obstal ob skali in si utiral pot. Kar čujem rahel šumot, da obstanem negiben. Mimo mene na kakih dvajset korakov prikorakata lisica in lisjak, obstaneta in se ovohata. Pomislite, dragi tovariši, moje občutke, ko sem v mislih podrl z enim strelom kar dve lisici — iz prazne puške. Od jeze sem pograbil ob skali kamen in ga zalučal za bežečim lisičjim parom. Pa naj še kdo zabavlja na smolo, če ne jaz.

Matija Framski.

Na mednarodni tekmi goničev v Slivnici pri Cerknici. Veseli me, da je mednarodna tekma rodila sadove, na katere je klub naših goničev lahko ponosen. Na številna pisma, prejeta po tej tekmi, odgovarjam tukaj:

Vsem lovcem, ki se zanimajo za šolanje goničev, svetujem, da prečitajo članek »Vzgoja goničev« v Lovcu št. 7—12, 1949, katerega je vzorno in zelo poučno napisal tov. dr. Janko Lavrič. Za njegov trud se mu v imenu vodičev naših psov prav prisrčno zahvaljujem. Ravnajte se točno po teh navodilih in uspeh vam je zasiguran. Četrturna redna dnevna vaja pripravi psa do ubogljivosti, brez katere si ne morete in ne smete predstavljati goniča. Mladega psa učite vedno posamič in le v loviščih, kjer ni srnjadi. Znano je že, da bodo na letošnjih tekmah vodiči goničev, ki ne bodo gonili srnjadi, nagrajeni. Klub za goniče je s tem korakom razumno podprl pravilni lov.

V bivši Jugoslaviji so bili naši istrijani ožigosani kot lovski mrharji, češ da so preostri na srnjad in od nekaterih takratnih mogotcev obsojeni na smrt. Iz sosednih držav so si nabavljali razne pse z namenom, da bi izpodrinili in uničili naše domače istrijane. Takrat sem imel priložnost, seznaniti se z nemškimi prepeličarji, katere sem šolal in vodil. Prepričal sem se, da ti dragi psi ne ustrezajo našim loviščem. V naših loviščih rabimo vztrajne, ostre pse. Prepeličarji so sicer pametni in zelo uporabni pri lovu na divje race, zajca pa gonijo večidel le takrat, kadar ga vodič sam dvigne in psu pokaže. Žalostno in vendar iz moje prakse resnično.

In kaj je pokazala Ajka na tej tekmi? S 172 točkami si je priborila naslov »Prvakinja Jugoslavije« in s tem dokazala, da se da z našim istrijanom doseči vse, kar je lovu v korist in lovcu v veselje. Poleg obveznih predmetov zna še naslednje: na kratek žvižg se uleže, na dva žvižga pride k vodiču, na zalazu se na dvig roke uleže, na migljaj z roko pride k vodiču, na povelje »st« obstane in išče dalje, kamor se ji z roko pokaže, donaša na suhem kakor tudi iz vode, sama izdela krvni sled in srnjad oblaja, na povelje čuva mrtvo divjad in neoprčena je strelomirna.

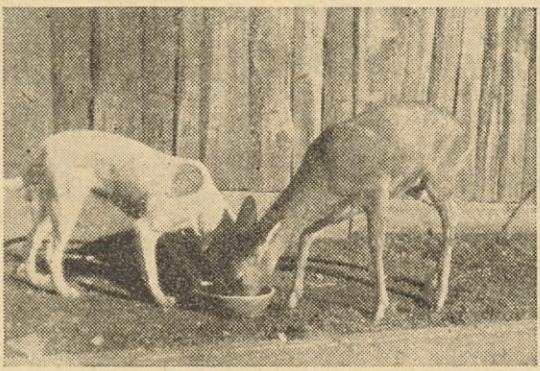

Ajka v gosteh pri Mali *Foto J. Z.*

Na tekmi se Ajka res ni postavila z oceno pri času in načinu gonje, upam pa, da bo naše tovariše sodnike s svojo gonjo še zadivila. Dolga vožnja, slabo, deževno vreme in še številka 16, katero sem izžrebal, je razumljivo Ajki vzelo kolikor toliko veselja do vztrajne gonje.

Vesel in ponosen sem, ker je Ajka na tej tekmi s svojim znanjem razveselila našega vrhovnega sodnika tov. dr. Ivana Lovrenčiča, ki mi je trud poplačal z besedami: »Da sem prišel v Slivnico v tem

slabem vremenu, mi ni žal, Ajka je vse odtehtala, razveselila me je, hvala vam in po tej poti naprej!«

Škoda, da na tekmi ni bilo priložnosti našim tovarišem sodnikom pokazati, kako se Ajka na kratek žvižg uleže med gonjo srnjadi. Vključim naslednje: Na neki naši letošnji brakadi sem imel Ajko oprčeno tako dolgo, da so drugi naši goniči nekajkrat zagnali. Misleč, da srnjadi ni več v bližini, sem spustil tudi Ajko. V kratkem zaslišim Ajkin glas, kateremu se kmalu priključi še šest glasov, ki so doneli kakor petrovške orgle. Po nepretrgani gonji sem takoj spoznal, da gonijo srnjad, in s pripravljeno piščalko čakal na prekinitev te gonje. Tri srne so pridrvele čez stečino nad menoj, za njimi pa kmalu nato sedem psov. Na kratek oster žvižg obleži le Ajka in žalostno gleda za dirjajočo drhaljo. Prekrasna slika, škoda, ker ni filmana.

Po doseženi zmagi v Slivnici in po prineseni lavoriki, priborjeni našemu okraju, sem bil nekoliko presenečen, misleč, da te tekme niso rodile pravega sadu. Naši lovci, tako so vsaj prve dni pokazali, niso razumeli, zakaj se je Ajka borila. Edino poverjeništvo za notranje zadeve našega okraja mi je k uspehu čestitalo in me bodrilo k nadaljnjemu delu. Danes pa, ko vidim, da so se tudi naši lovci zdramili in se za letošnje tekme pridno pripravljajo, je moj trud poplačan. Z novimi močmi bom prijel za delo in z vsemi razpoložljivimi sredstvi pomagal pri šolanju naših goničev, da si priborimo mesto, kakršno gre pravičnim lovcem in dobrim državljanom.

Jager Zdravko, Trbovlje I, Loke 122.

Iz sodraškega lovišča. Naše lovišče trpi zaradi volkov; doslej smo jih uničili 6. Ker imajo svoj prehod mimo »brede«, je tov. Jože Pintar nastavil vabo in pozneje cianvodikovo ampulo. Večkrat je šel gledat zastonj. 16. marca pa je opazil, da je vaba z ampulo odnesena. Na snegu je ugotovil sledove volka ki je vse naokrog prestopical in pomočil. Volk je dvakrat padel in v smrtnem boju izkopal dve jami, a se nato oddaljil ter so se sledovi na kopnem izgubili. Do sedaj ga še niso našli, čeprav je verjetno, da je poginil. Zanimivo je, da volk ni na mestu poginil. Verjetno je požrl celo vabo z ampulo, ki se je zdrobila šele v želodcu ali požiralniku.

Ampule smo nastavili tudi lisicam v onem delu lovišča, kjer s psi ne lovimo, in smo na ta način dobili v letošnji zimi 9 lisic in 1 kuno. L.

Zgodba o mački. V jeseni leta 1949 smo šli na lov v okolico Radohove vasi. Na njivi je pes zgnal potepuško mačko na samotno hruškovo drevo. Približamo se drevesu in opazujemo, kako se je pes trudil, da bi pregnal mačko z drevesa. Kar naenkrat pa se požene na drevo, se prime hruškove rogovile in gre po gostih vejah navzgor kakor medved. Prišedši do mačke jo zgrabi za rep in jo potegne navzdol. Pri tem sam štrbunkne z drevesa brez posledic, a mačka mu znova uide na drevo. Pes se še enkrat požene med veje, vrže mačko na tla s seboj vred, a je pri tem tako ugodno padel, da je mačko pravočasno prestregel in jo pokončal. Zanimiv je bil ta prizor, zlasti zato, ker je pes splezal dvakrat na drevo. Seveda je bilo drevo košato, z mnogimi vodoravnimi vejami, tako da se je pes mogel oprijemati. Razen tega je bil pes zadostno oster, da se ni bal mačjih krempljev. — Franc Smolej, Št. Vid pri Stični, Lovska družina Gradišče.

O lisičjih obiskah. V preteklem letu smo mnogo slišali, da se sprehajajo lisice pri belem dnevu po vasi, kjer jih ljudje pobijajo s krepeljci. Čuden je ta pojav, ki ga ne moremo pripisati lisičji neumnosti, pa tudi ne predrznosti. Po našem mnenju je to v zvezi s kakšno obolelostjo lisic. Kakor mi je znano, so se na ta način pojavile lisice tudi v vaseh: Češnjica 2, Velike Peče 1, Hrastov dol 2, Spodnja Draga celo 3 in še drugod. Sam sem se prepričal o tem in opazoval čudno obnašanje lisic. Hodile so okrog, kakor bi bile mesečne ali kakor da jih boli glava ali da so slepe. Vendar so se tudi postavile v bran. Tako je zašla nekega dne lisica k hiši mojega znanca. Tam

jo je napadel domači pes in borila sta se kakor se pretepajo psi med seboj. Končno je le Pik, ker je bil močan, zmagal. Morda bi nam strokovnjaki pojasnili, kaj je pravi vzrok temu čudnemu obnašanju lisic pri belem dnevu. — Franc Smolej, Št. Vid pri Stični, Lov. družina Gradišče.

Boj proti pasji kugi. Dejstvo, da podleže leto za letom veliko število dragocenih porabnostnih psov tej zahrbtni bolezni, pasji kugi, zahteva, da se ji znova in sicer temeljito posvetimo. Kdor ljubi svojega psa, se gotovo strinja z naslednjo pobudo. Povzročitelj pasje kuge je znan in spada v vrsto virusov. Ravno tako je znano, da se proti pasji kugi uporabljajo zaščitna cepljenja. O vrednosti le-teh so pa mišljenja deljena. Nekateri živinozdravniki gledajo nanje z zaupanjem, drugi jih odklanjajo, ker da so skoraj brez vsake vrednosti. Ali je potem čudno, da pri takem stanju tudi laik izgubi zaupanje. K temu pride še okolnost, da večina podeželskih živinozdravnikov potrebnega seruma sploh nima v svoji domači zalogi zdravil, ga torej tudi ne more uporabljati, čeprav stranka zaupa vanj in ga zahteva. Zato je treba postaviti naslednje vprašanje: Je li zaščitno cepljenje proti pasji kugi uspešno in zato priporočljivo? Ali naj se psi periodično cepijo proti pasji kugi? Ali se zaradi skromnega uspeha more smatrati za obrambno sredstvo proti pasji kugi?

(»Der Jagdhund«) P.

(Omenjeni kinološki list Avstrije priporoča lovcem in rejcem ustanovitev fonda, v katerega bi se stekali prostovoljni prispevki. Ta fond bi služil za financiranje obsežnih raziskovanj in poskusnih cepljenj. Pri nas bi bila raziskovanja morda bolj enostavna. — Ur.)

Divjega prašiča je uplenil dne 3. marca t. l. v lovišču L. d. Radovljica za vasjo Otok tovariš Jože Avsenek iz Begunj. Okrog 70 kg težka svinja je vodila pet pujsov, težkih po kakih 30 kg. Pri raztelesenju se je pokazalo, da je nosila 7 novih zarodkov. Uplenitelj je na terenu opazoval gibanje divjih prašičev in žrtvoval več noči na čakanju. Dosedanji pogoni so bili neuspešni največ zaradi pomanjkanja discipline in organizacije pogonov. Stanko Lapuh, Radovljica.

Psi-donašalci. Dobri donašalci navadno neradi donašajo roparice. Nek lovec priporoča, da mladega psa krmimo počenši od 6—8 tednov starosti včasih s surovim mačjim mesom. Mladič ne izbira in bo surovo mačje meso brez obotavljanja žrl. Starejšemu psu, ki je od vsega početka dobival drugo meso ali samo kuhano meso, se mačje meso gnusi ter ga bo odklanjal. Pes pa, ki surovo mačje meso žre, tudi brez obotavljanja donaša vsako roparico. Še vedno slišimo, da mladega psa ne smemo krmiti s surovim mesom. To naziranje je napačno. Mlademu psu je potrebno surovo meso za razvoj organizma in ravno surovo meso, ki vsebuje vitamine, varuje psa pred pasjo kugo. Najlaže je pač dosegljivo konjsko meso. Ni točno in tudi ne dokazano, da bi s krmljenjem surovega mesa vzgojili trgače. Pravilno šolan pes nikoli ne postane trgač. Če je pes navajen, da jé samo iz svoje posode in tudi iz nje samo to, kar mu gospodar osebno da, in če seveda ne vzgajamo umetnika v gladovanju, tak pes nikoli ne načne divjadi in torej ne postane trgač.

»»Der Jagdhund«) P.

Volčjak v lovišču. Lovski tovariš R. F. nas obvešča: V nedeljo 19. februarja sem se s svojim ptičarjem »Bojem« sprehajal po produ ob Savi, levo od Tomačevega. Bil je sončen dan in lepo število sprehajalcev. Pri tej priložnosti so spodili pet zajcev, dva para in enega, ki je s težavo bežal, ker je imel zlomljeno nogo. Med sprehajalci je bil tudi nek moj znanec s svojim »volčjakom«, starim 14 mesecev. Ko je zagledal pohabljenega zajca, ga je takoj začel preganjati in ga v grmu, kamor se je zajček zatekel, ujel in zadavil. Gospodar je vpil nad svojim nevzgojenim psom, žvižgal, toda to je le malo pomagalo. Poslal sem svojega ptičarja, naj mi prinese zajca. To je pes takoj storil. Zajec, samica, je imel prestreljeno zadnje bedro, iz katerega je štrlela kost. Rana je bila blatna in gnojna.

Zajca sem predal lovskemu čuvaju Karlu Dobovšku. Zajec je morda bil ranjen pri zadnjih pogonih ali, kar je še bolj verjetno, pozneje. Pri tem je važno ugotoviti, da volčjak in tudi drugi psi ne smejo stikati po loviščih, marveč jih mora gospodar na izprehodu v lovišču imeti oprčene (na vrvici). A. P.

Ali more ptica ostati dolgo brez hrane? Mi vemo, da pri obilnem gibanju ptiči trošijo mnogo sil. Da bi se dopolnile potrošene moči, je potrebna dobra prebava in krepka hrana. Pozimi, ko se porabi več energije za vzdrževanje telesne topline, je potreba po hrani večja kakor poleti. Pri tem se gubitek toplote pozimi veča ne samo zaradi nizke zračne temperature, marveč tudi zaradi skrajšanega dne, kajti časa za prehrano je manj, a toplote gre ponoči več v izgubo. S poskusom je dokazano, da ptiči, ki so bili nameščeni v temi, ginejo hitreje kakor pri pravilnem menjavanju svetlobe in teme.

Lakoto prenašajo ptiči neenako. Eni ginejo prav naglo, drugi morejo ostati brez piče precej dolgo. Nam je znano, da je uporaba piče pri ptičih različna. Čim manjši je ptič, tem več navadno jé — sorazmerno s svojo težo. Drobceni kraljiček užije toliko na dan, da težina hrane znaša četrtino ptičkove telesne teže; škorec — do ene osmine, a ujeda, ki tehta poldrugi kilogram, se more zadovoljiti z živežem, ki znaša eno desetino njene teže. Kolikor več piče zahteva ptič in kolikor živahnejše je pri njem presnavljanje, toliko težje bo seveda prenašal nedostatek hrane in toliko prej izgubi moč. Zlasti šibki glede stradanja so golci ptičev pevcev: nekateri ginejo po 3—4 urah gladovanja, ostali vzdrže nekoliko dlje. Odrasle lastovice morejo prebiti do 15 ur, kdaj pa kdaj celo do 24 ur, a gnezdniki hudournikov — nad 3 dni.

Rumenokljunci z nižjo telesno toplino in temu primerno z manj urno presnovo morejo dokaj dlje gladovati. Na Angleškem je pelikan samec v ujetništvu vztrajal 60 dni, ne da bi se ganil z gnezda in segel po piči, raca pod istimi pogoji — 28 dni. Bela sova prenese glad 24 dni; jezerska postojna — ki lovi ribo s krempli — 45 dni.

Mnogo laglje vzdrže ptiči pomanjkanje vode. Številne vrste sploh ne čutijo potrebe po pitni vodi, ali utegnejo mesece prebiti brez nje. V pustinjah pijejo vodo samo ptiči, ki se hranijo z zrnjem. Nastanjeni na majhnih okoliših za prehrano bivajo mnogi v takih predelih brezvodnih step in pustot, koder ni ne rose ne dežja in kjer v bližini ni ne prirodnih ne umetnih izvirov ali lukenj. V puščavi Sahari ne pijejo ali pijejo prav redko gavrani, vrabci, škrjanci, slavci, skalni jerebi, štorklje, skobci in še dosti drugih. Kar se tiče ujed — one skoraj nikoli ne požele vode.

Ta zanimiva posebnost ptičev ima prav tako zanimivo razlago. Najprej: kožnega hlapenja pri ptičih skoraj ni. Ptič se ne znoji in ne izgublja vlage — nasprotno s človekom, ki se poti. Drugo, kar je še tehtnejše: voda, ki prihaja v ptičevo telo z živežem, se ne odvaja v obliki seča, temveč se vsesava nazaj v organizem. To se godi v zadnjem delu črevesa, v tako imenovani greznici (kloaki), v kateri so pri ptičih tudi sečniki. Gošča, ki se pojavlja po vsesavanju iz seča, se izmetava hkrati z otrebki iz črevesa. Spričo take ureditve kože in spričo takega odvajanja ptič ne izgubi skoraj nič vode in ima tako manj potrebe po tekočini.

Prebava je pri ptičih hitra. Sova prebavi miško v 4 urah, a sivi srakoper celo v treh. Pri peganu so opazovali, da sočne jagode minejo skozi prebavila v 8—10 minutah. Pri ptičih, ki zobljejo zrno, deluje prebava znatno bolj počasi: kokoš prebavlja zrno 12—14 ur.

Ptiči, zlasti zobavci, praznijo čreva kaj pogosto. Prepelica, ki je sedela v kletki, se je v 90 dneh očedila 5841 krat, t. j. po 65 krat na dan. Po takem niso več tako čudne ogromne plasti ptičjaka na Peruanskih otokih, ki dosegajo višino 40 do 50 m, t. j. višino ljubljanskega nebotičnika. Take sloje ptičjega govna (guano, peruansko huano = gnoj) rabijo za gnojitev zemlje. Ali vendar, koliko tisočletij so morale živeti na teh otokih

naselbine pingvinov, pelikanov in drugih morskih ptičev, da se je mogel nabrati ter okameneti tak sklad gnoja.

Pri mnogih ptičih, med katere se štejejo i roparice — pri sovah, galebih in štrkih ostajajo neprebavni deli krme v golši (brahorju) ali pa v želodcu ter jih ptica enkrat na dan izmeče skozi požiralnik in kljun. A spričo svojih želodčnih žlez, spričo krepkega, močnega prebavljanja utegnejo mnoge ujede prebaviti celo dlako. Nobena pa ne more prebaviti zob, perja, volne in staničja. Take osvaljke izrigajo, izbljujejo.

Morda je v neki zvezi z naglo prebavo hrane in z izpraznitvijo želodca prav zanimivo svojstvo ptičev — neobčutljivost za strupe.

Ta domneva se zdi tem verjetnejša, ker je kačji pik — t. j. kadar strup ne pride v požiralnik, ampak neposredno v kri — ptiču nevaren. Opazovali so nekoč orla, ki ga je s pikom ubila pisana kača, drugi pot so našli v gnezdu mrtvega jastrebiča, poleg katerega je ležala pikača.

Vrabci, kljunači, galebi, jerebice, divji petelini, lešnikarke in druge ptice jedo brez nevarnosti zase strupeno sadje in seme. Pogosto jim je to najmilejša piča. Mnoge ujede tudi brez škode zase goltajo strupene kače.

Poskusi, opravljeni nad nizom ptičev, so potrdili, da njih telo ni dostopno za strupe. Kondor more zdržati znatne količine strihnina. Atropin, strofantin, nikotin in anikotin, ki delujejo na človeka kot močna sredstva za srce, ne izzivajo nobene spremembe v brzini utripanja pri drobnih vrabcih. Vzrok temu še danes ni pojasnjen in je velika uganka ptičjega telesa. REDIN — A. D.

Kdo pojé na dan več ko svojo težo? Po prihodu iz lupine se rumenokljunci čutijo in vedejo različno. Neki kaj urno zapuste gnezdo, se gibljejo in hranijo samostojno — pod budnim nadzorom svojih roditeljev. Oči ter ušesa so pri njih odprta, obleka od puha dobro razvita. Vsi, kolikor jih je, se drže roditeljev, prostor njih prebivanja je voda ali kopno. To so naše kokoške, goske, race, žerjavi, galebi, kljunači, gage (velika črna vodna kokoš), potapljavci, droplje i. dr., ki se goje v velikem številu.

Rumenokljunci drugih ptičev, skoraj vedno tistih, ki žive po drevju, prihajajo iz jajca slabotni, z zaprtimi očmi in ušesi, s pičlo odejo od puha, pa celo popolnoma goli. Toplina njihovega telesa se znatno menja, zato jim je treba varstva pred mrazom in vročino. Zahtevajo dobro, skrbno nego in hrano. Samo pri sovah in ujedah imajo žoltokljunci boljšo haljo, a ujede in štorklje se izležejo z odprtimi očmi in ušesi. Poleg naštetih spadajo sem vse vrste vrabcev, detlov, kukavice, bregovnice, golobi, ptiči severnih krajev in druge vrste, ki žive po drevesih, a tudi pingvini in viharnice.

Žoltokljunci enih kakor drugih se prav hitro razvijajo. Čim manjši je ptič, tem urneje po navadi doseže svojo težino. Pri nekaterih ptičih žoltokljunci, preden zlete, tehtajo več kakor njih starši. Pri njih se nabirajo sloji masti, ki naglo izginejo pri težkih prvih poskusih letenja.

Naš kraljiček in vivek dosežeta v teži svoje roditelje že po 70 dneh. Tako nagla rast se pojasni z ogromno količino piče, ki jo pojedo. V prvem času nebogljenci ptičev iz vrabčjih vrst užijejo na dan več kakor sami tehtajo. Teža se jim povečava za 20, ponekod celo za 50% na dan.

Nagon za pitanje goličev je pri pticah silno razvit. Še kadar roditelji na kateri koli način izgube otroke ali možnost pitanja, pogostoma še nadalje opravljajo, kar je v zvezi s pitanjem: pičo prenašajo z enega mesta na drugo, vlačijo jo v prazno gnezdo, tu pa tam jamejo pitati tuj pomladek.

Najbolj podžiga, se zdi, roditelje na pitanje vnanjost živo barvanega odprtega kljuna mladičev. To se pravi: refleks (odrazni zgibljaj) prehrane se najbolj izpodbada z očesnim vtiskom. Vrsta poskusov potrjuje to domnevo. Med drugim so se pripetili celo taki primeri, da so starši vrgli iz gnezda presitega mladička, ker je nehal zevati, misleč, da je

mrtev. Ko so gnezdo starega vrabca prenesli drugam, je vrabec, ne videč odprtih kljunov, kratko malo opustil slednjo skrb o prehrani, ne oziraje se na klice mladokljuncev, ki so bili v bližini. To je eden jasnih dokazov, da ptico v osnovi vodijo nagoni. Roditelji često ne samo prenehajo skrbeti za mladiča, ki pade iz gnezda, temveč ga napadajo, ako se skuša približati gnezdu. Po vsej priliki v tem zgledu deluje refleks obrambe gnezda, ki se prvenstveno budi, kadar se neka bitja bližajo gnezdu. Zanimivo je, če iz gnezda izgine več mladičev, da se roditelji malo menijo za to in šele kadar zmanjka vseh, tedaj kažejo velik nemir.

Zdravstvene obveze roditeljev, kakršna je na primer čiščenje gnezda od iztrebkov mladih, se takisto štejejo med potrjena refleksna dejanja. Vnanjost iztrebka učinkuje na roditelje in jih izpodbuja, da mečejo nesnago iz gnezda. Ta opravek se olajšava s tem, da je pri nekih vrstah naraščaja ptičjak ovit v svojsko sluzno mreno. Edino golobi, posamezni tkači in vdebi (smrdokavre) se ne ravnajo po nikaki higieni ter ne snažijo gnezda.

Zlasti mnogo truda zahteva od roditeljev pitanje mladičev. Le jako majhno število ptičev pita mladiče enkrat na dan, tako pri nekih morskih pticah. V tem primeru dobe mladiči kaj velik obrok. Pri večini ptic je pitanje hudo naporen posel, ki jemlje moči, a ki v večini zgledov uporablja »delitev dela«: oče nosi hrano, mati pa jo kot gospodinja deli med otročičke. Po opazovanju, izvršenem blizu Moskve, je detel pital mladiče od štirih zjutraj do pol desetih zvečer: 8. junija je s hrano priletel v gnezdo 350 krat, a 18. junija — samo 238 krat. Očividno prve dni mladiči zahtevajo močnejšo hrano. Odrasla sinica krmi 350 do 390 krat na dan, brglez 370 do 380 krat. Človeškim staršem bi bil tak napor nevzdržljiv.

Pri ptičih, ki žive ob žužkih, navadno pri vsakem doletu roditelj pita zgolj enega mladiča. Pri pticah, ki se živijo z zrnjem in mesom, pa vse mladiče hkrati. Kako da se roditelj ne zmeša, kadar krmi pri vsakem doletu samo po enega mladiča? Se li mar ne pripeti, da kak okreten požeruščck použije desetkrat več od ostalih?

Dognali so, da po slehernem pitanju v gnezdu ptičev, ki se hranijo z mrčesom, nastaja pomikanje. Nahranjeni mladiček se pomakne na rob gnezda, osvobodi želodec za novi obrok, a njegovo mesto zavzame drugi po vrsti za hrano. To pomaga roditeljem, da ne prezro nobenega. Še ko so se mladiči speljali — to se zgodi pri raznih ptičih ob raznih dobah — roditelji nekaj časa še dalje pitajo. Ta doba traja pri drobnih žužkojedih do dva tedna, pri močnih grabežih, kakršni so kondori, pa še nad mesec dni.

Mladiči ponekod ostanejo skupaj do naslednje pomladi, tako sinice, plezavci itd., drugi se zopet takoj razprše ter žive zase, n. pr. ujede.

Skrb za potomstvo pri pticah, ki žive v družini, se razodeva na malo drugačen način. Mladiči po navadi slede za tistim roditeljem, ki je valil. Tu pa tam, n. pr. pri čopastem ponirku, se naraščajci dele na dvoje, eni z očetom, drugi z materjo. Samo prve dni morajo pri nekih ptičih roditelji deco pitati iz kljuna. Pri večini vrst začenjajo žoltokljunci prijemati hrano sami, oče in mati jim samo pomagata iskati jo. Pri plovcih samica greje žoltokljunce ter jim maže puh s svojo mastjo, ki jo jemlje iz žleze na trtici. Žoltokljunci nekih plovcev, utrujeni od plavanja, splezajo mami na pleča za oddih. Ponirki grejejo svoje male na vodi pod perutmi.

Z izrazito posebnostjo se odlikuje držanje pingvinov, ki jih poznamo po njih čudnosti v drugih primerih. Pri enih leže na jajcih vsi člani naselbine; na ta način pride na eno jajce do 10 odraslih ptic. Pitanje žoltokljuncev se takisto vrši v skupnini. Pri drugih izvali jajca ena ptica, toda pitanja in obrambe se udeležuje vsa kolonija.

Kakor večina živali, tako tudi ptice izgube vsak stik s svojim pomladkom, čim je poletel iz gnezda. Vendar bi se moglo domnevati, da so resnične pravljice o enoženstvu nekih ptičev. Tako se domne-

va, da naše kavke tvorijo pare, ki se obdrže do smrti. Povsod je znana privrženost goloba do samice in malih papig — ki se ne razhajajo.

Skupno življenje v naselbinah mnogih ptičev, skupna obramba pred sovražniki, složen napad v jatah na ujedo, skupinsko preletanje v toplejše kraje in drugi pojavi v življenju operjencev pričajo o tem, da so se v boju za obstanek pri ptičih, a posebno pri nekih vrstah izobličili jako zamotani refleksi. REDIN — A D

Iz lovske organizacije

† **Jože Kasjak.** Dne 4. maja 1950 se je preselil gospodar Lovske družine v Puščavi v večna lovišča. Na prerani grob dragega in zvestega lovskega tovariša smo mu položili zelene vejice v časten in trajen spomin.

Lovci družine Sv. Lovrenc in Puščava.

† **Franc Kranjc,** priljubljeni član naše družine, se je dne 19. aprila 1950 preselil v večna lovišča. Dolgoletnemu lovcu in dobremu tovarišu naj bo ohranjen trajen in časten spomin.

Lovska družina Šmarna gora.

† **Kokal Mihael.** Dne 29. aprila 1950 je odšel v večna lovišča najstarejši lovski tovariš. Rojen je bil leta 1863 v vasi Dolga noga-Kresnice. Bil je dober učitelj lovskemu naraščaju nad 60 let. Kdor je Kokala poznal, ga je spoštoval in zato mu je bilo gotovo tudi določeno v večnih loviščih dobro stojišče. I. Z.

~

Obvestilo. Zaradi nujnih tiskarsko-tehničnih ovir se je peta številka toliko zakasnila, da jo je bilo treba združiti s šesto številko.

Iz istih vzrokov bosta združeni tudi sedma in osma številka, kar naj naročniki blagohotno upoštevajo in oproste. — Uredništvo.

Kaznovanje. Štefan Smolnik iz Rošpoha, ki je ustrelil kot krivolovec v svetokrižkem lovišču srnjaka, je bil od okrajnega sodišča v Mariboru (K 249/49) kaznovan z odvzemom svobode s prisilnim delom in na plačilo 4000 din odškodnine.

Poročilo Lovske družine v Škofji Loki. Lovišče Škofja Loka se je osnovalo iz prejšnjih lovišč Sorško polje in Škofja Loka-Zminec. Povečana družina je poživila svoje delo in postavila plan, zlasti za gojitev divjadi, za napravo solnic, stojišč, pa tudi za pridelavo krmil, kakor detelje, topinamburja, za ureditev lovskih stez in visokih čakališč. Kot rezervat je določeno severno in vzhodno pobočje Lobnika do vojaške ceste, kjer se sme vršiti samo gojitveni odstrel. Dva predela v lovišču sta določena za šolanje goničev. Člani so se zavezali, da bo vsak izvršil najmanj 40 prostovoljnih ur dela in da bo vsakdo položil lovski izpit ter se udeleževal obveznih skupnih študijev vsaj enkrat mesečno. En član lovske družine je zadolžen, da osnuje lovsko knjižnico. Pet članov je zavezanih za prispevke v »Lovca«. Družina ima tudi referenta za kinologijo, ki naj skrbi, da bo družina dobila čistopasemske pse, in sicer ptičarje, goniče in jamarje.

Družina napoveduje vsem lovskim družinam v kranjskem okraju tekmovanje za leto 1950, in sicer v sledečem:

1. katera družina bo najbolje uredila lovišče ter imela najbolj disciplinirano in vzgojeno članstvo;
2. katera družina bo imela najboljšo odrejo lovskih psov, dresuro in najboljšo udeležbo na smotrah in tekmovanjih;
3. katera družina bo imela največ udarniških ur;
4. katera družina bo imela najboljši plan dela, ga izvršila in najpravilneje gojila divjad, pa tudi izvršila najustreznejši odstrel;
5. katera družina bo dala največ za preskrbo skupnosti v mesu in kožah;
6. katera družina bo prispevala največ člankov za »Lovca«;
7. katera družina bo imela največ in najuspešnejše študijske sestanke;
8. katera družina bo najbolj natančno izvršila pregled in oceno trofej;
9. katera družina bo pokončala največ lovskih škodljivcev.

Lovske družine, ki sprejmejo tekmovanje, naj to prijavijo Lovski podzvezi v Kranju.

Dušan Kafol, Škofja Loka, Puštal.

Kinološke vesti

Mednarodna kinologija. Glavna skupščina Mednarodne kinološke zveze (Fédération Cynologique Internationale — F. C. I.), ki ima svoj sedež v Bruslju, je bila v Holandiji, in sicer v Amsterdamu, v četrtek 8. junija 1950.

Holandski kinološki klub Cynophilia (Nederlansche Kennelklub Cynophilia) priredil ob svoji 60 letici Mednarodno razstavo psov vseh pasem, in sicer 10. in 11. junija 1950 v Amsterdamu.

Mednarodne razstave psov vseh pasem so bile v Langenthalu (Švica) dne 13. in 14. maja t. l., v Luxemburgu (Luxemburg) dne 21. maja t. l., v Parizu (Francija) od 16. do 19. junija t. l., v Amsterdamu 10. in 11. junija t. l. — v Italiji pa v Milanu od 2. do 4. junija t. l., v Rimu dne 10. in 11. junija t. l., ter v Trstu 24. in 25. junija t. l. Povsod C. A. C. I. B.

Mednarodna razstava psov vseh pasem 22. in 23. aprila t. l. na Dunaju. — Razstavljenih je bilo 1023 psov, in sicer 56% z Dunaja, ostali iz Avstrije in nekaj iz inozemstva. Prireditev je bila do sedaj največja v Avstriji. Zastopanih je bilo 56 pasem, katere je ocenjevalo 25 sodnikov v 22 krogih. Po številu je bilo razstavljenih 123 nemških ovčarjev, 77 jazbečarjev, 72 kodrov, 64 nemških bokserjev, 60 španijelov, 50 foksterijerjev, 47 škotskih terijerjev, 42 vajmarancev itd. Lovskih posov je bilo okrog 350. Iz inozemstva so bile zastopane Jugoslavija, Lichtenstein, Nemčija, Švica in Trst. Od 16 iz LR Slovenije prijavljenih psov je bilo privedenih samo 6, in sicer dva ilirska ovčarja, prvi z oceno kandidat za mednarodno prven. v lepoti, drugi prav dobro, dva lovska terijerja, oba odlično, in dva jazbečarja, prav dobro in dobro. Ocenjevanje psov je bilo zelo strogo. Na razstavi so ocenjevali poleg avstrijskih sodnikov še en sodnik iz Italije in dva iz Švice.

Kinologija v FLRJ.

VII. mednarodno razstavo psov vseh pasem priredi Kinološka zveza FLRJ 9. in 10. septembra 1950 v Ljubljani. Podeljevali se bodo naslovi: kandidat za prvaka (-injo) LR Slovenije-Ljubljana 1950, kandidat za prvaka (-injo) FLR Jugoslavije-Ljubljana 1950 in spričevalo sposobnosti za mednarodno prvaštvo v lepoti (C. A. C. I. B.).

Sodniški pripravniki. Pri Kinološkem udruženju NR Srbije so prijavljeni kot sodniški pripravniki: za jazbečarje in terijerje: Terzin Svetozar, Beograd, Internacionalna brigada br. 63, in Zec Branislav, Beograd, Ulica 7. jula br. 54; za šarivce: Delić Stanislav, Beograd, Vidičeva 21; za goniče in ostale ptičarje: Matović Jovan, Beograd, Njegušova 47; za službene pse: ing. Jovanović Marka, Beograd, Zetska 4 a, ter za pse za dom in pritlikavce: Jovanović M. Ružica, Beograd, Zetska 4 a.

Nove psarne. Kinološko udruženje NR Srbije prijavlja v zaščito psarno: »SOKOBANJA«, za vse ptičarje, lastnik Živadinović Mihajla, Beograd, Jevremova br. 13/II. Kinološko združenje LR Slovenije prijavlja v zaščito psarno: »SORA«, za službene pse, lastnik Confidenti Peter, Dom slepih, Stara Loka, p. Škofja Loka. Zaščita teh psarn postane pravomočna, če ne bo v roku štirih tednov nobenih ugovorov. Zvezni tajnik.

Kinološka zveza FLRJ je imela svoj redni letni občni zbor 12. februarja 1950 v Zagrebu. Izvoljen je bil sledeči odbor: Carević Miloš, minister, predsednik, Zadnik Ljuban, dr. Würth Dragutin in dr. Pavlović Dragiša, podpredsedniki, Drenig T. Teodor, tajnik in vodja rodovne knjige, Rusova Breda, pomočnik tajnika, Zupan Ivan, blagajnik. — Odborniki: za LR Srbijo Radovanovič Nikola, namestnik Terzin Svetozar, za LR Hrvatsko Stopar Bogdan, namestnik dr. Rohr Oto, za LR Slovenijo Caf Ivan, namestnik Škofic Jože, ter za LR Makedonijo Štaklev Svetislav, namestnik Kostić Jovo. Nadzorni odbor: Koder Julij, dr. Lavrič Janko,

Mikulek Stjepan, Pavlič Vladimir in Živanovič Jovan.

Klub ljubiteljev športnih psov. Občni zbor je bil 15. februarja 1950. Izvoljen je bil nov odbor, in sicer: predsednik ing. Premelč Stane, prof., njegov namestnik Bulc Franjo, tajnik in strokovni poročevalec Drenig T. Teodor, blagajnik Vašl Ciril, gospodar Klemenčič Ivan in odborniki: Antolek-Orešek Drago, Bizjak Valerija, Bulc Nada, Čebin Branko, Faganeli Franjo, Jelnikar Anton, Jesenko Blaž, Rus Breda, Sodnik Nada, Šircelj Ivo in Vovk Miro. Nadzorni odbor: Čebin Dominik, Kovačič Franc in Verbič Anton. Klub ima v planu za 1950: a) ciklus kinoloških predavanj do konca marca in v jeseni od 1. oktobra dalje, b) ob priliki mednarodne razstave psov vseh pasem v Ljubljani produkcijo službenih psov.

Društvo ljubiteljev ptičarjev. — Občni zbor dne 24. februarja 1950 je izvolil nov odbor, in sicer: predsednik dr. Rant Jože, univ. prof., njegov namestnik Škofic Jože, tajnik Maček Branko, strokovni poročevalec Sežun Bogdan, blagajnik Drenig T. Teodor, gospodar Turk Maks in odborniki: Caf Ivan, dr. Fakin Jože, Gederer Janez, Hafner Ivan, Leskošek Edi, Marič Ludvik, Nemec Janez, dr. Palčič Branko, Pavšič Boris, Vodopivec Jože ter Zupančič Gabrijel. Nadzorni odbor: Koder Julij, Lisek Bogumil in Plečar Vladimir.

Društvo ima v planu za 1950: dve pomladanski vzrejni tekmi ptičarjev dne 2. aprila t. l. v Murski Soboti, dne 16. aprila t. l. v Ljubljani, dve jesenski vzrejni tekmi ptičarjev dne 24. septembra t. l. v okolici Murske Sobote in 1. oktobra v okolici Ljubljane, obenem poljsko tekmo, ter 7. in 8. oktobra uporabnostno tekmo ptičarjev.

Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev. Občni zbor dne 27. februarja 1950 je izvolil nov odbor, in sicer: predsednik Stare Bruno Hugo, njegov namestnik Caf Ivan, tajnik Jokšič Milena, strokovni poročevalec Drenig T. Teodor, blagajnik Dobravec Slavka, gospodar Hribar Avgust in odborniki: Arko Stanko, Arko Vladislav, Brus Drago, Dular-Knaflič Elija, Jamar Elizabeta, ing. Jošt Jože, Klemenčič Ivan, Konrad Mirko in Rus Breda. Nadzorni odbor: Janez Jože, Verbič Anton in Vončina Vida.

Klub ima v planu za 1950: preizkušnje zasnove jamarjev, in sicer 21. maja t. l. v okolici Maribora, 11. junija v okolici Ljubljane, 25. junija propagandno tekmo na Primorskem (Postojna ali Sežana) ter uporabnostno tekmo jamarjev 14. in 15. oktobra v okolici Maribora.

Sodniški pripravniki. Kinološko udruženje NR Srbije je prijavilo kot sodniške pripravnike: za zunanjost šarivcev: Mitrović Aleksandar,, stud. vet., Beograd, Vilovskog 18, in Vučičević Borivoje, stud. vet., Beograd, Černiševskog 16, dalje za zunanjost službenih psov: Simić Stevan, Beograd, Milorada Mitrovića 6.

Smotra psov Lovske družine Šmarna gora. LD Šmarna gora je z odobritvijo KUS-a priredila smotro psov 2. aprila t. l. v Skaručni. Kot sodnika sta bila določena Drenig T. Teodor in Koder Julij. Pripeljanih je bilo 33 psov. Od teh je bilo ocenjenih 17, in sicer 2 odlično, 7 prav dobro, 6 dobro in 2 povoljno. — Ostalih 16 psov je bilo odklonjenih, ker niso ustrezali pasemskim znakom.

Organizacija smotre kakor tudi disciplina članstva LD je bila na višku. Članstvo se je udeležilo v polnem številu in je sledilo z velikim razumevanjem poteku te prireditve in izvajanjem sodnikov.

Kinološka literatura: Lovec št. 3.

Seznam sodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije: Lovec 3, 4.

Seznam vodnikov Kinološke zveze FLR Jugoslavije: Lovec 3, 4.

Zvezni tajnik.

Kinološke prireditve

24. septembra: jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Murski Soboti.

1. oktobra: jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani.

1. oktobra: poljska tekma ptičarjev v Ljutomeru.

7. in 8. oktobra: uporabnostna tekma ptičarjev v Ljubljani.

15. oktobra: uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev v Mariboru.

22. oktobra: uporabnostna tekma jazbečarjev in terijerjev v Ljubljani.

14. in 15. oktobra: tekma goničev v Št. Juriju pri Grosupljem.

21. in 22. oktobra: tekma goničev v Slivnici in Cerknici.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Trebnjem.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Poljčanah.

28. in 29. oktobra: tekma goničev v Idriji ali Tolminu.

4. in 5. novembra: tekma goničev v Sodražici.

4. in 5. nov.: tekma goničev v Celju.

4. in 5. novembra: tekma goničev na Jesenicah.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Črnomlju ali Novem mestu.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Trbovljah.

11. in 12. novembra: tekma goničev v Škofji Loki.

18. in 19. novembra: tekma goničev (derby) v Slivnici in Cerknici.

26. novembra: tekma brakov-jazbečarjev v Celju.

Natančnejše informacije o tekmah daje Kinološko združenje LRS.

Po lovskem svetu

Belgija. V Belgiji je letos prepovedan odstrel telet jelenjadi, razen gojitvenega odstrela. Vendar so proti tej odločbi pomisleki, ker se je jelenjad tako razmnožila, da pride na 1000 ha 50 kosov jelenjadi. V tem vidijo nevarnost za gozdne nasade in lovske organizacije zahtevajo, da se odstrel telet zopet dovoli.

(»Royal St. Hubert«) P.

Finska. Na Laponskem so se volkovi tako razmnožili, da se je finska vlada odločila, v zaščito velikih čred severnih jelenov in redkih naseljencev vzpostaviti »leteče« kolone lovcev, ki so sodobno opremljene. Te kolone so že začele delovati. Iz avionov streljajo volkove, ki nastopajo v krdelih, in dnevno pade po 40—80 volkov. Sovjetska zveza je proti temu načinu lova protestirala in Finska je morala prenehati z lovom iz avionov. Lastnikom čred severnih jelenov in naseljencem je priporočila, naj se odmaknejo od tako imenovane »mrtve« cone ob meji Sovjetske zveze. Volkovi se širijo proti zahodu in povzročajo mnogo škode.

(»Anblick«) P.

Francija. Leta 1916 je bilo v Franciji prodanih 410.000 kosov divjadi, leta 1946 pa 4,100.000. (»Saint Hubert«) P.

Italija. Člen 1. italijanskega zakona o lovu iz leta 1939 opredeljuje lovno živalstvo takole: »Kot divjad se smatrajo vsi prosto živeči sesalci in ptiči; izvzeti so krt, rovke, polhi, prave miši in poljske miši.« V Italiji velja regalni lovni sistem. (»L'Cassador«) P.

USA. Cpt. Rickenbacker Eddie je postavil naslednja pravila za lovce in ribiče:

1. Kršitelji zakona o lovu so tatje — postopajte z njimi temu primerno.

2. Poučite začetnike-lovce, da imajo ne samo užitke, marveč tudi dolžnosti.

3. Porabite ravno toliko časa za obnovo kakor za lov in ribarjenje.

4. Delajte na sodelovanju med lovcem in kmetom.

5. Bodite člani lovskih društev.

6. Zahtevajte zdrave zakone o lovu, ki obvezno predpisujejo gojitev.

7. Lovite in ribarite, toda ne bodite mrharji! (»Sports Afield«) P.

JULIJ-AVGUST

Ing. Mirko Šušteršič

Nekaj o balistiki

Balistika je nauk o gibanju vrženih teles; latinska beseda pomeni metalno pripravo. Vsako prosto (v zraku) gibajoče se telo se pokori fizikalnim zakonom. Če vržemo kamen, to je, da mu damo z močjo naših mišic nek pospešek, zleti kamen po zraku s silo, ki mu jo je podelila naša roka. Ta sila v zvezi s težo (gmoto) kamna se odraža v hitrosti in daljavi leta. Kajti kakor hitro zapusti kamen roko, se nanj obesi težnost, ki ga vleče navpično k tlom (privlačnost zemlje) in upre se mu zrak. Zato kamen ne zleti v premici, temveč opiše lok in končno ko težnost in upor zraka premagata gonilno silo, pade na tla.

Ker je roka slaboten stroj za metalje, si je človek izmislil pripomočke in tem prilagodil obliko izstrelkov. Uporabljal je prače, metalne stroje (katapulte), loke, lokostrele in končno strelno orožje — puške. Pri tem je docela nadomestil silo svojih mišic s smodnikom in s tem živo silo izstrelkom neizmerno zvečal.

Toda od odkritja smodnika v Evropi izza 14. stoletja preko pušk na kresilo, prednjač in končno do modernih pušk je bila dolga in težavna pot, preden je tehnika s svojimi izumi obvladala streljanje do današnje popolnosti. V mislih imamo zgolj puške v lovske namene, ki so glavno orožje lovca. Puške so pa kaj različne po obliki, zgradbi, učinku in delovanju, za kakršne namene so pač izdelane. Imamo na primer enocevke, dvocevke, trocevke, celo štiricevke. Razlikujejo se puške za šibre od pušk za kroglo, pa tudi v tem, da se neke puške odpirajo pri nabijanju s tem, da se cevi v zaklopu pregibljejo, povesijo (prelamače), druge imajo negibne cevi kakor so puške na zaklop in repetirke. Pri dvocevkah, ki so najbolj pogoste lovske puške, sta cevi priveznjeni druga poleg druge ali naveznjeni ena vrh druge, obe cevi za šibre (gladki) ali obe risani cevi ali polrisanice, desna cev za kroglo, leva za šibre. Pri naveznjenih je zopet lahko cev za kroglo pod gladko cevjo za šibre, pa tudi narobe. Naveznjene puške imenujemo bok puške, po znanem izdelovatelju, čeprav ni bil on prvi.

Večstrelne puške so repetirke in sicer repetirke na roko ali avtomatske, to so puške, ki izrabijo odsun pri strelu, ki odpre zaklep, puško napne in hkrati nabije, da je naslednji hip puška pripravljena za nov in ponoven strel.

Moderne lovske puške-prelamače tudi nimajo več vidnih petelinov (brezpetelinke), ki so skriti v glavi kopita, med tem ko so pri petelinkah vžigalni vzvodi zunaj vidni in je bilo treba vsak petelin posebej napeti. Brezpetelinke pa se napenjajo obenem, ko puško prelomimo, to je s pritiskom na zaklep in cevi puške odpremo in jo pri tem tudi že napnemo. Kot opazni znak, če je puška napeta ali ne, so na celinu (baskilu) opozorilne igle, ki pri napetju nekoliko izstopijo. Brezpetelinke imajo navadno tud samodelno varovalo, to je vzvod, ki pre-

prečuje nehoteno sprožitev, dokler s premikom varovala ne omogočimo sprožitev puške. Boljše puške imajo tudi izmetače, ki ob odprtju puške vržejo razne tulce iz nabojišča.

V ostalem nimam namena popisovati puške, ker jo vsak lovec pozna oziroma bi moral poznati njeno zgradbo, delovanje in pomen in namen pozameznih delov. To vse pa dobi nazorno upodobljeno in popisano v knjigah in cenikih za lovsko orožje in tudi v knjigi »Naš lov«. Brez dobrih slik oziroma pušk samih je pa opis za začetnika precej jalov.

Svetlobo, premer cevine odprtine imenujemo kaliber.

Pri šibrenicah imamo navadno kalibre 16, manj 12, še redkeje 20. Še večji in tudi manjši kalibri, kakor 10, 8 ali 24, 28 so pri nas redko v rabi. Čim večje je število, ki zaznamuje kaliber pri šibrenicah, tem manjši je kaliber (tem manjša je odprtina cevi). Kaliber šibrenic se namreč določa po številu svinčenih krogel, ki se ulijejo iz enega angleškega funta (454 gr) čistega svinca. Za kal. 16 se ulije iz 1 funta svinca 16 krogel, in je jasno, zakaj manjše število pomeni večji kaliber.

Pri risanicah, puškah za kroglo pa izražamo kaliber v milimetrih in desetinah milimetra. Tukaj imamo pa dva premera od brazde (vreza) do brazde, ki je nekoliko večji, kakor pa od polja do polja (vrtalni kaliber). Globina brazd je polovična razlika med kalibrom brazd in polj. Največ sodobnih risanic ima kalibre med 5,6 in 9,5 mm.

Boljše šibrenice imajo nekaj centimetrov pred ustjem cevi zožene (zadrgo, čak) tako, da cevi niso valjčaste, cilindrične z vseskozi enako odprtino. Zadrga ugodno vpliva na učinek strela.

Za hitro streljanje mora puška dobro sedeti, to je, da se prilega zgradbi lovčevega telesa, da pade dobro k licu. To je odvisno od dolžine kopita, useda (ukrivljenosti) kopita, teže in uravnoteženja puške. Vse to pa zavisi od dolžine rok, vratu, oblike prsnega koša, širine ram itd. Izvežban strelec s šibrami, ki mu puška sedi, nikoli ne »meri« preko hrbta celina in muhe. Vse to se zgodi samo po sebi, ko gleda in opazuje cilj, kdaj bo naugodnejše oddal strel.

Dolžina kopita se meri od prvega sprožila (jezička) do sredine ramenjače (kopitovega korena, dna). Za 72 cm dolgo roko (od podpazduhe do konca kazalca) ustreza navadno 35 cm dolgo kopito za 74 cm, 36 cm, za 77 cm 37 cm.

Prekratko ali prekrivo kopito povečuje kratke (prenizke) strele. Važna pa je tudi trdota sprožil. Občutljivejši prsti morajo imeti mehkejša sprožila.

Puške s kratkimi cevmi so priročnejše. Z njimi se cilj najde hitreje — pa tudi hitreje zgreši. Pri strelnem daljnogledu seveda to ne velja.

Dolžina cevi za šibre je podrejenega pomena. Poskusi so dognali, da vsak centimeter krajše cevi pomeni le 1 m/sek zgube na hitrosti in to 5 m predustjem cevi. Čok pri 60—65 cm dolgih ceveh izravna do mala zgubo na hitrosti šiber, ki jo dajo normalno (74 cm) dolge cevi.

Pri risanicah pomeni 1 cm krajša cev zgubo 3—5 m/sek. (hitrosti v sekundi).

Zaklep puške je najobčutljivejši del puške. Izdelan mora biti tako, da se vse ploskve druga na drugo prisesajo, tako, da ob strelu vsi zapahi delujejo kot ena celota in se pritisk porazdeli sorazmerno in hkrati na vse, sicer je najkompliciranejši zaklep slabši in nevarnejši

kakor enostaven in natančno izdelan zaklep. Pritisk se more zvišati do 4.000 atmosfer in čez! (1 atm. je pritisk 1 kg na 1 cm^2).

Najvažnejši sestavni del puške so cevi; vse ostalo na puški je le pripomoček.

Pri šibrenicah je večji kaliber bolj učinkovit ne samo zavoljo večje množine smodnika in šiber, temveč tudi zato, ker se pri večji vsebini tulca iste dolžine, tare razmeroma manjše število šiber ob steno cevi. Te šibre se poplazijo ob ceveh in zaradi pritiska sploščijo, zgube na začetni hitrosti in prebojni sili in k učinku strela manj ali nič ne pripomorejo.

Zadrga čok, k šibre bolje usmerja, obsega ob ustju cevi kake 3 cm in znaša pri kal. 16 t. je 16,8 mm od 0,1 do 0,9 mm tako da ima čok premer le 15,9 do 16.7 mm kakor je milejša, sredja ali močna zadrga.

Na ceveh pod podal.škom kopita je navadno vtisnjen premer čoka (zadrge) in opomba, da cevi niso za kroglo. Pač pa se iz čok cevi brez pomisleka lahko ktreljajo posebni, za čok cevi izdelani izstrelki kakor so idealke, breneki i. p.

Cevi na puški niso zvarjene vzporedno, temveč tako, da se podaljšani osi cevi pri razdalji 35 m križata za kakih 15 cm in kažeta 12 cm previsoko. Pri tem je namreč upoštevan padec šiber na to razdaljo. Pri bok-puškah stranski odklon odpade, pač pa mora biti nadstrel spodnje cevi večji.

To omenim bolj zavoljo poznanja zgradnje dvocevk, ker so ti odkloni v praksi komaj zaznavni.

Pač pa iz tega sledi, da krogel iz gladkih cevi ne moremo z večjo natančnostjo streljati dosti čez 20 korakov, in naj lovci puške z »idealkami« prej preizkusijo v tarčo.

Pogoj za ohranitev puške v brezhibnem stanju je skrbno in pravilno čiščenje. Z vrvico pušk ne čistimo zlasti ne risanice, temveč z ustrezno leseno ali kovinasto (medeninasto) palico, ki je mehkejša kakor jeklo cevi. Na konec palice ovijemo mehko izprano krpo ali vato oziroma privijemo fino ščetko ter izbrišemo cev. Potem jo naoljimo s posebnim oljem za puške, še enkrat trdo izbrišemo in naoljimo. Zlasti je treba skrbno snažiti risanico. Da izbrišemo in naoljimo tudi zaklep in zunanjost puške je ob sebi umevno, kakor da jo shranjujemo v suhem prostoru, najbolje v leseni omari, ki se zaklepa in ima do nje dostop samo lovec.

Kako se razvija strel s šibrami? Predvsem moramo pomisliti, da je v naboju kal. 16 30 gr šiber, to pomeni šiber št. 12 ($2^1/_2$ mm) 321, št. 8 ($3^1/_2$ mm) 118, št. 4 ($4^1/_2$ mm) 49 zrn z nabojem 1,75 gr brezdimnega (Rottweiler) smodnika. Hitrost šiber št. 12 5 m pred ustjem $V_5 = 380$ m/sek, $V_{35} = 240$, $V_{50} = 164$ m/sek in št. 8 380, 230 in 190 m/sek. Od 118 šiber št. 8, ki so v naboju kal. 16, zadene v krog s 75 cm premera na razdaljo 10, 25, 35 in 50 m, 113, 40, 20, 7 šiber z živo silo (E) 175, 38, 15, 3,7 m/kg.

Na razdaljo 25, 35, 45, 55, 65 m je zajec s št. 8 zadet od 34—38, 21—26, 12—14, 6—7 in 2—3 šiber, s št. 2 ($4^3/_4$ mm) pa od 11—13, 7—8, 4—5, 2—3, 1—2 šiber. To pa z najboljšimi puškami, ki dajo 70—80% zadetkov na razdaljo 35 m v krog 75 cm. Če pomislimo, da so naše povprečno dobre puške s 50—60% zadetki, si lahko predstavljamo, da je njih učinek čez 50 metrov praktično ničla! To kilometrskim streljačem za uho! Poleg tega se živa sila na 50 m zmanjša pri šibrah št. 8

skoraj na 1/50 tako, da polni zadetek 7 šiber ne ubije več zajca, temveč le bolj ali manj rani ali omami. S šibrami št. 2 pa je zajec zadet komaj z 2 šibrami in je le naključje, da smrtno.

Ti znanstveni poskusi nam jasno govore, kdo je lovec, ki strelja največ do 45 m, to je do 60 korakov z odlično puško in kdo je mrhar, ki uničuje divjad z zastrelitvijo preko te razdalje.

S tem pa ni rečeno, da šibre na večjo razdaljo niso nevarne. V praksi se držimo pravila, da je šibra nevarna na razdaljo tolikrat po 100 m, kolikor milimetrov je debela. Na primer šibra 3 mm (št. 10) še lahko rani do 300 m, št. 4 (4 1/2 mm) do 450 m itd.

Kako pa šibre, ko so zapustile cev, lete po zraku, v kakšni obliki? Kakor sem že prej omenil, se obkrajne šibre naboja drgnejo ob stene cevi in od pritiska sploščijo zlasti, ker se zlitina pri visoki toploti, ki jo brezdimni smodnik razvije, zmehčajo. Te zgube na hitrosti in zračni upor jih tem bolj razprši, ker niso več docela okrogle. Šibre v sredini naboja pa ohranijo obliko in hitrost. To povzroči, da roj šiber ne leti morda v obliki ploščate leče ali krogle po zraku, temveč se raztegne v smeri strela in posamezno zrnje zlasti izmaličeno, se krotoviči v vibasti črti skozi zrak. Na razdalji 35 m se roj šiber raztegne na dolžino kakih 10 m in se razširi na površino 2 m na kvadrat. Izmaličene šibre pa odlete na vse strani izven te površine in popadajo na tla že prej pred ciljem, pa tudi za njim. V takem raztegnjenem roju šiber zadenejo prve že cilj, ko so zadnje oddaljene še kakih 10 m. To pomeni, da na pr. hitro bežečo žival (ptico) prvi del šibrnega roja zadene, zadnji del jo pa zamudi, oziroma če jo je prvi del prehitel, jo zadenejo še lahko zadnje šibre. Iz tega pa tudi sledi, da bo v hitro se premikajoči tarči manj zadetkov kakor pa v stoječi in možnost usmrtitve živali zato manjša, kakor jo kaže papir na tarči. Učinek prvih šiber je pa večji, ker so te ohranile največjo možno hitrost in zato tudi probojnost. Jedro strela leži na meji prve tretjine roja in zato je bolje s strelom nekoliko prehitevati kakor pa zamujati.

Pri premikajočih se ciljih moramo računati tudi s časom, ki ga strel potrebuje od puške do cilja. Če je hitrost šiber na 30 m (40—50 korakov) povprečno 300 m v sek. in se cilj giblje s hitrostjo 10 m v sekundi, potrebuje strel do cilja 1/10 sekunde, med tem ko se cilj v tem času premakne za 1 m. To pomeni, da moramo meriti 1 m pred cilj, torej strel mora imeti toliko prehita, da zadene.

Tako si lahko izračunamo potreben prehit za vsako razdaljo in hitrost. Pogodili bomo pa šele tedaj, ko nas nauči zelena praksa. Drugače je zopet če se cilj premika strmo proti nam ali od nas. Z nekoliko preudarka ali narisom nam je tudi to brž jasno.

Strel s šibrami se razvije v 0,003 sekunde, to je čas od vnetja smodnika do izstopa naboja (šiber) iz cevi. Pritisk plinov brezdimnega smodnika na stene normalno ne gre čez 500 at. z razvitjem 960—980 kal. toplote. Nikakor pa pritisk zavoljo varnosti ne sme preseči 600 atmosfer.

Zato je važno, kako bašemo naboje. Predvsem mora biti pri brezdimnem smodniku množina smodnika in šiber čim natančnejše odtehtana (ne z merico odmerjena) po navodilih, ki jih dajo tovarne za vsako vrsto brezdimnega smodnika. Važne so tudi ustrezne netilke, ki z zadostno močno iskro vnamejo smodnik. Tulci morajo biti neprodušni, najbolje s kovinastim vložkom, kjer leži smodnik. Čepi za

smodnik morajo biti iz mastne klobučevine, ki neprodušno zapirajo tulec. Na smodnik pritisnemo previdno in narahlo do kovinastega vložka, lepenkast pokrovček, ki ga rabimo za na šibre, zato da smodnik ne pride v dotiko z mastnim čepom in se ne sprime. Na mastni čep pritisnemo zopet lepenkast pokrovec in nato nasujemo odtehtane šibre, jih pokrijemo s tankim (1 mm debelim) pokrovcem ter kakih 5 mm preostalega roba tulca zarobimo. To je treba previdno izvršiti, da šibre ne vtisnejo sten tulca, kar se pozna. Taki naboji se zagvozde v puški, za avtomate so pa docela nerabni. Če ostaja previsok rob, podložimo pod šibre še kak pokrovec, ne pa na šibre.

Pozimi, v mrazu je treba za nekatere brezdimne smodnike množino za 0.1—0.2 g zvišati, kar imajo tovarne že v svojih navodilih. Sicer pa samovoljno ne zvišujmo smodnikovega naboja, ker se pritisk plinov z vsako desetinko grama nesorazmerno hitro zvišuje, med tem ko pri črnem raste pritisk v ravnem razmerju z množino smodnika in sicer nebistveno, tako da 0.5 g ne igra vloge, med tem ko bi bilo pri brezdimnem tako zvišanje že lahko usodno.

Tulci so navadno dolgi 65 mm. Imamo pa tudi 70 mm dolge tulce, katere smemo uporabljati le v puškah, pri katerih je nabojišče za to dolžino izdelano. Če je nabojišče normalno dolgo za tulce 65 mm, se rob tulca 70 mm pri strelu odvije in zravna preko nabojišča v cev in zoži njeno odprtino za izstop naboja v cev. To lahko usodno poveča pritisk ali vsaj neprijetno ojači odsunek.

Mnenje lovcev je, da puška drobnejše šibre razmeroma gosteje meče. Dejansko je ravno narobe, ker s premerom šibre njena masa (teža) mnogo hitreje raste in je zato upor zraka razmeroma manjši ter zato tudi razpršitev šiber manjša.

V zadnjem času so izdelali in izpopolnjujejo raketni naboj. Ta sestoji iz treh delov. Prvi del naboja porine raketni naboj iz cevi, nato se vname drug del (raketa), ki žene naboj šiber po zakonu reakcije z veliko brzino, dokler tretji naboj ne razstreli naboja šiber, ki se kakor šrapnel razsujejo na cilj. Raketni naboj se tempira, da v določeni razdalji (po določenem času) eksplodira in tako moremo s šibrami, ki jih raketa nese na cilj in tam razstreli, mnogo dlje in učinkovitejše streljati. Izum je pa šele v prvih poskusih, ki pa obetajo uspeh v škodo in večje iztrebljenje divjadi.

(Konec sledi)

Dr. Stanko Bevk

Telesna raznoličnost pri srnjadi

Srnjad je stalna in svojemu kraju zvesta divjad. Ker pa so njena bivališča tako po svoji zemljepisni legi kakor glede padavin, paše in drugih življenjskih pogojev različna, se je srnjad tem razmeram prilagodila in tako so nastale razne krajevne oblike, ki se ločijo po teži, barvi in zlasti po rogovju. Znano je, da se naša srnjad znatno razlikuje od sibirske srnjadi, pa tudi srnjad n. pr. obširnih kočevskih gozdov je v neki meri drugačna od srnjadi, recimo, kakega lovišča na Gorenjskem. Dober poznavalec naših lovišč more s precejšnjo zanesljivostjo povedati, iz katerega okoliša je uplenjeni srnjak, ki ga ima pred seboj, približno tako, kakor prepozna strokovnjak, od kod je vino, ki ga je pokusil. Sicer pa najdemo v enem in istem, količkaj prostranem lovišču v tem predelu spoznavno drugačno srnjad kakor v drugem, pa tudi v manj obsežnem revirju se često posamezni kosi toliko ločijo, da moremo govoriti o tem ali onem srnjaku, o tej ali oni srni.

Vzrok takim razlikam mora biti v glavnem zdravstveno stanje, od katerega je potem odvisen tek na paši, potrebno gibanje, tvorba notranjih izločkov, barvil in drugega, kar speši rast in ves telesni razvoj, oziroma ga zadržuje in ovira. Znan je poskus s srnjačkom, ki so ga vzeli iz revirja, kjer so bili doma sami kržljavci vseh starosti pa nobenega dobrega srnjaka. Temu srnjačku so skrbeli za prvovrstno pašo in vse drugo, da je ostal popolnoma zdrav. Že z enim letom je dobil ta srnjaček šibko rogovje šesteraka, v tretjem letu pa je postal že kapitalen. Ta primer in podobni preskusi nam kažejo, da srnjadi tam, kjer je slaba, nekaj manjka, oziroma nekaj kvarno vpliva na zdravje. To dognati in odpraviti naj je skrb vestnega gojitelja svoje divjadi.

Da je poleti srnjad drugačne barve v dlaki kakor pozimi, je znano. Poleti je dlaka »rdeča«, pozimi «siva«. Če pa natančno pregledamo barvo, najdemo, da ni niti poletna rjasto rdeča, niti ne zimska rjavkasto siva pri vseh kosih enakega odtenka. So bledejše in temnejše obarvani posamezniki. Najbolj smeđo obarvane so v glavnem stare srne samice in menda ni napačna domneva, da je to pojav starosti, ko vse telesne sile počasi pojemajo, tudi proizvodnja barvila, ki je v dlaki. Opažamo pa tudi to pri srnjadi v nekaterih revirjih, da je spomladi bolj rdeča kakor jeseni, preden menja dlako. To je zlasti tam tako, kjer se srnjad mnogo drži na planem, v polju, žitu, na goličavah; barva obledi na soncu. Nasprotno pa so posebno srnjaki samotarci, ki se le malokdaj pokažejo soncu in čez dan navadno tiče v senčnati gošči, vse leto krepko rdeči. Če je mladina slabo obarvana, je za to morda več vzrokov, toda v največ primerih in v glavnem šibko zdravje, ki ovira zadostno produkcijo barvila v času, ko raste nova dlaka.

Kakor z barvo poletne dlake, tako je tudi z barvo zimske; včasih je temnejša, včasih svetlejša, bolj ali manj rjavkasta. Tudi tu povzroča take barvne odtenke večja ali manjša množina barvila, oziroma močnejše ali slabejše izdelano barvilo.

Posebnost je skoraj črna srnjad, ki je znana zlasti iz hanoveranskih lovišč v Nemčiji. Vendar tudi tu niso vsi poedinci črni, ampak se najdejo vmes vse prehodne barve od normalne do črne, pa tudi nenavadno svetli kosi.

Nasprotje temnobarvne srnjadi, kjer gre navadno za močno nasičeno barvilo, je srnjad brez vsakega barvila. Taka srnjad se nam vidi bela, pojavu pa pravimo beličnost ali albinizem. Pravi ali popolni beličnik (albino) nima barvila niti v dlaki, niti v koži, niti v očesni žilnici; zato je videti dlaka, ki vsebuje zrak, bela, parklji, smrček in oči pa rožnati, oziroma rdeči od krvnih žilic, ki prosevajo skozi roževino, oziroma kožo. Pogostnejša kakor popolna beličnost je delna beličnost, kjer so samo posamezni deli na telesu brez barvila ali vsaj ne vse telo. Taki delni beličniki nimajo rdečih oči, kajti zdi se, da prestane produkcja barvila prej drugod kakor v očeh.

O beličnosti in počrnelosti (melanizmu) je prinesel »Lovec« v V. letniku (1914) daljši sestavek izpod peresa Albina Seliškarja. Poleg strokovne razlage obeh pojavov so navedeni v njem primerki beličnosti, ki jih hrani med svojimi razstavki Prirodoslovni muzej v Ljubljani. Pozneje je ta muzej pridobil še nekaj beličnih živali, od katerih je za nas zlasti zanimiv popolno albinističen srnjak iz črnovrškega lovišča nad Idrijo. Tam se je pojavil cel tropič belične srnjadi. Dva srnjaka so lansko leto odstrelili in ujeli živega mladiča. Žal, je prvi srnjak pri transportu toliko trpel, da ni bil več sposoben za nagačenje, drugi pa je v muzejski zbirki. Živo ujetega mladiča je doletela zla usoda: raztrgali so ga psi, ki so vdrli v njegovo bivališče. Tudi v Sorški dolini blizu Železnikov so v preteklem letu uplenili bel kos srnjadi, ki bo razstavljen v lokalnem muzeju v Škofji Loki.

Primeres bele lisice, ki je bila ustreljena na Pohorju in jo je dobil ljubljanski muzej v preteklem letu od Znanstvenega instituta za gozdarstvo, ni čist albino; uhlji in šapice so nekoliko rjavkasti, zato pa tudi oči niso rdeče.

Če listamo po letnikih »Lovca«, najdemo precéj sporočil o uplenjenih ali opaženih beličnikih, vendar o belih srnah nisem našel nikakih podatkov. Največ sporočil je o belih lisicah in o popolnoma ali deloma belih ptičih raznih vrst. Zelo zanimiva so sledeča tri sporočila. Beli gams je bil opazovan 7. septembra 1925 v sedlu na Jeklu, zahodno od Golice; bil je kozel z lepimi, močnimi roglji, star kakih 5—6 let. — Drugi, zelo redek primer je popolno albinističen gozdni jereb; bil je ustreljen jeseni l. 1932. v bližini Begunj na Gorenjskem in je upodobljen v »Lovcu« 1933 na strani 129. — Biološko zanimiv je zapisek o gnezdu sive vrane iz Jevnice; v gnezdu je bilo pet, že skoraj godnih mladic; dve sta bili navadno barvani, tri pa popolnoma bele (1920, str. 52).

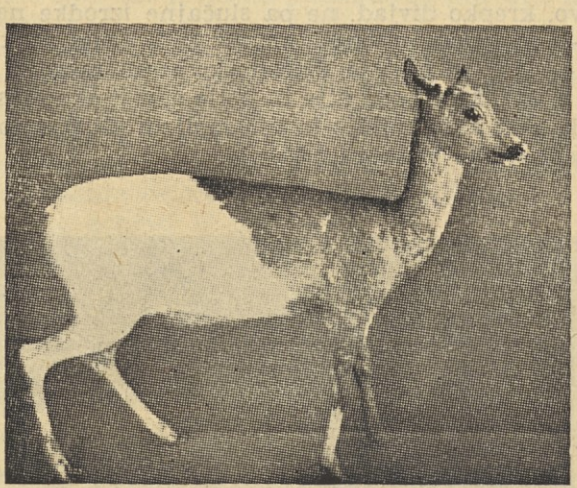

Razen belih in črnih srn se pojavljajo tu pa tam tudi lisasti primerki. Zlasti tam, kjer je bila koža za izmenjave dlake bolna, rade nastajajo bele lise. Taki šopi bele dlake so nam zlasti znani pri konjih, če jih je tam otiščalo sedlo, in tudi pri človeku jih najdemo v laseh; tudi belo obrobje ob brazgotinah po ranah so albinističnega izvora, kajti barvilo se tam ni moglo stvoriti zaradi obolele kože. Enako imajo neko bolezensko podlago posamezna bela peresa ali skupine belih peres pri ptičih, ki bi sicer morala biti obarvana. K tem pojavom delnega albinizma pa seveda ne smemo prištevati n. pr. belih podrepnih peres ruševca, belih, puhastih orljih peres, belih prsnih in trebušnih peres raznih drugih ptičev, ki so normalni vrstni znaki. Prav tako bele dlake pri sesalcih na prsih, trebuhu in na notranji strani končin ni smatrati za albinizem, kakor tudi ne temne trebušne strani pri gamsu, jazbecu, dihurju za melanizem. To so pojavi zase, ki se dajo življenjeslovno pojasniti.

Svetle lise in pike srnjih mladičev so tudi pojav zase in ustrezajo razvoju sesalcev; so razdrte podolžne proge, ki so prvotnejše in jih

vidimo pri mnogih sesalskih mladičih tudi še po porodu, n. pr. pri divjem prašiču. Take lise se morejo strniti v prečne proge, ki so zlasti znane pri tigrih in zebrah.

Pravi albinizem moramo strogo ločiti od občasne ali sezonske beličnosti, ki nastopa na enem in istem posamezniku ob vsaki zimi in se naslednjo pomlad umakne normalni barvi. Od naše divjadi pobelijo na zimo kepén (hermelin), planinski zajec in belka ali planinski jereb. Tem živalim je bela barva v korist, ker jih v snegu prikriva. Tega o albinizmu ne moremo reči, kajti večji del leta so albini bolj vidni kakor normalno obarvane živali in zato bolj izpostavljeni nevarnosti za življenje, oziroma manj sposobni, da zalezejo plen.

Rekli smo, da je vzrok beličnosti primanjkovanje barvila; temu pa je vzrok neka nepravilnost v življenjskem obratu beličnika. Zato ne moremo zagovarjati čustvenega naziranja, naj se beličniki ne streljajo, ampak ohranijo lovišču kot posebna redkost. Mnenja smo, naj se odstrelijo, kajti pravi lovec in gojitelj stremi za tem, da ima v svojem lovišču zdravo, krepko divjad, ne pa slučajne izrodke narave. Uplenjene živali — ne samo beličniki, ampak tudi drugi redki zastopniki naše favne — naj se oddajo Prirodoslovnemu muzeju v Ljubljani (Prešernova c. 24), kjer bodo dlje in bolje služili skupnosti, kakor če zaprašeni v kakem kotu nudijo hrano moljem ali povzročajo gospodinjam nevšečno delo vednega čiščenja.

B. Löns, Mein grünes Buch

V. J.

Kaj je namenila usoda goničem

Prav nikaka pasma lovskih psov — naglašam l o v s k i h — nima toliko neprijateljev kakor jih imajo ravno braki-goniči vseh pasem in vseh zvrsti. Število neprijateljev goničev je tako veliko, da se upravičeno vprašamo, zakaj je temu tako in od kod prihaja to nerazpoloženje celo med lovci, da smatrajo goniče za neko manjvredno pasmo in ljubitelje goničev za manjvredne lovce.

Če postavimo, da gonič ni vsak pes, ki divja po lovišču, dvigne divjad, jo odžene čez drn in strn ter slučajno ranjeno ali zadeto ulovi, na živem telesu načne ter požre — kakor si mnogi predstavljajo lov z goniči — potem je naša dolžnost, da nepoučenim dopovemo, kako se lahko pravilno lovi in brez škode za lovišča izvršuje lov z goniči.

Seveda je pa tudi naša prva dolžnost, da damo goničem v vzreji in vzgoji vse ono, kar je nujno potrebno za pravilno izvrševanje lova na brakadah.

Našemu čistopasemskemu goniču priznavamo toliko prirojenih, dobrih in uporabnih lastnosti, ki se dajo v praksi vzbuditi in z dresuro utrditi, da upravičeno odpade vsakršna bojazen za uničenje lovišč z brakadami t. j. lovišč, ki so po okolju in terenskih razmerah za lov z goniči pripravna. V ostalem niti ne poskušam oporekati, da so pogoste brakade lovišču ravno tako škodljive kakor vsi drugi načini lova s ptičarji, gonjači in podobnim.

Če upoštevamo, da je praktično kritika naperjena le proti visokonogemu braku in njegovi hitrosti, se vprašamo, v čem je prav za prav razlika med gonjo visokega izučenega goniča 44/58 cm plečne višine in nizkega goniča ali braka-jazbečarja, oziroma baseta in podobnega do 42 cm plečne višine.

Če goni nizek izučen gonič ali brak-jazbečar premišljeno in vztrajno, pri čemur smotrno izdeluje ali mrzel ali topel sled, oziroma krvni sled od stopinje do stopinje, seveda ne more goniti hitro kakor pes, ki goni z visokim nosom po sledu ali ob brazdi.

Če se poglobimo le nekoliko v samo vprašanje o načinu gonje, lahko trdimo, da brzina gonje oziroma počasnejša gonja ni v vzročni zvezi samo s kratkimi ali visokimi nogami, temveč je brzina gonje odločno in v glavnem odvisna od teže psa in posebno še od njegove izvežbanosti v načinu iskanja ali vaje v načinu gonje oziroma skupne dresure za lov.

Kakor potrebuje vsaka domača žival — če naj služi človeku, neko vajo ali izvežbanost za neko rabo, je tudi našemu goniču potrebna neka šola ali dresura, da pridobi vsaj najnujnejšo osnovno izvežbanost za smotrno iskanje, gonjo itd. na lovu. Ta šola je toliko lažja, kolikor je učenec razumnejši in kolikor je potomec razumnih roditeljev oziroma skušenih čistopasemskih prednikov z lovsko dobrimi zasnovami.

Če izvežbamo goniča, da goni divjad z nizkim nosom in stopinjo za stopinjo, tedaj seveda ne bo hitrost gonje v glavnem odvisna od plečne višine.

Kdor bo učil mladega goniča v jutranji rosi, morda celo na srnjem sledu — nikdar ne bo izvežbal goniča za zmerno in smotrno

gonjo katere koli divjadi. Za učenje mladega goniča v iskanju in gonji moramo izbrati poznejši dopoldanski čas in celo nekoliko bolj suho vreme, da tako mladega goniča od vsega začetka navajamo ali prisilimo, da res išče prvenstveno zajca — in potem tudi goni z nizkim nosom (ob tleh) — če ima pes sploh kaj zasnove za to. Kak zaletav vetrnjak se seveda gonje z nizkim nosom tudi po težkem sledu ne bo nikoli priučil. Na ta način sistematsko izdeluje sled od stopinje do stopinje in se tako priuči počasnejši gonji, da mu tudi kasneje v praksi ne bo zanj nobena zajčja kljuka prezamotana. Tako dosežemo tudi pri visokem goniču smotrno iskanje in zmerno hitrost v gonji.

Predsednik J. K. S., sloviti naš brakolog in izkušeni lovec z goniči je napisal za naše brake in za ljubitelje brakad tole resnico:

»Našim brakom več kompaktnosti in teže ter ustrezno šolo!« Več kompaktnosti in teže našim goničem pomeni, izključevati iz naših psarn in od vzreje po možnosti ter čim radikalneje vse pse, ki so izredno visokih nog in vitkega slokega telesa, ki je v oplečju ob visokem ozadju visoko obešeno. S kompaktnostjo damo našim goničem več zajetnosti. Od tega bi mogli pričakovati več zmernosti v kretnjah, gibanju, hoji in teku.

V tem pogledu bi moral klub skupno s sodniki-ocenjevalci odrediti neke smernice za bodočo vzrejo naših goničev. Te smernice naj prineso — četudi samo kot prehodna določila — red v našo vzrejo, da ne bo na smotrah in razstavah vsak pes sicer iste pasme, vendar tip zase. Nikakor ne gre, da bi smel vsakdo — četudi ljubitelj goničev — pariti in vzrejati zgolj po lastni želji in brez obzira na neko vzrejno smer. Te smernice pa naj ne bodo neke vrste varuštvo nad rejci, temveč kakor rečeno, le navodilo resnim psorejcem, ki imajo dobro voljo in pravo razumevanje.

B. Löns, Mein grünes Buch

Skale Janko

Arno

Luč sveta je zagledal Arno v Domžalah pri Ljubljani kot sin plemenite matere in še bolj plemenitega očeta, katera so seveda oba lepo vodili v pasjem rodovniku tako, da je bil sinček takoj pri rojstvu deležen vse procedure, katera je potrebna, da se žigosa kri plemenjaka.

Ko sta se oče in mati ženila, je gotovo botrovala sama hudoba. Takoj v začetku moram povedati, da je bil Arno seveda pes, jelenje rdeč, z močno dlako, tipičnimi kratkimi močnimi nogami, širokih in globokih prsi, temnega očesa, ko smola črnega smrčka; vrat in vsa postava sta mu bila nadvse mišičasta, kakor pri kakem atletu. Pravi tip braka-jazbečarja, kakršnega si lovec le more želeti. Ker je pa pri ženitovanju staršev kumovala najbrže sama hudoba, kakor sem že omenil, je bil fant Arno vražji pes.

Nekega dne privleče moj lovski sotrpin iz Domžal rdečo kepo in jo hvali, češ, da bo to tak pes, ki mu ga ne bo para. Bil je pa še tako majcen, da bi kmalu ne bil podoben psu, najmanj pa psu, ki bi že v takem stanju obetal lovske čudeže. No, vsaka mati hvali svojega sinčka, lovec pa svojega psa, pa čeprav je komaj toliko vreden, da si zasluži nezabeljenih koruznih žgancev. Spomnil sem se, kako je nek lovski tovariš hvalil svojega ptičarja. Kar zijal sem, ko mi je pripovedoval, kakšne dresure je bil pes deležen in kako se ga je prijela. Ta inteligenca, ubogljivost, nos, skratka kaj takega svet še ni videl. Lastnik me je povabil, naj si ogledam njegovega psa, da bom vedel, kaj se to pravi: pes na mestu, na zajce, kljunače, jerebice, na vse, kar leze in frči. Res lepo je bilo videti tega psa, ko sva šla na polje. Šel je ob nogi kakor da je privezan. Roka gor, on dol. Žvižg! Dvigne se, ko da je na vzmeteh. Vse brezhibno kakor v cirkusu. No, danes bo pa lovski užitek, si mislim in se veselim. Na ukaz »išči« se zaleti v polje kakor izstreljena krogla in teka sem ter tja. Zdivjati se mora najprvo, omeni lastnik psa in lovišča. Žvižg, fi, fi, fi, pes pa še divja daleč nekje po polju. Hudič pasji! Fi, fi, fi. Teh fi, fi, je bilo toliko, da sem jih imel polna ušesa. In res po dolgem času prisopiha kuža in se v primerni daljavi lepo predpisno uleže in počaka nekaj batin. Kar na kratko povem, da res še nisem videl take dresure, kakršno je ta kuža kazal, da jo je bil deležen. Tudi nos je imel dober, če bi mu pa še mojega posodil, bi ne bilo nič napak. Skratka bilo je le malo lovskega užitka, ker tihoto narave je vendar preveč motil tisti neusmiljeni fi, fui, fi. Streli so bili redki in plen je bil pičel. To naj bo le primer, koliko je verjeti lovcu, kadar hvali svojega psa, dokler nisi sam priča podtaknjenih mu vrlin.

Ko je moj lovski tovariš prinesel cucka domov je bilo najprvo, da mu je postlal na neki stari zofi, dokler mu ne napravi pasje ute. Ker je bil pa mladi Arno sin pametnih staršev in zelo inteligenten

predstavnik pasjega rodu, je takoj spoznal, da je zofa zanj bolj prikladna kakor pa pasja, uta in je kratko malo ostal na tisti zofi. Tudi tovariševa žena, ki ni imela kapljice lovske krvi, je bila mnenja, da je pasji bučman zelo ljubka živalca in je kar prav, da ostane na mehkem. In tako je ostalo in tako je rasel pes Arno. Na poznejša vprašanja po psetu je tovariš zamahnil z roko, češ, saj to ne bo nikoli za lov, ko ga žena po zofi mehkuži. Šel je res nekajkrat z njim na izprehod. Lep pes, krasna pasma, a ne za parado po mestu. Prijatelj je moral dosti dovtipov požreti na rovaš psa, ki je zelo pripraven tudi kot jamar. Rad bi povedal čisto originalno, pa ne gre. No, eno pa bom vendar poskusil povedati in mislim, da ne bo nihče preveč zardel. Šla sva s prijateljem in psom neko popoldne na izprehod. Lep pomladanski dan je bil in med potjo sva delala lovske načrte, ker bližal se je mesec zalaza. »Hoj, fanta, kam pa kam«, naju ustavi dober lovski tovariš. Ali gresta luknje iskat? Če bo sreča, pazita na konkurenco, ker tale, ki vaju vodi, bo najbrže bolj gibčen ko vidva«, in pokaže na najinega spremljevalca. Hm, hm, zahrče lastnik kužeta. »Še tega je bilo treba, ta bo pa pri konkurenci prav gotovo zadnji in še psa bo pokvaril.« Takih in podobnih je moral tovariš dosti preslišati, dokler se ni odločil, da napravi kraj doma z zofo, na cesti pa dovtipom. Sklenil je, da ga bova peljala v lovišče k lovcu, da se bo počasi navzel pravega lovskega duha in odvrgel cestne in meščanske navade. Bil je že v drugem letu, ko sva ga lepo počasi spravljala z avtomobilom v revir. »Malo kratke noge ima, gospod, tale vaš pes«, nas sprejme lovec, prava lovska korenina in ga s kritičnim očesom opazuje. Na lovčevem obrazu je bilo opaziti malo spoštovanja do naše lovske nade. Ko sva lovcu dopovedala, kakšne vrline ima tak pes brak-jazbečar, zlasti da je ko nalašč za luknje, bodisi lisičje ali jazbečje, se je sprijaznil z dejstvom, da bo sedaj pes pri njem in ga bo moral uvajati v vse pasje-lovske tajne in v vse, kar mora znati reprezentant brak-jazbečarske pasme, posebno pa kot potomec žlahtnih staršev.

Kadar sva prišla s prijateljem v lovišče, nisva o psu slišala drugega ko grajo. V listju ne mara spati, jesti tudi ne, veriga mu je neznosna in kadar je pripet, je taka godba, da jo ni poslušati. V lovišče se ga ni upal vzeti, ker za nobeno ceno noče ubogati, še toliko ne, da bi šel ob nogi, temveč vleče, da bi človeku kmalu roke izdrl. Ne pomaga ne lepa beseda, še manj pa palica. Ta pes je od hudiča, je bil mnenja lovec, in najbolje bi bilo, da bi ga kam spravili, ker za lov itak ne bo nikdar poraben. »Zakaj neki ste mogli tako spako gor privleči, ko je vsem v nadlego, ko je toliko drugih psov, ki so vsaj psu podobni in dobri za gonjo zajcev in lisic. Ta švedra bi pa samo po skledah lovila in spala na postelji.« Tako se je hudoval lovec na naju in psa. Tudi midva sva obupala, ker Arno ni kazal nikakih znakov dobrega psa. Še toliko ne, da bi te poznal, kadar si ga prišel obiskat. Ves svet mu je bila deveta briga in živel je svoje trmasto življenje.

Že nekaj mesecev je bil Arno v novem svetu, ko sporoči lovec prijatelju, da je pes ušel in se potepa po svetu. Povsod ga je bilo baje videti. Obiskal je vse sosednje vasi in kuhinje ali ujeti se ni pustil. Slednjič pa ni bilo več nikakega sledu za njim. Napravila sva oziroma z lovcem vsi trije križ čez mrcino. Žena prijatelja ga je res še nekaj

časa objokavala in tarnala, češ, da sva konjača, ker ne znava paziti na tako ljubko živalco. Pa končno se je tudi ona utolažila in čez Arna je zrasla trava pozabljenosti.

Kopriva ne pozebe, pravi slovenski pregovor in Arno je odlično pokazal, da ta pregovor drži. Ko sva po dolgem času zopet prišla s tovarišem k lovčevi hiši, naju srejme veselo bevskanje. Spogledava se in nisva mogla verjeti svojim očem, da vidiva na verigi tistega psa, ki sva ga utopla v pozabi. Res da suh, vendar mišičast, ko izklesan iz novega brona se je Arno trudil, da pretrga debelo verigo in nama steče nasproti. Vse njegovo vedenje je bilo drugačno kakor pred meseci. Mislim, da smo bili vsi veseli s psom vred. Lovec je povedal, da mu je nek Ižanec sporočil, da se tak in tak pes potepa pod njegovimi kozolci in da je mnenja, da je to lep lovski pes. In ker se poznata in je vedel, da je imel naš lovec vedno pse doma, da naj pride dol in ga naj ujame, ker njemu se ni pustil in seveda ga tudi ubogal ni. Če bi ga, bi ne bil Arno. Lovec takoj zasumi, da mora to biti Arno in ker je bil naš lovec res lovec, ki mu je vendar pes kolikor toliko prirasel k lovskemu srcu, je pohitel tja, kjer je domneval, da je pes. Ni se zmotil. Našel ga je in ko ga je po imenu poklical, je Arno takoj pritekel k nogi in se mu dobrikal. Lepo mirno se je pustil navezati in šla sta kakor stara prijatelja domov. Sedaj je pa tu na verigi in spi v listju, ne da bi cvilil, ko je priklenjen. Še nezabeljena polenta mu nekam diši. Tako je bilo lovčevo poročilo. Res je to čudno. En sam samostojen izlet v širni svet je psa izpremenil. Kakor velikokrat pri človeku!

Ker je bil pes mršav, sva sklenila, da ga vzameva domov na boljšo hrano tako, da ne bo delal gospodarju sramote. Ker je imel moj svak prostor, sva sklenila, da ga pustiva pri njem. Kar vesel ga je bil, ker tudi po svakovih žilah teče lovska kri in pri pogledu na psa, kakršen je bil Arno, se mora res vsako lovsko srce razveseliti. Opozorila sva ga, da ima Arno hudiča v krvi in če ne bo privezan ko tat, ga ne bo več videl. Napravil mu je iz močnega usnja dvojni ovratnik, priklenil ga je pa na volovsko verigo, da mu ja ne bo popihal. Vse to bi bilo ravno primerno za divjega tigra. Kmalu se je pa izkazalo, da je Arno res s hudičem v zvezi. Neko jutro je bila veriga prazna, ovratnik pretrgan, Arno pa zopet nekje v širnem svetu, po Rožniku, po Dobravi in kjer koli. Čez nekaj dni so ga ujeli, priklenili in malo manj kakor prikovali. Takšen je moral pričakovati svojo nadaljnjo pasjo usodo, ki se je končala tako, da se je vrnil zopet k lovcu, seveda lepo rejen.

Jesen se je bližala in z njo lovska radost. Bila sva z lovskim tovarišem mnogokrat v lovišču in stikala za jazbinami in lisičinami. V gmajni pod vasjo sva iztaknila lepo jazbino z dvema izhodoma ali vhodoma. Vse je kazalo, da je oče jazbec v svojem gradu in najbrže študira, katere njive se bo to noč lotil in iz nje navozil koruzo v svoj silos. Morebiti so tudi mama notri, da mu pospravljajo udobno izbo. To bo nekaj za Arna, se s prijateljem zamisliva in takoj skleneva, da mora v tej jazbini prestati svoj lovski krst. K enemu izhodu zavalim skalo, tako da je bil dodobra zaprt, med tem ko je prijatelj šel po psa. Čez dobre pol ure je bil že tovariš in seveda tudi lovec z Arnom pri jazbini. Tudi lovec, ki je imel veliko prakso z jazbeci, je takoj ugotovil, da je jazbec v luknji, ker je po njegovem mnenju iz lukne prav po jazbečje zavdajalo. Zelo smo bili radovedni, kaj bo napravil pes, ki do

takrat še ni videl, ne lisice ne jazbeca. Malo težkega srca sem bil, ko sem premislil, da je Arno zelenec in da ima jazbec strašansko hude zobe in močne čeljusti. Moram pa priznati, da tudi Arno ni bil brez zob. Nasprotno, v njegovih širokih in izredno močnih čeljustih so tičali močni in beli zobje kakor kakšnega volčjaka. Zategadelj se nismo bali, le borbe ni bil vajen in tistih smrtnih prijemov, kateri so potrebni, da prisili pes jazbeca, da se umika in končno zapusti rov. Pred rovom se ni nič obotavljal in renče smukne v globino. Na edini izhod sem pazil jaz, pri vhodu je bil tovariš z lovcem. Vse je bilo tiho, kakor da bi pes zginil na drugi svet. Po dolgem času se začuje iz podzemlja lajež, vendar ne lajež psa, ki napada. Le sem in tja je bevsknil ostreje, znak, da sta z jazbecem trčila skupaj in da je usekal. Že dobro uro je trajal podzemeljski manever, tako, da je lovec sklenil, da gre še po enega psa. Imeli smo v lovišču takrat deset psov. Same izborne goniče na zajce in roparice. Nekaj je bilo istrijanov, večinoma pa posavskih brakov, rjavih s tipično belo liso pod vratom. Kmalu je bil lovec s psom nazaj. Pripeljal je močnega pet let starega istrijana, ki je slišal na ime Taras. Korajžen, hud pes je bil to, posebno kar se je vrtelo okoli lisic in jazbecev je bil neizprosen. Za srnjad mu ni bilo mar. Komaj je prišel do rova je bil že grče v rovu in v nekaj minutah se je pričel divji ples globoko pod zemljo. Taras je neusmiljeno napadal z globokim malo hripavim glasom, Arno pa s čistim in rezkim glasom. Stal sem nad izhodom in ko sem poslušal to peklensko godbo, sem se kar trsel in po pravici moram priznati, da sem se bal za Arna, ker večkrat sem čul bolesten vrisk, ko ga je jazbec usekal. Tudi jazbečevo renčanje se je čulo, posebno kadar ga je Taras ali Arno dobro pogodil. Ta boj je trajal že več ur, ne da bi se kamor koli premaknil. In vendar, glasovi razjarjenih psov in jazbeca, ki se je moral neusmiljeno otepati napadov, so se bližali izhodu, nad katerim sem stražil in bil pripravljen na usoden strel. Tik pri izhodu zaslišim obupen jausk jazbeca, grgranje in hropenje in že vidim jazbečev hrbet, ki se posveti iz rova

Tresk po njem. Strel ni bil dober, le nekaj šiber ga je oplazilo. Bal sem se, da bi še kaj več ko jazbeca pogodil a zadostovalo je, da je bil v hipu na prostem jazbec in ta naš nepridiprav Arno. Tak boj med psom in jazbecom nisem ne prej in tudi ne pozneje nikdar več videl. Taras ni bil pri izhodu in sem mislil, da ima opraviti z jazbico v rovu. Jazbec je držal Arna za desno lice, Arno pa jazbeca za spodnjo čeljust. Takoj sem spoznal, da je pes na boljšem, vendar bo pa imel tudi on globoke rane. Pokala je dobesedno jazbečeva čeljust. V tem hipu se prikomota tudi Taras na svetlo in zagrabi jazbeca za hrbet. Jazbec popusti, da bi se otresel Tarasa, v tem hipu zagrabi Arno za goltanec in po jazbecu je bilo. To je vedel slehern lovec, ki je poznal Arna. Hudičev pes je bil Arno, to je pokazal sedaj. Ni mu bilo dovolj, da je jazbeca zadavil, ne, dobesedno ga je zgrizel, da je bil le krvava kepa. Ubogi junaški Arno. Krvavel je iz neštetih ran. Smrček preklan, čeljusti raztrgane, ušesa scefrana, bil je ko turška zastava. Zdelan je bil tako, da smo ga morali nesti domov. Imel je več dni mrzlico. Ker je bil pa fant od fare se je kmalu izlizal. Le vidne brazgotine so bile priča njegovega lovskega krsta. Ostale so mu brazgotine in ostala mu je od teh dob neodoljiva sla po krvavem pretepu in davljenju. Vse kar je lezlo je črtil. Še kako mačko je med skokom v zraku zadavil in to tako urno, da še javskniti ni utegnila. Pes, ki se mu je z odporom za-

meril, je moral prekleto dobro paziti na svoj vrat. Zgodilo se je na nekem pogonu, da je pregriznil vrat psu, ki se mu je nekoč zameril in to kar mimogrede, ne da bi kateri lovec mogel preprečiti. Včasih je zadostovalo že neprijazno renčanje, da je prišlo do krvavega pretepa. Ko blisk je treščil v sovražnika in že je bil jej, jej in joj, joj. Če nisi pazil, si bil gotovo ob psa. To so bile zelo neljube in nevarne strani tega ljubljenca, ki je prvo mladost preživel na zofi in je kazal popolno nebrižnost do lova.

(Konec sledi)

VII. mednarodna razstava psov vseh pasem v Ljubljani dne 9. in 10. sept. 1950*

Tri plemenite pasje glave na zelenem ozadju vzbujajo že nekaj dni pozornost po vseh krajih naše domovine. Že tedne pred tem pa se je pričela mrzlična delavnost podružnic KUS-a in lovskih organizacij po vsej državi, posebej pa v Ljumljani. Saj gre to pot za prireditev mednarodnega značaja, združeno z jubilejem 25-letnega delovanja naše kinološke organizacie ter za utrditev slovesa naše kinologije tudi v zunanjem svetu. Taka zavest povzroča nekaj živčnosti in nekaj razburjanja — kar ni čudno. Že naša pot iz Maribora je z raznimi zadregami na to kazala. Vendar smo brez nesreč in kazenskih doplačil za vožnjo prišli v Zidani most, kjer so se naši psi pozdravili z oglušujočim lajanjem z onimi iz južnih republik. Brez zamude smo se kar kmalu znašli v neskončnem repu razstavljalcev pred razstaviščem na letnem telovadišču v Tivoliju. Pa vendarle smo z malce potrpljenja vstopili v pasji raj.

Ob vstopu v obljubljeno deželo je bliskovito poskočil barometer mojega razpoloženja na »lepo« —. Vse je bilo tako skrbno pripravljeno, da sem bil ob prvem svidenju s prireditelji, očaran. Takoj prejmem katalog, v kuverti je skrbno pripravljena poleg vstopnice tudi številka za psa in ko še pri sosednji mizi nabavim za mal denar verižico, odrineva z mojim malim prijateljem Grabežem složno pred gajbo št. 154, ki jo brez težav najdem. Ko odložim psa in prtljago se šele utegnem prav razgledati. Medlo septembrsko sonce je prodrlo skozi oblake in obseva razstavni prostor, ki je izredno posrečeno izbran. Okoli vse arene v krogu so razvrščene skrbno izdelane gajbe, ves prostor pa obdaja veriga košatih dreves ob Prešernovi cesti in v Tivolskem parku. V sredini so ustrezno razmeščeni ocenjevalni krogi, za tribuno z napovedovalno postajo pa dobro založen bife. Obiskal sem v zadnjih letih več pasjih razstav v raznih krajih naše domovine, toda tako močnega vtisa name ni napravila še nobena taka prireditev.

Bežno obhodim neskončno vrsto razstavnih gajb. Oko se mi opaja nad plemenitimi oblikami psov, ne le navadnih domačih pasem, marveč tudi eksotičnih. Tako sem prvič v življenju videl afganskega hrta, golca in japonskega čina. Toda pri tako veliki udeležbi razstavljalcev iz tuzemstva in inozemstva ta pestra izbira ne more iznenaditi.

Saj je bilo razstavljenih 456 čistopasemskih psov, od katerih so jih razstavljalci iz Avstrije, Švice in Trsta pripeljali sami 56.

Razstavo je odprl ob 9. uri podpredsednik JKS Zadnik Ljuban, pozdravil pa jo je tudi minister za gozdarstvo Jaka Avšič. Takoj za tem se je pričelo ob živem zanimanju občinstva ocenjevanje psov v posameznih krogih. Zanimanje ni popustilo vse do konca, dokler niso bile v poznih popoldanskih urah ocene končane. Največje zanimanje je bilo v ocenjevalnih krogih za pse ptičarje, za temi pa za ovčarje in druge športne pse. Mnogo radovednosti so vzbujali tudi priljubljeni razvajenčki — resasti foksterierji. Ocene sodnikov so vnemale žive raz-

* Uspehe ocenjevanja priobčimo v prihodnji številki. Ur.

prave med gledalci in seveda sem in tja tudi med razstavljalci. Z izvršeno oceno je bil končan prvi dan te lepe razstave.

Širši odbor JKS se je pod vodstvom častnega predsednika dr. Ivana Lovrenčiča in podpredsednika Zadnika, ki je zastopal obolelega predsednika ministra dr. Careviča, sestal k slavnostni seji v srebrni dvorani hotela Union, da v najsvečanejši obliki proslavi 25-letnico delovanja JKS. Podpredsednik Zadnik je podal zgodovino delovanja JKS v preteklem četrt stoletju in poudaril izredne zasluge dr. Ivana Lovrenčiča za razvoj jugoslovanske kinologije. Četrtstoletno požrtvovalno delo je družilo dr. Lovrenčiča kot predsednika z Janezom Zupanom kot blagajnikom organizacije. Oba sta še danes na delu, — prvi kot častni predsednik, drugi pa kot blagajnik organizacije. Govorniki iz vseh ljudskih republik so med drugim priznavali vodilne vloge slovenskih kinologov, za vzgojo čistopasemskih psov v vsej državi. Med splošnim navdušenjem se je oglasil še vedno krepek in veder nestor jugoslovanskih kinologov dr. Ivan Lovrenčič, ki je zlasti naglasil, da je kinologija del zoologije in kot taka veda — ki ne prenese ne političnih, ne ekonomskih, ne nacionalnih meja in zato jo je treba pustiti na bazi mednarodnega sodelovanja. V preteklosti se naša kinologija ni mogla prav razviti zaradi večnih finančnih težav. Po osvoboditvi, zahvaljujoč se globokemu razumevanju našega državnega vodstva, pa se je široko razmahnila po vsej državi. Za zaključek se je oglasil zastopnik avstrijskih razstavljalcev in kinologov gospod Marktl Alojz iz Celovca, ki je dejal, da veže človeka s psom globoka psihološka vez, ki med seboj povezuje vse ljubitelje plemenitih psov. Zato je mednarodno sodelovanje v kinologiji tudi eno od poti za mirno in tvorno sodelovanje med narodi.

Svečana večerja je nato združila kinologe iz vse države in zastopnike inozemske kinologije v prijetnem družabnem pogovoru, medsebojnem spoznavanju in z napitnicami.

V zgodnjih jutranjih urah nedelje so pa nepregledne množice obiskovalcev preplavile razstavišče, kjer so med tem komisije podeljevale diplome in nagrade razstavljalcem in s tem zaključile svoje delo. Nad vse zanimive so bile produkcije športnih psov popoldne tega dne. Prepričati smo se mogli o tem, kaj more skrbna dresura napraviti iz bistrega in plemenitega psa. Saj so se posamezni psi izkazali kot pravi akrobati, kot zvesti čuvaji gospodarjeve imovine, kot budni pomagači varnostnih organov, zanesljivi vodniki slepcev itd.

VII. mednarodna razstava psov nam je ponovno dokazala, kako na široko se je razmahnila kinologija v novi Jugoslaviji. Če smo opazovali med velikim številom gledalcev mnogo mladine, ki je z nepopisnim občudovanjem ogledovala posamezne živali, njih ocenjevanje in uspehe dresure, moremo trditi, da je prizadevanje naših kinologov našlo pravilen odnos tudi pri naših mladincih, bodočih delavcih na tem polju. Ogromen napredek in široko kulturno stopnjo naše kinologije pa so nam odkrito in v najbolj laskavi obliki priznali tudi razstavljalci in zastopniki kinologije iz inozemstva. Zato je gotovo, da je tudi ta prireditev izraz visoke kulturne ravni nove socialistične Jugoslavije.

Š. J.

Ob zori na planini

(Konec)

IX.

S svojim pravilnim in poštenim lovskim delom sem si pridobil zaupanje tujih gospodarjev. Zato so me nekoč povabili na lov v njihovo domovino, da bi videl, kako se tam izvaja lov na divje race. Priznam, da nisem imel o tem pojma in zato me je povabilo mikalo, čeprav se človek v tujem kraju počuti nekam samotnega in tembolj, če mu je način lova nepoznan. Spoznal sem, da bi se mi bilo na tem lovu lahko podobno zgodilo, kakor tistemu lovcu, ki sem mu ustrelil sovo za petelina. Lov je bil določen na race na obrežju Jadranskega morja v okolici nekdanjega slovenskega mesta Ogleja. Sreča, da sem imel kot gostitelja lovca, ki mi je prej razložil, kako se lov izvaja. Ni mi bilo toliko, da streljam, temveč da vidim. Prišli smo na obrežje, kjer so že čakali za nas pripravljeni čolni in veslači. Vreme je bilo slabo, pršil je dež in na morju je ležala megla, da smo videli komaj 200 korakov predse. Ker je bilo spočetka morje preplitvo, da bi sedli v čolne, smo v gumijastih škornjih gazili še precej daleč po vodi skozi blato in morsko travo, ki je mestoma več ko 2 m visoko štrlela iz vode. Imeli smo tudi usnjate jopiče in čepice. Zrak se mi je zdel težak in zame je bil to docela nov svet. Ko nam je segla voda blizu roba škornjev, smo se ustavili in vodja lova je močno dvakrat zabrlizgal. Kmalu so se iz megle izluščili čolni. Vse dogajanje se mi je zdelo kakor da smo na tihotapskem podjetju, ker je vse šlo po načrtu in z največjo tihoto v poltemi bližajočega se dneva. Med tem se je jelo daniti in nad nami smo začuli žvist račjih peruti in račje klice. Toda streljati ni smel nihče, dokler ni bil sleherni lovec na svojem čakališču. Sprva so se težko obremenjeni čolni le s težavo premikali, ker so z dnom rili po blatu. Precej časa smo se prerivali skozi morsko travo, preden smo se ustavili ob velikem sodu, ki je bil z žico pritrjen k tlom, da ga ni zanašala voda sem in tje. Sod je bil zastrt z morsko travo, tako da je bil čim manj opazen, pa tudi lovec v sodu. Z gostiteljem sva zlezla v enega od takih sodov, nabila puški in čakala. Spočetka nisem streljal in le opazoval, kako se vse to vrši. Moj gostitelj je pa pridno streljal in moram reči, da skoraj nikoli zaman. Končno sem se ojunačil in poskusil tudi sam streljati. Toda streli so šli v prazno in ves moj trud je bil jalov, čeprav me je gostitelj poučeval, kako moram ravnati in meriti. Opravičeval sem se, da nisem vajen takega streljanja, posebej me pa ovira še pohabljena leva roka, da sem toliko bolj nespreten. Vsakdo se pa lahko sam prepriča, da je streljanje v majavem sodu vse nekaj drugega, kakor na trdnih tleh. Drugi dan smo lov nadaljevali in čeprav sem postrelil preko 20 nabojev, nisem racam odstrelil niti peresca. Prav sram me je bilo, da sem se kot strelec na race tako klavrno izkazal. Norčevali so se iz mene, češ, kako naj bom lovec in če sem sploh kdaj kaj ustrelil. Slišal sem tudi opazko, da najbrže tudi krt zame prehitro beži, kaj šele zajec ali srnjak. Še tretji dan smo šli na lov in gostitelj si je prizadeval, da bi jaz prišel do plena. Race so letale nizko in jaz nisem držal

križem rok. Izstrelil sem že trikrat puško, a brez uspeha. Namesto sramu me je zgrabila jeza in zaklel sem se, da ne bom več streljal, četudi mi raca prileti na rob soda. Iz nahrbtnika sem potegnil polno steklenico in pil dobro furlansko vino v dolgih požirkih. Za race, ki so letale okrog mene, se nisem zmenil. Videl sem tudi, da me drugi lovci opazujejo. Dobro uro sem miroval, da so se mi poživili živci, ko me je ogrela dobra pijača. Vrnila se mi je boljša volja in sklenil sem maščevanje nad racami. Tedaj sem opazil, da se mi bližata raci v strelni daljavi. Pomeril sem na prvo in pritisnil. Mirno je letela dalje, toda druga, ki je bila pol metra za njo, se je zasukala, padla kakor kepa na vodo in obmirovala. Tedaj šele se mi je posvetilo, za katerim grmom tiči zajec pri streljanju letečine, saj v domačih krajih nisem imel nikoli priložnosti in zato nisem o streljanju v zraku nikoli premišljeval. Med tem mi je čoln pripeljal prvo mojo zračno trofejo, izredno lepega in velikega racaka. Ob treh popoldne, ko se je lov končal, sem imel 13 lastnoročno ustreljenih rac. S tem sem zamašil usta tudi vsem zbadljivkam, ki so še bile na moj račun namenjene. Peti dan sem se poslovil — in vzel s seboj v naše planine prvega racaka, ki sem ga uplenil na obali sinjega Jadrana.

X.

Po povratku domov je zapadlo dobro ped snega. To je bilo kakor naročeno za lov na lisice. Dobre pol ure od vasi je ležala v grapi poginula ovca, ki sem jo od tam potegnil bolj na samoto in jo pripravil za vabo. Ker sem videl, da jim s čakanjem ne bom kos, sem se odločil za pasti, ki niso bile nikoli po mojem občutku. Ko sem videl, da so lisice načele vabo, sem nastavil štiri železja po vseh umetnostih, ki sem jih opazoval in se jih naučil od pastirjev in zankarjev. In kakor naročeno, je že drugo jutro zapalo kake štiri prste novega snega. Naslednje jutro sem komaj pričakoval svitanja, niti nisem čakal zajtrka in sem tešč odhitel na mrhovišče. Kar srce mi je poskočilo, ko sem opazil kar dve lisici v snegu. Ena je ležala mrtva poleg železja, ki jo je udarilo po smrčku, ko je ovohavala vado in jo ubilo; druga je bila ujeta za desno sprednjo nogo, katero si je že skoraj da odgriznila. Rešil sem jo trpljenja, si oprtal lisici in železja ter jo mahnil proti domu. Toda komaj dva streljaja od mrhovine, opazim sled kune zlatice, ki je držala v breg proti planini.. Kar pogrelo me je in o odločitvi nisem nič razglabljal. Toda iz skušnje sem vedel, da je tako zasledovanje mnogokrat jalovo in v gorah celo nevarno za življenje. Navadno, kadar sem šel zasledovat kune, sem vzel s seboj krampeže, sekirico, močno vrvico in nekaj hrane ter požirek žganja. Kajti pri zasledovanju kun nikoli ne veš, kdaj se vrneš in v kak položaj zaideš. V naših planinah se je že zgodilo, da je zasledujočemu lovcu zmanjkalo stopinje, ali ga je odnesel snežni plaz.

Lisici sem obesil visoko v košato smreko in, ne da bi pomislil, da sem brez opreme in tešč, jo mahnil po sledu. Vse kar sem imel, so bile tri cigarete. Bil sem v nekem lahkomiselnem prepričanju, da bom s kuno kmalu opravil. Z vso opreznostjo sem se vzpenjal za sledom po grebenu proti planini in vsak korak je postajal težji, ker je bilo snega vedno več. Stari lovci pravijo, da kuna v eni noči prehodi devet lovišč. Tudi jaz sem hodil za sledom iz grape v grapo, po planini, po strmih grebenih, po bukovem in smrekovem gozdu in sledu ni bilo konca. Ko

sem prilezel preko strme in gladke doline, me je od naporov jela zapuščati volja po zasledovanju. Ni bil samo napor, temveč je pretila tudi nevarnost plazov. Ves upehan, premočen in lačen sem obstal, da se oddahnem. Sled je držal poševno navzdol. Kolikor sem mogel ugotoviti, je moralo biti že sredi popoldneva. Pogledal sem puško in bila je zatrpana s snegom, naboji pa docela premočeni. Očistil sem cevi in izmenjal naboja, ki sta bila tudi zadnja od štirih, katere sem vzel s seboj. Spustil sem se že precej nizko v dolino v smrekov gozd in ob zginjajočem upu na uspeh, so mi popuščale tudi moči. Mračilo se je. Zagazil sem v osrčje gostega smrečja in sled se je zgubljal pod drevjem, kjer je stikala kuna za plenom. Na snegu sem opazil njene iztrebke in nedaleč od tod našel nekoliko načetega jereba. Sklepal sem, da je morala kuna jereba ujeti že proti jutru tega dne in zato, da najbrže ni daleč. Kakor mačka sem lezel skozi gozd in oprezoval za veverčjimi gnezdi, ki so bili edina možnost za kunje skrivališče. Ko se tako ves pozoren plazim dalje, začujem v vrhovih smrek nekak šepet in udarce kunjih šap ob debla. Kakih deset korakov pred menoj je stala debela košata jelka, kamor se je zdajci pognala kuna in bliskovito zdrvela proti vrhu, kjer se je skrila med vejami. Trenutek nato je zdrvela navzdol do sredine debla, do močne vodoravne veje, šinila po nji proti koncu in se pognala kakih šest metrov daleč na bližnjo smreko. Pa tudi jaz nisem držal križem rok in s pripravljeno puško sem jo ujel v skoku. Strel jo je pognal precej daleč v stran, da se je v velikem loku zapičila v sneg, da jo ni bilo videti. Prevzet od lovskega čustva in do skrajne meje utrujen sem se vsedel v sneg ne meneč se, da sem od nog do glave moker in da se je mračilo. Še enkrat sem preletel ves doživljaj, ki se je odigral v nekaj dihih in spoznal sem, kako potrebno je lovcu vežbanje v streljanju, zlasti v zraku, kar sem skusil na morju.

Kolikor radosti sem sebi pripravil, toliko skrbi sem s tem mojim pohodom prizadejal ženi in otrokom. Pozno v noč sem se privlekel na smrt utrujen in lačen z dvema lisicama in kuno pod domačo streho.

XI.

Tako je prišlo leto 1941, ko so legle na nas vse težke slutnje in bojazni. 9. aprila zjutraj je prihrumela četa italijanskih karabinjerjev s poveljem, da je vojna z Jugoslavijo in da je treba čimprej zapustiti vas. Nastal je nepopisen preplah in ni bilo časa, da si vzamemo najpotrebnejše s seboj. Gruče ljudi so se umikale, otovorjene z najpotrebnejšim po cesti in objokanih oči zapuščale rodne strehe in vse svoje imetje. Tudi od lovske opreme in pušk sem se moral ločiti, da rešim vsaj družino. Za vasjo sem se obrnil in se s pogledom poslovil od domače vasi in dragih naših gora. Zdelo se mi je, da je to poslednje slovo in trgalo se nam je srce v tej zavesti. A obrnilo se nam je drugače. Po 14 dneh smo se vrnili. Toda naše domove smo našli precej razdejane. Najbolj mi je bilo žal, da sem zgubil svojo risanico in daljnogled. Za tem se je ozračje pomirilo in opravljal sem svojo službo dalje. V oktobru t. l. me je zakupnik lova poklical, da grem z njim v Tirole na gamse. Čeprav mi je močno odgovarjala žena in tudi sam sem bil zaradi negotovih časov v skrbeh, vendar me je premagala lovska žilica in radovednost, ker lova na gamse še nisem poznal. Toda posebej tega ne bom opisoval, ker je o tem mnogo bolje napisanega. Omenim naj le, da sva z nem-

škim lovcem po velikih naporih uplenila tri gamse in jih spravila v dolino, kjer so nas čakali drugi lovci in tudi moj gospodar, ker se niso upali pozimi v pečevje, kjer je bilo treba plezati s krampeži na nogah. Spotoma sem mimogrede po naključju ustrelil tudi lepega orla. Ta zame edinstveni lov na gamse je bil zame posebno nepozabno doživetje. Vrnil sem se domov, kjer sem ostal lovski čuvaj do leta 1943, ko je začela vojna vihra. 2. februarja nam je bilo odvzeto orožje in nad nas in naša lovišča so prišli težki dnevi, ki so našim loviščem sekali take rane, da še do danes niso zaceljene. Toda zacelila se nam je največja rana, iz katere je pod tujim jarmom odtekala naša narodna kri, ko smo po tolikih težkih letih suženjstva dočakali našo narodno svobodo.

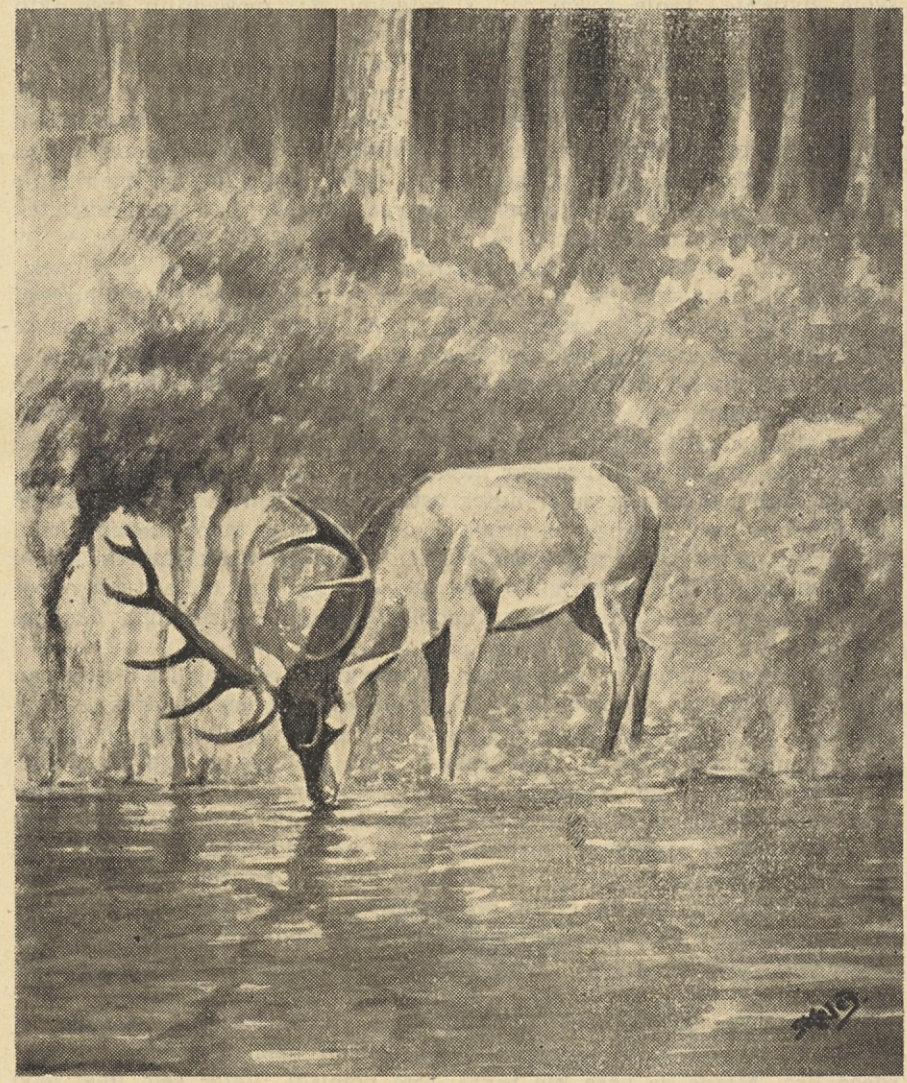

Jeraša J.

Moj prvi

Oče, že v rani mladosti si me vodil v tajinstveno naravo. Učil si me, da bi mogel razumeti njeno skrivnost, da bi ji postal sin in tako čutil vso odgovornost do nje. Kolikokrat so me tvoje besede opozarjale na vse še tako malenkostne gibe, koliko ljubezni do narave so vlile v moje srce. Učil si me gojiti divjad. Kolikokrat sem ti pomagal polniti solnice, zahvalo sva našla, ko sva neslišno opazovala srnjad, uživajočo najin trud.

Oče, hvaležen sem ti! Tvoj trud ne bo zaman, nadaljeval bom tvoje delo, delo katero ti je bilo v življenju vse, delo za katerega si žrtvoval svoje življenje. Tvoje rosne oči, s katerimi si v poslednjih trenutkih življenja občudoval svoje ljubljene gore, širne gozdove osivelih smrek, mi dajejo neomajno moč. Čeprav te krije hladna zemlja, v duhu boš stopal z mano po naših svobodnih slovenskih gozdovih.

Da, leta so minula, uresničila se je tvoja in moja želja, postal sem član zelene bratovščine. Ponosen sem v njenih vrstah, moje srce vriska od radosti. Namesto tvoje puške visi na steni moja. Še več, med tvoje trofeje sem namestil rogovje mojga prvega šesteraka. Najlepši trenutek v mojem dosedanjem življenju.

Počasnih korakov sem utiral strmo pot navkreber po ozki stezi, zasekani v strmo pobočje. Ne vem, morda ji je prvo smer dala lovčeva stopinja ali težka noga gozdnega delavca. Kljub znoju na mojem čelu se mi je zdela pot udobna. Rdeče ciklame so se mi, kakor nagajivi škratje, smehljale, kukajoč izza suhega listja. Vreščeči preplašeni šoji sem se nehote nasmehnil: »danes te ne bom, mirno lahko stikaš za svojo hrano«. Vse te slike polne življenja mi niso dale čutiti utrujenosti. Ravno tako se mi je zdelo, kakor da bi pravkar napravil prvi korak.

Na mali jasi sem se za trenutek ustavil. Ozrl sem se v dolino. Daleč doli je ležalo belo Celje, polno hrupa in dela. A tukaj tako tiho in mirno, ničesar ni slišati, razen glasu čebljajočega ptiča ali šumota martinčka, ki se je umaknil kršilcu njegovega udobnega uživanja sonca. Da, tu se odpočiješ, tu si nabereš novih moči za nadaljnje delo. Z neizmernim užitkom sem srkal to lepoto.

Ali ni lepa narava? Vsaka stvar se tako ostro odraža. Tu brezskrben glas drobne pevke, tam ostri žvižg kragulja, ob katerem vsa drobna bitja utihnejo. Tovariš, ali vidiš, občutiš vso to neizmerno lepoto? Ako jo, potem nisi več utrujen, vedro je tvoje čelo in delo ti je le veselje in radost.

Roka mi je nehote segla po znojnem čelu. Predramil sem se, naprej moram, naprej tja, kjer domuje on. Drobno kamenje se mi je drobilo pod nogami, dokler njegovega škrtanja ni zamenjalo šumenje listja pod požrešnim stopalom. Korak mi je postal počasnejši, oprezno sem se umikal suhim vejicam ali udarcu čevlja ob kamen. Saj sem bil trdno prepričan, da je on nekje v bližini. Nisem imel niti sto korakov do mesta, kjer sem nameraval prvikrat klicati. Okoli mene so se ošabno dvigale ostarele bukve. Lahko so ošabne, saj vedo več kakor naši stari očaki. One so priča borb slovenskega naroda, priča podlih krogel okupatorja. Samo, da jim je moči spregovoriti! Med temi debli sem z očmi iskal rdečo liso. Morda se pase kje tukaj, sem pomislil. Veter sem imel lepo v prsih. Še malo in prišel bi do mesta; a glej, zdelo se mi je, kakor da

vidim nekaj rdečega tam ob skali. Sprednjo stran rdeče lise je zakrivala debela bukev. Počasi sem dvignil daljnogled. Nisem še prišel z njim do oči, rdeča lisa se je premaknila, zašumeli so skoki v litju in s hripavim močnim glasom bev... bev... beev me je pozdravljal, dokler njegov glas ni utonil za bližnjim obronkom. Kakor ukopan sem obstal, niti z očmi si nisem upal treniti. V notranjosti sem drgetal, sam ne vem zakaj. Počasi sem se pomikal naprej do bukve, katere rast je napravila pravcati naslanjač. Usedel sem se; pod mano je ležala mala zelena jasa, lepo odprt prostor brez drevja. Tukaj bom poiskusil prvo srečo, sem pri sebi dejal.

Molče sem čakal, vse mogoče misli so mi rojile po glavi. Sam sebe sem izpraševal, dali bo prišel na klic, ali sem ga prepodil, ali me je dobil v nos? Vse bolj željno me je vleklo, da bi zapiskal, a premagal sem se. Pet minut in še pet. Stegnil sem roko po piščalki, nato pa zapiskal z lahnim pi... pi... piii.,, Trudil sem se, da bi bil glas čim nežnejši, prihajajoč iz trepetajočega srca srne.

Vse je bilo tiho. Pričakovanja polno tišino so motile le skakajoče kobilice. Tam nekje je udarjala žolna ob deblo. Minuta je pretekla in še ena. Čuj, levo od mene je počila suha vejica. Pogled sem okrenil v smer in glej, prihajal je počasnih korakov z visoko dvignjeno glavo, okrašeno s krepkim rogovjem, ki mu je poveličavalo njegov vitki stas. Po pobočju je stopal navzdol proti jasi, glavo je obračal zdaj sem, zdaj tja. Njegove oči so iskale v poželjenju njo, katere glas ga je zmotil. Obstal je za trenutek. V meni je kipelo, zdelo se mi je, da mi hoče izskočiti srce, njegove udarce sem čutil v grlu. Srnjak se je premaknil naprej, krenil je proti robu jase ter obstal. Roke so mi nehote oklenile hladno jeklo. Dvignil sem puško k licu — zdaj ali nikoli. Premagal sem drget. Mušica je plezala po prvi nogi navzgor, ob lopatici je zastala. Dih sem pridržal in — pritisnil... Strel je zagrmel, njegov glas se je odmevajoč širil v dolino. Telo srnjaka se je streslo, ostro sem videl njegov drget. Okrenil se je, pognal v skoku naprej, še enkrat... pod nogami mu je zmanjkalo tal, omahnil je. Ležeč na tleh, je še enkrat, dvakrat pobrcal z nogami, nato pa zategnil vrat nazaj. Zeleni lesk steklenih oči, v katerih ni bilo več življenja, mi je še danes živo pred očmi. Prižgal sem cigareto. Roke so mi drgetale. Konec je bilo bitja, ki krasi naša lovišča. Bilo mi je skoraj žal — toga lovec, odstrel, plan. Ko sem pokadil cigareto, sem šel k njemu navzdol, kjer je ležal. Dvignil sem mu glavo...

Sam sem si odlomil smrekovo vejico in jo omočil v krvi, ki mu je še vedno vrela iz rane. V mislih sem se zahvalil za lovski blagor.

Na poti v dolino nisem čutil njegove teže in srce je bilo polno veselja, saj sem nosil — mojega prvega!

Nekaj spominov

Narodni pregovor pravi, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Prav tako jabolko je bil moj stric Hinko, ki je povzel nekatere lastnosti po svojem očetu, zlasti tisto lovsko žilico, katera mu že dolga leta ne da miru. Mnogo je pripovedovala o njegovem očetu moja babica in predvsem so mi ostali v spominu nekateri njegovi lovski doživljaji. Eden je na pr. tale: Oče Hinka je bil, kakor rečeno, vnet lovec ter ga tudi najhujša zima ni zadržala doma in je ob mesečini v globokem snegu hodil čakat. Tako je sprehajajoč se po stezi ob hlevu, katero je posul s plevami, opazil, da se je na zelniku, kjer je bilo nekaj zeljnih štorov in uhancev, pojavil zajec. Takoj je bila puška pri licu in v mesečno noč je odjeknil strel njegove prednjače, da se je odmev ponovno vračal iz bližnje doline. A glej ga šmenta, namesto, da bi bil dolgouhec padel ali v slabšem slučaju pokazal pete, je postavil možica ter se radovedno oziral okrog, kakor bi hotel ugotoviti, kaj se prav za prav dogaja. In sedaj glej še večje čudo; z vseh strani so se vsipali zajci ter hiteli tovarišu, stoječemu v zeljniku, na pomoč. Šele sedaj je postalo presenečenemu strelcu jasno, da je kvatrna sreda zvečer in post ter da se na ta dan ne sme loviti. Lasje so mu vstali tako, da ni čutil pokrivala na glavi. Seveda s svojo prednjačo ne bi bil kos celi čredi dolgouhcev, če bi ga napadli, zato jo je urnih krač popihal v hišo in v posteljo, kajti bil je trdno prepričan, da so se v dolgouhce spremenili sami peklenščki.

Ne mislim s tem obdolževati svojega strica, da je on prav tako praznoveren, celo v prepričanju trdim, da ve on prav dobro razločevati domišljijo od stvarnosti, pač pa nameravam opisati presenetljiv dogodek, katerega je doživel v avgustu 1949. leta.

Kakor že rečeno, mu lovska žilica ni dala miru in je za časa bivše Jugoslavije, ko ni imel možnosti postati zakupnik lovišča, kaj rad smuknil v gozd s svojo prednjačo, kar je imelo za posledico pogoste obiske »gospodov žandarjev« na njegovem domu. Pa kaj bi ne, saj dolenjski griči ob vznožju svojega očaka Kuma tako prijetno vabijo s svojimi obsežnimi gozdovi. Pripomniti moram, da se je tudi kot divji lovec strogo držal lovskih načel ter ni nikdar streljal divjadi v lovopustu ali pa nastavljal zanke. Še mene je nekoč pošteno oštel, ko sem pomladi v svojem neznanju, ustrelil zajko. Po osvoboditvi je postal član lovske družine ter mu je bila tako dana možnost, da je ob prostem času malo pogledal v revir, katerega je upravljala ta družina.

Tako se je na nedeljo proti koncu avgusta 1949. leta odpravil na klicanje jerebov, do čegar je imel že od nekdaj mnogo veselja, ne pa toliko sreče. Že ob 5 .uri zjutraj je bil v gozdu nasproti svoje domačije. Stoječ v delnem kritju je z ubranim piskom vabil prešernega gozdnega jereba. Kljub ubranemu klicanju se mu ni odzval nobeden. Ob napetem prisluškovanju na vse strani, začuje pod seboj na poti, pokriti s suhim bukovim listjem, nek šum, ki je postajal vedno močnejši ter tudi že čuje pok veje, ki se je zlomila pod prihajajočo težo. Ker je prav tam v bližini stečina divjih prašičev, mu ko blisk šine misel, prašič, in v tem trenutku se že pokaže dolga glava gozdnega črnuha. Vse bi bilo v redu, da ne bi imel v ceveh šiber št. 8. Seveda prašič ni padel, pač pa se je obrnil in

odlomastil nazaj v smer, od koder je prišel. Ker je bil prepričan, da šibre št. 8 niso prav nič učinkovale, se je ves potrt napotil domov. Doma so mu mísli neprestano uhajale na ta dogodek ter se je končno odločil, da gre gledat na nastrel. Na nastrelu je našel nekaj ščetin in tudi kri. Takoj se je vrnil domov, vzel svojega braka in sosedovega psa, čeprav je bil ta le hišni čuvaj ter dva spremljevalca ter šel za sledom, ker je mislil, da bo plen v goščavi v gozdu, v katerem je streljal. Ko pridejo na mesto, kjer je domneval, da se nahaja prašič, so spustili psa in se počasi napredujoč, razvrščeni v bojno vrsto, napotili skozi goščavo. Naenkrat zaženeta psa velik hrup in že je zakričal eden od spremljevalcev, prašič! Videl je namreč dva in sicer enega večjega in enega pujsa, ki je po njegovi oceni tehtal od 10 do 15 kg. V trenutku je bil stric na kraju ter opazil svinjo, ki se je branila pred napadi obeh psov in se že pripravljala na pobeg. Dva strela počita in svinja se zavali v jarek.

Tehtala je okrog 80 kg in je bila seveda senzacija vse okolice.

Pri odiranju so ugotovili, da jo je strel s šibrami št. 8 pogodil v sprednji del, a so ostale šibre domala vse pod kožo. Pač pa so zadostovale, da so zadržale svinjo v goščavi od 5 ure zjutraj pa do 12 ure, ko je izdihnila svojo črno dušo.

P. J.

Vidra

Opazil sem, da se med mlajšimi pa tudi med starejšimi lovci o njej prav malo ali pa skoraj nič ne govori. Izjeme so večinoma lovci-ribiči, kateri so najbolj prizadeti, če jo imajo ob njihovih vodah.

Svoj čas se je vodila borba, komu vidra pripada. Z ozirom na to, da se vidra hrani izključno z ribami in raki ter živi ob vodi in deloma v njej, so si jo ribiči popolnoma svojili. Lovci so si jo prisvajali na podlagi dejstev, da se lovi v past ali s puško, kar je vsekakor lovski pribor in ne ribiški. Da imajo zadnji prav, je popolnoma jasno. V nasprotnem primeru bi zajec pripadal kmetijstvu, ker se hrani samo s kmetijskimi pridelki, če vštejemo tudi kak grm nežnega fižola.

Kakor moramo vedeti pri lovu na srnjaka, kdaj in kje najraje izstopa, kateri čas gre na klic, tako moramo tudi pri lovu na vidro dobro poznati način njenega življenja in njene navade.

Malo je lovcev, ki morejo trditi, da so videli vidro podnevi ali pa po njej celo streljali. Še v mesečnih nočeh je zelo previdna in jo je navadno videti le kot senco, največkrat pa se sliši samo izdaten »čofff«. Bolje je pozimi, ko pri odprtinah v ledeni skorji izstopi ter nadaljuje pohod po včasih zasneženem ledu.

Podnevi se vidra zadržuje med koreninami starih in izpodjedenih dreves, pod previsi, prav rada pa tudi pod jezovi ali mostovi. Vem za primer, da je bila ustreljena celo iz cestnega kanala. Ponoči na lovu se pomika ob vodi ter išče primernih tolmunov. Kljub temu, da je skoraj vodna žival, rada hodi po suhem — še plitve vode se izogne — manjše ovinke pa včasih celo seka. Se pa prestavlja iz enega potoka v drugega ter se začasno naseli celo ob ribnikih in manjših mlakah, kjer so ribe.

Najlažje jo je slediti na peščenih naplavinah, kjer se rada iztrebija. Napačna je trditev, da vidra svoje iztrebke zakoplje. Navadno je najti pesek zgreben na kup, na kupu pa iztrebek. Mogoče je »slučajno« pozabila zakopati, toda to bi bilo prepogosto. Tudi »straniščа« niso redka. Pod kakim previsom ali med koreninami odkrijemo precejšen kup vidrinih iztrebkov — znak, da je hodila večkrat na eno mesto. V takih primerih liči dah izpod korenin dahu v ribji trgovini.

Konec aprila ali pa maja skoti vidra največkrat po dva mladiča. Dobro računajoč na visoko vodo, si poišče primeren prostor med koreninami ali pod kakim jezom. Naš starešina je našel mlade vidre celo pod kupom vejevja 15 ali 20 m od potoka.

Lovi se vidra večinoma z železno pastjo. Dobro je treba poznati teren in sledove, da se uspešno nastavi. Vada se pri tem navadno ne uporablja. So pa nekateri mnenja, da je dobro položiti na past njen iztrebek, katerega naj bi hotela zopet zakopati in se pri tem ujame. Glede na iztrebke, ki jih je najti po pesku in »straniščih«, sem mnenja, da gornje ne drži. Navadno se nastavi več pasti hkrati, ter jih je treba vsako jutro pregledati. Ker se ujame največkrat za sprednjo nogo in, še za to včasih zelo pičlo, je jasno, da mora biti past s tanjšo verigo dobro privezana. Da ujeta okoli sebe vse pogrize in potepta, ni nič čudnega; vsakemu bitju je ljuba prostost — tudi vidri. Ujete se je treba čuvati, ker močno ugrizne.

Tudi lov na vidre je bolj ali manj vezan na srečo, kar se samo po sebi razume. Da sva s starešino naše lovske družine ujela v potoku Polskava v ne čisto dveh mesecih tri, od katerih je tehtala ena (samec) 8 kg, koža pa je merila 140 cm, je že zelo mnogo. Ujame pa se tudi še kaj drugega! Zalotila sva v pasti celo nedolžnega mucka, nekoč dihurja, enkrat pa na žalost tudi dolgouhca. Iz tega sledi, da je treba nastavljati pasti previdno, tako, da ne more priti v njo nobena druga divjad razen vidre — kvečjemu še kak drug škodljivec kakor dihur ali pižmovka, ne pa celo kopajoči se otroci.

Gornji članek je zajet po večini iz pripovedovanja našega starešine, nekaj pa tudi iz lastnih izkušenj.

To sem napisal z željo, da bi še drugi lovci povedali kaj o vidri, kajti več ljudi več ve.

Lovsko strelski šport v streljanju na glinaste golobe

Ta šport je razširjen pri vseh kulturnih narodih. Njega se poslužujejo široki krogi lovcev, zlasti v času, ko počiva lov in pred začetkom lovne sezone. Pred to svetovno vojno se je pričel uveljavljati tudi pri nas v Vojvodini, Sloveniji in nekaterih večjih mestih. Naši lovci so imeli priložnost, da so brali v naših lovskih listih uspehe prirejenih tekem na glinaste golobe, toda večina ni imela priložnosti, da jih vidi in se pobliže seznani, v čem da obstoji ta šport, kako se izvaja, kakšni so glinasti golobi in iz česa.

Streljanje na glinaste golobe se vrši le s puško na šibre. Petnajst metrov pred strelcem je jarek, v katerem so postavljene priprave (stroji) za metanje glinastih golobov. Priprava meče s pomočjo močne vibaste (spiralne) vzmeti glinaste golobe poševno z veliko hitrostjo in vrtenjem v raznih smereh in na razne oddaljenosti med 40 do 60 metrov, strelec jih pa strelja v letu.

Glinasti golob je v bistvu krožniček, narejen v kalupu iz mešanice raztopljenega azbesta, cementa in dunajske beline (prah žganega marmorja), ki se ohlajena strdi, a ima lastnost, da je jako krhka. Zadet v letu s šibrami št. 12 (ki se edine uporabljajo) se zdrobi v prah in drobce, pa se more sigurno ugotoviti vsak zadetek ali zgrešek. Teža glinastega goloba je okrog 80 gr, premer 11 cm, a debelina 2,5 cm.

Tekmovanje obstoji v tem, da vsak tekmovalec strelja na enako število glinastih golobov in pod enakimi pogoji. Uspeh se določa po številu zadetkov, ki jih je vsak tekmovalec dosegel.

To je v najkrajšem podan opis tega športa, a s posebnim pravilnikom se bodo določile vse podrobnosti in tehnični pogoji tekmovanja.

Streljanje lovcev na glinaste golobe se pričenja ob koncu preteklega stoletja. Lovci so se začeli v tem vaditi in prirejati medsebojna tekmovanja z namenom vajenja v streljanju na gibajoče se cilje, — na gibajočo se divjad, za doseganje čim boljših in sigurnejših uspehov na lovu. Ta šport se je v zadnjih nekaj desetletjih po svetu naglo razvil. Skoraj v vseh kulturnih deželah so zgrajena in prav lepo urejena strelišča z betonskimi

jarki, na katerih se lovci vadijo in prirejajo tekmovanja. Vsako leto se prirejajo tekme med posamezniki in ekipami lovskih organizacij za prvenstva društev, zveze in države, pa tudi mednarodna tekmovanja, katerih se udeležujejo najboljši lovski strelci in strelske ekipe raznih držav, boreč se za prestiž v tem športu. Že več kakor dve desetletji je tekmovanje v streljanju na glinaste golobe uvedeno kot posebna disciplina v programu olimpijskih tekem. Mnogi narodi so na vseh olimpiadah zastopani s svojimi najboljšimi ekipami na glinaste golobe.

Potrebo po čim večjem razvoju tega športa zlasti pravilno razumevajo neke države, v katerih je lovstvo na največji višini in se mu priznava velika važnost za pravilno izvrševanje lova. Zakoni o lovu teh držav v svojih odredbah izrecno določajo, da vsakdo, ki se želi včlaniti v lovsko organizacijo in ki se bavi z lovom, mora poleg obveznega polaganja lovskega izpita in drugih po zakonu predpisanih pogojev, predhodno izvršiti določeno število vaj v streljanju na glinaste golobe na strelišču tistega lovskega društva. Pred začetkom lovne sezone morajo vsi kandidati in vsi člani lovskih društev v določenih dneh izvršiti streljanje pred postavljenimi komisijami. Le oni, ki dosežejo predpisani uspeh, dobe pravico do lovske izkaznice — dovoljenja za lov za tisto leto.

Napačno je mišljenje mnogih naših lovcev, zlasti onih, ki ta šport sploh ne poznajo, da je nepotreben in celo odveč, kot nek luksus. Po zakonu o lovu FLRJ je lovstvo uvrščeno v gospodarsko panogo, a divjad je postala splošno narodno premoženje. Zato je potrebno, da se kakor gojenje divjadi tako tudi samo izvrševanje lova, lovljenje, vrši racionalno. Ni-li škoda za naša lovišča, če bi pustili vanje začetnike in neizvežbane lovce, da se na zaščiteni divjadi uče in vadijo v lovskem streljanju. Izvežbanje v streljanju na divjad je združena z močnimi razburjenji, ki otežkočajo ali povsem onemogočajo najti vzrok za neuspehe ter je mnogokrat potrebno več let takega vadenja. Posledica tega je prevelik odstotek ranitev zaščitene divjadi, ki zastreljena v mukah pogine ali postane plen raznih roparic, zveri in škodljivcev, kar povzroča loviščem veliko škodo.

Uprava Glavne lovske zveze FLRJ se je na pobudo nekih republiških zvez in posameznih naprednih lovskih društev, pa tudi sama, uvidevajoč potrebo za razvoj tega športa med lovci, odločila, da začne s propagiranjem tega športa za njegovo širjenje po lovskih organizacijah, kolikor to omogočajo ostali pogoji.

V ta namen je Glavna zveza izdelala »Pravilnik za lovsko strelska tekmovanja v streljanju na glinaste golobe«, ki je sprejet in poslan vsem republiškim zvezam. Določbe o tehničnih pogojih tekmovanja se skladajo z mednarodnimi pravili.

Vsa tekmovanja, katera bodo lovske organizacije prirejale na teritoriju FLRJ, se morajo v bodoče vršiti samo po predpisih tega pravilnika.

Glavna lovska zveza, republiške zveze in lovska društva bodo skrbeli, da se v ta namen zagotove potrebne količine municije.

Glavna lovska zveza FLRJ,
št. 180, od 22. VIII. 1950.

V. J.

Še nekaj o šarivcih

Viri:

1. Wolf Baudissin: »Deutsche Gebrauchshunde«.
2. Lang A.: »Über alternative Umzüchtung bei Hunden«.
3. R. Friess: »Unsere Jagdhunde« 1950.
4. R. Friess: »Die Hundenase bei Frost u. Schnee«.

Na lovu pri nas ne uporabljamo posebnih psov-specialistov zgolj za aportiranje ustreljene divjadi kakor Angleži svoje kosmodlake ali dolgodlake retrieverje. Angleški lovci namreč ne zahtevajo od svojih ptičarjv — poiterja in seterjev — aportiranja, ker bi kakor rečejo, sicer utrpel na lepoti stil iskanja. Angleški lovec polaga prav veliko važnost na tako imenovani »dober sport« na lovu, kar pomeni, da ne sme zgubiti nobene ranjene divjadi. Zato preiščejo z retrieverji takoj za vsakim lovcem prelovljeno polje do podrobnosti, da se ne zgubi takorekoč niti dlaka niti pero.

V iste namene jim služijo tudi težje pasme španjelov na primer Clumber-španjeli, ki imajo poseben dar za to, so specializirani samo za iskanje in donašanje ranjene divjadi. Ta pasma pri lovu ni glasna, kar je tudi nepotrebno, saj gre po navadi le za kunce in perjad. Clumber-Sussex in Field-španjele uporabljajo angleški lovci redko kdaj še v druge namene na lovu.

Za grmarjenje in šarjenje po goščah in trstju jim služijo, kakor smo že slišali, le Cocker španjeli oziroma Springer španjeli, ki jih poznamo tudi pri nas.

Ti šarivci ne stoje na divjad, imeti morajo odličen apel in iskati le v strelni daljavi od lovca; šariti smejo torej le »pod puško« ali stikati za kunci ter za poljsko in vodno perjadjo le v strelnem območju. Uspeh je gotovo boljši, če pes kakor koli s svojim obnašanjem napove bližino divjadi, se nato na ukaz vleže, lovec pa se lahko pripravi. Po strelu smejo šele na ukaz prinesti plen.

V nepreglednem — kupiranem terenu mora pa šarivec neodvisno od lovca divjad najti in jo dvigniti. Zajca mora glasno izgnati iz gošče vsaj do strelne črte, dvignjeno perjad pa glasno javiti. Ta način spominja na pse-goniče, na brakiranje. Vendar moramo ločevati tako kratko gonjo šarivcev v nepreglednem terenu od brakiranja z goniči. Šarivci se poredko oglašajo in divjad iz malih gozdičev izženejo najdlje do strelne črte ob robu gošče. Goniči-braki iščejo in navadno vztrajno gonijo po sledu z nizkim nosom. Za razliko od goničev išče izšolan ptičar divjad neposredno z visokim nosom v vetru. Angleškim lovcem njihov pointer ali seter ne sme z nizkim nosom izdelati niti sledu obperutene-ranjene jerebice, če sploh kdaj dobi ukaz, naj ranjeno divjad poišče. Vse to ne velja za šarivce — prepeličarje ali španjele — ker ti iščejo tako z nizkim kakor z visokim nosom, perjad navadno v goščavi glasno avizirajo, zajca ali kunca na kratko izženejo iz goščave, pri tem se pa poredko oglašajo. V tem predstavlja šarivec p r e d h o d n i k a od goniča k ptičarju.

Šarjenje in grmarjenje se seveda v mnogočem razlikuje od lova s ptičarjem, ki išče tudi na daleč in mora preteči teren — polje na dolgo

in široko pred lovcem. Kljub temu uporabljamo pri nas za šarjenje, pri lovu na kljunače, često na fazanjem lovu pa tudi na vodno perjad razne vrste ptičarjev, ki so za take namene prehitri, iščejo praviloma predaleč, kar gre na rovaš uspeha. Nepobitno dejstvo pa je, da se večina naših sicer dobro šolanih ptičarjev ob takih lovnih razmerah kaj kmalu in prav lahko pokvari, ker se pri tem ptičarji zopet navadijo goniti zajca in podobno. Veliko grešimo pri nas, ko premnogokrat mrcvarimo pri šolanju celo angleške ptičarje z aportiranjem, zahtevamo v raznih okolnostih lova in terena iskanje na kratko ter jim z muko vcepljamo one lastnosti, katere so angleški rejci v stoletni vzrejni izbiri izločevali.

Vse kar sem povedal do sedaj za šarivce, velja na splošno in v glavnem tudi za neke pasme francoskih »ptičarjev« na pr. bretonskega epagneula. Ta ima vse zasnove in lastnosti šarivca-prepeličarja, ki ga francoski lovci spretno šolajo in uspešno uporabljajo za šarjenje, zlasti v kupiranem terenu, ko lovec svojega psa nima pred očmi in ga ne more kontrolirati, niti mu more v goščah slediti. Bretonec išče na kratko, je neutrudljiv, posebno pasioniran za vodilni lov in lepo donaša.

Tedaj še, ko so Nemci zajca lovili z brzci — so uporabljali na lovu — neko zvrst psa, sorodno današnjemu šarivcu. Ti šarivci so stikali po goščah na pr. za zajcem, ga dvignili ter z glasno gonjo izgnali zgolj na odprto polje. S tem je bilo njihovo delo opravljeno, ker so bili zunaj gošče pripravljeni psi brzci — razne vrste prednikov današnjih hrtov in dog, ki so izgnanega zajca prevzeli, gonili in ujeli. Tega psa so tedanji Nemci uporabljali tudi pri sokolarjenju. Potomec teh starih nemških šarivcev je baje današnji nemški prepeličar. Po zunanjosti nas spominja na nemškega dolgodlakega ptičarja, vendar je nižji in manjši, s kratkim hrbtom, suho glavo in so zanj prav tipične bolj ob strani postavljene oči v obliki mandljev, dobro zaprte, kar je važno pri psu, ki često išče z nizkim nosom v goščavi, v robidovju, resju in visokih semenitih travah. Odlikuje se z dobrim nosom na mrzlem in toplem sledu, ima zelo rahlo grlo, veliko veselje za vodni lov, lepo aportira ter kaže vsestransko ostrost in pogum. Če lahko verjamemo pripovedovanju in pisanju o sposobnostih in odličnem delu tega nemškega prepeličarja, bi smel reči, da so si nemški lovci in psorejci v strokovni vzreji in usmerjeni izbiri znali ustvariti prav odličnega uporabnostnega psa za posebne lovne pogoje.

V drugi polovici 19. stoletja, to je po 1860. letu so namreč Nemci prevzredili svojega dolgodlakega uporabnostnega psa iz ostankov plemena, ki so se našli na švabsko-bavarski planoti. Ko so si tako ustvarili Nemci iz staronemškega prepeličarja novonemškega ptičarja, so seveda pogrešali prepeličarja-šarivca za šarjenje, za lov po goščah, po močvirnem trstju in posebej še za lov v raznih terenskih lovnih okoliščinah po strelu.

Ne da bi še nadalje opisoval prednosti in sposobnosti ravno nemškega prepeličarja, ki so manj ali bolj lastne tudi drugim šarivcem, ne smemo pozabiti njegove vzgoje za ostrost in pogum. Nemški lovci namreč cenijo dandanes tega prepeličarja za najodličnejšega in najsposobnejšega vodiča pri lovu na prašiče. V Nemčiji najdemo namreč po drugi svetovni vojni — podobno kakor tudi na vzhodnem Francoskem, divje prašiče celo v onih pokrajinah, kjer so zginili že v srednjem

veku. Za nemškega lovca je tedaj sposoben pes in vodič pri lovu na divje prašiče prav posebne vrednosti. Pri vzreji nemškega prepeličarja polagajo posebno važnost na spretnost, pogum in strast. Po nekih nemških piscih gre strast in ostrost nemškega prepeličarja v zadnjem čau tako daleč, da par nemških prepeličarjev s svojimi napadalnimi metodami ob pomoči spretnega goniča in terijerja razprše in razženejo v prvem zaletu trop 10—30 prašičev. Ker so ti nemški prepeličarji v glavnm solisti, pride ta njihova lastnost posebno do veljave pri razpršitvah velikih tropov prašičev, s tem da si manjše skupine medsebojno podelijo. Tako prevzame gonjo ali izganjanje posameznega tropiča prašičev po en prepeličar-solist kot vodič, kateremu pomaga kak terijer z uspešnim sodelovanjem goničev, da skupno potisnejo tropiče do strelne črte pred puško. Tako razbitje večjega tropa divjih prašičev na manjše skupine in preganjanje teh skupin do strelne črte, je za uspešen lov odločilno. Ni namreč vseeno, če vdere preko stojišča enega lovca trop 15 divjih prašičev ali pa po razbitju tropa po 3, 4 prašiči mimo več lovcev. Kakor so pri razbitju večjih tropov goniči nepogrešljivi, vendar zaostajajo v drznosti in spretnosti napadanja za prepeličarji, kateri tem pogonom dajejo prav za prav značilen odraz.

Kakor manjka večjim psom v gozdnem lovu na prašiče takorekoč bojni prostor, se manjšega psa prašiči dosti ne boje. Zlasti se hrabremu jazbečarju kaj radi zoperstavijo in ta razumni kratkonogi lajež postane le prečesto žrtev napada, ker se v gozdnem resju in dračju zapleta in v gonji zaostaja.

Vedeti moramo, da so terierji, ki bi morali v splošnem imeti najvažnejšo vlogo pri gonji prašičev navadno porazdeljeni med lovce na stojiščih, ker so po nekih nepisanih nemških načelih določeni šele kot »tretja bojna črta«. O njih govori R. Friess, sloviti nemški lovec na divje prašiče, nekako tako kakor je zapovedoval rimski vojskovodja Cezar, kadar je njegova vojska v boju že omagovala: »res venit ad triarios«. Terierje spuste šele, ko so drugi psi-napadalci že razbili veliki trop prašičev in so posamezne skupine, katere vodijo nemški prepeličarji že v premiku. To ravnanje nam bo jasno, če pomislimo, da vsi jamarji, med katere štejemo tudi terijerje, skušajo prijeti roparico za grlo, goltanec. Ta lastnost je kriva, da so sicer na lisico izučeni in dobri psi prav često pošteno tepeni v podzemnem boju z jazbecem, ker skušajo jazbeca — kakor lisico — prijeti v rovu od spredaj za grlo, namesto za tilnik. Jazbec useka namreč psa vedno pod sprednji nogi ali pleče, pri čemer ima tako grlo vedno zavarovano. Dokler se terijer tega ne priuči na jazbecu, srečanje z močnejšim prašičem za takega učenca pomeni »padlega junaka«.

Goniči, kakor tudi njihovi najožji sorodniki barvarji iščejo v boju z divjimi prašiči tudi le grlo. Saj velja pri njih prirojena lastnost, da ranjenega srnjaka ustavijo in s prijemom za grlo potegnejo k tlom. Tudi njim se ta prijem pri prašičih ne obnese. Imajo pa barvarji in goniči tudi še drugo prirojeno lastnost, da napadajo divjad — tedaj tudi prašiča — od spredaj, kar zanje in to za najpogumnejše premnogokrat pomeni smrt.

Nemški lovci so okretnemu in pogumnemu prepeličarju privzgojili še lastnost, da se v skoku z leve strani obesi prašiču za desni uhelj ter tako preko vihra in vratu s svojo težo onemogoči vsak nevarnejši

sunek ali poškodbo. To je dragocena prednost nemškega prepeličarja, ki obvaruje lovca mnogih izgub najboljših psov.

Zanimivo je, da so na visokem severu še dandanes pasme, ki imajo kot lovski psi stoječe ali polstoječe uhlje. Te severnjaške lovske pse, z zvrstmi ruske lajke, vzrejajo in odgajajo razen v težkih kategorijah na pr. za lov na medveda, tudi v lažjih oblikah kot šarivca za divje peteline, za rusko veverico itd., katere ti šarivci poiščejo in oblajavajo, dokler se lovec ne približa. Celo o finskem ptičarju bi si upal trditi, v kolikor mi je literatura o njem znana, da lovi v tamkajšnjih lovskih razmerah z vsemi lastnostmi »šarivca-prepeličarja«, ki divjad le dvigne, da jo potem drugi psi gonijo ali preganjajo na dolgo in široko.

V danih lovnih razmerah bomo pri nas s časom lahko pogrešali velikega lovskega tovariša — ptičarja. Saj odpadajo pri skupnih lovih parade stilske stoje ptičarja pred divjadjo, ob katerih je vsakemu lovcu igralo srce. Odpadajo pa tudi še priložnosti za paradno donašanje ustreljene divjadi ob dolgi premikajoči se strelski črti lovcev na odprtem polju. Šarivec, bodisi španjel ali prepeličar, je manjši, zahteva manj hrane, je tudi v stanovanjski stiski znosljiv soprebivalec in ustreza v vseh primerih lova. Pri vodnem lovu je bolje uporaben kakor vsak ptičar, ker je v vodi mnogo bolj vzdržljiv, za vodni lov bolj pasioniran in odličen v najvažnejšem, to je v iskanju in donašanju ranjene divjadi po strelu.

Priznavajoč vse prednosti in velike koristi ravno ptičarja pri lovu, prav na tiho povem, da v svojem življenjskem okolišu še nisem naletel na našega ptičarja, ki bi imel vsaj osnovne pojme, da ne govorim o sposobnosti na primer na sledu ranjenega zajca. Vsi ti ptičarji so izšolani ali neizšolani — po naravi dobri donašalci na poljskem lovu, iz vode prineso na pr. raco le, če so jo videli pasti in najdejo prosto ustreljenega kljunača le, če jih lovec pelje prav na mesto, kjer je padel. Zato so taki ptičarji v mnogih lovnih primerih lovu v napotje, zlasti če ni priložnosti za paradiranje s stojo ali donašanjem.

Če sem zbudil pri enem ali drugem tovarišu s tem člankom zanimanje za uporabnostnega psa šarivca-prepeličarja, sem namen dosegel, a čas bo pokazal, če smo na pravi poti.

A. S. Pirc

Leopard in Bara-Kumi

Ob meji Sudana se razprostirajo bogati nasadi kavovca, last nekega bahatega Brazilijanca. Upravitelj teh plantaž je bil Francoz, ki se je bil iz Maroka sem preselil. Brazilijanca je poznal le po dopisovanju, ker bogataš ni smatral za potrebno, da si osebno ogleda ogromno posest, ki jo je pred dvajsetimi leti kupil, ko je na borzi s spretno špekulacijo zaslužil milijone. Njemu je zadostovalo, da so dohodki redno prihajali.

Upravitelj posestva, pisal se je Calotte, je nekega dne imel goste. V pogovoru je omenil, da je postavil past za kune, ker mu v zadnjem času kokoši na nepojasnjen način izginjajo. Po kavi je hotel pogledati za pastjo in povabil goste, naj gredo z njim. Večina je odklonila prijazno povabilo, ker je bilo prijetneje sedeti v hladu kakor pa v taki vročini hoditi po soncu. Mene pa je zadeva zanimala in prosil sem prijaznega Francoza, da me vzame s sabo.

Čudil sem se, da ravnatelj ni vzel puške s seboj. »Ali ne bi bilo bolje, da vzamete kako orožje, za vsak primer? Kaj pa, če se je ujela kaka druga žival, na primer leopard?« To mi je kar tako ušlo.

»Kaj še, to je nemogoče. Železo je majhno in zadostuje kvečjemu za kune ali podgane.«

»Vzemite puško, Afrika je čudna zemlja,« sem opozarjal.

»Končno pa, če se je tudi kak leopard ujel, zanj ne rabiva puške. Škoda nabojev. Leoparda pobijeva z batino. Če že hočete kako orožje, vzemite tisto-le palico.«

Francoz je pobral kolec in šla sva. Ravnatelj je bil kar v copatah. Do kraja, kjer je bila nastavljena past, je bilo deset minut preko travnikov, kjer se je paslo na stotine kur in puranov. Past je bila nastavljena v grmičevju. Ko sva prišla na petnajst korakov do grma, je odtod jasno zapihalo, zasvetile so se divje luči odraslega leoparda, ki je v prihodnjem trenutku z odprtim žrelom, glasno rjoveč skočil proti nama.

Naglico, s katero sva bežala v smeri farme, je težko popisati. Calotte je bil težak možakar svojih šestdeset let, ki že dvajset let ni tekel. Zdaj pa je kljub copatam drvel z brzino vlaka, da sem ga s težavo dohajal. Večkrat sem se obrnil, da se prepričam, če naju leopard še zasleduje, potem pa sva še hitreje bežala. V dolgih skokih nam je sledil leopard skozi visoko travo. Toda vsakokrat, ko se je dotaknil zemlje, se je zakotalil, da vsa zmiraj najprej zagledala njegov okrogli rep. Mala železna past je držala šapo in zveri povzročila pri doskoku grozne bolečine, da je leopard zatulil. Brez tega naključja mu ne bi bila ušla, ker je tudi zver razvijala veliko brzino. Težko zadihana sva se končno le umaknila iz bližine razdražene mačke.

Doma sva rabila dokaj časa, da sva pomirila živce in srce. Preden sva razburjenim prijateljem mogla objasniti celo zadevo, sva zgrabila puški in ustrelila leoparda brez nadaljnjih zapletljajev.

Še danes mi je uganka, kako je bilo mogoče, da se je leopard v onem majhnem železu ujel in da se ni mogel osvoboditi, ko vendar majhna past

ni imela robovja. Calotte pa tudi pozneje ni šel brez puške na kontrolo pasti, pa četudi jih je nastavljal za kune. Take lahkomiselnosti nas je leopard za vedno odvadil.

Leopardi, hijene, opice

V belgijskem Kongu, na meji Liberije si je belgijski kmet kupil neobdelano zemljo in si v treh letih ustvaril lepo farmo. Ker je posestvo ležalo precej visoko na skoro ravni planoti, se Lindenu ni bilo treba bati ce-ce muh, ki v mnogih pokrajinah Afrike onemogočajo uspešno živinorejo. Znatno škodo pa je imel od leopardov, ki so mu decimirali črede ovc in koz. Farmar je pogosto preiskoval bližnjo in daljnjo okolico svojih pašnikov, ni se mu pa posrečilo, da bi prišel na pravo sled. Nekega dne, ko so mu črni pastirji spet javili, da je izginila ovca, je po sledeh v razmočeni zemlji ugotovil, da je leopard uplenjeno ovco odvlekel v pol ure oddaljeno sotesko. Volčjak je sicer z veliko vnemo iskal, toda leoparda ni bilo več. Še isti večer je tam nastavil dva skopca, katera ni privezal, ker so bili težki. Za vabo je porabil drobovino zaklanega ovna. Takoj drugo jutro je v spremstvu zamorskega lovca in svojega volčjaka odšel v sotesko. Eden skopcev je bil nedotaknjen, drugega pa ni bilo nikjer. Po dobro vidni sledi je leopard izginil v gostem grmičevju. Preiskali so daleč naokrog vse grmovje in končno je pes nakazal z nasršeno dlako leoparda, ki se je skril v gostem grmu. Linden je opazil v temnem zelenju rumeno liso. Hotel je streljati, toda bal se je, da bi trdo trnje odbilo kroglo. V tem hipu pa se prikaže leopard in skoči pihajoč proti farmarju. Vejevje lomeč desno in levo od sebe ko da so vžigalice, se je izvil iz trnja in se pripravil za skok. Farmar je naglo ustrelil in zver je padla mrtva. Strel jo je zadel v vrat in ji prebil hrbtenico. Leopard se je bil ujel z zadnjo šapo. Ker je bilo železo težko, mu je prebilo kost in žival je trpela hude bolečine. Merila je 2,25 m.

Skopce sem potem, je pripovedoval, nastavljal enkrat tu, drugič v drugi soteski in skoro vedno uspešno. Nekega dne se je vlovila močna progasta hijena. Zamorci so jo kar s koli dotolkli. Progasta hijena se močno razlikuje od sive hijene in je izrazit škodljivec, ker se ne hrani samo z mrhovino, temveč krade morda še raje žive ovce in koze. Krzno je bilo dobro in seveda ni bilo preluknjano.

Pri vrnitvi sem nehote ustrelil velikega samca pavijana. Moj volčjak je močno opico nekje med skalami iztaknil in se ji zagrizel v ramo. Ko sem se približal, sta se živali klali na življenje in smrt. Opičjak je grizel in grebel, da je pes krvavel iz mnogih ran. Če bi se ne bil vmešal v borbo, ne vem če jo ne bi še jaz pošteno izkupil. Opica je imela težko stališče, ker je morala paziti še na moje gibe v korist psa, katerega bi sicer ugonobila. Pavijan, velika in močna žival, je slonel ob skali, lajal, grizel in grebel, da je bilo joj. Iz gobca mu je tekla kri. Pes je venomer napadal in grizel pavijana in pri tem se mu je gobec penil. Meni je bilo žal starega opičjaka, ki se je tako junaško boril za svoje bedno življenje, toda pomagati mu nisem mogel, ker je šlo za življenje mojega zvestega psa. Ta je bil čisto izven sebe. Imel sem občutek, da bo opica zmagala, ker je postopoma dobivala premoč. Zato sem pomeril in v ugodnem trenutku ustrelil. Pavijan je dobil kroglo v vrat in se takoj zgrudil. Odpoklical sem psa, ki je bil grozno razmesarjen. Ko pa se je opica na tleh zleknila kakor ranjen človek in so se ji prsa dvigala in spuščala kakor pri umirajočem

človeku, sem se s psom umaknil. Še dvajset korakov daleč sem slišal stokanje umirajoče živali. Težko mi je bilo in trdno sem sklenil, da ne streljam več na opice. Večkrat sem te škodljivce moral preganjati s svojih nasadov, ker so v stanu, da v kratkem času uničijo delo vsega leta; tudi streljal sem iz večje daljave, ampak nikoli več v posamezno žival. V tem primeru pa ni bilo drugega izhoda.

V mojem kraju živi precejšnje število raznovrstnih opic in skoro ni minil dan, da ne bi prišel z njimi v stik. Če sem bil brez puške, tedaj so me pustile na sto metrov, če sem pa nosil puško, so že na pol kilometra bežale. Pri tem so vedno tarnale in se jezile. Na najvišji skali sedi vedno straža, ki naredi alarm, če se nekdo bliža. Nekoč sem prišel brez puške kakih sto metrov do opic. Stražar, stari opičjak je z debelim glasom alarmiral čredo, ki je naglo zbežala čez greben. Stražar pa me je še naprej opazoval, toda tako, da se je samo še njegova glava videla. Mlada opica pa ni bila zbežala z ostalimi. Takoj se je vrnila stara, morda mati, pretepla svojega otroka, da je kričal in ga potem vzela pod pazduho in se z njim vrnila k čredi. Opica napade le, če ni drugega izhoda. Dokler ima možnost bega, se ne ustavi. Če opice pridejo med čredo ovc ali koz, se te živali niti malo ne vznemirjajo. Moja drobnica je bila na opice navajena. Večkrat pa sem opazil, da se za opicami plazi leopard, kateremu je opičja pečenka zelo priljubljena.

Večkrat sem skušal mlade ujete opice udomačiti. Dokler so mlade, ima človek z njimi veliko zabave, čim pa odrastejo, postanejo nevarne celo za svojega gospodarja. Posebno pavijan se odlikuje v tem pogledu. Ta vrsta opic ima strašno zobovje, ki se lahko meri z leopardovim ali celo s hijeninim. Če se udomačenemu pavijanu da prostost, bo sicer izginil v goščavi ali skalovju, toda redno prihaja domov in tu vse uniči, kar mu pride pod roko. Taka opica je mnogo bolj nevarna kakor divja, ker je navajena na človeka in pse, katerih se ne boji, poznavajoč njihove slabe strani. Opica je poleg svoje divjosti in čudnih manir včasih zelo ljubeznjiva. V kapski pokrajini je imela neka rodbina več let udomačenega velikega opičjak, ki pa ga je morala odstraniti, ker ni pustil žensk pri miru. Kadar je kaka bela ali črna lepotica prišla mimo vrta, kjer se je opičjak navadno nahajal, jo je z očitnimi kretnjami vabil naj pride bliže. Ker pa se tudi v živalskem vrtu ni poboljšal kljub temu, da so mu dodelili ženko njegove vrste in je še nadalje širil nemoralo, so mu dali strup.

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

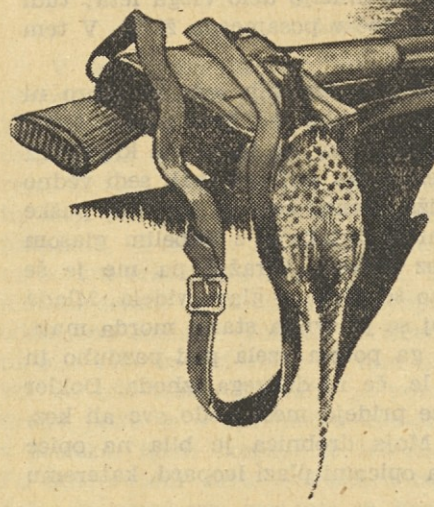

Popusti na ladjah za skupna potovanja lovcev

Ministrstvo pomorstva FLRJ

št. 10657/50

19. julija 1950

Beograd

Glavna lovska zveza

Beograd

Predmet: Popusti članom zveze na ladjah.

S tem Vas obveščamo, da je to ministrstvo odobrilo članom Lovske zveze, kadar potujejo v skupinah nad 10 oseb, 50% popust od redne vozne cene na vseh vzdolžnih prograh, daljših od 20 morskih milj.* Na progah z otoki ta omejitev ne velja. Ta popust velja vse leto, izvzeto meseca julij in avgust. Za skupna potovanja je treba, da osnovna lovska organizacija za svoje člane predloži to pismeno.

O tem se obveščate, da o tem obvestite Vaše organizacije.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Sekretar ministrstva:
Josip Rumenčić l. r.

* morska milja = 1855 m.

O letošnji pomladanski selitvi ptic poročam:

2. III. 1950: poljski škrjanci, več ♂
2. III. kosi, posamezni ♂
4. III. rdeče taščice, pos. ♂
5. III. mišar
10. III. sive pastiričice, pos. ♂
10. III. tropiči ščinkovcev ♂ ♀
11. III. nav. drozeg, pos. ♂
15. III. kovaček ♂
15. III. velik dotok kosov, drozgov, ščinkovcev ♂ ♀
15. III. kljunač, 4 fazani ♂ (prej jih ni bilo)
21. III. 4 škorci ♂
25. III. kragulj
27. III. šmarnice, pos. ♂
28. III. črnoglavke, pos. ♂
5. IV. navadna postolka ♂
8. IV. kmetske lastovice, pos. ♂
13. IV. grilček ♂
15. IV. kukavica ♂
18. IV. grmovščica ♂
19. IV. vijeglavke, pos. ♂
21. IV. vdebi in slavci, pos. ♂
22. IV. kobilar ♂
25. IV. mala uharica ♂
25. IV. siva penica (fačka) ♂
26. IV. 3 srakoperji ♂
30. IV. več grlic ♂ ♀
18. V. mali in sivi muhar ter grahasta penica, pos. ♂

V letošnji pomladi se je pojavilo ob selitvi veliko več ptičev kakor lansko leto, zlasti kosov in drozgov. Nenavadno je letos pri nas zastopan tudi dlesk. Pri nas so fazani jako redki, še manj je jerebic, ki so takorekoč iztrebljene.

Riko Koler,
Dolgovaške gorice 147,
Dolnja Lendava.

Pasji dnevi

...šest in trideset vročine...
v lovske glave misel šine,
da prišel je čas za pisk;
vročični dviga se pritisk.

Vsak lovec ljubi to navado,
piska staro, piska mlado;
pisk na pisk gre venomer
opoldan, zjutraj in zvečer.

Piska nizko in visoko,
kratko, rezko in globoko;
v gmajni, gozdu in rebreh
odmeva pisk v vročih dneh.

Srnjak za grmom truden zeha
— ljubezen včasih ga upeha —
zadremal bi, je sit in len,
a piskanje mu krati sen.

In srne, bolj al' manj zasople
— preživele dni so tople —
zvedavo dvigajo glavé;
ta pisk jim že na živce gre.

Sam starina, gozdni škrat,
na jaso pride modrovat.
Pozorno gleda, z uhlji striže,
posluša čudne zvočne viže...

Motri piskača in piščal
in ko resnico je dognal,
zaviha sivi nos pokonci
in vzdihne: »Kaj počnejo lovci!«

Fr. Vilhar

V čast petelinarju. Kdo od primorskih lovcev ni poznal dr. Massopusta Jurija, bivšega lekarnarja v Vipavi.

Primorci, posebno Vipavci se ga dobro spominjamo. Mož srednje postave, resnega značaja, odprtega srca. Bil je dober lovec, izvrsten ornitolog in dober kinolog. Imel je posebno veselje za lov na divje peteline. Žrtvoval je mnogo noči, prehodil mnogo kilometrov, samo da je zadovoljil svoji lovski želji. Njegov glavni vodja pa je bil Blažonov Matijče z Nanosa.

Za časa njegovega bivanja v Vipavi je imel v zakupu lov občine Vipava. Ni se družil z drugimi takratnimi lovci, ker jih je spoznal v kratkem času za krivične lovce-mrharje.

Posebno veselje je imel do ornitologije. Dal je nagatiti vse vrste uplenjenih ptic, kar jih živi ali potuje preko Primorske. Imel je veliko krasno zbirko. Odkupoval je od lovskih čuvajev jajca ter mladiče vseh vrst ptic, jih gojil, bodisi v kletki ali na vrtu. Prejel je tudi jajca divjih kokoši, katere je dal izvaliti ter je vzgojil par kokoši in petelina. Petelin mu je naslednje leto pel v sobi v Trstu.

Spominjam se, ko sem bil še otrok, kako sem stikal za gnezdi ptic in marsikaj videl in doživel. Tako sem nekoč videl veliko kačo, ki je zlezla v luknjo v zidu, kjer so bile siničke, drugič zopet, kako je kača zlezla do gnezda, kjer so bili slavčki, ki so končali v njenem želodcu.

Legla redkih ptic, ki so gnezdile po travnikih in gozdovih, smo otroci nosili dr. Massopustu, ki nam jih je dobro plačal.

Spominjam se tudi, da sem mu nekoč prinesel mlado albinistično veverico. Dobil sem jo med drugimi tremi vevericami v gnezdu v borovem gozdu nad Vipavo. Bila je temnorjava, uhlja je imela bela, belo tudi polovico vseh štirih nožic in ves rep bel. Njene sestre so bile nekoliko večje od nje. Pa tudi rep so imele bolj košat. Za be-

lično veverico sem dobil 15 lir, za druge po 5 lir.

Nekaj let pred drugo svetovno vojno, je zapustil Vipavo iz raznih vzrokov. Preselil se je v Trst, kjer je nadaljeval svoj poklic. Ni mu bilo pa mogoče pozabiti Vipave, posebno pa njemu nad vse ljubljenega Nanosa.

Ločen tako od matere narave, obkoljen z mestnim obzidjem je preživel dobo druge svetovne vojne v upanju, da se povrne v njemu ljubljeni kraj.

Zasijala je svoboda. Videl je pred seboj dan, ko mu bo mogoče, da se vrne.

Njegove sanje pa se niso uresničile. Mestna vrata so se ponovno zaprla, njega pa je še v cvetoči dobi vzela druga boginja — Morana.

Primorski lovci, položimo mu zeleno vejico na grob in ohranimo mu časten in trajen spomin.

*

Tu pa še del pesmice, katero je pokojnik zložil pri Blažonovih na Nanosu:

P e t e l i n a r.

Tri ur'ca zvoni
se lovec zbudi;
puško na ramo,
se v gozd mu mudi.

Lun'ca mu sveti
vetrič pihlja;
petelina zasliši,
mu srce skaklja.

Na »klok« brž napravi
korake dva, tri,
se hitro ustavi,
če prepozno že ni.

Petelin zažaga
lovec ustreli;
trofejo pobira,
srcé se umiri . . .

Mirko Jež, Vipava

Strup borovega prelca. Prve dni aprila letos sem se odpravil z ženo na izprehod na Nanos, da malo pregledam lovišče. S seboj sem vzel svojega deset mesecev starega psička, braka-jazbečarja Deva Hrastniškega M. R. 490, katerega še učim lovske »pravičnosti«.

Desno ob gozdni poti na Livelu, preden dospemo do Vipavske loze, se nahaja mali borov gozdiček, kateri ni bil še toliko okužen od borovega prelca, ker se nahaja že precej nad morsko višino. Ta predel nima več kakor dva ali tri gnezda že omenjenih gosenic, zato tudi ni bil razkužen z umetnim sredstvom z avióna kakor drugi borovi nasadi pri nas na Primorskem. Gosenice so se neovirano odpravile lepo na pomladansko potovanje v vrsti druga za drugo, kar izgleda kakor meter in tudi več, dolga vrvica. Potovale so čez gozdno pot. ko je psiček opazil to premikajočo se vrvico, je skočil proti njej in je s sprednjima nogama začel brskati po nji, nato pa je eno gosenico prijel z gobčkom. Ko opazim njegovo početje, mu zakričim »fuj«; bilo je že prepozno.

Že več let mi je znano, da je strup borovega prelca nevaren tudi za ljudi. Ako n .pr. pride koža v dotiko z gosenico, ali tudi, da pride koža v dotiko s predmetom, katerega je gosenica oblezla, se tisti del kože vname, koža postaja vedno bolj rdeča, začne otekati in srbi.. Okuženje preneha čez nekaj dni.

Nisem takoj mislil na to, da bi omenjene gosenice mogle v večji meri škodovati psičku. Pozoren sem postal šele, ko je čez 10 minut začel kužek bljuvati, kar ni njegova navada. Izgubil je živahnost, povesil je glavo in postal vedno bolj žalosten. Na Nanosu pri Blažonovih, kjer smo prenočili, so dali psičku takoj svežega mleka in kruha. Psiček je jed povohal, ni je pa zaužil. Mislil sem, da je temu vzrok utrujenost. Na-

slednje jutro sem mu ponovno ponudil mleka in kruha, ni ga zaužil. Obnašal se je kakor prejšnji večer.

Zadeva me je začela zanimati. Odprl sem psičku previdno gobček in sem se začudil, ko sem videl, da ima psiček skoraj polovico jezika v mehurčkih. Stvar mi je bila jasna. Vrnem se hitro v Vipavo, kjer dam slučaj pregledati v živinorejski bolnici. Dr. Gaberščck Mirko mi je svetoval, da dam psičku 1 gr. kalomela v koščku marmelade kot čistilo. Prej pa sem mu vlil v usta skoraj ½ litra mleka. Svetoval mi je tudi, da naj mu izpiram jezik nekajkrat na dan z 2% borovo kislino.

Še isti večer sem opazil, da so se mehurčki razpočili in videlo se je živo meso. Psiček je bil vedno bolj žalosten. Užival ni ničesar.

Drugi dan sem opazil, da so rane začele gniti. Okužena stran jezika je postala rumena. Iz gobčka je prihajal neprijeten smrad. Sprednja stran jezika se je začela zvijati v notranjost. Sline so bile rumene.

Tretji dan, oziroma četrti po okuženju, ni bilo bistvenih izprememb. Nato sem začel enkrat na dan izpirati rano tudi z 20% domačim vinskim kisom.

Šesti dan je psičku odpadel prvi, okrog 2 cm² velik košček jezika na desni strani. Nato mu je sedmi dan odpadel od spredaj še en košček okrog 1 in pol cm² in eden okoli 3 cm² na levi strani. Tako, da ima sedaj jezik nazobčan, kakor da mu ga bi nekdo s škarjami odrezal in za ¼ zmanjšal. Mnenje zdravnika je, da se mu bo jezik popolnoma zacelil, ne pa porastel.

Pripominjam, da so koščki jezika odpadali tako, kakor da bi bil jezik iztrhlenel ali zmrznil.

Samo ljubitelj živali si more zamisliti, kako je ta revež trpel. Po petem dnevu, ko je bil že precej izstradan, je poskusil jesti. Hrano je prijemal z zobmi tako, da je glavo nagnil na eno ali drugo stran. Mleka in drugih tekočih jedi ni upal uživati, zato sem mu dajal polento. Z zobmi je previdno prijel košček polente; glavo dvignil visoko in tako spravil košček v grlo. Včasih se mu je pa polenta ustavila na gornji čeljusti, takrat je pa prišel k meni, mi skočil s prvimi nogami na kolena, jaz sem mu pa s prstom spravil košček v grlo. Za omenjeno pomoč mi je izkazoval izredno hvaležnost.

Ko je osmi dan prvič zaužil tekočo hrano, jo je zaužival kakor pujski, kajti ni mu bilo več mogoče srebati z jezikom.

Danes se je rana psičku skoraj zacelila.

Opisal sem to z namenom, da opozorim prijatelje psov, da pazijo v napadenih borovih gozdih na svoje pse.

Mirko Jež, Vipava

Srna. V divnih koroških hribih pod Peco sem se spoznal z Andrejcem iz Pameške lovske družine. Njegov prostrani dom stoji vrh gore, obdan z gozdovi in travniki, gospodar pa je vnet lovec, ki se nikoli ne loči od svoje puške. Zlasti je gorak ujedam, ki jih prikliče na čivink. Tako je nekoč namenjen k sosedu, gredoč skozi gozd, opazil na majhni jasi srno z dvema mladičema. Mahoma postane srna nemirna in Andrejčku je bilo že žal, da jo je tako dolgo opazoval misleč, da ga je dobila v nos. Dala je neki znak mladičema, ki sta urno skočila pod grm in se stisnila k tlom. Srna se je pa pognala čez jaso. Takrat je šele Andrejc opazil, da sta se družinici bližala velika psa. Srna se je pognala proti njima, ju preskočila in se vrgla v dolino, psa pa za njo. Pričela se je gonja, kakršne Andrejc še ni videl. Dolgo jih je z očmi sledil, dokler mu niso izginili za drugim bregom. Tisto noč ni mogel zatisniti očesa, vso noč se je premetaval po postelji in mislil

na tista dva roparja, ki preganjata divjad po njihovem lovišču. Ni se še zdanilo, ko je že vrgel puško na rame in šel proti kraju, kjer je bil prejšnji dan. Že od daleč je slišal rahle klice mladičev, ki sta se plaho prestopala sem ter tja in z rahlim »piv« klicala svojo mater. Andrejc se je skril v grmovje in čakal. Rahel šum ga je opozoril, da se nekaj bliža. Aha, mati je prišla, si je rekel, ko je opazil skozi grmovje rdečo liso. Toda puška mu je kar sama zletela k licu, ko je spoznal, da sta mladiča namesto mamice priklical lisico.

Ko je lisica ugledala mladiča, je narahlo pomigala z repom, se prihulila k tlom in se jela plaziti proti mladičem. Na kakih dvajset metrov jo je strel negibno prikoval k tlom. Pok puške je mladiče splašil, da sta odskočila v grmovje in utihnila. Toda kmalu se je oglasil rahli piv in zopet se je začel jok. Tedaj se je Andrejčku zazdelo, da se je v daljavi na cesti nekaj premaknilo. Pes, si je dejal in pripravil puško. In res. Zagledal je včerajšnjega psa, ki se je po poti bližal, za njim pa drugi. Andrejček je šel globoko po sapo in pomeril. S prvim strelom je enega takoj podrl, drugega pa samo ranil. Pognal se je za njim in ga tudi upihnil. Eden je bil veliki bernardinec-mešanec, drugi pa volčjak.

Ko je vlačil vse tri vkup, se je kar nenadoma prikazala srna in šla mimo psov in lisice. Ko pa sta jo mladiča zagledala, sta planila k njej in začela nestrpno piti sladko mleko. Andrejčku se je zdelo, da ga srna hvaležno gleda. Zato je ves vesel domov gredoč vrgel klobuk v zrak in zavriskal, da je odjekalo iz tihega gozda. Matija Framski

Garjev lisjak. Dne 13. maja t. l. gredo trije dečki, stari od 6 do 9 let, sinovi članov lovske družine Pšata past kozo ter nabirat krmo. Pri tem zapazijo lisico, ki jim prečka pot. Zagnali so huronsko vpitje ter se takoj spustili v tek. Lisica pa jim pokaže zobe in se zarije v grm, le rep je molel iz goktega grma. Eden izmed dečkov pograbi lisico za rep, drugi ji vrže vrečo preko glave, tretji odvzame kozi verižico. S trudom ukrote lisico in jo privežejo z verižico okoli vratu. Toda lisica se trdovratno upira, da bi kakor psiček na verižici tekla zraven dečkov. Zato steče eden domov povedat, da so ulovili lisico. Vrnil se je s starejšim bratom, ki je s kolom ugonobil mrcino. Doma so ugotovili, da je garjeva po vsem vratu, da je shujšan velik lisjak, tisti, ki se je vso zimo držal v bližini, kjer je bil ubit.

Iz poteka uplenitve je razvidno, da izčrpanosti ni pripisati garjam, temveč da je lisjak moral imeti napako na možganih, ker sicer ne bi glavo zaril v grm in čakal, da ga za rep izvlečejo in oprčijo.

Ker je bil lisjak najbrže garjev že ob času paritve ni izključeno, da bodo lisice z naraščajem garjeve, ker so garje nalezljive. B. N.

Zajec, kragulj, skobec in lisica. V lepih pomladanskih dneh sedim kot vojak pred gorovjem Prokletije na planini Visitor z vojaško puško mavserko na kolenih, misleč, da sem kot lovec prost v naravi. Skrbno prebiram »Lovca«, kajti drugega dela nimam dosti. Ogledujem si prav lepo naravo, katera diši po samem vonju cvetic, a po grmovju se razlegajo pesmi pernatih pevcev. Pred sabo imam lep razgled po jezeru, skozi katero teče bistra reka Lim, izpod albanske meje, kjer so še vse planine v snegu. Po jezeru plavajo divje race in gosi, ki puščajo za sabo kodraste brazde valov od svojega hitrega veslanja. Nad njimi krožeče ujede opazujejo mikavni plen pod seboj in s svojim fiv, fiv, naznanjajo racam in ostalim pticam nevarnost, kar se opazi pri racah, ki se takoj spremene v »podvodne živali«.

Ob tej priložnosti se spominjam ubogega dolgouhca iz jeseni 1947, kar me je spravilo, da napišem ta skromni in prvi moj dopis »Lovcu«.

Bilo je lepega jesenskega predjutra, ko je že listje rumenelo in so mali pevci še spali ali pa že odleteli na jug. Pri polni luni se je vse zlatilo okrog gozdov in po že golih pašnikih. Vračal sem se od ženke in sina z nedeljskega dopusta v službo. Kakor navadno sem z nahrbtnikom in puško na rami stopil v mesečini proti gozdu. Ob obronku gozda zašumi listje. Pa menda ni pritekel za mano pes, saj je vedel, da grem v službo, ne pa na lov. Malo poslušam in opazim dolgouhca, ki se prav počasi umika naprej v moji smeri. Nisem se zmenil zanj, ker sem vedel, da se spravlja spat. V normalnih korakih nadaljujem svojo pot, da bi ne zamudil službe, ker sem imel še dobrih 10 km s kolesom in do kolesa še kake pol ure. V gozdu pred mano zopet skok po listju. Gledam v mrak in lisasto hosto, kjer sem komaj zaznal na zadnjih nogah stoječega zajca, kakor da me prosi pomoči. Po nekaj minutah dospem iz gozda na pašnik, kjer me isti zajec ravno tako kakor malo prej prosi za pomoč s tem, da lepo drži prvi nogi kakor naučen pes. Malo opazujem, da bi spoznal njegovo prošnjo. V hipu se spusti z visoke bukve kragulj in še skobec za njim. Zajec jo urnih krač ubere v nasprotno stran proti gozdu, ki je bil obrobljen z gostim grmovjem. Pri opzaovanju tega prizora se pridruži še lisica, vsem tem pa še jaz, ker sem pričakoval žalostnega dogodka mojega prošnjika zajca. Kakor že poprej tudi sedaj nisem pomislil, da imam puško s sabo, ker me je doživljaj preveč prevzel. Morda je pestro družbo vznemiril ropot mojih planinskih čevljev po suhi in trdi zemlji, kar je zajčku pomagalo, da jo je urezal mimo mene nazaj na varno, za kar se mi je najbrže hotel mimogrede zahvaliti. Da pride za zajčkom še lisica ali kragulj, sem zaman čakal, ker je bila moja prikazen gotovo plašljiva. Morda pa so se med seboj prepirali za dober zajtrk, katerega sem jim jaz skvaril. Gotovo je zajec še danes hvaležen, če še živi, in mu želim v jeseni nasvidenje.

Hernaus Lojze, Črna gora
Plavsko jezero.

Lisica. Ker med okupacijo lisic nihče ni lovil in je rodovitnost te živali precej velika, so se lisice hitro in prekomerno razmnožile. Zato jim je bilo treba stopiti na prste. Takoj po okupaciji je bilo pušk in municije le malo, kapsul sploh ne. Tedaj smo jih komaj odganjali od hiš in hlevov. Ko smo dobili prve kapsule, smo radi posegli po njih, a žal brez pravega uspeha. Dobili smo drugo pošiljko, v kateri je bila vsaka ampula označena z rdeče obrobljeno mrtvaško glavo, kot opozorilo na posebno previdnost. Uspeh so bile pregriznjene mrtvaške glave na snegu, brez lisic. Potožil sem to lekarnarju z željo, da naj preskrbi kaj bolj učinkovitega. In res uspeh ni izostal. Dal sem prvo kapsulo bratu, da jo položi pri hlevu, kjer je redil drobnico in kjer so bile lisice stalni gosti. Drugo jutro mi prinese kar v košu lisico in lisjaka. Ponovno mi je javljal brat, da se to pri sledovih nič ne pozna in da naj še kaj pripravim. Brat je pripravljeno kapsulo položil pri svojem hlevu, drugo jaz v bližini doma. Ker sem se drugo jutro odpravljal na vlačenje lesa iz gozda, sem šel zgodaj z lučjo pogledat in pobral prvega lisjaka. Ko pa pripeljem do omenjenega hleva, vidim že od daleč, ko je pobiral brat dva lisjaka. Značilno je bilo to, da je padel prvi zvečer, drugi zjutraj na isto kapsulo, kar se je videlo po tem, ker je ponoči malo oprhnil sneg in je bil prvi lisjak malo zameten, drugi pa ne. Imel sem prej

navado, da sem ovohaval kapsule, za katere sem mislil, da so natrte, če kaj dišijo misleč, da take niso nevarne. Po tem času sem pa to opustil. Zvečer pogledam še enkrat, kjer sem zjutraj našel plen in pobral še enega lisjaka, ki sem ga zjutraj spregledal. Torej na tri kapsule šest lisic.*

Mnenja sem pa, da je ta način ugonabljanja lisic le nekoliko prekrut in nelovski in da bi v normalnih časih držali lisice v pravem razmerju le s puško in železom, ampule bi pa opustili ali vsaj omejili na skrajnost. Saj so lisičji sledovi postali v nekaterih predelih že kar redki in bi se pri prevelikem uničenju lisic znali pokazati kvarni pojavi pri drugi divjadi. Znano je, da lisica vrši nekako sanitetsko službo po naših loviščih in zato tudi vanje spada.

Fr. R., Solčava

Lisica s pastjo na nogi. Pred približno tridesetimi leti se mi je dogodilo z lisico tole: Na zgornjem koncu moje hišice se je takrat tik ob zidu nahajala stara drvarnica. V nji sem imel tudi ograjen prostor, v katerem sem gojil domače zajce, stare posebej in mlade zopet v drugem prostoru. Imel sem jih vedno večje število. Neko jutro v pozni zimi, ko je še ležal sneg, zapazim, da mi je zmanjkalo zajca in za tem v štirinajstih dneh še kakih pet, a zgolj odraslejših. Čudno se mi je to zdelo, ker je bila drvarnica vedno zaprta. Ko natančneje pregledam, zapazim za skladovnico drv pri tleh vlomljeno trhlo desko in izkopano luknjo, skozi katero se je prav lahko splazila večja žival. Imel sem na sumu kakega psa ali mačko, da odnaša zajce. V prvem presenečenju sem nameraval luknjo zamašiti in zabiti, pa se spomnim, da imam novo past (skopec) za podgane, katera je imela dolge, ostre zobe.

Med tem je bila že pomlad, sredina meseca aprila. Nastavim znotraj, ravno pred luknjo za vrvico privezano past tako, da se je moral tat, ki bi lezel skozi luknjo, na vsak način ujeti za nogo. Nekaj noči za tem, že bolj proti jutru, zaslišim ropot. Vstanem in grem pogledat, kaj je. V drvarnici zapazim, da je vrvica odtrgana in da pasti ni. Takoj mi je bilo jasno, da jo je odnesla žival, ki je hodila po zajce. Zjutraj sem luknjo zamašil in dobro zabil. Dva dni za tem grem proti večeru v Dorfarje h kmetu Lukovcu, kateri je imel drevesnico, da kupim nekaj sadnih drevesc. Našel sem ga v čebelnjaku, kjer je imel nekaj opravila, pa sva se malo pogovorila o čebelah, ker sem tudi čebelar. Pri tem sem opazoval nagačene ptice po steni. Naenkrat zapazim v kotu nastavljeno past, katere se je držal še konec vrvice. Vzamem jo v roke, prava moja past. Vprašam moža, kako je prišel do pasti ter mu pri tem povem svojo zgodbo. Za tem pove on svojo: Pred par dnevi, pravi, je ob svitu vzel puško in odšel proti drevesnici, ker je imel naročilo za nekaj drevesc, da jih odkoplje, ker čez dan ne utegne. Ker je bilo še temačno, gre dalje v gozd proti potočku Sušici, misleč, da naleti na kako mačko ali kako drugo roparico, katera nadleguje fazane. Tedaj zapazi, da mu prihaja od leve po gozdni poti nasproti lisica. Brž stopi za drevo in čaka pripravljen na strel. Lisica se je čudno obnašala, šla je počasi, je večkrat postala in nekaj stresala z nogo; tudi ni bila nič oprezna. Ko jo položi na dlako in jo gre pobirat, opazi, da se je drži na sprednji nogi past in pasti konec vrvice. Menil je, da je lisica pobrala past pri kakem kozolcu, kjer je nekdo nastavil zajcu, ker zajca bi bila taka vrvica zadržala, ne pa lisice. Seveda mi je, sedaj že ranjki mož, vrnil past s pripombo, da

* Ker so lovci neverni Tomaži, bi želeli kaj več slišati o teh ampulah in načinu nastavila. — Ur.

naj bo to spomin na lovca Lukovca iz Dorfarjev.

Lisica je namen imela,
da mi bo zopet zajca vzela;
pa se je v past za nogo ujela.
Zobje pasti so jo trdno držali,
da pekoče hude bolečine
do zajcev so pregnale ji skomine.
Vendar ji strah pretrgat' da vezavo,
da se reši v svobodno planjavo.
A tatici kazen za petami
se vleče kakor skopec za nogami.
Ob zori trdo puška poči,
iz lisice grešna duša skoči . . .

Tonja Franc,
Sv. Duh pri Škofji Loki.

Zakaj bregovnica doleta kasneje od lastovice, in koliko v stran se more ozreti sova? Bregulja in lastovica sta si med seboj podobni tako na videz kakor po svojem bliskovitem letu, čeprav se štejeta k različni vrsti ptic. Ena kakor druga sta selivki, t. j. jeseni nas zapuščata in spomladi se vračata. Toda bilo je zapaženo, da se sleherno pomlad najprej pojavijo lastovice, nekaj pozneje šele bregulje. Ta pojava, na prvi pogled neumljiva in čudna, je dolgo ostala uganka. Šele v zadnjem času so razkrili tajno kasnejšega doleta bregovnice. Vzrok se je pokazal precej nepričakovan. Da bo stvar za nas umljiva, se moramo ozreti na neke posebnosti ptičjega očesa.

Vid pri ptičih je mnog boljši kakor pri drugih živalih, in obseg očesa je precej velik. Vendar se položaj oči močno razlikuje od položaja n. pr. pri človeku. Obe človeški očesi sta postavljeni tako, da sta osi vzporedni, gib enega očesa spremlja gib drugega očesa. Na ta način ima pogled obeh človeških očes navadno isto smer. Pri ptičih so oči nastanjene ne spredaj, marveč na straneh in njih gibanje ne zavisi drug od drugega. Pri tem pa, če je vidni prostor vsakega očesa pri ptiču ravno 150° večji kakor pri človeku, — vidni prostor obeh očes skupaj (binokularni ali dvoočni vid), t. j. vse kar ptič vidi z obema očesoma hkrati, tvori vsega 30°, a pri človeku 150°. Tako gledajo ptiči iz razreda vrabcev in golobi.

Pri ptičih, ki imajo širšo glavo in oči naperjene bolj naprej, se dvoočesni vid poveča do 50°. Tako gledajo ujede, lastovice in ptiči severnih krajev.

Sovje oči imajo neke važne posebnosti. Najprej, na sprednjem delu glave so, a ne na strani, potem, popolnoma negibljive. Zavoljo tega znaša vidni kot vsakega od njih — le 80°, a zato je binokularni obzorni prostor 60°.

Zanimivo je, da se nepremičnost sovjih oči donekod nadoknaduje z gibčnostjo vrata. Zlasti sova more okreniti glavo za 270°: če se zasuče na desno, more narediti, da bo nje kljun obrnjen nazaj in tilnik naprej; glavo pa lahko obrne še dalje, tako da bo kljun gledal na levo, tilnik pa na deso. Na ta način njena glava opiše skoraj popoln krog okoli vratu.

S tem še nismo povedali še vseh posebnosti ptičjega vida. Vrste ptičev iz razreda vrabcev (razen lastovice) in golobi imajo na očesni mrežnici občutljivo pego, ki sprejema vidne vtiske. Urejena je tako, da ptič jasno vidi samo predmet, stoječ na strani, a da bi zagledal predmet, stoječ spredaj, mora okreniti glavo na stran.

Pri ujedah in lastovicah sta v očesu dve taki občutljivi marogi. Ena daje možnost, da jasno vidijo stvari, ki se nahajajo na strani, druga pa pri okretu obeh očes naprej daje jasno sliko predmeta, ki stoji spredaj.

Sove imajo zgolj en očesni madež, urejen tako, da ima oko razločno sliko zgolj onih predmetov, ki so pred njimi. Na ta način nikakor niso sposobne gledati od strani.

Bregulje imajo isti vid kakor sove. Njih oči so nepremične, nahajajo se spredaj, razločno vidijo predmete, stoječe pred ptičem, a ne morejo videti predmetov z strani. Toda kako zvezo more imeti vse to s poznejšim doletanjem bregovnice?

Takole. Povedali smo že, da se i lastovke i bregovnice preživljajo z žužki. Vendar lastovica, zmožna jasno razpoznati predmete, ki stoje na strani ali pa spredaj, utegne loviti mrčes ne samo pri letu, marveč tudi more, letajoč n. pr. ob zidu, razbrati in prijemati mrčes, gomazeč po zidu. Bregovnica nima take zmožnosti; videč razločno vse, kar se godi pred njo, se utegne krmiti edino z žuželkami, katere srečuje po zraku; toda nedostopen je zanjo gomaz, ki sedi po stenah, po drevju, po obrobih in podobno. Česar oko ne razloči, to ti v grlo ne skoči.

No, mrčes sprva samo lazi, šele nato jame letati, potemtakem je hrana za lastovice pripravljena prej kakor za bregovnice. S tem se pojasnjuje njih kasnejši dolet.

Prehrana ptičev je kaj tesno povezana s svojstvi očesa. Oster vid pri sivem sokolu pomaga razlikovati plen, celo majhen, kakor recimo grlico, na več ko kilometer daleč. Točna smer letenja, ki je v prvi vrsti zavisna od posebnega ptičjega vida, omogoča lastovici, da prijema med poletom najdrobnejšo golazen, a sokolu — da se vrže s pritegnjenimi perutmi na letečo ptico z višine 500 m in z brzino 75—100 m v sekundi. Svojstveni ustroj očesne mrežnice pri nočnih ptičih je vsekakor v zvezi s potrebo, videti plen v temi.

Ako ptiči ne bi imeli odličnega vida, ki ne premore sebi enakega v živalskem carstvu, gotovo ne bi mogle živeti po svojem sedanjem načinu, zlasti ne bi bile kos opisanim zvijačam za dobivanje živeža, ki ga izkoriščajo. Ni dvoma, da so posebnosti vida pri ptičih nastale ter se razvile kot poedinsko prilagojevanje načinu življenja in prehranjevanja.

Redin — AD.

Junaški gosak. Tik za hišo je kragulj napadel kločko ter jo jel skubiti. Na njeno vreščanje prileti domači gosak, zgrabi kragulja s kljunom in ga s perutmi tako udari, da je pri odletu zadel v akacijo in ves omotičen padel na tla. Vendar jo je razbojnik še pravočasno odnesel gosaku, ki ga je še kakih 30 m daleč v letu zasledoval.

Kragulj se več ne prikaže, ker mu je hudi gosak najbrže pregnal skomine po naših jaricah.

Riko Koler,
Dolgovaške gorice

Velika podlasica ali kepen je hud škodljivec malega lova. Malo podlasico še za silo trpimo v lovišču, čeprav je tudi ona škodljiva malemu lovu, kebčkom divje kuretine in mladim zajčkom. Obe sta sicer odlični uničevalki miši in podgan in zato se jima marsikak pregrešek oprosti. Pri nas nimamo navade, da bi gradili stalne pasti v loviščih. Dobro pa vem, da so take pasti v nižinskih loviščih na Ptujskem polju proti Ptujski gori svojčas bile; če so še, mi ni znano. Dobro pa sem si zapomnil, kako je Čengič beg v Alipašinem mostu pri Sarajevu svojčas nesebično začel gojiti fazane, jih uvažal iz Belja in Čakovca in doživljal, da so jih roparice sproti uničevale. Pri njemu je bil uslužben lovec-Slovenec nekje iz Prlekije, ki je bil hkrati njegov šofer. Ta mož je bil izvrsten lovec in vzoren uničevalec posebno malih roparic.. Po njegovem načrtu je Čengić beg dal narediti v svojih in z dovoljenjem oblasti tudi v nekaterih državnih ravninskih gozdovih stalne pasti, ki jih je za to odrejen mož vsak dan pregledal. Nekatere so bile daleč zu-

naj, druge bliže vasicam. Neverjetno je bilo, kaj vse se je znašlo v teh pasteh, poleti in pozimi, največ pa je bilo malih in velikih podlasic. Sam ali z lovcem sem nekolikokrat v lovopustu ali tudi med lovom obhodil meni znane pasti. V pasti smo neštetokrat našli pse raznih pasem, lisice, jazbece, polhe, domačo in tudi divjo mačko, enkrat celó gozdnega čuka. V Bosni je veljal regalni lovni sistem, zato nihče ni imel interesa, da bi riskiral izdatke za pokončevanje roparic, če ni šlo za dragoceno krzno. Res je, da je lovec često našel izropano ali uničeno past, ki je bila zgrajena iz desk. Toda v zimskem času so pes in mačka, lisica in kepen dali svojo kožo v korist lovca, meso pa je šlo na mrhovišče, kjer sta ga potlej dobila še lisica ali volk.

Ker se s podlasicami bolj redko srečamo, je ta škodljivec skozi vse leto varen pred človekom in neovirano ropa. Njegovi glavni in najuspešnejši zatiralci so ujede. Sicer se podlasice tudi lisica ne brani, če se srečata. Ujede jo uplenijo v trenutku, ko lovi na odprtem polju in ne utegne, da se skrije pod kak grm ali v mišjo luknjo.

Izredna plodnost teh malih roparic je vzrok, da se pojavijo povsod in tudi v loviščih, kjer lovska družina živi v prepričanju, da je vse storila za zaščito male divjadi. Streljanje posebno kepena je v splošnem zanemarjeno, čeprav je to zanimivo, ne zahteva nobenih priprav in rodi na primernih mestih vselej uspeh. Podlasica in posebno kepen je zelo radoveden in se takoj pojavi na cviljenje (posnemanje mišjega cviljenja), če je doma. V manjših in večjih kupih kamenja, stare opeke, v podrtijah in gostem grmovju so njegova skrivališča. Kadar lovec hodi mimo njih, naj posnema mišje cviljenje, potem pa počaka minuto dve. Kritje ni potrebno, le stati je treba nepremično. Roparica se hitro pojavi in nudi hitremu strelcu dober cilj. Priporočljivo je tako mesto večkrat kontrolirati. Skladi drv in ob gozdovih kupi vejevja in podobno so tudi zelo priljubljena skrivališča in bivališča kepena. Cviljenje se tudi tukaj izplača. Puška mora pač biti na strel pripravljena, streljamo pa s šibrami 10 ali 12. Če pa je podlasica lovca opazila pred strelom in naglo zginila, ni treba obupati. Kepenova radovednost je najboljši zaveznik lovca. Roparica pride po kratkih minutah spet in previdno pokuka iz kakšnega rova ali kota. Pogosto pa nam taka priložnost prinese pred cevi dihurja ali kuno. Teh roparic tudi ni škoda, veselje pa nam naredi njihov kožušček pozimi.

A. S. P.

Iz lovske organizacije

Lovske družine so pogozdovale. V nedeljo dne 2. aprila 1950 so na pobudo tov. Grandušk a priredili naši lovci pravcato tekmovanje za pogozdovanje poseka v Cigonci. Ob 8. uri zjutraj so pridrveli na kolesih in s konji, bližnji pa so pripešačili s puško na rami, nahrbtnike pa so imeli nabasane z rovnicami ali motikami. V štirih urah je 26 lovcev z Gornje Bistričani posadilo 4500 gozdnih sadik. Po uspešnem štiriurnem delu so priredili nekaj pogonov na roparice, nakar so se zbrali v prijazni hiši lovskega tovariša Štukla Jožeta na Cigonci.

Gozdna uprava Slovenska Bistrica pa ima poseke tudi na Pohorju. Zakaj ne bi tudi Lovska družina šmartno pogozodovala, ki ji je predaleč priti na Cigonco. Grandušek je organiziral in povabil lovske tovariše iz Polskave, ki so pripeljali s seboj tudi svoje žene ali prikolice, kakor so jih imenovali. Skrajno slabo vreme naslednjo nedeljo ni moglo ovirati zelene bratovščine, da se ne bi lotila dela. Kljub dežju in snegu so

pod vodstvom upravnika tov. Fregla Franca posadili 10.000 gozdnih sadik. Tako premočeni od zunaj, pa suhi znotraj, so prispeli v logarijo Močnik, kjer so si posušili obleko in namočili suho notranjščino.

Vsem tem lovskim družinam, ki so sodelovale pri teh akcijah, se gozdna uprava Slovenska Bistrica lepo zahvaljuje, vsem drugim družinam pa jih priporoča v posnemanje.

Gozdna uprava Slov. Bistrica,
Fregl Franc.

Iz Dolnje Lendave. Dne 5. V. 1950 se je vršil občni zbor Okrajnega lovskega sveta, na katerem se je ta preimenoval v Lovsko podzvezo. Občnega zbora se je udeležilo lepo število lovcev tuk. okraja kljub temu, da je bil občni zbor sklican dan poprej. Posebno je navdušila lovce prisotnost tov. dr. Lavriča, podpredsednika republiškega Lovskega sveta, ki je v zanimivem govoru nakazal vso problematiko našega lovstva. Iz poročil predsednika tov. Ivana Kranjca in drugih funkcionarjev je razvidno zadovoljivo delo organizacije. Tako je bil n. pr. plan oddaje divjačine za leto 1949/50 presežen za 419%, plan oddaje kož pa za 76%. Znatno se je zboljšal tudi stalež divjadi, zlasti zajcev, fazanov in poljskih jerebic.

V naši lovski organizaciji je pa tudi šibka stran, to so lovski psi. V 7 lovskih družinah s 70 člani ni niti enega psa z rodovnikom. Nujno je, da se potrudi lovska organizacija, da se nabavijo čistokrvni ptičarji obenem pa odstranijo vsi psi, ki ne spadajo v lovske vrste.

V lovskih družinah tuk. okraja so tudi taki lovci, ki gledajo le na osebne koristi. Tu bo treba zboljšanja, kajti takšni, kakršni so nekateri, nikakor ne spadajo v lovske vrste.

Pri volitvah v upravni in nadzorni odbor je bila izvoljena večina članov starega odbora, s čimer so lovci ponovno pokazali zaupanje do tovarišev, ki so dvignili lovstvo v našem okraju, zlasti tov. Kranjcu Ivanu in tov. Babiču.

Oblak Jožef,
član lovske družine Kapca.

Kinološke vesti

Sodniški pripravniki. Pri Kinološkem udruženju NR Srbije so prijavljeni kot sodniški pripravniki: Vajnšenker Bratislav, uslužbenec rektorata medicinske fakultete, Beograd, Birčaninova 22 za službene pse in pse za dom; Savić Kosta, stud. teh. fakultete, Beograd, Njeguševa 42/II, za ptičarje vseh pasem in šarivce. Pri Kinološkem udruženju LR Slovenije: Kovač Stanko, štud. gozdarstva, Celje, Zavodna 31 za ocenjevanje zunanjosti in dela goničev in brakovjazbečarjev; Jokšić Milena, štud. filozofije, Lesce 115 za jamarje.

Sodniški pripravnik. Pri Kinološkem udruženju LRS je bil prijavljen kot sodniški pripravnik za ocenjevanje zunanjosti in delo goničev Burger Franc, pravni referent, Ljubljana, Muzejska 5.

Mednarodna kinologija. Mednarodna razstava psov vseh pasem bo dne 30. septembra in 1. oktobra 1950 v Bellagio.

Popravi!

Pod sliko srnjaka na str. 187 v št. 5—6 mora pravilno stati: **foto Dinko.** Tiskarskemu škratu naj avtor oprosti. Ur.

SEPTEMBER

Ing. Zor Stanislav

Jelenji rod

V naših gozdovih živita dva pripadnika jelenjega rodu: jelen in srna. Jelen je kot največja in najimenitnejša lovna žival ponos in okras naših gozdov, ljubezniva in plaha srna pa podeljuje gozdovom in gajem toliko milobe in mikavnosti kakor nobena druga žival. Ali žive drugje razen jelena in srne še kaki drugi pripadniki tega rodu? Kakšni so, kje žive in kako? Na ta vprašanja bom skušal odgovoriti na kratko in čim bolj nazorno; podal bom lovcu zaključeno gradivo o jelenjem rodu in ga za trenutek prestavil iz domačih gozdov in logov v pustinje in tundre, v tropske gozdove in puščave. Preden bom prešel na opisovanje posameznih živali, bi z nekaj besedami podal splošno oznako jelenjega rodu; pripominjam, da bo oznaka v vseh svojih potezah veljala le za najbolj dovršene pripadnike rodu, kar bo razvidno iz opisa posameznih živali.

Jeleni so prežvekovalci. Na glavi imajo rogovje. S temi besedami smo povedali dovolj, kajti vse drugo bo manj važno. So vitkih in ličnih postav, močnega, dolgega in okretnega vratu, z glavo, ki se proti gobcu znatno zožuje. Noge so visoke, čvrste, parklji ozki in priostreni. Oči so velike, žive, ušesa srednje dolga, ozka in pokončna. Solzne jamice so pri enih bolj, pri drugih manj razvite. Od štirih prstov sta le tretji in četrti normalno razvita in obuta v kopito, drugi in peti pa sta krnjava, tako imenovana krnoprsta. Krnoprsta sta zadaj in malo više. Jeleni so torej dvoparkljarji. Pri severnem jelenu sta krnoprsta precej močno razvita, dosegata tla, pa se mu zato v snegu ne vdira toliko ko drugim jelenom. Tretjemu in četrtemu prstu odgovarjajoči dlančnici oziroma stopalnici zrasteta v eno samo, močno podaljšano kost. Zapestnice in nartnice stoje zelo visoko; mnogi ljudje zamenjujejo sklep v zapestju s komolcem. Podlahtnica in koželjnica med seboj zrasteta, ravno tako tudi piščal in mečnica. Nadlaket je kratka, debela in skoraj skrita v trupu.

Jeleni kot prežvekovalci stoje v naravnem sistemu na isti višini kakor poznane živali krava, ovca, koza, antilopa, med katere spada tudi naš gams itd. Vendar se jelenje rogovje v mnogočem razlikuje od rogov na primer krave ali ovce. Jelenje rogovje je koščeno, masivno in razvejeno, kravji rog pa rožen, enostaven in votel. Prežvekovalce z rogovi imenujemo rogarje. Pri jelenih nosijo vsako leto odpadljivo rogovje le samci, pri rogarjih pa je rog stalen in lasten obema spoloma. Ker ni pravila brez izjeme, tudi tu ni. Samica severnega jelena nosi rogovje, neka amerikanska antilopa pa ima votel, toda rogovilast rog, ki ga od časa do časa odvrže. Jelenje rogovje se nastavlja prav tako kakor rogovi pri votlorožcih, šele pozneje nastanejo razlike.

Zobovje je pomanjkljivo. Sekalci so samo v spodnji čeljusti, so lopatasti in ostrorezni; zgornja čeljust je gola in hrapava. Stožčasti podočniki so le v spodnji čeljusti ali pa v obeh. Topi kočniki sestoje iz dveh parov polmesečastih stebričkov; pokriti so z gubami sklenine in služijo za prežvekovanje hrane. Žleze slinavke so velike, želodec je štiridelen, črevo pa zelo dolgo. Kako žival prežvekuje? Ko se žival pase, prihaja hrana najprej v prvi oddelek, vamp, kjer se pod vplivom bakterij kemično spremeni. Ko sita žival počiva, se hrana iz vampa pomika v drugi oddelek, kapico, kjer se sprijema v kepice in vrača nazaj v usta. S topimi, gubastimi kočniki se hrana dobro premelje, pomeša s slino, da nastane redek sok, ki teče v tretji oddelek, devetogub in odtod v četrti, sirščnik. V sirščniku je vse polno žlezic, ki izločajo sokove.

Rogovi so trdni, razvejeni parni podaljški čelnice, ki vsako leto odpadejo in iznova zrastejo; pri tem pa dobi rogovje navadno vsako leto po en izrastek, parožek, več, dokler ni izpolnjeno za vrsto značilno število. Ta zanimiv pojav je v tesni zvezi s spolnim življenjem, kajti skopljeni jeleni ostanejo glede na rogovje vedno enaki. To se pravi, da ga obdrže, če so bili skopljeni, ko so rogovje že nosili, da ga pa ne dobe, če so bili skopljeni, ko ga še niso imeli. Že pred rojstvom jelena je naznačeno mesto, kjer bo stalo rogovje, po močni okostenitvi lobanje. Po nekaj mesecih starosti nastaneta na čelnici koščena čepa, rožnici, na katera se nastavlja rogovje. Velikost rožnice je prav različna, od nekaj cm do 15 cm. Spodnji konec rogovja je razširjen v obliki žmulastega kolobarja, to je roža z grbicami. Rogovje prvega leta še nima rože. Na rogovju razlikujemo steblo in od njega izhajajoče parožke, ki imajo pri bogato razvejenem rogovju svoja posebna imena. Najspodnejši parožek se imenuje nadočesni, parožki na koncu se imenujejo končni, med temi pa so vmeni parožki. Za označbo kakega rogovja preštejemo parožke ene polovice rogovja in pomnožimo z dve, tako da je na pr. jelen s sedmimi parožki, štirinajsterak itd. Če število parožkov ni na obeh polovicah enako, vzamemo dvojno večje število in domamo besedo »neenakomeren« na pr. štirinajsterak, če ima ena veja sedem, druga pa šest parožkov. Pri mladih jelenih so oznake drugačne. Rogovje prvega leta starosti je enostavno šilasto — jelen je šilar, drugega leta starosti pa je viličasto — jelen je roguljar.

Znova rastoče rogovje je mehko, upogljivo in do dovršitve rasti pokrito z dlakavo, zelo žilnato in občutljivo kožico. Ko kožica opravi svojo nalogo, se osuši in jelen jo osmuka ob drevju in grmovju. Rogovje dobi tedaj od rastlinskih sokov temnejšo barvo. V splošnem se rogovje razvija kakih stodvanajst dni, pri enih manj pri drugih več. Rogovje poedinih jelenjih vrst ima svoje značilnosti, pa tudi rogovje ene in iste vrste ni pri vseh njenih poedincih enako. Kakor spoznamo ptico po perju, tako spoznamo jelena po rogovju. Po njem lahko določimo vrsto, starost in zdravstveno stanje živali. Z nekaj besedami bom opisal rogovje nekaterih bolj poznanih jelenjih vrst. V Indokini živeči jelen muntjak ima 8 cm dolge, z gosto dlakavo kožico pokrite rožnice. Rogovje ima le kratek, koničast, navzgor obrnjen nadočesni parožek. Še enostavnejše rogovje imajo v južni Ameriki živeči mali jeleni šilarji. Rogovje sta le dve enostavni šilci. Pri severnem jelenu je rogovje spodaj dlanasto vejnato razširjeno; nadočesni parožek je dlanasto razširjen, obrnjen naprej in navzdol. Rogovje s tremi parožki na vsaki veji imajo na pr. aksis jelen, Aristotelov jelen ali sambur, pampas

jelen in naš srnjak, to so šesteraki; z več parožki pa naš navadni jelen, kanadski jelen ali vapiti, virginski jelen itd. Rogovje virginskega jelena se krivi lokasto navzven in naprej, parožki pa so vsi obrnjeni na vznoter. Najbolj zanimivo pa je lopatasto razširjeno, mogočno rogovje losa. Na koncu lopatasto razširjeno rogovje ima damjek. Bolezen in slaba prehrana slabo vplivata na razvoj rogovja.

Rogovje ne odvrže jelen s silo, temveč mu odpade zaradi lastne teže ali kakega neznatnega zunanjega vpliva, ko se je zrahljala zveza med njim in osnovo. Zelo redko odpadeta obe veji hkrati. Razlika v času je lahko samo nekaj minut, lahko pa tudi več dni. Vse njegovo ponašanje, posebno pa drža glave in povešanje ušes, naznanja, da mu izguba rogovja, čeprav ni boleča, nikakor ni prijetna. Izgleda, kakor da hoče jelen do zadnjega ohraniti svoje naglavno okrasje in orožje obenem. Včasih poskuša tudi s silo odstraniti rogovje, posebno takrat, če je okrnjeno.

Že v davnini so bili jeleni razširjeni po velikem delu zemljine površine. Dandanes jih ni le na velikem delu Afrike in v Avstraliji; prebivajo na ravninah kakor v gorovju, na goličavah kakor v gozdovih. Eni ljubijo bolj suhe predele, drugi močvirja in barja. Svoje bivališče mnogokrat zapuščajo. Mnogi se pomikajo, iščoč hrano, z višin v nižino in obratno, drugi potujejo celo prav daleč. Vsi so družno živeče živali. Nagon združevanja je pri enih bolj, pri drugih manj razvit. Trop vodi vodnik. Poleti se stari samci navadno ločijo od tropa in žive sami zase ali pa se združijo s sovrstniki; za časa pojatve pa se tropam košut spet pridružijo, se oglašajo z rukanjem, se divje med seboj bijejo in so izredno razdražljivi in neoprezni. Jeleni so nočne živali. Na visokih gorah in na nepristopnih mestih, kjer so varni pred človekom, se pasejo tudi podnevi. So živahne, urne in plašne živali. Samci se oglašajo s kratko iztisnjenimi, zamolklimi glasovi, samice pa blekečejo. Hrana so jim veje, lubje, jagode, mahovi, lišaji in gobe.

Samica povrže enega ali dva, redkeje tri mladiče, ki so popolnoma razviti in že po nekaj dneh tekajo za njo. Kakor druge živali, je človek poskušal udomačiti tudi jelene. Vendar se je udomačitev posrečila le pri severnem jelenu in še ta ne popolnoma. V ujetništvu so mlade živali zelo ljubke, zaupljive in privržene, s starostjo pa postajajo čedalje bolj srdite in zlobne.

Označili smo jelenji rod. Na kratko se bomo seznanili z najznačilnejšimi člani te za lov privlačljive divjadi. V enih je narava vtelesila več, v drugih manj dovršenosti; tem je odmerila več sonca in zelenja, onim pa več snega in mraza.

Zapustimo v mislih svojo domovino in se podajmo na sever, v pokrajine, kjer pičla hrana, mraz in sneg onemogočajo obstanek mnogim živalim. V tem odmaknjenem in skopem svetu, ki ga še ni zmagala kultura, se odvija prav zanimivo življenje. Po bregovih in po plavajočih ledenih gorah Severnega ledenega morja, gospodari beli medved, hraneč se s tjulni, ribami in drugimi tamkaj živečimi živalmi. Po golih planinah, kjer dostikrat ni drugega kakor lišaji, se pasejo črede severnih jelenov, po bolj rodovitnih, neizmernih gozdnatih predelih pa lomasti orjaški jelen — los.

Los (Alces palmatus) je mogočna, toda okorna, visokonoga žival, sorazmerno kratkega in debelega telesa, ki je spredaj skoraj grbavo. Odrasel jelen je dolg 2,6 do 2,9 m, visok v vihru 1,9 m, v križu malo

manj, težak do 500 kg. Povprečno je los težak 300 do 500 kg. Je torej konjeve velikosti. Rogovje je lopatasto razširjeno, z daljšimi in krajšimi prstastimi parožki na robu in težko do 25 kg. Vrat je kratek in debel, griva 20 cm dolga. Glava je podolgovata, gobec debel in trobast z močno podaljšano in zelo gibljivo, brazdasto zgornjo ustnico. Izgled glave je oslovski. Oči so majhne, medle in leže globoko v očesnih votlinah. Solzne jamice so majhne. Velika ušesa so obrnjena proti zaglavju. Samica je za spoznanje manjša, ima ožje in daljše parklje in krajše krnoprste.

Že od nekdaj je bil los zelo cenjena žival. Rimski pisci ga večkrat omenjajo, na pr. Cezar, ki pravi, da žive v Hercinskem gozdu po postavi in barvi kozam podobni losi, samo da so večji, brez rogov in brez členkov na nogah. Nikdar ne ležejo, da bi počili in tudi ne morejo vstati, če so padli na tla. Spe naslonjeni na drevesa; lovci drevo posekajo, da pade z živaljo vred. Plinij je še dodal, da ima los veliko zgornjo ustnico in da zato pase navzad. Rimski mogotci so imeli posebno veselje, kadar so pred njihovimi očmi stopale iz tujih dežel pripeljane močne živali. V zmagoslavnem sprevodu Aurelijana v Rimu je stopalo več losov. V srednjem veku žival često omenjajo, na pr. v nibelunški pesmi, kjer je los omenjen pod imenom »Elk«. Če je pesem resnična, je bil los takrat razširjen po vsej Nemčiji do najzahodnejšega dela, kajti pri opisu Sigfridovega lova v Vogezih beremo:

»Potem je zopet ubil bizona in losa
Štiri ture in srditega jelena.«

V listinah cesarjev Otona Velikega, Henrika II. in Konrada II. je zapisano, da nihče ne sme loviti losov v gozdu Drenthe na spodnjem Renu. Škof iz Upsale, Olaus Magnus pripoveduje: »Kakor jeleni, blodijo losi tropoma okoli in jih lovci love v mreže ali v jame, kjer jih pobijejo; tudi hermelin jim večkrat skoči za vrat, ga pregrize, da izkrvave. Z volkovi se bore na življenje in smrt in jih smrtonosno udarjajo z nogami.«

V zadnjih stoletjih je število losov povsod znatno padlo. Iz Nemčije je los kot prosto živeč popolnoma izginil v 18. stoletju; pod zaščito pa se je ohranil skoro do današnjih časov v gozdu Ibenhorst pri Tilži v vzhodni Prusiji. Danes živi los po vseh gozdnatih predelih severne Evrope in Azije, tako na Norveškem, Švedskem, Baltiški nižini, v Rusiji in po vsej gozdnati Sibiriji do Amurja.

Los je mogočna žival. Njegovo najljubše domovje so z vrbami, jelšami, brezami in trepetlikami porasla, težko dostopna, samotna močvirja in barja. Izgleda, da so za njegovo uspevanje in počutje močvirja neobhodno potrebna. Z lahkoto prehodi neizmerna močvirja, v katera ni človek ni druga žival ne vstopajo brez nevarnosti. Od aprila do oktobra se zadržuje v nižjih vodnatih predelih, pozneje se pa zaradi poplav umakne više. Tudi nemir in nezadostna hrana ga prisilita, da zapusti svoje bivališče. Nadvse mu je potreben mir in takoj zapusti bivališče, če ga kdo moti. V gozdu Ibenhorst pa je postal tako brezskrben in len, da se komaj zgane, če kaj zasliši in se dvigne iz loža šele, ko se mu človek približa na kakih 30 do 40 korakov. Hrani se z listjem, poganjki, lubjem in grmovjem itd. Če ima dovolj vrbovih poganjkov, se hrani skoraj izključno z njimi. V vzhodni Sibiriji se hrani v glavnem s pritlikavimi brezami; po korenine neke vodne rast-

line se poda celo v vodo. Los se ne pase tako kakor drugi jeleni, ki z gobcem zlahka dosegajo tla in mulijo travo in zelišča, ne da bi se kakor koli pretegovali. Omenil sem prej, da ima kratek vrat in dolgo zgornjo ustnico, ki daleč presega spodnjo čeljust. To mu onemogoča, da bi zlahka s tal pobiral travo, ter pulil visoke travne bilke. Kolikor je manj spreten tik ob tleh, toliko bolj spreten je pri trganju vej, poganjkov in pri guljenju lubja. Pri guljenju lubja zasadi svoje sekalce kakor dleto, privzdigne sprva majhen košček, ki ga zagrabi nato z zobmi in ustnami in s silo odtrga dolg pramen lubja. Tako drevesa popolnoma oguli. Rekli smo, da je los nerodna in nelepa žival. Njegove kretnje niso tako gizdave in skladne, njegov hod pa ne tako lahkoten in gosposki kakor pri našem jelenu. Vendar dirja zelo hitro in vztrajno. Na močvirnati blatnati zemlji se mu večkrat tako globoko vdre, da ne more naprej. Tedaj si pomaga na ta način, da pade na trebuh, stegne sprednji nogi naprej, z zadnjima pa brca in se poganja dalje. Tako se plazi in pomika precej hitro po blatu, kamor noben sovražnik ne more. Plava odlično; v vodo ne gre le v sili, temveč tudi iz veselja in ugodja, da se okopa in ohladi, kakor delajo to mnoge vrste goveda. Na gladkem ledu ne more dolgo hoditi, ker mu preveč drči. V snegu pa se mu globoko vdira in tedaj ga lovci dohite in ubijejo. Ker postavi jelen v hitrem teku rogovje skoraj vodoravno nazaj in dvigne nos kvišku, se često spotakne in zlahka pade. Da bi se pobral, trzne z nogami na poseben način, kar je dalo povod za fabulo, da žival trpi na božjasti. Čudno je tudi to, da mu med hojo v gležnjih poka.

Los sliši izvrstno, voha in vidi slabše. Kar se tiče njegove umske sposobnosti, ga njegova okorna postava in neumen izgled ne postavljata na laž. Vse njegovo ponašanje govori, da se malo zmeni za ostali svet. Je malo plašljiv in še manj oprezen, se težko znajde v spremenjenih razmerah in ni priučljiv. Tropi nimajo skupnega vodnika, niso zato tako enotni, kakor opažamo pri drugih jelenih; poedinci ravnajo bolj po svoji izprevidnosti, kakor po skupni potrebi. Starim jelenom odpade rogovje novembra, mlajšim pa najmanj mesec pozneje. Novo rogovje raste sprva nenavadno počasi; od maja naprej začne rasti hitreje in doraste dva do tri mesece pred pojatvijo, ki pade v september ali oktober. Ta čas so jeleni najbolj razdraženi, rukajo in se s sovrstniki besno bore, tekajo neprestano kakor podivjani okoli in podijo samice zdržema iz dneva v dan, gredoč za njimi celo v vodo. Mladi jeleni redkokdaj utešijo svoj nagon, ker so preslabi, da bi se kosali s starimi. Zaskok traja kratek čas, ga pa jelen večkrat ponovi. Konec aprila ali v začetku maja povrže samica prvikrat samo enega mladiča, pri vsakem naslednjem porodu pa dva, večinoma parček, redkeje oba istega spola. Takoj po srečnem porodu se mati ljubeznivo obrne k telički, ga obliže in očisti. Po oblizanju se postavi teliček na noge, tretji ali četrti dan pa že teka za materjo, katero sesa neverjetno dolgo, skoro do prihodnjega pojanja. Materina ljubezen in vdanost je zelo velika. Mati brani celo mrtvega mladiča in tava dolgo na nesrečnem mestu, če ji ga kdo oropa.

Razen človeka so losovi sovražniki še volk, ris, medved in rosomah. Volk je nevaren losu navadno le v visokem snegu. Najnevarnejši mu je ris, ki skoči nanj zviška, se oprime s kremplji trdno vratu, mu pregrize žilo, da izkrvavi. Včasih ga tako ugonobi tudi rosomah.

Že zdavnaj so hoteli ljudje losa udomačiti, pa se jim ni posrečilo. Mladi, ujeti losi sprva uspevajo, pozneje pa čedalje bolj hirajo in redno poginejo. Lovci love losa na razne načine; eni ga čakajo v zasedi, drugi prirejajo pogone, tretji ga love v mreže itd. Od njega dobe meso, kožo, kosti, rogovje, kite itd. Meso je bolj žilavo, koža pa trdnejša in boljša kakor od našega jelena. Losova koža se je posebno v srednjem veku drago plačevala in je slovela, da je nobena krogla ne predere. Tudi še pozneje so cenili losovo usnje bolj kakor katero koli drugo in pobijali zato nespametno losa. Da bi dobil usnje za obutev svojih konjenikov, je ruski kralj Pavel I. uprizoril pravcato uničevalno vojno na lose. V prejšnjih časih so od losa pridobivali tudi zdravila; njegovi parklji so veljali za odlično zdravilo proti božjasti in drugim slabostim in so jih ljudje zelo cenili in drago pačevali. Iz njih so delali prstane in kozarce, babjeverni ljudje so jih radi kupovali, prstane nosili, iz kozarcev pa pili, misleč, da jih bo to obvarovalo bolezni. Prebrisani ljudje so izkoristili lahkovernost ljudi in ponarejali čudovito zdravilno sredstvo iz kravjih parkljev. Škoda, ki jo los povzroča, ko pustoši gozdove, je mnogo večja kakor korist, ki jo ima od njega severnjak. Zanimiva žival preživlja danes usodo mnogih, še do nedavnega v evropskih gozdovih živečih, danes že izumrlih ali pa na omejen prostor pregnanih živalskih vrst, kakor so na pr. tur, zarodnik našega domačega goveda; zober živi nezamrežen le še na Kavkazu in gre po poti svojega sorodnika tura. Zaradi odličnega krzna in bobrovine so ljudje skoraj popolnoma zatrli bobra. Ista usoda je pregnala iz evropskih gozdov tudi losa in mu odmerila puste in mrzle severne pokrajine. Na tihoma izginjajo z zemljine površine najveličastnejši živi spomeniki in priče njene pestre in slavne preteklosti. Ni zaključena še vrsta izumiranju zapisanih živali. Človek je za ceno dragocenih kožic ali zgolj iz strasti že občutno okrnil naravo.

V severni Ameriki, posebno v Kanadi živi amerikanski los (Alces americanus), ki se komaj razlikuje od našega. Ima močnejše, bolj vrezano in težje rogovje, ki ga odvrže navadno januarja ali februarja, v ostrih zimah pa šele marca meseca. Lovci ga vneto zalezujejo in love na različne načine. Največkrat ga naženejo v vodo, kjer potem s svojimi čolni navale nanj in ga s kiji in sulicami pobijejo. Ti ljudje verjamejo, da zmorejo trikrat daljšo pot, če jedo losovo meso, kakor pa če jedo meso kake druge živali. Iz rogovja napravljajo velike žlice, iz kože pa oblačila, šotore in čolne.

Edini jelen, ki ga je človek udomačil in pri katerem oba spola nosita rogovje, je severni jelen (Rangifer tarandus). Živi v deželi okoli severnega tečaja in je tamkajšnjim narodom poleg psa neobhodno potrebna žival. Kar je nam domača živina in kar je Arabcu kamela in datljeva palma, to je severnjaku severni jelen; brez njega bi bile puste, ledenomrzle obtečajne pokrajine neobljudene in malo poznane. Od njega dobiva človek meso in mleko, kožo in kite, kosti in rogovje. Jelen prenaša tovore, vleče sani in vozi gospodarja z vsem njegovim imetjem iz kraja v kraj in celo sedlo včasih uporno sprejme. Razen udomačenih jelenov pohajajo v teh pokrajinah še ogromne črede divjih severnih jelenov, ki jim je neznan človeški jarem in ki v ravno toliki meri kakor udomačeni, rešujejo življenje severnih narodov.

Divji severni jelen je prava planinska žival in živi po gorovju Skandinavije in Laponske, na Finskem, po vsej severni Sibiriji, na

Grönlandu in po najsevernejših gorah severne Amerike. Spominja na našega jelena, vendar se od njega razlikuje v nekaterih lastnostih. Dolg je 1,7 do 2 m, visok 1 m, rep 13 cm dolg. Truplo je bolj okorno, ne tako lepo oblikovano, noge nižje in bolj trščate, vrat in ušesa pa krajša kakor pri našem jelenu; tudi se ne ponaša tako gosposko in imenitno kakor naš jelen. Oči ima velike in lepe, solzne jamice so majhne in pokrite s šopkom dlake. Usta so globoko zarezana. Rogovje je imenitno, vendar ne stoji v lepem razmerju do ostalega telesa kakor je to pri našem jelenu. Zelo redko se dobe jeleni s pravilnim rogovjem; parožki, celo velik nadočnjak pogostokrat zakrnijo. Rogovje je značilno po tem, da je steblo zelo tanko in samo pri osnovi okroglo, zgoraj pa je sploščeno in da je nadočesni parožek lopatasto razširjen in obrnjen navzdol. Parklji so veliki, široki in globoko razklani, krnoprsti segajo do tal. Kadar stopa jelen po močvirju ali po snegu, široko razkreči parklje, da so nastale stopinje podobne bolj kravjim kakor jelenjim.

Divji severni jelen voha, sliši in vidi odlično. Je plašljiv in oprezen, po mnenju nekaterih lovcev pa pameten in celo zvit. Razen človeka so njegov sovražniki še volkovi, risi, medvedi itd. Najhujši mučilci pa so žuželke: ena vrsta komarja in dve vrsti obada. Komarji pikajo in pijo kri pasočim se jelenom, da nimajo nikdar miru. Ena vrsta obada polaga jajčeca jelenu na hrbet, iz jajčec se izvale ličinke, ki rijejo potem pod kožo, kjer se potem narede gnojne rane. Dorasla ličinka pade na zemljo, kjer se zabubi. Druga vrsta obada polaga jajčeca jelenu na nos. Ličinke pririjejo celo do možganov in povzročajo živali strašne bolečine, žival postane vrtoglava in v mukah pogine. Vrane in pastirice rade sedajo na hrbet in vlečejo črvičke iz gnojnih ran. To so največji jelenovi prijatelji. Divji severni jelen se hrani poleti s sočnimi planinskimi zelišči, pozimi pa v glavnem z lišaji, ki jih koplje s prednjima nogama izpod snega. Zelo rad žre tudi listje in mlade poganjke pritlikave breze; za druge breze ne mara. Na pašo gre v jutranjih in večernih urah, okoli poldneva pa počiva in prežvekuje najraje na snežnih poljanah in ledenikih ali vsaj v njih bližini. Na Norveškem rukajo jeleni meseca septembra. Napram košuti se ponaša jelen zelo vihravo, goni izvoljenko tako dolgo, da se mu vda, nakar postane nežnejši in umirjenejši. Sredi aprila povrže košuta vedno samo enega, zelo ljubkega mladiča, ki ga skrbno neguje in zelo ljubi.

Na Norveškem se združujejo divji severni jeleni navadno v pasu med 1000 in 2000 m višine in skoraj nikdar ne gredo navzdol v gozdni pas; gozdov, če le morejo, se izogibajo. Tu se pasejo po širokih gorskih slemenih, Fjeld imenovanih, se selijo iz enega slemena na drugo, poleti pa se umaknejo pikajočemu mrčesu navzgor do ledenikov in snežnih poljan. Jeseni, pozimi in pomladi pa so zopet na svojih navadnih bivališčih. V Sibiriji in severni Ameriki prebivajo divji severni jeleni tudi po gozdovih, potujejo vsako leto ob določenem času v daljnje kraje, pa se po isti poti zopet vračajo. V Sibiriji na pr. potujejo jeleni poleti v velikih vlakih z nižav na gozdnate gore, kjer jih pikajoči mrčes toliko ne muči; na zimo se vračajo v nižave, kjer dobe več hrane in ni tolikega mraza kakor v gorah. Na teh potovanjih preplavajo široke reke na pr. Ob, Jenisej, Leno itd. V severni Ameriki potujejo črede severnih jelenov spomladi proti severu k Severnemu ledenemu morju, izčrpani, po telesu imajo rano pri rani in zato niti koža niti meso nimata jeseni pa nazaj. Jeleni so na pomladanskih pohodih zelo mršavi.

vrednosti; na jesenskih pohodih pa so jeleni rejeni, tolsti, rane so zaceljene in koža ima zopet svojo polno vrednost. Teh zlatih dni se ljudje že vnaprej vesele in vse njihovo življenje je ta čas prežeto z lovsko strastjo in upanjem na uspešen lov. Lovci se poskrijejo na rečnih bregovih tamkaj, kjer črede jelenov navadno preplavajo reko in čakajo pripravljeni, da bodo zdaj pa zdaj skočili v svoje čolniče. Ko se črede jelenov zapraši v vodo in ko plava jelen ob jelenu proti drugemu bregu, planejo lovci na čolničih nad nje, jih obkolijo in bitka se začne: s kiji tolčejo lovci po njih in jih s sulicami prebadajo, dokler je kaj živega. Jeleni se branijo z rogovjem, z zobmi, in se spenjajo s sprednjimi nogami na čolniče. Če se čoln prevrne, je lovec v taki gneči izgubljen. Ljudje love jelene tudi na druge načine na pr. v zanke, jame itd. Indijanci jih love tudi v umetno postavljene ograde. Okoli poti, kjer jeleni navadno hodijo, postavijo ograje iz kolov in debelih vej, le tam kjer pot drži v ograjo, puste odprtino. Kadar pride črede jelenov, jo Indijanci počasi pritisnejo v ograjo in zaprejo vhod. Lov na severne jelene je za mnoge severne narode velikega pomena. Dober lov prinaša blagostanje, slab lov pa lakoto in revščino. Pridni Tunguzi so skoraj popolnoma obubožali, ker je v njihovi deželi padlo število severnih jelenov. Tudi življenje drugih sibirskih narodov je bilo prej povsem odvisno od stanja divjih severnih jelenov. Od njih dobi človek skoraj vse, kar potrebuje za življenje: meso, kožo, kosti, kite itd. Indijanci na pr. izdelujejo iz rogovja in kosti ribiške vile, trnke in strgulje, z možgani mažejo kože, da so mehkejše in voljnejše; iz strojenih kož delajo šotore, iz nestrojenih pa tetive in mreže. Iz kit delajo sukanec, iz mehkih telečjih kož pa obleko. Iz krvi napravljajo neke vrste juho, s kostnim mozgom pa mažejo lase in obraz. Vidimo torej, da Indijanec izkoristi divjega jelena tako, kakor na pr. Laponec svojega udomačenega.

Na Norveškem je lov na divje severne jelene zelo težaven in ne tako uspešen kakor drugje in zahteva vztrajnega in potrpežljivega lovca. Tu pohaja žival po širokih, skoraj golih planinskih slemenih iznad 1000 m višine in lovec mora za njo, podobno kakor pri nas za gamsi. Toda pri nas lovca nikdar ne obide strah pred nočjo in mrazom, ker so povsod planšarske kočice. Norveške planine pa so skoraj gole in neobljudene in lovec mora globoko v dolino, če hoče nočiti pod streho. Če najde ugodno in varno skalnato zavetje, prenočuje kar na prostem. Norveški lovec natančno pozna kraj, kjer se jeleni zadržujejo in zna brati sledove; vsak odtrgan list in premaknjen kamen, vsak šum mu kaže pot do pasočega se tropa. Na bežeče jelene norveški lovec le izjemoma strelja.

Udomačeni severni jelen se precej razlikuje od svojih divjih bratov. Manjši so in grši, odvržejo pozneje rogovje in se ob drugem času parijo kakor divji ter stalno potujejo. Ni živali, ki bi jo breme hlapčevstva tako zelo izpremenilo, skoraj izmaličilo kakor severnega jelena. Kdor bi videl svobodnega in ponosnega prebivalca visokih gora in potem ukročenega, nestrpljivega siromaka pri laponskem pastirju, ne bi verjel, da sta oba potomca enega in istega praočeta. Mladi, ujeti divji severni jeleni se kmalu udomače, vendar niso nikdar tako krotki, razumni in ubogljivi kakor naše domače živali, temveč žive še na pol divje. Glavna hrana jim je neki lišaj, ki ga je na severu povsod dovolj in ga žival koplje s prednjima nogama izpod snega.

Udomačeni severni jeleni imajo čudno lastnost, da neprestano potujejo in se pasejo zdaj na morski obali in močvirjih, zdaj po gozdovih in gorah. Pastirji s svojimi družinami in vsem svojim imetjem morajo za njimi in zato nimajo stalnega prebivališča. Kjer se čreda za kratek čas ustavi, tam postavijo svoje šotore: štiri kole zabijejo v zemljo, jih na vrhu spoje s palicami in preko tega napnejo kože in šotor je postavljen. Tu žive žene, otroci in starčki, on sam s psom pa nadzoruje svojo čredo, da se preveč ne razkropi in da se ne priklati volk ali kak drug nezaželeni gost. Poleti ga mučijo mušice in drug mrčes, po zimi pa zmrzuje in gladuje. Če ne bi imel zvestega in pametnega psa, ki mu vedno in povsod stoji ob strani, bi mu še slaba predla. Vendar misli, da je samo on svoboden človek in na vrhuncu človeške sreče; vse drugo, razen njegove črede zanj ne pomeni ničesar. Ponosno skoraj prezirljivo gleda ta neomikani sin gora na one, ki so opustili nomadsko življenje in se predali zaslužku.

Na Norveškem in Laponskem potujejo na poletje pastirji s svojimi čredami navadno ob rekah v gorovje ali pa k morju. Julija in avgusta se pasejo jeleni po gorovju in na morski obali; septembra potujejo z gorovja zopet v nižave in od morja v notranjost dežele. Ta čas puste pastirji jelenom popolno prostost, pasejo se kjer koli jim je volja in tedaj se zgodi, da se pomešajo z divjimi. Ko pade prvi sneg in je nevarnost pred volkovi večja, zberejo razkropljene jelene in jih budno nadzorujejo. Spomladi dobi čreda znova prostost; potem jih zopet zberejo, kajti košute zdaj povržejo teličke in dajo dragoceno mleko, ki ne sme v izgubo. Na poletje potujejo zopet v kraje, kjer je manj mušic. Tako jim teče življenje v krogu že stoletja in stoletja. Njihova zemlja se jim zdi lepa in bogata; nikakor je ne bi hoteli zamenjati za katero koli drugo in tudi ne za našo civilizacijo.

V pradavnini, v tako imenovani ledeni dobi, ko sta večji del Evrope pokrivala sneg in led, je severni jelen živel tudi po naših krajih, o čemer nam pričajo v zemlji ohranjeni njegovi ostanki. Ko je po ledeni dobi nastala zopet toplejša, zmernejša klima, ki severnemu jelenu ni ugajala, se je umaknil na sever, kjer živi danes. Zmerna klima mu ne ugaja, posebno ne prenese letne vročine. Na visokih goljavah gora, kjer je dosti lišajev, pa bi severni jelen morda uspeval. Že večkrat so poskusili, da ga zarede v Alpah, pa se ni posrečilo.

(Nadaljevanje.)

Ing. Mirko Šušteršič

Nekaj o balistiki

(Konec)

Bistveno različen je strel s kroglo. Predvsem je mnogo lažje določljiva pot v zraku, kajti izstrelek je en sam, ki ga plinski pritisk porine skozi ožjo cev, ga pri tem po zavojih z veliko hitrostjo zavrti okrog podolžne osi ter mu tako dá na poti veliko vztrajnost in natančnost, pa tudi neprimerno večjo živo silo kakor gladka in široka cev drobnim šibram.

Toda tudi risana cev ne vrže izstrelka (krogle) vedno enako, temveč strele bolj ali manj trosi, razmetava, ne glede na lego zadetkov, ki je od trosenja neodvisna in se da popraviti oziroma prestaviti s premikom merilnih priprav (muhe, koblice, križa v strel. daljnogledu). Pravilno se mora lega merilne točke skladati z lego zadetkov. Kaj je vzrok raztrosu zadetkov? Ob strelu se cev zatrese, zavaluje, zaniha, podobno kakor napeta struna ob udarcu nanjo, ker se sunek eksplozije odbije od zaklepa, plini sunkovito udarijo ob stene cevi in ker nastane trenje izstrelka od preriva skozi vrtež. Vsaka teh sil povzroči drugačno tresenje cevi, ki je podobno nihanju prožne kovinaste palice, trdno vpete na enem koncu, če nanjo udarimo. Poleg tega se puška zaradi odsunka v vratu kopita upogne. S tem se odklon ustja cevi lahko še poveča in s tem raztros, ker so upogibi in valovanja pri vsakem strelu nekoliko drugačni. Največji delež na raztrosu pa ima smodnik, ker pritisk plinov ni nikoli enak, kajti količine smodnika, vlaga in toplota ne morejo biti vedno enaki ter vplivajo na hitrost izstrelka. Tudi nihaj cevinega ustja gre pri izstopu krogle lahko enkrat navzgor, drugič navzdol ali v stran, kar vpliva na raztros, da nikoli ne pade krogla v kroglo. Na kroglo pa na njeni poti izven cevi vpliva tudi zrak, ki nudi odpor zračne struje (veter) itd. ter seveda težnost, ki krivi sicer premo pot izstrelka v lok. S tem v zvezi je razanca. Krogle z večjo hitrostjo imajo večjo razanco, to je, da je lok poti manj vzbočen, da se krogla dvigne v sredi manj preko premice. Vse to je važno za sigurnost in natančnost zadetka.

Lega zadetkov je pa odvisna tudi od topline cevi, ki se pri segretju raztegne in je trenje izstrelka v cevi različno (manjše). Pri dvocevkah ali trocevkah občutno vpliva na lego zadetkov oziroma natančnost ukrivitev cevi vsled segretja ene cevi. Segreta cev se raztegne zlasti po dolžini in ker je privarjena na drugo cev, ki se ni segrela in raztegnila, se ukrive cevi v smer nesegrete cevi. Zato bo na primer polrisanica z desno risano cevjo ali dvorisanica po nekaj strelih iz desne (risane) cevi zavijala zadetke v levo, bokovka bo z risano cevjo spodaj streljala previsoko, če je pa risana cev zgoraj, se bo lega zadetkov po segretju cevi znižala.

Na trošenje puške pa vplivajo tudi razne napetosti v zgradbi jekla, če so se kovinski kristali pri obdelavi, kovanju, segrevanju, nasilno okrenili iz naravne lege. Te razne napetosti bi prispodobili s povezom neenakomerno krivih palic, v katerem smo jih s silo zravnali. Zato se nasilno zvarjene cevi ob segretju pri streljanju vsaka po svoje zvijejo, tresejo in vijejo in tako razmetavajo strele, mnogo bolj kakor ena sama cev.

Razmet strelov gre bolj v višino kakor v širino, ker je tudi nihanje cevi v navpični smeri večje. Če več zadetkov obkrožimo, bo ta črta pokončna elipsa. Čim manjša je, tem manjši je raztros, tem natančnejše (preciznejše) strelja (nosi) puška.

Seveda ta razmet strelov ni v nobeni zvezi s pogreški strelca (tresenje rok, sunkovit obtok krvi, itd.), ki negotovost zadetka neprimerno povečajo.

V praksi označimo raztros puške s krogom tako, da gre krožna črta skozi sredino zunanjih zadetkov. Navadno se raztros določa s petimi ali šestimi streli, ki se pa najmanj 4 krat ponove in ki jih izvežban strelec — ostrostelec — odda na 100m. Raztros se s številom strelov veča in lega zadetkov se nekoliko premika. Premer raztrosnega kroga pri dobri risanici na to razdaljo ne sme presegati 6 cm. Najboljše nimajo niti polovico tega. Raztros puške je torej z izdelavo risanice dan in se ne da popraviti, med tem ko lego zadetkov popravimo s pristrelitvijo puške. Merilne naprave pač toliko časa premikamo, da se na neko razdaljo skladata merilna točka z lego zadetka. Pri enocevkah je to kaj enostavno v primeri z dvo- ali večcevkami, dokler se puškarju ne posreči, da cevi s poskušanjem tako namesti in zvari, da imata enako lego zadetkov. Dejansko se taka izdelava pušk skoraj ne da narediti. Vendar naj bodo zadetki čim bolj drug poleg drugega, nikakor pa naj se ne križajo. Kajti puške, ki s strelnim daljnogledom strele križajo, jih brez njega še bolj križajo. Sploh daljnogled na puški skoraj brez izjeme premakne lego zadetkov više ali niže, pa lahko tudi levo ali desno, ker vpeti daljnogled premakne vozle cevinega valovanja.

Za lego zadetkov tudi ni vseeno, s katero cevjo streljamo, če sta obe cevi nabasani ali ne, če so premori med streli večji ali manjši, če puško po vsakem strelu odpremo ali ne, itd. Pravilno pristreljevanje dvocevnih risanic se vrši tako, da izstrelimo ob cevi zaporedoma, počenši z desno, kakor se to pač dogaja na lovih. Za drugi par strelov se mora puška dobro ohladiti. Pri naveznjenih risanicah (bokaricah) je pravilno, da prvi strel odda spodnja cev. V nasprotnem zaporedju bodo zadetki šli vsaksebi iz zgornje navzgor, iz spodnje cevi navzdol. Skupni raztros pri dvocevnih risanicah ne sme iti na 100 m preko 13 cm; pri prvovrstnih dosega le polovico.

Že teh nekaj pripomb glede streljanja in pristrela kaže na to, da pristrel in druge ugotovitve prepustimo veščaku-puškarju, ki ima v ta namen vse potrebne priprave in predvsem izurjene pristreljevalce. Šele s pristreljeno puško streljamo sami, da male napake, ki so navadno osebnega izvora, popravimo. Kajti ni rečeno, da bom s puško, ki je po strokovnjakih pristreljena v »črno«, tudi sam zadel v črno. Vsakdo ima bolj ali manj svoj način streljanja, kako namreč vzame muho, kako sproži itd. Pri strelu z daljnogledom se te osebnosti zmanjšajo.

Poleg vsega tega in še mnogo drugega je zmogljivost puške odvisna od kakovosti in trdnosti zaklepa. Čim masivneje je zgrajena puška, tem bolje vzdrži strele, tem zanesljivejša je, ker so odsunki in valovanja v večji gmoti mnogo enakomernejša kakor pri lahkih puškah, ki jih strel bolj upogne in strese ter je valovanje burnejše.

Razanca je važna za dober pogodek, če streljamo na večje razdalje in ne utegnemo ali ne moremo razdalje natančno oceniti. Pri malo razantnih kroglah je pri strelu na 100 m vzpon na sredini (pri 50 m)

6—8 cm (9,3 × 72 črni smodnik) pri razantnih 4—6 (8,2 × 56 Mannlicher Schönauer) pri močno razantnih pa 1—2 cm (7 × 64 ali 8/60 Magnum).

Malo razantne puške zato pristreljujemo navadno na 100 m, razantne na 150 m in močno razantne na 200 m. To so strelne razdalje, na katerih največji vzpon krogle ni tako velik, da bi pri nespremenjeni postavi daljnogleda krogla zgrešila ali samo ranila srnjaka, pa naj bi stal na poljubni točki te strelne daljave, pa tudi še do ene četrtine preko te.

V lovski praksi je najvažnejši učinek strela na divjad. To se ne sklada vedno z obliko krogle in njene razance. Najmanjši odpor zraka nudijo krogle torpedne oblike, ki so spredaj pošiljene v dolgo konico, zadaj pa zožene, zato z njimi dosegajo največjo hitrost in razanco. Zaradi večjega učinka so pa konice krogel tako prirejene, da jim živalsko telo nudi čim večji odpor, tako da se živa sila prenese z izstrelka na telo in povzroči v njem smrtno razdejanje organov. Krogla na primer, ki gladko in brez razširjenja izstrelne rane prebije živalsko telo in zadaj še drevo, je večji del svoje žive sile odnesla s seboj. Krogla pa, ki se izmaliči in komaj še izstopi na nasprotni strani telesa, je svojo živo silo oddala na živalsko telo in ga zato tudi smrtno razdejala. V ta namen imamo krogle s svinčeno okroglo ali ploščato konico, s sestavljeno konico, votlo konico in podobno.

Živo silo oziroma učinek krogle (E=energijo) merimo v kilogrammetrih (kg/m). Ta živa sila je pa odvisna od hitrosti in teže izstrelka. Pospešek (hitrost) da smodnik. Začetna hitrost krogle se navadno meri 25 m pred ustjem cevi, to je V_{25}. Zmerne hitrosti so 400—500 m na sek. (svinčenke), srednje hitrosti od 500—700 m in velike hitrosti nad 700 m v sekundi. Najnovejše puške dosegajo V_{25} čez 1.000 m celo do 1.2000 m. Lovske risanice imajo kalibre od 5,6—9,5 mm. Mali kalibri so od 5,6 do 6,7 mm, srednji od 7 do 8,2 mm, nad temi pa veliki kalibri. Zadetna sila se giblje pri E_{25} od 135 (svinčenka 9,3 × 72 R) do 568 kgm in pri večji razdalji sorazmerno pada. Flobertovke niso upoštevane. Krogla, ki pri E_{100} nima vsaj 200 kgm zadetne sile, ni za jelenjad, divje svinje in gamse, — seveda pri ustreznem strelu v pleče in ne več kakor na eno tretjino preko te razdalje! Sodobne risanice imajo E_{100} navadno med 200 in 300 kgm, to je sila, ki v 1 sek. privzdigne 200 oziroma 300 kg 1 m visoko. To so 3 do 4 konjske sile. Ena Ks dvigne 75 kg 1 m v sekundi. (Človek predstavlja približno eno desetino Ks.) Cev risanice mora biti tako dolga, da se izrabi ves naboj smodnika, da ves smodnik še v cevi zgori, do trenutka, ko krogla zapusti cev. Plamen pred cevjo je znak, da smodnik zgoreva še pozneje, kar je zguba na sili. Pri risanicah pa cevi navadno niso preko 60 do 65 cm dolge, ker sicer puška v gozdu, zlasti v gorah ni priročna. Pri taki ogromni živi sili je razumljivo, da je tudi pritisk plinov ob strelu na stene cevi ogromen in znaša od 2.000 do 4.000 atm., pa tudi čez. To je pritisk 2.000 do 4.000 kg na 1 cm^2! Zgorilna toplina nitrocelulozneg smodnika se giblje med 2.400 in 2.500° C, nitroglicerinskega pa med 3.100 in 3.200° C ter proizvaja 900 do 920 kalorij. Premislek o teh ogromnih silah naj bo opomin k previdnosti, kdor polni sam naboje. Poznati mora lastnosti raznih vrst brezdimnih smodnikov, se strogo držati strokovnih navodil puškarne in teže izstrelkov. Smodnik za krogline naboje mora biti odtehtan na zrno natančno. Najbolje je, da to delo izvrši puškarna oziroma tovarna,

ki ima vse potrebne priprave, zlasti za kalibriranje tulcev. Vsak strel namreč mehko medenino oziroma bakrovino nekoliko raztegne, kar je treba popraviti, da krogla v ustju tulca sedi trdno in zapira ustje neprodušno ter da se naboj v nabojišču ne gvozdi. Skrbno in pravilno basani naboji zdrže in se ohranijo 10 in tudi 20 let. Manj stanovitne so netilke, ki pa v suhi bolj enakomerno, ne pretopli shrambi zdrže tudi toliko časa. Če odpove naboj, je navadno vzrok netilka.

Tulci za kroglo so kovinasti in imajo rob za prelomače, žlebič pa za repetirke zaradi drugačne zgradbe zaklepa in izvlekača. Tulci z robom imajo označbo »R« (rob) poleg kalibra in dolžine tulca v milimetrih, na primer 6,5 × 57 R. To pomeni kaliber 6,5 mm z dolžino tulca 57 mm z robom, torej za prelomače. Ali 6,7×54 M. Sch., to je za repetirko (Mannlicher Schönauer).

Risana cev, ki je za kroglo, ima vrtež, to se pravi, v cev vibasto vrezane brazde. Za svinčenke je zavoj (vrtež) dolg 360 do 450 mm in so brazde 0,15 do 0,3 mm globoke. Jekleni plašč krogle potrebuje 240 do 380 mm dolg vrtež in le 0,08 do 0,10 mm globoke brazde. Izstrelki z bakrenim plaščem se lahko porabljajo za oboje.

Tudi v tem pogedu je treba previdnosti, posebej pa še glede kalibra puške in izstrelkov. Izstrelek (krogla) mora imeti premer cevi merjeno od brazde do brazde. Premer od polja do polja je za toliko manjši, za kolikor vrtež kroglo stisne, s čimer krogla cev neprodušno zapre in tako plini pritisnejo z vso močjo na izstrelek, katerega hkrati cev naravna na cilj. Zato je treba paziti pri uporabi nabojev, iz kake kovine so plašči in kako globoke so brazde v cevi. Neredko so na primer pokvarili cevi Mannlicher Schönauer, 6,5 oziroma 6,7 mm, ker so skozi nje streljali italijansko vojaško municijo, ki je prirejena za drugačen vrtež in drugačne brazde.

S kako hitrostjo se krogla vrti lahko zračunamo, ker iz višine vrteža vidimo, da se krogla na 1m zavrti 3—4 krat. Če v sekundi naredi pot 800 m, se torej zavrti v tem času 2.400 do 3.200 krat.

Glede zgradbe puške bi še omenil, da mora težišče puške pri prelomačah ležati v osi odpiranja, pri repetirkah (puškah z negibljivimi cevmi) pa 8 do 12 cm pred prvim sprožilcem. Tam je podprta, v ravnotežju in se ne prevesi na nobeno stran in težišče pade med obe roki. Kobilica, zareza mora biti zadostno široka, da jo muha ne zakrije. Pravilna pristrelba je z »odrezano« muho, to je, da se rob kobilice reže z vrhom muhe. Puška pri streljanju ne sme biti zavita v stran, to je, da ni nagnjena na stran, ker gre sicer zadetek tudi postrani. V naslednjem nekaj balističnih podatkov o nabojih:

Lega zadetkov z strelnim daljnogledom 5 cm nad osjo cevi je nekoliko ugodnejša, to je, da so vzponi čez merilno črto nekoliko manjši.

V razpredelnici ni navedena oblika izstrelkov, katero sem bežno že spredaj omenil. Navedene oblike so ogivalne — to so valjčaste z okroglo glavo. »S« izstrelki imajo spredaj ostre konice (špičaste). Torpedo ima obliko torpeda (aerodinamična oblika, spredaj koničasta, zadaj nekoliko zožena). Predvsem je važna konica, ki se mora ob udaru na telo zmaličiti in odpreti ali sploščiti, tako da nudi pri prodiranju v telo čim večji upor in s tem odda svojo živo silo na telo.

Zato je na konicah del jeklenega, bakrenega ali nikljastega plašča bolj ali manj odrezanega, tako da kot okrogla ali ploščata glavica svin-

Naboj	Teža smodnika v gr	Teža izstrelka v gr	Dolžina cevi v mm	Hitrost v m/s			Zadetna (živa) sila v kg/m			Lega zadetkov v cm pri merilni črti v črno 2 cm nad osjo v cevi				
				V_{100}	V_{200}	V_{300}	E_{100}	E_{200}	E_{300}	50 m	100 m	150 m	200 m	300 m
5. 6×52 R Savage	1.75	4.65	600	730	606	505	126	87	60	+ 0.8 + 4.9 + 10.8	⊡ + 8.4 + 20.1	− 5.7 + 6.9 + 24.5	− 16.8 ⊡ + 23.4	− 60.5 − 35.1 ⊡
6. 5×54 M. Sch.	2.75	10.3	450	582	509	440	178	136	102	+ 1.7 + 7.4 + 14.7	⊡ + 11.4 + 25.7	+ 8.0 + 9.2 + 30.4	− 22.9 ⊡ + 28.5	− 77.0 − 43.0 ⊡
6. 5×57 6. 5×57 R	2.3	10.—	600	594	518	447	180	137	102	+ 2.0 + 8.5 + 16.6	⊡ + 12.9 + 29.5	− 8.8 + 10.5 + 35.4	− 25.7 ⊡ + 33.1	− 88.0 − 49.8 ⊡
6, 5×68	4.55	6.—	700	1033	897	784	326	245	188	− 0.1 + 1.6 + 4.1	⊡ + 3.3 + 8.4	− 2.1 + 2.9 + 10.5	− 6.7 ⊡ + 10.0	− 25.5 − 15.5 ⊡
7×57 7×57 R	3.—	9.—	650	666	570	485	203	149	108	+ 1.4 + 6.7 + 13.2	⊡ + 10.0 + 22.5	+ 7.0 + 8.2 + 28.5	− 20.0 ⊡ + 26.8	− 70.0 − 40.2 ⊡
7×64 7×65 R	3.3	11.2 Torp.	680	736	665	602	310	252	207	+ 1.0 + 5.0 + 10.0	⊡ + 8.1 + 18.4	− 6.0 + 6.4 + 21.7	− 16.6 ⊡ + 20.0	− 55.0 − 30.2 ⊡
8×56 M. Sch.	2.65	13.1	500	568	494	429	215	163	123	+ 2.3 + 9.4 + 18.5	⊡ + 14.3 + 32.5	− 10.0 + 11.7 + 39.0	− 28.7 ⊡ + 36.5	− 98.0 − 55.0 ⊡
8×57 JS 8×57 JRS	2.9 H 2.85	12.7	600 680	667	592	528	288	227	181	+ 1.3 + 6.3 + 12.6	⊡ + 10.0 + 22.6	− 7.0 + 8.1 + 26.9	− 20.1 ⊡ + 25.1	− 68.0 − 37.7 ⊡
8×60 S Magnum 8×60 RS	3.7 H	12.1	650	772	699	635	368	301	249	+ 0.7 + 4.4 + 8.9	⊡ + 7.2 + 16.3	− 5.0 + 5.9 + 19.5	− 14.5 ⊡ + 18.1	− 48.9 − 27.1 ⊡
9×56 M. Sch.	2.95	16.0	500	552	478	412	249	186	138	+ 2.5 + 9.9 + 19.5	⊡ + 15.1 + 34.5	− 10.6 + 12.2 + 41.9	− 30.5 ⊡ + 38.5	−104.0 − 58.0 ⊡
9. 3×72 R (svinčenka)	3.2	14.7	650	378	321	—	107	82	—	+ 6.3 + 22.9	⊡ + 33.2	− 23.1 + 26.4	− 65.0 ⊡	— —

čenega jedra moli iz plašča. Drugi izstrelki so na konici izvotljeni (ekspanzivni), tretji imajo sestavljeno konico (z označbo »H«) itd.

Navedene niso tudi vrste smodnikov, ki jih je mnogo. Ker pa praviloma nabavljamo že izgotovljene naboje za kroglo, vrsta smodnika ni za namen razpredelnice bistvena.

Treba pa je strogo ločiti smodnike za šibrenice in smodnike za risanice, ker so vsi izdelani le za neko vrsto pušk in je raba nepoznanih ali neprimernih smodnikov često usodna. Predvsem je različna brizanca smodnikov, to je hitrost zgorevanja. Najhitreje zgore smodniki za razstrelbe (granate, bombe), ki bi porabljeni v puškah zaradi velike brizance razstrelili tudi puške. Manj brizantni (manj živi) so brezdimni smodniki za šibrenice, še manj pa smodniki za krogle. Zato ima brezdimni smodnik za kroglo navadno slab učinek v risanici, a smodnik za šibre navadno nevaren učinek v risanicah, ker se proces kroglinega strela v puški drugače razvija kakor strel v šibrenici. Mnogo pa je učinek odvisen od netilk, ki morajo z zadostno silo, zadostnim plamenom in na zadostni površini užgati smodnik. Zato je skoraj za vsako vrsto smodnika predpisana posebna netilka, da je učinek strela popolen.

Hitrost zgorevanja brezdimnega smodnika reguliramo tako, da površino zrnc oziroma ploščic prevlečemo z debelejšo ali tanjšo plastjo grafita, da jih grafitiramo. Zato še enkrat pozor in previdnost pri nabavi municije!

Ker pa namen te bežne razprave ni tehnika streljanja, zato za zaključek podajam samo nekaj navodil za lovsko ravnanje s puško:

1. Ne meri nikdar s puško na človeka.
2. Ne drži in ne položi zlasti nabite puške tako, da bi cev kazala skozi okno, v človeka ali kamor koli — razen proti cilju.
3. Imej vsako puško za nabito in bodi vedno previden.
4. Nikoli se ne igraj s sprožili.
5. Ne odloži nabite puške brez nadzorstva in je ne podajaj drugemu — izjemno, a s pripombo pazi, nabita. Ne postavljaj ali prislanjaj nabite puške; če pa izjemoma, tedaj tako, da nikakor ne more pasti.
6. Še manj dajaj v druge roke **naprożeno** puško.
7. Premisli, da krogla prebije pod ali strop.
8. Ne verjemi, da varovalka daje popolno varnost pred sprožitvijo.
9. Odpri varovalko šele tik pred strelom.
10. Ne lezi na čakališče (oder, prežo) z nabito puško. Izprazni jo, preden zapustiš stojišče ali če hočeš preskočiti zapreko (jarek, plot).
11. Tudi s prazno puško ravnaj kakor da je nabita.
12. Nosi puško tako, da nikogar ne more ogrožati; ne drži roke na ustju cevi.
13. Nikoli ne prinesi nabito puško v sobo; prej jo odpri.
14. Če nisi streljal, takoj odproži naprożeno puško pri zaprti varovalki.
15. Prelamačo odpiraj in zapiraj počasi, narahlo.

16. Pri basanju, nabijanju poglej prej vedno skozi cev.
17. Če si hodil skozi grmovje (sneg), odpri puško in poglej skozi cevi — a nikoli od spredaj ob zaprti puški.
18. Nikoli ne začepi (zamaši) ustja cevi.
19. Pazi, da vzameš doma prave naboje.
20. Če strel odreče, počakaj vsaj 10 sekund s puško pri licu, če ni zakasneli užigač.
21. Ne tolci s puško.
22. Bodi strog, če kateri neprevidno ravna s puško.
23. Ne pozabi, kako daleč nese puška (šibre, krogla).
24. Pazi na možnost odboja izstrelka.
25. **Nikoli ne streljaj, dokler se nisi dodobra prepričal, kaj je, ali nisi divjad ocenil.**
26. Bodi vedno in povsod odkrit lovski tovariš in vedi se lovsko plemenito.

Skale Janko

Arno

(Konec)

Druga plat njegovih vrlin pa je bila taka, da je psa povzdignila čez vse njegove hibe. To je bilo delo po krvnem sledu. Če je Arno poprijel sled obstreljene divjadi, je bila obstreljena divjad takorekoč že uplenjena, le treba je bilo zadevo prepustiti njemu. Slovesno povem takoj, preden opišem nadaljnje doživljaje s psom, da nismo vsa leta izgubili niti ene obstreljene divjadi, dokler in kadar je bil Arno na delu. Če bi postavljali dobrim psom spomenike, bi ga on prvi zaslužil. Da je bil Arno talent prve vrste in to brez vsakršne dresure in vaje, je pokazal prvič nekega dne v mesecu juliju. Vroč soparen dan je bil, nekako sredi meseca, ko se moj lovski tovariš privleče opoldne truden in spehan od jutranjega zalaza v lovčevo hišo. Jaz sem ravno obedoval. Še pozdravil ni in takoj sem spoznal na njegovem kislem obrazu, da se mu je moralo nekaj neljubega pripetiti.

Ko sem ga pobaral, kaj bi bilo vzrok njegovemu v štiri vetrove potegnjenemu obrazu, je zamahnil z roko, češ, da ni vredno govoriti, če ga človek tako svira kakor on. Renčal je ko nadušljiv mops in zatrjeval, da je za figo strelec. Po pravici rečeno, je to povedal mnogo sočnejše in tako pristno lovsko, da leposlovje nima izraza, ker spoštuje jezično higijeno, urednik pa ima občutljiv nos. Skratka, primerilo se mu je tisto, kar se vsakemu lovcu. Zgrešil je namreč lepega srnjaka in to srnjaka na prostem, komaj na kakih petdeset korakov. Ker je imel izborno puško, ni mogel krivdo valiti na njo, kakor to delajo navadno lovci, če zgreše, ampak je zmerjal sebe. Opisal je situacijo. Pomeril je dobro in bil prepričan, da bo srnjak obležal v ognju. Pa ni, le hrbet je močno ukrivil in skočil v bližnjo skalovito in gosto poraslo reber. Ko je dosegel hosto, je zabavkal, znak, da bi srnjak ne bil zadet. Vse je preiskal in ničesar ni našel, ne dlake ne kapljice krvi, še manj srnjaka. Z jezo v sebi se je odpravil domov in mi je to dogodivščino renčal med otepanjem salate z jajčki. Na boljšem sem bil v tem, da sem bil že po kosilu in prijetno sit, zatorej sem tudi vse bolj mirno in tehtno presodil. Najbolj sem si zapomnil od opisa pripombo, da je srnjak po strelu močno ukrivil hrbet. Zaradi lepšega in spakovanja tega srnjak ne stori, vse drugo so pa prazne marnje. Fant je malo brljav, si mislim, bavkal je pa kaj se ve kateri srnjak. Pa lahko tudi ta! Ko se je dodobra okrepčal, je takoj sprejel moj predlog, da greva popoldne na nastrel in vzameva s seboj Arna. Morebiti bo pes rešil uganko. Rečeno storjeno in lepo počasi greva na kraj jutranje smole. Pot je bila prilično dolga in sonce je močno pripekalo. Točno ob štirih sva bila na mestu. Mesto nastrela je bilo pravilno označeno z vejico. Torej Arno, sedaj pa ti pokaži, kaj znaš, če nisi le za pretep in potep. Bo nekaj, bo, rečem tovarišu. Na nastrelu se Arno nekolikokrat zavrti, vleče sapo, da je kar v smrčku pokalo, nategne dolgi jermen in vleče tovariša v bližnjo hosto, ki je bila kakor sem že omenil, zelo skalovita in gostega podrasta. V to zmešnjavo ni mogel tovariš za psom, zato ga je sprčil in napeto sva čakala kaj bo. Pes nalahko zabevska, nato zarenči in uverjena sva bila, da neko žival davi. Kmalu sva čula pravi

pravcati glas, ki ga da pes, če je našel plen. S silo se prerineva do psa, ki gleda v skalnato razpoko, iz katere je molela srnjakova glava. Kaj čuden prizor, ki je pa vse povedal. Izvlečeva srnjaka iz razpoke in ugotoviva, da je sedel strel za pleči. Torej absolutno smrten strel, toda krepek srnjak je vendar še skočil v gozd, se tam zrušil in zdirkal v skalnato razpoko, kjer ga je Arno našel. Skušal ga je izvleči, a ker ga ni mogel vsega, je bil zadovoljen z vratom in glavo. Vrat je pošteno obdelal, čeprav je bil srnjak že zdavnaj mrtev. Ta srnjak, mislim, ni zabavkal, ko je bežeč dosegel hosto. Uverjen sem, da je zabavkal drug mlajši srnjak, ki se zaradi starega ni upal na senožet. Po poku in hrupu pri padcu zadetega srnjaka je bil vznemirjen in je zabavkal.

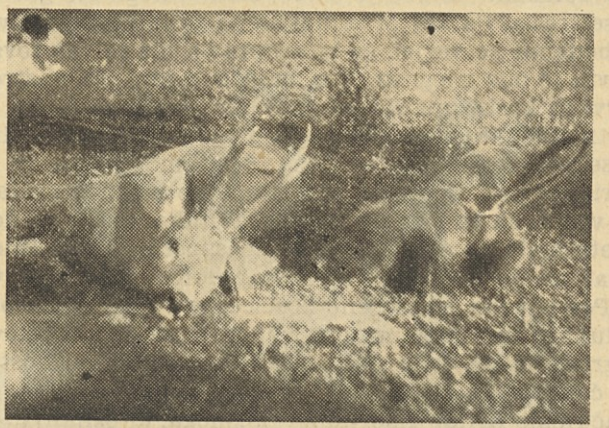

Arno z obstreljenim srnjakom, katerega je našel po deveturnem zasledovanju

Naj je bilo kakor koli, nedvomno je svojo nalogo izpeljal pes, ki še nikoli ni delal po krvnem sledu, tako točno in sigurno, kakor najbolj šolan in izvežban pes. Pripomnim, da je bil sled star dvanajst ur in je peljal dobršen del po senožetih, ki so bile vseh dvanajst ur izpostavljene pripeki. Seveda je bil Arno junak dneva in deležen velike porcije pohvale v besedi in naturi.

Za lovišče smo nastavili poklicnega lovca. Arno se je preselil k njemu in bil od vsehdob lovčev zvesti spremjevalec. Z leti je postal Arno pameten in se je pri opazovanju divjadi vedel disciplinirano in celo tako obzirno, da je v bližini nje zadrževal sapo, da bi divjadi ne vznemirjal. Velikokrat je tudi mene spremljal in užitek je bil gledati psa, s kakšno nepopisno strastjo je vendar mirno ležeč kot bronast kip opazoval vsak gib divjadi. Samo migljaj in vrgel bi se bil nanjo.

Da ovekovečim njegove vrline in zasluge, navedem zgodbico, katere pa nisem bil priča, a jo povem po besedah strelca in njegovega spremljevalca — lovca: Čas prska je bil in tisti dan so se srnjaki zelo slabo odzivali. Vročina je bila dušljiva in zrak je kar migljal. Popoldne sta pivkala v neki dolini, ki je porasla z bukvami in gabri. Ta dolina ni bila nikdar na slovesu v poletnem času zaradi srnjadi in si zato tudi nista delala nikakih utvar. Pivkala sta tu, pivkala tam, priskočila ni srna ne srnjak. Vse je bilo kakor izumrlo. Nejevoljna sta hodila po

dolgočasni bukovi hosti. Lovec obstane. »Tamle nekaj leži, tam pri tisti svetli bukvi; le poglejte skozi ‚rešpetlin', ali je srna ali srnjak, glave ne vidim,« zašepeče lovec prijatelju. Mojduš, kakšen je. Še vi poglejte, in stisne lovcu daljnogled v roke. Kar zobje so nama šklepetali, ko sva opazovala ležečega srnjaka, mi je pravil lovec. Nak, kaj takega pa še nisem videl in lovim že grozansko dolgo. Vaš prijatelj se je obiral kakor bolan za plotom, preden se je pripravil za strel. Mencal je tako dolgo, da je srnjak počasi vstal. Tudi sam sem postal nervozen, ker sem se bal, da jo ne bi popihal. »Dajte no že, ali pa dajte meni, če se vam preveč tresejo roke«, mu rečem. Pa poči. Ker sem ves čas gledal skozi »rešpetlin« sem videl po strelu, da je srnjaku zabingljala leva zadnja noga pod kolenom. »Slabo je slabo, samo v nogo ste ga,« mu rečem in oba sva se tresla. Pa kaj bi se ne, ko pa je imel, saj pravim take roge, da bi nobenemu ne verjel, če bi mi pravil. Ko je vaš tovariš videl, kaj je napravil, je bila njegova prva beseda, Arno! Na nastrelu je bilo res nekaj krvi in kosti, upanja pa prav nič, da bi ga našla. Sled je držal v nasprotni breg, kjer so bila gosta grmišča. Ni kazalo drugega, kakor da sem se podvizal v vas po Arna. Šel sem ko srna in kmalu sem v dolino prignal psa. Spotoma sem stopil še po mojega fanta Francka, ker sem vedel, da to iskanje ne bo kar tako, in da bo dosti trpljenja, pa prokleto malo uspeha. Na nastrelu spustim Arna. Bilo bi odveč, da bi ga djal na jermen, ker bi me predolgo vlekel po vseh mogočih grapah. Pes povoha raztresene koščice, vrti rep, ko da bi hotel v zrak izvrtati luknjo in z nizkim nosom jo pobriše po srnjakovem sledu ter zgine v grmišču. Vsi trije smo stali v tej dolgočasni hosti kakor pogorelci, ki čakajo, da bi jim kdo sezidal pogorelo bajto. Daleč, komaj slišno, začujemo Arnov glas, ali ne takšnega, ki oznanja »moj je«. Arno je prišel do srnjaka, ga dvignil in ga goni. Svetoval sem vašemu prijatelju, da gremo za glasom čez nasprotni breg v sosednjo dolino. Šli smo, pa nismo bili nič na boljšem. Včasih smo še slišali pasji lajež, a kmalu je popolnoma utihnil. Brezupno smo buljili v hosto. Toda vaš prijatelj je še vedno upal, češ, Arno ne bo popustil; če ima le sled, ga bo zvil. Mož je imel prav. Zopet začujemo gonjo, to pot pa znatno bliže, le višje nad nami. Glas se nam je bližal in že je bevskal Arna nad nami na robu doline. Vražje so mi začeli mravljinci lesti po hrbtu in že vidim v redkem grmovju šepajočega srnjaka, ki štrbunkne naravnost v droben potoček, ki se je vil mimo nas. S široko odprtim smrčkom je lovil sapo. Kazalo je, da je žival do smrti izmučena. Fant teče srnjaku nasproti in res se mu posreči, da ga je zagrabil za roge. Toda, o joj, še je imel srnjak toliko moči, da je krepkega fanta pošteno potlačil na zadnjico, da je odletel ko muha. Za drugi naskok pa srnjak ni več utegnil. Arno je bil že pri njem, ga zagrabil za spolovila in ga z vso silo potegnil k tlom. Obupen vek in že je fant srnjaku porinil nož v tilnik. Še nekaj stresljajev in po njem je bilo. Tako je pravil lovec, očividec vse dogodivščine. Trofeja tega srnjaka je bila na svetovni lovski razstavi v Berlinu odlikovana z zlato kolajno. Če bi tedaj vladala pravica na svetu, bi bil moral dobiti Arno vsaj kilometrsko klobaso za to junaško dejanje. Mimogrede omenim, da se bodo lovcem cedile sline, da je meril obseg rože te trofeje 27 cm.

S tem pa še ni konec divnih podvigov dobrega psa Arna. V dvanajstih letih svojega delovanja je imel toliko krasnih uspehov, da bi bilo težko vse spraviti na papir v enem zvezku našega glasila.

Tudi z divjimi pujsi je imel Arno opraviti in tudi s temi je bil kaj kratek. Bil je nekoč obstreljen divji prašič tam nekje v krvavskem griču. Težko ranjen jo popiha čez Mokrec v dolino kak kilometer po vodi in se zarije v gosto grmičje pod Turjakom. Tudi ta sled je Arno izdelal, pa čeprav je prašič brodil daleč po potoku, je sled našel takoj ko je prašič izstopil iz vode. Domnevam, da je pes ob potoku sledil prašiča le po zraku, oziroma po dahu, ki ga je merjasec pustil ob vodi na vejevju. V bolniški loži je pes zagrabil prašiča za spolovila in ga pritisnil k tlom. Pripominjam, da je Arno vsako večjo divjad, ki je ni mogel pograbiti za vrat, prislil k tlom s prijemom za spolovila. Iz mnogih takih primerov je razvidno, da je divjad pri takem prijemu nemočna in je morala počakati na usmrtilni strel. Divji merjasec je tehtal kakor se vem spominjati 170 kg.

Arnu se imam zahvaliti za jelena, ki sem ga nekoč obstrelil. Jelena sem streljal v diru in sicer poševno od zadaj, misleč, da ga pogodim v vrat. Bil sem pa malo prehiter in krogla mu je zdrobila obe čeljustni vilici. Padel je na mestu, a se takoj pobral in v pijanem diru zginil za bregom. Sled je bil dobro viden, ker je močno krvavel. Na nastrelu sem našel obilo kosti in krvi. Kosti so bile kaj čudne in res nisem vedel, od katerega dela telesa izvirajo. Če bi bila noga, bi se jelen ne zgrudil tako bliskovito. Po krvnem sledu sva z lovcem tavala čez drn in strn. Sled naju je vodil na vse vetrove in je bil podoben poti pijanca. Zelo zagonetna je bila ta pot obstreljenega jelena. Še manj sva vedela, kam je zadela krogla, ko sva že ob pičlih krvavih kapljicah našla cele kepe strjene krvi. Kmalu je prejenjal slehern krvni sled. Bolj po občutku sva našla na kakem lističu gabra razmazek krvi. Slednjič je jelen preskočil mejo lovišča. Sosed najemnik oziroma lastnik lovišča je bil obveščen in smo skupaj iskali jelena. Napravili smo nekaj pogonov ali o jelenu ni bilo ne duha ne sluha. Ostala nam je le še ena nada, Arno. Zelo, zelo malo je bilo upanja, da bi jelena našli. Vendar smo poskusili. Lovec je šel po psa in ga djal na sled. Če je bil sled pravi, smo močno dvomili, ker je bilo tam dosti sledov jelenjadi. Prvotno je bil pes na jermenu, da smo videli, če je prijel pravi sled. Jermen se napne in z nizkim nosom vodi Arno lovca dalje in dalje. Res, dobri Arno ni lagal. Nekaj kapljic sveže krvi je potrdilo, da ima nos kakor malokateri pes. Obstavili smo grič in psa sprčili. Kmalu je dal Arno glas, to je bil glas

goniča in dokaz, da je jelen še gibljiv. Trije streli počijo, malo kasneje še eden. Prvi trije so zgrešili, četrti je pogodil. Polmrtev jelen je obležal. Jelen je bil močen, pravilen deseterak s 7 in pol kg težko trofejo. Tehtal je 245 kg izčiščen. Tega jelena sem prej poznal že tri leta in sem našel od njega rog, ko je bil prvo leto deseterak. Ne drugo ne tretje leto ni mel več parožkov, le moč rogovja je rastla. Dolžina vej je 101 cm, razpon 98 cm, obseg rož 24 cm, nadočniki pa merijo 34 cm. Kar lepa trofeja za naše razmere. Da trofeja visi v moji sobi, sem v prvi vrsti dolžan zahvalo dobremu psu Arnu.

Vse kar sem do sedaj povedal o Arnu je bilo delo po krvnem sledu. Tudi v pogonu ni zaostajal za najboljšimi goniči. Živel je, kakor sem že prej omenil, svojevrstno življenje. Bil je nadvse trmast, godrnjav, samosvoj in do skrajnosti krvoločen profesor vseh pasjih ukan poln. V pogonu se ni družil z drugimi psi in ni skupno gonil. Ni dal glasu, preden ni bil na docela sveži sledi oziroma, dokler ni bila žival na nogah. Nikamor se mu ni mudilo. Vsak grm, vsako luknjo je pregledal. Za lisico in zajcem je bil uren, čeprav je imel krajše in močnejše noge kakor njegovi sotrpini. Gonil je ostro in vztrajno, vendar ne predolgo oziroma ne daleč čez strelsko črto. Imel sem vtis, da je Arno vedel pri raznih pogonih, za kaj gre. Na primer, če smo bili le trije ali štirje lovci kot strelci in je bil le sam gonič, se je oglasil, če je prišel na svež sled, bolj poredko. Le, ko je dvignil, je močno zacvilil. Najživahnejše se je oglašal pri gonji zajca ali lisice. Po glasu si pa spoznal, če goni lisico ali zajca. Če je bila pred njim lisica, jo je sledil z ostrejšim, srditejšim glasom. Srnjad ni gnal, če ni bila obstreljena, nasprotno pa jelenjad. Za jelenjadjo se mu ni mudilo in njegov glas je bil nižji in podoben laježu. Seveda vse to kar navajam je podobno receptu, ki ga lahko bereš, pa ne veš kaj pomeni. Ravno tako je pri psu, če loviš le sem in tja z njim. Če pa poskušaš razumeti psa in njegovo hotenje in vedenje, ti ne bo ne glas, ne obnašanje več recept in uganka. Tako je z lovcem. Če nosiš puško, ne da bi se potrudil razumeti naravo in puško uporabljaš le zgolj za pobijanje živali, tedaj si tovariš zgrešil največji in najplemenitejši namen človeka-varuha narave in lovca. Žival občuti in se zaveda, tako domača kakor divja, da ji je človek nadmočen in kdaj je njen varuh in kdaj sovražnik. In ravno v odnosu do živali se pokaže, če je človek vreden svojega imena — človek.

Bil je čas košnje in nekega dne sva sedela z lovcem pri koscih, ki so ravno južinali. Kosili so dolgo senožet pod hosto. Mali dečko, ki je prišel z mamo in ki je prinesla južino za kosce, zapazi pod hosto neko žival, ki se nam bliža. Dečko je domneval, da je pes in veselo zavpije: »Glej, mama, kuža gre k nam.« Vsi smo pogledali v smer kamor je kazala mala dečkova ročica. Pa to ni bil pes, ampak upadla srna. Na pičel streljaj se je nam približala in močno pivkala. Začudeno sva z lovcem gledala to srno, zlasti še, ko sva videla, da ji iz zadka nekaj visi. Lovec se urno dvigne in gre proti srni. Srna pivka, a beži ne, še celo prijeti se pusti. »Pojte gor«, mi zavpije lovec. Nisem mogel verjeti! Srna-mati ni mogla roditi in je le del mladiča visel iz nje. Bil je mrtev in v slabem stanju. Taka je morala srna najbrže že več ur, če ne dni, begati po hosti. Lovec ji izvleče mrtvega mladiča in opravi delo babice. Pretresel me je ta dogodek. Lovec je celo šel po vodo h koscem in ubogo srno opral. Ves čas je bila srna mirna, le tresla se je. Po prestani proceduri se je srna vlegla in midva sva se vrnila h koscem, radovedna kaj

bo srna storila. Mnenja sem bil, da bo poginila. Čez kake pol ure se dvigne in odskače v hosto nad senožeti. Kaj se je pozneje zgodilo s srno, seveda ni nihče zvedel.

Pri tej čudni resnični zgodbi ni imel Arno krempljev vmes, je pa veren dokaz, da je srna poznala nadmočnost človeka, h kateremu se je zatekla v smrtni stiski po pomoč. Ni važno, zakaj je prišla srna h kopici ljudi, značilno je le, da je prišla k ljudem in ne h kopici kamnov, ki jih je bilo dosti po senožetih. Zato podčrtavam, kar sem prej zapisal o človeku-lovcu in varuhu narave.

Z opisanim doživljajem sem hotel pokazati skrivnostno snovanje narave, katere človek ne vidi in ne more razumeti, če se giblje v njej le kot krvoločna zver s puško, vedno naperjeno le na umor. Tak ne boš nikoli dober lovec, ne dober tovariš psu, pa tudi pes ne bo nikoli tvoj dober pomagač in prijatelj. Pes se uči od lovca, še več se pa uči lovec od psa, ki sta tako celota.

Omenil sem, da Arno ni bil deležen dresure, pa vendar je bil kot pomagač lovcu na višku. Imel je napake, ki se niso dale ne zlepa ne zgrda odpraviti. In pustili smo mu te napake. Uverjen sem pa, če bi nad psom lomili palice zaradi dozdevnih napak, bi se zlomila tudi njegova samoniklost in nihče ne more trditi, da bi bil Arno takšen in s tolikimi odlikami kakor je bil.

Minila so leta, dobra in slaba. Arno je dobival okoli oči in smrčka srebrne niti. Postal je star in betežen. Lomil ga je revmatizem, oko in osluh sta mu pešala, takisto nos. Lovski svet ga ni več zanimal. Nič več ni pomagal pri pogonih in za obtreljeno divjadjo sem hodil sam.

Nekega jutra je šel tja, kamor gredo vsi dobri in zvesti psi, pa tudi vsi slabi...

Anton S. Pirc

Tudi pelikani žive v naših vodah

Moj sorodnik je služil pri mornarici ob Skadarskem jezeru, ali kakor ga domačini imenujejo, Skadarsko blato. Obiskal sem ga v Virpazarju in ostal v tem idiličnem mestecu tri tedne. Jesen je bila in prelepo vreme. Virpazar je miniaturno mestece in prav dolgočasno s svojimi zaspanimi prebivalci, ki se dvakrat dnevno ojunačijo in pogledajo za mrežami, če se je ujela kaka »uklјeva«. Zato pa sva bila midva bolj živahna. Jutrnja zora naju je prečesto našla na mirnih vodah »blata«, kjer sva zalezovala na osojni strani jezera ob obalah race, ali pa namakala trnek zaradi ščuk, krapov in ostrižev. Zvečer sva nastavljala nočne trnke, goltače. Poskusila sva natikati na nje nežne uklјeve; toda one ne zdrže te operacije, premalo so odporne. Pa sva nalovila na obali kline, dolge do 25 cm in jih po vseh pravilih montirala na trnek. Na vse zgodaj sva kontrolirala vložene trnke in se veselila uspehov, kadar so bili. Resnici na ljubo pa moram priznati, da so najini uspehi bili zelo skromni. Navajena sva na ribolov v potokih in rekah, ribarjenje v tem velikem, blatnem jezeru pa nama je bila novost.

Najboljši revir za ščuke in krape je v Skadarskem jezeru plitvina poraščena s šašom severo-vzhodno od Plavnice. Tam je jezero ves dan pod soncem, voda mlačna in vodno rastlinje nudi ribam dovolj kritja in hrane, pa tudi senčna zakloniščа. Tja sva se nekega dne namenila. Od domačih ribičev sva zvedela, da v tistem predelu jezera sicer tudi včasih ribarijo z mrežami, da pa je to zvezano s precejšnjimi težavami, ker močvirno, gosto rastlinje ovira pri mrežarjenju. Raje ribarijo tod z »bubnjevi«, nekakšnimi ribolovnicami iz mrež, ki jih nastavljajo zvečer in zjutraj kontrolirajo. Tak »boben« izgleda kakor podolgovat sod, na čigar lesenih obročih so napete mreže, na obeh straneh sta odprtini skozi katere ribe pridejo v boben, ne najdejo pa izhoda. Ob straneh sta več metrov dolgi krili, ki dirigirata ribe v past. Ribe ponoči potujejo za hrano in ko pridejo do kril, plavajo ob njih naprej do odprtine v bobnu ter se ujamejo. Če je sreča, najdejo zjutraj po deset in več krapov in ščuk, celo divjo raco so že dobili v taki pasti. seveda utopljeno.

Ko sva šla v opisani revir, so se nam črnogorski ribiči smejali in dejali: Ajde, ajde, provajte s udicama. Bili su ovdje neki Inglezi sa takvim finim šćapovima, ribali s nekim crvenim krpicama i upecali — žabu! Krenila sva zgodaj zjutraj po močnem nočnem nalivu. Vzela sva majhne trnke dvojčke in jih ovijala s skrbno pripravljenim belim testom, v katerega sva vmesila poleg pšeničnega kruha še neke čarovnije po navodilu donavskih alasov. Iz čolna sva metala daleč med resje in čakala. Jezero je bilo tam globoko komaj meter in umazana voda niti malo ni valovila. Nisva dolgo čakala. Moj ribiški tovariš je potegnil krapa od 2 kg, kmalu nato še jaz enega, ki ni bil mnogo lažji. Tako je šlo do devete ure s precejšnjo srečo, ko je jela pritiskati žega. Ker tudi krapi niso več prijemali, sva odveslala proti Plavnici. V bufetu ob gatu nam je brhka Črnogorka pripravila krapjo pečenko, ki sva jo zalila s crmničkim vinom.

Okrog poldneva se je vlila ploha, ki so jo prinesli nizki oblaki iz smeri slavnega Taraboša in Bardanjolta. Po izvrstni turški kavi sva

se s črnogorskim domačinom zmenila, da greva z njim pogledat za pelikani, kateri gnezde v močvirjih južno od Tuzija. Tuzi je bilo tedaj obmejno mestece na oni strani meje, v Albaniji. Edine boljše zgradbe so bile turške kasarne iz časov, ko so se v tem kotu upirali Mirditi in Malisori, albanska katoliška plemena.

Mož nama je pripovedoval zanimive stvari o teh mogočnih ptičih, ki na vse zgodaj v jatah leté proti kratki rečici Bojani in njenem ustju, kjer potem po ves dan ribarijo. Odtod se vračajo pred mrakom v svoja prenočišča ob obalah Skadarskega blata. Stalno se drže iste poti in tu sva se odločila čakati, skrita v gostem šašu, ki je da' zaklon tudi čolnu. Takoj drugo jutro sva svoj načrt izvedla. Ob sami obali sva si izbrala majhen, z bujnim grmičevjem porasel otoček, do katerega sva priveslala. Voda je bila tod zelo plitva. Od severa so prijadrali prvi pelikani, ko se je komaj zorilo. Leteli so preko onega predela Skadarskega jezera, ki ga je tedaj rezala meja med Jugoslavijo in Albanijo. Oborožena sva bila z dvocevkama. To orožje sicer praviloma ne bi odgovarjalo za lov na pelikana, ki ga štejem v veliki lov. Ali kaj sva hotela! Drugega lovskega orožja nisva imela in z vojaškimi puškami nisva hotela streljati zaradi meje. Ko je prihodnja jata, v katerem je bilo osem teh veličastnih ptičev, plavala brezšumno in le tu in tam premikajoč mogočne peruti, preletela naju, sem sprožil. Rabil sem PP. Pelikan, katerega sem vzel na muho, je sicer naznačil strel, kljub temu je le za malenkost zaostal za jato. Nekaj sto korakov dalje pa se je poševno spustil na gladino jezera in odplaval v nasprotni smeri. V tem smo zagledali majhen parnik, ki drži jutrnjo zvezo med Skadrom in Plavnico. Parnik se je počasi bližal mestu, kjer je mirno plaval pelikan. V tem je padel rezek strel s palube. Parnik je obstal na mestu, nekdo se je nagnil in potegnil ptiča iz vode. Čisto po domače. Najin protest ni zalegel. Do Plavnice je bilo predaleč, tja sva bila namenjena še le proti večeru. Lučki kapetan Dragić pa nama je zvečer povedal, da je pelikana ustrelil financar, ki spremlja parobrod in ga takoj prodal cetinjskemu urarju, ki je bil vesel velikega ptiča, katerega je dal pozneje nagačiti. S financarjem se tudi nisva našla, ker je ta odpotoval s poljsko železnico v Podgorico.

Že drugo jutro sva bila na istem mestu. Pelikani so spet preleteli v isti smeri proti ustju Bojane, ki je neverjetno bogata rib. Tokrat sva skoraj hkrati streljala oba, vsak na svojega pelikana. Eden zadetih ptičev je trenutno zaprl peruti in padel kakor težak kamen iz višine kakih 70 m na tla, medtem pa je drugi omahoval v zraku in končno padel tik jezera. Najino veselje je bilo veliko. Oba pelikana sta bila odrasla samca, eden je meril čez peruti 3 m 16 cm, drugi pa 2 m 95 cm. Težka pa sta bila tako, da sva se dobro oznojila, ko sva ju zanesla k čolnu.

Pelikan izgleda okoren na zemlji, njegov let pa je izredno eleganten in veličasten. Kljub njegovi teži leta z izredno lahkoto, menda zaradi podkožnih zračnih blazinic, kar pa ga na drugi strani ovira pri potapljanju. Zato ribari izključno v plitvih vodah, kjer vtika svoj ogromni kljun z naravno mrežo v blato in med rastlinje, kamor so se skrile preplašene ribice.

Pelikani leté v podobi klina, včasih pa tudi v ravni črti, ki pa se stalno spreminja in meša. Imel sem vtis, kakor da pelikani v svojo zabavo izvajajo prave igre v zraku. V prekrasnih serpentinah se dvi-

gajo više in više in po cele ure plavajo v zraku, ne da bi se videl smoter tega poleta. Morda so to njihovi ženitvovanjski leti. Majhne jate so bolj redke kakor velike, v katerih je tudi do 40 in več ptičev. Pelikana žal nisem videl pri ribarjenju toda Črnogorci in Arnavti so mi pripovedovali, da nekoliko teh velikih ribičev obkoli kak majhen zaliv. Z mogočnimi udarci peruti potem naženejo ribe v kot in jih hlastno love z lopatastimi kljuni. Če od daleč opazijo človeka, se dvignejo hkrati in neslišno ter se s filozofskim mirom formirajo v klin, da bi odleteli čim dlje od kraja, kjer so bili vznemirjeni. Neki Črnogorec nam je pravil, da je videl, kako je pelikan požiral tudi kilogramske in še težje ribe.

Pelikana redko love sistematično, nanj streljajo le priložnostno. Kljub temu, da lova na pelikana menda nihče ne vrši načrtno, — pelikan je hud škodljivec v gojenih ribjih vodah — njegovo prsno perje je kot neke vrste kožuhovina izredno cenjeno, ki ga posebno Francozi radi kupujejo in drago plačajo. Tudi hrbtno perje in peruti predstavljajo neko vrednost. Leto za letom pa je manj gnezdečih pelikanov na Skadarskem jezeru. Gnezda nisem utegnil iskati, sicer pa pelikan gnezdi na skoraj nedostopnih mestih v močvirjih.

Zanimiva so opažanja pri strelu na pelikana. Zgrešen strel ga niti najmanj ne vznemiri, kvečjemu zabrunda eden ptičev iz jate. Strel s šibrami prenese, če je zadet v meso, zelo lahko, izredno občutljiv pa sta vrat in glava in drobno zrno v te občutljive dele vrže težkega ptiča na zemljo. Če pelikan po strelu doseže odprte vode ali morje, je navadno izgubljen za lovca, ki nima na razpolago motornega čolna. Celo težko obstreljen pelikan leti v svoji jati naprej dokler le more. Nasprotno pa pelikan, ki je smrtno zadet, ne pade kakor ostala operjena divjad frfotajoč in otepajoč s perutmi na zemljo, temveč s filozofsko udanostjo položi mogočne peruti na hrbet in pada kakor kamen na zemljo ali v vodo.

Anton S. Pirc

Nagon ali razum

Razen pri psu in konju so duševne lastnosti oziroma one, ki te nadomeščajo, pri domačih živalih manj razvite kakor pri živalih iste ali podobne vrste, ki žive prosto. To nam dokazuje na primer dejstvo, da se divja žival, ki se je privadila ujetništvu, laže uči ko domača. Domača žival se je enemu priučila, in še to na račun drugih duševnih lastnosti, namreč čakati, da človek za njo poskrbi. Glad in ljubezen, iz teh dveh občutkov izhajajoča stiska, to je motor, ki predpiše nadaljnji razvoj neke vrste. Spolni nagon podkrepi pri prosti živali hrabrost, zakaj boriti se mora proti tekmecem, medtem ko je domača žival navezana na verigo in hlev, a njeno spolno življenje je dirigirano. Divja žival molči, kadar jo mori glad in si poišče hrano. Pri domači živali pa se je občutek gladu razvil tako daleč, da začne glasno protestirati, če je obrok le malo zamujen, kakor da že umira od gladu. S tem protestiranjem hoče človeka opozoriti na svoje stanje, kar sicer ne dokazuje pomanjkanje inteligence, pač pa nedostatek v duševnem razvoju, ki je posledica suženjstva.

Ker je teže opazovati živali, ki žive v prostoti, so se njihove lastnosti često krivično tolmačile. Dolgo so se pristaši teorije o inteligenci in pristaši nagonske teorije prepirali, zakaj se na primer zateče obstreljena divjad raje v dolino ob kakšno vodo kakor pa v hrib. Pristaši teorije o živalski inteligenci trde, da obstreljena divjad hiti k vodi, ki navadno teče na dnu doline, da pogasi hudo žejo kot posledico rane, drugi pa trde, da je divjad zbežala v dolino zato, ker je uvidela, da ji pojemajo moči.

O takih vprašanjih so se vodile mnoge debate v strokovnem časopisju velikih narodov. Če namreč priznamo, da divjad sili k vodi, kadar jo žeja, potem je tudi jasno, obstreljena žival, ki jo kakor vsakega ranjenca muči žeja, sili tja, kjer najde vodo, ko se je odmaknila v primerno oddaljenost od človeka. In da ranjena žival ne išče vode vrhu hriba, je povsem naravno, ker je navajena najti vodo v dolinah in zato tudi v dolino sili, ne pa zaradi tega, ker ne zaupa svojim pojemajočim močem. Če pa ranjena, obstreljena divjad še ne čuti žeje, to je neposredno po strelu, potem v prvi zmedi gleda, da čim hitreje zgine z mesta, kjer je doživela rano, bolečino, da se torej čim hitreje oddalji od človeka, ki ji je rano zadal. Žival zbeži ranjena po bregu navzdol, ker gre to hitreje ali pa tja, kjer upa najti kako zaklonišče. Ponašanje divjadi je zmeraj naravno, nenaraven pa je človek, ki se v svoji človeški pameti poglobi v razmotrivanja in vsako stvar po človeški meri ocenjuje

Človeku je morda težko rešiti problem kunčje matere, ki ščiti svoj naraščaj pred kopajočim psom. Kunčja mati pusti svoje mladiče v rovu, začepi vhod v zemljo in gre na pašo, ker ji je potrebna hrana, ki jo mora predelati v mleko za svojo mladino. Ponoči se vrne, odkoplje vhod in hitro zleze k mladini, da jo nadoji. Preden se znova oddalji, zapre ponovno vhod in spusti malo seči na sveže nametano zemljo, na kar izgine na njivi ali v gozdu. Zdaj je prepričana, da jazbečar ne najde vhoda k njenim mladičem. Ali je ravnala nagonsko ali zavestno? Brez dvoma, bo trdil nekdo, je ta postopek, ki se ga poslužujejo vse kunčje matere, nagonski, ker ga niti ena ni mogla prej videti in se ga naučiti. Toda, trdi drugi, morda pa je le samo kopirala to, kar je po spočetju videla od drugih kunčjih mater. In potem sklepa: In če je stokrat nagonsko, enkrat je le neka prakunica s tem začela.

Če bi bil pri tej razpravi kak zoolog, bi se zadeva morda drugače razvijala. Nekdo je nekdaj trdil, da mlad pes ne dvigne zadnje noge zaradi majhnega opravila, dokler tega ni videl pri starejšemu psu. Znano je, a mladi psički moškega spola ne dvigajo noge do tretjega, četrtega meseca, kadar opravljajo malo potrebo. Pripovedujejo o nekem slavnem filozofu, ki se je razburjal, ker je njegov mladi pes pri puščanju seča počepnil in to fiziološko funkcijo opravil na »ženski« način. Stari filozof pa ga kljub temu ni pustil med druge pse, od katerih bi se mogel naučiti, marveč mu je baje — osebno pokazal, kako se taki reči po pasje streže. To je morda malo zlobno. Pes mora sam od sebe priti do spoznanja. Da bi filozofu dokazal nepravilnost njegovega mišljenja, je njegov prijatelj odgojil mladega psa in ga ni pustil v družbo drugih psov, dokler ni znal dvigati noge za prej omenjeno opravilo. V četrtem mesecu je psiček sam od sebe začel dvigati nogo, čeprav tega nikoli pri nobenem psu ni videl. Zoolog bi nam potem razjasnil to zadevo takole: Pes začne dvigati nogo, čim je njegov

organizem dovolj močan, da mu omogoči stati na treh nogah. Kako preprosto in vendar logično!

Toda mi hočemo obravnavati razumna dejanja divjadi. Zanimivo je, da se razum pri divjadi najbolj razvija, kadar je v vprašanju zaščita naraščaja. Fazanka ponareja hromost, da bi iskajočega psa speljala od gnezda ali kebčkov. S tem ga izziva, naj bi ji sledil, ker upa, da jo bo ujel. Postopanje fazanke je brez dvoma nagonsko. Toda pri tem je še nekaj drugega in ravno to je izredno zanimivo. Fazanka in jerebica, pa tudi druge ptičje matere drže neko natančno odrejeno razdaljo med seboj in preganjajočim psom, morda tudi med seboj in med lisico, ki je vedno tako odmerjena, da preganjalec misli, da bo zasledovanega ptiča ujel, ni pa tako majhna, da bi ga zares ujel.

Tudi druga razumska dejanja zaskrbljenih živalskih mater so znana. Raca pokrije svoja jajca s puhom, preden se oddalji od gnezda. Krokodil zakoplje svoja jajca 10 cm globoko v pesek šele potem se oddalji od gnezda. Raca in Afrikanec delata to, da bi skrila jajca pred sovražniki ali pa od prevročega sonca, ki ubija. Celo močni medved skrije svoje majhne nebogljenčke pred odhodom, kljunač pa jih odnese, če jim grozi nevarnost. Žerjav odpelje svoja mladiča daleč od ogroženega gnezda in ju skrije v žitnih poljih ali v gostem šašu močvirja, toda vedno tako, da jih lahko od nekje opazuje in nadzoruje. Vse kure pa skrijejo svojo mladino pod perut, čim opazijo kako nevarnost. Jerebičke zginejo na materin klic nevidno v razorih in se pojavijo spet, ko jih materin glas opozori, da je nevarnost minila.

Navaditi se moramo, da ne gledamo vsa ta dogajanja s človeškim merilom in odvaditi, da presojamo sposobnost živali kot neko dopolnilo. Nagonske sile predstavljajo za žival boljšo zaščito in vodnika kakor pa je človekova prevdarnost.

Če stari Brehm trdi o hrčku, da »misli« na bodočnost, ker poleti in v jeseni zbira zalogo za zimo, potem prav gotovo besedico »misli«, ni menil kot razumsko dejanje v znanstvenem pomenu. Hrček ne dela po nekem premisleku, njegova skrb za zimo ni posledica neke previdnosti v tem smislu, da ve, da pozimi ne raste žito, ki mu služi za hrano in da se zato mora že prej preskrbeti. Zakaj tudi mlad letošnji hrček, ki še ni videl nobene zime in tudi še ni imel priložnosti opazovatis voje starše pri nabiranju živežnih zalog, začne nagonsko na jesen zbirati zalogo in se oskrbovati za mrzli zimski čas. On torej ravna čisto nagonsko. Toda enkrat v daljnji zgodovini njegovega rodu je eden njegovih prednikov le moral prvi začeti z zbiranjem zimske zaloge. Kot prvi je moral dognati, da po zimi ni žita na poljih in da je potrebno nabrati hrano za zimo, če noče od gladu umreti. Njegovi potomci pa so to lastnost od njega podedovali, to je izven vsakega dvoma. In ta lastnost se je potem podedovala iz roda v rod.

Gojitveni odstrel

Že nekaj let beremo v našem glasilu, slišimo na naših sestankih in občnih zborih o gojitvenem odstrelu srnjadi. Kaj razume pravi lovec pod temi besedami? Da lahko upleni le srnjaka ali srno, ki sta za pleme nesposobna ali zaradi telesnih napak neprimerna. Žal se v naših loviščih to ne izvaja. Če pogledamo trofeje uplenjenih srnjakov vidimo, da jih je najmanj polovica, ki bi morali ostati v lovišču, ker so izraziti plemenjaki ali pa zelo mladi srnjaki z dobro zasnovo. Pomisliti moramo, kaj bo čez nekaj let s srnjadnim staležem, če bomo leto za letom tolkli najboljše in najlepše plemenjake. Da se to dogaja, so v veliki meri krive družine same. Mladim neizkušenim lovcem ne smemo zameriti, če v svoji lovski gorečnosti prehitro ukrivijo prst, kaj šele, da bi natančno ocenili žival na kakovost. Zato morajo izkušeni lovci voditi mlajše pri lovu na srnjad, jim pomagati z nasveti in krotiti včasih preveč iskre strelce.

Druga napaka je, če družina sklene, da srnjaka lahko strelja vsak, kdor nanj naleti. Tako nastane tekma — pade pa seveda vse, kar pride pred cev. Kajti vsak si misli, če ne bom jaz, bo drugi. Poznam družino, ki je imela lani štiri ali pet zastreljenih srnjakov, od katerih ni našla niti enega, padla pa sta dva vilarja — mlada srnjaka. To je bil uspeh nepremišljenega družinskega sklepa. Pravilno bi bilo odstrel srnjakov izžrebati, potem pa določiti vsakemu lovcu del lovišča, kjer lahko srnjaka upleni — lahko se pa tudi izžreba.

Drugo poglavje je način odstrela. Naš lovski zakon pravi čisto jasno: parkljasta divjad, razen divjega prašiča se sme streljati le s kroglo iz risane cevi. Ravno tako je brakada na srnjad prepovedana. Mislim, da je vse to dovolj nedvoumno povedano. V pogovoru z lovci zveš, da postane veliko srnjadi plen nepravilnega lovljenja. Koliko srnjadi pa pogine in strohni od šiber in drugih izstrelkov, tega ne ve nihče.

Nedavno sem slišal lovca, kako se je hvalil, da je ustrelil srnjaka z breneke in to na brakadi. Če je že tako, potem je najboljši zakon le krpa papirja. Mislim, da ne bomo dopustili, da bi zakoni in predpisi ne veljali za vse enako. Razumem, da so objektivne težave pri pravilnem odstrelu srnjadi, ki se pa dajo ob sodelovanju z oblastjo premostiti. Ljudi pa, ki izrabljajo te težave za svoja mrharska nagnjenja in ki si želijo nazaj čase, ko so lahko streljali s šibrami na srnjad, odstranimo iz naše lovske organizacije.

Vsi pošteni lovci apeliramo na vrhovne naše lovske organizacije, da se z vso resnostjo lotijo tega vprašanja. Za lovske družine je treba priskrbeti zadostno število risanic. To bi se rešilo na ta način, da bi se dodelile vsaki družini vojaške puške. Prav bi tudi bilo, da bi država dala predelati nekaj vojaških pušk v lovske risanice in bi jih prodala lovcem. Prav bi bilo, da bi uvozili nekaj municije za lovske risanice. Uvesti je treba natančno kontrolo vse oddane srnjadi. »Mlekopromet« bi moral zavrniti vsak nepravilno ustreljen kos ali pa krivce prijaviti. Tudi Lovska zadruga naj bi kontrolirala vse sprejete srnje kože in prijavila vse nepravilnosti.

Na lovskih podzvezah je treba ustanoviti stalne komisije iz priznanih lovcev, ki poznajo srnjad in jo znajo oceniti. Te komisije naj bi vsako leto

na letnih pregledih ocenile trofeje preteklega leta in določile, če je bil odstrel pravilno izveden ali ne. Za lovce, ki so izvršili odstrel nepravilno, naj se določi disciplinska ali denarna kazen.

Pri prijavljanju staleža srnjadi imamo družine, ki prijavijo popolnoma nestvaren stalež. Številka je navadno daleč pretirana. Lovske podzveze zelo dobro vedo, kako so posamezna lovišča zasedena in naj zato takšne fantastične številke zavrnejo — lovsko družino pa disciplinirajo.

Le z ostrimi ukrepi bomo dosegli, da se bo lov na srnjad pravilno izvajal in da bomo imeli v naših loviščih zadosten in kvalitetno dober stalež srnjadi.

Benjamin

Jerebji klic

Potrebno je precej veščine, da izvabiš s spretnimi gibi ustnic ali prsta in s pomočjo tvoje sape iz koščene piščalke tiste mikavne glasove, ki ti privabijo ličnega in hrabrega gozdnega jereba. S svojim črnim podbradkom, rdečimi obrvmi in z visoko privzdignjeno glavo se ti zdi v trenutku, ko vozi kočijo, pravcati gozdni vitez.

Že precej časa je, kar sem se od svojega strica Hinka naučil klicati jerebe in tudi izdelovati piščalke. Večkrat sem že klical jerebe brez posebnega uspeha, a imel sem več lepih doživljajev, katerih se rad spominjam.

Ne spominjam se več leta, a vem, da je bilo septembra, ko sem se odpravil mirnega, jasnega jutra na klicanje jerebov, prav tako se pa tudi spominjam, da takrat še nisem bil posebno vešč v tem lovu. Postavil sem se v strmino ob malem potoku za nepredebelo bukev ter pričel s klicanjem. Po nekaj klicih se oglasi jereb na nasprotni strani potoka, malo više od mojega položaja, v bukovem gozdu. Po nekoliko izmenjanih klicih se oglasi višje od mene za potokom še drugi. Ker sem takrat prvič klical jerebe, mi je pričelo srce precej burno utripati ob misli, da bom katerega privabil. In res, že po kakih desetih minutah sem zaslišal prelet enega, ki se je oglašal na nasprotni strani potoka, kar je pomenilo, da namerava priti v bližino in se poskusiti z dozdevnim tekmecem. Ponovim v določenih presledkih klic in kar naenkrat prifrfota jereb z nasprotne strani in preden sem se dobro zavedel, se že spusti za mojim hrbtom na tla. V tem trenutku prileti še drugi in se usede malo niže, prav tako za mojim hrbtom, na bukovo vejo. Od presenečenja sem v prvem trenutku samo strmel, seveda preko rame, na oba jereba. Iz takega položaja, v kakršnem sem bil, nisem nikakor mogel priti do strela, ker nisem imel potrebnega kritja, a čim bi se bil pričel obračati, bi me bila oba jereba zagledala. Imel sem lepo priložnost videti tega bureža takšnega, kakor je v prosti naravi in še ob priliki, ko je pripravljen na spopad z vsiljivcem. Ni mi bilo žal, ko sta nekaj sekund pozneje oba zdrava odletela, ko sem se previdno obračal, da bi mogel streljati, kar mi pa po zaslugi moje neizkušenosti ni uspelo.To je bila moja prva priložnost, da sem opazoval živega jereba na razdaljo nekoliko metrov.

V preteklem letu sem bil na dopustu ter me je stric, ki je član lovske družine, povabil na lov. Bilo je megleno oktobrsko jutro in z orumenelega

bukovega listja je kapljalo, zaradi česar sva imela kaj malo upanja, da bi, četudi spreten gonič, izdelal sled zajca v takem vremenu. Polagoma se vzpenjava po pobočju položnega dolenjskega griča in ko dospeva malo pod vrh, začujeva jerebovo petje. Stric mi z nemo kretnjo ponudi piščalko in naznači, da naj pokličem, a sam se odstrani. Misleč, da nisem na ugodnem mestu, se pomaknem malo naprej in pričnem klicati. Po nekaj klicih zaslišim za mojim hrbtom prelet drugega jereba, ki se sploh ni oglasil in ga že vidim v letu, ko se je spustil za grmovje ter sedel prav nekje v bližini mesta, kjer sem poprej stal. Zakrivalo mi ga je gosto grmovje in praprot. Kaj sedaj? Oglašamo se vsi trije, oba jereba in jaz, a na spregled ni nobenega. V tem je gonič v dolini pod nama dvignil zajca ter ga v precejšnjem loku, po znani stečini, gnal proti meni. Jereba sta premolknila. Kmalu zagledam zajca in ker sem bil prepričan, da sedaj ne bo pristal nobeden od jerebov, sem sklenil, da ustrelim zajca. Počim po zajcu in še drugič, a kljub temu je dolgouhec odšel svojo pot, pustivši na bojišču le par dlak za spomin. Jereba sta pri tem zdrava odletela v varno zavetje bukovega gozda.

Podobno se je jerebarjem mnogokrat pripetilo, zlasti začetnikom. Toda doživljaji na jerebjem klicu se mi zde nekaj posebnega in ta edinstveni lov tako mikaven, da si ga vedno želim. Na žalost sem sedaj v službi v Prekmurju, kjer teh gozdnih vitezov ni.

Zemljič Rene, Ljutomer

Lov na divje race

Že nekajkrat po osvoboditvi so me prijazni lovci iz Kutine vabili na njihov lov na divje race na ribnikih pri Poljani. Nikoli se nisem mogel odzvati njihovemu mikavnemu, preko 300 km oddaljenemu vabilu. Končno letos sem ujel dopust ravno v času tega velikega in za nas novega načina lova.

Ob dveh zjutraj nas je čakal velik kamion in okrog 80 lovcev iz okolice. Pred nami so se odpeljali na 25 km odaljene ribnike gosti iz Zagreba, Novske in drugih okoliških krajev. Ko se je začelo daniti, smo zapazili v nepregledni ravnini v daljavi rahlo meglo, ki je naznačevala kraj ribnikov. Ravnina se je proti ribnikom nekoliko spuščala in videli smo široke vodne gladine 15 ribnikov, katerih vsak meri najmanj 2 km², mnogi tudi več. Med njimi je po nasipih speljana ozkotirna proga za upravljanje ribnikov. Ribniki so umetni in navadno ne čez meter globoki. Globlji jarki služijo za dovajanje in odvajanje vode.

Že smo slišali posamezne strele, pa tudi pravo bombardiranje sem od vode. Lovci, ki so prispeli pred nami, so se že pridno udejstvovali. Med tem smo prispeli do ribnikov. V nedosegljivi višini so letale vsakovrstne vodne ptice. To nas je navdalo z velikim pričakovanjem.

Pri upravi ribnikov smo se opremili in pripravili za ta svojevrsten lov. Kratke hlače, gumijasti škornji in pas z naboji okrog vratu — vse to je bilo potrebno, da smo mogli gaziti do pasu v topli umazani vodi. Domenili smo se za ribnik št. 2. (Vsak ribnik ima svojo številko.) Skupina kakih petnajst je šla na konec ribnika, da pričaka race, ki bi jih nas pet, ki smo zabredli v vodo med vodno rastlinje, polagoma pritiskali proti njim.

Medtem je stalno pokalo na sosednjih ribnikih in ptice so preplašeno letale preko nas, vpadale pa so le redko. Začelo je tudi med našimi vrstami pokati. Kjer je bilo malo odprte vode, smo opazovali race, kako so v varni razdalji plavale pred nami in se skušale skriti v trstičje. Včasih je katera tudi vzletela v svojo nesrečo in naš plen. Po kaki dobri uri naporne hoje po vodi smo se približali nasprotnemu obrežju, kjer so čakali naši tovariši. Pričakovali smo, da imamo obkoljeno večje število rac, vendar smo se ušteli. Pogon na št. 2 ni imel pravega uspeha, vendar sem bil iznenaden nad velikim in pestrim številom vodnih ptic, ki sem jih tam videl.

Vrnili smo se k upravi ribnikov, se malo odpočili in okrepčali ter izdelali načrt za ribnik št. 7. Medtem se je kazalec na uri pomaknil na 8 in sonce je začelo neusmiljeno pripekati. Do 4 km oddaljenega ribnika št. 7 smo hodili ves čas po nasipu med ribnikoma in pri tem opazovali brezštevilne ribe in vodne ptice, ki so nas opazovale iz varne razdalje. Posebno močen vtis so naredili name veliki kormorani, ki so izredno plahi in oprezni. Med potjo so psi pridno šarili po trstičju in nam nagnali pred puško nekoliko rac. Srečavali smo že skupine lovcev, ki so se utrujeni vračali z lova. Nosili so le malo plena, čeprav so izredno mnogo streljali. Kmalu nas je ostalo le še pet, ki smo nadaljevali lov vkljub neznosni vročini. Na kako osvežitev v vodi ni bilo misliti, ker je bila voda segreta in zelo umazana. Ponovno smo zabredli v vodo in sedaj z večjim uspehom. Race so se pred sončno pripeko poskrile v bičevje in se na primerno razdaljo pred nami dvigale. Mnogo časa smo porabili z iskanjem ustreljenih rac in žal le premnogokrat brez uspeha. Iskanje je bilo izredno težavno v gosti in visoki travi, posebno pa še zato, ker nismo imeli dobrih lovskih psov. Popoldne smo bili tudi mi popolnoma izčrpani in smo se vrnili z lepim plenom. Čutim prijetno dolžnost, da se s tega mesta zahvalim tov. dr. Spiglajtnerju in tov. dr. Damasku, ki sta nam bila izredno gostoljubna in lovca v pravem pomenu besede. Žal pa sem pri nekaterih lovcih opazoval, da streljajo na blazne razdalje do 200 m in kar je še bolj žalostno, da nosijo na zankah še žive race, ki se potem ure in ure mučijo, dokler se klavrno ne zaduše.

Pri upravi ribnikov nas je čakala prava lovska veselica, ovce na ražnju, pivo in vaška godba. Ko smo se okrepčali, so nam ponudili še nekako vino z imenom »zemljotres«. Ko sem izpil kozarec tega »zemljotresa«, sem se moral umakniti v senco, kjer sem takoj od utrujenosti zaspal. Ko me zbudi kutinski lovec, mi pove, da sem krepko smrčal, da je ura sedem, čas za na kamion, ker tam zelo ljubijo točnost.

Lov s kutinskimi lovci na ribnikih pri Poljani je pa z »zemljotresom« zanimiv, ter nudi mnogo užitka in veselja.

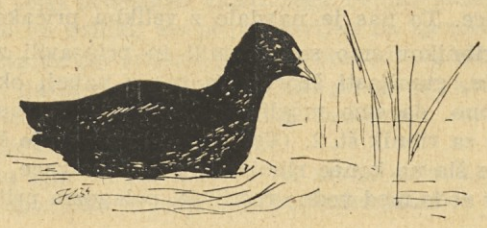

Anton S. Pirc

Divji psi

Gordon je razpolagal z izredno finimi čutili. Samo temu se je imel zahvaliti, da je skozi neštete nevarnosti afriške stepe doslej srečno preveslal. Obvladal je vse mogoče spretnosti, bil podjeten, istočasno pa tudi oprezen, kombiniral pravilno in predvideval vse možnosti. Z levi je živel v dokaj dobrih odnosih. Spoštoval jih je kot gospodarje stepe in oni so se ga izogibali in mu niso storili nič žalega.

Le enkrat ga je zapustila njegova sposobnost predvidevanja in takrat se je razprostrla senca smrti nad njim.

Gordon je lovil v stepi, imenovani Umba, sam, samcat. Bil je izredno vroč dan in nad brezmejno ravnino je ležala tenka meglica prahu. Iz te meglice se nenadno izlušči trop dvanajstih brzonogih gazel, ki so zdajci v brezglavi naglici pridirjlae na sto korakov pred Gordona. Ko pa je dvignil puško, so lepe živali naglo spremenile smer in nadaljevale blazen beg. Očividno jih je nekdo preganjal, ker so tudi zdaj vsak hip menjale smer.

Naenkrat se je trop razpršil v majhne skupinice po dve, tri živali. Izgledalo je, ko da je neka zver vpadla med nje. Zaradi visoke trave pa se ni dalo ugotoviti, kaj bi to bilo. Dve gazeli sta pribežali proti Gordonu. Ob strani bežečih gazel so švigale temne sence. V prihodnjem trenutku sta gazeli obstali pred lovcem. Koza je prva spoznala novo nevarnost in odskočila, kozel pa je okleval in to je postalo zanj usodno. Trenutek pozneje je padel zadet v srce.

Šele zdaj je Gordon spoznal preganjalce. Bilo je krdelo divjih psov, ki so se kakor duhovi pojavili poleg padlega kozla in se, zagledajoč človeka, naglo umaknili v visoko travo. Psi so razbili trop gazel v manjše skupine, da bi jih laže obkolili in uničili. In zdaj, tik pred popolnim uspehom njihovega, dobro preračunanega načrta naj bi jim človek prekrižal račune in jih oropal sigurnega plena. Psi se niso daleč umaknili. Njihov glad je bil večji ko njihov strah pred človekom. Ves dan so brez najmanjšega uspeha lovili in niso se zato združili v močno krdelo, da bi jim lovec plen izpred penečih se gobcev otel. Divji psi so renčali.

Gordon pa se ni brigal za pse. On je užival, bil je zmagovalec in v duhu je že odredil mesto novi trofeji v svoji obednici. Toda psi so še vedno renčali. Iz njihovih gobcev so prihajali čudni glasovi, pol žvižg, pol tuljenje. Gordon pa je sanjaril. Bil je prepričan bolj ko kdaj koli prej, da je njegova puška nepogrešljiva. Rekel si je, da tudi premirja z levi ne bo več držal in končno, ali ni lev čisto navadna mačka, ki beži pred mirnim pogledom pogumnega moža. Kaj še, lev je ravno taka uboga kreatura kakor oni psi, ki so do sem preganjali gazele in zdaj tam v travi žde ko da so strahopetni šakali ali ostudne hijene.

Tam? Ne, psi so se medtem primaknili bliže. Oni zahtevajo svoj del. Vrgli se bodo na plen, ki jim je ušel, čim jim lovec pokaže hrbet.

Toda, kaj naj to pomeni? Oni renče in se počasi pomikajo še bliže. Kaj, ko bi riskiral strel? Ne, škoda je naboja in žalitev orožja. Ampak

bestije postajajo le preveč drzne, treba jim bo pokazati, kdo je tu gospodar. Kako bodo bežali, prihuljenci, ko spregovori puška.

Gordon vzame enega najbližjih na muho. Z visoko dvignjenimi ušesi in odprtim gobcem stoji tam. Brez glasu se zvrne. Ali ostali ne beže. Oni renče. In se bližajo. Njihovo hripavo žvižganje, cvilež, to pika ko da pika sršen.

Glej, nove sence padajo preko stepe in se plazijo bliže. Z desne in z leve prihajajo . . .

Gordon strelja in spet obleži eden najdrznejših psov, brez glasu izdihne. Toda drugi lezejo bliže in bliže. Z naježeno dlako potuhnjeno prihajajo in renče. Renče zadržano, iz tega pa zveni smrtno svarilo. Gordona stisne v prsih. To je konec.

Gordon vloži nov šaržer, dvanajst strelov. Strelja, strelja . . . Osem bestij leži v krvi, nobena ni zajavkala. Gordon je izvrsten strelec.

Toda ostali, oni, ki so še tu pred njim, oni se plazijo vedno bliže, žareče oči uprte v lovca. Brez glasu lezejo zdaj in Gordon ve, da se pripravljajo na zadnji naskok. V prihodnjih trenutkih se mu zakade v telo, v grlo in tragedija, njegova tragedija bo končana.

Tega si Gordon nikoli ni predstvaljal, da bo končal tako neslavne smrti, da ga bodo raztrgali psi sredi afriške stepe. Kot dober Afrikanec je bil pripravljen, da bo nekega dne podlegel mrzlici. Morda je tudi računal, da ga raztrga lev, kralj živali ali da ga piči strupena kača, morda mu polomi rebra piton ali ga prebode nosorog, stepta slon ali ga natakne bivol na rod. Da pa bi se z njegovimi ostanki mastili psi, tega si ni mogel predstavljati. Kar nikoli ni pričakoval, to naj bi mu namenila usoda.

Gordon se je ozrl, za hip samo. Tudi tam zadaj drse temna telesa skozi travo. Torej tudi nazaj ni poti, obkoljen je, zbežati ne more nikamor.

Gordon je ocenil položaj. Petdeset do šestdeset divjih psov okrog njega in vsak čas se bodo vrgli nanj. Da bi že bil konec . . .

»Lasciate ogni speranza,« vrata pekla so odprta!

Saj vendar ne more biti, ne, Gordon sanja. On je doma v svoji dobri postelji. Kaj hočejo ti divji psi od njega?

Toda, oni so tu, tam stoje z odprtimi žreli, ostro zobovje kažejo. Stepa je izbruhala to peklensko svojat, da ga uniči. Vse je zaman, ura je prišla . . .

Kakor v filmu se vrsti v njegovi duši slika za sliko, celo življenje se mu prikazuje z nesluteno jasnostjo. Otroška leta, stara mama, neka knjiga, v njej slika leva, tigra, žirafe, ne, divjih psov ni bilo v tej knjigi, oni ga ne smejo požreti. Branil se bo z vsemi silami, z ono močjo, ki mu jo daje volja do življenja. Gordon noče umreti, tako ne, nikoli!

Glava mu gori, misli se medejo, preskakujejo druga drugo, se drobe. Toda eno mu je povsem jasno, on se bo boril do zadnjega diha, do poslednjega trenutka, dokler se ne zgrudi v lastni krvi.

Še enkrat zgrabi puško, vloži naboje in strelja, strelja, mehanično, instinktivno, ne da bi meril v smeri psov, predvsem v smeri najbližjega, ki je počepnil za naskok.

Srel odjekne. Pes je zadet, toda ne smrtno. Njegovo tulenje se razlega otožno, presunljivo. S prestreljenim bedrom poskuša odšepati, njegovo cvileče tulenje biča stepo.

Vso ostalo drhal pa, ki ji ni bilo mar, ko je eden za drugim iz njihovega tropa padal, umiral brez glasu, vse je zajela neka nenadna panika, ko je pretresljiva tožba ranjenega tovariša parala tišino.

V Gordonu je klicalo: Zmaga, svoboda! Lotila se ga je neka divja opojnost in s puškinim kopitom se je vrgel nad drhal, ki se je osupla in prestrašena razbežala. V nekaj minutah je zadnji pes izginil za bližnjim hribčkom.

Gordon se še ni zavedel, eno pa mu je bilo jasno. Ta nagli srečni preobrat ni smel pripisati sebi temveč slabemu zadetku. Ranjena bestija je med svojim krdelom izzvala paniko in mu rešila življenje.

Od takrat ima Gordon neko vrsto spoštovanja pred divjimi psi afriške stepe. Tudi z levi je obnovil pogodbo o nenapadanju.

Mravlje

Žuželke so najštevilnejša bitja na zemlji. Nekdo je nekoč trdil, da bodo danes ali jutri obvladale vso zemljo. Naj osvežim samo spomin na čisto majhno opico vrste galago, ki sem jo bil v Bahlomi kupil. Mala živalca je postala v nekaj urah popolnoma krotka. Sedela je na mojem prstu in pila mleko iz majhne skodelice, potem pa je iskala toploto mojega telesa in zlezla pod rokav moje suknje. Čez noč sem jo držal v kletkici zraven moje postelje. Neke noči je bila mala opica zelo nemirna in bolno je parkrat začivkala. V polsnu sem ji rekel, da mora zdaj spati in takoj sem spet zaspal. Ko mi je boj prinesel čaj, je takoj pri vstopu v šotor zakričal: »Driver« (mravlje!), vrgel posodo na tla in zbežal.

Afriški popotniki dobro poznajo alarm pred mravljami. Če nekdo zakliče usodno besedo, je takoj alarm v vsem taborišču in vse beži. Mravlje so pravi gospodarji pragozda. To je vrsta mravelj, pred katerimi beže sloni in vse kar je živega. Njihovo število je milijarda in v neskončnem sprevodu potujejo, brez miru in brez prestanka, vedno naprej in naprej. Če pridejo v kako vas, mora vse zbežati, kar je živega. Edino ogenj jih ustavi ali jim spremeni smer in ricinov list, kar pa mnogi ne vedo. Njihove kolone niso širje od enega centimetra, dolge pa so kilometre. Enkrat začrtano smer drže brezpogojno, potoke in reke preplavajo.

Ena teh uničujočih kolon se je usmerila skozi moj šotor in nosači, ki so spali okrog mojega šotora, ničesar niso opazili. Naglo sem skočil na noge in prva misel je bila na mojo malo opico. Ko sem kletko potegnil izpod postelje, sem z grozo opazil, da je mala živalica vsa črna od mravelj. Njenega obupnega čivkanja sredi noči nisem razumel in zdaj so jo požrešne mravlje že skoro vso požrle. Na oglodanih drobnih kosteh je bilo le še malo dlake. Že prej sem večkrat slišal, da te grozne bestije požro vsako žival, ki jo dobe v kletki, ker se jim ne more umakniti. Doživel pa sem to tragedijo prvič sam. Mravlje so mi uničile živalco, ki sem jo imel nad vse rad. Afrika, zemlja uničenja, Tvoj človeški rod in tvoje živalstvo ne pozna usmiljenja niti sočutja!

Afriški raziskovalec Vosseler opisuje roparsko potovanje teh mravelj takole:

Nekoliko njih prileze iz zemlje, razpokane od vročine in suše. Prvim izvidnikom sledе stotine, tisoči, stotisoči, ki v nekaj minutah pokrijejo zemljo, travo in nizko grmovje bližje okolice. Vsega živega v tem koščku zemlje se loteva viden poplah. Murni, ščurki, kobilice, pajki, škorpijoni,

stonoge, gosenice, črvi, vse, kar je živega pod in nad zemljo, v travi in na grmičevju, skuša v brezglavem begu uteči neizprosni vojski potujočih mravelj. Krvava, tiha drama se odigrava. Velika, medvedja gosenica ne zaupa več svoji dolgi zaščitni dlaki, ki se je nihče ne dotakne, ker izloča pekočo snov. Ona beži ko brezumna s skrivljenim hrbtom, za njo deset, dvajset teh krvoločnih mravelj kakor trop hrtov za divjadjo. Zdaj pleza po gladki strmini navzgor, nožice ne najdejo opore in gosenica se zvali za trideset centimetrov nazaj. Za trenutek izgube mravlje sled. Preden pa se je gosenica zravnala, se je zagrizlo v njeno sršečo dlako deset, dvajset in več mravelj. Takoj nato jo pokrijejo stotine, jo razkosajo in pošiljajo kolono z delci njenega trupla domov v podzemska skladišča. Murn in kobilica se zanašata na svoje mišičaste noge, da se izogneta preteči nevarnosti. Toda tudi njima ni pomoči, mravlje ju pokrijejo, na vsakem udu jih visi po nekoliko in v kratkih trenutkih sta tudi razrezana in njuni trupli potujeta v koščkih domov.

Toda ne samo žuželke so plen teh strašnih mravelj. Nobeno živo bitje ni varno pred armado siafu-mravelj. Vse živo uničijo, če se jim pravočasno ne umakne. S popolnim uspehom napadejo kuščarje, žabe, kače tudi v prostosti. V kletkah ali hlevih zaprte živali postanejo brezpogojno njihov plen, če jih človek ne reši. Koliko živali, opic, morskih prašičkov, perutnine itd. so nam uničile. Znano je, da so celó ogromnega natalskega pitona premagale in ga požrle, ko je po preobilni večerji nekaj dni nepremično ležal v džungli.

Človek beži pred siafu-mravljami, čim opazi, da se bližajo. Zamorci pa se kaj radi umaknejo zmagoslavni armadi mravelj, katere bi njim in njihovim domačim živalim lahko postale usodne. Ko se vrnejo čez dan, dva, tedaj vedó, da so njihove borne bajte temeljito očiščene vsega mrčesa, bolh, stenic, škorpijonov, miši in podgan. Tudi plantažam te mravlje veliko koristijo, ker jih očistijo vseh škodljivcev.

Vsako zlo ima nekaj dobrega v sebi.

Žirafe

Blizu zamočvirjenega tolmuna, pripoveduje lovec Hagenbeckove ekspedicije, Schulz, smo opazili prve sledove žiraf. Bili smo tedaj ob robu stepe Serengeti, katero so Angleži proglasili za prirodni park. Stepa je prepolna vsakovrstne divjadi in živali tod niti malo niso plašne ko da bi vedele, da ljudje, ki potujejo po svojih opravkih, ne smejo nositi lovskega orožja. Prehod preko stepe je vezan na posebno dovoljenje in Evropejci dobe tako dovoljenje težko in še to samo za žepno pištolo zaradi samoobrambe. Poseben privilegij uživa nekaj plemen Masajev, zamorskih pastirskih zadrug, ki v neizmerni stepi pasejo svoja goveda. Serengeti stepa leži malo više in ni več ogrožena po Ce-ce muhi, ki povzroča spalno bolezen in zaradi katere je velikanskim pokrajinam onemogočeno rediti govedo ali konje. Divjad se je navadila na črede domačih živali in se mirno pase med njimi. Niti pastirjev se ne boji in se približa črnim postavam na nekoliko metrov. Masaji so hamitska plemena, ki so se pred dolgimi stoletji preselila na jug, bojda se je to zgodilo še v časih Kartagine.

Postavili smo si stalno taborišče in hodili ure daleč, da poizvemo, kje se posebno drže žirafe. Pokrajina je sicer ravna, toda polna skritih

globeli in razpok, ki lahko postanejo jezdecu usodne. Padec v tako razpoko, ki jo človek v visoki travi lahko prezre, bi bil v vsakem primeru smrten. Jahali smo ob robu teh globeli in se dobro orientirali o njihovi legi. Ob priliki takega zleta smo prvič opazili trop enajstih žiraf. Živali so prišle iz gozdnega predela in nadaljevale pot ob robu gozdov. To so bile same odrasle živali in zanimivo jih je bilo gledati, kako se v svojem zibajočem hodu precej hitro pomikajo. Med sledovi odraslih žiraf smo ugotovili tudi nekaj majhnih, zato smo sklepali, da se v z grmičevjem poraslem poriju nahajajo matere z mladiči.

Ko smo izvršili vse priprave in se dodobra orientirali, smo si izbrali majhen hribček, visok komaj nekoliko metrov, odkoder je bil dober razgled nad ravnino tja do redkega gozdovja. Konje smo privezali za hribčkom. Z dobrimi daljnogledi smo preiskovali pori. Dolgovratne živali je v redkem gozdičevju težko opaziti, posebno kadar sonce stoji v zenitu in se divjad zadržuje pod drevesi. V času velike vročine, približno od 9 do 15 ure žirafe stoje ali leže pod visokimi akacijami. V tem času jih je najbolje opazovati. Zgodi se, da čakaš ure in ure, ne da bi se ena sama žival premaknila. Šele ko ena žirafa premika svojo majhno glavico nad obršo akacije, opozori lovca nase. Najboljši čas za lov na žirafe je zgodaj predpoldan ali pozno popoldne, ker žirafe takrat zapuste svoja zavetišča in odhajajo v odprto stepo.

Odkrili smo trop žiraf z žrebeti in zdaj se začno napeti trenutki. Hitro po konje, ki stoje za hribčkom, še enkrat pregledamo sedla in jermenje in potem zajahamo. Obleke čim manj. Za drevesi in grmičevjem iščemo kritje in v kratkem diru se približamo tropu na 200 metrov. Mladiča, ki ga hočemo vloviti živega, že dobro vidimo. Stoji poleg svoje matere in obira listje visokega grma. Napetost raste z vsakim metrom, ki ga naredimo v smeri tropa. Že so nas žirafe opazile in ves trop se obrne in zbeži v divjih skokih. Zdaj nas ne sme nič zadržati, konje spodbodemo in vse misli so osredotočene na mlado žirafo. V naglem galopu dosežemo trop in zajahamo sredi med te čudne živali z dolgimi vratovi. Moramo ločiti mlado žirafo od matere, obe pa bežita druga tesno ob drugi. Levo in desno prehitevamo velike živali in kmalu nam uspe, da mladiča ločimo od tropa in ga stisnemo v odprto stepo. Trop zbeži naprej in čez glavo mlade žirafe spusti vajena roka vrženi laso. Čim je zanka spolzela na vrat, mora lovec poskušati, da v drznem galopu pride pred mladiča, katerega na ta način ustavi. Žival se res naglo ustavi in v tem trenutku mu vržemo še eno zanko čez glavo. Zdaj hitro skočimo na tla, medtem je prijahal še tretji tovariš. Mlada žirafa je v prvem hipu osupla, toda kmalu uvidi svoj položaj in skače med glasnim bleketanjem sem in tja, da bi se osvobodila. Z vsemi štirimi nogami rita proti nam in dobro treba paziti, da koga ne zadene trdo kopito v glavo. Primerilo se mi je, da je mlad samec šel naravnost name in me pri tem skušal udariti z močnimi sprednjimi nogami. Pri neki taki priliki mi je prebil plutovinasto čelado. Od tedaj napolnim čelado vedno s travo. Z mlado žirafo se mora zelo rahlo postopati, ker ji vsak neroden sunek lahko zvije dolgi vrat. Žirafa mora biti ujeta v treh, štirih minutah, sicer je ne dobiš žive, ker jo od prevelikega napora zadene kap. Pri lovu na žirafe se uporabljajo samo izvrstni dirkalni konji, ker žirafa beži izredno naglo, 800 do 900 m v minuti.

Medtem je prišla pomoč in zdaj se vsi skupaj trudimo, da odpeljemo ujetega mladiča v naše taborišče. Toda to ni tako enostavno. Žival se

brani in je tako trmasta, da jo je zelo težko premakniti z mesta. V takem primeru zvežemo žival in jo prepeljemo na vozu v taborišče. Zgodi se pa, da je teren neprimeren za vožnjo ali pa, da nas noč preseneti na potu. Tedaj treba mladega divjaka stražiti vso noč, kar pomeni držati vso noč vrvi, s katerimi je zvezana. Nekatere mlade žirafe smo z lahkoto spravili v taborišče. Temperamenti so pač tudi pri živalih različni. Enaka izkustva smo imeli tudi v taborišču. Nekatere mlade žirafe so se brez premišljanja lotile mleka, druge spet se niso po nekoliko dni dotaknile nobene hrane. Po preteku pet do šest dni pa so bile vse mlade žirafe krotke.

Zebre smo lovili na podoben način. Pogoj so izvrstni konji in izredni jezdeci. Pri lovu smo vdrli v čredo zeber in gledali, da se čim hitreje približamo mladiču, ki smo ga izbrali. Najboljši plen so 5 do 6 mesecev stara žrebeta, mlajših žrebet sploh nismo lovili, ker jih je nemogoče odgojiti.

Lov na mladiče noja je ali zelo interesanten ali pa nad vse preprost. Če so se mladiči že izvalili, je težko priti do njih, ker so zelo hitri. Poleg tega jih varuje odlična barva, prilagodena okolici, v kateri žive. Preprost pa je drugi način lova. Noj gnezdi na odprti stepi med travo. Čim najdemo njegovo gnezdo, v katero po več samic znese svoja jajca, prepodimo samico in hitro spletemo okrog gnezda plot iz šibja v premeru kakih deset metrov. Višina plota je 30 centimetrov. Samica ne zapusti gnezda in po kratkem času valenje nadaljuje. Samica in samec brez težkoče prestopita nizek plot, kadar gresta valit, mladiči pa v prvih dneh svojega življenja ostanejo znotraj plota. Seveda je potrebno gnezdo dnevno nadzirati, da se vidi, kdaj se mladi noji zvale. Po dveh, treh dnevih smo jih potem polovili in odnesli v taborišče. Prehrana mladih nojev nam nikoli ni delala preglavic. Noj je vsejedec, mora pa vedno dobiti poleg vegetabilne hrane, zrnja, zelenjave tudi mesno hrano, črve, razne žuželke ali na drobno razkosano meso. Noji se hitro razvijajo in po šestih mesecih že dajejo prvo perje, ki je zelo dragoceno. Perje se ne puli, kakor se vedno sliši, temveč reže. Noj pri tej operaciji ne trpi bolečin.

Velike mačke smo lovili v močne, iz debelih brun zgrajene pasti. Če so nam pa preveč nagajale ali če smo se hoteli iznebiti hijen, potem smo jim postavili železne skopce. In to je v večini primerov tudi pomagalo.

O goniču. Zakaj ne razvije večina vodnikov goničev prirojene zasnove svojih psov do polne mere in zakaj se delo goničev ne ceni v isti meri kakor delo drugih pasem lovskih psov? Vzroke nedovoljnih uspehov goničev je iskati z ene strani v osebi vodiča, z druge pa v pomanjkljivi zasnovi psa.

Da bi dosegel dobre uspehe z goničem, si mora njegov vodič predvsem biti na jasnem v pogledu prirojene zasnove svojega psa in njegovih lastnosti (posebnosti). Značaju in zasnovi psa se mora prilagoditi metoda njegovega šolanja. Pri šolanju mora vodnik paziti, da ne omaje zaupanja in privrženosti psa do njega. S postopanjem, ki ne ustreza značaju psa, naredi vodnik iz živali z najboljšo zasnovo trmasto in neposlušno mrcino. To je podobno kakor pri vzgoji otrok. Čeprav je zasnova pri otroku dobra, lahko vzgojitelji otroka napačno vzgoje in skvarijo sicer njegovo dobro bistvo. Pri psu pa, ki je po svojem značaju podoben otroku in ostane do svoje smrti »otrok«, to je v človeškem smislu nerazvit, nastopijo ob neprimerni vzgoji enake posledice.

Morda bo kak lovec ob tej primerjavi menil, da je to nesmiselno. Poglejte otroka, kako prisrčno pozdravlja svojega vzgojitelja oziroma starše, če so znali pridobiti njegovo srce in kako se dobrika pes in liže vrnivšemu gospodarju roko v znak veselja in privrženosti. Otrok zrase v zrelega človeka in se z leti spreminja. Pes pa ostane v tem pogledu vedno isti in ko doživi starost, da ga noge že komaj nosijo, bo vkljub svojim težavam prišel gospodarju nasproti in ga pozdravil po svojih močeh in z odkritosrčnim pogledom čakal prijaznih besed in božanja. Pogoj je seveda, da pes nima strahu pred prihajajočo osebo in da njen prihod vzbuja v njem prijeten občutek.

Izkustva in opazovanja pa dokazujejo, da se v tem pogledu mnogo greši, ker večina lovcev in vodnikov ne upošteva zgoraj omenjeno okolnost in misli, da pes mora uganiti misli svojega gospodarja in delo izvršiti, ki mu ga ni nakazal. Če pes tedaj nekaj ne izvrši, kakor si je vodnik predstavljal, je kriv pes, namesto vodnika, čeprav vodnik psa tiste naloge ni dovolj učil.

Ker v preteklih časih za goniče ni bilo predvideno delo po strelu, se je vse do danes polagala važnost zgolj na delo goniča pred strelom. Redki lovci so šolali goniče za delo po strelu.

V zadnjem času sicer objavljajo lovski strokovni listi članke o delu goničev pred strelom in po strelu, na

žalost pa je treba ugotoviti, da mnogi lovci, ki love z goniči in posebno vodniki goničev, teh člankov ne berejo ali jih samo površno prelete, namesto da bi jih temeljito preučevali. Zato je tudi razumljivo, da se delo goničev ne ocenja tako, kakor delo ostalih pasem lovskih psov. Če lovci, ki skoraj izključno love z goniči, ne pokažejo dovolj zanimanja za strokovno napisane članke o šolanju goničev, tedaj je to neodpustjivo.

Nadaljnji vzrok leži v tem, da nekateri rejci polagajo večjo važnost na zunanjo obliko psa, čeprav tak »lepotec« v lovišču odpove. Njegovi potomci so morda lepši, toda za praktično delo niso.

Poslušnost se pri goničih doseže ravno tako kakor pri drugih pasmah, toda potrebno je, da se šolanje goniča prilagodi njegovemu značaju. Vsakemu lovsko uporabnemu goniču se brez posebnih težav privzgoji tudi delo po strelu.

Po »Der Jagdhund, Wien«, P.

K šolanju mladih psov. Psica se bresti dvakrat na leto. Pameten rejec poskrbi za plemenitev pozimi, kar ima brez dvoma razne prednosti. Mladiči iz pomladanskih legel so do mladinskih izpitov (tekem) tako telesno kakor duševno že dobro razviti, naprednejši so lahko tudi že vodljivi. To je prednost, ki na njo ne smemo pozabiti. Vse prosto živeče roparice pasjega rodu kakor volkovi, šakali, lisice itd. se brestijo samo enkrat na leto. To je narava že prav uredila. Spomladi je za mladiče lažje preskrbeti hrano, v prihodnji zimi so pa v tem pogledu že samostojni. Ali ni dvakratna brestitev pojav degeneracije?

Preskrba s hrano, ki za psa ni problem, je za proste roparice najvažnejše vprašanje. To zahteva od njih ostra čutila in posebno telesno moč. Nekateri sorodniki psa žive v tropah ali krdelih in najhitrejši, najmočnejši in najpogumnejši, tisti z najostrejšimi čutili postane vodja ali gospodar lovske skupnosti. Tako pridejo tudi posamezniki, ki so slabši ali imajo pomanjkljiva čutila, do hrane. Da si vodja tudi pri plemenitvi lasti svoje prvenstvene pravice, je pravilno, po načelu naravnega izbora. Pri naših prastarših verjetno tudi ni bilo drugače.

Vključitev psa v službo človeka je pred mnogimi tisočletji zakrnela njegove zasnove. Tega ni potrebno posebej utemeljevati. Da pa je voh, držanje sledu, najvažnejša, tako rekoč odločilna osnovna lastnost roparic, je nedvomno. Samo v popolnoma ravnih krajih z nizko vegetacijo pride roparica s pomočjo vida do hrane, v hribovitih krajih pa samo s pomočjo voha, z iskanjem z nizkim nosom po sledovih.

Kako se pri psu že v mladosti lahko razvije volja za iskanje po sledu? Nekdo je predlagal, da se mladim psičkom takoj, čim začno uživati drugo hrano poleg materinega mleka, ponudi sesekljano sveže meso, ki ga sami najdejo na koncu vlečke. Mladiči se kaj hitro navadijo na ta način iskanja zaželene hrane. Vsak najmanjši košček mesa najdejo in če je še tako dobro skrit. Pri tej priložnosti naj bo omenjeno, da je surovo meso psu tudi v najnežnejši dobi potrebno!

Tudi strah nekega zelo znanega kinološkega sodnika, da prezgodnje iskanje z nizkim nosom vpliva na poznejšo brzino v iskanju, nima nobene podlage. Iskanje in donašanje obstreljene divjadi, skrajšanje njenih muk šele naredi iz lovskega psa pravega lovskega tovariša, kakršnega si pravi lovec iskreno želi.

Nakazovalec ranjene divjadi je važnejši kakor pes — oblajavec najdene mrtve divjadi.

Za sigurnim nakazovalcem prihaja v prvi vrsti zanesljivo delo na jermenu. Z delom na jermenu se lahko

v nižinskih loviščih začne na zajčjem sledu. Pes je lahko star šele 6—8 mesecev, kar je odvisno od njegovega telesnega in duševnega razvoja. Da se tako delo ne sme prepogosto ponavljati, je jasno. Tudi pes naj ima svojo mladost, kakor si jo želi človek. Pred enim letom starosti naj se z resnim šolanjem sploh ne začne. O čudežni človeški in pasji mladini se kmalu nič več ne sliši.

Za šolanje ptičarja je delo na jermenu po zajčjem sledu samo koristno. Ptičarja lahko pogosto jemljemo na take vaje in pri tem brzina njegovega iskanja ne bo trpela škode. Ptičar kmalu zapopade smisel jermena in ga strastno nategne. Vsak vodnik pa naj pazi na to, da jermen pravilno namesti, psa kratko drži, se skloni in pokaže sled. Potem dene psa na dolg jermen, ki ga po potrebi skrajša itd. Sploh vodnik ne sme videti v jermenu krotilnih okov, marveč živo vez med vodnikom in psom.

Umetna vlečka ali naravna vlečka? Kdor s svojim psom hodi na uporabnostne tekme, kjer se zahteva delo na umetnem sledu, mora tako delo s svojim psom prej vaditi, sicer nima upanja na uspeh. Stvarno se delu na umetnem sledu poklanja premalo pozornosti, čeprav je izredno važno.

Izvežbanemu psu je vseeno, če smo vlekli zajca ali jerebico, na koncu poti pa najde — mačko. On prinese, kar na koncu vlečke najde. Prekinitve sledu (vlečke) samo še poostrijo voljo za iskanjem, druge vloge nimajo.

Vsaka metoda, ki gre za tem, da se razvije voh do najvišje stopnje, je dobra. K temu spada vrnitev po sledu gospodarja, kar treba dan za dnevom vaditi. Mladim psom ne postavljajmo pretežkih nalog. Na primer: Lovec je odkril metodo, po kateri je ravnal, da so njegovi psi postali najboljši delavci na sledu. Donašanje je itak šolanje. Pri krožnih lovih je opremil gonjače z majhnimi zastavicami na palčicah. Če je bil zajec obstreljen, je gonjač tam zataknil tako zastavico. To je bila idealna vaja za mlade pse. Če se je pri tem krožni lov malo zavlekel, ni bilo važno. Jasno je tudi, da ob vseh zastavicah ni bil plen najden. Zato je itak drugi dan bilo obvezno iskanje. Mladi psi pa so našli skoraj vse zajce.

Po »Der Jagdhund«, P.

Z lova na mlade lisice. V sončnem majskem jutru korakajo v spremstvu lovskega paznika Lampreta iz Lubečne in spretnega jamarja Bora, ki je last tov. Uršiča, štirje celjski lovci mimo znanega Razdelnika v revir Lipovec, kjer so po izjavi lovskega paznika lisičine vsako leto polne lisic. Prve lisičine najdejo v bližini kmeta Boštjana. Postavijo se na prežo, medtem ko si Bor sam izbere lisičino ter izgine v ilovnati zemlji. Po nekaj sekundah — že se oglasi z redkim, a odločnim lajanjem, po preteku nekaj minut pa pride na dan razočaran, češ, kaj hočete tu, ko so lisičine prazne. Gospodar ga pošlje nato v drugi, sosednji rov, kjer začne pes takoj po vhodu renčati in močno lajati, kar je zanesljivo znamenje, da je zadel ob lisice. Razburjenje med lovci na preži rase tem bolj, čim globlje iz lisičine in nad njo se čuje končno le še zamolklo renčanje in premetavanje. Naenkrat vidijo proti južni strani lisičine, kako se vije iz rova lisica, držeč nekaj v gobcu. Ko zapazi lovca, spusti svoje breme in teče urno proti bližnji goščavi. Pok, pok — dva rezka strela iz dveh pušk in lisica obleži v ognju. Bila je stara tatica, ki je nesla iz lisičine v gobcu mladiča, da bi ga spravila na varno. Mladič, temne barve, podobne mladega volčjaka, je bil že mrtev; z njim je obračunal Bor. Kmalu nato priteče na nastrel Bor, zlije vso jezo nad mrtvo lisico, nato pa ponovno steče v rov, češ, tudi jaz vam imam nekaj pokazati. Privleče iz lisičine še dve mrtvi lisički. V pol ure je mali, toda odlični Bor pripomogel

lovcem, da so uplenili staro in tri mlade lisice. Lovska sreča pa je spremljala lovce še na nadaljnji poti v revirju. Peljala jih je proti Dobju in Bovčam, da bi si hkrati ogledali, kje teče meja ob sosednjem, šentjurskem lovišču. Bor preišče prve tri rove, a prileze iz njih razočaran. Ker je vztrajen, zleze še v sosednji rov, kjer ga dolgo ni slišati. Lovci že mislijo, da ga je lisica zopet zagrabila na njegovem najobčutljivejšem delu telesa ter ga morda oropala dragocenega imetja, ko se jedva sliši globoko v rovu močno lajanje. V strahu za psa gredo lovci po ravnice in lopate. Ko nekaj časa kopljejo, čujejo za seboj glasno renčanje; za hrbtom jim je Bor privlekel prvega mladiča, znatno večjega kakor iz lisičine na Lipovcu in lepo rdečega, kar je znak, da je v tem letu že zgodaj zagledal luč sveta. Prenehajo s kopanjem, da bi se malo založili in okrepčali. Med tem časom privleče Bor še dva mrtva mladiča na dan. Stare lisice sicer niso dobili, a prav zadovoljni z eno staro in s šestimi mladiči so se ta dan vračali proti domu.

Lep uspeh, ki so ga imeli, jih je naslednjo nedeljo zopet napotil v revir. To pot so si dali nalogo, da si ogledajo lovišče ob meji revirja Vojnik. Že zgodaj zjutraj naletijo na jazbino, do katere je vodila pot, kakor da bi bila tlakovana. Ugibajo, ali naj takoj začnejo kopati, ali pa naj spustijo notri Bora, da jim nakaže smernice za kopanje. Odločili so se za drugo, kar pa bi bilo lahko postalo usodno za zvestega pomagača Bora, ako ne bi bil tako gibčen in spreten. Takoj ko je Bor izginil v jazbini, je pokazal oče jazbec, da je doma in da je neomejen gospodar v hiši. Pognal je Bora s tako silo in naglico do izhoda, da je lovski čuvaj vzkliknil: »To je šlo pa hitreje ko brzovlak.« Opazili so, da pes krvavi na modu, zato so ga potegnili za rep iz rova in ga djali na vrvico, kljub temu da je kazal veliko napadalnost. Nato so šli lovci po orodje in so kopali ves dopoldan, toda brez uspeha. Jazbec je imel še rezervno zakloniščе, kamor se je skobacal. Ker je bil teren neugoden, so opustili nadaljnje kopanje ter se odločili, da si ogledajo še lisičine na Razdelniku. Postavijo se v polkrogu okrog njih, Bora pa puste, da si sam poišče pravi rov. Komaj izgine v njem, že švigne mlada lisica dokaj daleč izpod neke korenine v sosednjo lisičino. Sledil ji je sicer strel, ki pa je zgrešil. Po daljšem čakanju okrog lisičin se lovci odločijo, da kopljejo rov, ki ga bo nakazal z lajanjem Bor. Imeli so srečo. Izkopali so tri lisičke, ki so se zabarikadirale v ozko špranjo, tako da jim Bor ni mogel do živega.

Kdor je doživel le nekajkrat z jamarjem razne zaimivosti lova na lisice, temu lovska žilica ne bo dala miru. In tako so naši lovci poskusili 9. julija ponovno, če jim bo sv. Hubertus naklonjen. Vračajoč se z lovskega pohoda domov, je obkolilo pet lovcev z gosto praprotjo in s smrečinami porasel, okrog 50×100 m velik gozd ter spustili vanj Bora. Komaj je izginil v goščavi, že poči prvi strel, nekaj minut nato drugi, nato tretji in četrti. V dvajsetih minutah so padle tri mlade lisice, a že tako velike, da so bile samostojne. Ker je v revirju v dveh mesecih padlo še osem lisic, je bilo v 1000 ha velikem delu celjskega lovišča uničenih 21 lisic, kar je v prvi vrsti zasluga odličnega jamarja Bora, na katerega je lahko njegov gospodar Uršič ponosen, pa tudi lovskega čuvaja Lampreta, ki do podrobnosti pozna v varstvo mu izročeno lovišče.

U.—dr.

Nekaj o zastruljevanju lisic. Naj navedemo par primerov, kako smo pokončevali oziroma zastrupljevali lisice. Tov. G. J. je metal vabe, v kateri je imel nameščeno cianvodikovo ampulo. Ko je hodil gledat, so bili sledovi lisice tja in nazaj, a o vabi ni

bilo ne duha ne sluha; to se je ponovilo. Tretje jutro je nedaleč od vabe ležala lepa lisica; ker pa se je tovarišu le čudno zdelo, kaj je z ampulami, je preparal lisici želodec in našel med mišmi in drugo jedjo tudi svoji dve vabi celi ter v njih lepo nameščena strupa, katera je potem polagal še nadalje lisicam samo v večje vabe, da jih ni mogla cele pogoltniti.

Tov. Z. A. je čakal marsikatero mesečno urico lepega in zvitega lisjaka, ki se mu je vedno spretno izmikal. Poskusil je z zastrupitvijo, pa tudi tukaj ni bilo kmalu uspeha; končno pa je le prijel in odnesel vabo dva metra stran in jo tam izpustil. Iz previdnosti pa ni hotel tov. iti gledat, kaj je z vabo, ker je predobro poznal navihanega lisjaka. Drugo jutro, ko je bil sneg svež in so se vsi sledovi prav dobro poznali, pride lisjak do vabe, jo pobere in nese štiri metre daleč, jo tam pregrizne in spusti, nato naredi nekaj negotovih stopinj. Za tem mu omahne zadnji konec na levo stran in se s prednjimi nogami še vleče dva metra daleč in tam obleži. Premetava se nekaj časa na obsegu enega metra. Na to vstane in gre lepo svojo pot . . .

Tov. Z. A. je potem dne 15. marca zjutraj pobral eno zastrupljeno lisico. Takoj je opazil, da je precej široka. Povedal je to staremu lovcu, ki je podvomil, da bi bila lisica tako zgodaj zaskočena; ko pa je bil njen kožuh slečen in trebuh preparan, so bili v njem štirje plodovi, ki bi bili poleženi koncem marca ali v začetku aprila. Tako je ena sama ampula pokončala pet roparic.

Ker se nam zdi redek primer tako zgodnje oploditve, prosim tovariše lovce, da poročajo kaj o svojih doživljajih in izkušnjah.

Okrajnemu lovskemu svetu se zahvaljujemo za prejeto nagrado, ki smo jo prejeli za pokončane roparice.

L. d. Sava-Tirna, Z. A.

Hudič ga je hotel vzeti. Nekoč pred vojno smo lovili Podvine-Planinska vas. V dveh redovih smo se pomikali skozi grmovje, ko skoči zajec in lovec Jaka ustreli. Zadel pa ni samo zajca, temveč v nasprotnem redu strelcev tudi lovca Miho, z dvema šibrama v lice. Jaka o tej nezgodi ni nič vedel in se je kregal nad zajcem, ki je še nekaj poskakoval, češ, če nimaš dosti, ti bom še pridjal. Obstreljeni Miha, ko to sliši, se prestraši, da bi mogel dobiti še kaj več, se vrže na tla. Vse to vidi mimoidoči dimnikar Recelj iz Kozjega ter hitro skoči ranjencu na pomoč. Med lovci je bil tudi župnik Rozman iz Prevoja, ki opazi, da se je nekaj zgodilo in gre na kraj dogodka. Naročil je dimnikarju, naj odhiti na Planino po zdravnika, kar je ta tudi storil. Vse to je od daleč opazovala s svoje njive stara Neža, ki je takoj razglasila hudo novico ljudem v Planinski vasi, češ, ustrelil se je lovec, katerega je hotel hudič še toplega odnesti. Če bi ne bilo zraven ravno župnika, bi ga bil zagotovo vzel. Hudič pa ni tekel pred župnikom, ampak le dimnikar po župnikovem naročilu po zdravnika. Dogodek se je nazadnje končal v splošno zadovoljnost na zadnjem pogonu. P. J.

Medved, ustreljen v Zavrhu na Koroškem. Kakor poroča »Slovenski vestnik« št. 48 z dne 5. julija 1950, je nameraval gozd. upravitelj Niedereder na zalazu v zgodnji uri ustreliti srnjaka. To je bilo v Zavrhu pri Bistrici v Rožu na Koroškem. Ali v svoje veliko začudenje svojim očem ni verjel, ko je opazil, da je prilomastil iz gozda velik odrasel medved, ki je tudi lovca opazil in naglo nameril svoje korake v nasprotno smer. Medved je naletel čez nekaj skokov pred puškino cev drugega lovca, ki pa ga ni opazil. Tudi on je čakal srnjaka. Tedaj je Niedereder sprožil in zadel medveda. Smrtno ranjeni medved je zatulil in se zvrnil. Žival je bila dolga 207 cm in težka 180 kg. V medvedovem želodcu so na-

šli za roparico kaj skromen zajtrk, same mravlje. Domnevajo, da se je medved priklatil s Kočevskega. Na Koroškem bi se mu nekaj časa dobro godilo ker so ovce in goveda že na planinskih pašnikih. Toda prekmalu ga je zadela usoda.

Mrtvega medveda so še isti večer odpeljali v Celovec, kjer si ga je na Starem trgu lahko vsakdo ogledal. Veliko ljudi se je zbralo okoli voza, na katerem je ležal kosmatinec. Delal je prav dobrodušen vtis.

Medvedi so na ozemlju Avstrije redek lovski plen. Zadnjega so ustrelili leta 1903 na Solnograškem.

A. S. P.

Izredna plodovitost zajca. V nedeljo 4. junija je imela četa predvojaško vzgojo in ob hosti na zapuščenem breskovem nasadu, poraslem z visoko travo in z nekaj divjaki, našla leglo sedmih mladih divjih zajcev. Poklicani bližnji lovec S. je ugotovil, da so bili zajčki vsi krepko razviti in vsi enako veliki, kakih 7 dni ali nekaj več stari. Znali so se že dobro skrivati, da jih je moral po travi iskati. Spravil jih je šest v bližnji grm in jih rešil, da bi jih fantje v travi ne pohodili, kakor so enega.

V svoji dolgi lovski praksi sem videl marsikatero leglo zajcev, toda navadno z dvema, redkokdaj s tremi mladiči. Sam sem pred leti v mili zimi konec januarja ustrelil zajko s popolnoma donošenim mladičem. Povrgla bi bila samo enega, čeravno je bila dobro razvita. Mogoče je še kateri lovec ugotovil tako številno leglo.

J. Medved, Pišece.

Smrtni let. Lansko jesen sem iz bližine opazoval tropič selečih se lastovic, ki sta jih zasledovala ostriža. Stare lastovice so skušale mlade oddaljiti od nevarnosti in jih odpeljati v višino.

Med tem se je ostrižema vrgla nasproti stara lastovica, ki je hotela s svojimi letalskimi akrobacijami odvrniti oziroma zadrževati zasledovalca.

Letalska tekma se je vršila nad trato, kjer je podil en ostriž lastovico kakih 50 metrov navzgor, drugi zopet navzdol, dokler ni hrabra lastovica končala v krempljih enega od preganjalcev. Boj je trajal kakih 20 minut in včasih mi je zastajal dih ob smrtnem letu uboge lastovice, ki se je žrtvovala za svoj zarod.

Riko Koler,
Dolgovaške gorice, Prekmurje.

Gnezdenje roparic. K članku »Nekaj opazovanj« v 4. številki »Lovca«, v katerem opisuje lov. tov. Navodnik, ptice roparice, med drugim tudi kanjo, bi v kratkem opisal primer njenega gnezdenja.

Ko sem bil lani aprila v lovišču Slivnica-Grosuplje na lovu za roparicami, sem zasledil na visoki bukvi gnezdo kanje, ki je pravkar odletela z gnezda. Počakal sem in ko se je vrnila, sem jo ustrelil.

Letos v maju sem bil v istem kraju, z enakim namenom, ko me opozori klic ujede v zraku na lanski dogodek. Približal sem se bukvi, na kateri je bilo še staro lansko gnezdo ter sem sunil z nogo v drevo. Na moje presenečenje je iz gnezda zletela kanja. Ker se mi je mudilo na vlak, sem čakanje opustil, a prihodnjo nedeljo sem se z lov. tovarišem vrnil na isto mesto. Tovariš je udaril po bukvi, iz gnezda je zletela kanja in seveda zadeta obležala. Deček, ki je bil z nama, je nato splezal na drevo ter zmetal iz gnezda 2 mladi kanji, 3 ostanke zajčjih nog, 1 voluharja, nekaj miši in 1 slepiča. V gnezdo nanesene živali so bile sicer mrtve, toda cele. Mlade roparice so si raje privoščile zajčjo pečenko, kar je bilo razvidno iz ostankov zajčjih tačic in kosti. Iz tega sledi, da se ptice roparice poslužujejo starih gnezd. Zaradi tega priporočam lovcem, da pri pokončevanju ujed ne razdirajo praznih gnezd ter

raje naslednje leto obiščejo ta gnezda in uspeh bo skoraj siguren.

Tone Glažar,
Ljubljana, Sodarska 6.

Lovec s knjigo. »Ko grem poleti oprezat za golobi, vzamem vsekdar zraven puške s seboj knjigo. Vsedem se pod hrast, berem in streljam golobe, če pridejo in tako imam poleg lovskega še duhovni užitek.« Tako mi je dejal nekoč stanovski tovariš-lovec.

Kot dijak sem tudi jaz oprezoval s puško in knjigo, pa ne po golobih, ampak po srnjakih. Manjkala mi je kot začetniku sleherna lovska teorija. In zato so bili moji pičli uspehi bolj slučajni, navadno pa negativni. Kako naivni smo bili takrat — pred 60 leti — še pohorski lovci, da smo bili trdno uverjeni, da srnjak ovoha le tistega lovca, ki na lovu kadi. Zavoljo tega je bilo kajenje na takem lovu strogo prepovedano.

Moj oče so imeli visoko na Pohorju 216 oralov popolnoma zaokroženo posestvo, torej lastno lovišče. Sam strasten lovec, ni čuda, da smo lovsko kri podedovali tudi sinovi. Vsekdar sem se veselil božičnih počitnic zaradi lova. Če je naneslo, da so bili o Vseh svetih 3 dnevi prosti, sem še takrat rad smuknil iz Maribora domov na lov. Največ priložnosti so mi pa nudile velike počitnice od 15. VII. do 15. IX. Navadno so pa že v juniju oče odstrelili po enega ali dva srnjaka tako, da je zame ostal le kakšen izkušen rogljač. Kako sem prišel takrat na idejo, da sem jemal na zalaz knjigo, danes ne vem več. Reclamova biblioteka je nudila mnogo lepega čtiva za mal denar. Nabavil sem si Saphirova »Humoristična predavanja« in ta knjižica mi je bila potem v počitnicah zvesta spremljevalka na lovskih pohodih. Sreče nisem imel, ko sem s knjigo pohajal po lovišču in presedal po cele ure na najbolj frekvetiranih stečinah, zanašajoč se na svoja ušesa.

Bilo je že ob koncu počitnic, ko smo neko nedeljo napravili brakado na nekega prefriganega rogljača, ki ga na zalazu nismo mogli dobiti. V revirju, kjer je navadno pohajal, smo zasedli najboljša stojišča in nanj spustili našega izvrstnega braka. Zavzel sem stojišče na spodnjem robu ob meji na koncu neke jase, po kateri je držala steza lahko poševno nizdol, tik mimo mojega sedeža tako, da bi že na 60 korakov moral videti srnjaka, ko bi divjal po stezi proti meni. Sedel sem dobro krit 15 korakov od steze tako, da sem obvladal tudi še križišče kolovoza, kamor se je stekala steza. Računal sem, da srnjak mora mimo mene, naj pride od te ali one strani. K nesreči sem imel tisto knjižico tudi takrat s seboj, v katero sem se zatopil, zanašajoč se nase in na braka, ki se nikoli na slepo ni oglasil. Ko čez čas začujem braka nad seboj, sem takoj vtaknil knjižico v torbo, vzel puško v roko in ostro pazil. Gonja je šla visoko nad menoj v bregu okrog proti zgornjim lovcem. Na začudenje pa pri nobenem ni počilo. Pod zadnjim lovcem se gonja naenkrat obrne navzdol poševno proti meni. In že na moje največje presenečenje pridrvi brak, glasno goneč po tisti poti na 15 korakov mimo mene. Rad bi bil videl svoj razočarani obraz! Skoraj nisem mogel verjeti, da goni brak srnjaka, dokler 15 korakov od svojega sedeža v mehkem pesku na kolovozu nisem našel srnjakov sled. Iz skušnje vem, da srnjak precej glasno priropoče, ako ga tira pes. Ta pa se je kakor lisjak neslišno pretihotapil na 15 korakov mimo mene, da ga nisem videl, še manj pa slišal. Ni drugače mogoče, kakor da me je dobil pravočasno v nos in se potem po lisičje tiho zmuznil mimo. Priti pa je moral precej poprej, ko se je brak oglasil. Zadnji lovec, po katerem se je srnjak obrnil nazaj in nizdol, kar je dobro slišal, bi me bil

lahko opozoril, ker je vedel za moje stojišče in ker pes še ni gonil. Bil je pač lovski novinec.

Neka ženska, ki je prišla iz smeri, kamor je brak gnal srnjaka, je videla srnjaka »z laket dolgimi rogovi«.

Tako sem bil branja na lovu za vedno ozdravljen.

Knjiga in puška skupaj ne spadata na lov!

J. Medved, Pišeče 1950.

Profesor na gamsovem lovu: Kadar streljaš na kozla, ustreliš včasih dva. Ugotovitev, da nisi ustrelil kozla, ko si ga ustrelil, je zmeraj razveseljiva, ker dokazuje, da si ustrelil kozla.

Lov je zares zanimiv, ker tam (pa tudi drugod) lahko ustreliš mnogo kozlov, ne da bi ustrelil kozla. A. S. P.

Ali obstoji »ptičje mleko«? V pripovedki Dostojevskega »Gospodinja« starec Murin govori: »Jaz njej v ničemer ne hodim na pot, ako si zaželi tičjega mleka, še to ji preskrbim, sam naredim tako tico, če je ni na svetu!« A ruski pregovor o tem, da »razen ptičjega mleka je v Moskvi dobiti vsega« — je znana vsem in vsakomur. V mnogo starejšem času so ljudje povsem resno verjeli, da se ptičje mleko dobi vsaj pri nekih vrstah ptic.

Pa kako se je mogla pojaviti pri človeku sama misel na ptičje mleko? Če ne obstoji, mar ni pri pticah nečesa, kar bi utegnilo navesti na domnevo, da ptičje mleko obstaja? Dejansko — je. Pri golobu in golobici se med valitvijo jako spreminja razširitev požiralnika, znanega pod imenom golše. Površnica ali epitel, ki pokriva notranjo površino golše, se razširja, a celice se polnijo z mastjo in se izločajo v obliki tako imenovanega »golšnega mleka«, s katerim golobi v prvem času pitajo svoje mlade. Domnevajo, da je to golobje golšno mleko dalo povod za ustvarjanje raznih pregovorov o »ptičjem mleku«.

Pri nekih ptičih služi golša kot shramba zaloge, n. pr. pri ujedah in nekih zobavcih. Hrano težko najdejo, kadar pa trčijo na večjo količino, vzamejo vso in si narede zalogo. Pri drugih golšah služi za predhodno prebavljanje hrane, kjer se ta zdrobi in zmehča ter deloma prebavi, tako na primer pri kurah, ki goltajo cela zrna. Pri tretjih — vedro za nesnago, kjer se zbirajo kocine, volna, perje in drugi neprebavni deli živeža, ki jih živali pozneje izvržejo. Imamo ptiče, pri katerih golše sploh ni. Pri njih požiralnik brez kakršnega koli razširjenja v podobi ravne cevi prehaja v želodec. Edino pri golobu golša služi za pitanje žoltokljuncev z »mlekom«.

Želodec pri pticah obsega dvoje: kemično in mehanično obdelavo hrane. Prvi del, tako imenovani želodec žlez, je zlasti razvit pri povodnih pticah, ki požro cel plen, pa tudi pri roparicah in drugih pticah, ki naenkrat polnijo želodec z veliko količino hrane. Kakor smo že opomnili, je učinek soka, ki ga izločajo žleze v tem delu želodca, tolikšen, da utegne razkrojiti celo dlako in luske.

Drugi del — mišični želodec različnih ptičev — ima raznovrstne posle. Pri mesojedcih, ribojedcih in sadjejedcih se tu nadaljuje kemična predelava hrane s soki, ki se prilivajo semkaj iz prvega, žleznega dela v želodcu. Pri plovkah, kurah, vrabčjih vrstah zobavcev in mnogih drugih mišični želodec služi za drobitev nezadosti predelane hrane, posebno zrn in polžev.

Zanimivo je, da je moč mišičnih sten v želodcu precejšna. Mišični želodec pri puranih sploščí v 24 urah železne cevčice. A da bi se te cevke sploščile mehanično, je treba 32 kg pritiska. Za ojačenja mehanične delavnosti mišičnega želodca pa je njegov notranji del oskrbljen s posebno

trdo plastjo z neravno površino, polno hrapavin, ploščic, izbočin.

Pri vse tem pa pri nekih ptičih niti taka grčasta površina mišičnega želodca ne zadošča za uspešno mletje živeža. Da se okrepi delavnost želodčnih mišic, morajo neke ptice žreti pesek in kamenje ali pa trdna semena raznoterih zelí. Taki trdi predmeti pomagajo razmlinčiti hrano. Pri tem se njih zaloga v želodcu zdaj pa zdaj izpopolni. Pri ruševcu tehta pesek v želodcu od 0.2 do 16 gramov.

Črева pri raznih ptičih so takisto različna. Pri tistih, ki se hranijo z ribo, z mrhovino, zrnjem in deli zelišč, ki imajo obilo trdnega tkiva, so črева daljša. Dokaj kratka črева imajo ptiči, ki se preživljajo z mrčesom in sadjem.

Redin — A. D.

Iz lovske organizacije

Kelih Miloš, petdesetletnik. Tov. Kelih Miloš, direktor gozdnega gospodarstva v Kranju, se je rodil 24. septembra v lepi slovenski vasici Sela na Koroškem.

Lovska kri, ljubezen do živali in dovzetnost za naravo so že mladega gnale med lovce in gozdarje. Z vso njemu lastno marljivostjo in vestnostjo se je oklenil svojega zelenega poklica in se v njem izpopolnil do take višine kakor malokateri slovenski lovec. Življenjska pot ga je vodila z Obirja, rodne zemlje na Gorenjsko in od tam v Slavonske nižine, kjer je postal veščak ne le v raznih panogah lova, temveč prav posebno v vzreji fazanov.

Nič manj temeljito se ni posvetil vzreji in šolanju psov. Tem bolj mu je to uspevalo, ker si je s svojo prisrčnostjo in iskrenostjo do živali pridobil njihovo popolno privrženost.

Po mnogih letih pa njegovo mehko in dovzetno srce ni odolelo klicu slovenskih gora, da bi se ne bil vrnil kot zrel mož ter dovršen lovec in gozdar. Zaživel je zopet med skalami, gamsi in petelini ter med našimi gorskimi gozdovi.

Svoje veliko znanje je delil tovarišem s polno roko in neumorno delal za dvig lovstva in gozdarstva.

Kasneje ga je življenjska pot ločila od lovskega poklica in je moral

vse svoje moči in znanje posvetiti našim gozdom. Ostal pa je neumoren delavec in lovec v lovski organizaciji. Kot član Lovske družine Bled je dal in še daje v svojih predavanjih mnogo pobud, pravega lovskega duha in znanja. Nič manj ne daje od svojega znanja Lovski podzvezi, kjer posebej kot predsednik kinološke sekcije neumorno deluje.

Lovci samo obžalujemo, da ga je prevelika zaposlenost v sedanjem poklicu preveč odtegnila lovstvu.

Dobremu in vzglednemu lovskemu tovarišu želimo k njegovemu jubileju še mnogo zdravih let!

LD Bled.

Lovska družina Stol v Begunjah na Gorenjskem je podpisala 98.300 din državnega posojila in od tega člani Olip Pavel in Šumi Janko po 10.000, Ukmar Stane 5000 din, Keržan Ivan 4500 din, Langus Alojz 4000 din. To

je vzgledna zavednost družine in njenih članov. Š. A.

† **Čebašek Jože,** član LD Radovljica, poslovodja Mestne mesarije Radovljica itd., nas je letos v juniju v oseminštiridesetem letu starosti za vedno zapustil.

Nesreča je ustavila plemenito lovsko srce, ki je nad dvajset let utripalo v melodijah gorenjskih gora, ko so njegove oči iskale skozi meglo in sneg na pobočjih Dobrče črnega gamsa ali, ki so tolikokrat pasle srnjad po naših senožetih in posekah. Posebno ljubezen je posvečal vzgoji psov.

Da je poleg lovcev tudi široka javnost cenila družabnega, odločnega in pravičnega lovca, je pokazala velika udeležba na njegovem pogrebu. Ob grobu se je v imenu lovcev od njega poslovil tov. Avsenek Anton. Dragemu lovskemu tovarišu bodi med nami ohranjen trajen in svetel spomin!

LD Radovljica, K. A.

(Pokojnemu tovarišu Egidiju Kodele v slovo)

Prezgodaj Egid!

Prezgodaj mrejo srca sredi leta.
Še ne rdeči pobočja Javornika
dih jesenske slane,
ne besni še mrzla burja
preko golega skalovja
in ne kliče lovski rog nas
k zadnjemu pogonu!

Sta skupaj rasli najini drevesi,
na istih tleh, skoraj na isti gredi
poigravali vejevje v sončni luči,
krepili v istih vihrah svojo rast.
In Ti že greš od tod;
greš, ko drevo še ni doraslo,
ni zrelo še za preporod!

Zaplakal bi!
A kje so tisti časi,
ko bolest je šla v solzé?
Zdaj, kakor kaplja strupa
kane vsaka tuga nam v srce,
da marsikdo, ki še živel bi v soncu,
svojega ne učaka dne . . .

Fr. Vilhar

NOVEMBER

O. C.

Beseda o komasaciji lovišč

Minilo je nekaj mesecev, od kar smo v vsej naši republiki izvedli izredno široko komasacijo lovišč. Že sedaj pa moramo ugotoviti, da ta širokopotezna akcija ni povsod rodila zaželenega uspeha in da je v svojih posledicah pogosto celo kvarno vplivala. To kaže, da je bila izvedena prenagljeno, rekel bi preveč kampanjsko. Ta nepotrebna naglica je lovske podzveze in lovske družine postavila na lepem pred povsem novo, nepričakovano nalogo. Odločitev se je zahtevala od prizadetih kolektivov v tako kratkem času, da lovske družine zadeve niso utegnile temeljito pretresti, kaj šele, da bi se bili mogli posamezni kolektivi med seboj posvetovati ali celo rešiti pereča vprašanja na terenu. Zato dobra zamisel ni rodila enako dobrega uspeha in se vprav čudim, da se doslej ni našel nihče, ki bi to zadevo v našem glasilu kritično obravnaval.

Komasacija lovišč je imela dvojen namen, namreč da se ustvarijo vidno zaokroženi lovsko-gospodarski kompleksi in da se obenem poveča površina novoustanovljenih lovišč. Povečana in vidno razmejičena lovišča pa bi naj dajala osnovo za intenzivnejšo gojitev divjadi, pri čemer bi zmanjšano število lovskih družin omogočilo lovskim podzvezam tesnejši kontakt z novimi lovskimi kolektivi, hkrati pa bi se poenostavila oziroma zožila administracija.

Misel sama na sebi gotovo ni slabša, čeprav vemo, da pri lovskem gospodarjenju ne moremo postavljati nekih absolutnih norm. Tako se na pr. divjad ne ozira ne na vidne ne na nevidne meje, marveč se drži na onem terenu, kateri ji nudi največ ugodnosti. Tudi ne velja brezpogojno načelo, da je mogoče gojiti večje število divjadi na večji površini, ker je tudi to odvisno le od naravnih pogojev v posameznih delih lovišč, ne pa zgolj od njih površine. Tako je često mogoče vzdrževati na manjši površini več divjadi, kakor drugje na neprimerno večji površini. Saj je dovolj znano, da v nekaterih delih naših lovišč ne najdemo nikoli divjadi, čeprav so navidezno dani povsem enaki pogoji kakor tam, kjer odpovedo vsi gojitveni napori. Na drugi strani pa se stroški lovskega gospodarjenja v velikem lovišču povsem nesorazmerno zvišajo.

Kaj smo konkretno dosegli s komasacijo lovišč? Predvsem smo na ta način močno zmanjšali število lovskih družin v nekaterih okrajih za več ko polovico. To je v pogledu zmanjšanja naše administracije gotovo pozitiven uspeh. Temu primerno smo tudi povečali površine naših lovišč, kar pa ni v vseh primerih v korist lovskemu gospodarstvu, zlasti ne v nižinskih loviščih. Povsem pa smo pri tem pozabili, da bomo morali poleg lovišč komasirati tudi člane lovskih družin, ki se bodo morali strniti v preostale lovske kolektive. Pred komasacijo je število članov lovske družine redkokdaj presegalo 15 do 20 oseb, po njeni izvedbi pa so redke družine z manj ko 25 člani. Poznam pa kolektive,

ki štejejo po 50 in še znatno več članov, kar je brezpogojno preveč. V tem se tudi odraža slaba stran izvedene komasacije.

Niso mi sicer na voljo podatki iz vse republike. V našem območju (Maribor-mesto in okolica) vsekakor nimamo več lovišč izpod 2.500 ha, medtem ko presegajo največja tudi 6.000 ha površine. Vprašanje pa je, s kakšnimi sredstvi razpolagamo za gojitev divjadi v teh loviščih. Predvsem si moramo kar odkrito priznati, da poklicnih lovskih čuvajev danes nimamo in da skoraj ni mogoče zbrati lovskega kolektiva, ki bi mogel iz svojih sredstev vzdrževati čuvaja. Če vzamemo, da znaša plača lovskega čuvaja bruto le cca 4.000 din, bi moral vsak član lovske družine, ki bi štela 40 oseb, prispevati mesečno po 100 din samo za lovskega čuvaja. Pri tem bo za nadzor nad loviščem, ki meri do 6.000 ha, en sam čuvaj pogostokrat premalo in mu bo treba dodati še vsaj enega do dva pomožna čuvaja, ki pa ju je treba prav tako primerno nagraditi. Če k temu računamo potrebne gojitvene naprave kakor preže, krmišča, pasti in potrebno krmo za divjad, bomo morali nujno priti do zaključka, da je ustvaritev pogojev za intenzivno gojitev divjadi večini današnjih lovskih kolektivov enostavno nemogoča. Ne smemo vendar pozabiti, da je že samo izvajanje lova kaj draga zadeva, če pomislimo le, da stane en sam lovski naboj cca 10 din. K temu je treba računati večjo porabo obutve, obleke, perila in hrane, nabavo lovske opreme, lovskih psov, izdatke za vožnjo itd. Če seštejemo vse te postavke pri lovcu, ki se hoče res lovsko udejstvovati — ne le pri odstrelu koristne divjadi, marveč predvsem tudi pri odstrelu roparic in raznih škodljivcev — bo postavka 500 in več dinarjev v mesečnem proračunu komaj zadostovala za kritje vseh teh stroškov. To pa je za vsakogar od nas že prav znaten izdatek, marsikdo pa ga sploh ne zmore.

Tako smo sedaj dobili velika lovišča, v katerih pa večinoma ne moremo izvajati niti primernega nadzora, kaj šele kolikor toliko uspešnih gojitvenih ukrepov. To so člani mnogih lovskih družin kaj kmalu tudi sami spoznali in sami med seboj sklenili dogovore, po katerih pač upravlja vsak oni del lovišča, katerega so upravljali že pred komasacijo in v njem tudi samostojno izvajajo lov. Nova skupna uprava družine deluje kot taka le navidezno, med tem ko dejansko opravljajo vse posle uprave prejšnji odbori bivših družin. Tako je ostala komasacija le prazen videz, ki se ne krije z dejanskim položajem na terenu. K temu prihaja ugotovitev, da se je sicer res nekoliko skrčila administracija lovskih podzvez, da pa se je vsled režima v lovskih kolektivih silovito otežkočila evidenca dela v lovišču. Medtem ko so se člani prejšnjih manjših kolektivov z lahkoto sestajali, je danes naravnost težava zbrati lovce iz vsega povečanega področja k posvetu. Pri tem je očitno tudi slabo vplival stik članov posameznih združenih kolektivov. Upoštevati je pač treba, da je poprej gospodarila vsaka družina po svojih zamislih in dosegala neke uspehe ali neuspehe, ki danes tvorijo predmet neštetih sporov med člani lovskih družin. Najhujše je pri tem vprašanje meja posameznih družin. Silna naglica, s katero je bila komasacija izvedena, pač ni dopuščala, da bi se te zadeve reševale med prizadetimi na terenu sporazumno in tako, kakor bi to res ustrezalo lovsko gospodarskim interesom. Zato se ravno v tem pogledu danes kažejo slabe posledice prenagljene rešitve problema. Menda ni bilo nikoli toliko sporov in toliko negodovanja kot v posledici komasacije

tako med člani lovskih družin kakor tudi med sosednjimi lovskimi družinami. Vse to pa so posledice slabo izvedene komasacije, ki se ponekod odražajo prav na škodo gojitve divjadi. O kakih gojitvenih uspehih ni govora.

Morda res ponekod ni stvarnih ugovorov proti povečanju višinskih lovišč. Upoštevati pa je treba, da se v teh odstreli letno le nekaj kosov divjadi in da je zato pravi nesmisel, če šteje zakupniški kolektiv kar 50 in več članov, ki v svojem lovišču po večini itak ne morejo priti do odstrela. V poljskih loviščih so bili morda umestni posamezni mejni popravki. Toda ogromno povečanje teh lovišč in s tem zvezano kopičenje mnogih lovcev na njihovem področju — kakor kaže praksa — gotovo ni bilo niti potrebno niti koristno. Za intenzivno gojitev male divjadi (zajca, fazana, jerebice) namreč nikakor ni potrebna velika površina lovišča. Če so dani naravni pogoji in če imamo sosede, ki prav tako intenzivno goje kakor mi sami in če je poleg tega v družini nekaj lovcev z dovoljnim izkustvom in požrtvovalnostjo, bo mogoče na površini 1.000 do 2.000 ha kaj kmalu doseči stalež divjadi, ki je z ozirom na druge gospodarske panoge še dopusten. Prednost manjših lovišč je v tem, da morejo v njih uspešno izvajati nadzor člani sami in da se uspeh doseže sorazmerno z majhnimi stroški.

V dokaz svojih izvajanj hočem navesti le en primer, ki mi je znan iz predvojne dobe. V našem okolišu je imel privatnik v zakupu lovišče v izmeri 300 ha. V tem je brez škode za stalež divjadi odstrelil letno po 60 do 70 zajcev in enako število fazanov. Na istem področju, ki je sedaj vključeno v eno naših lovskih družin, je danes mogoče odstreliti komaj eno desetino tega števila divjadi. To je hkrati dokaz, da pri poljskem lovu ni odločilna le površina lovišča, marveč, da je vse odvisno od intenzivnosti naših gojitvenih ukrepov.

Po mojem mnenju je koncesija dosegla slab uspeh zaradi tega, ker je bila preveč dekretirana, ne da bi se upoštevala zdrava iniciativa od spodaj — iz krogov lovskih družin samih. Vse to pa kaže na to, da bo treba nedavno izvršeno komasacijo podvreči še prav podrobni reviziji, pri čemer bo mnogo odvisno od tega, ali bomo znali pravilno pa tudi dovolj hitro in prožno ustreči utemeljenim težnjam naših lovcev in lovskih kolektivov, ki jim dolgoletna praksa gotovo daje vse kvalifikacije, da morejo koristno sodelovati pri pravilni rešitvi tega problema. Kajti zgolj olajšanje našega administrativnega dela nas ne sme dovesti do tega, da bi bili gluhi za utemeljene predloge k izboljšanju današnjega stanja.

Morda kaže ravno v tej zvezi spregovoriti tudi še o drugi zadevi, ki smo jo danes že precej izgubili iz vidika, ki pa je še vedno prav zanimiva. To so namreč lovski gosti.

Vsi vemo, da je v vsaki naši lovski družini po nekaj takih članov, ki se sicer udeležujejo posameznih jesenskih lovov, ki tudi radi odstrele kakega srnjaka, ki pa jih sicer vse leto ne vidimo v lovišču. Saj lov dejansko vsebuje toliko čisto športnih elementov, da nekatere ljudi mika samo zaradi teh, medtem ko zanje vse ostalo delo v lovišču nima prav nobene privlačnosti. Če nekdo vidi ves čar lova v tem, da sname iz zraka fazana ali da postavi na glavo bežečega zajca, ne more pa razumeti tihe sreče pravega lovca, ki vse leto skrbno bdi nad sleherno divjadjo v lovišču — mu pač ni pomoči. Saj ni vsakomur dano, da bi

gojil ljubezen do iste stvari. Mnogo pa je danes tudi takih tovarišev, ki jim preobilna zaposlitev enostavno ne dopušča, da bi se bolj intenzivno posvetili lovu, ker jim skopo odmerjeni prosti čas komaj dopušča udeležbo na dveh, treh jesenskih lovih. Pomisliti je v tej zvezi na pr. na oficirje naše armade, ki se često neradi vključujejo v lovske kolektive že zaradi tega, ker ne morejo računati s trajnim bivanjem v naših krajih, ob premestitvi izven naše republike pa izgube pravico izvajanja lova, kljub temu, da so poravnali vse svoje obveznosti napram lovski družini in ki niso ravno neznatne. Pomisliti je treba na poklicne lovce v naših državnih loviščih, ki se pri današnjem stanju ne morejo vključiti v lovsko organizacijo, kljub temu, da poklicno izvajajo lov in da gre često za prav odlične strokovnjake. Ali ima smisla, da take ljudi silimo v lovske družine, da jim nalagamo obveznosti, ki jih ali ne vesele ali pa jih ne morejo izpolniti. Pa tudi dotok novih lovcev, zlasti iz večjih mest, je prav občuten, tako da bodo naše lovske družine v doglednem času poplavljene s članstvom, ki tudi samo ne bo moglo priti na svoj račun.

Čeprav naš Zakon o lovu ne pozna instituta lovskih gostov, sem vendar mnenja, da bi kazalo to vprašanje ponovno proučiti. V družine naj bi se vključili le taki lovci, ki so strokovno dovolj podkovani in jih veseli požrtvovalno delo v loviščih, vsem ostalim priložnostnim ljubiteljem lova pa naj bi se na ta ali oni način nudila možnost, da se včlanijo v lovsko organizacijo kot lovski gostje. Jasno je, da bi se ti člani organizacije mogli lovsko udejstvovati le na povabilo posameznih lovskih kolektivov ali v državnih loviščih. Saj je možnosti za lov v naši domovini toliko, da bi gotovo vsak od njih obilno prišel na svoj račun — seveda, če bi bilo njegovo vedenje in ravnanje na lovu v skladu z lovskimi običaji in predpisi. Neugnani, brezobzirni streljač in mrhar bi seveda ne mogel računati s tem, da bi ga kaj pogostokrat povabili na lov — za lovsko družino pa je pravi blagor, če ga nima v svoji sredini. (V tem pogledu je prejšnji Začasni lovski zakon to vprašanje bolj življenjsko rešil.)

Vem sicer, da kaže to zadevo temeljito premisliti, vendar se mi zdi, da naš razvoj polagoma narekuje tudi ustvaritev take možnosti in bi zato kazalo slišati mnenja naših lovcev o tej stvari v kaki širši anketi.

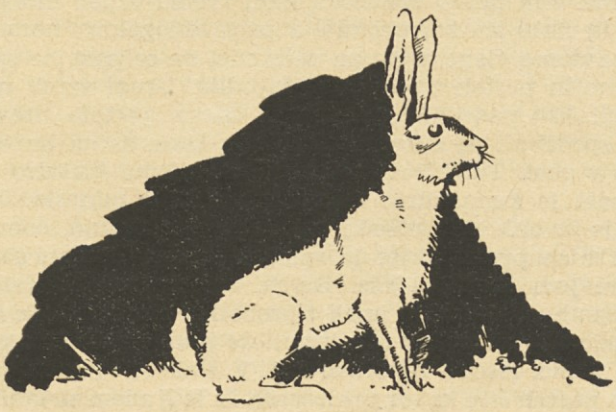

Dolinar Ivan, učitelj, Žalec

Kuna zlatica

Precej člankov je že bilo v prejšnjih »Lovcih« o kunah; tudi jaz sem napisal nekaj notic v lovskem oprtniku. Ne bo pa škodilo, posebno mlajšim lovcem, ako se nekatere posebnosti o kuni zlatici obnovijo, nekaj novega pa doda.

Za moj okus menda ni napornejšega lova na malo divjad, kakor je lov na kune. Če dobimo kuno na brakadi, ko jo lepo snamemo z drevesa, pri tem pa smo še mnenja, da smo dobili »laško veverico«, so zelo, zelo redka naključja. Vsega skupaj sem dobil do sedaj 6 kun, trud pa, katerega sem vložil v lov na kune, bi bil vreden dvojnega števila.

Kuna je izrazito nočna žival in se zbudi ter gre na rop šele po 7. uri zvečer. V zimskem času pa je temno že ob 5. uri prej, zato moramo urediti temu primeren način lova na kune. Najnavadnejši način lova na kune so pasti. Pasti so zelo različne. Po izkušnjah vem, da so lovci visokogorja pravi mojstri pri napravljanju lesenih pasti. Ničesar drugega kakor dva klinčka in eno tresko si priredi lovec doma. To tvori mehanizem pasti, vse drugo napravi lovec v gozdu. Samo sekirico še mora nesti s seboj. V gozdu ustreli še veverico, ki je najboljša vaba ali pa šojo. Tudi razna mrhovina in kosti privabijo kuno. Pri mojih opazovanjih sem našel, da je večkrat obgrizovala kravji rog. Če se nam pa posreči, da ustrelimo pri pasteh zajca, privabimo z njim kuno do pasti na tale način: V večji razdalji od pasti prerežemo zajcu trebuh. Zajca navežemo na palico in ga vlečemo mimo pasti poleg naše gazi tako, da se vlečejo čreva po snegu. Na večjih razdaljah — recimo 100 m — odtrgamo košček črevesja ter ga pustimo na sledu. V past položimo večje zalogaje črev. Na takšno vabo sem imel že prvi večer kuno v pasti.

Seveda ni vseeno, kje pasti postavimo. Najboljše so stečine ob večjem skalovju, stiki gozdov, pa tudi robovi gozdov, posebno še, če je gosto grmovje z mlado kulturo. Ker pa so kune precej na redko posejane, je uspeh temu primerno dvomljiv. Nastavljali bomo kunam le tam, kjer jih večkrat sledimo. In še ni vedno uspeha, četudi pride kuna v past. Ker nastavljamo pasti šele v novembru in do konca februarja, ko ima kožuh kun polno vrednost, nam vreme uspeh mnogokrat prepreči. Dež in nato zmrzal napravita past mnogokrat nerabno. Mehanizem se navzame vlage, nato pa zamrzne, da se past ne sproži. To se mi je pri mojih pasteh že večkrat dogodilo. Drugi vzrok neuspeha je globok sneg. Ako pade na past mnogo snega, je teža prevelika in se past sama sproži ali pa stisne mehanizem tako, da ga kuna ne sproži, ko se plazi v past. Tudi to sem že večkrat s tiho kletvico ugotovil. V sproženo past je kuna vdrla od zgoraj in vabo odnesla. Tudi izpodkopala mi je že enkrat sproženo past. Če je le možno, bomo napravili pasti pod skalne previse, kjer je vedno suho in brez snega. Pasti pod košatim drevjem so že slabše. Boljše od lesenih, so železne pasti. Ampak železnih pasti nismo imeli v preobilici ne poprej, še manj sedaj. Tudi ne smejo biti premočne (za lisice). Če zgubimo železno past, imamo precejšnjo škodo, lesena ne stane nič. V slabem vremenu pa so hibe pri železnih pasteh iste kakor pri lesenih in še ljudem so lahko nevarne.

Napravljanje in nastavljanje lesenih pasti ni prav nič naporno delo posebno, če si jih pripravimo že v oktobru in kune brez mehanizma privabljamo. Jaz sem napravil na dan po tri. Težja je kontrola pasti. Dokler je kopno, še gre; ko pa zapade sneg, in le v snegu je upanje na večji uspeh, je težavno hoditi od pasti do pasti. (Opisi pasti v »Lovcih« prvih letnikov.) Kune lahko lovi uspešno le lovec, kateri ima dovolj časa in ki stanuje v bližini lovišč, kjer se pojavljajo kune.

Večkrat je uspešnejši lov na kune po sledu. Ako zapade v noči nov južen sneg, posebno če preneha snežiti proti 3. uri zjutraj, se kuna prav lahko sledi in navadno tudi kmalu dožene, ker ni prehodila od 3. ure več tolike razdalje. Spi pa na najrazličnejših mestih. Našli jo bomo v veveričjem ali kanjinem gnezdu, v duplih dreves, v votlinah skalovja, plosko na veji čepečo in celo v pastirskih bajtah ter v oddaljenih skednjih. Pri tem ni niti potrebno, da bi imela v spanju mir. Ropot in govorjenje je ne zbudita, pač pa jerebovo cirikanje in veverično cokanje. Tudi mišje cviljenje jo zvabi z ležišča. Lovci dobro vedo, kdaj so po sledu že v bližini njenega »prenočišča«. Njen sled ni več tipičen za kuno, to je dve nogi druga pri drugi in malo naprej = = =, temveč najdemo po tri skupaj — = in še drugače je sled zmešan. Preden si izbere prenočišče, ležišče, spusti seč in se otrebi. Ko pa pridemo do gnezda ali dupla ter se nam zdi, da je kuna že naša, smo postavljeni pred novo uganko. Gnezd je navadno v bližini več. V katerem tiči, je navadno težko dognati, ker gre kuna naprej po drevju. Zgodilo se mi je že, da sem razbijal s streli gnezdo za gnezdom, kuna pa je spala v bližnjem skalovju, kamor je šla po tanki bukovi veji ter z enim skokom smuknila brez sledu na tleh v luknjo v skalovju. To sem ugotovil šele drugi dan, ko je zapustila razločen sled iz luknje in se nevljudno poslovila.

Po današnjih statistikah ulovljenih kun se mi zdi, da jih dobimo premalo. Ne čudim pa se temu pojavu. Nekdaj smo dobili za kuno zlatico od 800 do 1.200 din, eno leto celo 3.000 din, sedaj dobimo zanjo tudi 800 do 1.000 din, po kvaliteti. Poleg tega je bila kuna največkrat last lovca ali pa je dobil visoko strelnino — saj jo je tudi zaslužil — sedaj nima povečini nič od nje. Tudi cene niso v nikakšnem sorazmerju z današnjo draginjo.

V začetku sem omenil, da sem dobil dosedaj šele 6 kun. Od teh sem ujel eno v past, eno na strup, eno z rokami, tri pa sem zbil z drevja. Od teh, katere sem zbil z drevja je letos prva, katero sem dobil na brakadi. Ena mi je priplezala po drevju na jerebov klic sredi dneva, eno sem dognal po sledu v času paritve v februarju. Po sledu sem jih dognal več, tudi v pasti mi jih je prišlo več, toda so mi pokazale figo. Prav primerno se je izrazil tovariš v »Lovcu«, ko je napisal, da se potegne po drevju ko »namazan blisk«. Pa ujemi ta blisk s puško, ki ni tako namazana!

V času, ko gre kuna po plemenu, v februarju, je le srečno naključje, ako jo v snegu po sledu doženemo. Tedaj gre okrog tudi podnevi in na velike razdalje, več kilometrov zračne črte. Globoko v jarke in nazaj strmo v hribe, pa še po neprehodnih goščavah te bo vodila in ko misliš, da jo že držiš, te pripelje nazaj do izhodiščne točke, kjer križa svoj sled v nasprotno smer. Tedaj ji, kunar, ponudi kar obe figi. Pa saj se je spustila v tako lep les, kjer mora obstati. V četrt ure bova skupaj. Nič

tega! Zopet te nažene v docela drugo smer, v gosto grmovje. Pa še enkrat figo, ker se že temni. — Zadnje stavke sem napisal iz lastne večkratne izkušnje, ko sem izčrpan in moker že v mraku moral opustiti zasledovanje.

V poletnem času pa ni prav nič posebnega, če zagledamo kuno že podnevi ali še pozno v jutru na lovu. Tedaj pomiva starka z mladiči drvarjem z žganci pomazano posodo, katero so pustili zunaj bajte. Poleti jo tudi priložnostno opazimo, ko drvi ko vihar za veverico. Prizanesli ji tudi poleti ne bomo vkljub upanju na njen dragoceni kožušček pozimi. Njen jedilni list je namreč za nas lovce predrag. — Ne poznam hujše zveri — sem nekoč napisal v oprtniku — kakor je kuna. Jagode, hruške, hrošči in črvi, miši, ptički in njih jajca, veverice, zajčki in zajci, jerebi, petelin in valeča koklja ter še srniček, vse kar je možno uropati, je njena hrana.

Tam, kjer ima mir, posebno če ima pajčevino v želodcu, gre tudi podnevi na rop. V teh primerih jo ustrelimo tudi na brakadah, ako smo dlje časa popolnoma mirni na straži. Opomnil sem pa, da so to redke izjeme. Mlajšim lovcem priporočamo, da si prečitajo članke »Za kunami« v »Lovcu« 1920, kjer bodo našli vse podrobnosti o lovu na kune. Poskusite ta naporni lov v prvem primernem snegu, napravite si pasti že v kopnini in — želim vam mnogo uspeha.

Foto Dinko

Na divje gosi

Vsako leto proti koncu oktobra ali v začetku novembra, včasih tudi pozneje, kakor pač prihaja zima, pričnejo preletavati prekmursko ravnino številne jate divjih gosi, katere se umikajo zimi kakor tudi lovcem od Blatnega jezera in iz še severnejših krajev. V začetku, ko zima še ni tako ostra in ko pokriva prostrane poljane le tanka snežna odeja, preletavajo od severa proti jugu na prekmursko vodovje, kjer so preko noči, a zjutraj se vračajo ter se spuščajo na polja, posejana z ozimino, katera jim je v tem času priljubljena, a skoro tudi edina hrana. Čim postaja zima ostrejša, tem krajša so pota gosi. Ko zapade globok sneg, preletajo zvečer le na vodovje, v kolikor ne zmrzne, a zjutraj na zasnežena polja, kjer si iščejo svojo pičlo hrano. Seveda pa precejšnje število teh severnih gostov odleti dalje proti jugu, da tam prebije najhujše dni in da se na spomlad vrnejo v svojo domovino na gnezditev.

Zanimivo je opazovati te njihove polete. Ko se prične mračiti in odzvoni »Pičaj« v vaški kapeli, se že začuje oddaljeno gaganje, ki prihaja vedno bliže od sosednje Madžarske. Kaj kmalu zagledaš nad seboj jato gosi, ki šteje včasih tudi preko tri sto glav, leteče v znanem in lastnem jim gosjem redu. Letijo na Muro, da se tam okopljejo in prebijejo noč.

Vem, da se bo marsikateremu bralcu zdelo čudno, da sem omenil zgoraj zvonjenje. A ne morem drugače, ker je prav to zvonjenje v tesni zvezi s preletom gosi. Pa še nekaj je, da vedno, kadar zaslišim zvon te vaške kapelice, pomislim na dogodek. Nekega poletnega dne sem zvedel, da se je vaški zvonar obesil. Naslednji dan sem bil s tovarišema na službenem obhodu ter smo veleli šoferju, naj ustavi avto pred zvonarjevo hišo, da vidimo, kaj je na stvari. Čim se avto ustavi, stopi iz hiše — nihče drugi ko zvonar sam. Iz zadrege nas je rešil spretni šofer, ki je hitro pognal. Pozneje smo zvedeli, da se je zvonar res obesil, vendar tako spretno, da pri tem ni umrl. Z zanko okoli vratu je namreč sedel, ne visel, v sobi ter čakal, da ga rešijo, kar so tudi storili.

Po večernem zvonjenju torej prilete divje gosi. Le to nisem ugotovil, da li se ravnajo gosi po zvonjenju ali zvonjenje po goseh.

To preletavanje divjih gosi, ki sem ga često opazoval in pa pripovedovanje lovcev, neredko pomešano z lovsko latinščino, mi je vzbudilo strast do lova na divje gosi. Sklenil sem, da za vsako ceno ustrelim vsaj eno. Toda rečeno še ni storjeno.

Pričel sem sam, kakor tudi v družbi lov nanje. Čakali in zalezovali smo jih ter včasih izvršili nanje pravo ofenzivo. Nekega decembrskega popoldneva smo čakali ob Muri, kamor prihajajo zvečer gosi na kopel. Kaj kmalu zaslišimo v daljavi gaganje prvih jat, ki so se nam naglo bližale ter po kratkem že zaokroži prva jata nad nami v višini okoli 50 metrov. V naši lovski nestrpnosti smo oddali na jato dve salvi. Rezultat je bil ta, da so gosi z glasnim in svarilnim gaganjem odletele. Priletele so še druge jate in vse se je zopet ponovilo. Naci, s svojo havbico kal. 12 je posebno vneto streljal in iz cevi so švigali kaka dva metra dolgi plameni. Osumil sem ga, da ima plamenometalec, s katerim hoče uničiti ves gosji zarod. Rezultat tega lova je bil, da smo šli domov prazni, t. j. brez nabojev in seveda tudi brez gosi.

Skušal sem na vse načine, da bi katero ustrelil. Hodil sem jih čakat, ko so sedale na Muro, streljal v zraku ter skušal zalezovati, vendar mi ni bila sreča mila, čeprav sem uporabljal šibre štev. 4 in 2. Pravili so namreč nekateri lovci, da je gos zelo trdoživa in da jo poderejo le šibre štev. 4 ali 2. Tako sem enkrat v mesecu februarju, ko je bilo kakih 20 cm snega, čakal ob Muri. Ko se je pričelo malo mračiti, prileti jata gosi in sede v Muro precej višje od mene. Po kratkem čakanju priplavajo gosi po reki navzdol in proti produ, kjer sem ždel ter se ustavijo na razdaljo kakih 35 metrov. Ker so bile vse skupaj, sem pomeril med nje ter sprožil. Po strelu so se gosi dvignile, a ena je ostala na vodi v bližini brega. Bil sem že vesel, da sem imel srečo. Brez oklevanja skočim iz zaklona, da poberem plen. A glej, v tem trenutku prične plavati preko Mure proti nasprotnemu bregu in se čezdalje bolj oddaljuje. Kaj sedaj? Hitro pomerim in sprožim, toda leva cev mi ne vžge, a desno sem že izstrelil, ponovno pa ne nabil. To me je zmedlo, da nisem vedel, kaj naj storim. Še preden sem se zavedel, je bila gos že na nasprotnem bregu ter izginila izpred oči. Po pravici povem, da me je zelo mikalo, da bi se pognal za njo. Vendar sem bil še toliko duha prisoten, da sem precenil, da mi je življenje dražje kakor gos.

Minevali so dnevi, a jaz še vedno nisem izvršil svojega sklepa, to pa zaradi svoje nerodnosti oziroma prebrisanosti divjih gosi. Doživel sem pri tem lovu še več razočaranj.

Ne dolgo po opisanem dogodku, bilo je precej snega, sem pod večer čakal race ob potoku Libenica. Bil sem malo oddaljen od potoka, ker ob strugi nisem imel dobrega kritja. Kaj kmalu prileti pet rac, ki se spustijo v potok. Ker je na tem mestu breg precej visok, sem jih skušal zalesti. V tem začujem gaganje gosi, ki so letele proti meni in bile kaj kmalu nad menoj, sprožil sem in že je padla ena ko kamen v potok, ravno med race, ki so v smrtnem strahu s krikom in vikom odletele. Da bi bil streljal tudi na nje, se sploh nisem spomnil. Končno sem ustrelil vendarle prvo divjo gos, in to s šibrami št. 10.

Imel sem že precej priložnosti za opazovanje divjih gosi in velja, da so zelo oprezne, predvsem če zima ni prehuda, dočim jih zima s pomanjkanjem hrane prisili tudi v bližino naselij. Če, kar je pri njih najpogosteje, sede na odprtem polju, se jim ni zlepa mogoče približati na strelno daljavo. Ni pa resnica, kakor trde nekateri, tudi lovci, da imajo gosi, ko se pasejo, vedno stražarja. Ko se gosi pasejo in brž ko katera opazi bližajočo se nevarnost, da znak za poplah in že vse visoko stegujejo vratove. Če ugotove, da jim nevarnost res preti, kratkomalo odlete. Boje se najbolj človeka, a živali se ne boje tako. Zato jih ponekod love na vozu, ki je pokrit in s katerim zapeljejo po več lovcev v strelno daljavo, nakar streljajo vsi naenkrat. Slišal sem, da je ta način lova precej uspešen, ni pa ravno primeren in tudi ne lovski.

Po mojem mnenju je najbolje na kraju, kamor sedajo ob večerih, pripraviti že v jeseni zaklon, ki naj se prilega okolici ter jih čakamo, ko prilete in jih streljamo na tleh. Seveda je pa pri tem zelo koristen dobro izučen ptičar.

Prav tako ne drži, da je gos zelo trdoživa*, kar sem dokazal zgoraj. Vendar pa strel v mehko ali v meso ni dovolj, da počaka. Pred leti je

---

* En tak primer še ni prepričljiv dokaz. Res pa je, da je strel z drobnimi šibrami na glavo in vrat učinkovitejši. Ur.

lovec ustrelil gos, ki je imela v mesu dobro zaraslo kroglo ruske brzostrelke.

Še nekaj bi omenil. Izplača se namreč streljati gosi le, dokler ni prehuda zima, ker postanejo zelo mršave ter če je še gos stara, je meso skoraj neužitno. Je pa precej vredno tudi perje, ki je dobro za blazine kljub temu, da trdijo stare ženice, da se na perju divje perutnine slabo spi. Jaz pa trdim, da kdor spi na takem perju, dobro spi. Lahko noč!

Cvenkel Franc

Mrharstvo

Jutranje junijske tišine še niso vznemirili vriski koscev, ko sem z majhnim srnjačkom v naročju stopal preko horjulskih senožeti. Tako otroško zaupljivo so me pogledovale njegove velike črne oči, da sem ga pobožal po zvedavi, drobni glavici. Oziral se je in od časa do časa presunljivo zajokal. Mlado divje telesce, ki se je grelo v jutranjem hladu na človekovih prsih, je zdaj zdaj začutilo, da tod ni mesto zanj. Iztrgati se mi je hotel, a stisnil sem ga k sebi, da sem v roki začutil, kako zelo so še mehki njegovi drobni parkeljci. Gotovo ni star več ko tri dni. Njegove žametne oči so se spet zastrmele vame in v meni oživele daljni spomin, ko sem, nerodni šolarček, neokretno narisal sestrici na prtiček srnjačka, ki leži ob materi srni.

Srnjaček je postajal vedno bolj nemiren, ko da so mu moje misli zbudile spomin na tisto jutro, ko se je v visoki travi na Lesnem brdu prvikrat v življenju zazrl v velike temne materine oči. »Potrpi, saj te nesem k materi nazaj, ko si predolgo spal v travi; srečo si imel, da te ni prerezala kosa.« Pa potolaži otroka, če ga moreš! Postavil sem ga na noge. Ko je srnjaček začutil tla pod nogami, je od veselja poskočil. Toda samo dva brezskrbna skoka. Obstal je in spoznal, da je sam. Milo je zapivkal in prisluhnil. Ozrl se je, če ga ne preganja človek, kateremu se je pravkar izmuznil. Ne, ta ga samo prijazno vabi nazaj k sebi. Srnjaček se je počasi obrnil in nerodno stopical k človeku s puško preko rame. Sklonil sem se in njegove oči so se proseče zazrle v moje. Zajokal je in pritisnil svoj mrzli mokri smrček k mojemu obrazu. Spreletelo me je v dno srca.

»Kar dobra pečenka bo,« me je ogovoril mimoidoči.

Čudne besede so mi sprožile ostre misli. Čudna sla človeka do uničevanja, ne glede na to, če s tem koristi ali škodi. V naravi sicer ni sentimentalnosti, toda v tisočletjih se je izoblikovala tudi človekova srčna kultura, da ščiti šibkega in za svojo prehrano ubija po »človeško«. Smrt je nujna in zato so nestvarni tisti, ki lovcu očitajo brezsrčnost, v isti sapi pa povprašujejo po divjačini, ki jim »tako tekne«. Prav gotovo je pa brezsrčno, če odnašamo mlado, negodno divjad, ki navadno ob nepravilni negi doma hira in navadno pogine. Zakaj je kmet — »tudi lovec« — neizprosen sovražnik zajcev in srnjadi, ki da delajo veliko škodo. Sebičnost je to, sla po mesu in ubijanju in škoda je izgovor za njegovo mrharstvo. Zakaj ne vidi svojega sadnega drevja, ki ga ugonabljata mrčes in mah, in koloradskega hrošča? V kuharski knjigi nikjer ni omenjeno, da bi bila iz hroščev in gosenic dobra pečenka! Kadar sem videl v juliju

ustreljenega goloba, sem se vedno spomnil mladičev, ki bodo morda pomrli od lakote. Nekateri pravijo: Lisico streljam, če jo le vidim. Nelovsko in nečloveško mišljenje je to. Lisica je namreč divjad in žival, ki ima vso pravico do obstoja, ker izpolnjuje v ravnovesju narave svoje poslanstvo. Zato ni vseeno, kdaj streljamo divjad. Prepričan sem, da bi tudi danes »lovci« bolj pazili na čas, če bi bili n. pr. lisičji kožuhi dražji.

Še bolj se pretirava »škodljivost« kanje, zato ker vsakega streljača mika mogočen ptič.

Če na eni strani upravičeno zahtevamo, da vsi v kmetijstvu zaposleni pazijo, da se divjad ne uničuje, potem je tudi dolžnost lovcev, da pospešujemo biološko zatiranje poljskih škodljivcev.

Prispel sem v Bukovje. Srnjaček me je sledil ko kužek. Večkrat sem postal in srnjaček se je pritisnil k moji nogi. Končno sva vendar prišla na mesto. Prisilil sem ga, da je zapivkal in poklical svojo mamo. Že na tretji klic je priskakljala iz grmovja srna, a je takoj odskočila, ko je zagledala človeka. Srnjaček jo je opazil. Potisnil sem ga od sebe in se umaknil. Toda mladič ni zbežal za srno, ampak za menoj. Še enkrat sva poskusila s klicanjem. Ponovilo se je isto. Zato sem ga postavil na srnin sled, sam pa sem se skril. Ko me je srnjaček pogrešil, je milo zajokal. Njegove temne oči so se zastrmele v prazno. Težko mi je bilo, ko sem gledal tega nebogljenčka samega. Ali bo sploh dobil mamo — ali bo morda na njegov klic prišel lisjak ali kuna? Snel sem z rame puško in bdel nad njim. Začel je vohati po tleh in končno je le oklevajoče stopal v smer, kamor je zbežala srna. »Hodi srečno!«

Ko sem se čez mesec dni tam mudil, je v moje veselo doživetje kanila grenka kaplja. »Saj vaš srnjaček ni našel matere. En dan prej je počil na tistem mestu strel.« Na srnjačkov klic verjetno ni pritekla mati. Zvedel sem, da se je sirotica srnjaček dlje časa potikal tam okoli in vekal za mamo ter — umiral . . .

B. Löns, Mein grünes Buch

O. C.

„Aufgšaut pjebje — zavec gurah"!*

Da krajnščina zaklad ti svoj odklene,
zapusti ročno mestne mi sosede,
tri leta pojdi v rovtarske Atene.

France Prešeren.

Če prideš tujec v to lepo štajersko deželo, če se ti to pripeti poleg tega v jeseni in te v nedeljo samotna pot zanese med položnimi griči ob gozdičih in vinogradih Slovenskih goric, ali pa se ti korak nameri ob širnih poljanah med prijaznimi vasicami Dravskega polja, se utegneš zdrzniti v nenavadni grozi. Nehote se spomniš težkih let okupacije in pomisliš, da je na Štajerskem morda še ni povsem konec, ko utegneš naleteti na krdelo mož zloveščega izgleda. V grobi obutvi tiče, ruse glave pa jim krase klobuki vseh mogočih odtenkov zelene barve, od sočno zelene do strupeno špehato sivkastomodro zelenkaste, okrašeni z obilnim perjem domačih in tujih ptičev in s številnimi značkami iz plemenite kovine. Okoli trebuhov so prepasani z jermeni, iz katerih grozeče štrlijo medeninasti konci skrbno nabasanih nabojev pisanega izgleda, na hrbtu nosijo nahrbtnike, ki kljub vztrajnemu prizadevanju bolj ali manj ljubljenih žena ne morejo prikriti številnih krvnih madežev, čez ramo pa nosi sleherni od njih puško. Obdani so od trume vseh mogočih eksemplarjev »canisa familiaris« in ni redek med njimi, ki mu iz žepa prijazno gleda do roba napolnjena steklenica. Krik in vik se razlega okoli njih, vmes pa pokajo puške, da se treseta zemlja in nebo. Njih govorica te je kali osupnila prijatelj, ki brez zle misli pohajaš po naši deželi; njih izgled ti spremeni osuplost v lahen drget, ki gomazi čez hrbtišče ko mravljinci. Ne boj se prijatelj — nič zlega ti ne store ti dobri možje! Saj to so naši najboljši, najkrotkejši in najbolj ljudomili državljani — to so le štajerski »jagri«!

Res čudna je naša govorica in razumem tujca, ki prihaja med nas iz primorske ali iz kranjske dežele, da mu ni ravno povšeči. Morda celo ogorčeno viha nos, češ tako nekulturno pačenje jezika, taka poplava spakedranih nemških besedi, ko imamo vendar blagozvenečo domačo besedo za vsako reč in svojo terminologijo za vsako panogo gospodarstva in obrti, industrije in znanosti, pa tudi za lovske zadeve. Nejevolja utegne kritika dovesti celo do napačnega zaključka, da naši ljudje še danes suženjsko upogibajo vrat pred nemškim »nadčlovekom«, da se še danes ne morejo otresti spon, v katere jih je nekoč vkovalo germanstvo.

Toda ni tako! Nešteto sinov te lepe zemlje je dalo svoja mlada življenja za njeno svobodo, zato da enkrat za vselej, odločno in končnoveljavno preneha vsak ponemčujoči vpliv in vsak poskus, utešiti prislovičnemu »Drang nach Süden«. Naš človek si je danes svest svoje osebne svobode in svobode ter neodvisnosti svoje domovine. To visoko ceni in zanjo bi, če bi bilo treba, znova segel po puški, da zastavi pot vsakomur, ki bi segel po njegovi zemlji. Ni torej tu iskati vzroka, zakaj na Štajerskem še danes uporabljajo toliko nemških spakedrank ravno lovci.

---

* Pozor fantje — zajec zgoraj!

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

Bolj kakor katera koli človeška delavnost ima ravno lov in lovstvo tradicijo, ki ne sega le nekaj desetletij nazaj, marveč datira že od nastanka človeštva.

Vpliv germanstva na naše kraje sega najmanj pol tisočletja nazaj ter je zavzemal vedno bolj agresivne oblike, zlasti v poslednjih desetletjih pred prvo svetovno vojno. Izredno močan pa je bil tudi za časa predaprilske Jugoslavije, kljub temu, da smo že tedaj navidezno pridobili svojo nacionalno svobodo. Toda ne glede na dokaj kruto zatiranje naših ljudi po njihovih nemških gospodarjih, so spoznali tudi njihove vrline ter se od njih mnogočesa naučili. Ravno lov ima pri Nemcih izredno bogato tradicijo in je pri njih dosegel kulturno raven, kakršne noben narod Evrope ni presegel. Ni čuda, da so se naši ljudje na Štajerskem, ki so bili najbolj gospodarsko in kulturno po Nemcih zasužnjeni, naučili od njih ne le kulturnega lova, marveč so od njih prevzeli tudi lovske šege in običaje, s tem pa tudi nemško lovsko izrazoslovje, ki ga tedaj sami skoraj da še nismo imeli. Po prevratu leta 1918 se na stvari ni mnogo spremenilo. Ravno tako ko prej so izkoriščali na svojih veleposestvih ogromna lovišča germanski aristokrati kakor Herbersteini, Attemsi, Thurni, Windischgrätzi in razni drugi bogati nemški trgovci in denarni mogotci, ki so imeli v zakupu najlepša štajerska lovišča. Povsod je v teh revirjih služila nemščina kot občevalni jezik, tako da se naš človek sploh ni mogel seznaniti z domačo lovsko govorico. Za časa nemške okupacije se je to še poslabšalo. Tako so šele po osvoboditvi široke množice naših lovcev prvič spoznale naše lepe lovske izraze. Ne da bi se jim ti ne dopadli, vendar jim zvene še nekam novotarsko, zlasti onim, ki se že dolga leta ukvarjajo z lovom, ali so celo kot poklicni lovci bili v službi nemških lovskih gospodarjev.

Tako je razumljivo, da še danes v naših krajih mešajo okorno narečje Slovenskih goric, Pohorja in Kozjaka z neštetimi po domače prikrojenimi besedami nemškega izvora. In tako tudi ni čudno, če je pri nas srnjak še vedno »pok« in šesterak »zekser«, da je lov »jag« in lovec »jager« ali »jagerski cotl«, da je kos »štikl« in bolj zajeten kos »lakl«, naboj »patron« in puška »gvir«, da je šibrovka »šrotarca« in polrisanica »piksflinta«, pogon »trib« in gonjač »trajbar«, fant »pijeb« in daljnogled »špekulirajzen«, žganje »šnops« in požirek »šluk« in da se ob pojavu divjadi v pogonu ne reče ne tiro ne varda ne attanzione marveč — »aufgšaut!«

Neštetokrat sem si prizadeval v svojem ožjem krogu uvesti in udomačiti naše slovenske izraze. Zaman, še mene samega so okužile »piksflinta in šrotarca, pa jagri in tribi«, da tudi sam na vse grlo zavpijem »aufgšaut«, ko zagledam zajca in se svoje sramote zavem šele takrat, ko je že prepozno. Po še marsikaterega ljubitelja našega jezika smo na »jagu frdirbali«. Vse zaman — šele čas bo storil svoje, šele po preteku mnogih, mnogih let bo pozabljena naša grda, spakedrana, okorna in izmaličena — nam tako ljuba govorica!

Pri lovskih posvetih mi je nekoč tovariš dejal, da bi kazalo v vsej Sloveniji uvesti kot vzklik, ki opozarja na pojav divjadi v pogonu besedo »varda«, ki jo po italijanskem vzorcu uporabljajo naši Primorci. Oj lažni prerok — kakšno naivno pričakovanje! Kolikokrat smo se že pri lovskem posvetu za mizo za pr' moj dunaj in za pr' moj duš zmenili, da bomo

odslej uporabljali nam neprimerno bolj domači »pazi«. A ko gre zares, ko poženejo po naših gričih Flora in Diana in Bobi in Boj in ko potolčejo gonjači po kolju vinograda, da so v opoju lovske strasti naši živci napeti ko struna, pa smukne dolgouhec iz loža — kdo bi pri hudiču premišljeval, kaj bo zinil! Zato naj vihajo nosove oni, ki nas ne poznajo, naj vzamejo za zlo in za malo, mi iz svoje kože ne moremo. Za nas je muzika lepša od najslajše ljubavne serenade, ko hripav glas iz pogona zahrešči »aufgšaut pjebje — zavec gurah«!

DLP

Še nekaj o šarivcih

Pod tem naslovom je priobčil tov. Venče Jakil v 7-8 številki »Lovca« 1950 članek, ki potrebuje nekaj pojasnil.

Takoj v drugem odstavku pravi pisec, da se Clumber Sussex in Field španijeli redkokdaj porabijo v druge namene kakor za donašanje. Ta trditev v splošnem ne drži. Clumber španijele rabijo Angleži ne samo za donašanje, temveč največ kot šarivce pri lovu na fazane v loviščih, ki so polna te vrste divjadi. Ker šari in grmari Clumber tiho, ne vznemirja sosednjih remiz, iz katerih se fazani umikajo in tako lovci lahko uspešno nadaljujejo lov od remize do remize.

Sussex španijela rabijo Angleži prav posebno kot šarivca, manj pa za donašalca. Sami pa pravijo, da sicer ne išče najhitreje, zato pa temeljito in vestno, goni glasno, in sicer s tako spremembo v glasu, da njegov vodnik z nekoliko vaje točno ve, ali je žival, katero je pes spodil, pernata ali dlakasta divjad. Angleži opozarjajo posebno na to vrsto španijelov, ki zaslužijo veliko večjo pozornost lovcev, ker je Sussex španijel prav izvrsten šarivec in ga priporočajo kot takega, ne pa toliko kot donašalca.

Field španijel je tudi izvrsten šarivec, a je kot donašalec že vsled svoje telesne oblike manj uporaben. Field španijel je namreč do 26 cm daljši od svoje višine, torej nizek pes, ki zavoljo tega težje donaša.

Angleži rabijo za donašanje v prvi vrsti retrieverje špringer in koker španijele.

Proti koncu svojega članka pravi pisec, »da bomo v danih lovnih razmerah pri nas s časom lahko pogrešali ptičarja. Saj odpadejo pri skupnih lovih parade stilske stoje pred divjadjo, ob katerih je vsakemu lovcu igralo srce«, itd. Tukaj je, menimo, tovariša Jakila nekoliko zaneslo. Kako si zamišlja pisec pravilno izvajanje poljskega lova brez ptičarja? Ali naj odpade v bodoče vsak idealizem pri poljskem lovu in ga bomo res izvajali ob dolgi premikajoči strelski črti lovcev na odprtem polju, torej prav na profan način? Zakaj tako protislovje v samem članku, da bomo na eni strani ptičarja lahko pogrešali, na drugi strani pa pravi pisec, da je lovcu zaigralo srce ob stilski stoji ptičarja? Po piščevem mnenju bo odpadlo tudi »paradno« donašanje divjadi po ptičarju. Težko si predstavljamo donašanje po šarivcih in tu bi prišli sedaj edinole v poštev koker španijeli, ker špringerjev ni niti v Nemčiji niti v Avstriji, odkoder bi jih eventualno lahko dobili.

Koker španijel bo težko donašal 4—5 kg težkega zajca na večje daljave, poleg tega se to od kokerja niti ne zahteva. Nemških prepeličarjev nimamo in jih v doglednem času tudi dobiti ne moremo, zato odpade zaenkrat pri nas tudi ta vrsta šarivcev kot donašalcev.

Prav na tiho povemo tovarišu Jakilu, da je šarivec na polju le pes za silo. Tudi mi priznavamo prepeličarjem in španijelom dokaj vrlin, to tem lažje, ker lovijo naši člani z njimi, zlasti s slednjimi že več ko 25 let. Toda nikdar ne bo španijel ne prepeličar na poljskem lovu polno nadomestil ptičarja. Nemec pravi, da je španijel »uporabnostni pes v telovnikovem žepu«, in na tem je nekaj resnice.

Če pisec še ni naletel v svojem življenjskem okolišu na našega ptičarja, ki bi imel vsaj osnovne pojme ali sposobnosti na sledu ranjenega zajca, potem mu zopet prav na tiho povemo, da je zelo zelo veliko zamudil in že dokaj let ni sledil vzgoji, šolanju, tekmovanju in lovu s ptičarji v Sloveniji.

Nepobitno dejstvo je, da je pri nas šolan ptičar prav odličen uporabnostni pes. To nam dokazujejo leto za letom tekme ptičarjev in praktično izvajanje lova z njimi. Nadaljnja trditev, »da ptičarji donašajo race iz vode le, če jo vidijo pasti in da najdejo ustreljenega kljunača le, če jih lovec pelje prav na mesto, kjer je padel«, bi bilo — milo rečeno — obrekovanje našega najbolj sposobnega in najbolj inteligentnega psa.

Da more biti ptičar v mnogih lovnih primerih lovu v napotje, more veljati le za neizšolane pse, in sicer če lovi ptičar z lovcem in ne lovec s ptičarjem.

Končno moramo pripomniti, da take pavšalne trditve lahko povzroče zlasti pri mladih lovcih napačno mnenje o sposobnosti naših ptičarjev in bi lahko otežkočale delo DLP, ki že leta in leta propagira šolanega uporabnostnega psa ptičarja.

Kakor nam je pisec naknadno pojasnil, ni mislil na šolane ptičarje, ki jih kažejo vedno in povsod slovenski lovci. Škoda, da ta konstatacija iz članka ni jasno razvidna, oziroma večina slovenskih lovcev ne ve, da pisec ne biva v Sloveniji.

Društvo ljubiteljev ptičarjev.

Anton S. Pirc

Po Afriki

Raziskovalec Nino del Grande pripoveduje o delu ekspedicije, ki je med drugimi redkimi živalmi iskala tudi gorilo, takole:

Član naše odprave profesor Cipriani mi je razlagal, da gorilo prvič omenja Hano, kartaginski pomorščak in da potem dolga stoletja ni bilo več slišati o tej največji človeški opici. Gorila ima presenetljivo podobnost s človekom: Ima enako število kosti, iste mišice, dvaintrideset zob, precej tako velike možgane kakor človek in je brez repa. Pogovarjava se o tem, da je pravzaprav o gorili le malo znanega, čeprav je minulo že sto let, odkar je Savage leta 1847 objavil prva poročila o njem. O gorili kroži mnogo legend. Tako naj bi bil gorila v stanju zviti jekleno cev puške ali pa svojemu nasprotniku z udarcem pesti razbiti lobanjo. So pa še mnogo bolj strašne pripovedke, ki si jih zamorci ob jezeru Kivu s šepetom ponavljajo.

Medtem mineva noč. Mi smo si v obrši visokega drevesa zgradili gnezdo, ker upamo, da bomo z višine lažje opazovali podrobnosti v življenju gorile. S porajajočim se dnevom grem s filmskim operatorjem v pragozd. Ne sme nas biti preveč, ker bi sicer povzročali preveč trušča. Vegetacija je izredno bujna in le s težavo se bomo prebijali za sledom gorile ali pa uporabljali hodnike, ki so jih pigmejci s svojimi sekiricami izsekali skozi goščavo. Kovinska luč polne lune se blešči med ogromnimi obršami in v valovih nam zrak prinaša ostre duhove in zadržane glasove, tako da šele sedaj pojmujem ono divje in svojstveno, ki je vteleseno v pragozdu. Zavedamo se, da bo lov na gorilo trajal štirinajst dni, morda štiri tedne.

Gorila izumira in je zaščiten. Naša dovolilnica se glasi na odstrel enega odraslega samca. Kdor odstreli več kakor mu je dovoljeno, mora brezpogojno plačati dvajsettisoč belgijskih frankov in je povrh še izgnan iz belgijskega Konga, tudi če dokaže, da je ubil v samoobrambi. Zato vemo, da nas čaka težko delo. Morali bomo postavljati zasede in pripravljeni moramo biti na brezkončna zasledovanja, preden nam bi končno uspelo, da osamimo starega samca od skupine in streljati bomo smeli šele, ko bomo popolnoma zanesljivo vedeli, na kaj streljamo. Čeprav smo oddaljeni stotine milj od vsake civilizacije, vendar ne smemo dovoljenja zlorabiti. Telegraf pragozda, bobni, kresovi delujejo zanesljivo.

Mesec je izginil in dan se poraja s hladom jutranje ure. Pod drevesom stoje pigmejci, ki nam bodo služili za vodiče in polglasno debatirajo. Potem pa, ko bledi sončni žarki prebijejo meglo, ki še leži v dolinah pragozda, slišimo zbor hreščečih, skoraj človeških krikov: Gorile pozdravljajo sonce!

Hlad in utrujenost me obvladata, da bi najraje zaspal, toda pigmejci kličejo in hitro moram zbuditi operaterja, da pripravi svoje stvari za pot.

Skrivnostni molk prekine naenkrat šum pokajočega bambusa, podobno streljanju brzostrelke. Potem je tiho. Po dolgem času čuden zvok, kakor bobnanje v počasnem taktu. Kljub največji pozornosti ne morem dognati, kdo ta zvok povzroča. Ničesar ne moremo opaziti, čeprav so gorile v neposredni bližini.

Pritlikavi pigmejci se plazijo čez lepljive korenine in gnijoče listje in jaz jim sledim, kakor pač morem in znam, do roba majhne jase, ki je pogreznjena v poltemno luč. Nekoliko trenutkov je vse mirno; spet slišimo pokanje vej in korake po suhem listju. Ob robu jase zagledamo gorilo velikana, s kožuhom pokriti stvor, star izmaličen obraz s človeškimi očmi, ki se zvedavo ogledujejo. Počasi, oprezno se dvigne žival do vse svoje višine. Z eno roko se oprijema lijan, z drugo pa se pri odprtem gobcu tolče po obrazu, v presledkih, kakor da posluša odmev tok, tok... iz gozda. Mogočna slika!

Naenkrat se pridruži prvemu še en gorila. Prvi se spusti na vse štiri in se obrne k došlecu. Imam vtis, ko da se živali med seboj pogovarjata in razgreta fantazija mi slika legendarno preteklost človeških pradedov. Zdi sem mi, kakor da se premikajo ustne ene živali, medtem ko druga pazljivo posluša. Toda ta nepozabna slika ne traja dolgo. Iz doline zaslišimo neko divje kričanje, ki ga odmev še pojačava. Obe gorili vstaneta na zadnji nogi in skušata dognati vzrok trušča. Nenadno pa se udarita po prsih in izgineta ko da jih je gozd požrl.

Počasi nadaljujemo pot pod obokom lijan in tropskega rastlinja. Ta obok je tako gost, da ne propušča kaj prida svetlobe. Vsakih nekaj minut poglavar pritlikavcev voha in preiskuje zrak, nato me pogleda in z nepogrešno gotovostjo hodi za sledom, ki je zame popolnoma neviden.

Odkrili smo dva metra visokega samca gorile in že osem dni so pigmejci na njegovem sledu. Na stotine goril živi v tej gozdni oblasti in povsod se križajo in mešajo njihovi sledovi. Toda Mahaji, osiveli poglavar pritlikavcev, ne izgublja sledu živali, katero smo izbrali. Vsako jutro, po slabo prespani noči na spolzkih koreninah pod lijanami, s katerih kaplja rosa, mali možakar preskuša zrak in nas pelje naravnost na mesto, kjer je gorilja družina pod vodstvom moža prenočila. Skupina se nikoli ne vrača na enkrat uporabljeno prenočišče, temveč si vsak večer poišče novo nočišče, navadno v podnožju kakega drevesnega velikana.

Toda pragozd, v katerem žive gorile, je pravi pekel. Zrak je redek v tej višinski legi dva tisoč metrov in tropsko sonce ne more predreti goste strehe tropske vegetacije. Tako vlada v tem svetu gnilobe in trohnobe neka čudna mlačna vlaga. Hodimo in hodimo, pri tem nas pa muči težko dihanje in srce bije glasno ko težak zvon. V ušesih šumi. Čakamo na ugodno priložnost, da se spoprimemo z našim gorilom.

Medtem pa nam trnje v zelenem somračju trga obleko in kožo, lijane nas zadržujejo in nas davijo. Pik koprivastih rastlin povzroča vročino, žuželke nam lezejo v nos in usta in vsak čas se noga pogrezne v blatu, kjer mrgole ostudna bitja.

Trudim se z vso silo, da zdržim ta strahoviti napor, kar mi za silo uspeva. Toda Bob, moj filmski snemalec, pada včasih kakor razbit na preprogo odmrlega listja. Štirje pritlikavci, ki so mu dodeljeni, ga gledajo z velikanskim začudenjem v očeh, neverjetno podobnim opičjim. Stiskajo se okrog njega, ne da bi si upali v svoji nerodnosti dotakniti se ga, gledajo drug drugega in na koncu se zazro v nebo, ko da od zgoraj prosijo pomoč za bledokožca, ki ima dovolj poguma, da se je podal v pragozd, v katerem pa desetkrat na dan izčrpan omaguje.

Vsak večer se ustavimo pred sončnim zahodom in pigmejci nam pripravijo iz vejevja ležišče, na katerem prespimo noč, zaviti v volnene

odeje. Ognja ne smemo kuriti, da ne splašimo gorile. Hranimo se z mrzlimi mesnimi in sadnimi konzervami, žejo gasimo s požirkom motne vode. Za mizo nam služi domača preproga iz trstja.

Po skromni večerji sedim utrujen, ne da bi si smel privoščiti cigareto, poleg Mahaja in poslušam zgodbe iz pragozda, ki jih mož v jeziku kisuaheli polglasno mrmra.

Noč prinaša mehko, belo meglo, ki vse zavije. Težko se je privaditi na spanje v prosti naravi, kadar z listja kaplja in hladna mokrota odejo prepaja. V prvih nočeh me je mučil še nek poseben čuden nemir. Imel sem občutek, ko da se nevidne roke iztegujejo iz pragozda in me grabijo . . . in v tej napetosti so možgani vsak šum v mnogokratni moči prenašali, da sem se neštetokrat oznojen budil.

Kmalu pa je strašna utrujenost prevladala vse nepotrebne občutke strahu. Ko sem pojedel zadnji zalogaj, sem se že umaknil na vlažno listnato odejo in trdno zaspal. Včasih sem še malo pomislil na zapuščeno taborišče in na tovariše, ki so ostali tam, toda utrujenost ni dovolila, da bi spomini in hrepenenja oživeli.

Štirinajst dni smo blodili po strmih pobočjih pragozdov Buhmude, po bregovih in soteskah, lezli po grebenih in preskakovali razpoke. Z raztrganimi oblačili smo se vlačili skozi pokrajino skoro neverjetne prvotnosti.

Naša skupina goril se ne oddaljuje od vulkanskega stožca, ki se dviga sredi pragozda Buhmude. Ona ne zapušča znane ji pokrajine. Zdaj tudi vemo, da so v skupini mogočen samec, tri samice, mlad samec in dva mladiča. Družina si pripravlja skupno ležišče iz listja pod kakim velikim drevesom, ne da bi pri tem gledala, da je zaščitena pred dežjem. Opazovali smo srečanja z drugimi, tujimi gorilami. Tedaj smo imeli vtis, da veliki možak brani svoje samice. Sinoči pa smo videli, kako je stari paša po ogorčeni borbi pregnal mladega samca.

Obnašanje starega možaka proti nam je težko opisati. Nedvomno nas je često opazil. Enkrat nam je celó odprto pokazal svojo nejevoljo. Potem, ko je nagnal samice in mladiča, se je obrnil proti nam in strašno rjovel, pri tem pa je otepal z dolgimi rokami, kakor da nas hoče premagati.

V prispodobi z drugimi sesalci kažejo gorile nezamenljive posebnosti. Žival roparica se v splošnem boji človeka. Tudi primitivna človeška plemena se boje civiliziranih. Mogoče je, da se gorila nahaja nekje v sredini med obema primeroma. Nihče ne ve, kje je meja med razumom in nagonom. Osebno sem prepričan, da gorila ničesar ne stori čisto nagonsko, temveč da vsakokrat o trenutnem položaju razmišlja in potem postopa po lastnem preudarku.

Šestnajstega dne popoldan se nahajamo nasproti strmemu pobočju. Ker je redko poraščeno, vidimo kakih petdeset metrov daleč. Gorile so malo prej naglo prečkale potok v soteski in se ustavile na tem pobočju. Zabavajo se s trganjem bambusovih mladik, iz katerih izsesavajo sok.

V naglici razložim Mahaju, da bi zdaj mogli izzvati samca k boju, ker domnevam, da bodo samice in mladiča zbežali, medtem pa se bo možak postavil v bran.

Mahaju sem predlagal, naj bi svoje ljudi poslal proti vrhu hriba, da bi oddelili možaka od družine.

Mahaji zamišljeno gladi svojo sivo bradico, menja nekoliko besed z enim svojih ljudi in se dvigne v polno svojo višino stoštiridesetih centi-

metrov. Potem skliče svoje podložnike. Dvanajst golih, na videz krhkih bitij, oboroženih z liliputanskimi kopji, se zbere okrog njega. Njihovo edino oblačilo je antilopin rog, ki jim visi na vrvici okrog vrata. Iz njega vzamejo včasih malo črnega tobaka ali pa neke temne kroglice, katere pohlepno požirajo. To so nenavadni ljudje. Vse te dolge dni nisem opazil, da bi uživali nekaj hranivega razen teh temnih kroglic, kake koreninice in listje, podobno solati. Izgledajo slabotni, imajo pa jeklene mišice. Potujejo dan za dnevom molče in neumorno skozi brezpotne pragozdove in so vedno daleč pred zasopihanim belcem.

Mahaji je očitno zadovoljen s svojimi vojščaki. Pove mi, da je vse v redu in moj načrt sprejet. Med ljudi razdelimo bobenčke, piščali in prazno pločevinasto posodo, s katerimi bodo v odločilnem času delali trušč. Majhne postave izginejo v visoki travi. Mahaji ostane s svojim drobnim kopjem pri meni, Bobu pa kljub njegovemu godrnjanju zapovem, da gre s pigmejci.

Pozorno gledava za krdelom, ki se v ovinku pomika naprej. Napredovanje majhnih črnih postavic lahko samo slutiva, ker v travi samo tu in tam katero zagledava. Počasi se bližajo gorilam. Ko so končno dospeli v primerno oddaljenost, iztisne Mahaja iz grla renčeč žvižg leoparda, ki v pragozdu ograža življenje malih goril.

Lomljenje bambusovih mladik je hipno prenehalo. Samec se v trenutku vzpne na zadnji nogi in pazljivo oprezuje v našo smer. Da bi njegovo pozornost odvrnila od krdela pigmejcev, rjoveva iz vsega grla. Samice in mladiča beže, možak pa je ostal na mestu, da varuje njihovo umikanje. V tem hipu se začne peklenski koncert. Kriki, žvižganje, bobnanje, ropot — in četa pritlikavcev se hrabro vrine kot živ klin med gorilo in njegov harem. Samec okleva. To oklevanje traja nekoliko sekund, potem pa se zažene po pobočju navzdol proti nama, glasno rjoveč in udarjajoč se z ogromnimi pestmi na prsa. Gledam ga pred seboj na dvajset metrov v vsej njegovi višini in iz risanice kalibra 10,75 mm streljam v njegovo srce. Imam pa nesmiseln občutek, da nisem zadel, ker žival teče naprej, naravnost proti meni, in njene oči so široko razprte, iz njih pa gori neizrečno sovraštvo. Dvignem puško za drugi strel, toda Mahaji me z vso silo potegne stran, ravno še pravočasno, da se izognem padajoči masi. V razburjenosti sem pozabil, da mora truplo že zaradi svoje teže priti navzdol, tudi če je žival smrtno zadeta.

Gorila obleži nepremično ob potoku. Mahaji je popolnoma miren in se zadovoljno muza. Na pobočju pa traja peklenski koncert dalje. Bob strelja neprenehoma v zrak. Tako bodo preprečili družini vrnitev.

Mogočni roki ustreljenega gorile razpnemo in ju privežemo med dve drevesi. Tako se odraža človeška opica pred temnim ozadjem majhne dolinice v vsej veličini svoje postave. Gospodar pragozda je končal svoj dolg življenjski dan. Zdaj visi tam in čaka, da ga strokovnjak pripravi za muzej. Ob njem izgledajo pigmejci še manjši.

Kurir je odbrzel k našim znanstvenikom v taborišče. Vem, da bodo hiteli pri luči bakel celo noč, da pridejo čimprej. Oni morajo žival izmeriti, da olajšajo njeno restavracijo za muzej, morajo narediti mavčeve odlitke obraza, rok in nog, sleči morajo kožo in jo konzervirati. Srce, možgani in drugi deli trupla se morajo v raztopini formalina ohraniti za poznejša raziskovanja v laboratoriju.

Pigmejci so prišli k meni. Z rokami se tolčejo po trebuhu, pa se brž zadovolje, ko jim rečem, da bodo morali na veliko pojedino še malo počakati. Okrog gorile so prižgali ognje, ob katerih za spremembo pražijo svoje koreninice.

Naglo se je spustila noč. Skozi splašeni pragozd gredo opozorila: Tok, tok, tok, tok... in votlo godrnjanje.

Že prihajajo z vseh strani drugi pritlikavci. Z nekim spoštovanjem se bližajo mrtvemu gorili in mu izpulijo po eno dlako iz roke, sedežu moči. Gozd nudi v odsevu rdečih tabornih ognjev sliko iz bajk. Oster dah gorile, mešanica med vonjem človeškega znoja in divjadi mi povzroča slabost, koprivnica me peče na nogah in rokah, opraskane rane skele. Pa kaj zato, kljub temu polje v meni velika radost...

Georg Stühlinger

Uporabnostna tekma ptičarjev

Bil je lep športni dogodek, ko so se zbrali od blizu in daleč navdušeni prijatelji pasjega športa, da bi ocenili sposobnosti svojih zvestih štirinožnih lovskih prijateljev.

V dneh 7. in 8. oktobra 1950 je priredilo Društvo ljubiteljev ptičarjev v lovišču Ljubljansko polje uporabnostne in poljske tekme ptičarjev. Prijavljenih je bilo 10 psov, in sicer 9 kratkodlakastih in 1 ostrodlakast pes, ki so bili — kar je dogodek zase — vsi pozitivno ocenjeni.

Vodstvo tekme je bilo v spretnih rokah podpredsednika Društva ljubiteljev ptičarjev tov. Škofica Jožeta. Kot sodniki so delovali tov. Stühlinger Georg, nadgozdar iz Avstrije, tov. Klobučar Dragotin in tov. Koder Julij.

Privedeni pasji material je bil brez izjeme tako po zunanjosti kakor tudi po svoji lovski sposobnosti prvovrsten. Sodniki so imeli zaradi tega težak posel za pravilno in nepristransko oceno dobro zasnovanih in dobro vodenih psov. Rezultat je bil:

Uporabnostna tekma ptičarjev:

Ia darilo je prejel nemški kratkodlakar »Alko Črnelski« JRP 232 A, poleg tega še posebno darilo za najboljše poljsko delo. Lastnik univ. prof. dr. Rant Jože, vodnik Hafner Ivan.

Ib darilo je prejel nemški kratkodlakar »Arab« JRP 200 A, poleg tega še posebno darilo za delo na roparice. Lastnik in vodnik Ljuban Zadnik.

Ic darilo je prejela nemška kratkodlakarica »Ajka Črnelska« JRP 207 b, lastnik in vodnik dr. Palčič Branko.

IIa darilo je prejel nemški kratkodlakar »Rino« JRP 225 A, poleg tega še posebno darilo za vodno delo in posebno darilo za gozdno delo. Lastnik in vodnik Sežun Bogdan.

IIb darilo je prejel nemški kratkodlakar »Bas Marovški« JRP 245 A. Lastnik in vodnik Ljuban Zadnik.

IIc darilo je prejel nemški kratkodlakar »Pik« JRP 208 A. Lastnik in vodnik Leskošek Edi.

Zaporedna številka				
	Ime psa, psice		Arab	
	Pasma, JRP, RMP		nem. kratkodlakar JRP 200 A JSP 8	
	Lastnik		Ljuban Zadnik Ljubljana	
	Vodnik			
	Številka žreba		1	
	Gozdno delo:			
1	Delo izključno na vrvici	4	4	16
2	Prosto iskanje z oblajanjem divjadi	6	—	—
3	Prosto iskanje s pokazanjem divjadi	6	—	—
4	Donašanje izgubljene lisice	5	4	20
5	Donašanje izgubljenega zajca	4	4	16
6	Šarjenje	4	3	12
7	Grmarjenje	2	4	8
8	Zadržanje na stojišču med gonjo	1	4	4
9	Čakanje na določenem mestu	1	4	4
10	Vodljivost	1	4	4
	Skupaj točk			84
	Delo pri roparicah:			
11	Davljenje lisice	6		
12	Ustavitev lisice	1	4 i	24
13	Davljenje mačke	6		
14	Ustavitev mačke	1		
	Skupaj točk			24
	Vodno delo:			
15	Šarenje	3	3	9
16	Šarenje v bičku za izpuščenimi racami	3	3	9
17	Donašanje iz globoke vode	3	4	12
	Skupaj točk			30
	Poljsko delo:			
18	Nos	6	4	24
19	Iskanje	4	3	12
20	Ubogljivost	5	4	20
21	Natezanje	3	4	12
22	Stoja	4	4	16
23	Strelomirnost	2	4	8
24	Obnašanje spričo odletele perutnine	2	4	8
25	Donašanje izgubljene perutnine	4	3	12
	Skupaj točk			112
	Donašanje:			
26	roparice	2	2	4
27	zajca	1	4	4
28	perutnine	2	4	8
29	čez ovire (z lisico)	3	0	0
	Skupaj točk			16
	Skupaj vseh točk			266
	Darila			I b
	Telesna ocena			pd

Vodja tekme:
Škofic Jože s. r.

Sodniški pripravniki:
Gudelj Stjepan s. r. **Ivančević Željko** s. r.

tekma ptičarjev

v Ljubljani

Bas Marovški		Rino		Alko Črnelski		Pik		Ajka Črnelska	
nem. kratkodlakar JRP 245 A JŠP 11		nem. kratkodlakar JRP 225 A JŠP 10		nem. kratkodlakar JRP 232 A JŠP 7		nem. kratkodlakar JRP 208 A JPŠ 12		nem. kratkodlakar. JRP 207 B JŠP 9	
Ljuban Zadnik Ljubljana		Sežun Bogdan Ljubljana		Univ. prof. dr. Rant Jože Ljubljana / Hafner Ivan Škofja Loka		Leskošek Edi Ljubljana		Dr. Palčič Branko Ljubljana	
2		3		4		5		6	
4	16	4	16	4	16	3	12	4 i	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	10	4	20	4	20	3	15	3	15
4	16	4	16	4	16	4 i	16	4	16
4	vidno glas. 16	4	16	4	16	3	12	3	12
4	8	4 i	8	4	8	4	8	4 i	8
3	3	4 i	4	1	1	4	4	4	4
2	2	4	4	3	3	3	3	4	4
3	3	4	4	4	4	3	3	4	4
	74		88		84		73		79
1	6	3	3	4 i	24	1	6	1	6
	6		3		24		6		6
3	9	3	9	3	9	3	9	3	9
3	9	3	9	3	9	3	9	3	9
4	12	4 i	12	3	9	3	9	3	9
	30		30		27		27		27
3	18	4	24	4	24	3	18	4	24
4	16	4	16	4 i	16	4	16	4	16
4	20	4	20	4	20	4	20	4	20
4	12	4	12	4 i	12	3	9	3	9
4	16	4	16	4	16	3	12	4	16
4	8	4	8	4	8	4	8	3	6
4	8	4	8	4	8	4	8	4	8
4	16	4	16	4	16	3	12	4	16
	114		120		120		103		115
1	2	4	8	4	8	2	4	2	4
3	3	4	4	4	4	4	4	3	3
4	8	4	8	3	6	4	8	4	8
0	0	4	12	3	9	3	9	2	6
	13		32		27		25		21
	237		273		282		234		248
	II/b		II/a		I/a		II/c		I/c
	pd		d		pd		pd		odl

Sodniki:

Stühlinger Georg s. r. **Klobučar Dragotin** s. r. **Koder Julij** s. r.

Ia darilo je prejel nemški kratkodlakar »Bodo« JRP A. Lastnik in vodnik Sežun Bogdan.

Ib darilo je prejela ostrodlakarica »Lučka Cimburška« JRP 28 I. Lastnik in vodnik Hafner Ivan.

Ic darilo je prejel nemški kratkodlakar »Roni« JRP 269 A. Lastnik in vodnik Jemec Janez.

Id darilo je prejel nemški kratkodlakar »Bes« JRP. Lastnik in vodnik dr. Palčič Branko.

Vodja tekme Škofic Jože se je zahvalil Kinološkemu udruženju LRS, Jugoslovanski kinološki zvezi, Lovski zvezi LRS in ministrstvu za gozdarstvo LRS za vsestransko podporo, da je bilo Društvu ljubiteljev ptičarjev sploh mogoče izvesti tekme. Istotako se je zahvalil sodniškemu zboru za njegov trud, spretnim vodnikom in vsem udeležencem.

Predsednik Lovske zveze LRS dr. Benigar Jože se je v daljšem nagovoru zahvalil vsem udeležencem in zlasti vsem sodelujočim za trud in požrtvovalnost. Pri tem je poudaril, da je mogoče lovsko loviti le s šolanim psom in zato mora sleherni lovec imeti takega psa. Mladi kader lovcev je treba v tem vzgojiti, da bo lov čimprej na sodobni višini. Zahvalo je vsem sodelujočim izrekel tudi predsednik Kinološkega udruženja LRS Ljuban Zadnik in zlasti Škoficu, vodji tekme, ki je v vsakem oziru uspela. Istotako priznalno se je vsem zahvalil univ. profesor dr. Rant Jože, kot predsednik Društva ljubiteljev ptičarjev, ki bo vse storilo za vzgojo dobrih vodnikov in skrbelo za prvovrstni pasji material. Posebej je pozdravil avstrijskega sodnika višjega gozdarja gosp. Stühlinger Georga in se mu zahvalil, da se je odzval vabilu društva in je pri naših prireditvah sodeloval. Izrazil je željo, da bi gosp. Stühlinger še večkrat bil naš sodelavec, da tako poglobimo kinološko sodelovanje.

Za vodnike se je zahvalil sodnikom Sežun Bogdan. V splošnem je prireditev lepo in gladko potekla po postavljenem programu in kot gost sem imel vtis, da spadam k tej veliki družini, v kateri je ves čas sožitja potekel v sproščeni prisrčnosti. Posebno čast mi je izkazalo ministrstvo za gozdarstvo LRS, ki mi je dalo prost odstrel gamsa v državnem lovišču. Žal te priložnosti nisem mogel izkoristiti. Na tem mestu si dovoljujem izreči svojo najprisrčnejšo zahvalo. Globoko zahvalo izrekam tudi gospodom, ki so vse storili, da je bilo moje bivanje v Ljubljani kar najlepše in najprijetnejše, in to so zlasti gospodje Ljuban Zadnik, Teodor Drenig in Julij Koder.

Poslavljam se od lepe in gostoljubne Jugoslavije s prisrčno željo, da bi bilo naše skupno delo v teh dneh dobro znamenje za zbližanje obeh dežel tostran in onstran meje.

Poljska tekma ptičarjev

dne 7. in 8. oktobra 1950 v Ljubljani

	Ime psa, psice		Lučka Cimburška		Bes		Bodo Premostniški		Ron	
	Pasma, JRP, RMP		ostrodlakarica JRP 28 I		nem. kratkodlakar JRF 276 A		nem. kratkodlakar JRP 277 A		nem. kratkodlakar JRP 268 A	
	Lastnik		Hafner Ivan		Dr. Palčič Branko		Sežun Bogdan		Jemec Janez	
	Vodnik		Hafner Ivan		Dr. Palčič Branko		Sežun Bogdan		Jemec Janez	
1	Nos	6	4	24	3	18	4	24	3	18
2	Iskanje	4	3	12	4	16	4	16	4	16
3	Stoja	4	4	16	3	12	4	16	4	16
4	Natezanje	3	4	12	3	9	4	12	4	12
5	Hitrost	3	4	12	4	12	4	12	4	12
6	Vztrajnost	3	4	12	4	12	4	12	4	12
7	Donašanje perutnine po sledi	4	4	16	4	16	4	16	3	12
8	Donašanje dlakaste divjadi po sledi	4	4	16	4	16	4	16	3	12
9	Donašanje perutnine brez sledi	3	4	12	3	9	3	9	4	12
10	Donašanje dlakaste divjadi brez sledi	3	4	12	4	12	4	12	4	12
11	Ubogljivost	3	4	12	3	9	4	12	4	12
12	Strelomirnost	2	3	6	3	6	4	8	3	6
13	Vzdržnost pred zajcem	2	3	6	3	6	4	8	4	8
14	Vodljivost	1	3	3	4	4	4	4	3	3
15	Obnašanje spričo odletele perutnine	2	3	6	3	6	4	8	4	8
16	Donašanje dlakaste divjadi	2	3	6	4	8	4	8	3	6
17	Donašanje perutnine	2	4	8	4	8	4	8	3	6
18	Čakanje na mestu in obnašanje po strelu	1	3	3	4	4	4	4	3	3
	Skupaj točk			194		183		205		186
	Darila Telesna ocena			I/b		I/d		I/a		I/c

Vodja tekme:
Škofic Jože s. r.

Sodniki: **Stühlinger Georg** s. r. **Klobučar Dragotin** s. r. **Koder Julij** s. r.

Jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani

Jesenska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubjani, imenovana »Spominska tekma Evgena Križaja«, je bila izvedena 1. oktobra 1950 v lovišču LD Polje.

Odziv za tekmo je bil zelo slab, saj so tekmovali samo trije kratkodlakasti in en ostrodlakast ptičar. Kaj je vzrok takemu slabemu odzivu, ko bi moralo tekmovati najmanj 15 psov? Psi za tekmo niso bili pripravljeni, ker imajo vodniki iz Ljubljane predaleč do svojih lovišč, medtem ko v bližini Ljubljane nimajo priložnosti za dresuro. Že leto dni se organizacija zaman trudi, da bi dobila primerno lovišče, kjer bi se lahko psi nemoteno šolali. To pereče vprašanje kinoloških organizacij pa izgleda ni tako važno, kakor interesi lovskih družin in poedinih članov. Vodniki so v letošnji jeseni le 14 dni pred tekmo mogli voditi pse trikrat tedensko, in to brez puške. Kako se na ta način pripravi psa za tekmo ali za praktičen lov, naj bi nam obrazložili člani teh lovskih družin. Sicer je ena lovska družina pokazala razumevanje, ker imajo verjetno v svojih vrstah člane, ki se bavijo s šolanjem lovskih psov in tudi s takimi psi love.

Na sam dan tekme je skoraj nepretrgoma deževalo. Divjadi je bilo v lovišču zadovoljivo.

Tekmo je prav dobro vodil Turk Maks, kot sodnika sta pa sodelovala Koder Julij in Zadnik Ljuban.

Iz priložene preglednice je razvidno, da niti eden od tekmujočih psov ni dosegel I. ocene. Trije niso zadovoljili pri delu na roparice, a eden je žal odpovedal pri vodnem delu. Ta trenutni neuspeh pa ne sme vodnikom vzeti volje za nadaljnje delo. Sodnik pač sodi to, kar vidi na dan tekme. Vsi psi imajo sijajno zasnovo in zato upam, da bodo drugo leto na poljski tekmi mnogo bolje odrezali.

Z. L.

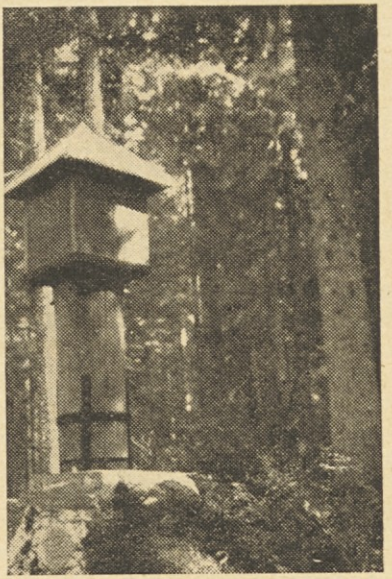

Grob lovca-partizana na Jelovici — Gorenjsko

Spominska tekma Evgena Križaja. (Jesenska vzrejna tekma ptičarjev)

Ocene:
0 = nezadostno
1 = zadostno
2 = skoraj dobro
4 = prav dobro
4i = izvrstno

Ime psa ali psice. Pasma.	JRP	Vodnik in lastnik	6 Nos	4 Iskanje	4 Stoja	3 Natezanje	3 Hitrost	3 Vztrajnost	4 Donašanje perutnine po sledi	4 Donašanje dlakaste divj. po sledi	2 Donašanje perutnine	2 Donašanje dlakaste divjadi	3 Ubogljivost	2 Strelomirnost	2 Vzdržnost pred zajcem	2 Obnašanje spričo odletele perut.	1 Vodljivost	6 Davljenje lisice ali mačke	1 Ustavljanje lisice ali mačke	4 Šarjenje	3 Šarjenje v bičku za izpušč. racami	2 Donašanje iz globoke vode	Skupno število točk	Ocena	Telesna ocena
Lučka Cimburška nemška ostrodlakasta ptičarka	22 I	Hafner Ivan Škofja Loka	4	3.5	3	3	4	4	3	4	3	3	3	3	—	3	3	—	4	3	3	2.5			
			24	14	12	9	12	12	12	16	6	6	9	6	—	6	3	—	4	12	9	5	177	II b	d
Cila Marovška nemška kratkodlakasta ptičarka	236 B	Vraničar Drago Škofja Loka	4	4	4	4	3.5	4	0	0	3	3	2 5	3	—	3.5	3	—	3	3	3	2.5			
			24	16	16	12	11	12	0	0	6	6	8	6	—	7	3	—	3	12	9	5	156	—	pd
Cigan Marovški nemški kratkodlakasti ptičar	263 A	Pavšič Boris Ljubljana	4	3.5	4	4	3	4	2.5	2.5	3	3	3	3	—	4	3	4	—	0	0	0			
			24	14	16	12	9	12	10	10	6	6	9	6	—	8	3	24	—	0	0	0	169	—	d
Bes nemški kratkodlakasti ptičar	276 A	Palčič dr. Branko Ljubljana	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3.5	3	3	2	4	3	—	4	3	3	3.5			
			24	16	16	12	12	12	16	16	8	7	9	6	4	8	3	—	4	12	9	7	201	II a	d

Vodja tekme:
Turk Maks s. r.

Ljubljana, 1. oktobra 1950.

Sodnika: **Koder Julij** s. r.
Zadnik Ljuban s. r.

Ocene na VII. mednarodni razstavi psov vseh pasem

9. in 10. septembra 1950 v Ljubljani

Pasma	Prijava				Udeležba				Ocena				Prvaštvo		
	Psi		Psice		Psi		Psice		odl	pd	d	zad	Slov.	Jugosl.	Cacib
	razred		razred		razred		razred								
	ml.	zrel	ml.	zrel	ml.	zrel	ml.	zrel							
I. LOVSKI PSI															
Keltski goniči	—	4	—	2	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—
Resasti balkanski goniči	1	3		—	1	3	—	—	—	1	3	—	—	—	—
Resasti istrski goniči	2	4	4	8	1	4	3	6	2	3	8	1	—	—	—
Resasti štajerski goniči	—	—		1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Posavski goniči	—	3	—	5	—	2	—	3	—	2	3	—	—	—	—
Nemški lesni goniči	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Alpski goniči	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Balkanski goniči	—	5	3	11	—	2	3	10	7	7	1	—	—	—	—
Kratkodlakasti istrski goniči	9	16	6	16	6	14	3	11	9	21	4	—	1	1	—
Braki-jazbečarji	6	2	14	5	6	2	12	4	5	11	7	1	2	1	1
Barvarji hanoveranski	—	2	—	2	—	2	—	1	1	2	—	—	—	—	—
Barvarji bavarski	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Jamarji:															
Kratkodlakasti jazbečarji	3	6	2	1	2	6	1	—	5	3	1	—	2	1	1
Resasti jazbečarji	—	3	3	7	—	2	3	6	4	6	1	—	2	1	—
Dolgodlakasti jazbečarji	—	1	2	—	—	1	2	—	—	1	2	—	—	—	—
Lovski terijerji	8	6	3	6	7	5	5	4	9	8	4	—	2	2	1
Resasti foksterijerji	6	12	5	7	6	11	5	5	7	13	5	2	1	1	1
Welsh terijerji	—	—	—	2	—	—	—	2	1	1	—	—	—	1	—
Irski terijerji	1	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	1	1
Škotski terijerji	—	3	—	—	—	3	—	—	1	2	—	—	—	—	—
Skye terijerji	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Ptičarji:															
Nemški kratkodlakarji	15	21	16	13	11	15	—	11	5	18	26	2	—	1	—
Nemški dolgodlakarji	—	—	—	1	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—

Nemški ostrodlakarji	3	4	1	4	3	2	1	4	4	2	4	—	—	—	2
Koder poenter	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Münsterlandec mali	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Vižla	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poenterji	—	2	—	5	—	1	—	4	1	2	2	—	—	—	—
Angleški seterji	1	2	1	—	1	2	1	—	—	2	1	1	—	—	—
Irski seterji	2	5	—	3	2	5	—	2	3	5	1	—	1	—	—
Bretonski španijeli	1	—	2	—	1	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—
Koker španijeli	—	1	1	1	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—
Špringer španijeli	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
II. NELOVSKI IN SLUŽBENI PSI															
Ilirski ovčarji	3	10	2	5	3	8	2	5	13	5	—	—	1	2	1
Nemški ovčarji	9	24	12	24	9	20	11	15	21	19	15	—	2	2	2
Airedale terijerji	—	2	1	—	—	2	1	—	2	1	1	—	—	—	—
Nemški bokserji	3	4	2	3	3	3	1	2	7	1	1	—	1	1	1
Doberman pinči	1	—	3	2	1	—	1	2	2	2	—	—	—	—	—
Veliki šnavcer	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Nemški bokser	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Kodri (rjavi mali)	—	2	—	—	—	1	—		—	1	—	—	—	—	—
Kodri (črni pritlikavci)	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—
Golec	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
PSI ZA DOM, HRTI IN PRITLIKAVCI															
Groenendael	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Novofundlandci	2	1	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Čav Čav	—	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1
Hrti:															
Saluki (perzijski)	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Afganski hrt	1	—	—	1	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	1
Pritlikavci:															
Francoski buldogi	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekinezi	—	—	—	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2	1
Japonski čin	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

J. K.

Jesenske tekme ptičarjev v Murski Soboti

Dne 24. septembra 1950 sta se vršili v okoliških loviščih Murske Sobote poljska in vzrejna tekma ptičarjev. Podružnica KUS v Murski Soboti je izredno delavna in se ponaša s prav dobrim pasjim materialom. Omenim naj tudi Lovsko podzvezo v Murski Soboti, ki kinologijo vsestransko podpira.

Dosedanji uspehi naj bodo lovskim tovarišem v Prekmurju v spodbudo za bodoče delo.

Kar se samih tekem tiče, bi imel pripomniti, da vodniki niso še povsem kos svoji nalogi, imajo pa najboljšo voljo, da se izpopolnijo. Kot dober vodnik se je izkazal Hajduk Štefan in pričakujem, da bo prenesel svoje znanje — po lastni izpopolnitvi — na ostale vodnike.

Pravilno in pravočasno šolanje psov za tekme je vsekakor oviral prekasno dovoljeni odstrel perutnine in zajcev kakor tudi pomanjkanje municije.

Do konca je bilo mogoče izvesti le poljsko tekmo. Prisojeno je bilo eno prvo in eno tretje darilo in izrečeno eno pohvalno priznanje.

Jesenske vzrejne tekme ni bilo mogoče pravilno in docela izvesti, ker ni bilo na razpolago roparic. Podeljena so bila za nedokončano tekmo le spodbudna darila.

Doseženi uspehi obeh tekem so razvidni iz priobčenih preglednic.

Smatram za dolžnost, da se zahvalim lovskim družinam, ki so dale za tekme svoja z divjadjo bogata lovišča na razpolago.

Istotako se v imenu sodnikov in sodniških pripadnikov najtopleje zahvaljujem vsem tovarišem podružnice KUS in Lovski podzvezi v Murski Soboti za prisrčen sprejem in nam vsestransko izkazano gostoljubnost.

B. Löns, Mein grünes Buch

Preglednica

preizkušnje psov ptičarjev na poljski tekmi ptičarjev v Murski Soboti dne 24. septembra 1950

Zap. štev.	Preizkusi in vrednoti se / Številka žreba	Število strokovne vrednosti	Asta Ravenska RMP 762 Lastnik in vodnik: Hajduk Štefan		Ajda Murska JRP 201 B Lastnik in vodnik: Jančar Štefan		Agan Murski JRP 234 A Lastnik: Šavelj Štefan Vodnik: Bedek Jože		Adi Murski JRP 233 A Lastnik in vodnik: Novak Ernest		Ocene: 0 = nezadostno 1 = zadostno 2 = precej dobro 3 = dobro 4 = prav dobro 4i = izvrstno
			1		2		3		4		
1	Nos	6	4	24	4	24	3.5	21	3	18	
2	Iskanje	4	2	8	3	12	3	12	2	8	
3	Stoja	4	4	16	2	8	2	8	1	4	
4	Natezanje	3	4	12	4	12	2	6	2	6	
5	Hitrost	3	2	6	3	9	4	12	2	6	
6	Vztrajnost	3	3	9	3	9	3.5	11	2	6	
7	Donašanje izgub. perutnine po sledi	4	3	12	1	4	1	4	2	8	
8	Donašanje izgub. perutnine brez sledi	3	3	9	1	3	2	6	0	0	
9	Donašanje izgubljene dlakaste divjačine brez sledi	3	4	12	1	3	2	6	0	0	
10	Donašanje izgubljene dlakaste divjačine po sledi	4	4	16	1	4	2	8	1	4	
11	Donašanje perutnine	2	3	6	1	2	2	4	0	0	
12	Donašanje dlak. divjačine	2	3	6	1	2	2	4	1	2	
13	Ubogljivost	3	3	9	2	6	2	6	2	6	
14	Strelomirnost	2	3	6	1	2	3	6	0	0	
15	Vzdržnost na zajca	2	3	6	0	0	—	—	—	—	
16	Obnašanje spričo odletele perutnine	2	3	6	1	2	0	0	0	0	
17	Čakanje na mestu in obnašanje po strelu	1	4	4	1	1	4	4	1	1	
18	Vodljivost	1	3	3	2	2	2	2	2	2	
	Skupaj		170		105		120		71		
	Telesna ocena		pd		d		pd		d		
	Darila		I. darilo par gojzerjev		Pohvalno priznanje lovski stol		III. darilo usnjati tok		Tolažilno darilo jermen		

Vodja tekme: **Lanšček** Pripravnik: **M. S. Pejčinović** s. r. Sodnik: **Koder Julij** s. r.

preizkušnje psov ptičarjev na jesenski vzrejni

Zap. štev.	Preizkusi in vrednoti se	Število strokovne vrednosti	1 Ajša Ravenska RMP 763 Lastnik in vodnik: Kumin Štefan		2 Car Murski RMP 787 Lastnik in vodnik: Klekl Štefan		3 Cer Murski RMP 788 Lastnik in vodnik: Zrinjski Koloman		4 Anda Ravenska RMP 764 Lastnik in vodnik: Hajduk Štefan	
1	Nos	6	3	18	3	18	3.5	21	4	24
2	Način iskanja	4	3	12	2	8	3	12	2	8
3	Stoja	4	3	12	3	12	3	12	4	16
4	Natezanje	3	4	12	2	6	2	6	4	12
5	Hitrost	3	3	9	3	9	3	9	2	6
6	Vztrajnost	3	3	9	3	9	3	9	3	9
7	Donašanje izgubljene perutnine po sledi	4	1	4	1	4	2	8	4	16
8	Donašanje izgubljene dlakaste divjadi po sledi	4	1	4	0	0	0	0	4	16
9	Donašanje perutnine	2	3	6	1	2	3	6	4	8
10	Donašanje dlakaste divjadi	2	1	2	—	—	0	0	4	8
11	Ubogljivost	3	1	3	1	3	2	6	3	9
12	Strelomirnost	2	0	0	1	2	0	0	3	6
13	Vzdržnost na zajca	2	0	0	0	0	0	0	—	—
14	Obnašanje spričo odletele perutnine	2	1	2	0	0	1	2	3	6
15	Vodljivost	1	2	2	2	2	1	1	3	3
16	Delo napram roparicam: davljenje lisice ali mačke	6	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Delo napram roparicam: ustavljanje lisice ali mačke	1	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Vodno delo: šarjenje	4	2	8	2	8	1	4	4	16
19	Vodno delo: šarjenje v bičku za racami	3	2	6	2	6	1	3	4	12
20	Vodno delo: donašanje iz globoke vode	2	—	—	2	4	0	0	4	8
	Skupaj			109		93		99		183
	Telesna ocena			pd		d		d		d
	Darila			Opasač		—		—		Platneni tok

Vodja tekme:
Jug Karel s. r.

V Murski Soboti, dne 24. septembra 1950.

glednica

tekmi dne 24. septembra 1950 v Murski Soboti

5		6		7		8		9		Ocene:
Ada Ravenska RMP 762 Lastnik in vodnik: Bakan Franc		Arno Šmarnogorski RMP 729 Lastnik in vodnik: Bedek Jožef		Žig Čakovski JRP 266 A Lastnik in vodnik: Vrbanec Števo		Aron Ravenski RMP 761 Lastnik in vodnik: Fujs Jeza		Alf Ravenski RMP 760 Lastnik in vodnik: Železen Evgen		0 = nezadostno 1 = zadostno 2 = precej dobro 3 = dobro 4 = prav dobro 4i = izvrstno
3	18	4	24	4	24	3	18	3	18	
3	12	3	12	4	16	2	8	3	12	
3	12	2	8	4	16	3	12	2	8	
3	9	2	6	4	12	2	6	1	3	
2	6	3	9	3	9	2	6	4	12	
3	9	3	9	4	12	3	9	2	6	
3	12	2	8	2	8	3	12	2	8	
3	12	2	8	2	8	—	—	3	12	
3	6	2	4	3	6	2	4	3	6	
2	4	2	4	4	8	—	—	3	6	
2	6	3	9	4	12	1	3	1	3	
1	2	—	—	3	6	0	0	0	0	
0	0	1	2	1	2	0	0	—	—	
2	4	1	2	3	6	0	0	—	—	
2	2	2	2	4	4	2	2	1	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	4	—	—	3	12	2	8	2	8	
1	3	—	—	3	9	2	6	2	6	
0	0	—	—	1	2	1	2	3	6	
121		107		172		96		115		
d		d		pd		d		d		
Stol		Platnena torbica		Platneni tok		—		Opasač		

Pripravnika:
Gederer Janez s. r.
M. S. Pejčinovič s. r.

Sodnika:
Škofic Jože s. r.
Koder Julij s. r.

Poročilo Kinološkega saveza FLRJ za mesec november 1950

I.

Mednarodna kinologija: V prilogi poročilo o kinoloških dnevih na Dunaju in v Amsterdamu 1950.

II.

Kinologija v FLRJ:

Tekme: a) Goniči: 5. XI.: Jesenice in Sodražica.
11. in 12. XI.: Trebnje.
12. XI.: Split.
18. in 20. XI.: Cerknica (derby).
25. XI.: Celje.
26. XI.: Crikvenica.
b) Braki-jazbečarji: 26. XI.: Celje.

Sodniški pripravniki:

a) za zunanjost nemških ptičarjev: Glušević Vid, Zagreb, Medveščak 64; Hostonski Ivica, Vinkovci; Mžik Ivan, Zagreb, Opatijski trg 7; Radić Ljubomir, Zagreb, Radićeva 6; Stepe Nikola, Zagreb, Gajeva 59; Vukelić dr. Edo, Zagreb, Ljubljanska 36.

b) za zunanjost ostalih ptičarjev: Branković J. Radislav, Beograd, Sava Kovačevića 19.

c) za zunanjost vseh pasem ptičarjev: Orban Ratimir, Zagreb, Šenoina 11; Tudorić ing. Jožo, Split; Würth dr. Dragutin, Zagreb, Krijesnice 15.

č) za zunanjost in delo nemških ptičarjev: Debeljak Peter, Zagreb, Jurjevska 39; Došen dr. Krešimir, Zagreb, Kraljice Jelene 4; Ivančević Željko, Zagreb, Hercegovačka 84; Kurtanjek Petar, Zagreb, Ilica 21; Rihter Ivan, Zagreb, Savska 142.

d) za zunanjost in delo ostalih ptičarjev: Strunjak Franjo, Podsused.

e) za zunanjost in delo vseh pasem ptičarjev: Dimkarovski Boris, Prilep, ulica 176, broj 11; Kareš Ivan, Bjelovar, Ninskog 5; Kostić Jovan, Bitolj, ulica Goce Delčev 31; Megla Vladimir, Bjelovar, Kumčićeva 6; Pavlić Vladimir, Zagreb, Amruševa 19; Pejčinović S. Mihajlo, Crikvenica; Rohr dr. Oto, Zagreb, Draškovićeva 13.

f) za zunanjost vseh pasem jamarjev: Hostonski Ivica, Vinkovci; Jaklič Marjuta, Zagreb, Kosirnikova 15; Jasenska Ganc Zora, Beograd, Kumanovska 9; Rohr Mira, Zagreb, Draškovićeva 13; Vukelić dr. Edo, Zagreb, Ljubljanska 36.

g) za zunanjost in delo vseh pasem jamarjev: Borovnik Mirko, Zagreb; Car ing. Zvonko, Zagreb, Maksimirska 32; Došen dr. Krešimir, Zagreb, Kraljice Jelene 4; Janeković Zvonko, Zagreb-Dubrava, Posavskog odreda 26; Juranić Jandro, Bjelovar, Rade Končara 30; Pavlić Vladimir, Amruševa 19; Srdić ing. Dušan, Zagreb, Rakovčeva 16; Stopar Bogdan, Zagreb, Štrosmajerov trg 18.

h) za delo vseh pasem jamarjev: Orban Ratimir, Zagreb, Šenoina 11.

i) za zunanjost brakov-jazbečarjev in barvarjev: Corić Miroslav, Kraljevica 84; Rohr dr. Oto, Zagreb, Draškovićeva 13.

j) za zunanjost in delo brakov-jazbečarjev in barvarjev: Grilc Ludvik, Ljubljana, Poljanski nasip 14; Pejčinović S. Mihajlo, Crikvenica, Vila Nada.

k) za zunanjost goničev vseh pasem: Jovanović Radoš, Beograd, Visokog Stevana 19; Matović Jovan, Beograd, Njeguševa 47; Orban Ratimir, Zagreb, Šenoina 11.

l) za zunanjost in delo goničev vseh pasem: Cvetkovski Petar, Skopje, Autokomanda 10, zgrada III; Dimkarovski Boris, Prilep, ulica 176, br. 11; Došen dr. Krešimir, Zagreb, Kraljice Jelene 4; Pejčinović S. Mihajlo, Crikvenica, Vila Nada; Vančevski I. Petar, Bitolj.

m) za delo goničev vseh pasem: Pavlić Vladimir, Zagreb, Amruševa 19; Strunjak Franjo, Podsused.

n) za zunanjost službenih psov: Kavaš Željko, Zagreb, Remetska 19; Korda Peter, Zagreb, Tomašićeva 8; Köster Tea, Zagreb, Savska 17; Martinić Boris, Zagreb, Medulićeva 31; Mikulić Eugen, Zagreb, Knežija 11; Vujičić Mirjana, Zagreb, Svačićev trg 2; Stupica Milica, Maribor, Razlagova 7.

o) za zunanjost in delo službenih psov: Lovrenčič Tibor, Zagreb, Preradovićeva 24; Landipret Božo, Zagreb, Kačićeva 18.

p) za zunanjost psov za dom in pritlikavcev: Pejčinović Nada, Crikvenica, Vila Nada.

r) za zunanjost psov za dom, hrtov in pritlikavcev: Lovrenčič Tibor, Zagreb, Preradovićeva 24.

N o v e p s a r n e : Kinološko udruženje NR Hrvatske prijavlja v zaščito psarno: »Okićka«, za službene pse, lastnik Alnoch Kurt, Zagreb, Pantovčak 38. Kinološko udruženje LR Slovenije prijavlja v zaščito psarno: »Porezen«, za goniče, lastnik Gosar Vencelj, Cerkno.

P r i j a v l j e n a p a r j e n j a :

Nem. krat. ptičarji: 28. IX. 1950: Seydels Illo JRP 213 A —Bora Glinška RJP 181 B. Pričakuje se 30. XI. 1950; vzr. Pleničar Vladislav, Ljubljana, Ažbetova 2.

Lovski terijerji: 24. IX. 1950: Akko v. Kanonenberg DJgdt 2898 — Blanka Vrhovška RMJT 670, pričakuje se 26. XI. 1950; vzr. Zavnik Franc, Ljubljana, Zelena jama.

Doberman pinči: 5. IX. 1950: Argo Kranjski RMSp 29 in Mata ZČR 291, pričakuje se 7. XI. 1950; vzr. Sajević Miroslav, Zagreb, Tomašićeva 59.

Ljubljana, 26. oktobra 1950.

Tajnik: **T. T. Drenig** l. r. Podpredsednik: **Zadnik Lj.** l. r.

Kinološki dnevi na Dunaju konec aprila in v Amsterdamu v začetku junija 1950

Kinološki dnevi so bili na Dunaju od 22. in 23. aprila 1950. Ob tej priložnosti se je vršila tudi 19. zvezna razstava psov vseh pasem. V Amsterdamu je bila triinšestdeseta in hkrati tudi jubilejna razstava psov vseh pasem za šestdesetletnico Nizozemskega kinološkega kluba »Cynophilia« 10. in 11. junija 1950. Dne 8. junija 1950 je bil občni zbor Mednarodne zveze tudi v Amsterdamu.

Dunajske kinološke prireditve so se udeležili poleg mene še dr. Würth Dragutin kot delegat Kinološkega saveza FLRJ, kot delegata Kinološkega udruženja LR Slovenije pa Bulc Franjo in Caf Ivan. V Amsterdamu sem bil po naključju sam kot delegat JKS.

Mednarodna razstava psov vseh pasem na Dunaju je bila največja prireditev te vrste na Dunaju in v Avstriji sploh. Prijavljenih je bilo 1023 psov, torej 91 več kakor v letu 1949. Več ko polovica vseh razstavljenih psov je bila z Dunaja, ostali iz Avstrije, Italije, Jugoslavije, Lichtensteina, Nemčije, Švice in Trsta. Ocenjevalo je 25 sodnikov v 22 krogih za 62 različnih pasem. Iz inozemstva sta bila sodnika 2 Švicarja in 1 Italijan. Ocenjenih je bilo 914 psov; od teh 216 odlično, 325 prav dobro, 267 dobro, 89 povoljno, 13 zadostno in 4 nezadostno. Največ je bilo nemških ovčarjev, 123 (58 psov in 65 psic), za temi jazbečarjev (15 kratkodlakastih, 31 resastih, 31 dolgodlakastih), 56 španijelov (54 kokerjev, 2 špringerja), 62 kodrov, v dveh skupinah 46 in 45 terijerjev, 42 foksterijerjev, 38 hrtov, 35 šnavcerjev, 36 angl. ptičarjev, od ostalih ptičarjev 22 žimavcev, 13 kratkodlakastih in 12 dolgodlakastih, kot posebna skupina pa 39 vajmarancev. Ocenjevanje je bilo strogo. Avstrijcem za oceno ni odločilna samo oblika, temveč tudi individualna korektnost. Odlično ali prav dobro dobi le pes, ki ustreza tako pasemskim znakom kakor tudi po zdravju, živahnosti, korektnosti in značaju. Pes, ki ni v vsem tem ustaljen, spada pod oceno povoljno. Iz Jugoslavije je bilo od 16 prijavljenih psov pripeljanih samo 6. Zanimive so ocene naših razstavljenih psov. Sodnik Preining Hans ocenjuje: Kit Stražunski JRJT 415; krepek, nekoliko visokonog, črnordeč, glava dobra, oko temno, zobovje močno, hrbet raven, dobrih prsi, lopatice niso čvrsto prileţene, zadje dobro, dlaka sicer trda, nekoliko napeta; ocena: dobro; Dirka Stražunska JRJT 390: krepka psica, sive barve, dobre glave s temnim očesom, zobovje škarjasto, hrbet dolg in raven, zadje dobro okoteno, lopatice bi morale biti bolje prileţene, dlaka zelo trda; ocena: prav dobro.

Sodnik Leimgruber Fric (Švicar) opisuje lovske terijerje: Asso v. Haag JRJT 350: Zelo krepek, trdno zgrajen, pravi delovni tip, hrbet strumen, na dobrih nogah, z iskrim izrazom, dlaka trda — hrapava —, zobovje zelo močno; ocena: Prvak Dunaja 1950; Živa Pobreška JRJT 429: Nekoliko lahka, zelo tipična psica, nekoliko kratka, zato pa vpadljivo trde dlake, zelo lepa, izrazita glava, krepko zobovje, majhne temne oči, uhlje nosi dobro, ognjevita, temperamentna psica; ocena: Odlično. Ilirski ovčarji: Abaš JRSp 720. Zelo krepek strumen pes z močnimi kostmi, močne postave, polno rebrovje, s težko močno lobanjo, čvrste čeljusti, poševno ležeče temne oči, širok nos, zelo krepko zobovje, rep povešen, v afektu ga nosi pokonci; ocena: Prvak Dunaja 1950 in CACIB. — Murdžo JRSp 669: Krepke srednje velikosti, nekoliko visokonog, v okotenju in prožni hoji

zaostaja za svojim sotekmovalcem, prav tako v teži in v svoji pojavi. Zato mu nedostaja samoniklosti in trdnosti. Murdžo je sicer lepši v barvi, kar je po mojem mnenju brez pomena; ocena: Prav dobro. Opomba: Sodnik je prvič v svoji praksi videl lovskega terijerja, kakor tudi ilirskega ovčarja.

V četrtek dne 8. junija 1950 je bila v Amsterdamu Glavna skupščina Mednarodne kinološke zveze (F. C. I.). Na to skupščino je poslalo 13 članic svoje zastopnike, in sicer: Anglija, Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Holandija, Italija, Jugoslavija, Monaco, Norveška, Švedska in Švica. Navzoč je bil tudi zastopnik Rodovne knjige grifonov. Na dnevnem redu je bila med drugim tudi delna reorganizacija v FCI, tako da bodo izredni tajniki odslej odpadli. Razpravljano je bilo tudi o kriptorhizmu, monorhizmu in anorhizmu. Psi kriptorhidi se lahko ocenjujejo in se lahko vpišejo v rodovno knjigo s pripombo, da so kriptorhidi in da se jih ne priporoča za pleme; toda psi monorhidi in anorhidi so izključeni od vsake ocene in se ne smejo vpisati niti v rodovno knjigo niti jih dopustiti za vzrejo, ker se vse navedene hibe podedujejo.

Kot član FCI je bila priznana Kinološka organizacija Zahodne Nemčije. Končno je bil izvoljen za poslovno leto 1950/51 za predsednika dr. Solaro Giuseppe, predsednik Italijanske kinološke zveze in za podpredsednika L. Gastaldi-Brame, predsednica Kinološke zveze Monaco, za gen. sekretarja baron Houtart Albert, za sekretarja Rothes Jean in za pomočnika sekretarja Gendebien Charles, kateri obenem vrši blagajniške posle.

Amsterdam je raj za razstave psov. Imel sem priložnost večkrat videti razstave psov v inozemstvu, toda vse, kar sem do sedaj videl, prekašata Amsterdam in Stockholm.

Mednarodna razstava psov vseh pasem dne 10. in 11. junija 1950 je bila v svetli zračni dvorani, skoraj 200 m dolgi in 50 m široki, kjer je bilo razstavljenih 1016 psov v prostornih gajbah ali v posebnih ograjenih prostorih. Ocenjevalo je 36 sodnikov (14 inozemskih) 71 različnih pasem; 68 psov je bilo iz inozemstva. Bilo je skoro 200 hrtov (77 greyhounds, 45 afganov in 40 barzojev), 58 nemških ovčarjev, 53 seterjev (31 ilirskih, 12 angleških, 10 gordonskih), 52 kokeršpanijelov (špringerjev nobenih), 47 jazbečarjev (28 kratkodlakastih, 7 resastih, 4 dolgodlakastih ter 8 pritlikavcev) — vsi so imeli ravne noge, 39 nemških bokserjev, 37 ptičarjev (26 kratkodlakastih, 10 dolgodlakastih, 1 žimavec), 36 foksterijerjev (med njimi 13 gladkodlakastih), 24 kodrov, 22 špicev pritlikavcev, 20 nemških pritl. špicerjev, 19 dalmatincev, 16 novofundlancev in dr.

Posebne kvalitete so bili angleški hrti (Greyhounds). Nemški ovčarji so bili po večini srednje težki z gotovo maso, vsi pravilno okoteni. Kokeršpanijeli so bili z modernim tipom glave, z zelo globoko nastavljenimi uhlji, toda mnogi z odprtimi očmi. Nemški kdl. ptičarji so bili dobri v postavi in dobre glave, z nekoliko svetlimi očmi. Bernardinci so bili močni z zelo tipičnimi glavami.

Posebno pozornost so vzbujali južnoafriški Pronkruggen, okrog 55 cm veliki, rdečerjavi, podobni hanoverancem, le nekoliko lažji, gladkodlakasti. Tipično je, da od vihra do križa v širini 3 cm ob hrbtenici stoji dlaka pokonci, kakor prav kratke ščetine krtače. V domovini jih uporabljajo za izsledítev leva, ki ga obkrožajo z lajanjem. Schapendoete (holandski ovčarji) so podobni tibetancem ali bulijem, samo da so nekoliko večji.

Wetterhounen (vodni psi), okrog 50 cm visoki, kodraste dlake, gladkega obraza, zgornji del glave ima lasuljo. Psi so enobarvni, rjavi ali črni.

Krogi za sojenje so bili zelo prostorni, nameščeni v dvorani, s klopmi za gledalce.

Priznati je treba Holandcem vzorno organizacijo, z brezhibnim potekom prireditve. V posebno zadoščenje mi je bila velika pozornost, ki so mi jo izkazovali kot Jugoslovanu. Srečal sem kinologe iz Belgije, Francije, Holandske, Švedske in Švice, ki so se še vedno z zadovoljstvom spominjali lepih dni in naše gostoljubnosti leta 1948, enako kakor se spominjam jaz opisane mednarodne kinološke prireditve.

Opomba: V italijanski kinološki reviji Rassegna cinofilia štev. 41 in 42, to je julij in avgust 1950, je nekaj slik.

Teodor T. Drenig

Pravilnik

o evidenci psov čiste pasme

I. Splošna določila

Člen 1.

Za psa čiste pasme velja pes, čigar roditelji so vpisani v Jugoslovansko rodovno knjigo psov iste pasme ali v rodovne knjige inozemske kinološke organizacije, s katero je JKS v reciprociteti.

Člen 2.

Potrdilo o čisti pasmi je rodovnik, ki vsebuje: ime psa, pasmo, spol, rojstne podatke, prednike, potrdilo o vpisih v evidenčne knjige psov, vpise o ocenah in uspehih, podatke o rejcu in lastniku. Obrazec za rodovnik predpiše JKS.

Člen 3.

Rodovnik izda vodja rodovne knjige ob vpisu v Jugoslovansko rodovno knjigo. Rodovnik brez žiga in podpisa vodje rodovne knjige ni veljaven. Dokler pes ne dobi rodovnika, zadostuje za dokaz čiste pasme potrdilo o vpisu v register mladih (RM).

Člen 4.

V rodovniku jamči rejec s svojim podpisom za navedbe o poreklu psa in za resničnost prvega lastnika, ta pa za resničnost posesti svojega naslednika. Vse podpise overavlja vodja rodovne knjige. Kadar pes pogine, se mora rodovnik vrniti vodji rodovne knjige.

Člen 5.

Rejec je lastnik psice ob času njene oploditve. Ako menja breja psica lastnika, je kljub temu rejec oni, ki je bil njen lastnik ob oploditvi. Ta tudi podpiše rodovnike za leglo. Če se brani podpisati, preidejo vse pravice na lastnika psice ob času legla.

Člen 6.

Rejec da imena mladičem, ki so se izlegli pri njem. Psi istega legla morajo imeti različna imena, a začenjajo naj se z isto črko, katero jim javi vodja rodovne knjige.

Imena psov naj bodo po možnosti slovenska. Vodja rodovne knjige je upravičen zamenjati neprikladno ime z drugim imenom, če rejec kljub pozivu tega ne naredi. Poleg imena psov so dopustni le priimki zaščitenih psarn.

Člen 7.

Če da lastnik psu, poleg prijavljenega imena še kako drugo ime, s katerim ga kliče, se morata navesti ob vsakem javnem imenovanju psa obe imeni.

Člen 8.

Pes dobi ob vpisu v evidenčne knjige zaporedno številko vpisa. Poleg te številke se vpiše okrajšava evidenčne knjige in pasme.

Člen 9.

Če se izkaže, da je bil vpis v eno izmed evidenčnih knjig dosežen na nedopusten način, mora vodja rodovne knjige vpis razveljaviti. Proti temu razveljavljenju se lahko pritoži predlagatelj vpisa v 14 dneh na izvršilni odbor JKS po pristojnem kinološkem združenju.

Člen 10.

Za evidenco psov čiste pasme služijo:
a) register mladih psov (RM),
b) Jugoslovanska rodovna knjiga (JR),
c) Jugoslovanska knjiga šolanih psov (JŠ).
Evidenca psov se vodi ločeno za vsako pasmo.

Člen 11.

Za vpise v evidenčne knjige se plačajo pristojbine. Njihovo višino določa za vsako leto posebej skupščina JKS.

II. Register mladih psov (RM)

Člen 12.

V register mladih se vpišejo mladiči roditeljev čiste pasme, vpisanih v JR. Leglo mora prijaviti rejec v dveh mesecih (po tem roku je pristojbina dvojna), najpozneje pa po enem letu, kasneje se leglo ne vpiše.
Prijavi je treba predložiti:
a) potrdilo o oploditvi,
b) izpolnjen obrazec »Prijava legla« v dvojniku.

Člen 13.

V RM se sme vpisati:
a) od iste psice le eno leglo na leto,
b) pri prvem leglu največ štiri, pri nadaljnjih leglih največ šest mladičev. Če je pustil več mladičev, se leglo ne vpiše. Dojilja je dopustna samo v primeru, če je psica-mati nesposobna za dojenje.
c) Prvič se sme psica oploditi v osemnajstem mesecu starosti.
Priporočajo se pomladanska legla.

Člen 14.

Registre mladih vodijo po svojem organu republiška kinološka združenja. Vsak vpis morajo voditelji registrov sporočiti vodji rodovne knjige,

da zabeleži vpis in mu da zaporedno številko, ki jo sporoči voditelju registra.

Člen 15.

Vodja rodovne knjige nadozruje voditelje registrov mladih psov in vodi videnco vpisov za vso državo, ločeno po pasmah.

III. Jugoslovanska rodovna knjiga

Člen 16.

Jugoslovanska rodovna knjiga vsebuje natančne podatke o imenu, starosti, poreklu in obliki psov, o njihovih rejcih in lastnikih, o uspehih, ki jih dosežejo na veljavnih kinoloških prireditvah, pri psicah tudi podatke o njihovih leglih.

Člen 17.

Pogoji za vpis v rodovno knjigo so:
a) starost najmanj 9 mesecev,
b) potrdilo o vpisu v RM,
c) ocena overovljenega sodnika, ki mora biti najmanj dobra,
d) plačilo predpisane pristojbine.
Vpisati se ne smejo: skopljenci, modravci, glušci in slepci.

Člen 18.

Prijavo za vpis v JR vloži lastnik psa pri pristojnem republiškem kinološkem združenju.
Prijavi je treba priložiti:
a) potrdilo o vpisu v RM,
b) oceno overovljenega sodnika,
c) potrdilo o plačani pristojbini za vpis.

Člen 19.

Republiško kinološko združenje odstopi prijavo s prilogami in z morebitnimi pripombami vodji rodovne knjige, ki izda rodovnik in ga pošlje lastniku psa.

Člen 20.

Psi, ki so bili ocenjeni na razstavah ali smotrah, ne potrebujejo posebne ocene overovljenega sodnika v smislu teh pravilnikov.

Člen 21.

Iz inozemstva uvoženi se vpišejo v RM, če imajo pravilen rodovnik, izdan od kinološke organizacije, ki je z JKS v reprociteti, oziroma v JR, če so že ocenjeni.

Člen 22.

Lastniki psov morajo vodji rodovne knjige javljati sproti vse spremembe glede psov, n. pr. spremembo lastnika itd.

IV. Jugoslovanska knjiga šolanih psov

Člen 23.

Jugoslovansko knjigo izšolanih psov vodi vodja rodovne knjige. V knjigo šolanih psov se vpišejo oni psi, ki so dosegli vsaj III. oceno v delu,

in sicer po pravilnikih, ki jih potrdi JKS na morebitni predlog zbora vodnikov.

Člen 24.

Ta pravilnik je sprejela skupščina JKS dne 12. II. 1950 v Zagrebu in velja od tega dne.

Pravilnik

o podeljevanju nagrad za uplenjeno škodljivo divjad in roparice in medsebojnem tekmovanju lovskih družin Lovske podzveze v Ljubljani.

(Sklep zbora lovcev 9. maja 1950 Lovske podzveze v Ljubljani.)

I.

Člen 1.

Nagrade se podeljujejo za škodljivo divjad in roparice od 1. januarja do 31. decembra vsakega leta.

Člen 2.

Za uplenjeno škodljivo divjad in roparice je določeno naslednje število točk:

1.	lisica	10 točk
2.	klateči se in loveči pes .	15 točk
3.	kragulj in skobec . . .	10 točk
4.	potepajoča se mačka . .	5 točk
5.	podlasica	3 točke
6.	vrana, sraka. šoja . . .	2 točki
7.	dihur	5 točk

Člen 3.

Podeljenih bo 10 nagrad v znesku Din 20.000.—.

Člen 4.

Nagrade se bodo razdeljevale po vrstnem redu onim lovskim družinam, ki bodo dosegle najvišji povprečni količnik, ki se dobi, če delimo skupno število točk za število vse uplenjene škodljive divjadi in roparic s številom članov tiste lovske družine.

Člen 5.

Lovske družine pošljejo seznam o uplenjeni škodljivi divjadi in roparicah Lovski podzvezi v Ljubljani vsako leto do 31. januarja.

Seznam naj obsega:

a) ime uplenjene škodljive divjadi ali roparice,
b) število uplenjenih živali,
c) število točk za 1 žival,
č) skupno število točk in
d) število članov lovske družine po stanju 31. decembra.

Člen 6.

Gospodarji lovskih družin so dolžni zahtevati od članov družine dokaze — kremplje, konec repa, pri lisicah in dihurjih kože, ki jih morajo na morebitno zahtevo predložiti Lovski podzvezi na vpogled.

Člen 7.

Lovske družine, ki dosežejo pri nagrajevanju enako število točk in pridejo v poštev za nagrado, prejmejo sorazmerno enake nagrade, ki jih ugotovimo, če skupno število ustreznih nagrad delimo s številom družin, ki so dosegle enako število točk.

Člen 8.

Za točnost in pravilnost prijav za podelitev nagrad je kolektivno odgovoren odbor družine tako gmotno kakor disciplinsko.

II.

Tekmovanje

Da dvignemo lovstvo v našem okraju na višjo kulturno in gospodarsko raven, je upravni odbor Lovske podzveze v Ljubljani na svoji prvi seji 23. maja 1950 sklenil uvesti tekmovanje med družinami po naslednjih točkah:

1. katera družina bo dosegla največ točk pod I. tega pravilnika,
2. katera družina bo pošiljala ob določenem roku predpisana periodična in vsa druga poročila ter v redu plačevala članarino in ostale denarne prispevke,
3. katera družina bo imela največ poučnih sestankov,
4. koliko članov posameznih družin je opravilo strokovni izpit in s kakšnim uspehom,
5. katera družina ima terenu primerne pse zgolj čiste pasme,
5. katera družina je čim prej izpolnila plan oddaje kož in mesa in za koliko ga je presegla,
7. kaj so napravile družine za zboljšanje staleža divjadi in osvežitev krvi (nabava fazanov, jerebic, zajcev in srnjadi, solnice, preže, pota),
8. koliko prostovoljnih delovnih ur so dali člani družine in kako so sodelovale lovske družine z drugimi množičnimi organizacijami.

Družina, ki bo dosegla po točki I. in II. tega pravilnika največ točk, bo prejela poleg denarne nagrade, določene po točki I 3, tudi prehodno zeleno zastavico, ki jo obdrži naslednje koledarsko leto.

Če si družina osvoji prehodno zastavico trikrat zaporedno, preide zastavica v njeno trajno last.

Zelena prehodna zastavica in nagrade se bodo podeljevale na rednem letnem občnem zboru Lovske podzveze.

Opozorilo lovcem in naročnikom!

Zaradi dostavljanja glasila pozivamo, da nam nemudoma in vedno javite spremembo naslova.

Naročniki naj poravnajo naročnino za »Lovca« v znesku 200 din najkasneje do konca januarja 1951, sicer bomo dostavo lista brez izjeme ustavili. Naročnino pošljite na tek. račun št. 604-95332-0.

Lovska Zveza LRS
Ljubljana, Trdinova 8.

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

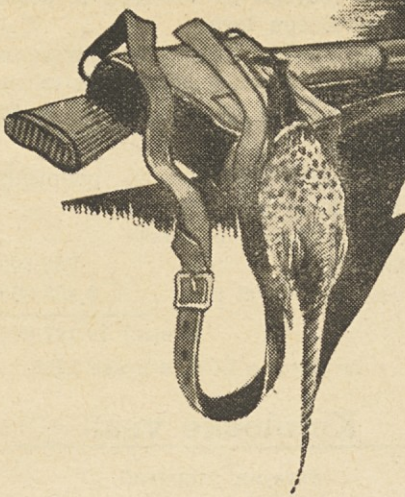

Nekaj o zastrupljanju lisic

Tov. G. J. je metal vabe, v kateri je imel nameščeno cianvodikovo ampulo. Ko je hodil gledat, so bili sledovi lisice tja in nazaj, a o vabi ni bilo ne duha ne sluha; tako se je še ponavljalo. Tretje jutro je nedaleč od vabe ležala lepa lisica, ker pa se je tovarišu le čudno zdelo, kaj je z ampulami, je preparal lisici želodec in našel med mišmi in drugo jedjo tudi svoji dve vabi celi, ter v njih lepo nameščena strupa, katera je potem polagal še nadalje lisicam samo v večje vabe, da jih ni mogla cele pogoltniti.

Tov. Z. A. je čakal marsikatero mesečno urico lepega in zvitega lisjaka, ki se mu je vedno lepo izmikal. Poskusil je z zastrupitvijo, pa tudi tukaj ni bilo kmalu uspeha; končno pa je le prijel in odnesel vabo dva metra stran in jo tam izpustil. Iz previdnosti pa ni hotel tov. iti gledat, kaj je z vabo, ker je predobro poznal navihanega lisjaka. Drugo jutro, ko je bil sneg svež in so se vsi odtisi prav dobro poznali, pride lisjak do vabe, jo pobere in nese štiri metre daleč, jo tam pregrizne in spusti, nato naredi nekaj negotovih stopinj. Zatem mu omahne zadnji konec na levo stran in se s sprednjimi nogami še vleče dva metra daleč in tam obleži. Premetava se nekaj časa na obsegu enega metra. Potem vstane in gre lepo svojo pot naprej vasovat k svojim ljubicam v skalnato domovje.

Tov. Z. je potem dne 15. marca zjutraj pobral eno zastrupljeno lisico. Takoj je opazil, da je precej široka. Povedal je to staremu lovcu, ki je podvomil, da bi bila lisica tako zgodaj zaskočena; ko pa je bil njen kožuh slečen in trebuh preparan, so bili v njem štirje plodovi, ki bi bili poleženi konec marca, ali v začetku aprila. Tako je ena sama ampula pokončala pet roparic.

Ker se nam zdi redek primer tako zgodnje oploditve, prosim tovariše lovce, da poročajo kaj o svojih doživljajih in izkušnjah.

Z. A., L. d. Sava-Tirna

Kako ocenim pravilno razdaljo

Strel na bežečo divjad, na primer na lisico ali zajca, ki jih ostro goni pes čez ozko jaso, ni ravno tako enostaven. Lovec mora upoštevati hitrost divjadi, brzino izstrelka in oddaljenost divjadi, vse to pa v hipu. Pogoj uspeha je pravilna cenitev razdalje. Zelo malo je lovcev, ki znajo pravilno oceniti razdaljo. Ni težak strel na počasi drncajočega zajca. Če pa jo naglo briše pred goničem, je potreben dober strelec, da ga s prvim strelom položi na dlako.

Primerna preddrža je odvisna od razdalje in brzine divjadi. Marsikdo morda trdi, da to čuti. Možno je sicer, da se lovec tega občutka s časom privadi. So pa lovci, ki si ta občutek nikoli ne pridobe in takih ni malo. Pogosto streljajo na zajca prekratko ali pa ga pogode v zadnji konec, da se potem tegobno plazi do prvega skrivališča. Drugi trde, da jih preganja smola ali pa najdejo kak drug izgovor. V resnici se preveč zanašajo na svoj občutek in niso upoštevali razdalje, ko so streljali. Lovec, ki vsakokrat pravilno oceni razdaljo ali se vsaj trudi to storiti, lahko veča to svojo veščino. Taki lovci streljajo le na lovsko dopustno razdaljo in redko zgreše.

Kako se priučimo pravilnemu ocenjevanju razdalje? Potrebna je praktična vaja. Ko streljam zajca ali kak drug kos divjadi, najprej ocenim razdaljo do nastrela in samega sebe kontroliram na ta način, da štejem korake do nastrela. Tako lahko ugotovim zmoto. Potem se vrnem in skušam situacijo rekonstruirati s puško v roki. Na ta način preizkusim vse razdalje od 20 do 60 korakov, kajti samo te pridejo v poštev. Sploh pa je važno, da se vadimo v ocenjevanju razdalje ob vsaki priložnosti. Če to delamo vztrajno na odprtem polju, v gozdu, nad vodo, čez hrib in plan, ob raznih dnevnih časih in pri različnem vremenu, bomo kmalu ugotovili, da ocenjevanje razdalje ne da vedno enakih rezultatov.

(W. H.) P.

Iz lovske organizacije

† **Ogorevc Karel** je 14. julija 1950 umrl v najlepši moški dobi po mučni zahrbtni bolezni, ki si jo je nakopal v pretekli vojni. Delovnega člana naše družine bo manjkalo vsepovsod, zlasti dramskemu odseku, ki je izgubil svojega komika.

Ob grobu se je poleg drugih govornikov poslovil od rajnkega Maks Hočevar v imenu Lovske družine, ki je zgubila vedrega in zvestega tovariša ter pravičnega lovca.

Dragi Karlek, naj Ti bo ohranjen časten in trajen spomin! Salva iz lovskih pušk ob Tvojem grobu je to potrdila. Md.

Lovci LR **Slovenije** so podpisali II. ljudskega posojila:

lovske podzveze in lovske družine	758.800
Posamezni lovci pa . .	9,438.300
Skupaj	10,197.000

Iz pisarne Lovske zveze LRS.

Kinološke vesti

Vzrejna prepoved

Kinološko udruženje LRS v Ljubljani je izreklo vzrejno prepoved do vključno 31. decembra 1951 za psico Agro-Podgorsko RMG 597 ri, ker se njen lastnik Železnikar Vinko v Polhovem Gradcu ni ravnal po določilih »pravilnika o evidenci psov čiste pasme« in je pustil psico oploditi, ko je bila stara komaj 11 mesecev, namesto, da bi počakal, da doseže starost 18 mesecev.

Vzrejno prepoved je razumeti tako, da imenovani nima pravice vzrejati do 31. decembra 1951 nobenih mladičev, niti ne sme biti psica Agra-Podgorska v tem času oplojena.

Opozarjamo vse sodnike-pripravnike, da si lahko nabavijo Pravilnike o sodnikih in pripravnikih, o vodnikih, o evidenci psov čiste pasme, o kinoloških prireditvah, o mednarodnem prvaštvu, o zaščiti psarn in o pristojbinah pri Kinološkem udruženju LRS v Ljubljani, Trdinova ulica 8, po nabavni ceni din 50.—.

Popravi: Pod sliko na str. 234 7—8 številke pomotoma stoji »B. Löns, Mein grünes Buch«, namesto »foto Pleničar (Dinko)«. Z. A.